MISIUNE INGRATĂ

NELSON DEMILLE

NELSON DEMILLE

MISIUNE INGRATĂ

Editura Orizonturi
2002

Traducere din limba engleză
VIOREL CIOCAN

Cartea întâi: WASHINGTON, D.C.
1
2
3
4
5
Cartea a doua: SAIGON
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
Cartea a treia: NHA TRANG
16
17
18
19
20
Cartea a patra: AUTOSTRADA UNU
21
22
23
24
Cartea a cincea: HUE
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

36
37
Cartea a șasea: ÎN INIMA ȚĂRII
38
39
40
41
42
43
44
45
Cartea a șaptea: HANOI
46
47
48
49
50

Cartea întâi
WASHINGTON, D.C.

1

Necazurile cad pe capul omului câte trei deodată.

Primul a fost un mesaj primit pe robotul telefonului de la Cynthia Sunhill, fosta mea parteneră de la Divizia de Investigaţii Penale a armatei. Cynthia lucrează şi-acum acolo, dar e şi femeia pe care o iubesc, deşi am avut unele dificultăţi legate de situaţia asta.

Mesajul spunea: „Paul, trebuie să vorbesc cu tine. Sună-mă diseară, oricât de târziu. Tocmai mi s-a încredinţat un caz şi voi pleca mâine dimineaţă. Trebuie să discutăm.”

— În regulă.

M-am uitat la ceasul de pe poliţa şemineului din micul meu bârlog. Era exact ora 10 seara, sau douăzeci şi două zero-zero, cum obişnuiam să spun nu cu mult timp în urmă, când eram în armată.

Locuiesc la ţară, într-o casă de piatră de lângă Falls Church, Virginia, la mai puţin de treizeci de minute de mers cu maşina până la sediul central al DIP. Acum e un fapt fără importanţă, pentru că nu mai lucrez la DIP. De fapt, nu mai lucrez nicăieri. Am fost pensionat sau poate concediat.

Deşi trecuseră doar vreo şase luni de când mă despărţisem de armată, mă plictiseam; şi mai aveam cel puţin douăzeci sau treizeci de ani de trăit.

Cât despre doamna Sunhill, ea lucra la Fort Benning, Georgia, la vreo paisprezece ore de mers de la Falls Church sau douăsprezece, dacă sunt foarte nerăbdător. Are multe cazuri rezolvate la activ, iar weekend-urile în armată sunt deseori zile obişnuite de lucru. Ultimele şase luni n-au fost uşoare pentru relativ recenta noastră relaţie, mai ales că, ţinând cont de cariera ei interesantă şi dependenţa mea de talk-show-urile televizate, nu prea avem multe de discutat.

Mă rog, necazul numărul doi. Mi-am verificat e-mailul şi-am găsit un mesaj care spunea sec: *Ora 16,00, mâine, la Zid.* Era semnat *K.*

K e colonelul Karl Hellmann, fostul meu şef de la cartierul general DIP şi actualul comandant al Cynthiei. Asta era clar. Nu era însă clar de ce voia Hellmann să mă întâlnească la Monumentul Războiului din Vietnam. Dar am trecut instinctiv chestia asta la categoria „probleme".

M-am gândit la câteva răspunsuri la fel de concise, niciunul dintre ele foarte adecvat. Sigur, nu *trebuia* deloc să răspund; eu eram pensionat. Dar, spre deosebire de carierele din viaţa civilă, o carieră militară, nu se încheie niciodată cu desăvârşire. Există o expresie: „Ai fost cândva ofiţer, rămâi toată viaţa ofiţer". Iar eu avusesem gradul de sublocotenent şi funcţia de anchetator al cauzelor penale.

Cert e că armata continuă să aibă un fel de autoritate legală asupra ta, deşi nu sunt foarte sigur despre ce e vorba. Fie şi pentru că îţi poate anula privilegiile materiale vreme de un an.

Am privit încă o dată mesajul lui Karl şi am observat că era pentru domnul Brenner. Ofiţerilor inferiori li te adresezi cu apelativul „domnule", aşa că această formulă era menită să-mi amintească fostul sau poate prezentul meu grad militar, nu să-mi recunoască statutul de civil. Karl nu e deloc subtil. Am amânat răspunsul.

Şi ultimul, dar nu cel din urmă necaz – se pare că uitasem să trimit un răspuns la cercul de lectură, iar în corespondenţa mea se afla un roman de Danielle Steel. Trebuia să-l returnez? Ori să-l dau mamei de Crăciun? Poate că va avea de sărbătorit vreo zi de naştere.

În fine, nu mai puteam amâna s-o sun pe Cynthia, aşa că m-am aşezat la birou şi-am format numărul. În vreme ce telefonul suna, eu priveam pe fereastră. În nordul Virginiei era o seară rece de ianuarie şi ningea cu fulgi rari. Cynthia răspunse:

— Alo.

— Bună, am zis eu.

O clipă de tăcere, pe urmă:

— Bună, Paul. Ce mai faci?

Ne aflam deja pe picior greşit, aşa că am zis:

— Hai să trecem la subiect, Cynthia.

Ea ezită, apoi spuse:

— Mă rog… Pot să te-ntreb mai întâi cum ţi-a mers azi?

— Am avut o zi grozavă. Un sergent mai vârstnic de la popotă mi-a dat reţeta lui de chili – nu mi-am dat seama că trecuse cantităţile pentru două sute de persoane şi l-am făcut aşa. L-am pus la congelator în pungi. O să-ţi trimit şi ţie. Apoi m-am dus la sală, am jucat baschet contra unei echipe de paraplegici – i-am bătut zdravăn – pe urmă am fost la o tavernă cu băieţii să bem bere şi să mâncăm hamburger. Ţie cum ţi-a mers?

— Păi… tocmai am încheiat ancheta în cazul de viol despre care ţi-am vorbit. Dar în loc să iau o pauză, trebuie să plec la Fort Rucker pentru investigarea unui caz de hărţuire sexuală care pare complicat. Voi rămâne acolo până termin. Poate câteva săptămâni. Dacă vrei să mă suni, voi fi la sediul ofiţerilor celibatari.

N-am răspuns. Atunci continuă:

— Hei, mă gândesc şi-acum la Crăciun.

— Şi eu.

Asta fusese cu o lună în urmă, iar eu nu o mai văzusem de-atunci.

— Ce planuri ai pentru Paşte?

— Ştii, Paul… ai putea să te muţi aici.

— Dar tu poţi fi trimisă oricând în altă parte. Eu aş sfârşi prin a te urma în toate deplasările. N-am mai discutat despre asta?

— Ba da, însă…

— Mie îmi place aici. Ai putea să te transferi în această zonă.

— E vreo ofertă?

Hopa. I-am răspuns:

— Ar fi bine pentru cariera ta. Aici e cartierul general.

— Lasă-mă să mă ocup singură de cariera mea. Şi zău că nu vreau o funcţie de conducere. Eu sunt anchetator. Cum ai fost şi tu. Vreau să mă duc acolo unde pot fi utilă.

— Păi, nu te pot urma peste tot ca o umbră ori să stau în apartamentul tău, învârtindu-mă ca un căţeluş când eşti plecată în misiune.

— Ai putea obţine o slujbă aici, la un serviciu pentru respectarea legii.

— De asta mă ocup. Aici, în Virginia.

Şi tot aşa. E greu când bărbatul nu lucrează, iar femeia are o carieră care o obligă să fie mereu pe drumuri. Şi ca să înrăutăţească lucrurile, armatei îi place să-ţi schimbe locul de încartiruire de îndată ce începi să te simţi bine, ceea ce aduce în discuţie sensul pe care-l acordă armata noţiunii de „permanent”. Pe deasupra, există în ultima vreme o sumedenie de misiuni temporare – în locuri precum Bosnia, Somalia, America de Sud – unde poţi rămâne până la un an, modificându-se astfel sensul noţiunii de „temporar”. Una peste alta, Cynthia şi cu mine constituiam ceea ce se numeşte astăzi un cuplu NG – nepotriviţi geografic.

Armata, cum am spus dintotdeauna, nu înlesneşte relaţiile interumane; nu e o slujbă, e o

vocaţie, un ataşament care face într-adevăr dificil ataşamentul altora. Uneori chiar imposibil.

— Mai eşti acolo? întrebă Cynthia.

— Da.

— Nu mai putem continua aşa, Paul. E dureros.

— Ştiu.

— Ce-ar trebui să facem?

Cred că ea era dispusă să demisioneze şi să piardă o bună parte din pensie în schimbul căsătoriei. Pe urmă am fi hotărât unde să trăim, ne-am fi găsit slujbe şi-am fi trăit fericiţi până la adânci bătrâneţi. Şi de ce nu? Ne iubeam.

— Paul?

— Da… mă gândeam.

— Trebuia să te fi gândit până acum la toate astea.

— Aşa e. Uite, cred că este cazul să discutăm despre asta între patru ochi.

— Stăm faţă în faţă doar când facem sex.

— Asta nu-i… mă rog, o să discutăm la cină. Într-un restaurant.

— Bine. Te voi suna când mă întorc de la Rucker. O să vin acolo sau ai să vii tu aici.

— În regulă. Spune-mi cum merge divorţul tău?

— E aproape de sfârşit.

— Bun.

Apoi am întrebat-o despre soţul ei iubitor:

— Îl vezi des pe maiorul Caz Patologic?

— Nu prea. Uneori, la clubul ofiţerilor. Nu pot evita astfel de situaţii.

— Mai vrea să revii la el?

— Nu căuta să complici o situaţie simplă.

— Nu. Mă preocupă doar ideea că ar putea încerca din nou să mă ucidă.

— N-a făcut niciodată asta, Paul.

— Poate că am interpretat eu greşit motivul pentru care a îndreptat un pistol încărcat spre mine.

— Putem schimba subiectul?

— Sigur. Spune, tu citeşti Danielle Steel?

— Nu, de ce?

— Am cumpărat ultima carte apărută. Ţi-o voi trimite.

— Poate că i-ar plăcea mamei tale. Vine ziua ei de naştere pe 10 februarie. Nu uita.

— Am memorat-o. Apropo, am primit un e-mail de la Karl. Vrea să ne întâlnim mâine.

— De ce?

— Credeam că ştii tu.

— Nu, nu ştiu, zise ea. Poate că vrea doar să beţi ceva, să vorbiţi despre vremurile de demult.

— Vrea să ne întâlnim la Memorialul Războiului din Vietnam.

— Zău? Asta-i ciudat.

— Da. Şi nu ţi-a pomenit nimic despre asta?

— Nu, răspunse ea. De ce-ar fi făcut-o?

— Nu ştiu. Nu-mi dau seama ce pune la cale.

— De ce crezi că pune ceva la cale? Aţi lucrat împreună mulţi ani. Te place.

— Nu, nu mă place, am replicat. Mă detestă.

— Nu-i adevărat. Dar tu eşti un om cu care se lucrează greu. De fapt, eşti greu de iubit.

— Mama mă iubeşte.

— Ar trebui să mai verifici asta. În ceea ce-l priveşte pe Karl, el te respectă şi ştie că eşti un tip strălucit. Fie doreşte vreun sfat, fie vrea nişte informaţii despre un caz vechi.

— Dar de ce la Zid?

— Păi… nu ştiu. Vei afla.

— Aici e frig. Acolo cum e?

— Sunt 15°.

— Aici ninge.

— Fii atent cum conduci.

— Sigur.

Tăcurăm amândoi o vreme, timp în care eu m-am gândit la povestea noastră. Ne-am cunoscut la cartierul general al NATO de la Bruxelles. Ea era logodită cu maiorul Nu-Ştiu-Cum, un tip de la Forţele Speciale, eu şi Cynthia ne-am plăcut, el s-a enervat, a îndreptat spre mine pistolul despre care

am pomenit, eu am dat înapoi, ei s-au căsătorit, iar un an mai târziu Cynthia şi cu mine ne-am cuplat din nou.

Asta s-a întâmplat la Clubul Ofiţerilor de la Fort Hadley, Georgia, pe când ne aflăm în misiune. Eu investigam sub acoperire furtul şi vânzarea unor arme ce aparţineau armatei, ea tocmai încheia anchetarea unui caz de viol. Asta-i specialitatea ei. Delicte sexuale. În ceea ce mă priveşte, aş prefera să merg la luptă decât să mă ocup de aşa ceva. Dar cineva tot trebuie s-o facă, iar Cynthia se pricepe. Cel mai important e că se poate detaşa de obiectul anchetelor şi pare să nu fie afectată de munca ei, deşi uneori am dubii în privinţa asta.

Dar să revin la Fort Hadley. Vara trecută, în timp ce amândoi ne aflam acolo, fata comandantului garnizoanei, căpitan Ann Campbell, a fost găsită într-un poligon de tragere, înconjurată de ţăruşi, goală, strangulată şi aparent violată. Aşa că mi s-a cerut să renunţ la cazul afacerilor cu arme, iar Cynthiei, să mă ajute. Am dus la bun sfârşit misiunea, după care am încercat să rezolvăm cazul nostru, însă s-a dovedit mult mai dificil. Bine că măcar a scăpat de maiorul Balamuc.

— Paul, ce-ar fi să lăsăm treaba asta deoparte până când ne vom putea întâlni? În regulă?

— Da.

De fapt, fusese propunerea mea. Dar de ce să-i mai amintesc?

— E o idee bună.

— Să ne gândim amândoi la ce trebuie să renunţăm şi la ce avem de câştigat.

— Ai repetat replica asta?

— Da. Dar e adevărată. Uite, eu te iubesc…

— Şi eu te iubesc.

— Ştiu. De-aceea e greu.

Tăcurăm amândoi o vreme, pe urmă Cynthia zise:

— Eu sunt mai tânără decât tine…

— Dar eu sunt mai imatur.

— Te rog să taci. Mie îmi place tot ce fac, îmi place viaţa mea, cariera mea, independenţa mea. Dar… aş renunţa la ele dacă aş şti…

— Te înţeleg. E o mare responsabilitate pentru mine.

— Nu te presez, Paul. Nici măcar nu sunt sigură că vreau ceea ce cred că vreau.

Eu sunt un tip strălucit, însă mă zăpăcesc atunci când vorbesc cu femeile. În loc să-i cer să fie mai clară, i-am zis:

— Înţeleg.

— Sigur?

— Absolut.

Fără niciun motiv.

— Ţi-e dor de mine?

— În fiecare zi.

— Şi mie. Zău că da. De-abia aştept să te revăd. Îmi voi lua o permisie. Îţi promit.

— Voi face la fel.

— Tu nu lucrezi.

— Aşa e. Dar dacă aş lucra, mi-aş lua o permisie ca să fiu cu tine. De data asta voi veni eu la tine. E mai cald acolo.

— În regulă. Ar fi frumos.

— Îţi place chili?

— Nu.

— Credeam că-ţi place. Bine, baftă la cazul tău. Spune-mi ziua când vei fi liberă şi-o să vin acolo.

— Peste vreo două săptămâni. Poate trei. Te voi anunţa când încep ancheta.

— Bine.

— Salută-l pe Karl din partea mea. Să-mi spui ce voia.

— Poate că vrea să-mi spună cum l-au răpit extratereştrii.

Cynthia râse.

Şi tocmai când eram pe cale să încheiem conversaţia într-o notă optimistă, ea zise:

— Ştii, Paul, nu trebuia să demisionezi.

— Serios?

Cazul fiicei generalului fusese de la bun început o problemă, un teren minat din punct de vedere politic, emoţional şi profesional, iar eu păşisem exact pe el. Ar fi fost mult mai bine să nu-l rezolv, pentru că soluţia a scos la iveală lucruri despre care nimeni nu voia să afle ceva. I-am spus Cynthiei:

— O mustrare la dosarul meu e felul în care armata spune: „Cere-ţi pensia de ofiţer”. Poate e puţin subtil, dar…

— Cred că ai interpretat greşit ce s-a întâmplat. Ai bombănit, te-ai enervat şi-ai acţionat impulsiv pentru că orgoliul tău era rănit.

— Aşa o fi? Păi, mulţumesc că m-ai informat că am renunţat la o carieră de treizeci de ani fiindcă am o fire isterică.

— Ar trebui să te împaci cu situaţia asta. O să-ţi mai spun ceva – dacă n-o să găseşti ceva la fel de important şi interesant de făcut, ai să fii deprimat…

— Sunt deprimat. Tocmai m-ai făcut sa mă simt astfel. Mulţumesc.

— Scuză-mă, dar eu te cunosc. Nu erai atât de surmenat pe cât credeai. Cazul Campbell te-a impresionat doar. Asta nu-i rău. Li s-a întâmplat tuturor. Până şi mie. A fost cel mai trist, cel mai deprimant caz…

— Nu vreau să vorbesc despre asta.

— În regulă. Dar ce-ţi trebuia ţie era o permisie de treizeci de zile, nu o vacanţă permanentă. Eşti încă tânăr…

— Tu eşti mai tânără.

— Ai energie şi multe de oferit, dar trebuie să scrii un al doilea act, Paul.

— Mulţumesc. Îmi studiez opţiunile.

În încăpere, dar şi la telefon, se făcuse simţitor mai rece.

— Eşti furios?

— Nu. Dacă ai fi aici, m-ai vedea zâmbind.

— Să ştii că dacă nu te-aş fi iubit nu ţi-aş fi spus toate astea.

— Şi-acum zâmbesc.

— Ne vedem peste câteva săptămâni. Adăugă: Ai grijă de tine.

— Şi tu.

Tăcere, apoi:

— Noapte bună.

— Pa.

Am închis amândoi. Eu m-am ridicat de la birou, m-am dus la bar şi mi-am pregătit ceva de băut. Scotch, puţin sifon, gheaţă.

M-am aşezat în fotoliu, cu picioarele pe birou, privind ninsoarea de-afară. Scotch-ul mirosea plăcut.

Aşadar, asta era situaţia: un roman de Danielle Steel pe biroul meu, o neplăcută conversaţie la telefon care îmi răsuna încă în urechi şi un mesaj de rău augur de la Karl Hellmann pe ecranul computerului.

Uneori, lucruri ce par fără legătură între ele fac în realitate parte dintr-un plan mai vast. Sigur, nu al tău, ci al altcuiva. Eu trebuia să cred că Cynthia şi Karl nu vorbeau despre mine, însă doamna Brenner nu crescuse un idiot în casa ei.

Ar trebui să fiu supărat când lumea mă subestimează, deşi, ca să fiu sincer, afectez o anume idioţenie masculină care-i încurajează pe oameni să-mi subaprecieze intelectul. Am trimis pe mulţi la închisoare în felul ăsta.

M-am uitat din nou la mesaj. *Ora 16,00, mâine, la Zid.* Nici măcar „te rog”. Colonelul Karl Gustav Hellmann poate fi puţin arogant. El e neamţ, după cum sugerează şi numele, în vreme ce Paul Xavier Brenner e un flăcău irlandez tipic, din sudul Bostonului, fermecător de iresponsabil şi încântător de deştept. *Herr* Hellmann este fix contrariul. Totuşi, la un anume straniu nivel, ne-am înţeles. El a fost un comandant bun, sever, dar

corect, şi puternic motivat. Numai că eu n-am avut niciodată încredere în motivaţia lui.

Oricum, m-am aşezat în faţa computerului şi i-am trimis un e-mail lui Karl: *Ne vedem acolo şi atunci.* L-am semnat *Paul Brenner, SCA,* ceea ce, în cazul ăsta, nu însemna Subofiţer Clasa A, ci, aşa cum ştiam şi eu şi Karl, Simplu Civil Afurisit.

2

Era ora trei, iar eu mă aflam în National Mall, un parc din Washington, D.C. – o fâşie rectangulară de pământ, cu iarbă şi arbori, ce se întinde de la Capitoliu, la est, până la Memorialul Lincoln, la vest, pe o distanţă de vreo trei kilometri.

Mall e un loc unde poţi alerga, cu peisaje frumoase, aşa încât, decât să fac un drum în oraş doar ca să mă întâlnesc cu Karl Hellmann, am venit îmbrăcat în trening, cu adidaşi în picioare şi mi-am tras peste urechi o beretă tricotată.

Am început să alerg în jurul lacului de la Capitoliu şi mi-am potrivit ritmul astfel încât să ajung la Zid la ora stabilită, adică 4 după-amiază după timpul meu, 16,00 după timpul lui Karl.

Deşi frig, soarele era încă deasupra orizontului, iar vântul nu bătea. Toţi copacii erau desfrunziţi şi iarba încărcată de zăpada căzută în noaptea trecută.

Mi-am stabilit un ritm corespunzător, îndreptându-mă spre sudul parcului, trecând pe lângă Muzeul Naţional al Aviaţiei şi Cosmosului, Smithsonian, şi pe lângă alte muzee din zonă.

Cum spuneam, în mod oficial ăsta e un parc, dar aici toată lumea vrea să înalţe ceva important: monumente, muzee, memoriale şi statui, iar dacă obsesia asta a marmurei va continua, Mall va semăna într-o bună zi cu Forumul Roman, plin de temple închinate diverselor zeităţi. Nu fac eu pe judecătorul – oamenii şi evenimentele importante

merită un memorial ori un monument. Am şi eu unul: Zidul. E un monument grozav, fiindcă numele meu nu e inscripţionat pe el.

Soarele cobora pe cer, umbrele erau tot mai lungi şi totul în jur părea nemişcat şi tăcut, cu excepţia zăpezii care îmi scârţâia sub picioare.

M-am uitat la ceas şi am văzut că mai erau zece minute până la ora întâlnirii. *Herr* Hellmann, precum mulţi alţii din grupul lui etnic, e fanatic în materie de punctualitate. Vreau să spun că nu-mi place să generalizez în legătură cu rasele, religiile şi-aşa mai departe, însă irlandezii şi nemţii nu împărtăşesc aceeaşi concepţie despre timp.

Am accelerat ritmul şi m-am îndreptat spre nord, pe lângă lac. Începeam să-mi simt fundul greu, iar aerul rece îmi rănea plămânii.

Traversând terenul de la Constitution Gardens, mi-a apărut în faţă grupul statuar al Memorialului Veteranelor din Vietnam: trei infirmiere înveşmântate în uniforme de camuflaj în jurul unui tip rănit pe care nu-l vedeam încă.

Cam la o sută de metri mai încolo, spre Zid, se aflau statuile a trei militari – trei bărbaţi din bronz, în uniforme de camuflaj, lângă un catarg de steag.

Între cele două grupuri statuare se întindea zidul cel negru, contrastând puternic cu zăpada albă.

Zidul este probabil cel mai vizitat monument din Washington, însă în această zi rece a săptămânii nu se aflau prea mulţi oameni în preajmă. Pe măsură ce mă apropiam, am avut senzaţia că cei prezenţi erau oameni care simţeau nevoia să fie acolo.

Un bărbat singur stătea la distanţă de puţinii vizitatori; era colonelul Karl Hellmann, îmbrăcat într-un fulgarin civil, pe cap cu o pălărie cu boruri înguste şi, evident, uitându-se la ceas, murmurând probabil în barbă în engleza lui cu vag accent german: „Unde este tipul ăsta?”

Am redus ritmul alergării ca să nu-l alarmez pe fostul meu şef şi, când am ajuns pe aleea paralelă

cu Zidul, la vreo douăzeci de metri de *Herr* Hellmann, s-a auzit un clopot bătând pe undeva, pe urmă al doilea şi al treilea. Am început să merg normal şi-am sosit în spatele lui Karl Gustav Hellmann exact în clipa în care al patrulea clopot anunţa ora exactă.

El mi-a simţit prezenţa ori poate mi-a văzut imaginea reflectată de zidul negru şi, fără să se întoarcă, a zis:

— Salut, Paul.

Părea încântat să mă vadă – ori să mă simtă deşi nu se putea spune cât de mişcat era. Dacă nu pentru altceva, măcar fiindcă ajunsesem la timp, ceea ce îi dădea o stare de bună dispoziţie.

Nu i-am răspuns la salut şi am rămas unul lângă altul, uitându-ne la Zid. Aş fi vrut să alerg mai departe, însă nu m-am mişcat de-acolo. Încercam să-mi recapăt răsuflarea, scoteam aburi pe nări ca un cal, iar transpiraţia începea să mi se răcească pe faţă.

Aşa că stăteam acolo, percepându-ne unul pe altul după şase luni de despărţire, cam aşa cum se miros câinii ca să afle care-i mai tare.

Am observat că secţiunea din Zid în faţa căreia stăteam era marcată *1968.* Ocupă cea mai mare parte a Zidului, 1968 fiind anul nefericit al celor mai mari pierderi pentru trupele americane: ofensiva de la Tet, asediul de la Khe Sanh, lupta din Valea A Shau şi alte bătălii mai puţin cunoscute, însă la fel de cumplite. Karl Hellmann, ca şi mine, fusese acolo în 1968 şi cunoştea nemijlocit unele dintre locurile şi evenimentele astea.

Nici acasă nu fusese mai grozav anul acela: asasinarea lui Martin Luther King Jr. și a lui Bobby Kennedy, revoltele din campusuri, demonstraţiile din oraşe şi-aşa mai departe. Un an cu adevărat nefast. Acum înţelegeam de ce se oprise Hellmann acolo. Militar de carieră fiind, nu-i vorbesc niciodată unui superior până când nu

începe el discuţia. Uneori nici măcar după, ca acum. Ţinând seama de cât îmi păsa mie, am fi putut sta acolo tăcuţi până la miezul nopţii. În cele din urmă, Karl zise:

— Mulţumesc că ai venit.

I-am răspuns:

— A sunat ca un ordin.

— Dar tu te-ai pensionat.

— De fapt, am demisionat.

— Nu-mi pasă ce-ai făcut *tu.* Eu am făcut-o să fie pensionare. E mult mai agreabil pentru toată lumea.

— Eu chiar am vrut să demisionez.

— Atunci nu ne-am mai fi putut distra, ca atunci când ai citit tuturor mustrarea pe care-ai primit-o.

— Mi-ai cerut să spun câteva cuvinte.

Hellmann nu reacţionă, dar zise:

— Aşadar, arăţi foarte în formă.

— E firesc. Am alergat prin tot Washingtonul, întâlnindu-mă cu oamenii în faţa monumentelor. Eşti al treilea pe ziua de azi.

Hellmann îşi aprinse o ţigară şi remarcă:

— Sarcasmul şi umorul tău maliţios nu s-au schimbat.

— Bun. Acum, dacă pot să te întreb, despre ce-i vorba?

— Mai întâi să schimbăm câteva amabilităţi şi veşti. Ce mai faci?

— Grozav. Mă pun la punct cu lecturile. Spune-mi, citeşti Danielle Steel?

— Pe cine?

— O să-ţi trimit o carte. Îţi place chili?

Hellmann trase din ţigară, minunându-se probabil ce-i venise de luase legătura cu mine.

— Să te întreb ceva, Paul: crezi că ai fost tratat incorect de către armată?

— Nu mai incorect decât alte câteva milioane de indivizi, domnule colonel.

— Cred că am terminat cu amabilităţile.

— Bine.

— Două chestiuni administrative. Prima, mustrarea ta. Ar putea fi înlăturată din dosarul tău. A doua, pensia ta. Ar putea fi calculată diferit, ceea ce ar însemna o sumă de bani considerabilă, care ţi-ar mări speranţa de viaţă.

— De fapt, speranţa mea de viaţă s-a mărit după ce am părăsit armata, aşa că îmi convine o sumă mai mică.

— Vrei să ştii mai multe despre aceste două chestiuni?

— Nu. Îmi miroase a necazuri.

Prin urmare, stăteam amândoi acolo, în frig, trăgând aer în piept, gândindu-mă la cinci sau şase mutări în avans. Eu mă pricep la asta, dar Karl e mai bun. El nu e la fel de inteligent ca mine, cu siguranţă nu la fel de abil, dar gândeşte profund şi în perspectivă.

La drept vorbind, îmi place tipul. Zău că da. De fapt, ca să fiu sincer, am fost puţin mâhnit că n-am mai avut veşti de la el. Poate că îl iritase stupiditatea mea de la ceremonia pensionării. Le zisesem vreo câteva, dar îmi amintesc vag că-l imitasem pe un mareşal prusac numit, mi se pare, von Hellmann.

Într-un târziu, Karl spuse:

— Pe zidul ăsta e numele unui bărbat care n-a fost omorât în luptă. Un bărbat care a fost, de fapt, asasinat.

N-am răspuns la această surprinzătoare afirmaţie. Karl m-a întrebat:

— Câte nume cunoşti de pe zidul ăsta?

O clipă am tăcut, apoi am răspuns:

— Prea multe.

L-am întrebat:

— Câţi tipi cunoşti de-aici?

— La fel de mulţi. Ai fost de două ori în Vietnam. Corect?

— Corect. În ’68, pe urmă în ’72, dar a doua oară am fost în poliţia militară şi majoritatea

luptelor le-am purtat cu soldaţii beţi de lângă Baza Aeriană Bien Hoa.

— Dar prima oară… ai fost infanterist în linia întâi… Ai văzut multe lupte. Ţi-a plăcut?

Ăsta-i genul de întrebare pe care doar veteranii de război îl pot înţelege. Mi-a trecut prin minte că, în atâţia ani de când îl cunosc pe Karl, n-am vorbit niciodată prea mult despre experienţele noastre de luptă. Nu-i ceva neobişnuit. M-am uitat la el şi-am zis:

— A fost suprema exaltare. În primele câteva dăţi. Pe urmă… m-am obişnuit, am acceptat situaţia ca pe o regulă… apoi, în ultimele câteva luni, înainte de-a pleca acasă, am devenit paranoic, de parcă inamicul încerca să mă ucidă pe mine, de parcă nu voia să mă lase să plec. Nu cred că am dormit în ultimele două luni petrecute acolo.

Ne-am privit în ochi. Karl dădu din cap.

— Asta a fost şi experienţa mea.

Se apropie de Zid, privind cu atenţie numele.

— Eram tineri pe-atunci, Paul. Bărbaţii ăştia rămân veşnic tineri.

Atinse unul dintre nume.

— L-am cunoscut pe omul ăsta.

Hellmann părea neobişnuit de trist, aproape morocănos. Bănuiesc că din cauza locului în care ne aflam, a anotimpului, a crepusculului şi-aşa mai departe. Nici eu nu eram prea bine dispus.

El scoase o tabacheră şi o brichetă din aur.

— Vrei o ţigară?

— Nu, mulţumesc. De-abia ai stins-o.

Mă ignoră, aşa cum fac fumătorii, şi aprinse alta.

Karl Gustav Hellmann. Nu cunoşteam multe despre viaţa lui, însă ştiam că-şi petrecuse adolescenţa printre ruinele Germaniei postbelice. De-a lungul anilor am cunoscut puţini militari germano-americani, majoritatea ofiţeri, acum pensionari. Biografia comună acestor yankei de adopţie spunea că n-aveau tată sau erau orfani şi că

pentru a supravieţui făcuseră diverse treburi în folosul Armatei Americane de Ocupaţie. La vârsta de optsprezece ani se înrolaseră în armata americană la câte o garnizoană din Germania ca să scape de sărăcia din ţara învinsă. Cândva fuseseră destui asemenea oameni în armată, iar Karl se număra probabil printre ultimii.

Nu ştiam sigur cât din această biografie-standard era valabil în cazul lui Karl Hellmann, dar el trebuia să fie foarte aproape de vârsta pensionării, dacă nu cumva îl aştepta o stea de general în viitorul imediat, situaţie în care ar fi putut rămâne în activitate. Mi-a trecut prin minte că întâlnirea de-acum avea o anume legătură cu treaba asta.

Hellmann îmi zise, ori poate că vorbea pentru sine:

— A trecut multă vreme. Totuşi, uneori pare că totul s-a întâmplat ieri.

Se uită la Zid, apoi la mine.

— Eşti de acord?

— Da, 1968 e la fel de clar ca nişte diapozitive, o succesiune de imagini clare fără sonor, îngheţate în timp…

Ne-am uitat unul la altul, iar el încuviinţă.

Bun, unde vom ajunge?

E bine de ştiut de unde am început. După cum am menţionat, eu sunt un irlandez de la sud de Boston, ceea ce înseamnă clasa muncitoare. Tatăl meu era veteran al celui de-al doilea război mondial, ca şi taţii tuturor celor din vremea aceea şi locul acela. A făcut trei ani de armată, la infanterie, venise acasă, se însurase, avusese trei fii şi lucrase timp de treizeci de ani pentru primăria din Boston, la serviciul de întreţinere a autobuzelor municipale. Recunoscuse odată faţă de mine că slujba aia nu era la fel de captivantă ca invazia din Normandia, însă programul era mai lejer.

La scurt timp după ce-am împlinit optsprezece ani, am primit ordinul de recrutare. Am sunat la

Harvard, căutând un loc în anul întâi de facultate şi o amânare a încorporării, dar cei de-acolo mi-au atras atenţia, pe bună dreptate, că n-aş fi niciodată admis. Acelaşi lucru mi s-a spus la Universitatea Boston şi chiar la Colegiul Boston, unde mulţi dintre coreligionari mai scăpaseră de recrutare.

Aşa că mi-am pregătit o trusă de voiaj, tata mi-a strâns mâna, fraţii mai tineri mi-au zis că sunt grozav, mama a plâns, iar eu am plecat cu un tren militar la Fort Hadley, Georgia, pentru instrucţia elementară şi cea avansată la infanterie. Din nu ştiu ce motiv idiot, am făcut cerere şi-am fost admis la Şcoala de Trupe Aeropurtate – asta înseamnă paraşutism – de la Fort Benning, tot în Georgia. Ca să-mi completez studiile superioare în materie de omoruri, am cerut să-mi continuu instrucţia la Forţele Speciale, gândindu-mă poate că războiul avea să se termine înainte de a termina eu şcolile alea năucitoare, dar armata a zis: „De-ajuns. Eşti bun de luptă, băiete". Şi, la scurt timp după ce-am terminat Şcoala de Aeropurtate, m-am trezit într-o companie de infanterie de pe linia frontului, într-un loc numit Bong Son, care nu-i în California.

M-am uitat la Karl, ştiind că amândoi fusesem acolo cam în aceeaşi perioadă, dar mergând la război pe căi foarte diferite. Însă poate că nu atât de diferite până la urmă.

Karl spuse:

— Mi-am zis că ar fi bine să ne întâlnim aici.

Nu i-am răspuns.

După Vietnam, amândoi am rămas în armată, poate pentru că acolo era nevoie de noi şi nicăieri în altă parte. Am intrat în poliţia militară şi-am petrecut o a doua perioadă parţială în Vietnam. Pe urmă am profitat de programul de studii extins al armatei şi-am obţinut o licenţă în drept penal, apoi am intrat în Divizia de Investigaţii Penale, mai ales pentru că acolo se purtau haine civile.

Am devenit ceea ce se înţelege prin ofiţer inferior: aproape ofiţer, fără responsabilităţi de comandă, însă cu o funcţie importantă – în cazul meu, anchetator de omucideri.

Karl o luase pe un drum uşor diferit, mai pretenţios. Făcuse facultatea la zi pe banii armatei, obţinând nu ştiu ce diplomă inutilă în filosofie în vreme ce urmase şcoala de ofiţeri de rezervă, apoi redevenind activ cu gradul de locotenent.

La un moment dat, destinele noastre aproape că s-au intersectat în Vietnam, apoi s-au întâlnit la Falls Church. Şi iată-ne acum şi aici, la asfinţit, atât la propriu, cât şi la figurat, fără a mai fi războinici, bărbaţi între două vârste uitându-ne la numele morţilor din generaţia noastră gravate pe Zid: 58 000 de nume săpate în piatra neagră. Şi deodată, i-am văzut pe toţi oamenii ăia copii, scrijelindu-şi numele pe arbori, pe pupitrele din şcoli, pe gardurile de lemn. Am înţeles că fiecărui nume de pe zidul de granit îi corespundea unul scrijelit pe undeva în America. Şi aceleaşi nume erau gravate în inimile propriilor familii şi ale ţării.

Am început să ne plimbăm de-a lungul Zidului, scoţând aburi din cauza aerului rece. La baza peretelui de granit erau flori, lăsate de prieteni şi familii, iar eu mi-am amintit că ultima dată când am fost aici, cu mulţi ani în urmă, cineva pusese lângă Zid o mănuşă de base-ball şi, înainte de-a şti ce se întâmplase, ochii mi s-au umplut de lacrimi.

În primii ani de după inaugurarea monumentului, multe astfel de lucruri erau lăsate lângă Zid: fotografii, pălării, jucării, chiar şi alimente preferate. Am observat că acum nu mai erau obiecte personale, ci doar flori şi câteva bilete, împăturite şi vârâte în crăpăturile zidului.

Anii s-au scurs, părinţii celor înscrişi pe Zid au murit, soţiile şi-au continuat vieţile, fraţii şi surorile n-au uitat, dar au fost deja pe-aici şi nu mai au de ce să revină. Morţii, cei mai mulţi tineri, n-au lăsat în urmă mulţi copii, însă ultima oară

când am fost aici am cunoscut-o pe fiica unuia dintre ei, o tânără de vreo douăzeci de ani care nu-şi întâlnise niciodată tatăl. Timp de vreo zece minute ne-am alungat unul altuia pustiul din suflete, momentele de absenţă, apoi ne-am văzut fiecare de drum.

Din cine ştie ce motiv, asta m-a făcut să mă gândesc la Cynthia, la căsnicie, la copii, la bucuriile căminului şi la tot soiul de lucruri plăcute şi neclare. Dacă Cynthia ar fi fost aici, aş fi cerut-o în căsătorie, dar nu era, iar eu ştiam că aveam să-mi vin în fire până a doua zi dimineaţă.

Karl, care avusese probabil gânduri asemănătoare despre război şi pace, moarte şi nemurire, spuse:

— Încerc să vin aici o dată pe an, la 17 august, pentru comemorarea unei bătălii la care am participat.

Rămase tăcut o vreme, apoi continuă:

— Bătălia de pe Drumul 13… Divizia Unsprezece Blindate, pe plantaţia de cauciuc Michelin. Poate că ai auzit de ea. Mulţi oameni au murit în jurul meu. Aşa că vin aici pe 17 august şi spun o rugăciune pentru ei şi o rugăciune de mulţumire pentru mine. E singura zi în care mă rog.

— Credeam că te duci la biserică în fiecare duminică.

— La biserică te duci cu soţia şi copiii.

N-a intrat în amănunte, iar eu nu l-am mai întrebat nimic. Ne-am întors pe drumul pe care venisem. Pe alt ton, Karl spuse:

— Aşadar, eşti curios în legătură cu omul care a fost ucis?

— Poate că sunt curios. Dar zău că nu vreau să aflu.

— Dacă ar fi fost aşa, ai fi plecat.

— Sunt politicos, domnule colonel.

— Mi-ar fi plăcut politeţea asta atunci când lucrai pentru mine. Dar dacă tot eşti politicos,

ascultă-mă până la capăt.

— Dacă ascult, aş putea fi citat la vreo procedură juridică viitoare. Aşa scrie la carte.

— Crede-mă, întâlnirea şi conversaţia asta n-au avut niciodată loc. De-aceea ne aflăm aici şi nu la Falls Church.

— Mi-am imaginat deja.

— Pot să încep?

Acum mă aflam pe teren ferm; următorul pas mă ducea pe o pantă alunecoasă. Nu-mi trecea prin minte nici măcar un motiv serios pentru care să-l ascult pe omul ăsta. Dar eu nu gândeam destul de mult. *Cynthia.* Ia-ţi o slujbă, ia-ţi viaţa în mâini, sau ce-o mai fi spus ea.

Karl întrebă:

— Pot să încep?

— Pot să te opresc oricând vreau?

— Nu. Dacă încep, mă asculţi până la capăt.

— E un caz penal?

— Cred că omuciderea e caz penal, da. Mai ai şi alte întrebări stupide?

Am zâmbit, nu din cauza insultei, ci pentru că îl călcam pe nervi.

— Ştii ceva? Ca să-ţi dovedesc că sunt într-adevăr stupid, o să te ascult.

— Mulţumesc.

Karl se îndepărtase de Zid, pornind spre Monumentul Veteranelor, iar eu mergeam alături. Spuse:

— DIP a aflat că un tânăr locotenent, considerat ucis ori poate dispărut în timpul luptei, a fost de fapt asasinat în oraşul Quang Tri pe data de 7 februarie 1968, în timpul ofensivei Tet pentru cucerirea acelui oraş. Adăugă: Cred că erai în provincia Quang Tri în perioada aceea.

— Da, dar am un alibi pentru ziua aia.

— Am menţionat asta doar ca pe o coincidenţă. De fapt, în ziua aceea, unitatea ta era la câţiva kilometri distanţă de Quang Tri, capitala

provinciei. Dar poţi să apreciezi împrejurările şi să-ţi faci o imagine despre loc şi perioadă.

— Poţi fi sigur. Apreciez şi faptul că mi-ai verificat dosarul de serviciu.

Hellmann ignoră observaţia mea şi continuă:

— Eu eram, cum ziceam, la Divizia Unsprezece Blindate, staţionată la Xuan Loc, dar acţionând cam pe atunci în zona Cu Chi. Nu-mi amintesc exact ziua aceea, dar toată luna cât a durat ofensiva Tet a fost teribilă.

— De rahat.

— Da, de rahat.

Se opri din mers şi mă privi.

— În legătură cu acest locotenent american avem dovada că a fost ucis de un căpitan al armatei americane.

Karl făcu o pauză ca să mă impresioneze, însă eu n-am reacţionat. Auzisem acum ce nu voiam să aud şi eram în posesia unui Secret. Urmau detaliile.

Am privit amândoi Monumentul Veteranelor din Vietnam, pe cele trei infirmiere – una îngrijindu-l pe rănitul care zăcea pe nişte saci de nisip, alta îngenuncheată în apropiere, iar a treia privind spre cer în aşteptarea elicopterului sanitar. Cele patru siluete purtau haine subţiri, iar pe mine m-a luat cu frig numai privindu-le.

I-am spus lui Karl:

— Statuile astea ar trebui să fie mai aproape de Zid. Ultima persoană pe care mulţi dintre oamenii de-acolo au văzut-o sau căreia i-au vorbit înainte de-a muri a fost o infirmieră militară.

— Da, însă poate că apropierea asta ar fi prea morbidă. Bărbatul din grupul ăsta statuar pare că va trăi.

— Da… va supravieţui.

O vreme am rămas tăcuţi, îngânduraţi. Deşi sunt doar statui, îţi reamintesc întreaga poveste. Karl întrerupse tăcerea şi continuă:

— Nu ştiu numele presupusului asasin, nici victima presupusei crime. Ştiu doar că acel căpitan l-a ucis cu sânge rece pe acel locotenent. Nu avem cadavrul – ar trebuie să spun că avem multe cadavre ale celor uciși de inamic, în afara celui în discuţie. Ştiu că victima asasinatului a fost ucisă cu un singur glonţ în frunte, iar asta ar putea situa numele victimei într-o serie redusă de morţi, bazându-ne pe certificatele de deces emise la vremea respectivă. Dacă nu cumva cadavrul n-a fost niciodată găsit, iar victima e înregistrată ca dispărută în luptă. Mă urmăreşti?

— Da. Un căpitan din armata Statelor Unite scoate pistolul şi-l împuşcă în frunte pe un locotenent din armata Statelor Unite. Probabil că e vorba despre o rană mortală. Asta s-a întâmplat în toiul unei bătălii ce-a avut loc în urmă cu aproape treizeci de ani. Însă dă-mi voie să fac pe avocatul apărării – poate că n-a fost crimă. Poate că a fost una dintre acele nefericite împrejurări în care un ofiţer superior a împuşcat un ofiţer de grad inferior pentru laşitate în faţa inamicului. Se întâmplă şi nu e neapărat crimă, nici măcar ceva ilegal. Poate că a fost autoapărare sau un accident. N-ar trebui să te grăbeşti să tragi concluzii. Am adăugat: Însă, desigur, ai un martor. Aşa că n-ar trebui să fac speculaţii.

Ne-am întors, îndreptându-ne din nou spre Zid. Lumina zilei se estompa, oamenii veneau şi plecau, un bărbat între două vârste depuse o coroană de flori la baza structurii din granit negru şi îşi şterse ochii cu o batistă. Hellmann îl privi o clipă, apoi zise:

— Da, a existat un martor. Iar acesta a descris o crimă cu sânge rece.

— Şi e un martor de încredere?

— Nu ştiu.

— Cine e şi unde se află?

— Nu ştim unde se află, dar avem numele lui.

— Şi vrei ca eu să-l găsesc?

— Corect.

— Cum ai aflat prima oară de el?

— A scris o scrisoare.

— Înţeleg… deci ai un martor dispărut al unei crime petrecute acum treizeci de ani, niciun suspect, niciun cadavru, nicio armă a crimei, niciun mobil, niciun raport al medicului legist, iar crima a avut loc într-o ţară uitată de Dumnezeu, foarte departe de-aici. Şi vrei ca eu să rezolv cazul ăsta de omucidere.

— Aşa e.

— Pare simplu. Pot să te întreb de ce? Cui îi mai pasă după treizeci de ani?

— Mie. Armatei. A fost comisă o crimă. Nu există termen de prescripţie pentru o crimă.

— Corect. Îţi dai seama că despre acest locotenent care a fost ucis, ori a dispărut, familia lui crede că a murit glorios în bătălie. Ce se câştigă dacă se dovedeşte că a fost asasinat? Nu crezi că familia acestuia a suferit destul?

Am arătat spre bărbatul de lângă Zid.

— Ăsta nu-i un argument, zise Karl Hellmann, după litera legii.

— Pentru mine este, l-am informat eu.

— Nu că ai gândi prea mult, Paul, ci că te gândeşti la chestiuni eronate.

— Nu, nu-i aşa. Cred că există un nume pe zidul ăsta care-i mai bine să fie lăsat în pace.

— Există un criminal în libertate.

— Poate că da, poate că nu. Din câte ştim, presupusul asasin a fost ucis ulterior în luptă. A fost o perioadă nenorocită şi există şanse ca acel căpitan să fi fost ucis în luptă.

— Atunci numele lui nu trebuie să se afle pe zidul ăsta, alături de ale celor care au murit acoperiţi de glorie.

— Ştiam că o să spui asta.

— Ştiam că o să înţelegi.

— Cred că am lucrat prea mult timp împreună.

— Am lucrat bine împreună.

Asta era o noutate pentru mine. Poate voia să spună că am făcut treabă împreună, ceea ce era adevărat, în ciuda marilor deosebiri dintre personalităţile noastre şi a faptului că unul din noi era un maniac al regulamentelor, iar celălalt dimpotrivă.

Ne-am depărtat de Monumentul Veteranelor din Vietnam şi ne-am oprit la cele trei siluete masculine din bronz: doi albi şi un negru, care trebuia să reprezinte un puşcaş marin, un infanterist şi un marinar, dar toţi purtau uniforme de camuflaj, aşa că era greu să-i deosebeşti. Se uitau ţintă la Zid, de parcă ar fi contemplat numele morţilor.

Karl se întoarse către blocul de granit şi spuse:

— La început nu mi-a plăcut Zidul ăsta. Preferam statuile de bronz, pentru că Zidul, cu toată abstracţiunea şi nuanţele metaforice, era în realitate doar o groapă comună, o masivă piatră funerară cu numele tuturor gravate pe ea. Asta m-a tulburat. Pe urmă… pe urmă l-am acceptat. Tu ce crezi?

— Cred că trebuie să-l acceptăm drept ceea ce e. O piatră funerară.

— Ai simţit vreodată vinovăţia supravieţuitorului?

— Aş fi putut s-o simt dacă n-aş fi fost acolo. Putem schimba subiectul?

— Nu. Mi-ai spus cândva că nu le porţi pică acelora care n-au fost la război. E adevărat?

— E şi-acum adevărat. De ce?

— Spuneai că erai mai furios pe cei care au fost în Vietnam, dar nu şi-au făcut treaba – oameni care şi-au abandonat camarazii, care au comis acte reprobabile, cum ar fi violul şi jaful. Oameni care au ucis cu nepăsare civili. Şi asta e adevărat?

— Termină informarea.

— Da. Deci, îl avem pe acest căpitan care, foarte probabil, a ucis un ofiţer inferior. Vreau să ştiu numele lui şi pe cel al locotenentului asasinat.

Am observat că întrebarea evidentă „de ce” – adică mobilul crimei –, nu fusese încă formulată. Poate că, aşa ca în cazul majorităţii crimelor din timpul războiului, mobilul era meschin, ilogic şi lipsit de importanţă. Dar poate că era principala cauză pentru a dezgropa o crimă petrecută în urmă cu treizeci de ani. Şi dacă aşa era, iar Karl nu menţiona nimic, mă abţineam şi eu. M-am rezumat la faptele concrete şi am spus:

— În regulă, dacă vrei o probă de realism, gândeşte-te că acest căpitan – acest presupus asasin – dacă n-a murit în luptă, ar fi putut să moară din cauze naturale până acum. Au trecut treizeci de ani.

— Eu sunt în viaţă. Tu eşti în viaţă. Trebuie să aflăm dacă *el* e în viaţă.

— Bine. Şi martorul? Ştim dacă *el* e în viaţă?

— Nu, nu ştim. Dar dacă nu e, şi asta vrem să ştim.

— Când a dat ultima oară semne de viaţă martorul ăsta?

— Pe 8 februarie 1968. Asta-i data pe scrisoare.

— Ştiu că poşta militară e lentă, dar ăsta-i un record.

— De fapt, martorul n-a fost un militar american. Era soldat în armata nord-vietnameză şi se numea Tran Van Vinh. A fost rănit în timpul bătăliei de la Quang Tri şi s-a ascuns printre ruine. I-a văzut pe cei doi americani certându-se şi pe căpitan scoţând pistolul şi împuşcându-l pe locotenent. În scrisoarea pe care i-a scris-o fratelui său, vietnamezul l-a numit pe asasin *dai-uy* – căpitan – şi pe victimă *trung-uy* – locotenent.

— În perioada aia erau nişte puşcaşi marini pe lângă Quang Tri. Poate că nu armata trebuie să rezolve cazul ăsta.

Hellmann răspunse:

— În scrisoarea lui, Tran Van Vinh a menţionat că cei doi ofiţeri erau *ky-binh* – de la blindate. E limpede că omul a văzut pe umerii lor tresele

Diviziei Întâi de Blindate a SUA, pe care le cunoştea.

Eu am remarcat:

— Divizia Întâi de Blindate, din care am făcut şi eu parte, avea peste douăzeci de mii de militari.

— Corect. Dar limitează aria cercetărilor.

M-am gândit o clipă la asta, pe urmă l-am întrebat pe Karl:

— Şi ai scrisoarea aia?

— Sigur. De-aceea ne aflăm aici.

— Bine. Iar scrisoarea a fost adresată fratelui acestui tip. Cum ai obţinut-o?

— Într-un mod foarte interesant. Fratele era tot soldat nord-vietnamez, numit Tran Quan Lee. Scrisoarea a fost găsită asupra cadavrului acestuia în Valea A Shau, la mijlocul lunii mai a aceluiaşi an, de către un soldat american pe nume Victor Ort, care a luat-o drept suvenir. Scrisoarea a fost expediată acasă de Ort şi a zăcut în cufărul lui plin cu alte amintiri de război timp de aproape treizeci de ani. Foarte recent, Ort a trimis scrisoarea organizaţiei Veteranii Americani din Vietnam, care are sediul aici, la Washington. Această organizaţie le cere membrilor ei să returneze documentele şi obiectele găsite şi capturate de la inamic şi să furnizeze informaţiile pe care le-ar putea avea în legătură cu inamicii morţi. Acestea sunt apoi transmise guvernului vietnamez la Hanoi, pentru a-i ajuta să afle ce soartă au avut militarii lor dispăruţi.

— De ce?

— Vietnamezii nu mai sunt inamicii noştri. Au restaurante McDonald’s şi Kentucky Fried Chicken la Saigon. În orice caz, vrem ca ei să ne ajute să-i găsim pe oamenii *noştri* dispăruţi în luptă. Noi avem încă vreo două mii de dispăruţi despre a căror soartă nu ştiut nimic. Ei au, uluitor, trei sute de mii de dispăruţi.

— Cred că sunt toţi în San Diego.

— Nu, sunt toţi morţi. Inclusiv Tran Quan Lee, ucis în Valea A Shau, poate de către domnul Ort, deşi el a fost vag în privinţa asta.

Hellmann continuă:

— Prin urmare, acest veteran american, Victor Ort, a trimis scrisoarea pe care a găsit-o asupra cadavrului lui Tran Quan Lee Veteranilor Americani din Vietnam, împreună cu o notă în care arăta cum, unde şi când a găsit scrisoarea şi cadavrul. VAV, ca semn de politeţe faţă de cei care trimit astfel de scrisori, a tradus epistola şi era pe cale să-i trimită traducerea domnului Ort, însă cineva de la VAV – un ofiţer pensionat – a citit-o şi a înţeles că era vorba despre relatarea unui martor ocular la o crimă. Acest om a luat legătura cu noi. Un civil ar fi contactat FBI-ul.

— A fost ziua noastră norocoasă. Şi a trimis cineva traducerea domnului Ort?

— Domnul Ort a primit traducerea unei scrisori de dragoste şi o notă de mulţumiri.

— Normal. Şi aveţi originalul acestei scrisori?

— Da, şi am stabilit autenticitatea hârtiei şi a cernelii, pe urmă am pus trei traducători diferiţi să lucreze la ea. Toţi au oferit aproape aceeaşi versiune. Nu e nici ó îndoială că Tran Van Vinh îi descrie fratelui său, Tran Quan Lee, o crimă. E o scrisoare foarte captivantă şi tulburătoare. Adăugă: Sigur, o să-ţi arăt o copie a traducerii.

— Am nevoie de ea?

Hellmann răspunse:

— În scrisoare nu e mare lucru, în sensul pistelor, pe lângă ce ţi-am spus eu, însă te-ar putea motiva.

— Ca să fac ce?

— Să-l găseşti pe autorul scrisorii. Pe Tran Van Vinh.

— Şi care sunt şansele ca Tran Van Vinh să fie în viaţă? Zău, Karl, toată generaţia aia de vietnamezi a fost aproape ştearsă de pe faţa pământului.

— „Aproape” e cuvântul potrivit.

— Fără a mai menţiona o naturală speranţă redusă de viaţă.

— Trebuie să încercăm să-l găsim pe martorul ăsta, sergentul Tran Van Vinh. Hellmann adăugă: Din nefericire, în Vietnam există doar vreo trei sute de nume de familie, iar populaţia e de vreo opt milioane.

— Deci cartea de telefoane n-o să fie de mare ajutor.

— Nu există cărţi de telefoane. Dar avem noroc că numele de familie al acestui om nu e Nguyen. Jumătate din populaţia vietnameză poartă numele de Nguyen. Din fericire, numele de familie Tran nu e aşa comun, iar cele două prenume, Van Vinh şi Quan Lee, reduc şi mai mult numărul posibilităţilor.

— Cunoşti localitatea natală şi data de naştere?

— Nu ştiu data naşterii, dar vârsta aproximativă, desigur – grupa noastră de vârstă. Plicul a fost adresat fratelui la o destinaţie a unităţii militare, iar pe plic se mai afla şi adresa unităţii lui Tran Van Vinh. După aceste adrese ştim că cei doi făceau parte din armata nord-vietnameză, nu din Viet Congul sud-vietnamez local, prin urmare sunt din nord. De fapt, în scrisoare e menţionat satul lor, un loc numit Tam Ki, dar n-am găsit nicio localitate cu numele ăsta pe niciuna dintre hărţile Vietnamului pe care le avem, nici la nord, nici la sud. Nu e ceva neobişnuit, după cum poate că-ţi aminteşti – localnicii se referă la satele lor folosind un nume, dar hărţile oficiale au alt nume pentru acelaşi loc. Însă lucrăm la asta. Satul Tam Ki va fi o pistă importantă pentru găsirea lui Tran Van Vinh.

— Şi dacă îl găsiţi? Ce-o să vă spună în plus faţă de ceea ce a scris deja în scrisoare?

— Ar putea indica asasinul după vechile fotografii de identitate ale militarilor.

— După treizeci de ani?

— E posibil.

— Ai deci nişte suspecţi?

— Deocamdată, nu. Dar verificăm acum dosarele armatei, încercând să descoperim numele tuturor căpitanilor din Divizia Întâi de Blindate care s-au aflat la sau aproape de Quang Tri în ziua ori în preajma zilei de 7 februarie 1968. De asemenea, îi căutăm pe locotenenţii aceleiaşi divizii care au fost ucişi ori au dispărut în luptă în acelaşi loc şi moment. Asta-i tot ce avem – două grade, un căpitan şi un locotenent, unitatea lor, Divizia Întâi de Blindate, un loc, oraşul Quang Tri, şi data de 7 februarie 1968, ziua crimei relatate în epistolă.

Karl şi cu mine ne-am îndepărtat de statui, iar eu m-am gândit la cele auzite. Pricepeam încotro duceau toate astea, dar eu nu voiam să mă duc acolo. Karl continuă:

— Putem micşora aria cercetărilor şi întocmi lista cu posibilii suspecţi pe baza dosarelor armatei. Pe urmă, o să-i cerem FBI-ului să-i interogheze pe aceşti foşti căpitani, dacă acum sunt civili, iar noi îi vom interoga pe cei care sunt încă în armată. În acelaşi timp o să-l căutăm pe singurul martor al acestei omucideri. Treaba asta pare să aibă puţine şanse de reuşită, Paul, dar au fost rezolvate cazuri de crime pornind chiar de la mai puţin, după cum bine ştii.

— Ce vrei de la mine?

— Vreau să pleci în Vietnam, Paul.

— A, nu cred, Karl. Am fost acolo, am făcut ce-am făcut. Am medalii cu care pot dovedi.

— Vietnamul în ianuarie e chiar plăcut în ceea ce priveşte clima.

— La fel e şi Aruba unde mă voi duce săptămâna viitoare, am minţit eu.

— O întoarcere acolo ar putea să-ţi facă bine.

— Nu prea cred. Locul era împuţit atunci, aşa este şi-acum.

— Veteranii care s-au întors acolo spun că au trăit o experienţă izbăvitoare…

— E un stat poliţienesc totalitar, comunist, unde se află două sute de mii de tone de mine neexplodate, încărcături explozive ascunse şi obuze de artilerie îngropate, aşteptând să mă arunce în aer.

— Mă rog. Trebuie să fii atent.

— Vii cu mine?

— Sigur că nu. Locul e împuţit.

Am râs.

— Domnule colonel, cu tot respectul cuvenit, poţi să iei cazul ăsta şi să-l vârî în fundul altcuiva.

— Ascultă-mă, Paul – nu putem trimite un ofiţer activ în Vietnam. Asta e… în fine, o investigaţie neoficială. Te vei duce acolo ca turist, un veteran care se întoarce ca mii de alţi oameni…

— Vrei să spui că n-aş avea statut oficial sau imunitate diplomatică?

— Am veni în ajutorul tău dacă ai avea necazuri.

L-am întrebat:

— Ce fel de ajutor? Să-mi vârâţi pe furiş otravă în celulă?

— Nu, am pune pe cineva de la ambasadă să te viziteze dacă ai fi arestat, plus, desigur, am înainta un protest oficial.

— Foarte liniştitor, dar nu cred că vreau să văd interiorul unei închisori comuniste, Karl. Am doi prieteni care au stat mulţi ani în Hiltonul de la Hanoi. Nu le-a plăcut deloc.

— Dacă vei intra în conflict cu autorităţile, pur şi simplu te vor expulza.

— Pot să le spun că ai zis asta?

Hellmann nu răspunse. M-am gândit o clipă şi apoi am spus:

— Presupun că Veteranii Americani din Vietnam au trimis originalul scrisorii la Hanoi ca parte a programului lor umanitar de a-i ajuta pe nord-vietnamezi să afle de soarta morţilor şi

dispăruţilor. Drept urmare, Hanoi va localiza familia decedatului Tran Quan Lee şi va afla dacă fratele lui, Tran Van Vinh, trăieşte şi unde se află. Corect? Atunci de ce nu foloseşti canalele diplomatice normale, lăsând guvernul de la Hanoi să facă ce ştie mai bine – să dea de urma bieţilor săi cetăţeni?

Hellmann mă informă:

— De fapt, le-am cerut celor de VAV să nu trimită scrisoarea aia la Hanoi.

Bănuiam asta, dar am întrebat:

— De ce?

— Păi… Există un număr de motive pentru care am considerat că e mai bine ca Hanoi să nu vadă scrisoarea în momentul ăsta.

— Spune-mi unul dintre ele.

— Cu cât ştiu mai puţin, cu atât mai bine. Acelaşi lucru e valabil şi pentru tine.

Ne-am privit în ochi şi am înţeles că povestea asta era mai complicată decât o crimă petrecută acum treizeci de ani. Aşa trebuia să fie, altfel nimic nu mai avea sens. Dar n-am mai pus întrebări. Am zis:

— În regulă, am auzit deja prea mult. Mulţumesc pentru încrederea acordată, dar atât.

— De ce ţi-e teamă?

— Nu mă lua aşa, Karl. Mi-am pus viaţa în joc de multe ori pentru ţara asta. Dar o astfel de chestie nu merită viaţa mea, nici a altcuiva. E istorie. Las-o aşa cum e.

— E o chestiune de justiţie.

— Asta n-are nicio legătură cu justiţia. E altceva şi, câtă vreme nu ştiu ce e, n-o să-mi pun pielea în joc în Vietnam pentru un motiv pe care nimeni nu mi-l spune. În ultimele două dăţi când am fost acolo, ştiam pentru ce o fac.

— Credeam că ştiam pentru ce. Ei ne-au minţit. Nimeni nu te minte acum. Doar nu-ţi spunem de ce. Dar crede-mă că e ceva foarte important.

— Aşa au spus şi-atunci.

— N-o să comentez asta.

Soarele dispărea încet-încet şi începuse să bată un vânt rece. Eram aproape singuri şi amândoi tăceam, cufundaţi în gânduri. În cele din urmă, Karl Hellmann spuse cu o voce blândă:

— E asfinţitul. Umbrele sunt lungi.

Se uită la mine.

— Umbrele se întind de-acolo până aici, Paul. Asta-i tot ce-ţi pot spune.

Nu i-am răspuns.

Apăru un bărbat îmbrăcat într-o veche tunică militară, pe cap cu o pălărie colonială. Era cam de vârsta noastră, însă părea mai mare din cauza bărbii complet încărunţite. Duse o trompetă la buze şi cântă semnalul de stingere. După ce ultima notă tânguitoare se stinse în vânt, bărbatul se întoarse cu faţa spre Zid, salută, apoi se îndepărtă.

Karl şi cu mine mai zăbovirăm o clipă, după care Hellmann zise:

— În regulă, înţeleg. Poate fi puţin riscant, iar oamenii de vârstă mijlocie nu-şi riscă vieţile pentru lucruri prosteşti ori inutile. Ca să-ţi spun adevărul, omul ăsta, Tran Van Vinh, e foarte probabil mort sau, chiar dacă mai trăieşte, s-ar putea să nu fie de ajutor. Hai, lasă-mă să-ţi ofer ceva de băut. În locul ăla care-ţi place, pe Twenty-third Street.

Am mers în tăcere pe alee, pe urmă Hellmann mă întrebă:

— Pot măcar să-ţi arăt scrisoarea?

— Pe care s-o văd? Pe cea de dragoste ori pe cea reală?

— Traducerea scrisorii lui Tran Van Vinh.

— O traducere corectă şi completă?

Karl nu răspunse. Eu i-am zis:

— Dă-mi scrisoarea originală, în vietnameză, şi voi ruga pe cineva să mi-o traducă.

— Nu e nevoie.

Am zâmbit.

— Aşadar în scrisoare există ceva ce nu trebuie să văd. Dar vrei ajutorul meu, cu toate că-mi ascunzi o mulţime de lucruri.

— O fac spre binele tău. Ce nu-ţi spun e nesemnificativ pentru misiunea de a-l găsi pe Tran Van Vinh.

— E semnificativ pentru *ceva anume,* altfel n-ai fi atât de misterios.

Karl nu spuse nimic. L-am întrebat:

— Când ai obţinut scrisoarea asta de la VAV?

— Acum două zile.

— Şi presupun că ai început cercetarea dosarelor armatei.

— Da, dar va dura o săptămână sau două. În plus, a mai fost şi incendiul ăla de la arhivă…

— Karl, incendiul din 1973 a fost declanşat ca să acopere mai multe măgării decât oricare alt incendiu din istorie.

— Posibil, însă *există* dosare dispărute. Cu toate astea, cred că în câteva săptămâni vom putea întocmi o listă cu căpitanii din Divizia Întâi Aeropurtată care s-au putut afla în acel loc, la acea vreme. Lista cu locotenenţii care au fost ucişi în luptă la Quang Tri pe data sau în jurul datei de 7 februarie va fi mult mai scurtă şi mai amănunţită. Nu cred că există mai mult de două sau trei nume pe lista celor ucişi în luptă. Se presupune că locotenentul şi căpitanul au fost în aceeaşi unitate, iar asta ar putea limita numărul căpitanilor potenţial suspecţi. Din cauza asta cred că nu-i o treabă prea dificilă.

Am răspuns:

— Mă rog, ai putea găsi un suspect principal, dar n-o să obţii niciodată o condamnare.

Karl spuse:

— Mai întâi să găsim martorul şi suspectul, şi mai târziu o să ne facem griji în privinţa consecinţelor.

M-am gândit un minut, apoi i-am zis lui Karl:

— După cum ai menţionat, am fost acolo în perioada aceea. Şi, cu titlu informativ, în oraş era o garnizoană sud-vietnameză, nu americană. Oamenii noştri se aflau în unităţile de artilerie din jurul oraşului. Eşti sigur că cei doi ofiţeri erau *în* oraş?

— Scrisoarea indică limpede lucrul ăsta. De ce?

— Păi, poate că americanii ăştia doi erau detaşaţi la armata sud-vietnameză în calitate de consilieri – Comandamentul de Asistenţă Militară din Vietnam. CAMV. Corect?

— Asta-i o posibilitate.

— Prin urmare, se reduce şi mai mult numărul suspecţilor. Fă ceva muncă de birou aici înainte de-a trimite pe cineva în Vietnam.

— Vrem să facem investigaţii paralele şi simultane.

— E treaba dumitale.

În realitate, aveam o mare bănuială că DIP lucra la cazul ăsta de mult mai multă vreme decât spusese Karl. Mai bănuiam şi că DIP micşorase deja lista posibililor suspecţi şi a posibilelor victime şi că avea poate chiar un suspect principal. Dar nu voiau să-i spună asta lui Paul Brenner. Acum DIP voia ca eu să-l găsesc pe singurul martor ocular al acestei crime. I-am zis colonelului Hellmann:

— Un caz interesant, care mi-a stârnit instinctele de copoi. Dar nu vreau să zbor până în Asia de Sud-Est. Ştiu câţiva tipi care ar fi încântaţi să plece.

— Nicio problemă.

Hellmann schimbă subiectul şi întrebă:

— Te mai întâlneşti cu doamna Sunhill?

Ador ca oamenii să-mi pună întrebări despre lucruri pe care le cunosc deja. Am răspuns:

— De ce n-o întrebi pe ea?

— Ca să fiu sincer, am făcut-o deja. Mi-a spus că par să existe nişte probleme în relaţia voastră, şi

de-aceea m-am gândit că ai putea fi liber pentru o misiune peste ocean.

— Sunt. Pentru Aruba. Şi te rog să nu te amesteci în viaţa mea.

— Doamna Sunhill lucrează şi-acum la DIP, iar în calitate de comandant al ei am dreptul să-i pun anumite întrebări personale.

— Din cauza asta mi-e dor de armată.

Karl îmi ignoră remarca şi întrebă:

— Apropo, vrei să te angajezi într-un serviciu pentru respectarea legii?

— S-ar putea.

— Nu mi te imaginez stând degeaba după ce te-ai pensionat.

— Am o mulţime de lucruri de făcut.

— Te-aş putea ajuta să găseşti o slujbă la stat. FBI angajează mulţi foşti anchetatori de la DIP. Misiunea asta peste ocean ar da foarte bine în CV-ul tău.

— Ca să nu mai vorbim de necrologul meu.

— Şi-acolo ar arăta bine.

Karl nu prea glumeşte, aşa că, pentru a fi politicos, am chicotit. Cred că asta l-a încurajat să insiste. Mi-a zis:

— Ţi-am spus că Departamentul Apărării te va promova retroactiv la gradul de locotenent şi-ţi va recalcula pensia?

— Transmite-le mulţumirile mele.

— În schimbul a vreo două sau trei săptămâni din timpul tău liber.

— Există totdeauna un şpil.

Hellmann se opri şi aprinse altă ţigară. Am stat faţă în faţă lângă un stâlp de iluminat. Hellmann scoase un fuior de fum şi spuse:

— Putem trimite pe altcineva, dar numele tău s-a impus în primul, al doilea şi al treilea rând. Nu ţi-am cerut niciodată un serviciu…

— Ba sigur că mi-ai cerut.

— Şi te-am scos din nişte situaţii neplăcute, Paul.

— În care dumneata m-ai vârât, Karl.

— Te-ai vârât singur în cele mai multe. Fii sincer cu tine însuţi.

— E frig aici. Vreau ceva de băut. Fumezi prea mult.

M-am întors şi m-am îndepărtat.

Sfârşitul întâlnirii. Sfârşitul lui Karl. Am continuat să merg, imaginându-mi-l pe Karl stând lângă stâlpul de iluminat, fumându-şi ţigara. Urmărindu-mă cu privirea. Ei bine, asta era o problemă rezolvată.

Din nu ştiu ce pricină, m-am pomenit că merg mai încet. Tot soiul de gânduri mi-au năpădit brusc creierul amorţit.

Desigur, gândul la Cynthia era unul dintre ele. Scrie un al doilea act, Paul. Eram oare tras pe sfoară sau ce?

E sigur că trebuia să fac ceva ca să-mi pun din nou sângele în mişcare. Dar nu puteam crede că Cynthia ar fi vrut ca eu să-mi risc viaţa pentru a revigora relaţia noastră. Poate că ea nu ştia exact ce-avea Karl în minte.

Mergând, m-am tot gândit la subiectul meu preferat – eu. Ce era mai bine pentru Paul Brenner? Deodată mi s-a arătat propria imagine: ducându-mă în Vietnam şi întorcându-mă ca un erou; asta nu se întâmplase în ultimele două dăţi, dar se putea întâmpla acum. Pe urmă m-am văzut în altă ipostază: revenind acasă într-un sicriu.

M-am trezit într-un cerc de lumină lângă un stâlp de iluminat şi nu mai mergeam. M-am întors către Karl Hellmann. Ne-am privit prin întuneric, fiecare vizibil într-un cerc de lumină. I-am strigat:

— Voi avea vreun contact în Vietnam?

— Sigur! a strigat el. Vei avea unul la Saigon şi altul la Hanoi. În plus, s-ar putea să fie cineva la Hue care să te ajute. Misiunea e pregătită. Lipseşte o singură persoană pentru a o îndeplini.

— De cât timp are nevoie persoana asta pentru a o îndeplini?

— Ai o viză turistică de douăzeci şi una de zile. O perioadă mai lungă ar trezi bănuieli. Cu puţin noroc, vei fi acasă mai devreme.

— Cu puţin ghinion, voi fi acasă şi mai devreme.

— Gândeşte pozitiv. Vizualizează succesul.

De fapt, vizualizam o mulţime de oameni adunaţi în cinstea mea, toţi bând whisky; o petrecere de bun venit sau un priveghi irlandez.

Nu mă deranjează misiunile periculoase. Le dusesem cândva la bun sfârşit. Dar era vorba de Vietnam… de ideea că scăpasem de o soartă potrivnică şi că acea soartă mă pândea din umbră. Era ceva lugubru. L-am întrebat pe Karl:

— Dacă nu reuşesc de data asta, o să-mi fie trecut numele pe Zid?

— O să mă ocup de asta. Dar gândeşte pozitiv.

— Eşti sigur că nu vrei să vii cu mine?

— Foarte sigur.

Am râs amândoi.

— Când plec?

— Mâine dimineaţă. Să fii la Dulles la ora opt fix. O să-ţi transmit prin e-mail instrucţiunile pentru o întâlnire la aeroport.

— Merg cu paşaportul meu?

— Da. Vrem o acoperire lejeră. Prietenul tău de la aeroport îţi va da viza, biletul, rezervarea la hotel, bani şi-ţi va spune să memorezi câteva lucruri. Trebuie să te duci curat acolo.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot. Să-ţi ofer ceva de băut?

— Când mă voi întoarce acasă. La revedere.

Karl zise:

— A, încă ceva. Presupun că o să-i spui Cynthiei că pleci. Nu intra în detalii. Vrei să vorbesc eu cu ea după plecare?

— Plecat, adică mort ori dus în Asia?

— O să vorbesc cu ea după ce decolează avionul.

Nu i-am răspuns. Karl adăugă:

— Bine, atunci, noroc şi îţi mulţumesc.

Dacă am fi fost mai aproape, ne-am fi strâns mâinile, însă am schiţat doar un salut vag, atingându-ne bonetele. Ne-am îndepărtat unul de altul şi ne-am văzut de drum.

3

După întâlnirea cu Karl am băut câteva pahare la mine acasă, pe urmă i-am trimis Cynthiei un e-mail. N-ar trebui să bei niciodată când ai acces la vreo formă de comunicare – e-mail, telefon celular, telefon fix ori fax. Am printat mesajul pentru ea şi l-am pus în trusa de voiaj, intenţionând să-l recitesc a doua zi de dimineaţă ca să văd cât de beat fusesem. Am şters mesajul din computer, în caz că cei de la Securitatea Internă a DIP ar fi fost cei care aveau să-mi acceseze calculatorul.

Aveam un e-mail de la Karl cu instrucţiuni pentru întâlnirea de la aeroport, aşa cum promisese. Scurtul lui mesaj se încheia astfel: „Mulţumesc din nou. Noroc. La revedere.”

Am observat că nu mă invita să-l sun ori să-i răspund la e-mail. De fapt, nu mai rămăsese nimic de spus. Am şters şi mesajul lui.

Am lăsat o notă pentru menajera mea, informând-o că voi fi plecat vreo trei săptămâni şi rugând-o să aibă grijă de casă. De fapt, am făcut şi puţină ordine, în caz că oamenii de la DIP soseau înaintea menajerei pentru a căuta materiale compromiţătoare care ar putea să fi rămas în urma decedatului. Întotdeauna fac ordine; vreau ca lumea să-şi amintească de mine ca de un om care nu şi-a lăsat rufele murdare pe podea.

A doua zi de dimineaţă la ora 7 am verificat e-mail-ul, dar nu primisem răspuns de la Cynthia la mesajul pe care i-l trimisesem cu o seară în urmă. Poate că încă nu-şi controlase corespondenţa.

De afară se auzi un claxon, iar eu mi-am pus lucrurile într-o valijoară şi în trusa de voiaj, apoi am ieşit în dimineaţa întunecoasă şi rece fără pardesiu, aşa cum mă instruise Karl. La Saigon erau plus douăzeci şi şapte de grade şi vreme însorită, conform spuselor eficientului *Herr* Hellmann.

M-am suit în taxiul care mă aştepta, l-am salutat pe şofer şi-am pornit spre Aeroportul Dulles. În mod normal aş fi mers cu propria maşină până la Dulles, însă o parcare pe termen lung în aeroport ar fi putut să nu fie suficientă pentru călătoria asta.

Mi-am amintit de o călătorie matinală asemănătoare până la aeroport, cu mulţi ani în urmă. Aeroportul era Logan din Boston, iar şoferul era tatăl meu, care conducea Chevroletul lui din ’56, devenit acum un model de lux, dar o rablă pe-atunci.

Permisia mea de treizeci de zile dinaintea plecării în Vietnam se sfârşise şi venise momentul să zbor la San Francisco, iar de-acolo să mă îndrept spre vest.

O lăsasem acasă pe mama plângând, prea supărată ca să mai pregătească o omletă. Fraţii mei dormeau.

Tata fusese destul de tăcut. În timpul călătoriei şi-abia după mulţi ani m-am gândit la ce i-o fi trecut prin minte. M-am întrebat cum îl condusese propriul său tată la război.

Sosisem la aeroport, parcasem şi intrasem împreună în terminal. Acolo erau mulţi tipi în uniformă cu saci marinăreşti şi truse de voiaj, multe mame şi alţi taţi, soţii sau poate prietene şi chiar copii, probabil fraţi ori surori.

Poliţişti militari în uniforme impecabile patrulau câte doi prin terminal, o privelişte neobişnuită cu numai un an în urmă. Frontul de-acasă în vreme de război e un obiect de studiu al contrastelor extreme: tristeţe şi bucurie, despărţire şi reîntâlniri, patriotism şi cinism, parade şi funeralii.

Eu zburam cu American Airlines până la San Francisco şi mă aşezasem la rândul corespunzător, format mai ales din soldaţi, marinari, puşcaşi marini, aviatori şi câţiva civili ce păreau stingheriţi că stăteau la aceeaşi coadă.

Tatăl meu dorise să mă aştepte, dar cele mai multe familii plecaseră, aşa că l-am convins să se ducă şi el. Mi-a luat mâna şi mi-a spus: „Vino acasă, fiule".

Preţ de o clipă am crezut că-mi ordona să plec cu el şi să uit idioţenia aia. Pe urmă mi-am dat seama că vrusese să spună să vin acasă în viaţă. L-am privit în ochi şi i-am zis: „O să vin. Ai grijă de mama." „Sigur. Noroc, Paul." Şi plecase.

După câteva minute l-am zărit uitându-se la mine prin uşile de sticlă. Privirile ni s-au întâlnit, el s-a întors şi-a plecat din nou.

M-am înscris la ghişeul de bilete şi m-am dus spre poartă, unde am descoperit că acolo dispăruseră cele mai multe familii.

Pe vremea aia puteai să te duci până la poarta dinspre pistă ca să-i vezi plecând pe cei dragi. Mi-am zis că poate tatăl meu avea să reapară, sau chiar prietena mea, Peggy, căreia îi cerusem insistent să nu vină la aeroport. Mi-am dat seama că voiam într-adevăr s-o mai văd o dată.

În ciuda numărului mare de tipi de vârsta mea din zona Bostonului, n-am zărit pe nimeni cunoscut. Acela avea să fie începutul anului meu de căutare a unor feţe cunoscute, imaginându-mi că le recunosc la alţi oameni.

Aşadar, stăteam acolo singur, în timp ce toţi cei din jurul meu tăceau, vorbeau sau plângeau încet. N-am mai văzut niciodată atât de mulţi oameni făcând atât de puţin zgomot.

Câţiva poliţişti militari stăteau la marginea mulţimii, căutând din priviri semnele vreunei probleme printre tinerii care se pregăteau să plece către porturile de îmbarcare şi spre război.

Privind retrospectiv, toată scena asta mă făcuse să mă simt penibil: poliţiştii militari, soldaţii fără tragere de inimă, familiile tăcute; toate astea creând senzaţia foarte neamericană de control al statului şi constrângere. Dar eram în vreme de război – deşi nu cel al tatălui meu, care fusese cam la fel de popular ca orice război când până şi cele mai binevoitoare guverne devin oarecum agresive.

Asta se întâmpla în noiembrie 1967, iar mişcarea antirăzboinică nu ajunsese încă în toi şi de aceea nu se aflau protestatari sau demonstranţi la Logan, deşi când am aterizat la San Francisco, erau câţiva pe-acolo şi mult mai mulţi, câteva zile mai târziu, la Baza Militară Oakland, care-i îndemnau pe militari să nu plece, ba chiar mai mult, să facă dragoste, nu război.

În legătură cu subiectul ăsta, prietena din liceu, Peggy Walsh, era o tânără drăguţă, dar mai degrabă reţinută, care se ducea la spovedanie sâmbăta şi lua împărtăşania duminica. La un bal al frăţiei, ţinut în sala de sport a liceului St. Brigid, am fost puşi cu toţii să ridicăm mâna dreaptă, în vreme ce părintele Bennett ne-a îndemnat să renunţăm la Satana, la ispite şi la păcatele trupeşti.

Şansa lui Peggy şi-a mea de a face amor în timp de pace era aproape la fel de mare ca şansele tatălui meu de-a câştiga la loteria irlandeză.

Am zâmbit la gândul ăsta şi m-am întors în prezent. Taximetristul mergea repede, aşa cum făcuse şi tatăl meu cu atâţia ani în urmă. Îmi amintesc că pe-atunci mă gândeam: *De ce atâta grabă când mergi la război?*

Am închis ochii şi mi-am lăsat mintea să plutească înapoi în timp, spre lunile dinaintea aşteptării de-a mă îmbarca în avionul de la Logan.

Intrasem în armată virgin, dar în timpul instrucţiei avansate de infanterie, la Fort Hadley, eu şi câţiva colegi aventuroşi de cazarmă le-am descoperit pe tinerele de la filatura de bumbac –

capete de puf, le numeam noi, pentru că aveau fire de bumbac în păr de la lucrul în filaturile alea infernale, făcând ce-or fi făcut ele acolo. Plata cu ora era proastă, dar existau o mulţime de ore disponibile din cauza războiului. Găsiseră, totuşi, o modalitate mai bună de-a face bani mai mulţi cu muncă mai puţină. Fetele alea nu erau prostituate şi voiau să fie sigure că pricepeai asta; erau lucrătoare la filatură, tinere patriote, şi cereau douăzeci de dolari. Eu câştigam vreo optzeci şi cinci de dolari pe lună, aşa că nu era o afacere atât de bună pe cât părea.

În orice caz, îmi petreceam toate după-amiezele libere de duminică într-un motel ieftin, bând vin ieftin şi culegând bumbacul din părul unei fete Jenny, care le spusese părinţilor ei că făcea ture suplimentare la filatură. Avea şi un prieten, un tip din partea locului, care părea un fraier desăvârşit.

Aşa cum a fost de prevăzut, m-am îndrăgostit de Jenny, însă câteva lucruri se opuneau relaţiei noastre, cum erau săptămâna mea de instrucţie de optzeci de ore, săptămâna ei de lucru de şaizeci de ore, slujbele noastre prost plătite, faptul că eu eram mereu falit (pentru că-i dădeam ei douăzeci de dolari pentru un regulat), celelalte întâlniri ale ei care mă făceau oarecum gelos, iminenta mea plecare în Vietnam şi, colac peste pupăză, puternica ei antipatie faţă de yankei şi iubirea pentru tăntălăul ei prieten.

Lăsând la o parte toate astea, cred că am fi reuşit s-o scoatem la capăt.

În plus, mai era şi Peggy, care insista ca iubirea noastră să rămână imaculată. Cu alte cuvinte, nu făceam sex. Totuşi, descoperind plăcerile interzise ale cărnii, eram obsedat de ideea de a-i arăta lui Peggy ce mă învăţase Jenny.

Aşa încât, după terminarea instrucţiei la infanterie şi aeropurtată, întors la Boston în permisia de treizeci de zile dinaintea plecării în

Vietnam, am bătut-o la cap pe biata Peggy zi şi noapte.

Esenţial era faptul că învăţasem la instrucţia de infanterie cum să iau cu asalt un deal fortificat, dar asaltarea virginităţii lui Peggy Walsh era mult mai dificilă.

Într-un moment de prostească sinceritate, i-am vorbit despre Jenny. Peggy s-a supărat rău, dar asta i-a pus şi hormonii în mişcare, aşa că, în loc să mă trimită la plimbare, mi-a acordat iertarea de păcate, concomitent cu un pumn în faţă.

M-a informat că înţelegea faptul că bărbaţii nu-şi puteau stăpâni impulsurile animalice şi era conştientă că eram pe cale să mă îmbarc spre Vietnam şi că exista posibilitatea să nu mă mai întorc niciodată, să fiu împuşcat în bărbăţie sau mai ştiu eu ce.

Aşa încât ultimele şapte zile ale permisiei mele au fost petrecute în ore intime cu Peggy, în dormitor, în vreme ce părinţii ei erau la lucru. Am fost surprins – ba chiar şocat – că Peggy Walsh era de vreo zece ori mai fierbinte decât Jenny, al cărei nume de familie nu l-am cunoscut niciodată. În plus, din părul lui Peggy nu trebuia să culeg bumbac.

Întors în prezent, am observat că şoferul taxiului mă privea prin oglinda retrovizoare. M-a întrebat:

— Ce linie aeriană?

M-am uitat pe geam şi-am observat că eram la Dulles. Am răspuns:

— Asiana.

— Încotro mergeţi?

— În Vietnam.

— Da? Credeam că vă duceţi într-un loc mai frumos. V-am văzut zâmbind.

— Tocmai m-am întors dintr-un loc frumos.

Conform instrucţiunilor primite prin e-mail de la Karl Hellmann, m-am dus direct în salonul de la

Asiana Airlines, cunoscut drept Clubul Dimineţii Liniştite.

Am intrat şi, aşa cum fusesem instruit, am arătat paşaportul drăguţei doamne est-asiatice pe al cărei ecuson scria Rita Chang. De obicei trebuie să fii un membru al clubului ori să arăţi biletul de clasa întâi sau clasa business, însă domnişoara Chang s-a uitat la paşaportul meu şi-a spus:

— A, da, domnul Brenner. Sala de întruniri B.

M-am dus la biroul de bagaje unde mi-am lăsat valiza, apoi mi-am verificat ţinuta într-o oglindă înaltă şi m-am pieptănat. Purtam pantaloni kaki, o cămaşă albastră descheiată la gât, fără cravată, un sacou albastru şi mocasini – veşminte potrivite pentru o călătorie la clasa business şi prezentarea la hotelului Rex din Saigon, după cum spusese Karl.

Mi-am luat geanta de voiaj, m-am dus în salon şi am cerut o cafea. Aici erau şi preparate pentru micul dejun: orez, caracatiţă, alge marine şi peşte sărat, dar n-aveau chili. Am luat trei pungi cu alune sărate şi le-am vârât în buzunar.

M-am îndreptat către Sala de întruniri B, o încăpere mică, lambrisată, cu o masă rotundă şi scaune. Camera era pustie.

Am pus jos geanta, m-am aşezat şi-am sorbit din cafeaua neagră. Am desfăcut o pungă cu alune şi-am ronţăit câteva, aşteptându-l pe cel care urma să vină.

Era limpede că reuşisem în viaţă după ultima mea plecare în Vietnam, însă ce simţeam acum în măruntaie nu era prea diferit de ce simţisem atunci.

M-am gândit iarăşi la Peggy Walsh.

Insistase să mergem la spovedanie înainte de-a pleca în Vietnam. Ei bine, aş fi preferat să primesc un pumn în barbă de la ea decât să înfrunt mânia părintelui Bennett când m-ar fi auzit spunându-i că o regulasem pe a doua lui fecioară preferată.

Dar ce dracu' – aveam nevoie de iertarea păcatelor, aşa că m-am dus cu Peggy la spovedania de sâmbătă la St. Brigid. Slavă Domnului că părintele Bennett nu era printre preoţii care spovedeau în ziua aia. Peggy a intrat într-un confesional, iar eu în altul. Nu-mi amintesc numele preotului, nici nu-l cunoşteam de altfel. Oricum, am luat-o uşor, cu minciunile şi înjurăturile pe care le spusesem, ajungând în cele din urmă la marele păcat. Preotul nu şi-a pierdut firea cu totul, dar nici nu s-a simţit la largul său. M-a întrebat cine era tânăra, iar eu i-am spus că era Sheila O'Connor, pe care dorisem dintotdeauna s-o regulez, dar nu reuşisem niciodată. Sheila avea oricum o proastă reputaţie, aşa că nu mi-a părut prea rău că o înlocuisem pe Peggy cu ea. Sunt un adevărat domn.

Probabil că preotul m-ar fi pus să zic de un milion de ori Ave Maria şi Tatăl Nostru, însă eu i-am spus: „Părinte, plec în Vietnam peste două zile".

A urmat o lungă tăcere, apoi mi-a zis: „Spune o dată Ave Maria şi o dată Tatăl Nostru pentru penitenţă. Noroc, fiule, şi Domnul să te binecuvânteze. O să mă rog pentru tine."

M-am dus la balustrada unde se dădea împărtăşania, bucuros că scăpasem aşa uşor, dar pe la jumătatea rugăciunii Ave Maria mi-am dat seama că, spunând că pleci în Vietnam era ca şi cum ai fi spus: „Părinte, fă-ţi milă de mine", şi m-au trecut fiori reci pe şira spinării.

Sărmana Peggy a petrecut cam o oră în genunchi recitind rozariul, în vreme ce eu am jucat o partidă de fotbal cu nişte băieţi pe terenul liceului St. Brigid.

Mai târziu ne-am jurat unul altuia să ne fim credincioşi în privinţa sexului în anul cât aveam să fiu plecat. Atunci probabil s-au făcut o jumătate de milion de jurăminte asemănătoare între cuplurile

ce se despărţeau, şi poate că unele dintre ele au fost respectate.

Ne-am gândit să ne căsătorim înainte de plecarea mea, însă Peggy îşi apărase virtutea atât de multă vreme, încât atunci când am descoperit eu ce fierbinte era, se făcuse prea târziu ca să mai obţinem certificatul de căsătorie.

În orice caz, eram logodiţi neoficial, iar eu speram că ea nu era oficial însărcinată.

Povestea asta ar fi putut avea un final fericit, cred, pentru că ne scriam regulat, iar ea continua să locuiască cu părinţii şi să lucreze la micul magazin cu articole de menaj al tatălui ei. Mai important, nu se scrântise, ca majoritatea concetăţenilor în ’68, iar scrisorile ei erau pline de sentimente patriotice şi optimiste în legătură cu războiul, sentimente pe care eu însă nu le împărtăşeam.

M-am întors acasă întreg, gata să iau de la capăt ceea ce lăsasem în urmă. Aveam o permisie de treizeci de zile şi aşteptam cu nerăbdare să mă bucur de fiecare minut.

Însă ceva se schimbase în absenţa mea. Ţara se schimbase, prietenii mei erau fie în armată, fie la colegiu, fie nu erau interesaţi să vorbească cu soldaţii reveniţi în ţară. Până şi sudul Bostonului, bastion al patriotismului clasei muncitoare, era divizat, ca tot restul ţării.

La drept vorbind, cea mai mare schimbare se petrecuse înlăuntrul meu, de aceea nu mi-am putut aduna gândurile în tot timpul acelei lungi permisii.

Peggy îşi redobândise oarecum virginitatea şi refuza să mai facă sex înainte de-a se căsători. Asta într-o vreme când oamenii făceau amor în neştire cu persoane total necunoscute.

Peggy Walsh era mai drăguţă şi mai dulce ca niciodată, dar Paul Brenner devenise rege, distant şi distrat. Ştiam asta, şi ea de asemenea. De fapt, mi-a spus ceva ce n-am uitat niciodată. „Ai devenit

la fel ca toţi ceilalţi care s-au întors.” Traducere: *Eşti un om mort. Cum de mai poţi merge?*

I-am spus că-mi trebuie doar ceva timp ca să-mi revin şi am hotărât să mai aşteptăm o jumătate de an, până când aveam să termin armata. Ea mi-a scris la Fort Hadley, dar eu nu i-am răspuns, şi de atunci a încetat să-mi mai trimită scrisori.

La sfârşitul serviciului militar am luat importanta decizie de-a mă înrola din nou pentru trei ani, care până la urmă au devenit aproape treizeci. Nu regret, însă mă întreb deseori cum ar fi fost viaţa mea dacă n-ar fi existat războiul şi dacă m-aş fi însurat cu Peggy Walsh.

N-am mai văzut-o niciodată şi am aflat de la prieteni că s-a măritat cu un tip din partea locului care avea o bursă de fotbal în statul Iowa. Din cine ştie ce pricină, s-au stabilit acolo, doi puşti din Boston în mijlocul pustiului, iar eu sper că au trăit bine. Evident, mă mai gândesc din când în când la ea. Mai ales acum, când mă pregătesc să mă întorc în locul care ne-a despărţit şi ne-a schimbat vieţile.

Omul meu de legătură nu apăruse încă, iar eu terminasem cafeaua şi două pungi cu alune. Ceasul de pe perete arăta ora opt şi zece. M-am gândit să fac de data asta ce-ar fi trebuit să fac ultima oară când plecasem în Vietnam – să ies dracului din aeroportul ăla şi să mă duc acasă.

Dar am rămas acolo, gândindu-mă la câte şi mai câte: Vietnam, Peggy Walsh, Vietnam, Cynthia Sunhill.

Am scos e-mail-ul pentru Cynthia din geanta de voiaj şi l-am citit:

> *Dragă Cynthia,*
>
> *După cum ţi-a spus Karl, am primit o misiune în Asia de Sud-Est. Ar trebui să mă întorc în două sau trei săptămâni. Sigur, s-ar putea să am acolo nişte probleme. Dacă aşa va fi, e important să ştii că eu am hotărât să*

accept misiunea asta şi nu are nicio legătură cu tine, ci doar cu mine.

Cât despre noi, am avut parte de o relaţie furtunoasă încă din prima zi, la Bruxelles. De fapt, soarta, slujbele noastre şi viaţa au conspirat ca să ne ţină departe unul de altul şi să ne împiedice să ne cunoaştem cu adevărat.

Iată un plan ca să cădem de acord, să ne întâlnim la jumătatea drumului, la propriu şi la figurat: în timpul războiului, celibatarii îşi petreceau permisia de o săptămână în locuri exotice, unde se puteau relaxa puţin. Bărbaţii însuraţi şi cei cu relaţii serioase se întâlneau cu doamnele lor în Honolulu. Deci, întâlneşte-te cu mine în Honolulu peste douăzeci şi una de zile, socotind de astăzi, la hotelul Royal Hawaiian, unde avem două rezervări. Plănuieşte o permisie de două săptămâni pe o insulă îndepărtată.

Dacă hotărăşti să nu vii, o să înţeleg şi o să ştiu că ai luat o decizie. Te rog să nu răspunzi la mesajul ăsta, pur şi simplu vino acolo sau nu.

Cu drag,
Paul

Ei bine, textul nu era prea jenant de siropos ori sentimental şi nu am regretat că l-am trimis. Fusesem clar, lucru rar pentru un e-mail.

Iar azi-dimineaţă, cum spuneam, nu primisem răspuns, ceea ce putea însemna fie că ea nu-şi deschisese e-mail-ul, fie că mă luase în serios când scrisesem *Te rog să nu răspunzi la mesajul ăsta*, aşa cum Peggy Walsh mă luase în serios când îi spusesem să nu vină la aeroport.

Uşa se deschise şi în cameră intră un bărbat elegant, cam de vârsta mea, ducând două ceşti de cafea şi o pungă din plastic pentru cadouri. Le puse pe masă, apoi întinse mâna şi spuse:

— Bună, sunt Doug Conway. Îmi pare rău pentru întârziere.

— Mie îmi pare rău că te afli aici.

Bărbatul zâmbi şi se aşeză în faţa mea.

— Uite, cafeaua asta e pentru dumneata. Neagră, da?

— Mulţumesc. Vrei alune?

— Am luat micul dejun. Mai întâi, am fost instruit să-ţi mulţumesc că ai acceptat misiunea ăsta.

În timp ce sorbeam din cafea îl studiam pe domnul Conway. Până acum îmi făcea impresia unui om destul de inteligent şi abil. Purta un costum bleumarin, cravată de un albastru palid şi avea un aer oarecum onest, deci nu era de la CIA. Pe cei de la DIP îi pot recunoaşte de la un kilometru, dar nu era nici de-acolo, aşa că l-am întrebat.

— De la FBI?

— Da. Cazul ăsta, dacă va avea vreo rezolvare, va fi o chestiune internă. Nu e implicată CIA, nici serviciul de informaţii militare, nici cel al Departamentului de Stat. Doar FBI şi DIP. Pare să fie o crimă, aşa că o s-o tratăm ca atare.

Ei bine, omul *arăta* onest, dar nu era.

— Va şti cineva din ambasada de la Hanoi despre prezenţa mea acolo?

— Am hotărât să limităm această informaţie.

— La cine?

— La cei care trebuie să ştie, ceea ce practic înseamnă nimeni. Ambasada şi cei de la consulat sunt aproape la fel de utili ca nişte ţâţe pentru un taur. N-am spus eu asta. Însă, din fericire, avem un tip de la FBI în ambasada de la Hanoi care ţine cursuri poliţiştilor vietnamezi despre comerţul cu droguri. Numele lui e John Eagan şi a fost informat despre călătoria dumitale. El e omul la care trebuie să apelezi dacă ai necazuri şi vrei să contactezi ambasada Statelor Unite.

— De ce nu se duce John Eagan să-l caute pe tipul ăsta pe care trebuie să-l găsesc eu?

— E ocupat cu acele cursuri. În plus, are posibilităţi mai reduse decât un turist de-a călători prin ţară.

— În plus, nu doriţi nicio implicare directă a guvernului american în cazul ăsta. Corect?

Desigur, domnul Conway nu răspunse. În schimb, zise:

— Ai vreo întrebare înainte de-a începe expunerea cazului?

— Credeam că tocmai am pus una.

— În regulă, atunci o să încep. În primul rând, misiunea dumitale e limpede, dar nu e simplă. Trebuie să localizezi un vietnamez pe nume Tran Van Vinh – ştii asta. Este martor ocular într-un posibil caz de omucidere.

Domnul Conway continuă o vreme, făcându-şi treaba de agent FBI ca şi cum asta era doar o altă crimă ce trebuia instrumentată şi trimisă unui procuror general. Eu am sorbit din cafea şi-am deschis ultima pungă cu alune. I-am întrerupt discursul juridic, zicând:

— Foarte bine. Deci, dacă-l găsesc pe Tran Van Vinh, îi spun că a câştigat o excursie cu toate cheltuielile plătite la Washington, D.C. Corect?

— Păi… nu ştiu.

— Păi, nici eu. Ce vreţi să fac cu tipul ăsta dacă-l găsesc?

— Nu ştim încă sigur. Între timp, noi încercăm să găsim câţiva posibili suspecţi şi/sau posibila victimă a crimei. Dacă reuşim, o să-ţi trimitem fotografii ale acestor tipi de pe vremea când erau în armată. Dacă se întâmplă aşa ceva, şi dacă-l găseşti pe Tran, o să-i arăţi o serie de fotografii – ca în orice caz penal, să vezi dacă îl poate identifica pe criminalul presupus şi/sau pe victimă.

— Da. Cred că am făcut asta de mii de ori. Numai că am cam uitat vietnameza pe care-o ştiam.

— Poţi angaja oriunde un interpret.

— În regulă. De ce să nu iau cu mine o videocameră sau un casetofon?

— Ne-am gândit la asta. Dar există uneori probleme la vamă. I-am putea spune legăturii dumitale din Saigon să-ţi dea o videocameră sau un casetofon. Ţi-ai luat un aparat fotografic?

— Da, cum mi s-a spus. Sunt turist. Ce zici de un telefon celular internaţional?

— E aceeaşi problemă. Sunt paranoici la aeroport, iar dacă îţi verifică bagajul şi găsesc astfel de lucruri, îşi bagă nasul peste tot. Cu sau fără viză, pot să te întoarcă din drum şi să te dea afară din ţară aproape fără motiv. Avem nevoie de dumneata *în* ţară.

— În regulă.

— Dar ţi-am putea da un telefon celular la Saigon. Totuşi, te avertizez că sistemul lor de telefonie mobilă e foarte primitiv şi are mai multe zone moarte decât un cimitir.

— Bine, şi dacă hotărâţi că-l vreţi pe tipul ăsta la Washington, ce urmează?

— Atunci s-ar putea să ne adresăm guvernului vietnamez şi să-i explicăm situaţia. Va coopera cu noi.

— Dacă nu doriţi cooperarea lor acum pentru găsirea acestui tip, de ce credeţi că or să coopereze după ce-o să le spuneţi că le-aţi scotocit prin micul stat poliţist şi l-aţi găsit pe unul dintre cetăţenii lor de care aveţi nevoie în judecarea unei crime?

Doug Conway se uită o clipă la mine şi zise:

— Karl a avut dreptate în legătură cu dumneata.

— Karl are dreptate în legătură cu orice. Te rog să-mi răspunzi la întrebare.

Conway mestecă în cafea câteva secunde, pe urmă zise:

— În regulă, domnule Brenner, iată răspunsul la întrebările dumitale, trecute, prezente şi viitoare. Răspunsul e că te zăpăcim. Dumneata ştii asta, noi ştim asta. De câte ori te zăpăcim, găseşti mici

inadvertenţe şi pui altă întrebare. Pe urmă noi îţi spunem alte prostii, iar dumneata ai alte întrebări. E de-a dreptul iritant şi ne pierdem vremea. Aşa că o să-ţi spun chiar acum câteva lucruri care nu sunt prostii. Eşti pregătit?

Am dat din cap.

— Unu – cazul ăsta înseamnă mai mult decât o crimă petrecută acum treizeci de ani, dar ştii deja asta. Doi – e în interesul dumitale să nu ştii despre ce este vorba. Trei – e o chestiune foarte importantă pentru ţara noastră. Patru – avem nevoie de dumneata pentru că eşti priceput, dar şi pentru că, dacă dai de necazuri, nu lucrezi pentru guvern. Iar dacă eşti arestat acolo, nu ştii nimic, şi ăsta-i adevărul. Îţi menţii povestea – eşti într-o excursie nostalgică în Vietnam. În regulă? Mai vrei să pleci?

— N-am vrut niciodată să plec.

— Hei, nu te învinuiesc. Dar amândoi ştim că vei pleca. Până acum te-ai plictisit de pensionare, ai un simţ al datoriei profund înrădăcinat şi-ţi place să trăieşti pe marginea prăpastiei. Ai fost cândva infanterist, ai fost decorat pentru bravură, pe urmă ai devenit poliţist militar, apoi anchetator penal. N-ai fost niciodată contabil sau coafor. Şi te afli aici, vorbind cu mine. De-aceea, amândoi ştim că nu te vei întoarce acasă în dimineaţa asta.

— Am terminat discuţia despre motivaţiile mele?

— Sigur. În regulă, am biletele dumitale pentru Asiana Airlines până la Seul, Coreea, pe urmă pentru Vietnam Airlines până la Ho Şi Min City, cunoscut de noi, veteranii, drept Saigon. Ai rezervare la hotelul Rex – de lux, dar Saigonul e ieftin, deci accesibil pentru domnul Paul Brenner, sublocotenent pensionat.

Conway scoase o foaie de hârtie din sacoşa de plastic şi-mi spuse:

— Asta-i viza pe care am obţinut-o de la ambasada vietnameză şi o copie legalizată a

paşaportului dumitale, pe care Departamentul de Stat a avut amabilitatea să ne-o furnizeze.

Îmi întinse o bucată de hârtie ieftină, imprimată cu cerneală roşie.

— Iar aici ai un paşaport nou, o copie exactă a celui vechi, pe care mi-l vei da acum. Pe paşaportul ăsta se află ştampila ambasadei vietnameze pentru intrarea dumitale în ţară, iar celelalte pagini sunt goale, pentru că vietnamezii devin bănuitori faţă de oamenii care au prea multe ştampile de intrare şi ieşire.

Mi-a înmânat noul meu paşaport, iar eu i l-am dat lui Conway pe cel vechi. M-am uitat la cel pe care mi-l dăduse. Chiar şi fotografia era aceeaşi. În plus, un expert în falsuri al FBI fusese atât de amabil încât semnase pentru mine. Am comentat:

— E uimitor că ai reuşit să obţii o copie a paşaportului meu, să o foloseşti ca să soliciţi o viză la ambasada vietnameză şi să ai totul pregătit pentru mine la mai puţin de douăsprezece ore după ce am aflat de misiunea asta.

— E uimitor, într-adevăr, admise domnul Conway.

Îmi întinse un stilou şi zise:

— Completează informaţiile despre contactul în caz de urgenţă, aşa cum erau trecute în vechiul dumitale paşaport – presupun că e vorba despre numele avocatului dumitale.

— Corect.

De fapt, era numele unui avocat al DIP, dar de ce adusese în discuţie chestiunea asta? Am completat informaţiile, i-am înapoiat stiloul şi am pus paşaportul în buzunarul de la piept.

Domnul Conway zise:

— Să faci câteva fotocopii ale paşaportului şi vizei când ajungi la Seul. În Vietnam, toţi vor să-ţi reţină paşaportul şi viza – recepţionerii de hotel, agenţiile de închiriere a scuterelor şi, uneori, poliţia. De obicei îi poţi mulţumi cu o fotocopie.

— De ce n-am trimite o fotocopie a mea în Vietnam?

Conway mă ignoră şi continuă:

— Îţi vei găsi singur mijloacele de transport în Vietnam. Vei sta trei zile la Saigon, la hotel Rex – vineri seară, când vei sosi, sâmbătă şi duminică. Luni vei pleca. În Saigon poţi face orice, dar ai grijă să nu fii alungat pentru consum de droguri sau pentru că ai adus o prostituată în cameră, ori ceva asemănător…

— N-am nevoie de o lecţie de morală din partea FBI-ului.

— Înţeleg, dar trebuie să te informez, aşa cum am fost instruit de şefii mei. Eu am fost deja încunoştinţat de Karl şi ştiu că eşti profesionist. De acord? Pe urmă o să fii contactat la Saigon de un rezident american din oraş. Această persoană nu are legături cu guvernul american – e doar un om de afaceri care face un mic serviciu Unchiului Sam. Întâlnirea va avea loc în restaurantul de pe acoperişul hotelului Rex în jurul orei 19,00. Asta-i tot ce trebuie să ştii. Cu cât mai neplanificat va fi totul, cu atât mai neplanificat va părea. În regulă?

— Până acum.

— Persoana asta îţi va da un număr care corespunde unei hărţi din ghidul dumitale turistic.

Domnul Conway vârî mâna în sacoşa de plastic şi puse o carte pe masă.

— Ăsta-i ghidul Lonely Planet pentru Vietnam, ediţia a treia. E cel mai folosit, aşa că dacă, din vreun motiv oarecare, îţi va fi luat de idioţii vămii de la aeroportul Tan Son Nhat sau îl pierzi ori ţi-l fură cineva, îţi poţi cumpăra altul de la un turist sau îţi poate procura unul legătura dumitale din Saigon. Vei avea nevoie de câteva ori de ghidul ăsta. În regulă?

— În regulă.

— O să-ţi vorbesc despre numărul ăsta peste câteva minute. După ce pleci luni din Saigon, până sâmbătă va trebui să arăţi şi să acţionezi ca un

turist. Poţi face orice, dar trebuie să vizitezi câteva dintre câmpurile de luptă pe unde-ai fost. Adăugă: Mi se pare că o parte din stagiul militar l-ai făcut în zona Bong Son.

Eu am zis:

— Dacă nu face parte din misiune, voi evita treaba asta.

M-a privit în tăcere multă vreme, apoi a zis:

— Mă rog, nu e un ordin, dar e o sugestie insistentă.

Nu i-am răspuns.

Domnul Conway se aplecă spre mine şi spuse:

— Pentru informarea dumitale, am fost acolo în anii ’70 – Divizia Patru Infanterie, pe Platoul Central şi în timpul invaziei cambodgiene – şi m-am întors anul trecut ca să mă împac cu unele lucruri. De aceea m-au trimis pe mine să te informez. Suntem legaţi afectiv de locurile alea. Corect?

— Nu tocmai, dar continuă.

Domnul Conway zise:

— În timpul acestor cinci zile de călătorie vei stabili dacă eşti supravegheat sau urmărit. Dar nu te grăbi să tragi concluzii. Deseori, autorităţile de-acolo îi urmăresc şi-i supraveghează pe occidentali fără vreun motiv anume.

— Mai ales pe americani.

— Corect. Bun, după cinci zile de cutreierat, vei sosi la Hue sâmbătă, în Ajunul Anului Nou vietnamez – Tet, şi te vei caza la hotelul Century Riverside. În momentul acela, având în vedere numărul pe care l-ai primit de la omul de legătură din Saigon, o să studiezi harta oraşului Hue din ghidul dumitale, unde sunt numerotate diferite locuri istorice din jurul localităţii, şi-o să te duci acolo a doua zi, la prânz, adică duminică, prima zi a Anului Nou, o sărbătoare cu mulţi oameni pe străzi şi puţini poliţişti. În regulă?

— Am priceput.

— Există mai multe puncte de întâlnire şi o să-ţi vorbesc acum despre asta.

Conway îmi dădu detaliile întâlnirii mele de la Hue şi conchise:

— Cel cu care te întâlneşti la Hue e vietnamez. Te va găsi el. Există o parolă. El o să spună: „Sunt un ghid foarte bun”. Dumneata o să răspunzi: „Care-i preţul?”, iar el o să-ţi spună: „Cât doreşti să plăteşti”.

L-am întrebat:

— Nu cumva am văzut scena asta într-un film?

Domnul Conway zâmbi şi spuse:

— Ştiu că nu eşti obişnuit cu genul ăsta de acţiuni, nici eu, ca să fiu sincer. Amândoi suntem poliţişti, domnule Brenner, iar asta-i altceva. Dar eşti un tip inteligent, te-ai maturizat în timpul războiului rece, am citit cu toţii James Bond, am văzut filme de spionaj şi-aşa mai departe. Deci treaba asta nu-i complet străină celor din generaţia noastră. Aşa e?

— Aşa e. Spune-mi de ce am nevoie de un om de legătură la Saigon dacă tot ce-mi trebuie e un număr. Mi-l poţi trimite prin fax.

— Am decis că ai putea avea nevoie de un prieten la Saigon, iar nouă ne trebuie cineva cu care să păstrăm legătura în caz că dumneata dispari de pe ecranul radarului.

— M-am prins. Noi avem consulat la Saigon?

— Mă pregăteam să-ţi vorbesc despre asta. După cum ştii, tocmai am restabilit relaţiile diplomatice cu Vietnamul şi avem o nouă clădire a ambasadei şi un ambasador nou la Hanoi. Cei de la ambasadă nu te vor contacta direct nici la Hanoi, nici în timpul călătoriei. Dar, ca oricare cetăţean american, vei putea lua legătura cu ei la nevoie şi vei întreba de John Eagan, de nimeni altcineva. În ce priveşte Saigonul, numit şi Ho Şi Min City, am trimis recent acolo o misiune consulară care s-a instalat temporar într-un spaţiu închiriat, dar

nesigur. N-o să iei legătura cu consulatul decât prin persoana de legătură de la Saigon.

Am zis:

— Aşadar, nu pot să pătrund în consulatul american de la Saigon ca să cer azil?

El schiţă un zâmbet şi răspunse:

— Nu au prea mult spaţiu acolo, iar dumneata vei fi mereu pe drum. Adăugă, apropo de ceva anume: Vietnamul a redevenit important pentru noi.

Nu l-am întrebat de ce, dar pentru guvernul american important a fost totdeauna petrolul, uneori drogurile şi din când în când strategia militară. La alegere.

Domnul Conway se uita la mine, aşteptând o întrebare despre ce era „important", dar am zis:

— În regulă. Altceva?

El spuse:

— Ce mai trebuie să reţii, cum spuneam, e sărbătoarea Tet, Anul Nou vietnamez – îţi aminteşti de Tet din '68, nu-i aşa? Deci, toţi oamenii îşi vizitează mormintele din satele natale şi ce-or mai face ei acolo. Transportul, comunicaţiile şi cazarea sunt un coşmar, jumătate din populaţie nu lucrează, iar ineficienţa obişnuită e şi mai rea. Trebuie să fii descurcăreţ şi să ai răbdare. Dar să nu întârzii.

— Am înţeles. Mai vorbeşte-mi despre tipul din Hue.

Doug Conway îmi explică:

— Omul de legătură din Hue îţi va spune unde să mergi mai departe, dacă ştie. Tran Van Vinh, dacă trăieşte, locuieşte aproape sigur în nord, aşa că te poţi aştepta să călătoreşti la nord de Hue. Străinii, mai ales americanii, nu prea sunt bine veniţi în zonele rurale din fostul Vietnam de Nord. Vor exista numeroase restricţii de călătorie, ca să nu mai vorbim despre transportul inexistent. Dar trebuie să învingi dificultăţile astea dacă destinaţia dumitale e o zonă rurală. În regulă?

— Nicio problemă.

— Ei bine, este. În primul rând, închirierea maşinilor de către străini e ilegală, dar poţi obţine un automobil cu şofer printr-o agenţie turistică de stat numită Vidotour – dar n-ai nevoie de aşa ceva pentru etapa secretă a misiunii dumitale, nu-i aşa?

— Mi se pare logic.

— Există agenţii turistice private, şi maşini cu şofer privat, însă guvernul nu le recunoaşte oficial, iar uneori, în anumite locuri, nu există aşa ceva sau nu le poţi folosi. Ai înţeles?

— Pot închiria o bicicletă?

— Sigur. Ţara e condusă de şefii locali de partid, un fel de mici despoţi care fac legea. În plus, guvernul central de la Hanoi schimbă mereu regulile pentru străini. E un haos total, dar poţi evita de obicei unele restricţii făcând donaţii unor indivizi importanţi. Când am fost acolo, de cele mai multe ori rezolvam problema cu cinci dolari. Ai priceput?

— Da.

— Mai există şi autobuze interurbane – autobuzele caznelor, cum le zic ei, şi-o să înţelegi de ce dacă va trebui să iei vreunul. Mai e şi vechea cale ferată franceză de-a lungul coastei, acum utilizabilă. În timpul sărbătorii Tet nu vor exista bilete disponibile la niciun mijloc de transport în comun, dar cu cinci dolari te poţi sui în orice mişcă, cu excepţia unui avion. Oricum, trebuie să eviţi aeroporturile locale. E prea multă pază acolo.

— Ţi-am spus că aveam de gând să mă duc la Aruba?

— Vietnamul e mult mai interesant, iar vremea va fi aproape la fel de bună.

— În regulă. Te rog să continui.

— Mulţumesc.

Continuă:

— În privinţa călătoriei, a bacşişurilor şi aşa mai departe, poţi cere sfaturi de la omul de legătură din

Saigon. Persoana asta ar trebui să ştie ce sfori să tragă. Dar nu intra în amănunte.

— Foarte bine.

— Până când vei ajunge la Hue, cu puţin noroc, o să-ţi putem transmite măcar localizarea satului Tam Ki, de unde se trage Tran Van Vinh. Pentru că e sărbătoarea Tet, există şanse mari să găseşti mulţi oameni din familia lui Tran în satul ăla.

Se uită la mine.

— E în regulă?

I-am răspuns:

— Îmi trece prin minte, domnule Conway, că informaţia despre această crimă n-a ieşit la iveală acum câteva zile, ci poate cu câteva săptămâni sau luni în urmă, şi aţi aşteptat să vină sărbătoarea Tet ca să mă trimiteţi în Vietnam, pentru că acela e momentul, cum spuneai, când oamenii se întorc în satele lor şi când forţele de securitate şi poliţia sunt mai puţin eficiente.

Domnul Conway îmi zâmbi şi zise:

— Nu ştiu când am obţinut informaţia asta şi ce ştiu şefii dumitale, iar noi doi poate nu ştim. Dar e un noroc că te vei afla în Vietnam în perioada sărbătorii.

Adăugă:

— În timpul sărbătorii Tet din ’68, comuniştii v-au prins cu pantalonii în vine. Poate că vei reuşi să le întorci serviciul.

— E o idee interesantă. E un fel de simetrie, ca balanţa justiţiei. Dar nu dau nicio ceapă degerată pe ideea de răzbunare sau pe ceva asemănător. Blestematul de război s-a încheiat. Dacă o să fac treaba asta, n-am nevoie, nici nu vreau un motiv personal. S-a înţeles?

— Nu exclude motivaţia personală când o să ajungi acolo.

Nu i-am răspuns.

— Bun, o să te duci la întâlnirea din Hue duminică, dar dacă se întâmplă să nu poţi merge din cine ştie ce motiv, luni e ziua de rezervă şi o să

fii cumva contactat la hotel. Dacă nu se va întâmplă asta, înseamnă că e cazul să pleci urgent din ţară. Înţelegi?

Am dat din cap. Domnul Conway zise:

— Bine. Presupunând că totul va merge bine, vei pleca din Hue marţi. Urmează partea cea mai dificilă a călătoriei. Trebuie să ajungi la Tam Ki prin orice mijloace în două, cel mult trei zile. De ce? Pentru că sărbătoarea Tet durează încă patru zile după Anul Nou, aşa că toţi cei care s-au întors la casele părinteşti se mai află încă acolo. S-ar putea ca Tran Van Vinh să locuiască la Tam Ki, dar nu ştim asta. E mai bine să fii acolo. Înţelegi?

Am dat iarăşi din cap. Domnul Conway continuă:

— În orice caz, câştigi, pierzi sau te retragi, trebuie să fii la Hanoi nu mai târziu de sâmbăta următoare, adică în a cincisprezecea zi a călătoriei. Ai rezervare la Sofitel Metropole, iar eu am o chitanţă care confirmă plata unei nopţi de cazare.

Bătu cu palma punga de plastic şi spuse:

— S-ar putea să fii sau nu contactat la Hanoi. Mai important, vei pleca a doua zi, duminică, în a şaisprezecea zi a călătoriei, mult înainte de expirarea vizei dumitale de douăzeci şi una de zile. De acord?

— Voiam să vizitez Hanoiul.

— Nu, o să vrei să pleci de-acolo cât mai repede cu putinţă.

— Sună şi mai bine.

Conway zise:

— Duminică ai loc rezervat la Cathay Pacific, de la Hanoi la Bangkok. Te vei întâlni cu cineva acolo şi vei raporta.

— Şi dacă sunt la închisoare? Am nevoie de o prelungire a vizei?

Domnul Conway zâmbi, mă ignoră şi spuse:

— Bun, acum despre bani. În sacoşa asta e un plic cu o mie de dolari americani în bancnote de unu, cinci şi zece, toate neînregistrate. Poţi folosi

legal dolari în Republica Socialistă Vietnam. De fapt, chiar îi preferă. În sacoşă mai e un milion de dongi, cam un dolar şi cincizeci – nu, glumeam. Cam o sută de dolari, pentru început. Salariul mediu al vietnamezilor e de trei sau patru sute de dolari pe an, deci eşti un om bogat. Mai ai o mie de dolari în cecuri de călătorie American Express, pe care le acceptă mai degrabă hotelurile şi restaurantele şi pe care unele bănci, în anumite zile, le schimbă pentru dongi, în funcţie de dispoziţia lor. Există birouri American Express la Saigon, Hue şi Hanoi. Totul e trecut în ghidul turistic. De câte ori poţi, foloseşte-ţi cartea de credit. Contul îţi va fi reîncărcat. Armata a autorizat plata misiunii dumitale temporare cu cinci sute de dolari pe zi, deci ar trebui să încasezi un cec frumos la întoarcere. Adăugă: Timpul petrecut în închisoare e plătit dublu.

M-am uitat la Conway şi am văzut că nu glumea. L-am întrebat:

— Pentru câte zile?

— Nu ştiu. N-am întrebat. Vrei să aflu?

— Nu. Altceva?

— Încă vreo câteva lucruri – de pildă, cum să ieşi din ţară. Cum spuneam, pleci cu Cathay Pacific de la Hanoi, dar s-ar putea să fii nevoit să pleci mai devreme şi mai repede pe altă rută. Avem câteva planuri pentru situaţii neprevăzute. Vrei să le auzi?

— În legătură cu subiectul ăsta ai atenţia mea neştirbită.

Domnul Conway prezentă pe scurt alte câteva metode de-a părăsi Vietnamul prin Laos, Cambodgia, China, cu vaporul şi chiar cu un avion de marfa de la Da Nang. N-am crezut şi nici nu mi-a plăcut în mod deosebit vreuna dintre ele, însă n-am zis nimic. Conway spuse:

— În regulă, acum despre Tam Ki. Asta-i destinaţia dumitale înainte de Hanoi. Într-un fel sau altul, vom afla unde se găseşte locul ăsta şi-ţi

vom transmite informaţia la Hue, cel mai târziu. O dată ajuns la Tam Ki, probabil că vei descoperi, după cum spuneam, mulţi oameni cu numele de familie Tran. S-ar putea să ai nevoie de un interpret înainte de-a ajunge la Tam Ki, pentru că pe-acolo nu prea se vorbeşte engleza. Ai înţeles?

— Am înţeles.

— Ştii puţină franceză, nu-i aşa?

— Chiar puţină.

— Uneori, bătrânii şi preoţii catolici vorbesc puţin franceza. Dar încearcă să găseşti un ghid sau interpret vorbitor de engleză. Acum nu mai trebuie să-ţi spun că un american întrebând de un tip numit Tran Van Vinh într-un cătun cu mulţi oameni pe nume Tran ar putea atrage oarecum atenţia. Aşa că gândeşte-te cum o să te descurci. Eşti copoi. Ai mai făcut treaba asta. Încearcă să pricepi situaţia, oamenii…

— Înţeleg. Continuă.

Domnul Conway continuă:

— Bun. Eu personal cred că Tran Van Vinh e mort. Aşa ar trebui, nu? Războiul, vârsta lui şi-aşa mai departe. Dacă a fost ucis în război, e posibil să fie înmormântat în altă parte, aşa cum fratele lui a fost îngropat în Valea A Shau. Dar trebuie să existe un altar de familie în amintirea lui. Trebuie să deţii confirmarea şi verificarea morţii lui. Sergentul Tran Van Vinh, cu vârsta între cincizeci şi şaizeci de ani, înrolat în Armata Populară, a luptat în Quang Tri, are un frate decedat numit Tran Quan Lee.

— M-am prins.

— În regulă. Apoi, s-ar putea să trăiască – la Tam Ki sau în altă parte.

— Da. Aici îmi sunt puţin neclare misiunea şi obiectivul meu. Ce urmează să fac cu domnul Tran Van Vinh dacă îl găsesc în viaţă?

Conway mă privi în ochi şi zise:

— Dacă ţi-aş spune să-l ucizi?

Am rămas privindu-ne în ochi. I-am zis:

— Ştii ceva? Eu îl găsesc, *dumneata* îl ucizi. Dar ar fi bine să ai un motiv întemeiat.

— Cred că atunci când o să vorbeşti cu el o să poţi descoperi motivul.

— Pe urmă cineva o să mă lichideze.

— Nu fi melodramatic.

— Credeam că suntem melodramatici.

— Nu, suntem realişti. Asta-i misiunea dumitale, expusă limpede – mai întâi stabileşti dacă tipul e mort sau în viaţă. Dacă e mort, am dori nişte dovezi; dacă e în viaţă, stabileşte dacă trăieşte la Tam Ki sau în altă parte, pe urmă vorbeşte cu el despre incidentul din februarie 1968 şi vezi ce îşi aminteşte şi dacă-l poate identifica pe asasin dintr-un set de fotografii pe care vom încerca să ţi-l trimitem. De asemenea, cum vei citi şi în scrisoare, Tran Van Vinh a luat câteva lucruri de la victimă. Noi am luat amintiri de la cei morţi, şi ei au făcut la fel. Probabil că mai are obiectele alea sau, dacă e mort, le are familia lui – plăcuţa de identificare, portmoneul, orice. Aşa o să-l identificăm pe locotenentul ucis şi-o să facem legătura dintre Tran Van Vinh şi locul crimei, iar dacă e în viaţă, asta va face din el un martor credibil.

— Iar noi nu vrem un martor credibil în viaţă.

Domnul Conway nu răspunse.

Mi-am terminat cafeaua şi-am spus:

— Aşadar, dacă îl găsesc pe Tran Van Vinh în viaţă, o să văd dacă poate identifica nişte fotografii pe care poate o să le iau cu mine şi-o să văd dacă mă pot uita la amintirile lui, poate să le cumpăr de la el sau de la familia lui dacă el e mort, şi poate să-l scot pe tipul ăsta din ţară, poate să-l filmez şi/ori să-l las acolo unde trăieşte, sau poate să-i dau domnului Eagan de la ambasada din Hanoi adresa tipului şi fie ce-o fi cu Tran Van Vinh. Iar dacă e mort, vreţi dovada.

— Despre asta-i vorba. Cântăm după ureche. Vom lua legătura cu dumneata acolo, la Saigon,

sau cel mai târziu la Hue. Aici or să mai fie nişte discuţii despre cea mai bună cale de-a acţiona.

— Să-mi aduceţi la cunoştinţă ce hotărâţi.

— Aşa o să facem. Alte nelămuriri?

— Nu.

Domnul Conway mă întrebă pe un ton oficial:

— Domnule Brenner, ai înţeles tot ce ţi-am spus până acum?

— Desigur, şi nu doar atât.

Îmi ignoră observaţia şi continuă:

— Îţi vei aminti toate instrucţiunile verbale pe care ţi le-am dat?

— Da.

— În acest moment mai ai şi alte întrebări pentru mine?

— Pot să întreb de ce vreţi să-l lichidaţi pe tipul ăsta?

— Nu înţeleg întrebarea. Altceva?

— Nu.

Ne-am ridicat, apoi Doug Conway a spus:

— Avionul decolează peste o oră şi călătoreşti la clasa business, ceea ce nu-i prea mult pentru nivelul dumitale de trai. Pe viză, la rubrica „ocupaţie", e trecută menţiunea „pensionar", iar scopul vizitei – „turism". Vreau să înţelegi că există posibilitatea ca un bărbat de vârsta dumitale care călătoreşte singur să fie oprit şi interogat la aeroportul Tan Son Nhat. Eu am petrecut jumătate de oră cu un tip paranoic într-o cameră de interogatorii când m-am întors acolo. Păstrează-ţi calmul, nu deveni ostil, limitează-te la povestea dumitale şi, dacă vine vorba despre război, spune-i nişte tâmpenii despre cât de teribil a fost pentru ţara *lui.* Exprimă-ţi regretul sau ceva de genul ăsta. Le place treaba asta. Bine?

— Deci n-ar trebui să menţionez că am ucis soldaţi nord-vietnamezi.

— Eu n-aş face-o. Asta te-ar putea pune pe picior greşit. Dar fii sincer şi spune-le că eşti veteran din Vietnam şi că vrei să vizitezi nişte

locuri pe care le-ai văzut când erai soldat. Spune-i anchetatorului că ai fost bucătar, funcţionar la o companie sau altceva. Nu soldat combatant. Nu le place asta, după cum am aflat eu într-un mod mai neplăcut. Ai înţeles?

— Da.

Conway continuă:

— Când ajungi la hotel, nu lua legătura cu noi. Uneori hotelurile păstrează copiile faxurilor pe care le trimiţi, iar poliţia le citeşte. Acelaşi lucru e valabil pentru telefoane. Toate numerele formate sunt înregistrate pentru plată, ca peste tot în lume, dar sunt accesibile şi poliţiei. În plus, convorbirile ar putea fi interceptate.

Ştiam deja toate astea, dar Conway avea în minte o listă pe care trebuia s-o epuizeze. M-a informat:

— În privinţa sosirii dumitale, persoana de legătură din Saigon va verifica dacă ai ajuns la Rex. N-o să trezească nicio suspiciune dacă apelul e local. Pe urmă, persoana ne va anunţa printr-un fax sigur ori va trimite un e-mail de la instituţia americană din oraş. Aşa încât, dacă se întâmplă să nu ajungi la Rex, noi vom şti.

— Şi ce-o să faceţi?

— Cercetări.

— Mulţumesc.

— Bun, în sacoşa asta din plastic se află o provizie de pilule contra malariei pentru douăzeci şi una de zile. Trebuia să începi să le iei de-acum patru zile, dar nu-ţi face griji – o să stai trei zile la Saigon, unde nu prea sunt ţânţari purtători de malarie. Ia acum o pilulă. Mai ai şi un antibiotic, de care sper să n-ai nevoie. În principiu, să nu bei apă de-acolo şi să fii atent la hrana nepreparată la foc. Ai putea contracta hepatita A, dar până la primele simptome vei fi acasă. Dacă ştiam mai devreme că o să pleci, ţi-am fi făcut un vaccin contra hepatitei…

— Ştiaţi de câtva timp că o să plec – eu sunt cel care n-a ştiut.

— Mă rog. Citeşte ghidul turistic în timpul zborului. În sacoşa asta e şi o copie a traducerii scrisorii. Citeşte-o, dar scapă de ea în timpul popasului de la Seul.

— Ah… plănuiam s-o am la mine pe aeroportul Tan Son Nhat.

Domnul Conway îmi zise:

— Îmi cer scuze dacă în vreun moment al acestei informări ţi-am insultat inteligenţa, ori pregătirea profesională, domnule Brenner. N-am făcut decât să execut nişte ordine.

Se uită la mine şi spuse:

— Karl zicea că s-ar putea să nu-mi placi, dar îmi placi. Aşa că îţi dau un sfat prietenesc – există posibilitatea să afli mai multe decât trebuie să ştii. Cum vei trata aceste descoperiri va determina felul în care vei fi tratat.

Ne-am privit amândoi multă vreme. Un om întreg la minte ar fi plecat chiar atunci de-acolo. Dar domnul Conway calculase corect că pe Paul Brenner nu îl speria ameninţarea; că domnul Paul Brenner era mai curios ca niciodată şi puternic motivat să afle despre ce era vorba. Paul Brenner e un idiot.

Domnul Conway îşi drese glasul şi spuse:

— În regulă, o să ai un popas lung la Seul. Stai în salonul companiei Asiana. S-ar putea să fie acolo o persoană ori un mesaj pentru dumneata cu mai multe informaţii. Şi dacă se întâmplă să apară probleme, de-acolo vei fi întors din drum. Ai înţeles?

— Am înţeles.

Domnul Conway mă întrebă:

— Pot să fac ceva pentru dumneata în momentul ăsta? Vreun ultim mesaj de transmis, instrucţiuni, chestiuni personale pe care te pot ajuta să le rezolvi?

— De fapt, da.

Am scos un plic din buzunar şi i-am zis:

— Am nevoie de un bilet de avion de la Bangkok la Honolulu şi acolo de o rezervare la hotel pentru câteva zile, apoi de o alta în Maui. Aici e itinerarul şi numărul meu de cont de la American Express.

Domnul Conway luă plicul, dar spuse:

— Cred că vor vrea să te întorci la Washington.

— Nu-mi pasă ce vor ei. Eu vreau să petrec două săptămâni în paradis. O să raportez la Bangkok.

— Foarte bine.

Puse plicul în buzunar.

— Altceva?

— Nimic.

— Perfect, atunci îţi urez noroc şi să fii atent.

Nu i-am răspuns.

— Ştii… crede-mă când ţi-o spun, în afară de misiunea dumitale, călătoria asta îţi va face mai mult bine decât rău.

— Hei, primele mele două călătorii acolo ar fi fost grozave dacă n-ar fi fost război.

Domnul Conway nu zâmbi.

— Sper că am făcut o treabă bună informându-te. Totdeauna mă preocupă asta.

— Ai făcut o treabă excelentă, domnule Conway. Vise plăcute la noapte.

— Mulţumesc.

El întinse mâna, dar eu am zis:

— Stai puţin. Aproape că uitasem.

Mi-am deschis geanta de voiaj şi i-am dat domnului Conway cartea lui Danielle Steel. Acesta s-a uitat curios, de parcă gestul ar fi avut vreo semnificaţie deosebită. I-am spus:

— Dacă nu mă întorc, nu vreau să fie găsită acasă la mine. Înţelegi? Dă-o cuiva. Nu trebuie s-o citeşti dumneata.

Domnul Conway mă privi cu oarecare îngrijorare, pe urmă îmi întinse iarăşi mâna, iar eu

i-am strâns-o. Plecă fără măcar să-mi mulţumească pentru carte.

Am deschis sacoşa de plastic rămasă pe masă şi am pus banii, biletele, chitanţele pentru hotel, scrisoarea şi viza în buzunarul de la piept. Pastilele contra malariei, antibioticul şi ghidul turistic le-am băgat în geanta de voiaj.

În fundul sacoşei din plastic era ceva învelit în hârtie de mătase. Am dat hârtia la o parte şi am descoperit unul dintre acele stupide globuri cu zăpadă. În interiorul acestuia era modelul în miniatură al Zidului, negru pe fundalul zăpezii ce cădea.

4

Boeingul 747 al companiei Asiana Airlines începu coborârea spre Aeroportul Internaţional Kimpo din Seul, Coreea de Sud. După cincisprezece ore petrecute în aer, nu mai ştiam sigur care era ora locală şi nici măcar ce zi era. Soarele se afla la vreo patruzeci şi cinci de grade deasupra orizontului, deci trebuia să fie jumătatea dimineţii ori a după-amiezei, în funcţie de situarea estului şi a vestului. Oricum, atunci când ocoleşti globul, nimic din toate astea nu mai contează decât dacă tu eşti pilotul.

Am observat că pământul era acoperit de zăpadă. Am ascultat zgomotele hidraulice ale aeronavei ce se apropia de aeroport.

Fotoliul de lângă mine era gol şi speram să fiu la fel de norocos până la capătul călătoriei.

Dar se putea să nu mai existe un capăt al călătoriei dacă aş fi întors din drum la Seul. Sigur, şansele de-a se întâmpla asta erau aproape nule, dar ţi se sugerează totdeauna aşa ceva ca o fericită posibilitate. Am avut o experienţă similară în primele două dăţi când m-am îndreptat spre Vietnam. Pe foaia mea de drum scria „Asia de

Sud-Est” în loc de „Vietnam”, de parcă m-aş fi putut duce la Bangkok sau Bali. Chiar aşa.

Era timpul să citesc scrisoarea de la care pornise întreaga poveste. Am scos din buzunar un plic simplu, l-am deschis şi am găsit câteva coli de hârtie împăturite. Prima foaie era o fotocopie a plicului original adresat lui Tran Quan Lee, nume urmat de o abreviere care cred că reprezenta gradul lui şi de o serie de cifre şi litere constituind indicativul unităţii militare nord-vietnameze din care făcea parte.

La rubrica expeditorului apărea numele lui Tran Van Vinh, urmat de gradul său şi de indicativul unităţii militare. Desigur, niciuna din adrese nu avea vreo menţiune geografică, pentru că armatele se deplasează în permanenţă, iar corespondenţa îi urmează pe militari.

Am pus deoparte fotocopia plicului şi m-am uitat la scrisoare. Era o traducere dactilografiată pe trei pagini şi nu exista o fotocopie a scrisorii originale în vietnameză, ceea ce m-a făcut să mă întreb din nou ce lipsea din ea ori ce fusese modificat.

În legătură cu proveniența scrisorii, am încercat să-mi imaginez sistemul poştei militare nord-vietnameze în timpul războiului, care trebuie să fi fost la fel de primitiv ca unul din secolul nouăsprezece; scrisori date din mână în mână, prin curieri, croindu-şi cu greu drum de la civili la soldaţi, de la soldaţi la familiile lor sau de la soldaţi la soldaţi, ca în cazul ăsta, şi, foarte des, destinatarul, expeditorul ori amândoi mureau înainte ca scrisoarea să fie predată.

În orice caz, trebuie că dura luni de zile până când scrisorile ajungeau la destinatari, dacă mai ajungeau. M-am gândit la cei trei sute de mii de soldaţi nord-vietnamezi dispăruţi şi la milionul de morţi despre care se ştia, mulţi dintre ei pulverizaţi de bombele de patru sute cincizeci de kilograme

aruncate din bombardierele B-52 de-a lungul rutelor de infiltrare.

Mi-am dat seama că fusese un miracol că scrisoarea asta reuşise să fie scoasă din oraşul asediat Quang Tri, că îşi găsise destinatarul, pe Tran Quan Lee în Valea A Shau, la aproape o sută de kilometri distanţă, şi că fusese descoperită asupra cadavrului lui Lee de către un soldat american. Poate că miracolul final era că acest soldat american, Victor Ort, supravieţuise războiului, păstrase scrisoarea vreme de aproape treizeci de ani şi făcuse o încercare de-a o trimite la Hanoi prin asociaţia Veteranilor Americani din Vietnam.

Totuşi, scrisoarea fusese reîndrumată spre cartierul general al DIP din Falls Church, Virginia, datorită unei persoane cu ochi ageri de la VAV, un veteran al cărui instinct îi spusese s-o trimită la DIP, nu la FBI. Dacă FBI-ul ar fi pus primul mâna pe scrisoare, DIP n-ar fi auzit niciodată de ea şi nici eu. Dar, aşa cum s-a dovedit până la urmă, devenise un caz al DIP cu ajutor FBI, un aranjament care probabil că nu satisfăcea pe nimeni, cu atât mai puţin pe mine.

M-am uitat din nou la traducerea dactilografiată, nu tocmai pregătit s-o citesc până când nu aveam să ajung la o înţelegere deplină a felului cum aterizase chestia asta în poala mea.

Pe urmă mai era şi întrebarea *de ce* făceam eu treaba asta. Lăsând-o la o parte pe Cynthia, era vorba despre datorie, onoare, patrie, fără a mai menţiona plictiseala, curiozitatea şi puţină paradă de bărbăţie. De fapt, retragerea mea din activitate nu se făcuse într-o notă firească, iar această misiune avea să fie cu siguranţă ultima notă, înaltă ori joasă.

Am privit scrisoarea şi am văzut că era datată 8 februarie 1968. Am citit mesajul lui Tran Van Vinh către fratele lui ce urma să moară:

Dragul meu frate Lee,

În vreme ce scriu scrisoarea asta, care sper să te găsească sănătos şi bine dispus, zac rănit împreună cu câţiva camarazi în oraşul Quang Tri. Nu-ţi face griji, nu sunt rănit grav, dar am fost lovit de şrapnele în spate şi în picioare. Ştiu că o să mă vindec. Suntem trataţi de un medic luat ostatic de la Spitalul Catolic şi de sanitarii din Armata Populară. Bătălia pentru oraş s-a dezlănţuit în jurul nostru, iar bombardierele americane vin zi şi noapte şi artileria lor trage fără încetare. Dar noi suntem la adăpost, într-o pivniţă adâncă a liceului budist din afara zidurilor Citadelei. Avem mâncare şi apă, şi sper să mă întorc curând pe front.

Am ridicat privirea şi mi-am amintit de zilele petrecute în jurul oraşului Quang Tri. Batalionul meu se afla la vest de localitate, iar noi n-am văzut lupte în interiorul oraşului, dar am văzut soldaţi nord-vietnamezi ieşind din Quang Tri, pe care îi ţinuseră sub control doar o săptămână, până când armata sud-vietnameză îi alungase de-acolo. Inamicul începuse să iasă în grupuri mici, încercând să ajungă la relativa siguranţă a dealurilor şi junglei de la vest, iar misiunea batalionului meu era să-i interceptăm. Am reuşit să-i găsim, să-i ucidem ori să-i capturăm pe unii dintre ei, însă nu pe toţi. Statistic vorbind, şansele lui Tran Van Vinh de-a ieşi din oraş erau mici, iar şansele de-a supravieţui ultimilor şapte ani de război erau şi mai mici. Şi dacă ar fi supravieţuit, ar mai fi fost în viaţă după aproape treizeci de ani? Puţin probabil, însă cazul ăsta avea deja câteva miracole în ecuaţie.

M-am întors la scrisoare şi-am citit:

Trebuie să-ţi povestesc o întâmplare stranie şi interesantă la care am fost martor

ieri. Zăceam la etajul doi al unei clădiri oficiale din Citadelă, fiind rănit de schija unui obuz de artilerie ce omorâse doi camarazi care erau cu mine. În podea era o gaură, iar eu mă uitam pe-acolo, sperând să văd vreun camarad. În momentul ăla, în clădire au intrat doi militari americani. Primul meu gând a fost să-i ucid, dar nu ştiam câţi mai erau prin preajmă, aşa că n-am tras.

Cei doi americani n-au cercetat clădirea, care era pe jumătate distrusă. În schimb, au început să vorbească. După însemnele de pe căştile lor, am înţeles că unul era căpitan şi celălalt locotenent – doi ofiţeri! Ce bun prilej să-i împuşc! Am mai observat că amândoi aveau semnul de armă al trupelor aeropurtate, care sunt numeroase în zona asta, deşi nu-i văzusem în oraş până atunci.

În timp ce-i priveam, pregătit să-i ucid dacă m-ar fi văzut, au început să se certe. Locotenentul era lipsit de respect faţă de superior, iar căpitanul era foarte supărat pe el. Au continuat aşa vreo două sau trei minute, pe urmă locotenentul i-a întors spatele căpitanului şi s-a îndreptat spre deschizătura prin care intraseră.

Apoi l-am văzut pe căpitan scoţând pistolul şi strigând ceva locotenentului, care s-a întors. Nimeni n-a mai spus nimic, iar căpitanul l-a împuşcat pe locotenent în frunte. Casca locotenentului a zburat în aer şi omul a căzut mort pe podea, printre dărâmături.

Am fost atât de surprins, încât n-am reacţionat, iar căpitanul a fugit din clădire. Am aşteptat să văd dacă zgomotul pistolului avea să aducă soldaţi inamici, dar în jurul oraşului se trăgea mult şi erau explozii, aşa

că împuşcătura aia nu s-a auzit printre celelalte.

Am rămas acolo şi m-am uitat pe gaură până la căderea nopţii. Pe urmă am coborât pe scară şi m-am dus la cadavrul americanului. I-am luat bidonul cu apă, câteva conserve, puşca şi pistolul, portofelul şi alte lucruri. Avea un ceas bun, pe care i l-am luat, dar, aşa cum ştii, dacă aş fi fost prins de americani cu ceasul sau cu alte lucruri americane, aş fi fost împuşcat. Va trebui să mă hotărăsc ce să fac cu aceste obiecte.

M-am gândit că poate o să te intereseze întâmplarea asta, deşi nu ştiu ce înţeles are.

Mai ştii ceva de părinţi şi de sora noastră? Eu nu mai am veşti de la Tam Ki de două luni. Vărul nostru, Liem, mi-a scris că vede camioane pline cu camarazii noştri răniţi trecând pe acolo în fiecare săptămână şi coloane lungi de tovarăşi sănătoşi mergând spre sud ca să ne elibereze ţara de invadatorii americani şi de marionetele lor de la Saigon. Liem spune că bombardierele americane şi-au sporit activitatea în zonă, aşa că, fireşte, îmi fac griji pentru familia noastră. Tot de la el am aflat că în Tam Ki mâncarea e suficientă, dar nu din belşug. În aprilie ar trebui să fie o recoltă bogată de orez pentru sat.

Nu mai ştiu nimic de Mai, care s-a dus la Hanoi să-i îngrijească pe bolnavi şi răniţi. Sper că e la adăpost de bombele americane. Aş fi vrut să rămână la Tam Ki, dar ea are mult simţ patriotic şi se duce acolo unde e nevoie de ea.

Frate, să fii sănătos şi fie ca scrisoarea asta să ajungă la tine şi pe urmă la familia noastră. Dacă mama, tata şi sora noastră o vor citi, le transmit salutările mele şi toată dragostea. Sunt încredinţat că o să plec din

Quang Tri într-o zi sau două şi-o să mă duc într-un loc sigur ca să mă vindec, pe urmă să-mi continui datoria de-a elibera ţara. Scrie-mi şi spune-mi ce mai faci tu şi camarazii tăi.

(Semnat) Fratele tău iubitor, Vinh

Am împăturit scrisoarea şi m-am gândit la ce citisem. Epistola asta, scrisă unui frate ce urma să moară curând, mi-a oferit incontestabil o perspectivă diferită asupra războiului. Totuşi, în ciuda traducerii bombastice şi-a frazelor patriotarde, cred că era genul de scrisoare care putea fi scrisă şi de un militar american; singurătatea din subtext, dorul de casă, teama, grijile legate de familie şi, desigur, prost mascata nelinişte în privinţa sorţii lui Mai, despre care am bănuit că era prietena lui. Prietenele care lucrau în spitalele militare din marile oraşe erau cu siguranţă obiectele tentaţiilor şi promisiunilor în lumea întreagă. Am zâmbit.

Am simţit că mă puteam compara oarecum cu Tran Van Vinh şi mi-am dat seama că împărtăşisem cândva experienţa comună a războiului în acelaşi timp şi loc. S-ar fi putut chiar să-mi placă tipul dacă l-aş fi întâlnit. Sigur, dacă l-aş fi întâlnit în 1968, ar fi trebuit să-l ucid.

Cât despre Lee, e de remarcat că şi drumurile noastre s-ar fi putut intersecta. După lupta de la Quang Tri din februarie, batalionul meu din Divizia Întâi Aeropurtată a fost transportat pe calea aerului la Khe Sanh în aprilie ca să ridicăm asediul de-acolo, pe urmă a fost trimis în Valea A Shau în luna mai.

Noi eram o unitate aeriană mobilă, ceea ce însemna că ne duceam cu elicopterele oriunde lucrurile luau o întorsătură urâtă. Cât de norocos poate fi un om?

Ei, ajunge cu reveriile agreabile. Am recitit scrisoarea, concentrându-mă asupra detaliilor şi

împrejurărilor presupusei crime. Mai întâi, este cert că *arăta* ca o crimă, deşi asta putea să depindă de motivul disputei. În al doilea rând, *era* o stranie şi interesantă întâmplare, aşa cum spusese sergentul Tran Van Vinh.

Am reluat scrisoarea – o clădire oficială din Citadelă: multe oraşe vietnameze au citadele, construite în majoritatea cazurilor de către francezi. Citadela era centrul înconjurat de ziduri şi fortificaţii al oraşului, în care se aflau clădiri ale guvernului, şcoli, spitale, unităţi militare şi chiar zone rezidenţiale. Pe cea din Quang Tri o cunoşteam, pentru că fusesem acolo trimis la o ceremonie de premiere, în iulie ’68, pe terenul de paradă, unde guvernul sud-vietnamez acorda medalii soldaţilor americani în urma unor bătălii. Citadela era pe jumătate în ruină, şi acum îmi dădeam seama că trebuie să mă fi aflat în preajma locului unde avusese loc respectivul incident cu şase luni în urmă. Eu am primit atunci Crucea Vietnameză pentru Bravură, iar colonelul vietnamez care mi-a prins-o pe veston fusese, din nefericire pentru mine, instruit de francezi şi m-a sărutat pe ambii obraji. Ar fi trebuit să-i spun să mă pupe-n fund, dar nu era vina lui că eu mă aflam acolo.

În orice caz, puteam să-mi imaginez cât de cât unde avusese loc incidentul cu pricina. Am încercat să mi-i închipui şi pe cei doi ofiţeri americani intrând în clădirea pe jumătate ruinată din Citadelă, în vreme ce luptele făceau ravagii în jurul lor, şi pe Tran Van Vinh zăcând acolo, mâncându-l degetul pe trăgaciul pistolului său AK-47 şi sângerând după explozia unui obuz al artileriei americane.

Era limpede că ofiţerii americani nu erau combatanţi, altfel ar fi avut trupele masate în jurul lor; tipii ăştia erau fără îndoială din eşaloanele ariergărzii, probabil consilieri CAMV, care, după cum mi-am amintit, aveau cartierul general undeva

în Citadelă. Probabil că se despărţiseră cumva de unitatea militară sud-vietnameză la care fuseseră repartizaţi, ori poate că sud-vietnamezii spălaseră putina, cum mai făceau uneori. Asta era în parte o speculaţie de-a mea, dar era cea mai logică explicaţie a faptului că doi ofiţeri americani se certau singuri, fără trupe cu ei, într-un oraş controlat numai de armata sud-vietnameză.

Aşadar, tipii ăştia sunt surprinşi în mijlocul unei bătălii crâncene între nord şi sud-vietnamezi, oraşul e o zonă de masacru, iar cei doi găsesc timpul să plece singuri şi să se certe în legătură cu ceva care îl determină pe unul din ei să-l lichideze pe celălalt. Ciudat. Şi eram de acord cu Tran Van Vinh – „nu ştiu ce înţeles are". Dar aveam senzaţia că, oricare ar fi fost motivul disputei, acela era cheia întregii enigme.

M-am uitat din nou la scrisoare: *căpitanul a fugit din clădire.* Tran Van Vinh, supravieţuitor isteţ cum e, nu se mişcă până la căderea nopţii, apoi coboară în locul unde se află cadavrul locotenentului, îi ia bidonul cu apă, care e prima lui urgenţă, pe urmă raţia de hrană, puşca şi pistolul – probabil un Colt 45 – portofelul şi „alte lucruri". Cum ar fi? Plăcuţa de identificare, fără îndoială. Ăsta era un premiu mare pentru inamic, dovada că ai ucis un american, ceea ce îţi asigura o bucată de peşte sau altceva. Dar, aşa cum remarca sergentul Tran Van Vinh, dacă ar fi fost prins cu vreun obiect al militarului american, ar fi fost împuşcat fără a se mai ţine seama de Convenţia de la Geneva. Aşa că trebuia să hotărască ce să facă cu obiectele acelea, cu trofeele acelea de război.

Poate că le-a păstrat şi poate că, dacă mai era sau nu în viaţă, erau expuse cu mândrie în coliba familiei sale. Poate.

Aşadar, ce lipsea din traducerea acestei scrisori? Expresia *şi alte lucruri* putea să fi fost introdusă în locul cuvintelor scrise de Vinh.

Dar poate că desluşeam eu prea multe sensuri şi poate că eram mai bănuitor decât trebuia. Nu strică să faci speculaţii; însă dacă exagerezi, ajungi să te păcăleşti singur.

Mi-am dat seama că eram aproape de pământ. După câteva secunde, Boeingul 747 a aterizat, a rulat pe pistă şi s-a îndreptat către terminal.

În interiorul Terminalului Doi al Aeroportului Kimpo din Seul, am trecut repede prin controlul paşapoartelor şi vamă.

Fusesem în Coreea de Sud cu peste douăzeci de ani în urmă: şase luni în zona demilitarizată, şase la Seul. Treaba mergea bine, coreenilor părea să le placă aliaţii americani, iar militarii americani, la rândul lor, se purtau destul de rezonabil. Am avut un singur caz de omucidere în care fusese implicat un cetăţean coreean, trei violuri şi o mulţime de cazuri de beţie şi scandal. Nu era prea grav pentru cincizeci de mii de tipi aflaţi într-un loc unde nu voiau să fie.

Am intrat în Terminalul Central, imens şi cavernos, cu un mezanin care se întindea pe toate cele patru laturi ale clădirii.

Aveam un răgaz de patru ore, iar bagajul meu avea să fie verificat la Ho Şi Min City, cel puţin aşa mi se spusese la Dulles.

În jur se vedeau multe prăvălii ce vindeau tăiţei şi bufete expres, iar în aer plutea miros de peşte şi varză, ceea ce mi-a redeşteptat în minte numeroase amintiri de-acum douăzeci de ani.

Am observat pe un perete un ceas digital mare, care afişa ora 15:26, iar ziua, în engleză, era vineri. De fapt, aproape totul era tradus în engleză, iar eu m-am orientat după un indicator pe care scria *Cluburile Liniilor Aeriene.*

Clubul Dimineţii Liniştite era la mezanin şi, o dată intrat, i-am dat biletul meu tinerei de la recepţie. Ea mi-a zâmbit şi a zis:

— Bine aţi venit la club. Vă rog să semnaţi în registru.

Am semnat şi am remarcat că fata se uita atent la biletul meu. Spuse, aşa cum mă aşteptam:

— A, domnul Brenner, aveţi un mesaj.

A scotocit în spatele biroului şi mi-a întins un plic sigilat pe care era scris numele meu.

— Mulţumesc.

Mi-am luat geanta de voiaj şi am intrat într-un salon mare, bine mobilat. Am luat o cafea, m-am aşezat pe un scaun şi m-am uitat la mesaj. Era un telex de la Karl în care scria: *E în regulă… Toate instrucţiunile de la dl. C. rămân valabile… Aici reducem lista numelor din dosarele de personal… s-ar putea să te văd la Bangkok… Honolulu e o posibilitate… Îţi urez o călătorie în siguranţă şi cu succes… K.*

Am pus telexul în buzunar şi am sorbit din cafea. *E în regulă* – veşti bune. *Honolulu e o posibilitate.* Ce dracu' înseamnă asta?

M-am dus la centrul de afaceri al clubului şi am folosit tocătorul de hârtie ca să distrug telexul lui Karl, e-mail-ul meu către Cynthia şi scrisoarea lui Tran Van Vinh. Apoi am făcut două fotocopii ale vizei şi paşaportului meu, le-am pus în geanta de voiaj şi m-am întors în salon. Am găsit un *Washington Post* din ziua precedentă pe care l-am răsfoit.

Cred că eram puţin iritat de fraza lui Karl, *Honolulu e o posibilitate,* şi de imprecizia acelei remarce. Vorbise cu Cynthia? Voia să spună că Honolulu era în regulă pentru el, dar că Cynthia era nehotărâtă? Sau că Honolulu era o posibilitate în funcţie de ce se întâmplă la Bangkok? Şi ce dracu' era cu Cynthia? Karl e atât de afurisit, încât nici măcar n-a menţionat dacă vorbise cu ea.

Începusem să mă supăr, iar asta nu-i o stare de spirit potrivită pentru a începe o misiune.

M-am pomenit plutind într-un fel de moţăială, iar prin minte mi-au trecut imagini neaşteptate:

Peggy, Jenny, părintele Bennett, părinţii mei, umbra preotului în spatele draperiei din confesional, liceul St. Brigid, vechiul meu cartier şi prietenii din copilărie, bucătăria mamei mele şi mirosul verzei fierbând într-o oală. Dintr-un motiv oarecare, totul era foarte trist.

5

Cursa companiei Vietnam Airlines a fost lipsită de evenimente dacă nu ţin cont de ce se întâmplă în mintea mea.

În orice caz, hrana, serviciile şi băuturile erau bune şi nu părea ciudat să mă aflu la clasa business a unui modern Boeing 767, deţinut şi exploatat de Vietnam Airlines. Oamenii pe care-i cunoşteam şi care se întorseseră în Vietnam în anii ’70 şi ’80 îmi spuseseră că Vietnam Airlines avea doar avioane ruseşti Iliuşin şi Tupolev, nişte aparate îngrozitoare, piloţii erau în majoritate ruşi, iar hrana şi serviciile erau mizerabile. Acum se puteau vedea unele îmbunătăţiri, dar nu ajunsesem încă pe pământ. De fapt, se părea că era o problemă legată de vreme, mai exact o furtună tropicală tipică pentru Asia de Sud-Est.

Era aproape 11 seara şi eram deja în întârziere cu o oră, dar asta era cea mai mică problemă în momentul acela.

Şedeam în fotoliul de lângă hublou, puteam vedea luminile din Saigon prin spărturile din nori şi mi se părea că, dacă se vedea pământul, afurisitul de avion ar fi trebuit să aterizeze.

Mi-am amintit iarăşi prima mea călătorie în Vietnam, plătită de guvern, în noiembrie 1967. Atunci am zburat cu compania Braniff – un Boeing 707 închiriat de armată şi vopsit într-un galben psihedelic, cu stewardese drăguţe îmbrăcate deocheat. Şi fetele erau puţin deocheate, mai ales una, Elizabeth, o tânără patriotă pe care o

întâlnisem la un bal al Organizaţiilor Serviciilor Reunite la San Francisco cu câteva zile înainte de a pleca în Vietnam.

În legătură cu jurământul făcut lui Peggy de-a rămâne cast timp de un an, cred că n-am avut un început prea bun cu Elizabeth. Viitorul mi se părea pe-atunci cam nesigur şi eram în stare să justific aproape orice. Dar poate că n-ar trebui s-o fac şi după trei decenii. Trebuia să fi fost acolo.

În ce priveşte zborul cu Braniff, cine alţii decât americanii şi-ar trimite forţele armate la război cu o companie aeriană de lux? Era ceva bizar şi, în fond, de o mare cruzime. Cred că aş fi preferat o navă pentru transportul trupelor, care ar fi făcut o tranziţie mai lentă de la pace la război şi care te-ar fi obişnuit cel puţin cu starea de nefericire.

Nu ştiu ce s-a mai întâmplat cu Elizabeth ori cu Compania Braniff, dar mi-am dat seama că episoade de mult uitate începeau să-mi revină în minte şi că urma să-mi reamintesc încă multe altele, majoritatea mai puţin plăcute decât cel cu Elizabeth.

Tipul de lângă mine, un francez, mă ignora de când ne îmbarcasem, dar se hotărâse acum să vorbească şi m-a întrebat într-o engleză acceptabilă:

— Crezi că e vreo problemă?

Am zăbovit cu răspunsul, pe urmă am zis:

— Cred că sunt probleme cu piloţii sau cu aeroportul.

Omul a dat din cap.

— Da, cred că asta-i situaţia. A adăugat: Poate va trebui să folosim alt aeroport.

Nu credeam că exista alt aeroport care să poată primi un Boeing 767. Cu treizeci de ani în urmă erau numeroase aerodromuri militare, cu piste ce se întindeau la nesfârşit, iar piloţii militari de-atunci aveau boaşe, nu glumă, cum obişnuiam noi să spunem. Trebuia să aterizezi repede pentru a evita nişte tipi mărunţi cu mitraliere care voiau să

obţină o porţie suplimentară de orez doborându-te în peisaj.

În pofida turbulenţei, a apropierii noastre de aeroport şi în ciuda reglementărilor Administraţiei Aviaţiei Federale, care oricum nu se aplicau aici, apărură două stewardese, una cu o sticlă de şampanie, cealaltă cu paharele între degete.

— Şampanie? întrebă cea care ţinea sticla, cu o simpatică pronunţie franţuzească. Şam-pa-nia.

— *Oui,* am zis eu.

— *S'il vous plaît,* răspunse amicul meu francez.

Cele două stewardese erau incredibil de tinere şi drăguţe, cu păr negru şi drept, până la umeri. Amândouă purtau veşmântul tradiţional *ao dai:* rochiile galbene erau despicate lateral până în talie, dar vai, fetele purtau pe dedesubt pantaloni albi care să le deosebească de cele din barurile de la sol.

Francezul şi cu mine am luat câte un pahar dintre degetele celei de-a doua stewardese, iar prima a umplut paharele pe jumătate cu licoarea acidulată, în vreme ce aeronava trepida.

— *Merci,* am spus amândoi.

Pe neaşteptate, francezul ciocni paharul cu al meu şi spuse:

— *Santé.*

— Noroc.

Francezul mă întrebă:

— Ai venit aici cu afaceri?

— Nu, ca turist.

— Da? Eu am o afacere la Saigon. Cumpăr lemn de tec şi alte esenţe rare. Michelin a revenit la plantaţiile de cauciuc. Iar pe coastă se caută petrol. Occidentul jefuieşte din nou ţara.

— Păi, cineva trebuie s-o facă.

El râse, apoi adăugă:

— De fapt, şi japonezii şi coreenii jefuiesc ţara. Există multe resurse naturale în Vietnam care n-au fost exploatate niciodată, iar mâna de lucru e foarte ieftină.

— Asta-i bine. Am un buget restrâns.

El continuă:

— Totuşi, comuniştii sunt o problemă. Nu înţeleg capitalismul.

— Poate că-l înţeleg prea bine.

Omul râse din nou.

— Da, cred că ai dreptate. În orice caz, fii atent. Poliţia şi oficialii partidului pot fi o problemă.

— Eu sunt doar în vacanţă.

— *Bon.* Îţi plac fetele sau băieţii?

— *Pardon?*

Francezul scoase un carnet din buzunarul de la piept şi începu să scrie ceva. Spuse:

— Ai aici nişte nume, adrese şi numere de telefon. Un bar, un bordel, o doamnă splendidă şi numele unui restaurant bun franco-indochinez.

Îmi întinse pagina.

— *Merci,* i-am zis eu. De unde să încep?

— Totdeauna trebuie să începi cu o masă bună, dar e foarte târziu, aşa că du-te la bar. Să nu iei vreo prostituată – alege una dintre fetele de la bar sau o chelneriţă. Asta dovedeşte un anume *savoir faire.*

— *Savoir faire* e al doilea nume al meu.

— Nu plăti mai mult de cinci dolari americani la bar, tot atât la bordel şi douăzeci pentru *mademoiselle* Dieu-Kiem – e parţial franţuzoaică şi vorbeşte mai multe limbi. E o excelentă interlocutoare la masă şi te poate ajuta să faci cumpărături şi să vizitezi locuri interesante.

— Nu-i rău pentru douăzeci de dolari.

Atât lua Jenny din Georgia acum treizeci de ani, iar ea vorbea doar engleza.

— Dar te previn că prostituţia e oficial ilegală în Republica Socialistă Vietnam.

— Aşa e şi în Virginia.

— În Vietnam există o serie de contraindicaţii – guvernul e comunist, totalitar, ateu şi xenofob. Oamenii sunt procapitalişti, nonconformişti, budişti, catolici şi prietenoşi cu străinii. Vorbesc

despre sud. În nord e cu totul altceva. În nord, poporul şi guvernul sunt una. Trebuie să fii mai atent dacă vrei să mergi în nord.

— O să mă învârt doar pe lângă Saigon. Să văd câteva muzee, câteva spectacole, să cumpăr câteva fleacuri pentru cei de-acasă.

Francezul mă privi atent o clipă, apoi se descotorosi oarecum de mine luând un ziar în mână.

Se deschiseră difuzoarele şi pilotul spuse ceva în vietnameză, pe urmă în franceză. Apoi, copilotul, care era alb, zise în engleză:

— Vă rog să vă aşezaţi în fotolii şi să vă legaţi centurile de siguranţă. Vom ateriza în curând.

Stewardesele strânseră paharele de şampanie.

M-am uitat pe fereastră şi am văzut arcuri verzi şi trasoare roşii brăzdând cerul nopţii în jurul Saigonului. Am văzut fulgerele incandescente ale artileriei şi rachetelor şi explozii roşu-oranj acolo unde obuzele şi rachetele cădeau în orezării. Am văzut toate astea cu ochii închişi, imagini mistuitoare de-acum treizeci de ani care îmi bântuiau memoria.

Am deschis ochii şi am văzut Ho Şi Min City, de două ori mai mare decât vechiul Saigon şi mai intens luminat decât capitala asediată din timpul războiului.

Am simţit că francezul mă privea. Îmi zise:

— Ai mai fost aici.

Era mai mult o afirmaţie decât o întrebare. I-am răspuns:

— Da, am mai fost.

— În timpul războiului, da?

— Da.

Poate că se vedea.

— O să ţi se pară totul foarte diferit.

— Aşa sper.

El râse şi adăugă:

— *Plus ça change, plus c’est la même chose.*

Eu ascultam zgomotele hidraulice ale avionului care se apropia de aeroportul Tan Son Nhat. Avea să urmeze, ştiam, o stranie călătorie înapoi în timp şi spaţiu.

Cartea a doua
SAIGON

6

Avionul străpunse perdeaua de nori, iar eu am văzut aeroportul Tan Son Nhat pentru a treia oară în viaţă.

Ciudat, arăta ca în urmă cu aproape treizeci de ani; căptuşeala din saci cu nisip nu fusese îndepărtată după război şi aeroportul avea şi-acum un sector militar unde am văzut avioane de vânătoare MIG, de fabricaţie rusească, în jurul fostelor hangare americane. Am văzut şi un cargou american C-130 şi m-am întrebat dacă era operaţional ori un fel de trofeu de război.

Mi-am amintit că Divizia Consilierilor Militari în Vietnam îşi avusese sediul la Tan Son Nhat, ceea ce s-a dovedit a fi un avantaj atunci când, în aprilie 1975, trupele comuniste victorioase s-au apropiat de aeroport; tipii de la CAMV, printre ultimii militari americani din Vietnam, şi-au aruncat în aer sediul şi au părăsit ţara cu avioane Air America. Văzusem toate astea la televizor, iar acum am remarcat nişte ruine unde ar fi putut fi vechiul sediu al CAMV, cunoscut pe-atunci sub denumirea Pentagonul de Est.

În vreme ce ne apropiam de pistă, am observat că terminalul civil era tot vechea construcţie jalnică de care îmi aminteam. Aveam senzaţia stranie că trecusem prin Zona Crepusculară şi că mă întorceam acum pentru a treia mea misiune. De fapt, aşa *era.*

Am atins pista umedă cu un mic salt, prin urmare, aeronava era condusă de pilotul alb. Totuşi, tarmacul trebuie să fi avut şi-acum gropi de obuze ori altceva, pentru că în timpul rulajului aparatul s-a zdruncinat serios.

Avionul a întors la capătul pistei şi, nu se ştie de ce, s-a oprit. N-am văzut vreo altă aeronavă prin preajmă, aşa că nu păream să aşteptam eliberarea unei porţi în aeroportul ăsta uitat de lume. Pe când era administrat de americani, în timpul războiului, Tan Son Nhat era printre primele trei aeroporturi din lume ca aglomeraţie şi funcţiona foarte bine. Dar asta-i altă poveste. Ştiam că trebuia să revin la realitatea acestui timp şi loc, şi m-am străduit să fac aşa. Dar în timp ce aşteptam pe pistă, gândurile m-au dus înapoi la anul 1972 şi la evenimentele care au condus la a doua mea vizită în acest loc.

Eram încartiruit la Fort Hadley, după ce mă înrolasem din nou la sfârşitul primului an petrecut în Vietnam şi după ce Peggy Walsh şi cu mine încetasem să corespondăm sau eu încetasem să-i mai scriu, ca să fiu mai cinstit.

După vreo şase luni la Hadley, dintr-un motiv cunoscut doar de Dumnezeu şi Sigmund Freud, m-am însurat cu o fată din partea locului pe nume Patty.

Patty era foarte drăguţă, avea un simpatic accent de Georgia, nu-i detesta pe yankei, îi plăceau sexul şi bourbonul, era mai săracă decât mine şi dorise dintotdeauna să se mărite cu un militar, deşi nu am aflat niciodată de ce. N-aveam absolut nimic în comun şi nici n-am fi avut vreodată, dar căsătoria în tinereţe şi fără un motiv întemeiat părea să facă parte din cultura locală. Zău că nu ştiu ce-o fi fost în mintea mea.

Locuinţele pentru cei căsătoriţi erau o problemă în timpul războiului din Vietnam, iar la fort nu era nimic liber, aşa că am stat într-un sordid parc de

rulote, Whispering Pines, împreună cu sute de alţi militari, cu soţiile şi copiii lor.

Am văzut tipi plecând la război şi unii dintre ei întorcându-se, alţii nu, sau mai rău, la spitalul bazei militare, cu părţi din trup lipsă. Beam prea mult, călcam strâmb cu soţiile altora, iar războiul se prelungea fără să se întrevadă sfârşitul.

Aşadar, ăsta eram, un puşti din Boston trăind într-un parc de rulote cu o soţie ale cărei concepţii şi accent o făceau mai mereu de neînţeles. Aveam însă vreo câţiva ani de stat în armată, iar tipii din jurul meu primiseră al doilea şi chiar al treilea ordin de plecare în Vietnam. Să nu se creadă că nu-mi era dor de Peggy, de Boston, de prieteni şi de familie. Mai ales când Patty deschidea radioul care transmitea muzică country şi trebuia să ascult cântece intitulate, de pildă, „Scoate-ţi limba din gura mea fiindcă îţi dau sărutul de adio”. Sau „Cum să-mi fie dor de tine dacă nu pleci?”

Mama, tata şi fraţii mei nu avuseseră încă plăcerea s-o cunoască pe noua doamnă Brenner; evitam o călătorie spre nord ori să-i chem pe ei în sud.

Nu credeam că o să revăd vreodată parcul de rulote Whispering Pines. Dar am fost acolo vara trecută, pe când mă aflam într-o misiune sub acoperire la Fort Hadley, anchetând cazul afacerilor cu arme care s-a transformat în cazul fiicei generalului. Fiind sub acoperire, puteam să locuiesc oriunde, însă am ales Whispering Pines, care în momentul ăla era aproape pustiu şi plin de fantomele trecutului.

Pe măsură ce îmbătrânesc încep să fac alegeri şi să iau decizii ciudate. Conştient sau nu, se pare că revizitez persoane şi locuri de demult. Ca acum, stând pe pista de rulote a aeroportului Tan Son Nhat. Trebuie să vorbesc cu un expert în probleme de sănătate mintală.

Dar să mă întorc la anul 1971 şi la Fort Hadley, Georgia. La vremea aceea eram sergent cu patru

trese – avansam rapid pe-atunci – şi, fiind veteran de război, fusesem repartizat la Şcoala de Instrucţie pentru Infanterie şi-i învăţam pe tinerii recruţi cum să rămână în viaţă şi să-i ucidă pe alţi tineri. Apropo, infanteria e mizerabilă, dar era mai bine să-i instruiesc pe proaspeţii infanterişti decât să fiu unul dintre ei în Vietnam.

Ţara era răzvrătită pe faţă în epoca aceea, calitatea recruţilor era destul de slabă, iar morala şi disciplina erau la pământ.

Dar tot ce-i bun are şi un sfârşit, iar eu ştiam că eram pe punctul de a fi trimis în Vietnam – Partea a Doua.

Voiam sincer să evit o asemenea ocazie palpitantă, însă trebuia să scap de cloaca în care eram, inclusiv, îmi pare rău să recunosc, de căsnicia mea. N-aş fi fost primul militar care să prefere războiul activităţii de garnizoană şi căsniciei, nici primul care să le regrete.

Mai existau înalte considerente; fratele meu Benny era de vârsta recrutării. Benny era şi este şi-acum un tip grozav, foarte inteligent şi comod. Din nefericire, îşi petrece multă vreme stând cu mâinile-n sân, iar şansele lui de-a supravieţui în război nu erau prea mari.

Armata avea un fel de politică semioficială – nu trimitea fraţi sau taţi şi fii în acelaşi timp în Vietnam, aşadar ştiam că, dacă eu mă întorceam acolo, probabil că Benny n-ar fi fost trimis până la revenirea mea sau poate că n-ar fi plecat niciodată dacă eu nu mă mai întorceam. Războiul începuse să piardă din avânt şi esenţial era să câştigi timp.

Aveam un plan, iar eu sunt un tip isteţ, cu simţul responsabilităţii, şi am reuşit să fiu admis la Şcoala de Poliţie Militară de la Fort Gordon, Georgia. Era o însărcinare temporară, aşa că Patty a rămas în parcul de rulote Whispering Pines din centrul statului, iar eu m-am dus la Şcoala de Poliţie Militară de la Gordon.

În condiţiile de-atunci, dacă un militar îşi lăsa tânăra soţie singură mai mult de douăzeci şi patru de ore lângă o bază militară, se găsea câte un tip, să zicem Jodie, care s-o ajute să scape de singurătate. Nu sunt sigur că ăsta s-a întâmplat cu Patty, dar ceva s-a întâmplat. Sau, aşa cum spune cântecul country, „Ea s-a dus să facă ce fac eu aici fără ea”.

Prin urmare, m-am întors de la Fort Gordon după trei luni cu o nouă SM – specializare militară. Vechea SM fusese Unsprezece-Bravo, adică infanterie, adică a doua trimitere în Vietnam, de unde nu aveam nicio speranţă rezonabilă să mă întorc acasă în viaţă. Noua mea specializare era poliţia militară, iar Vietnam era o posibilitate, însă nu ceva sigur. Şi chiar dacă mă duceam acolo ca poliţist militar, şansele de-a fi ucis ori schilodit de către inamic erau mai mici decât dacă aş fi potolit o încăierare la Clubul Militar.

În timp ce mă aflam la Şcoala de Poliţie Militară, Benny fusese recrutat, încheiase instrucţia de bază şi o făcea pe cea avansată de infanterie, având şanse mari de a merge în Vietnam, în ciuda reducerilor de trupe. Ştiam cu toţii că, în anul următor sau cam aşa, cineva avea să fie ultimul tip din Vietnam care va stinge lumina înainte de-a pleca şi cineva va fi ultimul militar american ucis acolo. Nimeni nu ştia exact când avea să se întâmple asta, dar fiecare ştia că nu voia să fie el.

În orice caz, căsnicia mea se îndrepta spre sud, aşa că m-am hotărât să fac la fel şi m-am înscris voluntar pentru Vietnam.

Cât ai clipi din ochi, şi fără să primesc vreo permisie, m-am trezit la Aeroportul Tan Son Nhat în ianuarie 1972, unde am primit ordin să mă prezint la Bien Hoa, marele centru de înlocuire a trupelor, aflat în apropiere. Bien Hoa era locul unde soseau unii dintre proaspeţii recruţi veniţi din State, aşteptând ordinele de-a se alătura propriilor

unităţi. Tot acolo, mulţi tipi care plecau acasă aşteptau zborul eliberării. Era un loc demenţial, mai mult din cauza alăturării celor condamnaţi cu cei salvaţi. Nu împărţeau aceleaşi barăci, dar se întâlneau. Aveau puţine în comun, cu excepţia a două lucruri: cei care se duceau acasă voiau să se îmbete şi să facă sex, iar cei care se pregăteau să plece pe front voiau să se îmbete şi să facă sex. Eu, sergent de poliţie militară, eram prins la mijloc.

Cum spuneam, morala şi disciplina se duseseră dracului, iar eu recunoşteam cu greu armata în care intrasem cu numai vreo patru ani în urmă. De fapt, îmi era dificil să-mi recunosc propria ţară. Aşa că Vietnamul nu era un loc chiar atât de rău.

Războiul pierdea din vigoare, cel puţin pentru americanii care plecau acasă, dar avea să mai dureze încă trei ani teribili pentru bieţii nefericiţi care avuseseră ghinionul să se nască vietnamezi.

De fapt, a doua mea perioadă în Vietnam a durat numai şase luni, până când unitatea mea de poliţie militară a primit ordin să plece acasă.

În acele şase luni nu am primit multe veşti de la Patty, iar ceea ce am aflat din scrisorile ei scurte, dar scrise îngrijit, nu suna prea încurajator. Într-o scrisoare spunea: „Stau aici şi ascult melodia «Sunt atât de nefericită fără tine, încât parcă ai fi lângă mine», şi aşa mă simt eu acum”.

Unii militari, întorşi pe neaşteptate de peste ocean, sunau mai întâi acasă pentru ca soţia iubitoare să facă pregătiri sau soţia necredincioasă să scape de chiştoacele de trabuc din scrumieră. Eu am sunat de la San Francisco în iunie ’72, spunând că voi ajunge peste trei zile. Vestea a fost primită cu oarecare contrarietate.

Când am coborât în sfârşit din taxiul care mă adusese de la Aerodromul Midland până la parcul de rulote Whispering Pines, eram eu însumi cam nehotărât în legătură cu ce voiam să descopăr.

Mi-am aruncat sacul de voiaj pe pământul de-afară şi m-am dus la uşa rulotei. Sosirea acasă

după o lungă absenţă e o experienţă stranie, ca şi cum abia ai reveni în atmosfera terestră din spaţiul cosmic şi ai şti că pe Pământ s-a schimbat situaţia.

Am apăsat pe clanţa uşii care nu era încuiată. Am păşit înăuntrul rulotei şi m-am oprit în strâmta cameră de zi. Ştiam că ea nu era acolo, aşa că nici măcar n-am strigat-o.

M-am dus la frigider să-mi iau o bere şi am văzut biletul: *Paul, îmi pare rău, dar totul s-a terminat. Am depus actele pentru divorţ. Nu am pe nimeni altcineva, dar pur şi simplu nu mai vreau să fiu măritată. Cred că ar trebui să-ţi spun „Bun venit acasă”. Să ai o viaţă frumoasă. Patty. PS. „L-am luat pe Pal.*” Pal era câinele.

Eroarea gramaticală a dublei negaţii m-a iritat şi parcă-i auzeam accentul în cuvintele scrise. Prin minte îmi umbla titlul altui cântec country: „Slavă Domnului şi autobuzului că ea a plecat”. Am aruncat biletul în coşul de gunoi şi am găsit o bere rămasă în frigider, care nu era marca mea preferată, dar era rece.

M-am învârtit prin locul care fusese căminul meu vreme de câţiva ani şi am văzut că ea îşi luase toate lucrurile, dar nu şi mobila, pentru că aparţinea proprietarului rulotei şi mai toată era fixată cu şuruburi în podea. Luase, însă, toată lenjeria, asta însemnând că trebuia să dorm la garnizoană în noaptea aia. De fapt, nici măcar maşină nu aveam, pentru că ea nu luase autobuzul; luase Mustangul nostru model ’68 de care mi-e dor şi-acum. Şi de Pal mi-e dor. Sperasem să mă trântească la podea şi să mă lingă pe faţă, ceea ce cred că învăţase de la Patty în primele zile ale căsniciei noastre.

Nu aşa trebuia să arate o întoarcere acasă.

Am petrecut câteva zile la Whispering Pines şi Fort Hadley ca să-mi pun documentele în ordine, pe urmă am plecat în permisie la Boston, unde am fost primit cu mai multă căldură. Fratele meu Benny îşi efectua stagiul militar – era în Germania,

ţinând piept Hoardelor Roşii pe frontul de est. Mi-ar plăcea să cred că cel de-al doilea stagiu al meu în Vietnam l-a ţinut departe de Asia de Sud-Est.

Fratele meu Davey avea doar optsprezece ani, trăsese un număr câştigător la noul sistem de loterie şi aştepta cu nerăbdare să fie sunat. Îi plăcea uniforma mea. Războiul se apropia de sfârşit, de-aceea n-am încercat să-l conving să renunţe la armată ori să se ducă la colegiu, aşa că şi-a servit şi el patria, mai ales la Fort Hadley. Când s-a dus acolo, l-am pus la curent cu capetele de puf şi i-am spus să caute o blondă-roşcată pe nume Jenny, dar n-a dat niciodată de ea.

În legătură cu sosirea mea acasă, în sudul Bostonului, cartierul mi se părea oarecum diferit, mai mult ca la ultima revenire. Mi-am dat seama că adolescenţa mea se încheiase şi că, într-adevăr, nu te mai poţi întoarce la casa părintească.

La sfârşitul permisiei am revenit la Fort Hadley şi Whispering Pines, unde am aflat de la un vecin că Patty minţise spunându-mi că nu are pe altcineva – surpriză! S-a dovedit a fi vorba despre alt militar, iar acum e probabil la al patrulea sau al cincilea. Un bărbat în uniformă are ceva aparte.

Dar viaţa merge înainte şi după câteva luni mă întorsesem la munca de rutină şi am cumpărat un drăguţ Volkswagen broscuţă, galben, de la un tip care se ducea în Vietnam. Armata nu-ţi prea lasă timp să fii supărat ori să meditezi la sensul vieţii şi nu te încurajează să vorbeşti despre probleme personale. În armată se spune: „Ai o problemă personală? Du-te la preotul militar, iar el o să-ţi perforeze biletul spre izbăvire”.

Sigur, asta în vechea armată. Cea de acum are sfătuitori, profesionişti care vorbesc cu tine înainte de a-ţi perfora biletul spre izbăvire.

Dar asta te face bărbat şi înveţi să-ţi păstrezi aiurelile pentru tine. Şi aşa trebuie să fie, dacă ai ales să trăieşti această viaţă.

M-am întors în prezent la vederea unui camion fără prelată ce se apropia de aeronavă. Era vehiculul nostru de escortă, o variantă a micului camion cu girofar pe care-l vezi în majoritatea aeroporturilor.

Am urmat camionul spre terminal, dar n-am ajuns chiar în faţa unei porţi. Ne-am oprit pe prag, iar motoarele s-au oprit de asemenea. Sosisem.

Continua să plouă şi am văzut sub noi un şir de tinere cu umbrele, ceea ce presupun că e o modalitate mai ieftină de a primi călătorii decât un autobuz. Am mai văzut şi câţiva soldaţi stând sub un acoperiş din tablă ondulată, cu pistoale automate AK-47. Doi bărbaţi împingeau o scară spre avion.

Privind pe hublou, gândurile mi s-au întors la aeroportul Tan Son Nhat din noiembrie 1967, la începutul primului meu stagiu.

Am aterizat chiar înaintea zorilor şi, când am coborât din avionul Braniff 707, prevăzut cu aer condiţionat, m-a izbit o rafală de vânt fierbinte şi umed, ceea ce era surprinzător pentru acea oră a dimineţii de noiembrie, şi îmi amintesc că mi-am zis că va urma un an dificil pentru un tip căruia îi plăceau toamnele şi iernile din Boston.

Câteva sute de militari americani stăteau pe pistă în spatele unei frânghii, purtând cămăşi kaki cu mânecă scurtă, având truse de voiaj şi privind în sus către avion. Aparatul Braniff 707 care mă adusese în Vietnam urma să fie alimentat rapid şi, fără ca măcar să schimbe echipajul, avea să-i ducă pe tipii ăia acasă.

După ce am coborât scara în lumina zorilor, a trebuit să trec pe lângă militarii din spatele frânghiei. Îmi amintesc limpede expresiile de pe chipurile lor; cei mai mulţi păreau neliniştiţi, de parcă lucrurile n-aveau să se întâmple aşa cum trebuia, dar erau şi câţiva optimişti care arătau fericiţi ori emoţionaţi.

Unii dintre ei, în drum spre casă, strigau vorbe de încurajare proaspeţilor recruţi, alţii strigau fraze precum: „O să vă pară răăău!” sau „O să fie un an *greu,* fraierilor!”.

Uitându-mă mai atent la tipii ăia, am observat că unii – mai târziu am priceput că erau veteranii care văzuseră prea multe – aveau o privire ciudată, pierdută, pe care nu o mai văzusem până atunci, dar cu care m-am familiarizat ulterior; a fost primul semn că acolo era mai rău decât îmi imaginasem din poveştile auzite sau din ce văzusem la televizor.

Vecinul meu francez mă readuse în prezent, întrebându-mă:

— Ce-i aşa de interesant afară?

Mi-am întors privirea spre el şi am răspuns:

— Nimic. Pe urmă am zis: Mi-am amintit când am aterizat prima dată aici.

— Da? Acum ar trebui să fie mai plăcut. Nimeni n-o să încerce să te ucidă.

Nu eram foarte sigur de asta, dar am zâmbit.

Se auzi un clopoţel şi toată lumea se ridică din fotolii ca să coboare. Mi-am luat geanta de voiaj din compartimentul de deasupra şi după câteva minute mă aflam pe scara de aluminiu, unde tinerele zâmbitoare ţineau umbrele deasupra tuturor. La capătul scării mi s-a întins o umbrelă deschisă şi am pornit după şirul de pasageri din faţa mea, spre terminal, sub privirile atente ale militarilor de sub acoperişul din tablă ondulată.

Prima senzaţie a fost mirosul de mult uitat al ploii, care nu mirosea ca ploaia din Virginia. O adiere slabă aducea aromă de cărbune ars, împreună cu mirosul intens, înţepător al orezăriilor din jur, un amestec de bălegar, noroi şi vegetaţie putrezită după o mie de ani de cultivare.

Mă întorsesem în Asia de Sud-Est, nu în vis ori într-un coşmar, ci în realitate.

În interiorul terminalului, o femeie mi-a luat umbrela şi mi-a făcut semn să-i urmez pe ceilalţi,

de parcă aş fi avut alte planuri.

Am intrat pe o uşă în Terminalul de Sosiri Internaţionale, un spaţiu cavernos cu aspect neîngrijit, care lăsa impresia de părăsire. Locul era complet pustiu, cu excepţia călătorilor din avionul meu. Jumătate din lumini erau stinse şi nu exista nici măcar un panou electronic pentru informaţii, nici vreun alt indicator. Am fost frapat şi de liniştea de-acolo – nimeni nu vorbea şi nu se auzeau difuzoare care să transmită informaţii pentru pasageri. Spre deosebire de aeronavă, aerul din terminal era foarte umed şi mi-am dat seama că nu exista instalaţie de aer condiţionat, ceea ce nu constituia o problemă în ianuarie, dar trebuie să fi fost interesant în luna august.

După cum s-a dovedit mai târziu, această primitivă amenajare avea să fie cea mai insignifiantă problemă.

Exact în faţa mea se afla un şir de ghişee pentru controlul paşapoartelor, iar dincolo de ele se vedea o singură bandă rulantă pentru bagaje, nemişcată şi goală. Nu se zăreau hamali, nici cărucioare pentru bagaje şi, ciudat, nici puncte vamale. Şi mai ciudat, nimeni nu aştepta pe vreunul dintre pasagerii sosiţi, în majoritate vietnamezi, pe care ar fi trebuit să-i aştepte cineva cu nerăbdare. Pe urmă am observat că la uşile din sticlă de la ieşire erau postaţi soldaţi, iar dincolo de acestea se aflau oameni care priveau prin geamuri. Se părea că accesul vizitatorilor era interzis în Terminalul de Sosiri, ceea ce era straniu. De fapt, tot locul era straniu.

M-am apropiat de un ghişeu de control şi i-am întins tipului în uniformă paşaportul şi viza. M-am uitat la el, dar nu m-a privit deloc în ochi. Părea foarte interesat de ceea ce-i dădusem.

Mi-am aruncat privirea prin spaţiul cavernos al terminalului, dincolo de ghişee, şi am văzut atârnând din tavan, în capătul îndepărtat, un steag imens, roşu, cu o stea galbenă în mijloc – drapelul

comuniştilor nord-vietnamezi învingători. M-a şocat deplina realitate a victoriei comuniştilor, un sfert de secol mai târziu, însă cu o limpezime inconfundabilă.

Când am aterizat la Tan Son Nhat în ’67 şi ’72, soldaţii nu treceau prin terminalul civil, dar îmi aminteam că în afara lui flutura drapelul american alături de vechiul steag sud-vietnamez, roşu, verde şi galben. De peste două decenii, nimeni nu mai văzuse steagurile alea pe-acolo.

Aveam o senzaţie de groază, sporită de tipul de la controlul documentelor care continua să-mi studieze paşaportul şi viza. Mi-am dat seama că dura prea mult şi că pasagerii de la alte ghişee scăpau mai repede de verificări. La început am pus asta doar pe seama veşnicului meu ghinion, care mă face, de pildă, să mă aşez la coadă la casă într-un supermarket acolo unde casierul e prostul satului.

Însă pe urmă tipul în uniformă a pus mâna pe telefon şi a început să vorbească cu cineva. Îmi aminteam doar câteva vorbe în vietnameză, dar l-am auzit rostind limpede cuvântul „My”– american. Ăsta nu-i un cuvânt negativ în sine, dar trebuie să te gândeşti la context. Am arborat un aer de nerăbdare plictisită, pe care tipul de la paşapoarte nu l-a remarcat.

În cele din urmă a apărut un alt vietnamez în uniformă, un tip scund şi îndesat care mi-a luat paşaportul şi viza de la bărbatul de la ghişeu şi mi-a făcut semn să-l urmez. Mi-am luat geanta de voiaj şi am plecat.

De cealaltă parte a şirului de ghişee se afla amicul meu francez, care trecuse de control fără probleme cu cel puţin cinci minute mai devreme. Părea să mă aştepte, pe urmă a observat că sunt escortat. A înălţat sprâncenele şi i-a spus ceva în vietnameză însoţitorului meu. Tipul în uniformă i-a răspuns răstit. Atunci francezul, nelăsându-se

intimidat de comunistul în uniformă, a ridicat vocea şi au avut o mică dispută.

Francezul mi-a spus în engleză:

— Cred că e doar o verificare la întâmplare. Fii politicos, dar ferm. Dacă n-ai nimic de ascuns, va merge bine.

De fapt, eu aveam ceva de ascuns. I-am spus noului meu prieten:

— Ne vedem la *mademoiselle* Dieu-Kiem.

Vietnamezul scund şi bondoc m-a împins, ceea ce m-a supărat atât de tare, încât mai că-mi venea să-l pocnesc. Dar m-am stăpânit. Misiunea mea era pe primul plan, pocnitul comuniştilor nefăcând parte din ea în momentul ăsta.

Pe când mă întorceam ca să-l urmez pe vietnamez, l-am auzit pe francez spunând:

— E cu totul diferit acum, când nici ţara ta, nici a mea nu mai deţin puterea aici. *Ei* au puterea.

M-am îndepărtat cu tipul mărunt în uniformă, care avea în vârful şepcii o stea mare, roşie. Ultima oară când am fost aici aveam o mitralieră M-16 şi *eu* aveam puterea, iar dacă l-aş fi întâlnit atunci pe tipul ăsta, l-aş fi vopsit la fel de roşu ca steaua aia.

Mi-am dat seama că mă întărâtasem, aşa că, în vreme ce străbăteam terminalul aproape pustiu, m-am calmat imaginându-mă cu mâinile în jurul gâtului lui Karl.

Mi-a trecut prin minte că existau trei posibilităţi la sfârşitul acestui drum. Prima – oricine ar fi, cel cu care urma să vorbesc avea să mă alunge din ţară. Doi – aş fi fost să vizitez Republica Socialistă Vietnam şi obiectivele turistice. Trei – aş sfârşi la închisoare.

Am înţeles că aş putea avea un oarecare control asupra acestor posibilităţi în funcţie de ceea ce spuneam. Mă pricep destul de bine să zăpăcesc lumea.

La capătul terminalului am ajuns în faţa unei uşi închise pe care însoţitorul meu comunist a deschis-

o şi care dădea într-un hol lung, unde se aflau alte uşi. Culoarul era atât de îngust, încât prietenul meu a trecut în spate şi m-a împins din nou. Aş fi putut să-i rup gâtul ăla gros cât ai clipi, dar pe urmă n-aş mai fi ştiut prin ce uşă trebuie să trec.

Pe la jumătatea holului m-a înşfăcat de braţ, pe urmă a bătut la o uşă. Dinăuntru s-a auzit o voce răcnind:

— *Di Vao.*

Agresivul meu prieten a deschis uşa, mi-a tras una în umăr, iar eu am pătruns în încăpere. Uşa s-a închis în urma mea.

7

M-am pomenit într-o cameră supraîncălzită şi slab luminată, ai cărei pereţi tencuiţi aveau culoarea nicotinei. De fapt, aerul mirosea a fum de ţigară. Încăperea era mică şi fără ferestre, iar din tavan atârna nemişcat un ventilator cu palete.

După ce ochii mi s-au acomodat cu lumina slabă, am văzut pe unul dintre pereţi portretul lui Ho Şi Min şi un mic steag roşu cu o stea galbenă în mijloc. Am mai zărit fotografia unui tip în uniformă despre care mi-am zis că ar putea fi generalul Giap, apoi câteva fotografii ale unor civili posomorâţi, fără îndoială oficiali ai guvernului sau ai partidului. Am tras concluzia că nu mă aflăm în biroul pentru îndrumarea călătorilor.

La dreapta mea era un birou, iar în spatele lui se afla un bărbat de vârstă medie, în uniformă, care mi-a spus:

— Şezi jos.

M-am aşezat pe un scaun oliv, pe care l-am recunoscut a fi un scaun militar de campanie. Şi biroul era american, modelul tipic din oţel cenuşiu care nu a mai fost schimbat din al doilea război mondial. Deasupra biroului, pe perete, era o fantă

largă de ventilaţie prin care auzeam ploaia căzând afară.

Tipul care mă adusese şi pe care îl poreclisem Agresivul a depus paşaportul şi viza mea pe birou, apoi, fără să mai spună ceva, mi-a luat geanta de voiaj şi a plecat.

Tipul în uniformă mi-a studiat actele la lumina unei lămpi de birou cu braţ curbat. Între timp, eu îl studiam pe el.

Purta o cămaşă măslinie cu mâneci scurte, şi cu epoleţi, avea gradul de maior sau colonel – n-am reuşit niciodată să disting gradele străine. Pe buzunarul stâng al cămăşii mai avea trei şiruri de însemne colorate ale unor decoraţii, iar eu am presupus că unele datau de pe vremea războiului american, aşa cum numeau acolo războiul din Vietnam.

Avea o faţă din acelea care îţi displac instinctiv – ascuţită şi mereu încruntată, cu pomeţi înalţi, proeminenţi. Ochii lui erau înguşti, iar globii oculari păreau blocaţi în orbite.

Deşi arăta mai vârstnic ca mine, ştiam că nu era aşa. În orice caz, avea vârsta potrivită pentru a fi veteran al războiului american şi, dacă aşa stăteau lucrurile, nu putea să aibă sentimente pozitive faţă de americani. Am mai bănuit şi că era nord-vietnamez, pentru că arăta puţin mai înalt şi mai solid decât cei din sud, care au o constituţie mai firavă. În plus, nord-vietnamezii deţin majoritatea poziţiilor importante din Sudul învins. Instinctele îmi spuneau că nu va fi un interviu agreabil.

Tipul ridică privirea de pe paşaport şi-mi spuse:

— Sunt colonelul Mang.

Nu i-am răspuns. Dar faptul că era colonel plin m-a făcut să cred că nu era vorba despre o simplă verificare a actelor.

Colonelul Mang mă întrebă într-o engleză corectă:

— Care e scopul vizitei dumitale în Republica Socialistă Vietnam?

Avea un glas ascuţit, sacadat, iritant. I-am răspuns:

— Turismul, ceea ce era o minciună din care aveau să răsară toate celelalte.

Iar dacă tipul ăsta intuia adevărul, avea să mă lase să mint până când îi voi fi turnat suficiente gogoşi ca să construiască o capcană.

— Turismul, zise colonelul Mang. Mă privi cu atenţie. De ce?

I-am răspuns:

— Am fost militar aici.

Deodată, atitudinea colonelului deveni din dezagreabilă extrem de interesată. Poate că ar fi trebuit să ignor instrucţiunile primite şi să mint în legătură cu treaba asta, dar e foarte important să nu te depărtezi de adevăr. Vietnamezul mă întrebă:

— Când ai fost aici?

— În 1968, pe urmă în 1972.

— De două ori. Erai deci militar de carieră.

— Am devenit militar de carieră.

Bătu cu palma viza mea şi spuse:

— Acum eşti pensionat.

— Aşa e.

Colonelul Mang se gândi o clipă, apoi mă întrebă:

— Şi care au fost însărcinările dumitale în Vietnam?

Am ezitat o fracţiune de secundă prea mult, după care am răspuns:

— Am fost bucătar. Bucătar militar.

Colonelul părea să mediteze la ce-i spusesem. Mă întrebă:

— Şi unde ai fost încartiruit?

— În 1968 am fost la An Khe. În 1972, la Bien Hoa.

— Da? La An Khe. Divizia Întâi Aeropurtată.

— Corect.

— Şi la Bien Hoa. La ce divizie?

— Am fost bucătar la popota centrului de înlocuire.

— Da?

Colonelul Mang îşi aprinse o ţigară şi trase gânditor din ea. Într-un târziu mă informă:

— Eu am fost locotenent la Divizia 325 a Armatei Populare din Vietnam.

Nu i-am răspuns. Colonelul continuă:

— Eram comandantul unui pluton de infanterie. În 1968, regimentul meu a luptat lângă Hue şi Quang Tri. Erau acolo şi unităţi ale diviziei dumitale. Ai fost încartiruit în zona aia?

Din nou aproape de adevăr, dar neinspirat, am răspuns:

— Am fost de câteva ori lângă Hue şi Quang Tri.

— Da? Ca bucătar?

— Da.

Mi-am zis că asta putea fi o conversaţie plăcută între doi veterani, exceptând faptul că încercasem cândva să ne ucidem unul pe altul. Colonelul Mang zâmbi pentru prima dată şi spuse:

— De vreme ce ne-am aflat acolo în acelaşi timp, poate că ne-am şi întâlnit.

Pierzându-mi oarecum cumpătul, am răspuns:

— Dacă ne-am fi întâlnit, domnule colonel, numai unul din noi s-ar fi aflat acum aici.

Vietnamezul zâmbi din nou, dar nu era un zâmbet plăcut. Zise:

— Da, e adevărat.

O vreme mă privi atent, apoi remarcă:

— Mie nu-mi pari a fi bucătar.

M-am gândit să-i ofer reţeta mea pentru două sute de porţii de chili, dar i-am spus:

— Nu sunt sigur că înţeleg, domnule colonel.

Mang pufăi din ţigară, părând cu gândurile pierdute în trecut. Trebuia să presupun că era obişnuit să-i interogheze pe veteranii americani. Am mai bănuit şi că-i plăcea meseria lui. Ce urmărea şi ce ştia era altă problemă.

Colonelul Mang îmi zise:

— Mulţi militari americani s-au întors aici.

— Ştiu.

Am rămas amândoi tăcuţi în timp ce colonelul Mang îşi savura ţigara. Nu eram prea neliniştit, iar până acum părea să fie vorba de o reţinere şi un interviu întâmplătoare, un caz de stabilire a profilului biografic, dar zău că nu-mi plăcea să mă aflu pe scaunul celui care răspunde la interogatoriu.

Colonelul Mang mă întrebă:

— Şi care-i interesul de a reveni în Vietnam?

I-am răspuns:

— Sunt sigur că fiecare om are propriile lui motive.

— Da? Şi care sunt ale *dumitale?*

Ei bine, lucram sub acoperire pentru guvernul Statelor Unite, investigând un straniu caz de omucidere. Dar colonelul Mang nu trebuia să ştie asta. De fapt, întrebarea lui avea conotaţii Zen, aşa că am replicat:

— Cred că la sfârşitul vizitei voi cunoaşte răspunsul la întrebarea asta.

Dădu din cap în semn de apreciere, de parcă ăsta era singurul răspuns posibil.

Colonelul Mang trecu la întrebări precise, care nu cereau răspunsuri Zen:

— Stai în Ho Şi Min City?

I-am răspuns:

— Stau în Saigon.

Asta îl scoase din sărite şi mă informă:

— Saigon nu există.

— L-am văzut din avion.

De ce-oi enerva eu oamenii? Ce se-ntâmplă cu mine? Colonelul Mang mă fixă cu o privire de gheaţă şi spuse:

— Ho Şi Min City.

Mi-am amintit sfatul domnului Conway şi al francezului de-a fi ferm, dar politicos. Cum poţi să fii şi una, şi alta? Dar am dat înapoi şi am zis:

— Corect. Ho Şi Min City.

— Corect. Şi cât vei sta acolo?

— Trei zile.

— Unde locuieşti?

— La hotelul Rex.

— Da? Hotelul generalilor americani.

— Întotdeauna am vrut să văd unde-au stat generalii.

Mang zâmbi dispreţuitor şi spuse:

— Ei stăteau în lux, în vreme ce soldaţii lor trăiau şi mureau în junglă şi în orezării.

Nu i-am răspuns. El continuă lecţia de educaţie politică şi zise:

— Generalii noştri locuiau şi împărţeau greutăţile cu noi. Generalul meu nu avea mai mult orez decât mine. Stătea într-o simplă colibă ţărănească. Generalii voştri din tabăra de la An Khe aveau rulote cu aer condiţionat aduse din America. Le-am văzut când am eliberat sudul. Dumneata nu le-ai văzut la An Khe?

— Ba da.

— Şi exista şi un teren de golf pentru ofiţeri.

— Cu numai nouă găuri, i-am amintit eu. Iar lunetiştii şi artileriştii voştri au făcut terenul foarte dificil.

Izbucni pe neaşteptate în râs, apoi se stăpâni şi spuse:

— Şi sunt sigur că găteai mâncare mai bună pentru ofiţeri.

— Nu, toată lumea primea aceeaşi hrană.

— Nu cred asta.

— Ei bine, e adevărat. Întreabă-l pe următorul veteran pe care-l vei interoga.

Colonelul Mang nu voia să-i fie tulburate prejudecăţile, aşa că schimbă subiectul şi mă întrebă:

— Cu ce grad te-ai pensionat?

— Subofiţer.

— Da? Şi cu cât te-au plătit?

Amintindu-mi că domnul Conway spusese că salariul mediu în Vietnam era de trei sau patru sute

de dolari pe an, m-am simţit puţin stânjenit să-i răspund:

— Vreo patru mii cinci sute de dolari.

— Pe lună. Corect?

— Corect. Dar ştii deja asta, aşa că de ce mai întrebi? Şi care-i rostul acestor întrebări?

Colonelului Mang nu-i plăcu riposta mea, dar, ca majoritatea vietnamezilor, îşi păstră calmul. Apăsă pe un buton al interfonului şi zise ceva în vietnameză. După câteva clipe, uşa se deschise şi înăuntru intră Agresivul.

Colonelul Mang schimbă câteva vorbe cu bărbatul care îi întinse lui Mang stupidul glob cu zăpadă, singurul obiect din geanta mea de voiaj care îl derutase.

Colonelul examină globul, iar Agresivul zise ceva, aşa că Mang îl scutură şi privi cum ningea peste Memorialul Războiului din Vietnam. Ridică ochii şi mă întrebă:

— Ce-i asta?

— E Memorialul Războiului din Vietnam. O amintire.

— De ce îl ai la dumneata?

— L-am primit cadou la aeroport.

— Da?

Privi globul cu atenţie şi îl scutură din nou. Eu aş fi râs, dar Mang ar fi putut crede că râdeam de el. Mang spuse:

— Da, îl recunosc. Numele morţilor voştri sunt săpate pe Zidul ăsta. Cincizeci şi opt de mii. Corect?

— Da.

Colonelul mă informă:

— Noi avem un milion de morţi.

Atunci i-am răspuns:

— Sudul şi nordul au avut câte un milion de morţi. Asta înseamnă două milioane.

El zise:

— Nu-i socotesc pe duşmani.

— De ce nu? Erau tot vietnamezi.

— Erau marionete americane.

Colonelul Mang puse globul pe birou şi-mi spuse:

— Te rog să-ţi goleşti buzunarele pe biroul meu. Tot ce ai.

Nu aveam altă soluţie decât să mă supun, aşa că am pus portofelul pe birou, împreună cu plicurile din buzunarul sacoului, stiloul, pieptenele, batista şi cutia cu Tic-Tac. Am păstrat adresele pe care mi le dăduse francezul.

Colonelul Mang îmi cercetă mai întâi portofelul, în care erau nişte dolari, cărţi de credit, legitimaţia de pensionar militar pe care era scris gradul, dar nu şi ocupaţia, cardul medical şi permisul de conducere din Virginia.

Pe urmă examină lucrurile din sacou, acordând o atenţie superficială stiloului, pieptenului, batistei şi cutiei de Tic-Tac. Apoi deschise plicurile cu bancnote americane, vietnameze şi cecuri de călătorie. Pe urmă desfăcu plicul în care erau biletele de avion, apoi pe cel cu chitanţe de hotel. Studie totul şi luă notiţe pe o bucată de hârtie. În timp ce scria, zise ceva în vietnameză, iar Agresivul îi răspunse. Păreau interesaţi de suma de bani pe care o aveam, care reprezenta salariul lor pe câţiva ani. E limpede, nu e dreptate pe lume dacă inamicul învins se poate întoarce la locul înfrângerii sale plin de bani.

În orice caz, Agresivul îmi zise ceva răstit în vietnameză, pe urmă repetă, ceea ce îl făcu să râdă. Vietnamezii sunt mai răi decât americanii în ceea ce priveşte iritarea pe care le-o provoacă oamenii care nu le vorbesc limba. Am încercat să-mi amintesc un cuvânt sau două în vietnameză care să însemne „Du-te-n mă-ta”, de pildă, însă eram obosit şi memoria nu mă ajuta.

În cele din urmă, Agresivul părăsi încăperea şi uită să ia cu el globul cu zăpadă. Mang continua să scrie, pe urmă ridică privirea spre mine şi zise:

— Ai rezervare la hotelul Century Riverside din Hue şi la Metropole din Hanoi.

Nu i-am răspuns, iar asta păru să-l înfurie. Aprinse altă ţigară şi spuse:

— Te rog să-ţi iei lucrurile de pe biroul meu.

De parcă eu îl deranjasem depunându-mi mărunţişurile acolo.

Am luat portofelul şi plicurile, celelalte fleacuri şi le-am pus în buzunare. Am observat că Mang îmi reţinuse paşaportul şi viza. I-am zis:

— Dacă asta-i tot, domnule colonel, aş vrea să mă duc la hotel.

— O să-ţi spun eu când şi dacă am terminat, domnule Brenner.

Era prima dată când îmi rostea numele şi nu o făcuse din politeţe; mă înştiinţa că ştia cum mă cheamă, îmi cunoştea adresele din Vietnam, data plecării, conţinutul portofelului şi-aşa mai departe. Îmi zise:

— Ai câteva zile libere între rezervarea la hotelul din Ho Şi Min City şi cea din Hue.

— Aşa e.

— Unde te vei duce?

— Încă nu sunt sigur.

— Cu siguranţă te vei duce la An Khe.

S-ar fi putut, dar nu acum. Am spus:

— Dacă e posibil.

— Nu-i o problemă. Totuşi, o parte din fosta voastră bază militară e zonă interzisă, folosită acum de Armata Populară.

— Inclusiv rulotele cu aer condiţionat?

Nu-mi răspunse, dar continuă:

— Oraşul An Khe nu e interzis. Totuşi, bordelurile şi saloanele de masaj sunt toate închise, ca şi barurile şi casele unde se fuma opiu.

— Ei bine, asta-i o veste bună.

— Da? Te bucuri că Dodge City e închis? Aşa numeaţi voi districtul ăla. Corect? Construit de inginerii voştri.

— N-am auzit niciodată de aşa ceva.

Deodată, colonelul Mang deveni ameninţător şi-mi zise:

— Poluare morală. Degenerare. De-aceea aţi pierdut războiul.

Nu voiam să mă las provocat, aşa că nu i-am răspuns.

Colonelul Mang continuă să vorbească o vreme despre imperialismul american, Agentul Oranj, masacrul de la My Lai, bombardarea Hanoiului şi alte câteva evenimente pe care nici măcar eu nu le cunoşteam.

Era un om foarte furios, deşi nu avusesem nici măcar plăcerea de a-l fi înfuriat fiindcă el mă detesta dinainte de-a intra pe uşa biroului său.

Mi-am amintit sfatul domnului Conway de a-mi exprima regretul faţă de război şi am înţeles că nu era doar o sugestie, ci o necesitate. Am spus:

— Războiul a fost o perioadă teribilă pentru popoarele noastre, dar mai ales pentru vietnamezi, care au suferit atât de mult. Regret că ţara mea a fost implicată în război şi, mai ales, implicarea mea. Am venit aici pentru a vedea cum trăieşte acum poporul vietnamez în pace. Cred că e bine că atâţia veterani americani se întorc şi ştiu că mulţi dintre ei au contribuit cu propriul timp şi cu bani pentru a ajuta la vindecarea rănilor războiului. Sper să pot face şi eu la fel.

Colonelul Mang păru încântat de micul meu discurs şi dădu din cap aprobator. Ăsta putea fi începutul unei minunate prietenii, însă eu mă îndoiam.

Mang mă întrebă:

— Şi unde te duci între Hue şi Hanoi?

În realitate, într-o misiune secretă, dar i-am răspuns:

— Nu ştiu. Ai vreo sugestie?

— Vei vizita unele câmpuri de luptă pe unde-ai fost?

— Eu am fost bucătar.

Îmi surâse conspirativ, ca şi cum am fi ştiut amândoi că asta era o aiureală. Zise pe un ton măgulitor:

— Îmi pari a fi un om care nu s-ar mulţumi să mestece în oalele cu mâncare.

— Ei bine, am fost un copil foarte sensibil. Mi se făcea rău când vedeam sânge pe cotletele de porc.

Colonelul Mang se aplecă peste birou şi spuse:

— Eu am ucis mulţi americani. Dumneata câţi vietnamezi?

În clipa aia mi-am cam ieşit din fire, m-am ridicat şi i-am zis:

— Conversaţia asta a devenit hărţuială. O să raportez incidentul ăsta la consulatul american din Saigon şi la ambasada din Hanoi. M-am uitat la ceas şi am spus: Mă aflu aici de o jumătate de oră şi dacă mă mai reţii un singur minut, o să-ţi cer să mă laşi să sun la consulat.

Şi colonelul Mang îşi pierdu calmul, se ridică şi bătu cu palma în birou. Strigă la mine pentru prima dată:

— N-o să-mi ceri mie nimic! Eu o să-ţi cer! Îţi cer itinerarul complet al călătoriilor dumitale în Republica Socialistă Vietnam!

— Ţi-am *spus, nu* am planuri exacte. Mi s-a spus că pot călători liber.

— Eu îţi spun că trebuie să-mi dai un itinerar!

— Bine, atunci o să mă gândesc la asta. Te rog să-mi dai paşaportul şi viza.

Colonelul Mang se linişti şi se aşeză. Zise pe un ton calm, practic:

— Te rog să iei loc, domnule Brenner.

Am rămas în picioare destul de mult ca să-l enervez, pe urmă m-am aşezat. El mă informă:

— O să reţin paşaportul dumitale şi o să ţi-l înapoiez înainte de a pleca din Ho Şi Min City. În momentul ăla o să-mi furnizezi un itinerar complet şi exact al călătoriilor dumitale.

— Aş vrea să iau paşaportul acum.

— Nu mă interesează ce vrei. Se uită la ceas şi zise: Te afli aici de zece minute, ăsta a fost un control de rutină al paşaportului şi vizei, iar acum eşti liber să pleci. Împinse viza mea pe birou şi spuse: Poţi să iei asta.

M-am ridicat, mi-am luat viza, lăsând globul cu zăpadă pe biroul lui Mang, şi m-am îndreptat către uşă.

Colonelul Mang simţea nevoia unei remarce la despărţire şi zise:

— Asta-i ţara mea, domnule Brenner, iar dumneata nu mai eşti cel cu armele în mână.

Nu aveam intenţia să-i răspund, pe urmă am început să mă gândesc la furia individului, la anii lui de război, evident traumatizanţi, în calitate de comandant de pluton. Nu sunt un tip foarte empatetic, dar pentru că eram amândoi veterani de război, am încercat să mă pun în locul lui.

Dar chiar dacă Mang era parţial îndreptăţit să fie mânios, asta nu-i făcea niciun bine. L-am întrebat:

— Nu crezi că e timpul să faci pace cu trecutul?

Colonelul Mang mă privi cu atenţie, apoi se ridică. Spuse pe un ton grav, pe care abia îl auzeam:

— Domnule Brenner, mi-am pierdut aproape toată familia şi prietenii din cauza bombelor şi gloanţelor americane. Aproape toţi colegii mei de liceu sunt morţi. Nu am niciun văr în viaţă şi doar unul dintre cei patru fraţi a supravieţuit războiului, însă e schilod. Spune-mi, dacă ţi s-ar fi întâmplat toate astea, ai fi fost în stare să ierţi şi să uiţi?

— Poate că nu. Dar istoria şi memoria ar trebui să servească generaţiei viitoare pentru a nu perpetua ceva.

Se gândi câteva clipe la asta, apoi zise:

— Poţi face orice în ţara dumitale. Sper să înveţi ceva aici. Îţi sugerez să adaugi la itinerar o vizită la Muzeul crimelor de război americane.

Am deschis uşa şi am plecat.

Afară stătea Agresivul, care mi-a făcut semn să merg în faţa lui. Am reluat drumul pe coridorul îngust şi prin terminal. Agresivul m-a împins uşor către banda rulantă pentru bagaje. Am traversat terminalul pustiu şi mi-am văzut valiza şi geanta de voiaj la picioarele unui soldat înarmat.

Am întins mâna după valiză, dar Agresivul m-a înşfăcat de braţ. Mi-a vârât sub ochi o bucată de hârtie. Am luat-o şi am citit cuvintele englezeşti scrise de mână: *$ 20 Taxă de sosire.*

Ghidul meu turistic menţiona o taxă de plecare, dar aveam senzaţia că Agresivul inventase taxa de sosire. Nu-mi place să fiu stors de bani şi era timpul să ripostez. Am mototolit biletul de şantaj şi l-am aruncat pe jos.

— Nu.

Asta-l făcu să turbeze de furie pe Agresiv, care începu să strige în vietnameză şi să dea din braţe. Soldatul stătea impasibil în apropiere.

Eu mi-am luat bagajele, iar Agresivul nu a încercat să mă oprească. De fapt, striga:

— *Di di! Di di mau!*

Asta însemna „mişcă-te de aici” şi nu-i o expresie foarte politicoasă.

Am dat să plec, dar mi-a venit o idee grozavă care-ar fi făcut pe toată lumea fericită. Mi-am lăsat bagajele jos, am vârât mâna în buzunarul de la piept şi-am scos o bancnotă de douăzeci de dolari. I-am arătat-o Agresivului şi am făcut semn spre bagaje. El s-a luptat cu tentaţia preţ de un minut, cântărind dacă demnitatea lui merita plata de vreo trei săptămâni de muncă. S-a uitat în jur, pe urmă a strigat la mine să merg spre uşă, în timp ce el mi-a luat bagajele. Dacă ar fi fost mai amabil, i-aş fi arătat mânerul retractabil şi roţile valizei.

Oricum, am ieşit în aerul fierbinte şi umed care mirosea puternic a gaz de eşapament. Ploaia se transformase într-o burniţă şi exista o alee acoperită care ducea la un şir de taxiuri. Câţiva oameni se arătară surprinşi la vederea unui tip în

uniformă care îmi ducea bagajele, crezând probabil că eram vreun grangur american.

Ne-am dus la taxiul din faţă, iar şoferul a încercat să ia bagajele, dar Agresivul, de acum antrenat, le-a aruncat în portbagaj.

Am întins bancnota, iar Agresivul a smuls-o violent. Zău că aş fi vrut să-i trag un genunchi în boaşe, dar asta m-ar fi putut costa încă douăzeci de dolari. Vietnamezul îmi spuse ceva pe un ton ameninţător, pe urmă ţipă la şoferul de taxi şi se depărtă cu paşi apăsaţi.

Şoferul a închis portbagajul, mi-a deschis portiera, iar eu am intrat în mica Honda, nu mai mare decât modelul Civic. Înăuntru duhnea a fum de ţigară şi mucegai.

Şoferul sări în maşină, porni motorul şi porni în viteză.

După câteva minute ne depărtasem de aeroport, iar şoferul spuse într-o engleză acceptabilă:

— Tu american? Da?

— Da.

— Vii de la Seul?

— Da.

— De ce durează aşa mult?

— S-a blocat scara rulantă.

— Ei pun întrebări?

— Da.

— Comuniştii mănâncă rahat.

Asta m-a luat prin surprindere şi-am râs. Şoferul scoase un pachet de ţigări din buzunarul cămăşii şi mi-l întinse peste umăr.

— Fumezi?

— Nu, mulţumesc.

El aprinse ţigara cu un chibrit, ţinând volanul cu genunchii.

M-am uitat pe geam şi am văzut că oraşul se apropiase de aeroport. În locul colibelor putrede din bambus şi-al zonelor concesionate de care-mi aminteam pe drumul ăsta, am văzut construcţii din stuc. Am observat linii electrice întinse peste tot,

am văzut antene TV şi unele chiar pentru satelit. În locul căruţelor trase de bivoli pe care mi le aminteam, am văzut multe camionete şi scutere pe drum. Acum, ca şi atunci, erau multe biciclete. Un alt element nou îl reprezenta mulţimea de gunoaie din plastic şi hârtie aruncată pe marginea şoselei.

Nu mă aşteptam să revăd vechiul Vietnam, care în multe privinţe era pitoresc şi virgin, dar claxoanele astea şi antenele TV erau cam stridente.

M-am gândit o clipă la colonelul Mang şi am hotărât că tot incidentul fusese, într-adevăr, întâmplător. Din nefericire, întâmplarea a făcut ca disputa mea cu autorităţile să compromită misiunea pe care o aveam. Trebuia să decid dacă voi merge mai departe ori să renunţ.

Şoferul zise:

— Hotelul?

— Rex.

— Hotelul generalilor americani.

— Serios?

— Tu soldat în Vietnam. Da?

— Da.

— Ştiu. Conduc mulţi soldaţi.

— Toţi sunt opriţi şi interogaţi?

— Nu. Nu mulţi. Ies din clădire… ştii? Ies… Cum spui?

— Singuri? Târziu?

— Da. Târziu. Comuniştii mănâncă rahat. Izbucni în râs, entuziasmat de expresia lui. Comuniştii mănâncă rahat de câine.

— Mulţumesc. Am înţeles cum stă treaba.

— Domnule, de ce soldat cară bagajul tău?

— Nu ştiu. El ce spunea?

— Spune că eşti american persoană importantă, dar eşti câine imperialist.

— Asta nu-i frumos.

— Tu persoană importantă?

— Sunt şeful Partidului Comunist American.

Şoferul tăcu mâlc şi-mi aruncă vreo câteva priviri prin oglinda retrovizoare. Apoi zise:

— Glumă. Corect? Glumă?

— Da, glumă.

— Nu comunişti în America.

Conversaţia era oarecum amuzantă, însă eu eram derutat de schimbarea fusului orar, obosit şi iritat. M-am uitat pe geam. Ne aflam acum în vechiul Saigon, pe un bulevard larg, intens luminat, care se numea Phan Dinh Phung, după cum am citit pe un indicator. Îmi aminteam că bulevardul ăsta trecea pe lângă catedrala catolică şi, într-adevăr, i-am zărit turlele ascuţite profilându-se deasupra clădirilor joase, în stil francez.

Noul meu prieten zise:

— Tatăl meu soldat. A fost *ami* cu americanii. Înţelegi?

— *Biet,* i-am răspuns, folosind unul dintre puţinele cuvinte vietnameze pe care mi le aminteam.

Pentru câteva secunde ne-am privit în ochi. A dat din cap, s-a întors cu faţa la drum şi a zis:

— El prizonier. Nu-l mai văd niciodată.

— Îmi pare rău.

— Da. Blestemaţi comunişti. Da?

Nu i-am răspuns. Eram, mi-am dat seama, mai mult decât obosit. Eram din nou în Vietnam. Mulţumesc, Karl.

Am cotit pe strada Le Loi, artera principală a Saigonului, şi ne-am apropiat de hotelul Rex.

N-am văzut deloc Saigonul pe când eram infanterist. Accesul era interzis, cu excepţia celor care aveau treburi oficiale. Dar în timpul scurtului meu stagiu de poliţist militar am ajuns să cunosc puţin oraşul. Era, pe-atunci, un loc plin de viaţă, însă o capitală asediată, cu luminile mereu reduse şi traficul format mai ales din vehicule militare. Saci cu nisip erau stivuiţi în zonele strategice supravegheate de poliţia vietnameză şi de soldaţi. Fiecare restaurant şi cafenea avea gratii de oţel în faţa vitrinelor pentru a-i descuraja pe membrii

Viet-Congului local, aflaţi pe scutere, să arunce pungi cu explozibil şi grenade în consumatori. Totuşi, în ciuda războiului, oraşul avea o anume frenezie, un fel de *joie de vivre* pe care o găseşti, ironic, acolo unde moartea e chiar dincolo de ziduri, iar sfârşitul e aproape.

Şi acest Saigon, acest Ho Şi Min City, părea frenetic, dar fără psihoza din timpul războiului ce cuprindea oraşul în fiecare noapte. Şi, înspăimântător, peste tot se vedeau reclame luminoase – Sony, Mitsubishi, Coca-Cola, Peugeot, Hyundai – majoritatea produse japoneze, sud-coreene, americane şi franţuzeşti. Poate că mâncau rahat comuniştii, dar beau Coca-Cola.

Taxiul opri în faţa hotelului Rex, iar prietenul meu declanşă deschiderea portbagajului şi coborî.

Un portar îmi deschise uşa, în timp ce un om de serviciu îmi luă valiza şi geanta de voiaj din portbagaj. Portarul îmi spuse într-o engleză corectă:

— Bine aţi venit la Rex, domnule.

Şoferul meu îmi zise:

— Asta cartea mea de vizită! Domnul Yen. Mă suni. Îţi arăt tot oraşul. Ghid bun. Domnul Yen.

Cursa făcea patru dolari, iar eu i-am lăsat un dolar bacşiş.

Yen se uită în jur pentru a se asigura că nu-l aude nimeni şi spuse:

— Omul ăla la aeroport e de la securitate. Spune că o să te vadă iarăşi.

Pe urmă sări în taxi.

Am intrat în hotel.

Era mare, cu marmură lustruită, de o vagă arhitectură franceză şi cu candelabre din cristal. Peste tot se vedeau plante în ghivece şi instalaţia de aer condiţionat funcţiona. Era mult mai plăcut decât în biroul colonelului Mang.

Am mai observat că holul era decorat pentru sărbătoarea Tet, pentru care venisem aici în ’68 şi ’72. În vaze mari erau multe ramuri înflorite de

arbori fructiferi şi un lămâi mare în mijlocul podelei.

În hol se aflau câţiva oameni, dar pentru ora respectivă – era trecut de miezul nopţii – era mai degrabă linişte.

M-am dus la recepţie, unde m-a întâmpinat o tânără vietnameză drăguţă pe al cărei ecuson scria *Lan*. Mi-a luat chitanţa şi mi-a cerut paşaportul. I-am dat viza, ea mi-a zâmbit şi mi-a cerut din nou paşaportul. Am informat-o:

— Mi l-a luat poliţia.

Frumosul zâmbet i s-a stins şi mi-a spus:

— Îmi pare rău, avem nevoie de paşaport ca să vă înregistrăm.

— Dacă nu mă înregistraţi, cum va şti poliţia unde mă aflu? Le-am dat adresa asta.

Logica mea a impresionat-o şi s-a dus la telefon, vorbind repede o vreme, apoi s-a întors şi mi-a zis:

— Trebuie să vă reţinem viza până la plecare.

Lan începu să lucreze la terminalul computerului şi îmi spuse:

— E un sezon aglomerat. E sărbătoarea Tet, iar vremea e bună pentru turişti.

— Aerul e fierbinte şi umed.

— Probabil că veniţi dintr-un climat rece. O să vă obişnuiţi. Aţi mai stat la noi până acum?

— Am trecut pe-aici de câteva ori în ’72.

Ridică privirea spre mine, dar nu-mi răspunse. Lan îmi găsi un apartament de lux pentru cei o sută cincizeci de dolari pe noapte ai mei şi îi întinse cheia omului de serviciu. Îmi zise:

— Şedere plăcută, domnule Brenner. Vă rog să-i spuneţi portarului dacă vă trebuie ceva.

Aveam nevoie de paşaportul meu şi să-mi examineze cineva capul, dar i-am spus:

— Mulţumesc.

Nu trebuia să sun ori să transmit vreun fax cuiva în legătură cu sosirea mea în siguranţă. Cineva urma să sune aici, dacă nu cumva o făcuse deja şi

se întreba de ce nu mă înregistrasem încă. Lan îmi zise:

— Chuc Mung Nam Moi. La mulţi ani.

Eu uitasem aproape de tot vietnameza, dar pronunţia mea fusese bună cândva, aşa că am reuşit să repet papagaliceşte:

— Chuc Mung Nam Moi.

Ea zâmbi.

— Foarte bine.

Pe urmă am luat-o spre ascensoare împreună cu omul de serviciu. Vietnamezii sunt în general oameni plăcuţi, politicoşi, prietenoşi şi săritori. Dar în spatele exteriorului budist placid, zâmbitor, zăcea un temperament foarte irascibil.

În fine, am urcat cu liftul până la etajul şase şi-am luat-o pe un culoar larg până în dreptul unei uşi mari. Omul de serviciu m-a introdus într-un apartament drăguţ cu o cameră de zi, vedere spre strada Le Loi şi, slavă Domnului, un bar. I-am dat omului un dolar, iar el a plecat.

M-am dus mai întâi la bar şi mi-am pregătit un Chivas cu sifon şi gheaţă. Parcă eram în vacanţă, cu excepţia aiurelii de la aeroport şi a faptului că puteam fi arestat în orice moment fără motiv sau pentru un motiv întemeiat.

Camera era decorată într-un stil pe care l-aş numi Bordel Francez, dar era mare, iar baia avea o despărţitură pentru duş. Mi-am cercetat valiza pe poliţa pentru bagaje şi am văzut că era complet răvăşită, ca şi geanta de voiaj.

În plus, ticăloşii îmi luaseră fotocopiile paşaportului şi ale vizei. Bănuiesc că n-aveau un xerox. Cu toate astea, nimic altceva nu-mi fusese luat, şi le-am atribuit colonelului Mang şi omului său meritul de-a fi cinstiţi şi profesionişti, cu toată încercarea Agresivului de-a mă uşura de douăzeci de dolari. De fapt, m-aş fi simţit mult mai bine dacă Mang ar fi fost doar un poliţist corupt – dar era altceva, şi asta mă îngrijora puţin.

Mi-am atârnat hainele în dulap, am făcut ordine în bagaje, m-am dezbrăcat şi-am intrat sub duş. Cântecul ăla stupid, „Agentul secret”, îmi tot răsuna în creierul derutat de schimbarea fusului orar, pe urmă câteva melodii din filmele cu James Bond.

Am ieşit de sub duş şi m-am şters. Plănuisem să plec în oraş, dar de-abia mă ţineam pe picioare. Am căzut pe pat şi mi-am pierdut cunoştinţa înainte de-a reuşi să sting lumina.

Pentru prima dată după mulţi ani, am avut un vis de război, un vis dintr-o luptă, completat cu zgomotul puştilor M-16, al pistoalelor AK-47 şi răpăitul teribil al unei mitraliere.

M-am trezit în puterea nopţii, scăldat într-o sudoare rece. Mi-am pregătit un scotch dublu şi m-am aşezat într-un fotoliu, gol şi înfrigurat, şi am privit răsăritul soarelui peste râul Saigon.

8

M-am dus la restaurantul hotelului pentru un mic dejun târziu, iar chelneriţa mi-a dat un exemplar din *Viet Nam News,* o publicaţie locală în limba engleză. M-am aşezat la o masă, am comandat cafea şi m-am uitat la titlul de pe prima pagină: „Atunci când siguranţa americană a primit o lovitură majoră”. Am avut senzaţia că ziarul ăla putea fi tendenţios.

Editorialul era scris de un colonel, Nguyen Van Minh, istoric militar. În el se spunea: „În ziua aceea din 1968, armata noastră şi poporul au lansat un atac împotriva fortificaţiilor inamice de la Khe Sanh. Atacul a şocat Statele Unite şi l-a forţat pe preşedintele Lyndon Johnson şi Pentagonul să ne facă faţă la Khe Sanh.”

Îmi aminteam incidentul, fiindcă fusesem acolo. Am continuat lectura şi am aflat că forţele americane „au suferit o severă şi umilitoare

înfrângere”. Nu-mi aminteam aspectul ăsta, dar oricine controlează prezentul, controlează şi trecutul, şi i se permite s-o facă.

Urmăream cu greu traducerea proastă, ca şi logica acestui articol, însă mă interesa dacă era menţionată divizia mea, Divizia Întâi Aeropurtată, al cărei nume fusese tradus „Divizia Numărul Unu de Infanterie Zburătoare”. Şi mai interesant era faptul că războiul se afla aici încă în centrul atenţiei, după cum aflasem deja de la colonelul Mang.

M-am uitat în jur. Ceilalţi clienţi păreau să fie în majoritate japonezi şi coreeni, dar erau şi câţiva occidentali, şi-am auzit vorbindu-se în franceză şi engleză. Se părea că Saigonul revenea la vremurile de altădată.

Am cercetat lista de meniuri, care era scrisă în mai multe limbi şi avea fotografii ale preparatelor culinare, pentru orice eventualitate. Niciuna nu înfăţişa câini, pisici ori embrioni de găină pe jumătate formaţi, cum îmi aminteam de la ultima vizită. Am comandat un mic dejun american, sperând ca totul să fie în regulă.

Am terminat micul dejun şi m-am dus la recepţie, unde am întrebat de paşaportul meu. Funcţionarul a verificat şi mi-a zis:

— Nu e, domnule.

Nici mesaje nu aveam. Cred că speram să primesc un fax de la Cynthia. M-am îndreptat către strada Le Loi.

Ieşirea din holul răcoros, slab luminat al hotelului în lumina arzătoare a soarelui a fost puţin şocantă: neaşteptatul huruit al scuterelor, claxonatul continuu, fumul ţevilor de eşapament şi masa de oameni, biciclete şi vehicule. Saigonul din timpul războiului fusese ceva mai liniştit, cu excepţia a câte unei explozii întâmplătoare.

Am început să mă plimb pe străzile Saigonului şi, după zece minute, asudasem ca un cal. Luasem o hartă de la recepţie, iar pe umăr îmi atârna

aparatul fotografic. Purtam pantaloni kaki din bumbac, o cămaşă verde de golf şi adidaşi. Arătam ca un turist american buimac, numai că majoritatea turiştilor americani poartă şorturi oriunde se duc.

Saigonul nu părea excesiv de murdar, însă nici cu adevărat curat nu era. Cele mai multe clădiri aveau tot două până la cinci etaje, dar am observat că apăruseră şi câţiva zgârie-nori. Unele construcţii din centru erau în vechiul stil colonial francez, însă mai toate clădirile din oraş erau din stuc indescriptibil, cu zugrăveala veşnic scorojită. Ziua, oraşul avea un anume farmec, însă eu îmi aminteam mai ales de nopţile sale funeste, primejdioase.

Traficul era intens, dar se desfăşura bine, un fel de haos controlat. Singurele vehicule care nu respectau regulile de circulaţie erau cele militare şi cele galbene, deschise, cu aspect de jeepuri ale poliţiei, toate croindu-şi drum pe străzi fără jenă, risipind totul în faţa lor. Nu era mare deosebire faţă de ultima dată când fusesem aici, doar mărcile vehiculelor erau diferite. Poţi oricând să-ţi dai seama când e vorba despre un stat poliţist ori despre o ţară în război după felul cum se deplasează pe străzi maşinile oficiale.

Cea mai răspândită formă de transport acum, ca şi atunci, era reprezentată de scutere, ai căror conducători erau în majoritate tineri, bărbaţi şi femei, mergând cu o previzibilă nesăbuinţă. Cea mai mare deosebire era acum faptul că aproape toţi vorbeau la telefoane mobile.

Mi-am amintit de vremea când oricare dintre bărbaţii sau femeile astea puteau să scoată dintr-o dată o grenadă sau o pungă cu explozibil şi s-o arunce în vitrina unei cafenele fără grilaj, într-un camion militar, o gheretă a poliţiei sau într-un grup de soldaţi beţi, americani ori vietnamezi. Aceşti motociclişti cu telefoane mobile păreau să fie un pericol doar pentru ei înşişi.

În oraş, agitaţia era mai mare pentru că se apropia sărbătoarea Tet, care pentru vietnamezi e Crăciunul, Ajunul Anului Nou şi Patru Iulie în aceeaşi zi, plus că toţi îşi serbează ziua de naştere în prima zi a Anului Nou şi fiecare e mai vârstnic cu un an, precum caii de rasă, indiferent de data naşterii.

Străzile erau înţesate cu negustori care vindeau flori, ramuri înmugurite de piersic şi cais, ca şi lămâi miniaturali. Mulţi vânzători îşi imaginau, cine ştie de ce, că aveam nevoie de toate astea şi încercau să mă ademenească să cumpăr crengi de arbori fructiferi.

Unele străzi erau pline cu tarabe unde se vindeau felicitări pe care scria Chuc Mung Nam Moi, iar eu m-am gândit să cumpăr una pentru Karl şi să adaug cuvintele Duten Mă Ta.

Străzile erau împânzite şi cu tricicluri, o formă tipic vietnameză de transport, un fel de bicicletă cu un compartiment pentru un pasager în faţă. Conducătorul pedalează şi dirijează vehiculul din spate, ceea ce e plăcut. Posesorii de tricicluri îşi doreau un client occidental şi mă tot îmbiau să mă sui şi să mă relaxez.

Mai erau şi roiuri de copii ce mă încercuiau precum peştii piranha, trăgându-mă de braţe şi haine, cerşind o mie de dongi. Eu le tot spuneam: *Di di! Di di man! Mau len!* Şi tot aşa. Însă pronunţia mea trebuie să fi fost defectuoasă, pentru că ei se purtau de parcă le-aş fi spus: „Veniţi mai aproape, copii. Veniţi să-l plictisiţi pe marele My pentru dongi”. Oamenii te pot obosi foarte repede aici.

Am găsit o stradă de care mi-am amintit din 1972, o alee îngustă de lângă districtul Cholan, faimosul Chinatown al oraşului. Pe strada asta se aflaseră cândva baruri, bordeluri şi saloane de masaj, dar acum era liniştită şi am bănuit că toate fetele alea drăguţe petrecuseră ceva timp în lagărele de reeducare, ispăşindu-şi păcatele, iar

acum erau toate agenţi de vânzări-cumpărări. Fusesem pe strada asta ca poliţist militar, desigur, nu în chip de client.

Am făcut câteva poze pe drum, dar stabilisem că nu eram urmărit, aşa că purtarea asta de turist era pierdere de vreme dacă nu l-aş fi făcut pe Karl să-mi privească diapozitivele vreme de cinci ceasuri la întoarcerea în Virginia.

Am observat unde mă aflam şi m-am îndreptat către Muzeul crimelor de război americane pe care colonelul Mang mă îndemnase să-l vizitez.

După cincisprezece minute am găsit muzeul pe locul unei foste vile franţuzeşti care – ce ironie! — adăpostise în timpul războiului Serviciul de Informaţii al Statelor Unite. Am plătit un dolar şi am intrat în complexul muzeal, unde am zărit aşezat pe iarbă un tanc american H-48, mare şi ruginit. Era mai linişte aici, nu se vedeau cerşetori ori vânzători ambulanţi şi am constatat că eram bucuros să mă aflu acolo.

M-am uitat la exponate, dintre care cele mai multe erau fotografii etalate în mai multe clădiri din stuc, toate deprimante, înfăţişând aspecte revoltătoare: poze ale masacrului de la My Lai, femei şi copii mutilaţi oribil, sugari cu malformaţii, victime ale Agentului Oranj, faimoasa fotografie a fetei goale alergând pe drumul incendiat de napalmul american, poza unui ofiţer sud-vietnamez împuşcând în cap un membru al Viet-Congului capturat la Saigon în timpul ofensivei din ’68, un copil sugând la sânul mamei sale moarte şi-aşa mai departe.

Mai era şi o serie de fotografii ale marilor nelegiuiţi: Lyndon Johnson, Richard Nixon, generali americani, inclusiv comandantul diviziei mele, John Tolson, şi politicienii favorabili războiului, plus fotografiile protestatarilor împotriva războiului din întreaga lume, poliţişti şi soldaţi bătându-i pe liceeni, împuşcăturile din

districtul Kent şi tot aşa. Explicaţiile în engleză nu spuneau mare lucru, dar nici nu era nevoie.

Existau multe poze ale personalităţilor americane importante ce se declaraseră împotriva războiului: senatorul John Kerry din statul meu natal, care îşi făcuse stagiul în Vietnam în ’68, ca şi mine, Eugene McCarthy, Jane Fonda armând un tun antiaerian nord-vietnamez şi alţii.

Erau expuse şi medalii americane de război, trimise la Hanoi de către posesorii lor în semn de protest împotriva războiului.

Auzeam anii şaizeci urlându-mi în creier.

Am dat peste o colecţie de fotografii de-a dreptul tulburătoare, cu texte explicative. Pozele înfăţişau sute de oameni aliniaţi, împuşcaţi de un pluton de execuţie, primind apoi lovitura de graţie cu pistolul. Însă nu era vorba despre o altă crimă de război a americanilor ori a sud-vietnamezilor. Textul spunea că victimele erau soldaţi sud-vietnamezi şi membri ai triburilor proamericane din munţi, muntenii, care continuaseră lupta împotriva comuniştilor victorioşi după capitularea Saigonului.

Textul îi descria pe munteni ca aparţinând organizaţiei FULRO – Front Unifié de Lutte des Races Opprimées, adică Frontul Unit de Luptă al Raselor Oprimate, un grup de bandiţi şi criminali sponsorizat de CIA, conform explicaţiei. Pozele înfăţişând execuţii cu sânge rece aveau menirea să servească drept lecţie oricui ar fi avut de gând să se opună guvernului. De fapt, nu se deosebeau prea mult de cele care arătau atrocităţile americane. Era limpede că guvernul de la Hanoi nu avea idee cum ar fi reacţionat un public occidental la imaginile acelea. De fapt, o americancă ce stătea lângă mine era palidă şi amuţise în urma şocului.

Mă uitam la toate exponatele alea fără să fiu sigur de ceea ce simţeam. Era o prezentare vădit părtinitoare, omiţând, de exemplu, masacrele

comuniştilor de la Hue, ca şi pe cel de la Quang Tri City, pe care îl văzusem cu ochii mei.

Privisem destul şi am ieşit afară, în lumina soarelui.

Vizitatorii erau mai ales americani şi aparţineau mai multor generaţii; vârstnicii, cu siguranţă veterani, erau furioşi, iar unii dintre ei înjurau „tâmpeniile de propagandă tendenţioasă", ca să folosesc o frază auzită acolo. Alţii erau însoţiţi de soţii şi copii şi erau ceva mai calmi.

În fine, mă distrasem destul pentru o după-amiază. M-am îndreptat spre ieşire şi am observat standuri cu suveniruri ca piese de muniţie, vaze de flori făcute din cartuşe de obuze, vechi plăcuţe americane de identificare şi machete ale elicopterelor Huey realizate din deşeuri de aluminiu, asemeni unor obiecte origami. Am văzut vechi brichete Zippo, gravate cu numele militarilor cărora le aparţinuseră, cu motouri, indicativele unităţilor şi aşa mai departe. Am zărit o brichetă având gravat acelaşi text ca şi pe a mea: *Moartea e treaba mea şi treaba merge bine.* Mai aveam bricheta aia, dar o lăsasem acasă.

Am ieşit pe poartă în strada Vo Van Tan şi m-am întors spre centrul oraşului.

Din când în când vedeam cu colţul ochiului şi al minţii mele rămăşiţele cândva falnicei ARVN – Armata Republicii Vietnam; bărbaţi de vârstă medie care păreau bătrâni, cu braţe şi picioare lipsă, orbi, schilozi, cu cicatrice, gârboviţi, terminaţi. Unii cerşeau în locuri fixe, la umbră. Alţii stăteau pur şi simplu şi nici măcar nu se mai oboseau să cerşească.

Câte unul mă observa şi striga:

— Hei, militar american? Eu ARVN!

Erau oameni din generaţia mea, foştii mei aliaţi, iar eu mă simţeam vinovat că-i ignoram.

Până la Rex drumul era scurt. Când am intrat în hol, aerul condiţionat m-a lovit ca un front atmosferic rece venit din Canada.

Am întrebat la recepţie de paşaportul meu, dar n-aveam noroc; nici mesaje n-aveam. Mi-am luat cheia, m-am dus la centrul de sănătate de la etajul şase şi m-am înscris la o şedinţă de masaj. M-am dezbrăcat în vestiarul bărbaţilor, mi-am luat un prosop, halat şi papuci, pe urmă am făcut un duş, îndepărtând aerul Saigonului din pori, dar nu şi din minte.

M-am întins pe un tatami într-o cameră liniştită, ascultând muzica venită de la un difuzor. Un îngrijitor mi-a adus o ceaşcă de sake.

Pe la a treia ceaşcă mă simţeam puţin ameţit, iar la difuzor se auzea o versiune instrumentală a melodiei „Nights în White Satin” şi era anul 1972; eu pufăiam dintr-o ţigară groasă cu marijuana în apartamentul unei femei aflat dincolo de strada Tu Do, nu departe de-aici; ea stătea întinsă lângă mine, cu un zâmbet de drogată, şi ne treceam ţigara de la unul la altul, iar părul ei lung, negru şi mătăsos era pe umărul meu.

La un moment dat figura femeii a început să se estompeze şi mi-am dat seama că o parte din ceea ce simţeam, întors aici, era nostalgia timpului trecut; nu mai eram tânăr, dar fusesem cândva, în locul ăsta care pentru mine încremenise în timp.

Trebuie să fi aţipit, pentru că un tip mă scutura uşor de umăr şi-mi spunea că am un mesaj, ceea ce se dovedi a fi, de fapt, şedinţa de masaj.

Un recepţioner de la centrul de sănătate m-a îndemnat spre camera C. Înăuntru era o masă de masaj acoperită cu cearşaf alb, curat. Mi-am atârnat halatul în cuier, mi-am scos papucii şi m-am întins pe masă, cu prosopul în jurul şalelor.

Uşa s-a deschis şi o tânără atrăgătoare, îmbrăcată într-o fustă albă, scurtă şi cu o bluză albă fără mâneci a intrat şi a zâmbit.

— Bună ziua.

Fără prea multă conversaţie, mi-a făcut semn să mă întorc pe burtă, mi-a lărgit prosopul în jurul taliei şi a sărit pe masă alături de mine…

Era într-adevăr puternică pentru o femeie mică şi îmi trosnea fiecare os şi încheietură. A înhăţat o bară de deasupra şi a început să meargă cu picioarele goale pe spatele şi fesele mele, frământându-mi muşchii cu degetele. M-aş fi putut obişnui cu treaba asta.

Pe fiecare perete erau oglinzi, dar asta nu părea ceva neobişnuit, deşi am observat că ne puteam privi, iar fata îmi zâmbea mereu.

În cele din urmă m-a întors pe spate şi mi-am pierdut cumva prosopul. Ea îngenunchease între picioarele mele şi arăta spre un loc pe care nu-l masase încă. Aveam senzaţia că partea *shiatsu* a masajului se încheiase.

Fata zise:

— Zece dolari… În regulă?

— Ăăă…

Ea zâmbi şi dădu din cap încurajator.

— Da?

Mai acordaţi acestui hotel încă o stea.

Lăsând la o parte consideraţiile morale, îmi veneau în minte cuvintele „capcană sexuală”. Exact asta-mi lipsea – să intre pe uşă colonelul Mang şi să mă filmeze în timpul unei partide de sex oral în camera de masaj a hotelului Rex.

M-am ridicat în capul oaselor şi m-am pomenit faţă-n faţă cu noua mea prietenă. I-am spus:

— Scuze, nu pot.

Ea îşi ţuguie buzele.

— Da, da.

— Nu, nu. Tre’ să plec.

Am coborât de pe masă şi mi-am luat papucii.

Domnişoara Masaj se aşează pe masă, continuând să mă privească bosumflată.

Mi-am luat halatul din cuier şi i-am zis:

— Grozav masaj. Îţi dau bacşiş mare. *Biet?*

Ea tot bosumflată era.

Am îmbrăcat halatul, am părăsit încăperea şi m-am dus la recepţie, unde am semnat o notă de plată pentru un masaj de zece dolari, la care am adăugat

zece drept bacşiş. Femeia de la recepţie a zâmbit şi m-a întrebat:

— Vă simţiţi bine acum?

— Foarte bine.

M-aş fi simţit şi mai bine dacă i-aş fi pus pe cei de la DIP să-mi plătească o partidă de sex oral.

În fine, după încheierea acestui interludiu sud-est asiatic, m-am întors la vestiar, m-am îmbrăcat şi am părăsit centrul de sănătate, dându-mi seama că Mang nu avea legătură cu treaba asta. Mi-am amintit că M. nu l-a instruit niciodată pe James Bond să se ţină departe de capcanele sexuale. Americanii, pe de altă parte, mai ales FBI-ul, erau foarte puritani în privinţa sexului în timpul misiunilor. Poate că ar trebui să caut un serviciu de informaţii străin pentru viitoarea mea carieră. Vreau să spun că mă amuzam deja foarte mult.

M-am dus în camera mea, am luat o Cola rece şi m-am prăbuşit într-un fotoliu. În timp ce-mi sorbeam energizantele cu ochii închişi, o imagine a Cynthiei s-a materializat. Părea să mă fixeze cu privirea de parcă aş fi făcut ceva rău. Eu sunt în principiu monogam, dar există momente care pun la grea încercare sufletele bărbaţilor.

Aşadar, stăteam acolo, gândindu-mă ce să îmbrac pentru întâlnirea de la ora şapte în restaurantul de pe acoperişul hotelului.

Pe urmă am observat ceva. La capătul patului, lângă pernă, se afla globul cu zăpadă.

9

Am luat ascensorul până la restaurantul de pe acoperiş şi am ieşit într-un vast spaţiu închis, în care se aflau un bar şi un salon pentru cocteiluri. Domnul Conway nu precizase unde trebuia să-l întâlnesc pe omul de legătură – cu cât mai neplanificată era situaţia, cu atât mai neplanificată avea să arate. Corect. Dar acela era un spaţiu mare,

iar printr-un perete de sticlă vedeam numeroase mese întinse pe suprafaţa acoperişului propriu-zis.

Am aruncat o privire prin bar şi salonul de cocteiluri, apoi am ieşit pe acoperiş, unde un majordom m-a întrebat în engleză dacă sunt singur. I-am răspuns da şi el m-a îndrumat spre o masă mică. Slujbaşii publici din întreaga lume mi se adresează în engleză înainte ca eu să deschid gura. Poate din cauza felului în care mă îmbrac. În seara asta purtam un sacou albastru, o cămaşă galbenă de golf, pantaloni kaki şi pantofi fără şosete.

M-am uitat prin grădina de pe acoperiş. Erau acolo suficiente plante în ghivece pentru a simula o junglă, iar eu m-am întrebat cum mă va putea găsi cineva. Acoperişul era pavat cu dale de marmură, înconjurat pe trei părţi de un grilaj din fier forjat, iar a patra parte era locul pe unde intrasem. Din câte vedeam, cam jumătate din mese erau ocupate de aproape tot atâţia asiatici cât occidentali. Bărbaţii erau bine îmbrăcaţi, deşi niciunul nu purta cravată, iar doamnele erau puţin prea elegante, în rochii de seară din materiale subţiri, cele mai multe până la podea. Nu prea văzusem multe picioare de femei de când sosisem la Saigon, dacă n-o puneam la socoteală pe Domnişoara Masaj. Era, totuşi, un cuplu american de vârstă medie, în şorturi, tricouri şi adidaşi. Departamentul de Stat ar trebui să instituie un cod al ţinutei vestimentare.

Pe fiecare masă existau felinare de vânt cu lumânări aprinse, iar prin grădină erau înşirate lanterne colorate din hârtie.

Spre capătul îndepărtat al acoperişului se vedea o imensă sculptură din metal reprezentând o coroană regală pe care cuvântul *Rex* era scris cu tuburi fluorescente. Un simbol nu prea socialist. De cealaltă parte a coroanei se afla o sculptură ce înfăţişa un elefant ridicat pe picioarele din spate, iar sub coroană, o orchestră formată din patru instrumentişti se pregătea să înceapă programul.

Se prezentă un chelner cu lista de meniuri, dar eu i-am spus că vream doar o bere. L-am întrebat:

— Aveţi „333”?

— Da, domnule.

Şi plecă.

Mă bucuram că mai produceau Triplu Trei în Republica Socialistă Vietnam – în vietnameză se spunea Ba Ba Ba şi e un număr norocos, precum 777 în Occident. Aveam nevoie de puţin noroc.

Berea sosi în sticla de care îmi aminteam şi am turnat-o într-un pahar, ceea ce nu mai făcusem niciodată. Am observat pentru prima dată că avea o nuanţă gălbuie. Poate de-aceea unii îi spuneau Pişat de Tigru. Am sorbit din ea, dar nu mi-am putut aminti gustul.

Am privit oraşul. Soarele apunea spre sud-vest şi se pornise o briză plăcută. Luminile Saigonului se aprinseseră şi am remarcat că se întindeau până spre orizont. Dincolo de ele se desfăşurase războiul, uneori aproape de oraş, alteori mai departe, dar mereu prezent.

Orchestra începu să cânte şi am putut auzi notele suave ale melodiei „Stardust”. Lângă orchestră era un mic ring de dans, iar câteva cupluri se ridicară de la mese, încercând să danseze pe acele acorduri somnolente.

Nu ştiu ce mă aşteptam să găsesc acolo şi presupun că eram pregătit pentru orice, dar poate că şi pentru „Stardust” pe acoperişul-grădină al hotelului Rex. Am încercat să mi-i imaginez pe generalii şi coloneii americani stând aici în fiecare seară şi m-am întrebat dacă se uitau spre orizont în timp ce luau cina. De la înălţimea asta, oricât de departe ar fi fost războiul, seara se puteau vedea focurile de artilerie şi rachetele în depărtare, şi poate că erau vizibile şi gloanţele trasoare şi rachetele de semnalizare. Se puteau auzi cu siguranţă bombele de patru sute cincizeci de kilograme dacă orchestra nu cânta prea tare şi nu

le puteai rata pe cele cu napalm, al căror foc incandescent lumina întregul univers.

Îmi beam berea, simţeam briza mângâindu-mi faţa, ascultam orchestra care trecuse la „Moonlight Serenade” şi m-am simţit dintr-o dată foarte nelalocul meu, de parcă n-ar fi trebuit să mă aflu acolo, de parcă aş fi manifestat cumva o lipsă de respect faţă de oamenii care muriseră acolo, în noaptea întunecată. Mai rău era că nimeni de pe acoperişul ăla nu ştia ce senzaţie aveam şi mi-aş fi dorit ca domnul Conway sau chiar Karl să fie cu mine acum. M-am uitat în jur, ca să văd dacă eram singur, apoi am observat un tip de vârsta mea cu o femeie şi mi-am dat seama după felul cum vorbeau că bărbatul mai fusese aici. Băusem pe jumătate a doua bere şi orchestra era la mijlocul melodiei „Old Cape Cod” – de unde ştiau cântecele astea? – şi trecuseră douăzeci de minute după ora de întâlnire, dar omul de legătură tot nu apăruse. Mi-am închipuit un chelner aducându-mi un fax şi spunându-mi: „Criminalul a mărturisit – biletele pentru Honolulu sunt la recepţie”. Dar paşaportul meu?

Eram pierdut în visare când o tânără femeie albă se apropie de masa mea. Era îmbrăcată într-o bluză de mătase bej, o fustă de culoare închisă, purta sandale şi avea în mână o servietă diplomat, dar nu şi geantă. Părea să caute pe cineva, apoi veni la masa mea şi mă întrebă:

— Sunteţi domnul Ellis?

— Nu.

— O, îmi cer scuze. Trebuia să mă întâlnesc aici cu un domn Earl E. Ellis.

— Poţi să stai cu mine până când apare.

— Mă rog… dacă nu te deranjez.

— Deloc.

M-am ridicat şi am tras un scaun pentru ea. Femeia se aşeză.

Avea în jur de treizeci de ani, părul castaniu, pe care-l purta lung şi drept, cu cărare la mijloc

precum vietnamezele. Ochii erau cafenii, foarte mari, iar tenul uşor bronzat. Nu purta bijuterii, ci doar un ceas obişnuit, mare, iar machiajul era foarte discret. În ciuda coafurii vietnameze, lăsa impresia unui om de afaceri pe care l-ai fi putut vedea la Washington – un avocat, bancher sau agent de bursă. Servieta diplomat întărea această impresie. Am menţionat oare că era bine făcută şi drăguţă? N-avea importanţă, sigur, dar era greu să nu remarci.

Îşi puse servieta pe scaunul liber, întinse mâna peste masă şi spuse:

— Bună, sunt Susan Weber.

I-am luat mâna şi, gândindu-mă că ăsta era un moment James Bond, am privit-o în ochi şi am zis:

— Brenner. Paul Brenner.

Mi s-a părut că auzeam orchestra cântând „Goldfinger”.

— Mulţumesc că m-ai primit nechemată. Aştepţi pe cineva?

— Aşteptam. Dar dă-mi voie să-ţi ofer ceva de băut între timp.

— Păi… în regulă. O să iau un gin tonic.

I-am făcut semn chelnerului şi i-am comandat un gin tonic şi încă o bere.

Domnişoara Weber îi spuse ceva chelnerului în vietnameză, acesta zâmbi, se înclină şi plecă. Am întrebat-o:

— Vorbeşti vietnameza?

— Puţin. Surâse. Dar dumneata?

— Puţin. Fraze precum „Arată-mi legitimaţia de identitate” şi „Mâinile sus”.

Femeia zâmbi din nou, dar nu răspunse. Sosiră băuturile, iar ea zise:

— Cred că folosesc chinină adevărată. E în legătură cu malaria. Detest medicamentele împotriva acestei boli. Îmi provoacă… ei bine, diaree. Nu le iau.

— Locuieşti aici?

— Da. De aproape trei ani. Lucrez la o companie americană de investiţii. Ai venit cu afaceri?

— Pentru turism.

— De-abia ai sosit?

— Aseară. Stau în hotelul ăsta.

Ea ridică paharul şi spuse:

— Bun venit la Saigon, domnule…

— Brenner.

Am ciocnit paharele. Observând că accentul ei părea să fie din New England, am întrebat-o:

— De unde eşti?

— M-am născut la Lenox – în vestul statului Massachusetts.

— Ştiu unde e.

Lenox, un oraş situat pe dealurile din Berkshire, oferea o imagine ideală pentru cărţile poştale. I-am zis:

— Am trecut o dată cu maşina prin Lenox. Am văzut multe vile mari.

Ea nu răspunse la remarca mea, dar spuse:

— Locuinţa de vară a Filarmonicii din Boston, la Tanglewood. Ai fost vreodată la Tanglewood?

— Vara merg, de obicei, la Monte Carlo.

Ba mă privi ca să vadă dacă nu cumva o tachinez, păru să nu se decidă, apoi mă întrebă:

— Dar dumneata? Mi s-a părut că aud un accent de Boston.

— Foarte bine. Credeam că l-am pierdut.

— Nu se pierde niciodată. Deci amândoi suntem din Massachusetts. Ce mică-i lumea şi-aşa mai departe. Se uită în jur. E drăguţ aici, cu excepţia verii, când e prea cald. Îţi place hotelul?

— Da, până acum. Am făcut un masaj grozav azi după-amiază.

Femeia pricepu imediat, zâmbi şi răspunse:

— Serios? Şi ce fel de masaj?

— *Shiatsu.*

Mă informă:

— Îmi place un masaj bun, dar fetele primesc doar câte un dolar de la hotel – câştigă mai mult oferind servicii suplimentare şi de-aceea nu le place să maseze femeile.

— Le poţi oferi bacşiş.

— Le dau. Un dolar. Dar le plac bărbaţii.

— Ei bine, pentru informarea dumitale, eu am făcut masajul. Dar e un loc de pierzanie.

— Trebuie să fii atent.

— Sunt mai mult de-atât. Sunt bun.

— Asta-i foarte lăudabil. Cum de-am ajuns la subiectul ăsta?

— Cred că eu l-am adus în discuţie.

Susan surâse, apoi îmi zise:

— În legătură cu hotelul – aparţinea cândva unui cuplu bogat de vietnamezi care-l cumpăraseră de la o companie franceză. În timpul implicării americanilor, a adăpostit mai ales militari americani.

— Aşa am auzit şi eu.

— Da. Pe urmă, când au venit comuniştii la putere, în 1975, a fost luat în stăpânire de către guvern. A rămas hotel, dar mai cu seamă pentru oficialii nord-vietnamezi ai partidului, ruşi şi comunişti din alte ţări.

— Tot ce-i mai bun pentru învingători.

— Ei bine, am auzit că devenise o cocină de porci. Însă pe la mijlocul anilor ’80 guvernul a vândut nişte cote-părţi unei companii internaţionale, care a reuşit să scape de oaspeţii comunişti. A fost complet renovat şi a ajuns un hotel internaţional. Totdeauna îi invit aici pe oamenii de afaceri americani şi europeni. Se uită la mine. Mă bucur că-ţi place.

Ne-am privit în ochi şi am dat din cap.

Ea se uită la ceas.

— Nu-mi dau seama unde e acest domn Ellis.

— Încearcă la salonul de masaj.

Femeia râse. Eu i-am zis:

— Mai bea ceva.

— Păi… de ce nu?

Îi spuse ceva unui chelner aflat în trecere, apoi vârî mâna în servietă şi scoase un pachet de Marlboro. Îmi oferi o ţigară.

— Nu, mulţumesc, am spus. Dar poţi fuma.

Îşi aprinse ţigara şi, cu bricheta aprinsă în mână, zise încet:

— Am ceva pentru dumneata.

Dădu drumul unui şuvoi de fum.

Nu i-am răspuns. Nu mă aşteptam la o femeie, dar mi-am dat seama că asta atrăgea mai puţin atenţia.

Ea îmi zise:

— Am primit un fax de la firma dumitale. Am notat ce-ţi trebuie într-un ziar care e în servieta mea. În careul de cuvinte încrucişate. Mi s-a spus că o să înţelegi.

— Să-mi oferi ziarul când pleci.

Ea încuviinţă, pe urmă spuse:

— Am trimis un fax aseară firmei dumitale, anunţându-i că ai ajuns aici. Le-am spus că avionul a întârziat din cauza vremii, dar ai ajuns la hotel după o oră şi jumătate de la aterizare. Mă întrebă: Ai avut vreo problemă la aeroport?

— Mi-au rătăcit bagajul.

— Serios? N-au sosit multe avioane şi există o singură bandă rulantă pentru bagaje. Cum s-a putut întâmpla?

— N-am idee.

Ginul ei tonic sosi împreună cu altă bere. Orchestra cânta „Stella by Starlight”. În selecţia melodiilor părea să predomine tema cerului. Am întrebat-o pe domnişoara Weber:

— Lucrezi într-adevăr pentru o companie americană?

— Da. De ce?

— Ai mai făcut vreodată o treabă ca asta?

— Nu ştiu – ce treabă fac?

Isteaţă replică, dar eu aveam nevoie de un răspuns, aşa că am întrebat-o din nou. Ea spuse:

— Nu. Mi s-a cerut doar să fac serviciul ăsta. E pentru prima oară…

— Cine ţi-a cerut?

— Un bărbat de-aici pe care îl cunosc. Un american.

— Din ce trăieşte bărbatul ăsta?…

— Lucrează la Bank of America.

— Cât de bine îl cunoşti?

— Destul de bine. E prietenul meu acum. De vreo şase luni. De ce-mi pui întrebările astea?

— Aş vrea să fiu sigur că nu eşti pe lista de supraveghere a KGB-ului.

Ea dădu din cap, apoi zise:

— Toţi cei de-aici sunt supravegheaţi de Securitate. Mai ales americanii. Dar vietnamezii nu sunt foarte eficienţi în treaba asta.

Tăceam în continuare. Ea adăugă:

— Trei sferturi din forţele poliţiei vietnameze umblă în haine civile. Tipii de la masa alăturată ar putea fi poliţişti, dar câtă vreme nu aprind o ţigară cu marijuana şi nu le suflu fumul în faţă, îi interesează mai mult berile lor decât persoana mea. Totul se petrece la întâmplare. Sunt oprită şi amendată cu doi dolari cam o dată pe lună pentru o încălcare stupidă a regulilor de circulaţie.

Tăceam în continuare. Ea continuă:

— Totul se rezumă la bani. Oraşul ăsta e plin de bunuri de consum importate, scumpe, iar vietnamezul câştigă în medie trei sute de dolari pe an, dar vrea tot ce vede, aşa că, dacă e civil, lucrează pe lângă occidentali pentru bacşişuri, fratele lui mai mic cerşeşte pe stradă, sora lui se ţine de prostii, iar fratele mai mare, care e poliţist, stoarce bani de la turişti şi expatriaţi.

— Cred că i-am întâlnit pe toţi.

Ea zâmbi şi mă informă:

— E o ţară coruptă, însă bacşişurile sunt rezonabile, oamenii sunt drăguţi, criminalitatea urbană e rară şi electricitatea funcţionează la Saigon, chiar dacă nu prea te poţi bizui pe

instalaţiile sanitare. Eu nu mi-aş face multe griji în legătură cu eficienţa statului poliţist de-aici. E vorba despre ineficienţă, paranoia autorităţilor şi xenofobia faţă de occidentali, încercând să-i convingă că te afli aici doar ca să faci nişte bani, să fotografiezi pagodele ori să faci sex la tarife mici şi nu ca să răstorni guvernul. Nu sunt un erou, domnule Brenner, şi nici patriotă, aşa că, dacă aş fi crezut că mă aflu în pericol făcând acest mic serviciu, aş fi spus nu.

M-am gândit la toate astea şi am conchis că domnişoara Weber era puţin cinică, deşi la început nu îmi făcuse impresia asta. Dar poate că Vietnamul o enerva. Am întrebat-o:

— Atunci de ce-ai acceptat să faci acest mic serviciu?

— Ţi-am spus – din cauza stupidului meu prieten Bill. Acum, de când avem un consulat aici, el crede că oamenii de-acolo îl pot ajuta în afaceri. Autorităţile ştiu despre afaceri cât ştiu eu despre autorităţi.

— Deci cineva de la consulat i-a cerut lui Bill să… ce?

— I-au cerut lui Bill să-mi ceară mie să te întâlnesc. Consulatul voia o femeie. Poliţia nu le acordă atenţie deosebită şi presupun că e mai puţin frapant.

— Pot să-l verific pe tipul ăsta, Bill?

Susan ridică din umeri.

— Îţi voi da cartea lui de vizită. Am o grămadă.

— Eşti o prietenă foarte fidelă.

Ea râse, apoi adăugă:

— Dumneata eşti foarte bănuitor.

— Şi paranoic. Există posibilitatea să fiu urmărit, aşa că să nu fii chiar surprinsă dacă vei fi interogată mai târziu.

Femeia ridică iar din umeri.

— Nu ştiu nimic.

Am informat-o:

— Sunt veteran de război şi mă aflu aici ca să mă las în voia amintirilor şi ca să revăd unele dintre locurile unde am luptat.

— Aşa mi s-a spus şi mie.

— Şi asta-i tot ce ştii. Persoana cu care trebuia să te întâlneşti nu a apărut şi eşti pe cale să pleci.

Ea dădu din cap. Am întrebat-o:

— În afară de ziar, mai ai ceva ce-ar trebui să-mi dai?

— Nu. Cum ar fi ce?

— Cum ar fi un telefon mobil.

— Nu. Dar poţi să-l iei pe-al meu. Nu funcţionează bine în comunicaţiile dintre oraşe, dar pentru Saigon e bun. Îl vrei?

— Nu dacă poate conduce la dumneata.

— Cum doreşti. Mai pot să fac ceva pentru dumneata?

— Ce ţi s-a spus că ai putea face?

— Să iau şi să transmit un mesaj.

— Ce se întâmplă dacă trimit un mesaj prin fax de-aici?

— Adică din hotel? Pur şi simplu îl trimiţi.

— Se uită la el? Fac vreo copie?

Ea se gândi o clipă, apoi răspunse:

— Fac. Nu-ţi dau hârtia înapoi până când nu fac o copie, însă eu pot trimite în siguranţă un fax ori un e-mail din biroul meu. Adăugă: Asta am făcut aseară.

— Trebuie să trimiţi cuiva un fax în legătură cu întâlnirea asta?

Ea încuviinţă.

— Codul e 703. În Virginia.

— Corect. Bine, împreună cu raportul dumitale despre întâlnire, transmite că am fost oprit la aeroport şi mi s-a luat paşaportul, dar cred că a fost ceva întâmplător şi o să plec la timp din Saigon dacă îmi recapăt paşaportul. În regulă?

Femeia se uită la mine, pe urmă repetă mesajul şi zise:

— Nu trebuie să-ţi pun întrebări, însă…

— Nu pune nicio întrebare, şi dacă primeşti răspuns la fax, memorează-l. Nu-l aduce la hotelul ăsta. Ia legătura cu mine şi-o să ne întâlnim undeva. În regulă?

— Cum spui.

— Mulţumesc.

— Nicio problemă. Deci te-au oprit la aeroport? Din cauza asta ai întârziat.

— Aşa e.

— Nu sunt surprinsă. Pari plin de resurse. Râse şi mă întrebă: Ţi-au cerut o taxă de sosire?

— Douăzeci de dolari.

— Le-ai dat?

— Da.

— Nu trebuia. Dacă eşti hotărât, ei înţeleg că nu se poate.

— L-am pus pe tipul de la pază să-mi care bagajul până la taxi.

Ea râse.

— Grozav. Îmi place. Adăugă: Să ştii că tipul de la paşapoarte şi toţi ceilalţi împart câştigul. Asta-i vestea.

Am întrebat:

— Deci crezi că a fost doar un şantaj întâmplător?

— Sigur… numai că rareori reţin un paşaport. Se gândi o clipă, apoi spuse: Vei mai auzi de ei.

— Sper. Au paşaportul meu.

Aprinzându-şi o altă ţigară, am avut impresia că nu se grăbea să plece. Atunci i-am zis:

— Dă-mi ziarul şi pe urmă te poţi duce la următoarea întâlnire. Am nevoie de cartea dumitale de vizită şi de cea a lui Bill.

După câteva momente în care ne-am privit, Susan scoase ţigara din gură şi zise:

— Cartea mea de vizită e în ziar. Nu sunt sigură că trebuie să ştii ceva despre Bill. Sună-mă şi-o să-ţi vorbesc despre asta.

— În regulă.

Femeia se ridică, îşi luă servieta de pe scaun şi spuse:

— Mulţumesc pentru băutură.

— Cu plăcere.

Ea zise:

— Am un ziar în limba engleză pe care l-am citit. Îl vrei?

— Sigur. Mi-ar prinde bine o lectură.

Atunci puse pe masă un exemplar din *International Herald Tribune.*

— E de ieri, dar este ediţia de weekend. N-o să mai vezi altul până luni seara.

— Mulţumesc.

La plecare i-am strâns mâna şi ea mi-a zis:

— Noroc.

I-am răspuns:

— Chuc Mung Nam Moi.

Zâmbind repetă:

— Chuc Mung Nam Moi.

Se întoarse şi plecă.

M-am aşezat pe scaun şi am lăsat ziarul pe masă, aşteptând să se întâmple ceva neplăcut în timp ce-mi sorbeam berea.

Am aşteptat un minut, – nu s-a întâmplat nimic, apoi am luat ziarul şi l-am despăturit. Am palmat cartea ei de vizită şi am strecurat-o în buzunarul hainei, scoţându-mi în acelaşi timp batista şi ştergându-mi fruntea. M-am aşezat într-o parte a mesei şi am citit pagina întâi la lumina lumânării de pe masă.

Ei bine, până acum, toate bune. Nu mai lucrasem la un caz într-o ţară ostilă, deşi, ca să fiu sincer, lucrasem la nişte cazuri în ţări prietene pe care eu le făcusem sa devină ostile. Oricum, credeam că măiestria mea de spion, era destul de bună, ţinând cont de faptul că eram doar un poliţist. Domnul Conway avea dreptate – era ceva în spiritul generaţiei mele. Prea multe romane şi filme de spionaj. Ce-ar fi făcut acum James Bond?

Păi, în primul rând, n-ar fi lăsat-o să plece pe domnişoara Weber. Însă când lucrezi pentru DIP sau FBI, cum mi se întâmplase de câteva ori, îţi laşi scula în pantaloni. Pe urmă, desigur, mai era şi Cynthia. Şi Bill, oricine-o fi fost el. Ca să nu mai spun că domnişoara Weber nu avea nevoie şi de alte necazuri în afară de cele pe care poate că le avea deja.

Ridicând privirea, am observat că Susan Weber se întorsese. Se aşează şi-mi zise:

— Domnul Ellis a anulat întâlnirea noastră. De asemenea, trebuia să-ţi spun să nu eziţi să mă suni dacă ai nevoie de ceva şi să mă anunţi la ce oră vei părăsi Saigonul, luni dimineaţă. Dar se presupune că telefoanele majorităţii instituţiilor străine sunt ascultate – nu neapărat din motive de securitate, ci în speranţa că ar putea auzi ceva care să le ofere avantaje în afaceri. Trebuie să fii mereu atent la ce spui când vorbeşti pe o linie locală. Numărul telefonului meu mobil e scris pe cartea de vizită, însă şi dumneata ai nevoie de un celular dacă nu vrei să-ţi fie interceptată convorbirea. Dacă mă suni de la o linie locală şi trebuie să-mi spui ceva important, ne putem întâlni. Mi s-a cerut să rămân la Saigon pe toată durata weekend-ului. E-n regulă?

— Şi ai uitat toate astea?

— Păi, ţi-am spus că mă poţi suna dacă ai nevoie de ceva. N-am făcut decât să dezvolt ideea.

— În regulă. Mulţumesc.

— E sâmbătă seara şi n-am nicio întâlnire.

— Unde-i Bill?

— I-am zis că s-ar putea să fiu ocupată în funcţie de ce urma să se întâmple în seara asta.

— Îmi scapă mie ceva?

— Voiam să văd dacă eşti interesat ori nu.

— Păi, atunci cred că asta înseamnă „la revedere”.

Ea zâmbi.

— Haide. Nu-mi face zile fripte.

— Uite… Susan… instrucţiunile mele spuneau…

— Am instrucţiuni noi. Cei din Virginia vor să te informez despre ţara asta. Ca să nu fii cu totul pierdut şi năucit după ce pleci din Saigon.

— E adevărat?

— Aş minţi eu pe cineva din statul meu natal?

— Păi…

— Nu sunt obişnuită să n-o fac.

— Nici nu-mi imaginam asta. Vrei să cinăm împreună?

— Aş fi încântată. Ce drăguţ că m-ai întrebat.

Am făcut semn unui chelner şi i-am cerut lista de meniuri. I-am spus noii mele prietene:

— Cum e mâncarea aici?

— Nu e rea. Au mâncăruri japoneze, franţuzeşti, chinezeşti şi, desigur, vietnameze. Acum e sărbătoarea Tet, aşa că vor oferi multe specialităţi pentru ocazii festive.

Sosi lista de meniuri, iar eu am întrebat-o:

— Cum se spune la „carne de câine”?

— *Thit cho.* Zâmbi şi luă lista. Ce vrei să mănânci? Preparate chinezeşti, vietnameze sau franţuzeşti?

— Vreau un cheeseburger cu cartofi prăjiţi.

— Eu voi comanda meniul de sărbătoare.

Apăru şeful de sală şi cei doi avură o conversaţie în legătură cu meniul, punctată de râsete şi priviri către mine. Eu am spus:

— Fără *thit cho.*

Şeful de sală râse din nou şi-i zise ceva lui Susan. Ca să-i arăt că înţelegeam, i-am spus bărbatului să ridice mâinile sus.

Tipul plecă, iar Susan îmi zise:

— Am comandat mai multe feluri ca să le poţi gusta pe toate şi să mănânci ce-ţi place. Mă întrebă: De ce i-ai spus să ridice mâinile?

— Exersam limba.

Susan continuă:

— La Washington sunt multe restaurante vietnameze?

— De ce crezi că trăiesc la Washington?

— Credeam că lucrezi *pentru* Washington.

— Locuiesc în Virginia. Sunt pensionat.

— N-ai mâncat preparate vietnameze când ai fost aici în armată?

— Aveam raţii. Ni se interzicea să mâncăm hrana locală. Regulamentele militare. Unii s-au îmbolnăvit rău din cauza hranei de-aici.

— Păi trebuie să fii atent. Bea mult gin tonic, apă minerală, bere şi Coca-Cola. Şi eu m-am îmbolnăvit când am venit prima dată aici. Noi îi spunem răzbunarea lui Ho Şi Min. Dar de-atunci nu s-a mai întâmplat. Apare imunitatea.

— N-o să stau aici aşa de mult.

Sosiră preparatele, fel după fel. Domnişoara Weber mânca precum vietnamezii, cu bolul ridicat în dreptul gurii, vârând beţişoarele în mâncare. Eu am folosit cuţitul şi furculiţa.

Am stat la taclale, mai ales despre Saigon şi munca ei. Susan mi-a explicat cu ce se ocupa, însă eu, fiind funcţionar al statului, fără pregătire în domeniul afacerilor, n-am înţeles aproape nimic. Trebuie să fi fost vorba despre o activitate de consiliere şi de înlesnire a unor împrumuturi, mai ales pentru investitorii americani care voiau să facă afaceri în Vietnam. Deşi nu pricepeam, ea ştia ce spune şi am ajuns la concluzia că era într-adevăr consilier pentru investiţii. De obicei îmi dau seama când cineva mă induce în eroare, pentru că multe dintre anchetele mele mă obligă să adopt un rol de acoperire şi să pretind că sunt cleric sau sergent la un depozit de armament sau orice m-ar putea apropia de suspect.

După o vreme, cred că ne simţeam amândoi la largul nostru. Ea îmi zise:

— Ştiu că nu trebuie să-ţi pun întrebări, aşa că n-am idee ce să te întreb ca să facem conversaţie.

— Întreabă-mă ce vrei.

— În regulă. Unde ai studiat?

— Nu pot să-ţi răspund.

Ea zâmbi.

— Crezi că eşti amuzant.

— *Sunt* amuzant. *Dumneata* unde ai studiat?

— La Amherst. Pe urmă la Harvard, unde mi-am luat masteratul în administraţie.

— Şi pe urmă?

— Am lucrat în New York la o bancă de investiţii.

— Cât timp?

— Dacă încerci să-mi ghiceşti vârsta, am treizeci şi unu de ani.

— Şi eşti aici de trei ani.

— Se împlinesc luna viitoare.

— De ce ai venit?

— De ce nu? Dă bine în curriculum vitae şi nimeni nu te deranjează aici.

— Îţi place?

— Da.

— De ce?

Susan ridică din umeri, se gândi o clipă, pe urmă spuse:

— Cred că… eu sunt în realitate o expatriată. Înţelegi?

— Nu.

— Ei bine… face parte din identitatea mea. La New York eram un nimeni. Un chip drăguţ cu un masterat de la Harvard. Aici ies în evidenţă. Sunt exotică pentru vietnamezi şi interesantă pentru occidentali.

Am dat din cap.

— Cred că înţeleg. Când te întorci acasă?

— Nu ştiu. Nu mă gândesc la asta.

— De ce nu? Nu ţi-e dor de casă? De familie? De prieteni? De Patru Iulie? De Crăciun? De Doi Februarie?

Ea se jucă o vreme cu beţişoarele, apoi zise:

— Părinţii, împreună cu sora şi fratele meu, vin să mă viziteze cel puţin o dată pe an. Ne înţelegem

foarte bine acum fiindcă eu sunt aici, iar ei acolo. Sunt foarte prosperi şi competitivi. Aici pot să fiu eu însămi. M-au vizitat şi câţiva prieteni buni. În plus, comunitatea americană se întrece pe sine în timpul sărbătorilor naţionale, oarecum mai deosebite şi mai pline de sens aici. Înţelegi?

— Cred că da.

— Iar asta nu-i doar o ţară din lumea a treia. E un stat semitotalitar şi occidentalii de-aici simt că trăiesc pe marginea prăpastiei, aşa că fiecare zi e interesantă, mai ales când îi baţi pe idioţii ăştia cu propriile lor arme.

Se uită la mine.

— Sunt coerentă ori am băut prea mult?

— Şi una, şi alta. Dar înţeleg.

— Ar trebui. Eşti spion.

Am informat-o:

— Sunt o persoană retrasă din armată, am făcut aici două stagii, în ’68 şi în ’72, şi m-am întors ca turist.

— Mă rog. Ţara asta te deprimă?

— Nu.

— Ţi-a mers rău cât timp ai fost aici?

— Am trăit şi vremuri mai bune.

— Ai fost rănit? mă întrebă ea.

— Nu.

— Ai suferit vreun stres posttraumatic?

— Am parte de suficient stres cotidian ca să rămân în formă.

— Unde-ai luptat?

— Mai ales în nord.

— Adică la Hanoi? întrebă ea.

— Nu. Hanoi era în Vietnamul de Nord. Noi n-am fost niciodată acolo.

— Ai spus în nord.

— În partea nordică a fostului Vietnam de Sud. În zona demilitarizată. Ai învăţat ceva din toate astea la şcoală?

— La liceu. La colegiu n-am făcut istorie. Deci unde ai fost încartiruit?

— În ’72 la Bien Hoa. În ’68 am fost mai mult în provincia Quang Tri.

— Am fost în nord până la Hue. Un oraş frumos. Ar trebui să încerci să ajungi acolo. Nu m-am dus niciodată pe platoul central. Am zburat o dată până la Hanoi. Acolo suntem detestaţi.

— Nu-mi dau seama de ce.

— Păi, orice-aţi făcut, ei tot ne detestă. Se uită la mine. Scuze. Asta a sunat aiurea.

— Nu-ţi face probleme.

— Şi-o să vizitezi locurile alea?

— Poate.

— Ar trebui. Pentru ce altceva ai fi venit aici? A… am uitat, eşti… îşi duse degetul la buze şi spuse: Şşşt, apoi râse.

Am schimbat subiectul.

— Locuieşti în centrul Saigonului?

— Da. Ca majoritatea occidentalilor. Cartierele periferice au un specific local prea pronunţat.

Ea reveni la subiectul anterior şi mă întrebă:

— Ce-ai făcut în Vietnam?

I-am zis:

— Aş prefera să nu vorbesc despre război.

— Te *gândeşti* la el?

— Uneori.

— Atunci ar trebui să vorbeşti despre el.

— De ce? Fiindcă mă gândesc la el?

— Da. Adevărul e că bărbaţii nu vorbesc despre anumite lucruri.

— Femeile vorbesc despre *orice.*

— E mai sănătos. Trebuie să spui ce ai pe suflet.

— Vorbesc cu mine însumi şi, când o fac, ştiu că vorbesc cu o persoană inteligentă.

— Eşti un tip dur. De modă veche.

M-am uitat ostentativ la ceas, domnişoara Weber şi cu mine devenisem oarecum apropiaţi, ceea ce putea fi rezultatul prea multor beri. Am spus:

— Am avut o zi plină.

— Eu vreau desert şi cafea. Nu da bir cu fugiţii.

— M-a obosit diferenţa de fus orar.

Ea îşi aprinse o ţigară, ignoră remarca şi spuse:

— Nu fumam înainte de-a veni aici. Oamenii ăştia scot fum ca nişte hornuri, iar eu am devenit dependentă de tutun. Dar nu fumez marijuana sau opiu. N-am devenit încă o adevărată băştinaşă.

Am privit-o în lumina tremurătoare a lumânării. Era o femeie întrucâtva complexă, dar părea o persoană onestă. Nu compar niciodată Femeia A cu Femeia B, însă Susan îmi amintea puţin de Cynthia – cred că datorită lipsei de prefăcătorie. Dar în vreme ce Cynthia fusese formată de armată, ca şi mine, Susan venea din altă lume – Lenox, Amherst, Harvard. Am recunoscut accentul şi conduita păturii superioare a clasei mijlocii, *celălalt* Massachusetts, de care cei din sud obişnuiau să râdă, dar pe care îi şi invidiau.

Ea făcu semn unui chelner şi mă întrebă:

— Vrei cafea sau ceai?

— Cafea.

Îi zise ceva chelnerului şi omul plecă. Mie îmi spuse:

— Cafeaua de-aici e bună. Provine din regiunea centrală. Vrei desert?

— Sunt ghiftuit.

— Am comandat fructe. Cele de aici sunt minunate.

Părea să-i facă plăcere compania mea, ori îi făcea plăcere propria persoană, iar asta nu-i întotdeauna acelaşi lucru la femei. În orice caz, avea destul farmec, numai că băuse prea multă bere şi începea să devină prostuţă.

Acum era mai răcoare, o seară minunată, cu cerul plin de stele, şi puteam vedea secera palidă a lumii. I-am spus:

— Ajunul Anului Nou e sâmbăta viitoare, nu?

— Da. Ar trebui să te afli într-un oraş mare în seara aia. Ar putea fi amuzant.

— Cum e Ajunul Anului Nou acasă?

— Mai degrabă ca Anul Nou chinezesc din Chinatown, la New York. Focuri de artificii, pocnitori, dansuri cu dragoni, spectacole de păpuşi şi tot restul. Dar şi multă solemnitate – oamenii se duc la pagode să se roage pentru un an bun şi să-şi comemoreze strămoşii. Petrecerea se încheie înainte de miezul nopţii, pentru că atunci toată lumea îşi doreşte să fie acasă, în mijlocul familiei. Cu excepţia catolicilor, care se duc la slujba de la miezul nopţii. Eşti catolic?

— Uneori.

Ea zâmbi.

— Atunci du-te la slujba de la miezul nopţii dacă vei fi lângă o biserică. Cineva te va invita la masă. Însă primul vizitator care trece pragul unei case vietnameze după miezul nopţii trebuie să fie un om bun, altfel, familia respectivă va avea un an fără noroc. Eşti un om bun?

— Nu.

— Mă rog, poţi să minţi.

Râse. Eu am spus:

— Şi-am înţeles că sărbătoarea durează încă o săptămână.

— Oficial, încă patru zile, dar în realitate cam o săptămână, perioadă în care e foarte greu să obţii ceva, pentru că aproape totul e închis. Vestea bună e că traficul şi aglomeraţia dinaintea sărbătorii încetează şi majoritatea oraşelor arată părăsite. Restaurantele şi barurile sunt deschise de obicei numai noaptea, iar oamenii petrec pe cinste. Dar fiecare oraş şi regiune celebrează în alt fel. Unde crezi că vei fi în ziua sărbătorii Tet?

Mi-am spus în gând: *Probabil că la închisoare,* apoi cu voce tare:

— Nu ştiu sigur ce itinerar o să urmez.

— Sigur. Se gândi o clipă, apoi zise: Trebuie să fi prins o sărbătoare Tet dacă ai mai fost aici de două ori.

— Am fost la Tet în ’72 şi în ’68.

Ea dădu din cap.

— Am auzit de Tet ’68. Nu mă pricep la istorie, dar atâta lucru ştiu. Unde-ai fost atunci?

— Lângă Quang Tri City.

Ea spuse:

— Am auzit că a fost cumplit la Quang Tri şi Hue. Poate că o să fii la Hue pentru sărbătoarea Tet. E un spectacol grozav acolo.

I-am răspuns:

— Nu ştiu sigur unde-o să fiu.

— Ştii măcar ce-o să faci mâine?

— Voi vizita obiective turistice.

— Bine. Ai nevoie de un ghid, iar eu sunt disponibilă.

— Bill s-ar putea supăra.

— O să-i treacă.

Râse din nou şi îşi aprinse altă ţigară.

— Uite, dacă o să te duci în teritoriul central, vei avea nevoie de nişte informaţii. O să-ţi dau câteva sfaturi bune.

— M-ai ajutat destul. Am întrebat-o: Foloseşti des expresia asta? Teritoriu central?

— Cred că da. Am auzit-o aici. De ce?

— Credeam că e o expresie utilizată numai de militari.

— Occidentalii o folosesc aici. Teritoriu central. Înseamnă un loc din afara Saigonului sau a oricărui oraş important – de obicei, un loc unde ai prefera să nu te afli –, cum ar fi în junglă. Corect?

— Corect.

— Deci, dacă vrei, mâine îţi voi arăta adevăratul Saigon.

— Asta-i dincolo şi mai presus de obligaţiile dumitale.

Ea mă privi prin fumul de ţigară, pe urmă zise:

— Uite, Paul, eu nu… vreau să spun că nu-ţi fac avansuri.

— Nu mi-a trecut nicio clipă prin minte.

— În regulă. Eşti însurat? Am voie să te întreb asta?

— Nu sunt însurat, dar am o… cum îi mai zice acum?

— O relaţie serioasă.

— Asta e.

— Bine. Şi eu. Tipul e un idiot, însă ăsta-i altă poveste. A absolvit Princeton. Să spun mai multe?

— Cred că asta spune tot.

— Sper că dumneata n-ai diplomă Princeton.

— Doamne fereşte. Am absolvit *cum laudae* un program extensiv la colegiul militar.

— A… oricum, aici voiam să ajung. Nu sunt…

Sosiră fructele şi cafeaua.

Orchestra cânta ceva din anii şaizeci, pe urmă trecu la „For Once in My Life”, Stevie Wonder, 1968.

Ea gustă un fruct, apoi îşi tamponă buzele cu şervetul. Credeam că se pregătea să plece, dar mă întrebă:

— Ai vrea să dansezi?

M-a luat prin surprindere, dar am răspuns:

— Sigur.

Ne-am ridicat amândoi şi ne-am îndreptat spre micul ring de dans, de altfel foarte aglomerat. Am luat-o în braţe şi am simţit o femeie adevărată. Am dansat. Nu eram prea sigur unde avea să ducă situaţia asta, dar poate că înţelegeam eu greşit. Susan era plictisită de Bill şi voia să se simtă bine luând cina cu domnul Superspion.

Orchestra cânta „Can’t Take My Eyes Off You”. Femeia avea trupul cald, dansa bine şi-i simţeam sânii tari lângă pieptul meu. Îşi pusese bărbia pe umărul meu, dar obrajii nu ni se atingeau. Ea zise:

— E plăcut.

— Da. E plăcut.

Am dansat pe acoperişul hotelului Rex, sub coroana luminată ce se rotea, cu stelele deasupra noastră, în adierea brizei tropicale, iar orchestra cânta o melodie lentă. M-am gândit la Cynthia, deşi o ţineam în braţe pe Susan. M-am gândit la puţinele şi scurtele perioade când am fost

împreună şi la faptul că nu trăisem niciodată un asemenea moment. M-am pomenit aşteptând cu nerăbdare să ajung în Hawaii.

După câteva minute de dans în tăcere, Susan mă întrebă:

— Aşadar, vrei să te însoţesc mâine?

— Vreau, însă…

— Aici voiam să ajung. Nu fac politică, mă ocup strict de afaceri. Dar nu prea sunt încântată de idioţii care conduc ţara asta. Sunt tiranici, împotriva afacerilor şi distracţiilor. Oamenii sunt simpatici. Îmi plac. Cred că încerc să spun că n-am făcut niciodată ceva pentru ţara mea, aşa că dacă asta este pentru ţara mea…

— Nu este.

— În regulă, dar aş vrea să fac ceva pentru tine, fiindcă am senzaţia că s-ar putea să ai nevoie de mai multe informaţii decât cele pe care le-ai primit. Îmi doresc să reuşeşti în tot ce-o să faci aici. Şi nu vreau să ai necazuri după ce vei pleca din Saigon. Restul ţării nu e ca Saigonul. Poate fi destul de greu acolo. Ştiu că eşti un tip dur şi că te poţi descurca aici – ai mai făcut-o de două ori. Dar m-aş simţi mai bine dacă ţi-aş acorda o zi din timpul meu ca să beneficiezi de numeroasele mele cunoştinţe despre Vietnam. Ce zici de asta?

— Grozav discurs. Faci treaba asta pentru mine pentru că-ţi place să trăieşti periculos ori pentru că-ţi place să faci ceva ce nu-i place guvernului de-aici?

— Câte puţin din fiecare. Plus că o fac pentru ţara mea, orice-ai spune.

Am meditat la asta în timpul dansului. Nu exista niciun motiv serios pentru care să nu petrec o zi cu femeia asta, deşi ceva îmi spunea că aveam să dau de necazuri. I-am zis:

— Mă aştept să fiu chemat la un birou al autorităţilor, ca să răspund la nişte întrebări. Nu cred că ai vrea să fii atunci prin preajmă.

— Oficialii nu mă sperie. Îi pot înfrunta pe cei mai răi dintre ei. De fapt, dacă vom fi împreună, n-o să mai pari atât de suspect.

— Nu par suspect.

— Ba da. Ai nevoie de un însoţitor peste zi. Lasă-mă să fac eu treaba asta.

— În regulă. Câtă vreme înţelegi de ce-o faci şi că sunt doar un turist, însă un turist care a intrat în atenţia autorităţilor din cine ştie ce motiv.

— Înţeleg.

Orchestra făcu o pauză, iar ea îmi luă mâna şi mă conduse la masă. Găsi un pix în servietă şi scrise ceva pe un şervet.

— Ăsta-i numărul meu de-acasă, dacă ai nevoie de el. Ne întâlnim mâine dimineaţă la ora opt, în holul hotelului.

— E cam devreme.

— Nu şi pentru slujba de la catedrală, de la 8,30.

— Eu nu merg la biserică.

— Eu mă duc în fiecare duminică şi nici măcar nu sunt catolică. Se ridică şi spuse: Dacă nu eşti în hol, te voi căuta în salonul pentru micul dejun. Dacă nu eşti acolo, te voi suna în cameră. Şi dacă nu eşti nici acolo, ştiu pe cine să contactez.

M-am ridicat şi eu.

— Mulţumesc. Am adăugat: A fost o seară într-adevăr frumoasă.

— Şi pentru mine. Îşi luă servieta. Mulţumesc pentru cină. Mâine o să-ţi ofer eu masa.

— Sigur.

Ea ezită, apoi mă privi în ochi şi zise:

— Cunosc câţiva bărbaţi de vârsta ta care lucrează aici şi câţiva bărbaţi pe care i-am întâlnit aici şi care se întorseseră ca să găsească ceva ori să piardă ceva. Prin urmare, ştiu că e greu şi pot înţelege asta. Dar pentru cei de vârsta mea, Vietnam înseamnă o ţară, nu un război.

Nu i-am răspuns.

— Noapte bună, Paul.

— Noapte bună, Susan.

Am privit-o dispărând în restaurantul împrejmuit.

M-am uitat la şervet, am memorat numărul ei de telefon, pe urmă am mototolit şervetul şi l-am aruncat în ceaşca de cafea.

Era, cum spuneam, o seară minunată, cu o briză blândă ce făcea să foşnească plantele de pe terasă. Orchestra cânta „MacArthur Park". Am închis ochii.

Îmi aminteam că, în urmă cu mult timp, pe când Vietnamul însemna un război şi nu o ţară, stăteam în nopţi ca asta, sub cerul înstelat, cu briza tropicală suflând printre arbori. Şi erau şi alte nopţi, fără briză, când arborii se mişcau şi se auzea bătaia beţelor de bambus pe care soldaţii inamici le foloseau ca să-şi transmită semnale. Broaştele de copac încetau să orăcăie, până şi insectele rămâneau nemişcate, iar păsările de noapte se depărtau în zbor. Şi tu aşteptai în tăcerea mormântală, cu răsuflarea tăiată, dar cu inima bătându-ţi atât de tare încât erai sigur că o putea auzi oricine. Şi bătaia beţelor de bambus se apropia, iar vegetaţia se clătina în noaptea fără vânt.

Am deschis ochii şi am rămas acolo o vreme. Susan lăsase o jumătate de sticlă de bere şi am băut direct din sticlă ca să-mi umezesc gura uscată.

Am răsuflat adânc, iar războiul a dispărut din mintea mea. M-am pomenit aşteptând ziua de mâine.

M-am dus în camera mea cu ziarul în mână. La robotul telefonic nu erau mesaje, nu se vedea niciun plic, iar globul cu zăpadă fusese mutat.

M-am aşezat la birou şi am deschis *International Herald Tribune* la careul de cuvinte încrucişate, acelaşi din *New York Times,* pe jumătate dezlegat. L-am studiat câteva clipe, apoi

am observat un semn mic lângă numărul 32 vertical.

Am deschis ghidul turistic la sectorul Hue. Acolo era o hartă a oraşului şi o legendă cu numere care indicau punctele de interes. La numărul 32 se aflau Saloanele Mandarinilor, amplasate, după cum am văzut, în Curtea Imperială, care era o secţiune împrejmuită între zidurile Citadelei din Oraşul Vechi.

Acolo trebuia să-l întâlnesc pe omul meu de legătură în ziua stabilită, la prânz. El sau ea era de origine vietnameză şi asta-i tot ce ştiam.

Dacă la ora stabilită nu se afla nimeni la locul întâlnirii, trebuia să merg în altă parte la două după-amiază. Celălalt loc era indicat prin inversul numărului 32, conform spuselor domnului Conway. M-am uitat la harta oraşului Hue şi am văzut că la numărul 23 era Biblioteca Regală, amplasată în sanctuarul din Curtea Imperială, denumit Oraşul Purpuriu Interzis.

A treia posibilitate era la ora patru după-amiază, iar locul întâlnirii era stabilit de suma cifrelor 3 şi 2, care pe hartă reprezenta un templu istoric numit Chua Ba, dincolo de zidurile Citadelei.

Dacă omul meu de legătură nu apărea la niciuna dintre întâlnirile astea, trebuia să mă întorc la hotel şi să aştept un mesaj. Trebuia să fiu pregătit să plec în orice moment.

Mi-am zis că toate astea erau puţin melodramatice, dar poate că necesare. Pe deasupra, nu-mi plăcea ideea de-a avea încredere într-un vietnamez, dar trebuia să presupun că cei de la Washington ştiau ce fac. Adică, până acum avuseseră mare succes aici.

Am mai bifat câteva numere din careu şi am mai rezolvat câte ceva, observând că domnişoara Weber găsise cheile unor definiţii dificile. Era, evident, o femeie inteligentă şi, la fel de evident, avea propriul plan – sau pe-al altcuiva.

A doua zi trebuia să fie interesantă.

10

Am ieşit din ascensor şi am pătruns în holul hotelului la opt fără zece.

Într-un fotoliu, aşezat sub un palmier, şedea Susan Weber, citind o revistă. Ţinea picioarele încrucişate şi purta pantaloni negri şi pantofi sport. Apropiindu-mă, am văzut că publicaţia era în engleză şi se numea *Vietnam Economic Times.*

Văzându-mă, puse deoparte revista şi se ridică. Atunci am observat că purta şi o cămaşă din mătase roşie, strânsă pe corp, cu mâneci scurte şi guler înalt. De un şnur prins la gât atârnau ochelarii de soare, iar pe o curea din jurul taliei era o borsetă din plastic. Îmi spuse:

— Bună dimineaţa. Tocmai mă pregăteam să întreb de dumneata.

— Sunt bine sănătos.

Ea zise:

— Poate că am băut ceva mai mult aseară. Dacă-i aşa, îmi cer scuze.

— E sigur că nu eram în situaţia de a te judeca. Sper că am fost un tovarăş plăcut.

— Îmi face plăcere să stau de vorbă cu compatrioţii mei.

Domnişoara Weber era ceva mai rece în dimineaţa asta decât cu o seară în urmă, ceea ce era de înţeles. Înlătură alcoolul, muzica, lumina lumânărilor şi noaptea înstelată, şi oamenii devin mai rezervaţi faţă de întâlnirea din seara precedentă, chiar dacă s-au culcat în acelaşi pat.

Eu purtam obişnuiţii pantaloni kaki şi, în loc de bluza de golf, îmbrăcasem o cămaşă albă cu mâneci scurte. Am întrebat-o:

— Sunt îmbrăcat corect pentru biserică?

— Foarte bine. Eşti pregătit?

— Numai să scap de cheia camerei.

M-am dus la recepţie şi i-am dat-o funcţionarului.

— Am vreun mesaj?

El se uită în cutia mea şi spuse:

— Nu, domnule.

M-am îndreptat către uşile din faţă, unde se oprise Susan. Povestea cu paşaportul era de-a dreptul iritantă. Mang ştia că urma să plec a doua zi şi că aveam nevoie de paşaport ca să pot călători.

M-am apropiat de Susan, care îmi zise:

— Înţeleg că n-ai primit paşaportul. Dar sunt sigură că ţi-l vor returna azi dacă ştiu că pleci mâine.

— Cred că o să-l iau de la cartierul general al Gestapoului.

— De obicei îl trimit la hotel. Sau îţi vor spune să-l iei de la aeroport. Dar asta înseamnă adesea că o să ajungi acasă mai repede decât credeai.

Pe mine mă aranja, dar n-am spus asta.

Ea mă întrebă:

— Ai viza?

— E la hotel.

Susan se gândi o clipă, apoi zise:

— Ar trebui să ai mereu la dumneata fotocopii ale paşaportului şi vizei.

— Aveam. Mi le-a furat poliţia din sacoşă, la aeroport.

— Aha… Spuse: O să-ţi fac o copie a vizei.

Se duse la recepţie şi vorbi cu funcţionarul, care căută într-o cartotecă. Scoase o foaie de hârtie, o citi şi-i zise ceva lui Susan care se întoarse şi-mi spuse:

— Poliţia ţi-a luat viza.

N-am răspuns. Ea zise:

— În fine, nu-ţi face griji din cauza asta.

— De ce nu?

— Nimeni n-o să ne oprească. Eşti gata?

Am ieşit afară, unde era mai cald decât în ziua precedentă. Duminica erau mai puţine maşini pe strada Le Loi, dar tot atâtea biciclete şi tricicluri ca sâmbăta.

Susan îi dădu portarului un dolar, apoi am pornit spre o motocicletă, parcată lângă trotuar. Ea se opri, scoase un pachet de ţigări din borsetă şi aprinse una.

— Am nevoie de o ţigară înainte de-a pleca. Zâmbi. Poate şi tu vei avea nevoie de una după ce ajungem pe drum.

— Nu putem lua un taxi?

— E plictisitor. Bătu cu palma în şa. Ăsta e un Minsk de 175 centimetri cubi. Făcut de ruşi. E un motor bun pentru oraş. Şi eu am motocicletă, un Ural de 750 centimetri cubi, cu adevărat bună. E grozavă la drum deschis şi foarte bună pentru traversat zonele noroioase. Trase din ţigară şi adăugă: Ruşii construiesc motociclete bune şi nu ştiu cum se face, dar se găsesc mereu piese de schimb.

— Căşti se găsesc?

— N-ai nevoie de cască în Vietnam. Conduci motocicleta?

— Conduceam când eram de vârsta ta.

— Când erai de vârsta mea, în State nu exista o lege care să impună purtarea căştii. Purtai cască?

— Presupun că nu.

Ea trase din ţigară şi mă întrebă:

— Ai descoperit numărul?

— Nu l-am putut găsi.

— Nu l-ai putut găsi? Am marcat numărul 32 pe careul de cuvinte încrucişate. N-ai observat?

— Nu sunt aşa isteţ. M-am răsturnat de câteva ori când aveam motocicletă.

Ea râse şi-mi zise:

— Treizeci şi doi. O să-l ţin eu minte pentru tine. Mă întrebă: Ce semnificaţie are?

— Treizeci şi doi vertical? Cred că era cuvântul „rotiserie”.

Nu i se păru amuzant, dar o lăsă baltă.

M-am uitat la ea în vreme ce-şi termina ţigara. Trecuse testul luminii directe a soarelui. De fapt, arăta mai bine decât în seara trecută – tenul

bronzat într-o nuanţă plăcută, ochii mai mari şi mai luminoşi decât remarcasem la lumina lumânărilor. În plus, cămaşa şi pantalonii îi veneau bine.

Trase un ultim fum din ţigară şi spuse:

— În regulă. *Trebuie* să mă las de fumat. Aruncă ţigara la rigolă şi zise: Am fost la birou azi-dimineaţă şi-am trimis faxul ăla.

— Mulţumesc.

— Era sâmbătă acolo, pe la ora 7 seara, dar mi-a răspuns cineva. Lucrează mult acolo, oriunde şi oricine ar fi.

— Care-a fost răspunsul?

— Doar au confirmat primirea şi-au spus să-i informezi în continuare. Voiau să le dau o oră când am putea fi amândoi lângă un fax pentru un răspuns confidenţial ulterior. Eu am spus că mă voi întoarce la birou la 8 seara, ora locală, pentru fax. E în regulă?

— Păi… ţinând cont de faptul că nu eşti plătită să mergi la birou duminica, e foarte bine.

Ea răspunse:

— Orice-ar avea de spus, pot să aştepte douăsprezece ore. Adăugă: Până atunci ai putea obţine paşaportul ori viza de ieşire din ţară. Eşti pregătit pentru cursă?

Îşi puse ochelarii de soare, se săltă în şa, porni motorul şi-l ambală de câteva ori.

— Suie-te.

Scoase o fâşie de elastic din buzunar şi îşi legă părul lung la spate ca să nu-mi fluture în faţă.

M-am suit pe şaua din spate, care era cam mică, şi m-am apucat de mâner. Susan ieşi din parcare şi porni pe lângă trotuar; apoi intră pe strada Le Loi. Am pus picioarele pe pedale chiar când motocicleta schimba direcţia de mers.

După cinci minute teribile, ne aflam la Catedrala Notre Dame, o construcţie gotică nepotrivită cu mediul ambiant, cu turle germane, însă din cărămidă, nu din piatră. În faţă era un mic scuar

acoperit cu iarbă, unde ne-am dat jos. Susan a legat motocicleta cu lanţul de un rastel pentru biciclete. Îmi aminteam scuarul ăsta din 1972, şi de-atunci nu se schimbase prea mult. Până şi statuia înaltă a Fecioarei Maria supravieţuise războiului şi regimului comunist. În legătură cu subiectul ăsta am întrebat-o pe Susan:

— Ce părere au comuniştii despre religie?

— Depinde de programul momentului. Par să se împace cu budiştii, dar nu sunt încântaţi de catolici, pe care-i consideră subversivi.

Pornind spre catedrală, am întrebat-o:

— Şi de-aceea mergi la biserică.

Ea nu-mi răspunse, dar continuă:

— Protestanţilor le fac zile fripte. Îi hărţuiesc pe misionari, îi alungă din ţară şi le închid şcolile şi bisericile. Nu există biserici protestante la Saigon, ci doar servicii religioase în case particulare.

Am mers către treptele catedralei, iar ea m-a întrebat:

— Ai fost vreodată aici în timpul războiului?

— De două ori, când veneam duminica la Saigon.

— Deci pe-atunci erai un bun catolic.

— În tranşee nu există catolici răi.

Am urcat treptele catedralei şi Susan a salutat câţiva americani şi alţii care păreau australieni. Am observat că nu erau prea mulţi vietnamezi şi am comentat aspectul ăsta. Ea răspunse:

— Părintele Tuan rosteşte slujba asta în engleză – următoarea e în franceză, iar celelalte în vietnameză.

— Şi-o să stăm la toate?

Ea mă ignoră şi intrarăm în nartex, unde Susan stătu de vorbă cu nişte oameni şi mă prezentă câtorva dintre ei. O femeie se uită la mine, pe urmă o întrebă pe Susan ce mai face Bill. Există întotdeauna o persoană de genul ăsta.

Am pătruns în acel uriaş monstru gotic ce s-ar fi putut afla în Franţa, însă am observat că locul era

decorat cu flori de pomi fructiferi şi lămâi pentru sărbătoarea Tet, şi mi-am amintit vag că o celebrau până şi catolicii de-aici.

În vreme ce priveam tavanul boltit, Susan mă întrebă:

— Ţi-e teamă că o să cadă pe tine?

— Ţi-am spus că am nevoie de-o cască.

Am înaintat pe culoarul central. Interiorul era răcoros, întunecat şi aproape pe jumătate plin de lume. Ne-am aşezat pe o bancă spre partea din faţă. Susan spuse:

— S-ar putea să apară Bill. Am vorbit cu el azi-noapte.

— S-a bucurat că ai ajuns acasă după miezul nopţii?

— Nu e un tip gelos şi nici n-are de ce să fie. Adăugă: Dacă ţi se va părea puţin antipatic, să ştii că ăsta-i felul lui de-a fi.

— Bine. Ascultă, ce-ar fi să mă întorc eu la hotel după slujbă?

— Şşt. Începe.

Se auziră acordurile orgii, iar procesiunea începu să avanseze pe culoarul central. Preotul, băieţii din cor şi toţi ceilalţi din alai erau vietnamezi, iar cel care purta crucea era evreu. Dacă stai să te gândeşti, era destul de surprinzător.

În fine, slujba începu, iar engleza părintelui Tuan era o grozăvie. Cred că aş fi înţeles mai bine franceza. Ca şi slujba, imnurile se cântau în engleză şi am descoperit că Susan avea o voce minunată. Eu am mimat, deşi zău că pot să cânt în gura mare „Trandafirul irlandez” când sunt beat.

În predică era vorba despre păcatele trupeşti şi numeroasele ispite ale oraşului. Pe urmă se spunea ceva despre sufletele fetelor sărace, nevoite să-şi vândă trupurile, şi-aşa mai departe. Preotul sublinie faptul că fără păcătoşi n-ar exista păcate – n-ar fi opiu, prostituţie, jocuri de noroc, pornografie şi saloane de masaj.

Aveam impresia că se uita la mine. Am început să mă simt ca un personaj dintr-un roman al lui Graham Greene, asudând într-un climat tropical dintr-o ţară uitată de Dumnezeu, copleşit de sentimentul catolic de vină din cauza vreunui păcat sexual care, la urma urmei, nu era mare lucru.

În orice caz, slujba a durat o oră şi cinci minute, deşi n-am cronometrat-o.

Orga răsună din nou, iar procesiunea porni spre ieşire. Am urmat-o pe culoarul central şi am pierdut-o pe Susan în mulţime.

M-am dus lângă motocicletă, în faţa scuarului scăldat în lumina soarelui. De fapt, mă simţeam bine că fusesem la biserică.

Poate că era ceva interesant cu expatriaţii ăştia. Adică, dacă te expatriezi la Londra, Paris sau Roma, nu-i mare lucru. Trebuie să ajungi într-un loc total compromis ca ăsta, unde eşti cu cincisprezece centimetri mai înalt şi zece nuanţe mai deschis la ten decât toţi ceilalţi şi unde sari în ochi de la o poştă; şi dacă sari în ochii guvernului local, cu atât mai bine. Şi toate celelalte feţe palide sunt prietenii tăi, vă adunaţi la petreceri şi vă plângeţi de ţara în care vă aflaţi. Cei de-acasă cred că eşti grozav şi te invidiază în secret, iar tu sărbătoreşti toate aniversările americane, care acasă înseamnă doar un weekend de trei zile şi nişte reduceri de preţuri la supermarket. Ajungi până şi să votezi, ca o variaţie, prin corespondenţă.

Sigur, exista şi celălalt tip de expatriaţi, cei care îşi urau ţările de origine, mai erau cei care fugeau de ceva sau cineva şi cei care fugeau de ei înşişi.

Susan, după cum recunoscuse, era genul de expatriat care credea că-i nemaipomenit să fie americană într-un loc unde ieşea în evidenţă, unde familia şi colegii de-acasă trebuia să folosească un etalon diferit şi, de fapt, necunoscut pentru a-i judeca succesul şi viaţa.

Mă rog, nu voiam să fiu prea cinic sau analitic, mai ales că-mi plăcea Susan şi ea era suficient de

conştientă de sine ca să-şi dea seama de asta.

Susan veni spre mine însoţită de un bărbat cam de vârsta ei. Purta o jachetă sport subţire, nu arăta rău, era înalt şi foarte slab, cu părul de culoarea nisipului. Părea un absolvent de la Princeton, aşa că trebuia să fie Bill.

Susan se opri şi îmi spuse:

— Paul, el e prietenul meu, Bill Stanley. Bill, el e Paul Brenner.

Ne-am strâns mâinile, dar nici unul nu a rostit vreun cuvânt de salut.

Susan ridică mingea la fileu, zicându-i lui Bill:

— Paul a fost aici în ’68 şi… când?

— Şaptezeci şi doi.

— Da. Trebuie să fi fost cu totul altfel pe-atunci, continuă ea.

— A fost.

Susan îmi spuse:

— Tocmai îi ziceam lui Bill că ai avut nişte probleme la aeroport.

Eu n-am răspuns.

Pe urmă Susan i se adresă lui Bill:

— Cred că Jim Chapman o să fie pe-aici în weekend-ul ăsta. O să-l sun acasă.

Mie îmi zise:

— Face parte din noul consulat. E un prieten de-al lui Bill.

Bill n-avea prea multe de spus despre asta, nici eu.

Conversaţia lâncezea, aşa că eu am zis:

— Cred că o să mă-ntorc la hotel, să fac nişte cercetări de-acolo. Susan, îţi mulţumesc că m-ai însoţit la biserică. Nu-mi place să pierd slujbele când călătoresc. Bill, mă bucur că te-am cunoscut.

M-am întors şi am plecat.

Am un bun simţ de orientare şi, în mai puţin de cincisprezece minute, mă întorsesem pe strada Le Loi, iar hotelul era în faţa mea. Am observat că nu transpirasem aşa de mult ca în ziua precedentă, deci trebuie să mă fi aclimatizat.

Am auzit o motocicletă în spatele meu pe trotuar şi m-am tras în dreapta. Ea opri lângă mine şi zise:

— Urcă-te.

— Susan…

— Urcă-te.

M-am urcat, iar ea acceleră, astfel încât am sărit peste bordură pe stradă.

În tot acest timp nu ne-am vorbit deloc, iar Susan străbătea străzile în goană, făcând întoarceri bruşte şi neaşteptate. La un moment dat strigă:

— E amuzant să te plimbi duminica, fiindcă străzile sunt libere.

Mie însă mi se păreau destul de aglomerate.

Susan îşi scoase telefonul din borsetă şi mi-l întinse. Strigă:

— Să mi-l dai dacă-l auzi sunând sau vibrând.

Pentru că tocmai veneam de la biserică, m-am abţinut să fac o remarcă de prost gust şi am pus telefonul în buzunarul cămăşii.

Celularul sună şi vibră, iar eu i l-am întins. Ea îl ţinu la ureche cu mâna stângă, cu dreapta pe acceleraţie. Dacă ar fi trebuit să oprim brusc, n-ar fi reuşit să apese frâna din faţă, dar asta nu părea să o deranjeze nici pe ea, nici pe ceilalţi conducători de motociclete cu telefoane celulare.

Era limpede că vorbea cu Bill sau mai exact îl asculta – ea nu spunea prea multe. În cele din urmă zise tare:

— Nu te aud. O să te sun diseară.

Ascultă, pe urmă spuse:

— Nu ştiu la ce oră.

Apăsă pe butonul de închidere şi-mi dădu din nou telefonul.

— Răspunde dumneata dacă mai sună.

Am pus telefonul la loc în buzunarul cămăşii.

Susan continuă cursa ce sfida moartea, care era de fapt felul ei de a-şi vărsa mânia pe Bill. Dar eu nu eram mânios pe Bill şi nu exista niciun motiv să ajung fărâme pe pavaj.

— Susan, încetineşte!

— Nu-mi da sfaturi.

La un sens giratoriu stătea un poliţist care ridică mâna în timp ce ne apropiam de el. Susan îl ocoli în viteză şi, când am întors capul, l-am văzut fluturând braţele şi strigând. I-am spus lui Susan:

— Aproape că l-ai răsturnat.

— Dacă opreşti, primeşti o amendă pentru ceva, şi asta te costă doi dolari pe loc. Adăugă: Pe deasupra, putea să iasă scandal, fiindcă nu ai niciun act de identitate.

— Şi dacă ţi-a luat numărul?

— Mergeam prea repede. Dar data viitoare să-l acoperi cu mâna.

— Care dată viitoare?

— Am un număr care începe cu NN. Ăsta-i prefixul, care înseamnă că sunt rezident străin – *nguoi nuoc ngoia.* Străin, nu turist. Aceştia primesc o amendă de zece dolari, pentru că ei cred că e puţin şi sunt oricum speriaţi. Nu e vorba de bani, ci de principii.

— Cred că te afli aici de prea mult timp.

— Poate.

Ne-am apropiat de grădina împrejmuită a Palatului Reunificării, fosta reşedinţă a preşedinţilor sud-vietnamezi, pe atunci Palatul Independenţei. Îmi aminteam locul ăsta din ’72, şi l-am revăzut în aprilie 1975 la televizor, pe faimoasa de-acum casetă video care arăta un tanc comunist doborând porţile masive din fier forjat.

Am cotit pe o stradă laterală şi am intrat pe terenul palatului prezidenţial, pe urmă am oprit într-o parcare mică şi am coborât. Susan legă motocicleta de un rastel pentru biciclete şi îşi scoase ochelarii. Îmi zise:

— Mă gândeam că ţi-ar plăcea să vezi fostul palat prezidenţial.

— Suntem aşteptaţi?

— E deschis pentru public.

Susan scoase un aparat fotografic dintr-o geantă a motocicletei, apoi spuse:

— Te asigur că n-ai fost urmărit, dar dacă s-a transmis ceva prin staţie şi se ştie că eşti aici, dumneata vizitezi palatul cu o tipă pe care-ai agăţat-o undeva. În regulă?

— Lasă-mă pe mine să mă ocup de acoperirea mea.

— Sunt aici ca să te ajut. În plus, îmi place să fiu ghid pentru străini. Urmează-mă.

Am ocolit palatul pe o alee din grădină şi am ajuns în faţa masivei clădiri care nu era un palat cu decoraţiuni tradiţionale, ci o structură din beton prefabricat a cărei arhitectură putea fi descrisă ca fiind de o modernitate tropicală, rezistentă la obuzele de mortier. Cam la o sută de metri, peste o pajişte întinsă, erau porţile din fier forjat, arătând acum mai bine decât atunci când tancul nord-vietnamez le trântise la pământ. De fapt, în stânga acestora se vedea un mare tanc rusesc T-59, instalat pe o platformă de beton, şi am presupus că acela era *tancul.*

Susan mă întrebă:

— Ştii ce-i aici?

— Ştiu. Ăla-i tancul?

— Da. Eram mică atunci când s-au întâmplat toate astea, dar am văzut caseta video. Pentru un dolar poţi să te uiţi în interior.

— L-am văzut la televizor când s-a întâmplat.

Am observat în jurul tancului mulţi occidentali care făceau fotografii. Dar, spre deosebire de tancul american ruginit de la Muzeul crimelor de război, cel de fabricaţie rusească era înconjurat de lanţuri şi steaguri. Era un tanc foarte important. Susan spuse:

— Am condus o mulţime de americani aici, inclusiv pe părinţii mei, şi am memorat prezentarea ghidului. Vrei s-o auzi?

— Sigur.

— Urmează-mă.

Am urcat treptele palatului şi ne-am oprit sus. Ea zise:

— Aşadar, e 30 aprilie 1975 şi comuniştii au intrat în Saigon. Tancul ăla goneşte pe strada Le Duan şi năvăleşte pe porţile de-acolo. Îşi continuă drumul peste pajişte şi se opreşte chiar aici, în faţa palatului. Asta ai văzut pe caseta video, filmată de un fotoreporter care s-a întâmplat să fie în locul potrivit la momentul potrivit.

Continuă:

— După un minut sau două, un camion intră pe poartă, traversează pajiştea şi se opreşte lângă tanc. Un ofiţer nord-vietnamez sare din el şi urcă treptele astea. Bun, şi chiar aici stă generalul Minh, care devenise preşedintele Vietnamului de Sud cu vreo patruzeci şi opt de ore mai devreme, după ce preşedintele Thieu şi-a luat tălpăşiţa. Minh e înconjurat de noul său cabinet şi probabil că toţi sunt foarte nervoşi, întrebându-se dacă n-or să fie împuşcaţi pe loc. Ofiţerul comunist urcă treptele, iar Minh spune: „Aştept de azi-dimineaţă să vă transfer puterea”. Ofiţerul comunist îi răspunde: „Nu poţi renunţa la ceva ce nu ai”. Sfârşitul poveştii, sfârşitul războiului, sfârşitul Vietnamului de Sud. Şi, mi-am zis eu, Sfârşitul Coşmarului. Când am văzut la televizor tancul năvălind pe porţile palatului, mi-am amintit că am avut sentimentul că toate vieţile pierdute ale americanilor ce încercaseră să apere Vietnamul de Sud fuseseră irosite în van.

Am încercat să-mi amintesc ce s-a întâmplat cu generalul Minh, dar, ca toată lumea din America, am renunţat la Spectacolul Vietnam după 30 aprilie 1975.

Susan mă întrebă:

— Vrei să-ţi fac o poză cu tancul în fundal?

— Nu.

Lângă uşile din faţă ale palatului era o casă de bilete, iar un anunţ preciza în engleză: *Pentru străini: patru dolari – Pentru vietnamezi: gratuit.*

Susan se certa cu tipul de la ghişeu şi am bănuit că era vorba de principiu, nu de bani. I-am zis:

— Spune-i că vreau o reducere pentru pensionari.

— Astăzi plătesc eu, zise ea.

În cele din urmă s-au înţeles pentru şase dolari, am primit fiecare câte un bilet şi am intrat.

Susan spuse:

— Închide telefonul. Îi apucă pandaliile dacă sună vreun celular în sanctuarul lor.

Palatul nu avea aer condiţionat, dar era mai răcoare decât afară, în bătaia soarelui. Am pătruns în holul mare de la intrare, bogat ornamentat, şi am străbătut cele patru etaje ale masivului palat. Arăta mai bine înăuntru decât afară şi arhitectura modernă lăsa impresia unui loc deschis, aerisit. Majoritatea mobilierului era în stilul occidental al anilor şaizeci, însă existau şi numeroase caracteristici tradiţionale vietnameze, inclusiv o colecţie de picioare retezate de elefant.

Mulţi oameni făceau turul palatului, majoritatea americani, dacă mă luam după numărul celor care purtau şorturi. Fiecare secţiune a clădirii avea un ghid vietnamez care îi spunea mereu lui Susan în engleză să rămână cu grupul. Aceasta îi răspundea în vietnameză şi urma o mică dispută din care ea ieşea întotdeauna învingătoare.

Susan forţa într-adevăr nota şi bănuiesc că asta făcea parte din personalitatea ei; voia să fie recunoscută drept americancă, dar nu turistă. Mai era şi cam dezagreabilă, ca să fiu sincer. Cred că Bill ar fi fost de acord cu mine în privinţa asta.

Am urcat pe acoperişul palatului, unde zeci de turişti fotografiau oraşul. Era o privelişte plăcută, cu excepţia stratului de smog. Ghidul stătea pe suprafaţa unui heliport, lângă un vechi elicopter american Huey, şi spunea în engleză:

— De aici preşedintele Thieu, marioneta americană şi cel mai mare criminal, familia şi prietenii lui au luat elicopterul şi-au zburat către o navă de război americană, în vreme ce victorioasa Armată Populară se apropia de Saigon.

Heliportul de pe acoperiş era un loc potrivit pentru fumat şi Susan îşi aprinse o ţigară, apoi îmi zise:

— Am învăţat multă istorie de când sunt aici. E interesant să te afli lângă cineva care a trăit efectiv câte ceva din toate astea.

— Vrei să sugerezi că sunt o relicvă?

De astă dată ea păru puţin stânjenită şi spuse:

— Nu, doar că… mă rog, probabil că erai *foarte* tânăr când ai fost aici. Zâmbi. Şi-acum eşti tânăr.

De fapt, Cynthia şi Susan erau cam de aceeaşi vârstă, deci presupun că mă ţineam încă bine. Se pare că personalitatea mea imatură le induce în eroare pe femei.

Susan îşi termină ţigara şi ne întoarserăm în palat. La etajul doi am intrat în salonul de primire prezidenţial. Susan îi dădu paznicului un dolar şi-mi spuse:

— Poţi să stai în fotoliul preşedintelui. Îţi voi face o fotografie.

Neplăcându-mi să fiu fotografiat în misiune, i-am zis:

— Nu-i nevoie…

— Am plătit deja un dolar. Şezi acolo.

Aşa că m-am aşezat în stupidul fotoliu al fostului preşedinte al Vietnamului de Sud şi Susan mi-a făcut o poză. Ne distrasem destul şi i-am spus:

— Am văzut totul?

— Nu, am lăsat la urmă ce-i mai grozav. Urmează-mă.

Am coborât câteva trepte până la un culoar slab luminat, unde se vedeau mai multe uşi. Susan zise:

— Aici a fost adăpostul antiaerian, dar şi birourile consiliului de război.

Mă conduse într-o încăpere mare, luminată de vechi aplice fluorescente, în care ne aflam doar noi doi. Pereţii erau acoperiţi cu furnir ieftin de mahon, de genul celui pe care-l foloseau cândva

americanii ca să-şi finiseze sălile de jocuri de la subsol.

Pe ziduri existau zeci de hărţi ale Vietnamului de Sud la diverse scări, hărţi ale unor provincii şi unele mai detaliate ale oraşelor şi localităţilor. Pe toate erau simboluri colorate ce indicau localizarea unităţilor militare americane, sud-vietnameze şi inamice, desfăşurate pe întreg cuprinsul ţării.

Hărţile erau datate, iar unele dintre ele proveneau de pe timpul ofensivei Tet din ianuarie şi februarie 1968. Am văzut localizarea batalionului meu de infanterie, marcată cu un steguleţ lângă oraşul Quang Tri, ceea ce era straniu. Unele hărţi erau datate aprilie 1972, în perioada ofensivei de Paşte, la care de asemenea participasem.

Susan mă întrebă:

— Te interesează?

— Da.

— Arată-mi unde ai fost încartiruit.

I-am arătat steguleţul de lângă oraşul Quang Tri.

— Asta a fost baza mea militară în 1968, numită ZA Sharon.

Ea zise:

— ZA înseamnă Zonă de Aterizare – mi-a spus alt veteran, şi toate bazele aveau nume de femei.

— Multe, dar nu toate.

I-am arătat alt steguleţ.

— Aici a fost ZA Betty, un vechi fort francez, tot lângă Quang Tri. Acolo se afla cartierul general al brigăzii, unde locuia colonelul.

— O să vizitezi locurile astea?

— Poate.

— Cred că ar trebui s-o faci. Şi unde erai în ’72?

— La Bien Hoa. Chiar lângă Saigon. Trebuie să cunoşti locul.

— Sigur. Dar nu ştiam că acolo a fost o bază americană.

O hartă era datată aprilie 1975. Mai pot descifra simbolurile militare, aşa că recunosc poziţiile

forţelor sud-vietnameze şi înaintarea armatei nord-vietnameze, reprezentată prin săgeţi roşii, în timp ce traversa cu repeziciune ţara. Se părea că, la un moment dat, nimeni nu-şi mai dăduse osteneala să facă însemnări sau să deplaseze steguleţele. Cel care ţinuse harta la zi trebuie să fi înţeles că venise sfârşitul.

Dacă ascultai cu atenţie şi aveai o imaginaţie bogată, puteai auzi fantomele, ţi-i puteai închipui pe militari şi politicieni stând aici zi şi noapte în decursul lunii aprilie 1975, pe măsură ce devenea tot mai clar că săgeţile roşii de pe hartă nu erau nişte abstracţiuni, ci sute de mii de soldaţi şi tancuri inamice venind către Saigon – către ei.

Ne-am uitat prin celelalte camere de la subsol: săli de şedinţe, o sală de comunicaţii cu modele vechi de staţii radio şi telefoane, un dormitor frumos mobilat şi o cameră de zi pentru preşedinte, şi-aşa mai departe, toate încremenite în timp.

Am părăsit camerele de la subsol ale consiliului de război şi am ieşit la lumina soarelui, în spatele palatului, unde se mai afla şi-acum vechiul Mercedes Benz al preşedintelui Thieu; alt fragment de timp încremenit care făcea locul ăsta atât de ciudat.

Ne-am plimbat prin grădinile fostului palat prezidenţial, care arătau bine. Susan mă întrebă:

— Ţi-a plăcut?

— Interesant. Mulţumesc.

— Nu ştiu niciodată exact ce vor să vadă oamenii, dar fiind veteran, m-am gândit că ai aprecia fragmentul ăsta de istorie. Mai am să-ţi arăt câteva locuri, pe urmă o să mănânci ceva.

— Zău că nu trebuie să mă conduci prin tot Saigonul.

— Îmi face plăcere. Când locuiam la New York, n-aş fi ajuns să văd niciodată Statuia Libertăţii şi Empire State Building dacă nu le-aş fi vizitat cu străinii.

— Eu am aceeaşi problemă la Washington.

— Ştii, n-am fost niciodată acolo.

— Uneori şi eu îmi doresc să *nu* fi ajuns niciodată la Washington.

Susan îmi aruncă o privire, pe urmă zise:

— Dacă ajung vreodată la Washington, îmi datorezi un tur al oraşului.

— S-a făcut.

Am continuat să mergem pe jos. Aerul era încărcat de mireasma florilor, un lucru plăcut. În luna ianuarie. Ne-am oprit la o tarabă cu răcoritoare şi ne-am cumpărat câte o sticlă cu jumătate de litru de apă. Am băut în timp ce mergeam, iar eu am întrebat-o:

— Care a fost reacţia părinţilor tăi când te-au vizitat prima dată?

— Au fost îngroziţi. Voiau să-mi fac bagajul şi să plec imediat. Râse şi adăugă: Nu puteau concepe ca fetiţa lor răsfăţată să trăiască într-un oraş din lumea a treia. Au fost de-a dreptul iritaţi de prostituate, comunişti, cerşetori, hrană, căldură, boli, ca să nu mai vorbesc de mine care fumam şi mergeam la biserica catolică – de absolut tot. Râse din nou.

Am întrebat-o:

— I-ai plimbat cu motocicleta?

— Doamne, nu. N-au vrut să ia nici măcar un triciclu. Am mers cu taxiul. Adăugă: Fratele şi sora mea au venit o dată pe cont propriu şi le-a plăcut. Fratele meu a dispărut într-o noapte şi s-a întors zâmbitor.

— Sunt sigur că a fost la un teatru de păpuşi. Câţi ani are?

— Pe-atunci era la colegiu.

— Cu ce se ocupă părinţii dumitale?

— Tata e chirurg, iar mama profesoară. Ce poate fi mai grozav?

— Tata a fost mecanic şi mama menajeră. Am crescut în sudul Bostonului.

Susan nu comentă, dar memoră informaţia.

Părea să se îndrepte spre o destinaţie anume şi am luat-o pe o alee croită printre tufe înflorite. În faţa noastră se afla o mică pantă înverzită, iar ea urcă până la jumătate şi se aşeză.

Îşi scoase pantofii şi şosetele, îşi mişcă degetele picioarelor şi îşi descheie câţiva nasturi de sus ai bluzei de mătase.

M-am aşezat la câţiva paşi de ea.

Susan îşi deschise borseta, scoase o ţigară şi o aprinse. Eu mi-am scos telefonul din buzunar şi am zis:

— Poate că ar trebui să sun la hotel.

Ea îmi luă celularul din mână şi-l puse în borsetă.

— Nu-i nicio grabă. Voi suna eu mai târziu. Reacţionează mai bine când le vorbeşti în vietnameză.

Îşi termină ţigara, îşi suflecă mânecile bluzei, se întinse pe spate în iarbă şi închise ochii.

— Ah, ce bine e. Ar trebui să-ţi scoţi cămaşa ca să te bronzezi puţin.

Am făcut ce mi-a spus şi m-am întins lângă ea, dar nu prea aproape. Mi-am pus sub cap cămaşa şi sticla de apă goală.

Soarele îmi dădea o senzaţie plăcută pe piele, în timp ce vântul începu să bată uşor. Susan îmi zise:

— Arăţi prea palid.

— Abia am sosit dintr-o ţară unde acum e iarnă.

— De fapt, mi-e dor de iarnă. Mi-e dor de toamnele din Berkshire.

Am sporovăit o vreme, pe urmă i-am spus:

— Poate că nu e treaba mea, dar mă simt puţin vinovat dacă te-ai certat cu Bill pentru că îţi petreci duminica asta cu mine.

Nu era aşa, dar voiam să văd ce reacţie are.

O vreme nu zise nimic, gândindu-se, evident, la răspunsul corect. În cele din urmă spuse:

— I-am explicat că pleci luni dimineaţă în centrul ţării şi că trebuie să fii informat – că asta făcea parte din stupidul serviciu pe care i se ceruse

să mi-l facă. Adăugă: Voia să vină şi el. I-am spus că nu se poate.

— De ce?

— În Vietnam, trei e un număr nefast, iar trei oameni împreună aduc ghinion.

I-am răspuns:

— Credeam că trei e un număr norocos în Vietnam. Ştii doar – *Ba Ba Ba* – berea norocoasă.

Ea tăcu o clipă, apoi zise:

— Poate că am înţeles eu greşit.

Râse, dar nu răspunse cu adevărat întrebării mele.

Soarele începuse să ardă şi eu transpirasem, dar Susan arăta proaspătă ca o rodie. I-am spus:

— Atunci informează-mă.

— Care-i următoarea ta destinaţie?

— Nu ştiu sigur.

— Atunci cum să te informez? Şi de ce nu ştii unde-o să mergi?

— Trebuie doar să călătoresc prin ţară, poate voi vizita câteva foste câmpuri de luptă, pe urmă voi avea o întâlnire, cam peste o săptămână.

— Unde?

— Nu pot spune asta.

— Aşa nu mă ajuţi deloc.

— Dă-mi nişte informaţii generale despre transporturi, comunicaţii, cum funcţionează hotelurile, vama, schimbul valutar şi-aşa mai departe.

— În regulă. Acum e sărbătoarea Tet şi e greu să găseşti vreun mijloc de transport săptămână viitoare. Pe urmă, începând cu ziua de Anul Nou, totul e închis ori are un program foarte scurt – de fapt, trenurile nu merg timp de patru zile. Şoselele, avioanele şi autobuzele sunt goale, fiindcă toţi stau pe lângă casă, mănâncă şi dorm. Peste nouă luni va avea loc o creştere bruscă a natalităţii, dar asta nu e problema dumitale.

— Şi cei mai mulţi oameni se află în oraşele şi satele lor de baştină?

— Aşa e. Aş zice că nouăzeci la sută din populaţie reuşeşte să ajungă acasă. Marile oraşe şi localităţi, care în timpul anului sunt pline de oameni veniţi din mediul rural, rămân acum pur şi simplu pustii – iar sătenii au plăcerea de a-i găzdui pe oaspeţi o săptămână în micile lor colibe.

Mi-am amintit de zilele dinaintea sărbătorii Tet din ’68 şi de imaginea miilor de oameni care mergeau pe jos, cu bicicleta sau în căruţe trase de bivoli pe drumurile de ţară. Armata difuzase un comunicat prin care explica trupelor ce se întâmpla şi ni se spunea să nu ne amestecăm în această mişcare de masă a populaţiei, dar să fim atenţi la membrii Viet Congului care s-ar fi putut infiltra printre pelerini. Un membru Viet-Cong era orice bărbat potenţial militar, care avea două mâini şi două picioare, nu purta uniforma armatei sud-vietnameze şi nu avea asupra lui un document de identitate.

Nu-mi aminteam să fi descoperit vreun membru al Viet Congului, dar privind retrospectiv, masele alea de civili trebuie să fi fost pline de asemenea indivizi infiltraţi, pregătindu-se pentru ceea ce urma să înceapă. Şi, pentru a înrăutăţi situaţia, mulţi soldaţi sud-vietnamezi erau fie în permisie, fie lipseau nemotivat ca să ajungă acasă. Generalul Giap de la Hanoi, care pregătise acel atac-surpriză în ajunul sărbătorii Tet, cea mai venerată şi inofensivă zi a anului, fusese un tip isteţ. Speram că domnul colonel Hellmann de la Washington, care plănuise misiunea mea în timpul sărbătorii Tet, era cel puţin la fel de isteţ.

Susan continuă să-mi prezinte condiţiile generale din zona rurală şi confirmă unele informaţii pe care mi le oferise Conway. Zise:

— Oamenii sunt în general prietenoşi şi n-or să te toarne la poliţie. Nu le place regimul, dar îşi iubesc ţara. Respectă-le obiceiurile şi tradiţiile şi manifestă interes faţă de felul lor de trai.

— Nu le cunosc obiceiurile.

— Nici eu. Cunosc Saigonul, dar acolo e cu totul altceva. Nu pune mâna pe capul nimănui. E sacru. Picioarele sunt cea mai de jos parte a trupului. Nu ţi le ridica deasupra capetelor lor. Asta-i lipsă de respect.

— Cum mi-aş putea ridica picioarele deasupra capului cuiva?

— Am în minte câteva modalităţi.

Prin urmare, stăteam întinşi acolo şi Susan îmi vorbea despre obiceiuri, capcane, poliţie, probleme de sănătate, hrană, case de oaspeţi care nu raportează la poliţie prezenţa ta şi-aşa mai departe.

Am întrebat-o:

— Minele terestre mai sunt un pericol?

— Se pare că da. Din când în când, citeşti în ziare despre un puşti care-a sărit în aer. Dacă te afli într-o provincie îndepărtată, mergi pe cărările bătătorite. Adăugă: N-ai vrea să afli ce-ai pierdut ultima dată când ai fost aici.

— Nu.

Mă întrebă:

— Te vei duce în fostul Vietnam de Nord?

— Poate.

— Ei bine, dacă te duci, situaţia se schimbă. Comuniştii se află la putere din anii ’50 şi sunt destul de bine organizaţi. După cum scrie în ghidul firmei mele, pe care a trebuit să-l citesc, poliţia secretă din nord are o reţea extinsă de informatori. Oamenii din nord nu sunt prea prietenoşi cu americanii, cum am descoperit în prima mea călătorie de afaceri la Hanoi. Noi am omorât cam un milion dintre ei. Corect? Oamenii ăia *te vor turna la* poliţie. Se uită la mine şi spuse: Dacă te duci în nord, să te aştepţi la un stat poliţist mai eficient.

— Am auzit asta.

— Prezintă-te drept australian. Or să fie mai prietenoşi cu dumneata. Sigur, asta nu merge cu poliţiştii, care ţi-ar putea cere paşaportul.

— Cum se poartă un australian?

— Să ai tot timpul o cutie cu bere în mână.

— În regulă.

— S-ar putea să auzi expresia *Lien Xo* rostită în legătură cu tine. Puştii din zonele rurale, care nu văd prea mulţi albi, te vor striga: *Lien Xo!* Asta înseamnă „străin” sau „occidental”, însă traducerea literală e „Uniunea Sovietică”.

— Mai vorbeşte-mi despre asta.

— Bine. Când ruşii s-au aflat aici, din 1975 până în anii ’80, nu existau occidentali în ţară, iar termenul *Lien Xo* a ajuns să însemne „occidental”. În nord, *Lien Xo* nu e peiorativ – sovieticii au fost aliaţii lor. În sud a avut cândva conotaţii peiorative pentru că turiştii îi urau pe militarii ruşi şi pe consilierii civili. Acum înseamnă doar „occidental”. Ai priceput?

— Oarecum. În sud sunt american, în nord sunt australian. Dar lumea o să-mi zică sovietic.

— Asta înseamnă doar „occidental”. Nu face confuzie.

— De ce n-aş putea fi neozeelandez ori britanic sau canadian, de exemplu?

— Nu ştiu. Încearcă. În fine, în nord, oamenii nu sunt aşa de materialişti ca în sud.

— Asta-i bine.

— Nu, e rău. Sunt adevăraţi roşii şi greu de mituit. Poate că e o chestiune filosofică sau politică, dar şi pentru că în nord nu sunt atâtea bunuri de consum şi ca urmare dolarul american nu e Dumnezeu. Aşa că nu poţi să-i dai unui poliţist o bancnotă de zece dolari şi să te aştepţi să-şi schimbe părerea, înţelegi?

— Dar dacă-i dau una de douăzeci?

Ea se ridică brusc în capul oaselor şi spuse:

— Ştii ceva? Biroul meu e închis peste două săptămâni cu ocazia sărbătorilor. Iar săptămâna viitoare nu prea am de lucru. Vrei să te însoţesc?

M-am ridicat şi eu în capul oaselor.

Ea zise:

— Mi-ar plăcea mult să călătoresc prin ţară. În ultimul an n-am ieşit aproape deloc din Saigon. Ar putea fi interesant să văd nişte vestigii ale războiului alături de un veteran.

— Mulţumesc, dar…

— Vei avea nevoie de un translator. În afara oraşelor, oamenii nu prea vorbesc engleza. Nu m-ar deranja să-mi iau o vacanţă.

— Sunt sigur că există alte locuri unde-ai putea merge. Să vezi iarna în Berkshire, de pildă.

— Totdeauna plec din ţară în vacanţă, dar mi-ar plăcea să rămân pe aici o dată.

— Sunt sigur că Bill ar fi fericit să te însoţească.

— Lui nu-i place Vietnamul. Nu pot să-l scot din Saigon.

— Cu siguranţă ar face o excepţie dacă ne-ar urmări.

Susan râse, pe urmă spuse:

— Putem merge împreună ca prieteni. Oamenii fac mereu treaba asta. Am încredere în tine. Lucrezi pentru guvern.

— Nu cred că cei care m-au trimis aici ar fi de acord să-mi iau un tovarăş de călătorie.

— Ar face-o dacă ar înţelege cum stau lucrurile în ţara asta. În afară de problema limbii, bărbaţii care călătoresc singuri sunt hărţuiţi fără milă de proxeneţi şi prostituate, ceea ce nu se întâmplă dacă sunt însoţiţi de o femeie. În plus, e mai puţin probabil să te sâcâie poliţia. Se presupune că un tip singur e pus pe rele. Nu ştiu de ce te-au trimis singur aici.

Nici eu, dacă mă gândeam bine. Presupun că avea legătură cu puternica dorinţă de a se limita numărul celor care ştiau de această investigare a unei crime care nu era investigarea unei crime. Am zâmbit şi i-am zis lui Susan:

— De unde ştiu că nu eşti agent dublu?

Îmi zâmbi.

— Sunt un plictisitor consilier pentru investiţii. Am nevoie de ceva palpitant.

— Mergi cu motocicleta.

— Am mai făcut asta. Gândeşte-te la oferta mea. Pot să las în seara asta un mesaj la birou, să-mi fac bagajul şi să fiu la Rex mâine dimineaţă, cel mai târziu la ora 10.

Am întrebat-o:

— Şi Bill?

— De ce eşti obsedat de Bill?

— E o treabă de bărbaţi. Are armă?

Ea râse.

— Nu. Sigur că nu. Adăugă: A avea o armă aici e o infracţiune gravă.

— Bun.

Ea spuse:

— O să-i trimit o telegramă de la prima noastră oprire. Oriunde-ar fi asta.

— Lasă-mi timp de gândire.

— În regulă, dar dacă hotărăşti că ţi-ar plăcea să mergi cu mine, aş vrea să înţelegi că relaţia noastră va fi strict platonică. Vorbesc serios. Îmi voi plăti camera, iar tu eşti liber să testezi domnişoarele din partea locului, numai că vreau însoţitor la masă.

— Cine plăteşte masa?

— Tu, desigur. Eu comand, tu plăteşti. Şi când vei dori să pleci la vreo întâlnire secretă, eu voi dispărea.

M-am gândit la toate astea stând acolo pe panta înverzită, cu imaginea palatului prezidenţial în depărtare, clădirile Saigonului în jurul parcului, cu mireasma florilor în nări şi cu soarele pe faţă. I-am aruncat o privire şi ochii ni s-au întâlnit.

Susan îşi aprinse altă ţigară, dar nu zise nimic.

Eu sunt obişnuit să lucrez singur şi, de fapt, chiar prefer situaţia asta. Dacă aş da-o în bară de unul singur, prietenii mei de la Washington ar fi dezamăgiţi şi poate înţelegători, în funcţie de împrejurări. Dacă aş da-o în bară cutreierând ţara cu o femeie, aceiaşi prieteni m-ar spânzura de boaşe. James Bond n-a avut niciodată problema asta.

În plus, nu ştiam deloc ce punea la cale. Îmi explicase rezonabil că voia să petreacă o vacanţă în ţară, pe urmă era entuziasmul pentru aventură, iar ăsta putea fi motivul ei principal. Şi mai eram şi eu. Eu *sunt* fermecător. Dar nu atât de fermecător.

În orice caz, motivele ei erau total lipsite de importanţă pentru misiunea mea. Când lucrez la un caz, mă concentrez cu totul asupra lui şi nici măcar nu mă *gândesc* la femei. Numai rareori. Când şi când, însă doar în timpul liber.

Apoi, desigur, mai era şi Cynthia. Ea era o profesionistă care lucra cu mulţi bărbaţi şi sunt sigur că ar fi înţeles. Dar poate că nu.

— Te gândeşti?

— Mă uitam la libelula aia.

— Atunci dă-mi de ştire mâine dimineaţă pe la ora 8. Pe urmă, cum spunem noi în afaceri, oferta dispare de pe masă.

Încălţă şosetele şi pantofii, îşi încheie bluza, se ridică şi îşi puse ochelarii.

M-am ridicat şi mi-am pus cămaşa, în vreme ce ea strângea cureaua borsetei la brâu.

— Gata de drum?

Am coborât panta, luând-o spre parcare. Susan dezlegă motocicleta, apoi scoase telefonul celular şi formă un număr, îmi spuse:

— Sun la Rex.

Zise ceva în vietnameză, apoi am auzit-o rostindu-mi numele. Nu părea mulţumită de răspuns şi deveni ceva mai aspră. *Dezagreabilă.* După o grămadă de cuvinte monosilabice şi consoane, închise telefonul şi-mi spuse:

— Nu au nimic pentru tine. Dar le-am dat numărul meu de mobil şi le-am zis să sune de îndată ce apare paşaportul tău sau orice altceva.

Îmi întinse telefonul, porni motorul, iar eu m-am suit în spate. Spuse:

— Scuze. Trebuia să te întreb dacă vrei să conduci.

— Mai târziu.

Am mers pe străzile Saigonului şi Susan o lăsase mai moale cu viteza. Mă întrebă:

— Îţi aminteşti numele tipului de la aeroport?

— De ce? Îi cunoşti pe tipii răi după nume?

— Pe unii dintre ei. Numele circulă.

— Numele lui e Mang. Un colonel în uniformă.

Ea mă informă:

— Mang e prenumele. Îi cunoşti tot numele?

I-am răspuns:

— S-a prezentat drept colonelul Mang. Cum poate fi ăsta prenumele lui?

— Credeam că ai petrecut ceva timp aici. Vietnamezii îşi folosesc prenumele – care se află de fapt la sfârşit – împreună cu gradul sau calitatea. Deci tu ai fi domnul Paul, iar eu domnişoara Susan.

— De ce fac asta?

— Nu ştiu. E ţara lor. Pot face orice. Nu ştiai asta de când ai fost aici?

— Ca să fiu sincer, militarii americani ştiau foarte puţine despre vietnamezi. Poate că asta a fost una dintre probleme.

Ea nu comentă, dar zise:

— Sunt foarte grijulii în legătură cu formulele de adresare. Folosesc totdeauna o calitate – domn, domnişoară, colonel, profesor, orice – urmată de prenume. Sunt încântaţi dacă ştii cuvântul vietnamez. *Dai-Ta* Mang. Colonelul Mang. *Ong* Paul. Bunicul Paul. Râse.

M-am întrebat care era cuvântul care însemna „căţea”.

Susan îmi zise:

— Voi întreba de un colonel Mang, dar află numele lui dacă-l mai vezi.

— Sunt sigur că o să-l mai văd.

— Tipului i-ai spus unde vei merge?

— A aflat o parte din itinerarul meu din chitanţele de hotel. Voia să cunoască restul înainte de a-mi da paşaportul.

— Vrei ca el să ştie unde te duci?

— Nu tocmai.

— Atunci inventează ceva. Aici, statul poliţist nu este eficient. Vrei să vezi alt loc faimos?

— Sigur.

— Te simţi bine?

— La viteza asta, da.

Ea întinse mâna la spate şi mă bătu pe genunchi, apoi îmi zise:

— O să prind fiara mai târziu şi-o să mergem către plantaţia de cauciuc Michelin. Vreau să ieşim din oraş. E-n regulă?

— Poate că ar trebui să stau pe lângă hotel în caz că acest colonel comunist vrea să mă vadă.

— E duminică. El e acasă şi citeşte biografia lui Ho Şi Min, în timp ce nevasta lui găteşte câinele familiei. Râse.

Şi eu am râs. Adică, trebuie să râzi.

Pentru unii bărbaţi, Susan Weber ar fi fost o pură fantasmă masculină. Dar eu gândeam că Susan Weber era precum ţara în care trăia: frumoasă şi exotică, seducătoare ca o briză tropicală într-o noapte înstelată. Dar undeva, în străfundurile minţii, auzeam tot mai aproape bătaia beţelor de bambus.

11

Am urcat pe Le Duan, un bulevard larg, cu arbori înfrunziţi, iar Susan opri vehiculul lângă trotuar şi-mi făcu semn spre partea opusă a străzii.

— Recunoşti locul ăsta?

Dincolo de un zid înalt de beton, cu turnuri pentru santinele, se afla o clădire masivă cu vreo şase etaje, de un alb imaculat; încă o construcţie în stilul anilor şaizeci din beton prefabricat, rezistent la bombe. Mi-au trebuit câteva secunde până să recunosc fosta ambasadă americană.

— Am văzut reportajul filmat cu trupele Viet Congului pătrunzând în ambasadă în timpul ofensivei Tet.

Am dat din cap. Asta se întâmpla în februarie 1968 – începutul sfârşitului; sfârşitul propriu-zis urma să vină şapte ani mai târziu, în 1975, când ambasada avea să devină Doamna cea Grasă cântând ultima arie dintr-o operă tragică mult prea lungă.

Am ridicat privirea spre acoperiş şi am văzut construcţia mai mică de unde ultimii americani părăsiseră oraşul cu elicopterul la 30 aprilie 1975, în timp ce trupele comuniste se apropiau. Era încă una din acele faimoase ori infame scene filmate, emblematică pentru haosul deprimant de-atunci; puşcaşii marini luptându-se cu civilii şi soldaţii sud-vietnamezi care ţipau şi plângeau, vrând să fugă din ţară, membrii ambasadei încercând să pară calmi în vreme ce îşi croiau drum spre elicoptere, dosarele ambasadei arzând în curte, Saigonul pradă haosului şi ambasadorul ducând spre casă drapelul american împăturit.

Văzusem toate astea într-un jurnal de ştiri împreună cu alţi militari, din câte îmi aminteam, la un televizor din clubul subofiţerilor de la Fort Hadley, unde mai eram încartiruit. Nimeni în jurul meu nu vorbea, însă din când în când cineva zicea încet: „Rahat” sau „O, Doamne”. Un tip chiar plângea. Aş fi părăsit încăperea, dar eram vrăjit de imaginile acelei drame din realitate şi mai fascinat de faptul că fusesem la ambasadă de câteva ori, ceea ce făcea acele imagini mai fantastice decât le păreau celorlalţi.

Susan îmi întrerupse călătoria în timp, zicând:

— Clădirea e folosită de compania petrolieră a statului vietnamez, însă guvernul american negociază retrocedarea ei.

— De ce?

— Vor s-o refacă. E o imagine defavorabilă.

N-am răspuns.

— E proprietate americană. Ar putea construi acolo o nouă clădire pentru consulat. Dar cred că regimul comunist vrea să facă din ea o altă atracţie turistică. Cel puţin şase dolari intrarea. Pentru vietnamezi – gratuit.

Iarăşi n-am zis nimic.

Susan continuă:

— Americanii s-au întors, oamenii îi vor înapoi, iar guvernul încearcă să afle cum să le ia banii fără ca *ei* să fie prezenţi. Eu trăiesc situaţia asta în fiecare zi la firmă.

M-am gândit la motivele pentru care mă aflam eu în ţara asta, însă aveam încă mari lacune în înţelegerea misiunii mele, iar asta nu e procedura uzuală de-a trimite un om să facă o treabă periculoasă. Avea sens doar dacă o introduceam pe Susan Weber în ecuaţie.

Susan mă întrebă:

— Vrei să-ţi fac o fotografie cu ambasada în fundal?

— Nu. Să mergem.

Am trecut prin centrul Saigonului, am traversat un pod mic peste un râu tulbure, şi ea zise:

— Suntem pe insula Khanh Hoi, o zonă mai ales rezidenţială.

Era o porţiune de teren joasă, mlăştinoasă în unele locuri, cu pâlcuri de colibe din lemn pe lângă zonele mocirloase şi blocuri mai trainice în părţile înălţate. Atunci am întrebat-o:

— Unde mergem?

— Trebuie să-mi iau motocicleta.

Am trecut printr-un labirint de străzi cu case de lemn şi grădini, apoi pe lângă o aglomerare de clădiri din stuc cu mai multe etaje. Susan coti pe o alee şi intră într-o parcare, de fapt un spaţiu deschis din spatele unui bloc, înălţat pe stâlpi de beton. Parcarea era plină de biciclete, motociclete şi tot soiul de alte vehicule.

Am coborât, iar Susan a legat motocicleta de un rastel, apoi s-a dus către o altă motocicletă mare,

neagră şi a spus:

— Asta-i fiara mea. Ural 750. Străinii n-au voie să deţină motociclete peste 175 de centimetri cubi, aşa că o ţin aici.

— Ca să te uiţi la ea?

— Nu, ca s-o conduc. Poliţia controlează ce au străinii pe lângă casă. Nişte prieteni de-ai mei, familia Nguyen, locuiesc în blocul ăsta.

— Ce se întâmplă când mergi cu ea pe şosea?

— Trebuie să te mişti repede. Adăugă: Nu-i o mare problemă dacă eşti în extravilan. De-aici, de pe insula Khanh Hoi, pot s-o iau spre sud pe un pod mic şi să ies din oraş în cincisprezece minute. Motocicleta are plăci de înmatriculare vietnameze şi e de fapt înregistrată pe numele unui cetăţean vietnamez, iar poliţia, dacă mă opreşte, n-are cum să verifice cui aparţine. Şi dacă le dau cinci dolari, nu-i mai interesează.

— *Eşti* într-adevăr de mult timp aici.

Susan dezlegă puternica motocicletă cu o cheie din buzunar şi-mi spuse:

— Eşti pregătit pentru aventură?

— Eu încerc să nu atrag atenţia. Chiar e nevoie să luăm o motocicletă interzisă?

— Pe dealuri avem nevoie de forţă de tracţiune. Cântăreşti prea mult.

Mă bătu pe burtă, ceea ce m-a surprins întrucâtva. I-am spus:

— Ar trebui să porţi cască pe autostradă.

Ea aprinse o ţigară.

— Parcă ai fi tatăl meu.

M-am uitat la ea şi am spus:

— Îngăduie-mi nişte mărunte acte de rebeliune.

Trase din ţigară.

— Cu trei ani în urmă nu m-ai fi recunoscut.

— Numai să nu fii ucisă pe-aici.

— Nici tu.

— Hei, eu mă aflu a treia oară aici. Sunt profesionist.

— Eşti un novice, asta eşti.

Îşi scoase celularul şi, continuând să fumeze, formă un număr, vorbi în vietnameză, ascultă, glasul i se înăspri, apoi închise telefonul. Zise:

— Un mesaj pentru tine despre care nu mi-au spus.

— Vrei să mi-l comunici şi mie sau te mai plângi de recepţioner?

— Mesajul era de la colonelul Mang. Spunea să te prezinţi la serviciul de imigrări al poliţiei mâine dimineaţă la ora opt şi să întrebi de el. Adăugă: Te voi ajuta să întocmeşti un itinerar.

— Pot studia o hartă. Am precizat: M-aş putea duce acasă.

— Cunosc drumul.

Ea mă întrebă:

— Ai zis ori ai făcut ceva care să-l fi înfuriat pe tipul ăsta?

— Am fost ferm, dar politicos. Totuşi, poate că am spus ceva care l-a iritat.

Susan dădu din cap, apoi mă întrebă:

— Crezi că ştie ceva?

— Nu-i nimic de ştiut. Îţi mulţumesc pentru că-ţi faci griji, dar nu e problema ta.

— Ba sigur că e. Eşti din Massachusetts. În plus, îmi placi.

— Ei bine, sentimentul este reciproc. De-aceea vreau să nu te amestec în treaba asta.

— E treaba ta.

Sări pe masiva motocicletă, iar eu m-am suit pe şaua din spate, mai largă şi mai confortabilă decât cealaltă. Şaua ei avea un spătar cu mâner de care mă puteam ţine. Porni motorul, al cărui vuiet răsună dincolo de plafonul jos.

Susan ieşi din parcare, o luarăm spre sud, traversarăm alt pod mic peste un râu şi părăsirăm insula. În stânga se vedea râul Saigon, plin cu ambarcaţiuni de agrement.

Susan trase pe dreapta, se întoarse către mine şi zise:

— Dacă ei cred că pui la cale ceva, n-or să te dea afară din ţară. Or să te supravegheze.

Nu i-am răspuns.

— Dacă te arestează, or s-o facă într-un oraş mic, unde pot face tot ce vor cu tine. De-aceea ar fi bine să fii însoţit.

— De ce nu te-ar aresta şi pe tine?

— Pentru că sunt un membru important al comunităţii oamenilor de afaceri americani şi s-ar declanşa un mare scandal dacă aş fi arestată fără motiv.

I-am răspuns:

— Ei bine, te voi anunţa dacă am nevoie de o bonă.

Susan replică:

— Eşti un client arogant, domnule Brenner.

— Am fost şi în situaţii mai rele.

— Încă nu ştii asta.

Susan ambală motorul şi reveni pe şosea.

12

Ne-am îndreptat spre vest, străbătând un peisaj eterogen, rural şi urban: orezării, noi parcuri industriale, sate primitive şi blocuri înalte de apartamente.

După douăzeci de minute lăsasem în urma noastră periferia oraşului şi ne aflam în câmp deschis. Se vedeau puţine maşini duminica după-amiază, însă erau multe căruţe trase de bivoli, biciclete şi pietoni, printre care Susan se strecura fără să încetinească, claxonând aproape tot timpul.

Orezăriile joase lăsaseră locul terenului în pantă; parcele cultivate cu legume, păşuni şi pâlcuri de arbuşti.

Din loc în loc vedeam câte un iaz pe care îl puteam identifica drept un crater de bombă. Din aer apăreau în trei culori: apă albastră, limpede, apă cafenie, tulbure şi apă roşie. Apa roşie indica o

lovitură directă asupra unui buncăr cu mulţi oameni în el. Noi îi ziceam „supă de oameni”.

Susan strigă, acoperind zgomotul motorului:

— Nu-i aşa că-i o ţară minunată?

Nu i-am răspuns.

Am trecut pe lângă patru tancuri M-48 distruse, de fabricaţie americană, toate cu însemnele estompate de timp ale armatei sud-vietnameze, şi am presupus că fuseseră zdrobite în aprilie 1975 de către nord-vietnamezi în vreme ce se îndreptau spre bătălia finală de la Saigon care, din fericire, nu mai avusese loc.

Un cimitir imens apăru după o curbă a drumului, iar eu i-am spus lui Susan:

— Opreşte aici.

Ea a tras pe dreapta şi am coborât amândoi. Eu am trecut printr-o deschizătură dintr-un zid jos şi m-am oprit printre miile de plăci funerare din piatră acoperită de licheni, ce erau întinse pe pământ. Lângă unele plăci erau înfipte steaguri roşii cu o stea galbenă în mijloc. Pe fiecare lespede se afla un bol de ceramică cu beţişoare parfumate, unele fumegând.

Un bătrân se apropie de noi şi avu o scurtă conversaţie cu Susan. Ea îmi zise:

— Cimitirul ăsta e mai ales pentru membrii locali ai Viet Congului şi familiile lor. Partea aia a cimitirului e pentru nord-vietnamezii care au murit în timp ce eliberau Sudul – mă rog, el a zis „eliberau”. Cred că tu… noi am spune „invadau”.

— Întreabă-l dacă există pe-aici vreun cimitir al militarilor sud-vietnamezi.

Cei doi discutară, iar Susan spuse:

— Astfel de cimitire sunt interzise. Omul spune că nord-vietnamezii au distrus cu buldozerele toate cimitirele militare sud-vietnameze. Asta îl face să fie trist şi furios, pentru că nu poate avea grijă de mormântul fiului său, ucis pe când lupta în armata sud-vietnameză. Celălalt fiu a fost în Viet-Cong şi e îngropat aici.

M-am gândit la asta şi la cimitirele noastre apărute după Războiul Civil care îi comemorau atât pe morţii din Nord, cât şi pe cei din Sud. Însă aici, toate amintirile despre naţiunea învinsă păreau să fi fost şterse ori expuse de o manieră ruşinoasă, precum tancurile avariate, lăsate ca semne ale victoriei comuniste.

Am văzut o bătrână aşezată lângă Zid care vindea beţişoare parfumate. I-am dat un dolar şi am luat unul. M-am dus la cel mai apropiat mormânt şi am citit inscripţia de pe lespede: *Hoang Van Ngoc, trung-ny, 1949-1975.* Era născut în acelaşi an cu mine, dar, din fericire, ăsta era singurul lucru pe care-l aveam în comun. Susan se apropie şi aprinse beţişorul cu bricheta. Fumul şi mireasma s-au înălţat în aer.

De obicei nu mă rog dacă nu sunt direct afectat, dar am pus beţişorul în bol, gândindu-mă la cei 300 000 de nord-vietnamezi dispăruţi care nu aveau pietre de mormânt, la cei 2000 de dispăruţi de-ai noştri şi la sutele de mii de militari sud-vietnamezi despre care tocmai aflasem că zăceau sub pământ în cimitire distruse cu buldozerele. M-am gândit la Zid, la Karl şi la mine stând acolo, pe urmă la Tran Van Vinh.

O voce lăuntrică îmi spunea că nu era posibil ca acest vietnamez să fie în viaţă, în vreme ce alta îmi zicea că omul trăieşte. Convingerea mea era susţinută parţial de orgoliu: Paul Brenner nu bătuse atâta drum ca să găsească un om mort. Tot parţial, era vorba de seria aproape miraculoasă de împrejurări care mă adusese aici şi pe care, ca o persoană raţională, voiam să n-o iau în seamă, dar nu puteam. În sfârşit, exista şi bănuiala că domnul Karl şi prietenii săi ştiau ceva ce eu ignoram.

Am plecat de lângă mormânt şi ne-am întors la motocicletă.

Ne-am continuat drumul. Îmi aminteam de zona aceea din vestul Saigonului pentru că asigurasem de câteva ori securitatea unor convoaie ce mergeau

spre Tay Ninh, lângă frontiera cambodgiană. Pe-atunci, populaţia rurală trăia mai ales în cătune strategice, adică tabere păzite, ca şi în cele ce nu erau populate cu oameni ai Viet Congului, care locuiau în tunelele Cu Chi. Pe urmă erau şi membri Viet Cong pe jumătate – ziua susţineau guvernul de la Saigon, cinau în familie, iar noaptea luptau cu automate AK-47.

Zona asta, între frontiera cambodgiană şi periferia Saigonului, fusese aprig disputată în timpul războiului şi cea mai bombardată porţiune de teren din istoria luptelor purtate aici.

Mi-am amintit şi de masivele pustiiri cu Agentul Oranj, când, după ce întreaga vegetaţie era moartă şi de culoare cafenie, bombardierele americane aruncau napalm, lăsând regiunile rurale pradă flăcărilor. Norii de fum negru stăruiau pe cer zile întregi, până când venea ploaia şi depunea funingine umedă peste tot.

Asta puteau vedea generalii de pe acoperişul hotelului Rex, dacă se uitau spre vest în timpul cinei.

Am observat că vegetaţia se refăcuse, dar nu arăta bine; era pipernicită şi rară – efectul neîndoielnic al reziduurilor de substanţe distrugătoare din sol.

Motorul Ural 750 făcea mai mult zgomot decât o motocicletă americană sau japoneză de aceeaşi putere, aşa că n-am prea vorbit.

Ne aflam cam de o oră pe drum, iar acum ne îndreptam spre nord-vest, către Cu Chi şi Tay Ninh, pe unde trecea Drumul 22. Era amuzant – mi se mai întâmpla să mă rătăcesc prin nordul Virginiei, dar şoseaua asta o cunoşteam. Evident, fusese cândva importantă pentru mine.

Am intrat în Cu Chi, pe care mi-l aminteam ca pe un orăşel de provincie puternic fortificat, acum un loc aglomerat, cu clădiri noi, străzi pavate şi săli cu muzică karaoke. Era greu să-ţi imaginezi luptele purtate în interiorul şi în jurul oraşului

vreme de treizeci de ani, începând cu războiul francez din Indochina, în 1946, continuând cu cel american şi sfârşind cu vietnamezii înşişi angajaţi în bătălia finală.

Peste tot fluturau drapele roşii, iar în centrul unui sens giratoriu se afla alt tanc nord-vietnamez pe o platformă de beton, înconjurat de steaguri şi flori.

Susan intră pe ceea ce părea să fie strada principală, apoi trase pe dreapta şi opri motorul. Am coborât, iar eu am legat motocicleta de un rastel în timp ce ea a scos aparatul fotografic din portbagaj.

Ne-am întins şi ne-am scuturat praful roşu de pe haine. Susan mă întrebă:

— Ai mai fost vreodată aici?

— De câteva ori. În drum spre Tay Ninh.

— Zău? Ce făceai acolo?

— Nimic. Escortam câte un convoi după câte îmi amintesc. De la Bien Hoa la Cu Chi, pe urmă la Tay Ninh şi înapoi la bază, înainte de lăsarea întunericului.

— Uimitor.

Nu prea vedeam ce era uimitor şi nici n-am întrebat. Fesele îmi amorţiseră, mă dureau picioarele şi aveam praf în toate orificiile corpului.

Am luat-o pe jos pe strada principală, unde m-a surprins să văd grupuri de occidentali. Am întrebat-o pe Susan:

— Oamenii ăştia s-au rătăcit?

— Te referi la americani? Au venit să vadă faimoasele tuneluri de la Cu Chi. Sunt o mare atracţie turistică.

— Glumeşti?

— Nu. Vrei să le vezi şi tu?

— Vreau să văd o bere rece.

Am intrat pe terasa unei cafenele şi ne-am aşezat la o măsuţă.

Un chelner tânăr apăru în grabă şi Susan comandă două beri, care apărură în câteva

secunde, fără pahare. Prin urmare, stăteam acolo plini de praf, bând bere din sticle fără etichete, în timp ce Susan fuma, cu ochelarii de soare pe nas.

Deşi soarele asfinţise, era încă foarte cald. Eu am comentat:

— Uitasem cât de cald e aici în februarie.

— E mai rece în nord. De îndată ce laşi în urmă Trecătoarea Noroasă, vremea se schimbă. Acolo e sezonul ploilor.

— Îmi aduc aminte din ’68.

Susan părea să fi rămas cu privirea pierdută, apoi zise ca pentru sine:

— Până şi-acum, după atâţia ani de la ultimul glonţ tras, războiul pluteşte deasupra acestui loc… precum tipul ăla de vizavi.

M-am uitat spre trotuarul din faţă şi-am văzut un bătrân legănându-se în cârje, fără un picior şi fără jumătate dintr-un braţ. Susan îmi zise:

— Şi tancurile de pe marginile drumului, tunelurile de la Cu Chi, cimitirele militare de peste tot, monumentele de pe câmpurile de luptă, muzeele consacrate războiului în fiecare oraş, tineri şi tinere fără părinţi în viaţă… Când am venit prima dată aici, am încercat să ignor toate astea, dar nu se pot ignora. Sunt aspecte omniprezente şi n-am văzut nici măcar jumătate din ele.

N-am avut nicio replică.

Susan continuă:

— E şi o chestiune economică. Raţiunea unei mari părţi a turismului de-aici. Tinerii expatriaţi se cam amuză de nostalgia asta a războiului – înţelegi, veteranii care se întorc să vadă una şi alta. Ei… noi îi spunem vizitarea Lumii Cong. Asta-i cumplit. Ceva foarte insensibil. Cred că te irită.

N-am răspuns. Ea zise:

— A fost drăguţ din partea ta… beţişorul parfumat.

Nici de data asta n-am răspuns, până într-un târziu, când am spus:

— E foarte ciudat să mă aflu din nou aici… văd lucruri pe care tu nu le vezi… îmi amintesc situaţii pe care tu nu le-ai trăit niciodată… şi nu vreau să-ţi par trăsnit… însă din când în când…

— E-n regulă. Zău. Chiar aş vrea să vorbeşti despre asta.

— Nu cred că am cuvinte pentru ceea ce simt.

— Vrei să te întorci la Saigon?

— Nu. De fapt, mai degrabă mă bucur. Trebuie să fie vorba despre companie.

— Aşa trebuie. Cu siguranţă nu te bucură căldura şi praful.

— Sau felul cum conduci.

Ea îl chemă pe băiatul care ne servise, îi dădu un dolar, îi zise ceva, iar el alergă în stradă. După câteva minute, tânăr se întoarse cu o pereche de ochelari de soare şi un teanc de dongi în mână pe care Susan îi spuse să-i păstreze. Desfăcu ochelarii şi mi-i puse la ochii zise:

— Ia te uită, arăţi ca Dennis Hopper în „Easy Rider”.

Am zâmbit.

Susan luă aparatul fotografic şi spuse:

— Pari dur.

— *Sunt* dur.

Îmi făcu o poză, pe urmă îi dădu aparatul băiatului, își trase scaunul lângă mine şi îşi aruncă braţul pe după umerii mei. Puştiul ne făcu o fotografie cu capetele apropiate și ciocnind sticlele. Eu am spus:

— Mai fă câteva şi pentru Bill.

Susan luă aparatul de la băiat şi zise:

— Pot să-ţi trimit pozele acasă ori e vreo problemă?

Mi-am dat seama ce voia să afle şi am răspuns:

— Locuiesc singur.

— Şi eu.

Am folosit unicul closet din spate şi ne-am spălat de praful de pe drum. Susan îi dădu proprietarului un dolar pentru ambele beri şi

schimbă cu el urări de Anul Nou. Am ieşit în stradă și ne-am întors la motocicletă.

Susan mă întrebă:

— Vrei să conduci?

— Sigur.

Îşi atârnă aparatul fotografic pe umăr, îmi dădu cheile și urcarăm. Am pornit motorul, iar Susan îmi oferi în grabă câte indicaţii de conducere a unui Ural rusesc. Zise:

— Cutia de viteze se blochează puţin, frânele din faţă sunt slabe, iar cele din spate se înţepenesc. Acceleraţia s-ar putea să fie mai rapidă decât eşti obişnuit, iar roata din faţă a tendinţa de-a se înălţa. Altfel, e o minune s-o conduci.

— În regulă. Ţin-te bine.

M-am pomenit că mergeam prea repede pe strada principală. Am trecut pe lângă doi poliţişti pe biciclete care au strigat ceva la mine.

— Vor să opresc?

— Nu. Ţi-au urat o zi bună. Mergi mai departe.

După zece minute, am lăsat în urmă oraşul Cu Chi, iar eu ajunsesem să stăpânesc motocicleta, însă aglomeraţia de pe drumul îngust îmi crea unele probleme.

— Foloseşte claxonul. Trebuie să-i avertizezi pe oameni. Aşa se procedează aici.

Am găsit butonul şi am început să claxonez în timp ce mă strecuram printre biciclete, pietoni, scutere, porci şi căruţe trase de bivoli. Susan se aplecă în faţă, îşi puse mâna dreaptă în jurul taliei mele şi stânga pe umărul meu. Spuse:

— Te descurci bine.

— Ei, nu cred asta.

Îmi dădu nişte indicaţii şi după câteva minute ieşisem pe un drum îngust care de-abia dacă era pavat. Am întrebat:

— Unde mergem?

— Tunelurile de la Cu Chi sunt drept în faţă.

După încă vreo câţiva kilometri am văzut o zonă deschisă, unde erau parcate vreo şase autobuze.

Susan zise:

— Opreşte în parcarea aia.

Am intrat pe câmpul cu teren afânat, umbrit parţial de nişte arbori crescuţi la întâmplare. Susan spuse:

— Asta-i una dintre intrările în tuneluri.

— Face parte din Lumea Cong?

— Este esenţa Lumii Cong. Peste două sute de kilometri de tuneluri subpământene, unul dintre ele ajungând până la Saigon.

— Ai mai fost aici?

— Am fost pe drumul ăsta, dar n-am intrat niciodată în tuneluri. Nimeni nu vrea să intre cu mine şi m-am gândit că pentru tine n-ar fi nicio problemă.

Asta suna ca o provocare la adresa bărbăţiei mele. Am zis:

— Ador tunelurile.

Am coborât, am legat motocicleta de un copac şi-am pornit spre intrarea în tuneluri.

Biletul costa un dolar şi cincizeci, pe care Susan i-a plătit în dolari americani fără să se tocmească.

Ne-am alăturat altor vizitatori sub un acoperiş de stuf de care atârna un indicator pe care scria *Engleză.* Cei mai mulţi turişti erau americani, dar am auzit şi nişte accente australiene. Existau pavilioane acoperite şi pentru vorbitorii altor limbi. Se părea că un funcţionar din Ministerul Turismului Poporului fusese la Disneyland.

Ghidul, care era o femeie, împărţi broşuri celor aproximativ treizeci de vorbitori de limbă engleză, apoi spuse:

— Linişte, vă rog.

Toată lumea tăcu, iar femeia îşi începu prezentarea. Nu cunoşteam prea bine tunelurile de la Cu Chi şi aveam impresia că n-o să aflu prea multe de la ghidul nostru, a cărui engleză era destul de ciudată.

Am citit broşura, dar şi engleza de-acolo era cam nefirească.

În orice caz, am aflat că tunelurile începuseră să fie săpate în 1948, în timpul luptei comuniştilor împotriva francezilor. Porneau de la Drumul lui Ho Şi Min, în Cambodgia, şi străbăteau în zigzag întregul teritoriu, trecând inclusiv pe sub fostele baze militare americane. Tunelurile iniţiale lăsau loc de trecere doar pentru un membru pirpiriu al Viet Congului, iar noi trebuia să ne ferim de insecte, lilieci, şobolani şi şerpi.

Ghidul ne informă că în tuneluri puteau încăpea până la şaisprezece mii de luptători pentru libertate, iar oamenii se căsătoreau în tuneluri şi femeile aveau copii acolo. În complexul subteran existau bucătării şi spitale complet utilate, dormitoare, magazii pline cândva cu arme şi explozibil, rezervoare cu apă, guri de ventilaţie, tuneluri false şi pasaje cu încărcături explozive. Ghidul zâmbi şi glumi:

— Dar pentru dumneavoastră nu mai există încărcături explozive.

Atunci i-am spus lui Susan:

— Sper că nu, pentru un dolar şi jumătate.

Ghidul ne mai informă că americanii aruncaseră sute de mii de tone peste tuneluri, vârâseră aruncătoare de flăcări în ele, le inundaseră, le gazaseră şi trimiseseră echipe numite şobolani de tunel, cu căşti de mine şi câini, pentru a lupta corp la corp cu locuitorii din subteran. După mai bine de douăzeci şi şapte de ani de folosire, zece mii din cei şaisprezece mii de bărbaţi, femei şi copii care ocupaseră tunelurile muriseră, iar mulţi fuseseră îngropaţi acolo.

— Aşadar, spuse ghidul nostru, suntem pregătiţi să intrăm în tuneluri. Da?

Nimeni nu părea prea dornic, iar vreo zece turişti îşi amintiră brusc de alte obligaţii. Banii de intrare nu se înapoiau.

În drum spre intrare, tipul de lângă mine mă întrebă:

— Eşti veteran?

M-am uitat la el şi i-am răspuns:

— Da.

El îmi zise:

— Arăţi prea masiv ca să fi fost un şobolan de tunel.

— Sper că arăt prea isteţ ca să fi fost un şobolan de tunel.

El râse şi spuse:

— Eu am făcut asta timp de trei luni. Atât puteai să rezişti. Adăugă: Trebuia să le-o tragi ca lumea ticăloşilor ălora. Adică, aveau boaşe, nu glumă.

O observă pe Susan şi zise:

— Scuze.

Ea replică:

— E-n regulă. Şi eu înjur.

Ca să-l fac să se simtă bine, i-am zis:

— Şi voi aţi făcut o treabă grozavă.

— Da… Nu ştiu ce dracu' aveam în minte când m-am oferit voluntar pentru treaba aia. Adică, nu-i deloc amuzant să te târăşti într-un spaţiu îngust şi să dai nas în nas cu unu din Viet Cong.

Am ajuns la intrarea în tunel şi tipul spuse:

— Am cele mai afurisite coşmaruri cu tunelurile astea… adică, mă târăsc în întuneric şi aud pe altcineva respirând, pe sub uniforma mea mişună gândacii, scoţându-mă din minţi, am lilieci în păr, şerpii îmi trec peste mâini, blestematul de tavan e cu doar opt centimetri deasupra fundului meu şi apa picură, nici măcar nu mă pot întoarce şi ştiu că gălbejitul e chiar în faţa mea, dar nu vreau să aprind lampa de miner, şi…

L-am întrerupt, zicându-i:

— Poate că n-ar trebui să intri acolo.

— Trebuie. Ştii de ce? Dacă voi face asta, coşmarurile mele vor dispărea.

— Care duh ţi-a spus asta?

— Alt tip care-a făcut aşa.

— Şi-a mers pentru el?

— Aşa cred. Altfel de ce mi-ar fi spus să procedez la fel?

— Nu-l cheamă Karl, nu-i aşa?

— Nu… Jerry.

În fine, ghidul se opri la gura tunelului, mascată de o baracă din lemn. Întrebă:

— Există aici vreo persoană care a fost în tunelurile astea în timpul războiului?

Amicul meu ridică repede mâna şi toată lumea îl privi.

Ghidul spuse:

— Ah… deci, dumneata lupţi în tunel. Vino să vorbeşti cu mine.

Fostul şobolan ieşi în faţa grupului şi se opri lângă ghid. Am crezut că eram pe cale să primim o lecţie despre imperialismul american, dar femeia zise:

— Te rog să le spui tuturor să stea împreună şi să nu se sperie. Locul e foarte sigur.

Şobolanul de tunel repetă instrucţiunile şi sfaturile ghidului şi adăugă câteva informaţii devenind astfel un ajutor de ghid neplătit. Era chiar bizar, dacă stăteai să te gândeşti.

Am intrat pe rând, iar ghidul îi ceru şobolanului de tunel să rămână la urmă.

Intrarea în tunel era lungă, dar foarte joasă, şi toată lumea fu nevoită să se aplece. Panta începea domol, pe urmă se înclina mai mult, iar pasajul se îngusta. Tunelul era luminat de un şir de becuri slabe.

Grupul nostru număra vreo douăzeci de persoane – câteva perechi de tineri australieni, vreo şase cupluri de americani între două vârste, unele cu copii, iar ceilalţi erau tineri, majoritatea cu rucsacuri în spate.

Ghidul făcu câte un scurt comentariu când şi când, aşteptă să treacă un grup de japonezi, pe urmă continuă drumul în adâncul labirintului.

Era mult mai răcoare în tuneluri, însă aerul era foarte umed. Am auzit un liliac ţipând undeva. I-am zis lui Susan:

— E un loc bun pentru a doua întâlnire.

Aşadar, mergeam în zigzag, tunelurile deveneau tot mai înguste şi mai joase, şi curând începurăm să ne târâm pe nişte rogojini şi folii de plastic lipicios, în întuneric. Aveam eu nevoie de porcăria asta?

Am ajuns în cele din urmă într-un spaţiu de mărimea unei cămăruţe, luminat de un singur bec, şi toată lumea se ridică în picioare. Ghidul aprinse o lanternă şi o roti prin încăperea subterană. Zise:

— Aici e locul de gătit. Vedeţi în tavan o gaură pe unde iese fumul. Acesta se duce în casa ţăranului şi în bucătăria lui, aşa că americanul crede că ţăranul găteşte. Da?

Numeroase bliţuri începură să clipească, iar Susan spuse:

— Zâmbeşte.

Şi mă orbi cu bliţul aparatului.

Ghidul îşi îndreptă fasciculul lanternei spre grup şi zise:

— Unde e american care luptă în tunel? Unde?

Ne-am uitat cu toţii în jur, dar tipul dispăruse. Absent nemotivat. Ghidul părea preocupat, dar, având în vedere responsabilitatea limitată a corporaţiei Tunelul Cu Chi, nu foarte îngrijorat.

Am înaintat încă o jumătate de oră, dar eu simţeam frigul, umezeala, eram obosit, claustrofobic şi murdar. Ceva mă muşcă de picior. De la o vreme, totul încetase să mai fie amuzant şi am botezat turul ăsta „Răzbunarea Viet Congului”.

Până la urmă am ajuns în acelaşi tunel prin care intrasem şi, după cinci minute, am ieşit la lumina soarelui. Toţi arătau ca dracu’, dar după câteva secunde oamenii începură să zâmbească. Merita excursia asta o carte poştală trimisă acasă ori ce altceva?

Ghidul ne mulţumi pentru curajul şi atenţia noastră şi fiecare îi dădu un dolar, ceea ce explica pasiunea ei pentru slujba pe care-o făcea şi care trebuia să fie cea mai afurisită de pe glob.

În vreme ce ne depărtam, am văzut-o pe femeie spălându-se într-un bazin cu apă. I-am zis lui Susan:

— Mulţumesc că mi-ai sugerat vizita asta.

— Mă bucur că ţi-a plăcut. Se uită în jur şi întrebă: Hei, ce s-a întâmplat cu şobolanul de tunel?

— Nu ştiu. Dar dacă grupul de vietnamezi din urma noastră nu mai iese din tunel, ai aflat răspunsul.

— Fii serios. Poate că s-a rătăcit ori a făcut o criză nervoasă. N-ar trebui să facem ceva?

— Ghidul ştie că a pierdut pe cineva. O să aibă ea grijă. El îi datorează un dolar.

Ne-am îndreptat către o zonă cu tarabe. Prăvăliile cu suveniruri vindeau mai multe vechituri din timpul războiului decât Muzeul Crimelor Americane de Război, iar un tip încercă să ne vândă o pereche de sandale tip Ho Şi Min, făcută din cauciucuri vechi, despre care jura că fusese cândva purtată de un membru al Viet Congului pe Drumul lui Ho Şi Min. Am observat că toţi vânzătorii purtau pijamale şi sandale negre, iar pe cap aveau pălării conice de pai, exact ca oamenii Viet Congului. La început mi s-a părut ceva de-a dreptul suprarealist, pe urmă am hotărât că era o idioţenie.

Susan mă întrebă:

— Te împaci cu toate astea?

— Sigur. Lumea Cong.

Ne-am luat câte un litru de apă la sticlă, din care jumătate am folosit ca să ne spălăm. Susan spuse:

— Nu-mi pot imagina cum au trăit oamenii acolo timp de atâţia ani şi cum trebuie să fi trăit voi în junglă, zi şi noapte.

— Nici eu nu pot.

L-am zărit pe prietenul nostru, şobolanul de tunel, şezând pe un scaun din plastic, cu o sticlă de bere în mână. Ne-am dus la el şi i-am zis:

— Credeam că te-ai rătăcit.

Ridică privirea spre mine fără să mă recunoască. L-am întrebat:

— Eşti cu cineva?

— Cu autobuzul.

— Bine. Poate ar trebui să te întorci la autobuz.

Tăcu preţ de câteva secunde, apoi zise:

— Mă întorc în tunel.

Susan îi sugeră:

— S-ar putea să nu fie o idee prea bună.

El se uită la ea – de fapt, prin ea. Se ridică şi spuse:

— Mă întorc acolo.

Porni spre intrarea tunelului, unde se aflau pavilioanele. Susan îmi zise:

— Poate că ar trebui să încerci să-l lămureşti.

— Nu. Lasă-l să se ducă. Trebuie să încerce din nou. A bătut cale lungă până aici.

Ne-am întors la motocicletă şi Susan spuse:

— Voi conduce eu. Trebuie să fim la Saigon înainte de lăsarea întunericului şi eu cunosc drumurile.

Am urcat şi am ieşit din parcare. Susan o luă spre nord pe drumul de ţară care acum era doar puţin mai lat decât o pistă pentru motociclete. Ea strigă:

— Ca pistă pentru motociclete e un drum bun de obicei, dar trebuie să te ţii bine.

Ne izbeam în neştire de hârtoape şi motocicleta derapă de câteva ori, dar ea conducea foarte bine şi eu începeam să fiu mai încrezător că nu vom sfârşi în şanţul de pe marginea drumului. Susan spuse:

— Pe aici ajungi la Drumul 13, care trece prin plantaţia de cauciuc Michelin. Drumul ne va duce înapoi la Saigon şi, fiind o şosea foarte puţin umblată, o să ajungem în scurt timp.

Am călătorit spre nord pe cel mai cumplit drum din emisferă, făcându-mă să cred că or să-mi iasă rinichii prin urechi.

În cele din urmă am ajuns la o şosea pavată, cu două benzi, şi Susan trase pe dreapta, apoi zise:

— Asta-i plantaţia de cauciuc. Aia sunt arborii de cauciuc.

Şoseaua părea aproape pustie, iar Susan acceleră. Goneam cu peste nouăzeci de kilometri la oră, dar era un drum bun. Totuşi, soarele apunea repede şi umbrele arborilor de cauciuc erau lungi şi întunecate.

Mi-am amintit cum spunea Karl că luptase aici cu Divizia Unsprezece Blindate şi ştiam de la alţi veterani ai acelei unităţi că avuseseră loc mai multe bătălii pe plantaţia Michelin şi de-a lungul Drumului 13.

Mi l-am imaginat pe Karl aici, mânuind o mitralieră deasupra unui vehicul blindat, pufăind din ţigară, scrutând pădurea fantomatică cu binoclul şi pretinzând probabil că era mareşalul Guderian conducând o divizie de tancuri Panzer în Rusia. Va trebui să-i spun că am fost aici – dacă aveam să mai vorbim vreodată.

După douăzeci de minute am ieşit dintre arborii spectrali de cauciuc şi am pătruns într-o zonă cu arbuşti şi tufe. Se întunecase acum, iar singurul trafic de pe şosea era format din scutere şi maşini mici. Pe măsură ce ne apropiam de Saigon, traficul devenea mai intens, iar Susan fu nevoită să încetinească tot mai mult.

În război, Saigonul pe timpul nopţii era ca o insulă de lumină într-un vast ocean de întuneric. În oraş, viaţa continua; la periferie se înălţau garduri de sârmă ghimpată şi obstacole rutiere, iar soldaţii erau cu ochii-n patru. După lăsarea întunericului, nimic nu mişca în afara oraşului, iar dacă mişca, trebuia să moară. Iar dincolo de gardurile din sârmă ghimpată se aflau bazele militare, ele însele nişte insule mai mici, ca Bien Hoa şi Tan Son Nhat, unde soldaţii şi piloţii beau bere şi jucau cărţi, se uitau la filme de-acasă, scriau scrisori, îşi curăţau echipamentul, înjurau războiul, stăteau de pază şi dormeau cu intermitenţe. Iar dacă erai îndeajuns de ghinionist ca să fii numit într-o

patrulă de noapte, te întâlneai uneori cu bărbaţii şi femeile din tunelurile de la Cu Chi.

Ne apropiam de oraş dinspre nord şi am văzut luminile aeroportului Tan Son Nhat. Mai departe, spre est, trebuia să fie fosta mea bază de la Bien Hoa, şi ea cu piste aeriene, dar numai pentru aviaţia militară. Am întrebat-o pe Susan:

— Ştii ce s-a întâmplat cu baza militară americană de la Bien Hoa?

— Cred că e un aerodrom militar vietnamez. Pentru avioane de vânătoare. Dacă nu-mi spuneai, nu ştiam că a fost o bază americană.

— Presupun că nu pot vizita fosta mea cazarmă.

— Nu, dacă nu vrei să fii împuşcat.

— Nu în călătoria asta.

Am traversat un canal noroios şi-am intrat pe insula Khanh Hoi pe acelaşi pod pe unde o părăsisem. Străzile erau întunecate, însă Susan cunoştea drumul. Am depăşit o maşină galbenă a poliţiei şi tipul de lângă şofer s-a uitat la noi şi la motocicletă. Începu să ne urmărească, iar eu i-am zis lui Susan:

— Avem companie.

— Ştiu.

Stinse luminile şi intră pe o alee îngustă, unde maşina poliţiei nu putea pătrunde. Susan părea să cunoască aleile şi pasajele, aşa că după câteva minute opream în parcarea din spatele blocului lui Nguyen.

Am transferat totul din portbagajul motocicletei Ural în cel al Minskului, pe care l-am încălecat precum nişte călăreţi de curse. În câteva minute eram pe drum cu mica motocicletă, care mi se părea şi mai incomodă decât îmi aminteam.

Îndreptându-se către centrul oraşului, Susan se uită la ceas şi-mi spuse:

— Am făcut o cursă bună. E opt fără douăzeci, iar la birou trebuie să fim la fix.

— Unde ai biroul?

— Pe strada Dien Bien Phu. Lângă Pagoda Împăratului de Jad.

— Ăsta-i un restaurant?

— Nu, e Pagoda Împăratului de Jad.

— Sună ca numele unui restaurant de pe M Street, în Georgetown.

— Nu pot să cred că am petrecut o zi întreagă cu tine.

— Nici eu.

— Glumeam. Eşti amuzant. Te-ai distrat astăzi?

— Da. Nu ştiu ce mi-a plăcut mai mult – întâlnirea cu Bill, căldura, felul cum conduci, amintirile de război din Saigon, drumul din infern spre tunelurile Cu Chi sau faptul că i-am dat papucii poliţistului ăluia.

— Nu ţi-am plătit eu o bere şi-o pereche de ochelari de soare, ca şi toate biletele?

— Ba da. Mulţumesc.

Am traversat curentul de apă tulbure spre centrul Saigonului şi-am luat-o pe drumul de pe cheiul râului Saigon. Oraşul era incredibil de aglomerat pentru o seară de duminică şi am făcut remarca cu voce tare. Susan spuse:

— Asta se numeşte Febra Saigonului de Duminică Seara. Din nu ştiu ce motiv, seara de duminică e mai lungă decât cea de sâmbătă. E o nebunie totală. O să ieşim după cină şi-o să bem ceva, poate să dansăm şi să mergem la o sală karaoke dacă eşti dispus.

— Sunt frânt de oboseală.

— O să-ţi revii.

Am luat-o pe o stradă îngustă care intersecta câteva bulevarde intens circulate. Când ne-am oprit la un stop, am întrebat-o pe Susan:

— Conduci vreodată singură? Vreau să spun în afara oraşului.

— Uneori. Bill nu e mare amator de călătorii cu motocicleta. Uneori plec cu o prietenă. Vietnameză sau americancă. De ce?

— E o treabă sigură pentru o femeie singură?

— Sigur. În majoritatea ţărilor budiste, femeile nu sunt hărţuite. Cred că e mai degrabă o chestiune culturală decât religioasă. Normal, dacă eşti tânără şi drăguţă, ca mine, şi te afli într-un bar, un vietnamez ar putea încerca să te agaţe, dar ei n-au replici grozave.

— Dă-mi un exemplu.

Susan râse.

— Păi, mai întâi îţi spun ce frumoasă eşti şi că te-a observat pe stradă de multe ori.

— Şi ce-i rău în asta? Eu folosesc des textul ăsta.

— A avut vreodată efect?

— Nu.

Susan râse din nou şi traversă intersecţia în viteză. După câteva minute am cotit la dreapta pe strada Dien Bien Phu. În mai puţin de un minut am trecut pe lângă o pagodă impresionantă, care ar putea să ajungă cândva un restaurant grozav, pe urmă Susan trase lângă carosabil în faţa unei clădiri moderne din oţel şi sticlă, construită în consolă deasupra trotuarului. Ne-am dat jos, iar ea a pornit spre uşa din faţă. Un paznic deschise, zâmbi şi spuse ceva în vietnameză.

Susan deschise portbagajul şi scoase aparatul fotografic. Lăsă motocicleta în holul de marmură al clădirii, iar eu am urmat-o spre ascensoare.

Uşile unui lift se deschiseră şi intrarăm în cabină. Susan folosi o cheie pentru a activa butonul pentru etajul şapte şi zise:

— Nu-i lăsa pe cei de la Washington să te convingă să faci ceva primejdios.

Era puţin cam târziu pentru sfatul ăsta.

13

Uşile ascensorului se deschiseră spre un hol spaţios de recepţie, decorat cu mobilier negru lăcuit, gravuri pe hârtie de orez şi o podea din

marmură roz. Deasupra biroului recepţiei era scris cu litere de bronz *American-Asian Investment Corporation, Limited.*

Susan spuse:

— Bun venit la AAIC, domnule Brenner. Doreşti să cumperi jumătate de fabrică pentru conservarea peştelui?

— O să mă mulţumesc cu un scotch mare cu sifon.

Sub numele corporaţiei atârna o fâşie de pânză pe care scria cu litere aurii *Chuc Mung Nam Moi* şi dedesubt, în engleză, *La mulţi ani.*

Într-un vas aşezat jos era un mic lămâi, iar în ceea ce părea să fie un suport de umbrele erau vârâte ramuri înflorite. Mai toate petalele căzuseră pe podea.

În dreapta biroului se vedeau nişte uşi roşii duble, lăcuite, şi Susan îşi puse mâna pe un panou de scanare. Se auzi un clopoţel, apoi ea deschise una dintre uşi.

Am observat o videocameră ce supraveghea holul luminat al recepţiei.

Am urmat-o într-un spaţiu vast, deschis, plin cu birouri şi nişe; un birou modern standard care s-ar fi putut afla oriunde în lume.

Locul era pustiu, dar toate lămpile fluorescente erau aprinse şi am remarcat din nou videocamere supraveghind încăperea. Aerul stătut mirosea a fum de ţigară cum nu mai mirosisem de două decenii într-un birou american.

În timp ce mergeam, ea zise:

— Avem tot etajul de sus şi o terasă. Instalaţia de aer condiţionat nu funcţionează, de aceea aerul e puţin închis.

Am mers în fundul încăperii, unde trei uşi mari dădeau spre birouri spaţioase, împrejmuite. Susan se duse la uşa din stânga, pe a cărei placă de alamă era scris numele ei, fără precizarea funcţiei. La uşă se afla un panou cu taste, ea formă o serie de cifre şi deschise uşa.

Camera era întunecată, iar Susan aprinse becurile din tavan care luminară o încăpere mare, situată la colţul clădirii, cu ferestre pe doi pereţi. Am căutat cu privirea o videocameră, dar n-am zărit niciuna.

— Drăguţ birou.

— Mulţumesc.

Puse aparatul fotografic pe birou, împreună cu filmul consumat. Deschise sertarul de sus şi luă un carton de ţigări, de unde scoase un pachet de Marlboro. Aprinse o ţigară cu o brichetă de birou cromată şi trase adânc fumul în piept.

— Ah… Mă informă: Devin nervoasă şi insuportabilă dacă nu-mi iau drogul.

— Ce scuză ai în restul timpului?

Ea râse şi mai trase un fum, apoi zise:

— Am fost la New York acum şase luni, la o întrunire. Am petrecut patru ore într-o clădire în care nu se fuma şi-aveam şi tensiune premenstruală. Aproape că am clacat. Cum m-aş putea întoarce în State ca să trăiesc şi să muncesc?

Era o întrebare retorică, dar eu am răspuns:

— Poate că nu poţi. Poate că despre asta-i vorba.

Ea se uită la mine şi ne-am privit în ochi. Lăsă ţigara şi spuse:

— O să-ţi trimit fotografiile pe care le-am făcut dacă-mi dai adresa.

Am întrebat-o:

— Corespondenţa ta e asigurată?

— Avem un sac poştal al companiei care merge în fiecare zi la Fedex, iar corespondenţa e sortată la New York şi trimisă mai departe. Dacă o să vrei să-mi trimiţi ceva, expediază la New York.

Îmi dădu o carte de vizită cu adresa Corporaţiei American-Asian Investment din New York. Am memorat adresa şi i-am înapoiat cartea de vizită, spunându-i:

— E mai bine să nu port asta la mine.

Ea mă privi.

— Dacă o să uiţi, adresa e în cartea de telefoane din Manhattan.

Susan se aşeză la birou, îşi puse nişte căşti pe cap şi apelă poşta ei vocală. Zise:

— Gheaţa şi mixerele sunt sub bufetul ăla. Eu o să beau un gin tonic.

Am deschis bufetul în care era un mic frigider şi am scos o tavă cu gheaţă şi mixerele. Paharele şi sticlele erau deasupra şi am preparat băuturile în vreme ce ea îşi asculta mesajele.

Deasupra bufetului, pe perete, se aflau cele două diplome înrămate ale ei – de la Amherst şi Harvard, precum şi o diplomă de merit de la Camera de Comerţ Americană – filiala din oraşul Ho Şi Min. Asta era ceva năucitor, dar mintea mea fusese atât de năucită în ultimele douăzeci şi patru de ore încât, dacă aş fi văzut că primise Ordinul Lenin pentru creşterea profiturilor, n-aş fi fost surprins. Intrasem cumva într-un univers paralel, în care noi câştigasem războiul.

Pe dulap se aflau patru fotografii înrămate. Cea mai apropiată era a lui Susan în ţinută de absolvent – bonetă şi robă de un roşu aprins, deci trebuie să fi fost de la Harvard dacă memoria mea de bostonian nu mă înşela. În poză, Susan arăta mai tânără, sigur, dar şi… cred că s-ar putea spune încă neepuizată de lumea afacerilor din New York sau asprită de anii petrecuţi la Saigon. Şi eu am o fotografie ca asta, de la absolvirea liceului, *înainte* de-a merge în Vietnam.

I-am aruncat o privire şi am văzut că, oricât de frumoasă era, arăta cam plictisită de viaţă pentru vârsta ei. Ca să fiu mai blând, chipul ei dezvăluia o anume personalitate.

A doua poză era o imagine luată într-un studio fotografic, reprezentând un cuplu reuşit de vreo cincizeci de ani; evident, părinţii ei. Tatăl părea un tip în regulă, iar mama era o femeie frumoasă.

A treia fotografie era un instantaneu de familie, cu un pom de Crăciun şi un şemineu în fundal. Se

vedeau tata şi mama, Susan, fratele mai mic şi o soră care părea puţin mai tânără decât ea. Toţi arătau bine, purtau pulovere cu guler colant şi haine de tweed, având un aer tipic de protestanţi; o veche familie de conservatori din Vest.

A patra poză era făcută afară şi ar fi putut reprezenta o nuntă în timpul verii – era adunat tot clanul – bunici, cupluri, puşti şi sugari. Am găsit-o pe Susan, care purta o rochie lungă, albă, de vară, şi avea părul scurt. Lângă ea, îmbrăţişând-o, stătea Harry cel Frumos, într-un smoching alb şi cu faţa bronzată. Putea fi o rudă, dar nu prea părea, aşa că trebuie să fi fost prietenul ei, poate chiar logodnicul, de vreme ce apărea într-o poză de familie.

Am observat că nu exista nicio fotografie a Craiului Bill.

M-am întors de la bufet şi am văzut că Susan îşi verifica acum e-mail-ul. Ridică privirea spre mine şi spuse:

— Aia-i familia mea, evident. Sunt perfecţi în toate privinţele, cu excepţia câtorva bizarerii interesante şi-a unor tulburări mintale nediagnosticate. Râse. Dar îi iubesc pe toţi. Zău că da. Şi ţie ţi-ar plăcea.

Ne-am privit în ochi, iar ea zise:

— Probabil că sentimentul ar fi reciproc. În afară de bunicul Burt, care crede că irlandezii ar trebui deportaţi.

Am zâmbit.

Ea se întoarse la verificarea corespondenţei şi spuse:

— Şezi acolo. Termin într-un minut.

M-am aşezat pe un scaun pivotant de lângă fereastră, la o masă ovală cu tăblia din granit negru. Am privit-o pe Susan, instalată la biroul ei şi bătând pe tastatura computerului. Se transformase în altă persoană aproape imediat după ce intrasem în holul clădirii.

M-am uitat prin birou in timp ce sorbeam din scotch-ul cu sifon. Covorul era din pluş de culoarea jadului verde, mobilierul din lemn cu noduri, iar pereţii erau tapetaţi cu mătase galbenă, având un model discret cu bambuşi.

Prin ferestrele dinspre est am văzut luna ce descreştea. În mai puţin de o săptămână, lumina lunii avea să dispară, ceea ce, dacă urma să mă aflu în teren deschis, m-ar putea ajuta la fel de mult cum îl ajutase pe inamic în 1968, în timpul sărbătorii Tet.

Într-o nişă largă am observat un fax, un xerox, un tocător de hârtie şi un seif instalat pe podea. Să deţii astfel de aparate nu era doar un simbol al statutului social, ci şi un semn limpede al conştiinţei securităţii operaţiunilor. Nimic important nu trebuia să iasă ori să intre în biroul ăsta din vasta încăpere alăturată. Am recunoscut modul de lucru.

Susan se ridică de la birou şi se aşeză pe un scaun vizavi de mine. Îşi luă paharul cu gin tonic şi spuse:

— Noroc.

Am ciocnit paharele şi-am băut. Ea aprinse altă ţigară şi o lăsă să ardă în scrumiera cromată, pe jumătate plină cu chiştoace. Şi coşul de gunoi era aproape plin, iar pe covorul din holul recepţiei văzusem petale căzute. Aici nu se făcea curăţenie, nici lucrări de întreţinere înainte sau după orele de lucru. Angajaseră cu siguranţă un consilier pentru probleme de securitate. Sau poate că nici n-aveau nevoie de sfaturi din afară.

Susan zise:

— Ai vreo fotografie în portact?

— A cui?

— A familiei dumitale.

— Dacă nu port cărţi de vizită în teritoriul inamic, de ce-aş purta poze ale familiei mele?

— Corect. Eşti în teritoriu inamic. Eu, nu. Zâmbi şi spuse: Credeam că eşti turist.

— Nu sunt.

— Acum am aflat ceva.

Am schimbat subiectul şi-am zis:

— Trebuie că părinţii dumitale au fost măcar de acord cu slujba pe care o ai.

— Cum să n-o fi făcut? În State mi-ar fi trebuit încă nişte ani până să ajung în funcţia asta.

În această privinţă, Susan şi cu mine aveam experienţe vietnameze asemănătoare. Când eram la infanterie, în 1968, se putea avansa rapid, mai ales din cauza pierderilor permanente de personal. În Vietnam puteai face carieră uşor, dar trebuia să te întorci acasă, să te integrezi în viaţa militară – în lumea reală. Susan Weber nu făcuse încă tranziţia asta.

American-Asian Investment Corporation mi-a trezit curiozitatea şi-am întrebat-o:

— Cine are celelalte două birouri?

— Şeful meu, Jack Swanson, şi un vietnamez. Mai avem trei americani – doi tipi şi o tânără, Lisa Klose, cu un proaspăt masterat în administraţie.

— Din Ivy League, presupun.

— Sigur. De la Columbia. Mai e şi o canadiană, Janice Stanton, consilierul nostru financiar. Mai avem şi doi Viet-Kieus. Ştii ce înseamnă Viet-Kieu?

— Nu.

— Foşti refugiaţi vietnamezi care s-au întors. Unora dintre ei le-a fost atât de dor de ţară, încât preferă să trăiască aici, într-un stat totalitar, sărac, decât oriunde altundeva. Viet-Kieus de la noi sunt un bărbat şi o femeie, amândoi din California, amândoi vorbind perfect engleza şi vietnameza. Ei sunt o parte importantă în numeroase afaceri multinaţionale de-aici, o punte culturală între Est şi Vest.

Am întrebat-o:

— Cum sunt trataţi aici?

— Înainte, comuniştii îi hărţuiau, îi numeau trădători, lachei americani şi-aşa mai departe. Dar în ultimii cinci-şase ani, Viet-Kieus sunt oficial consideraţi bine veniţi.

— Dar anul viitor?

— Cine naiba ştie? De câte ori biroul politic al Adunării Naţionale are o întrunire, stau cu sufletul la gură. Sunt complet imprevizibili. În afaceri nu e bună imprevizibilitatea.

— Poate că ar trebui să te adresezi celor din biroul politic şi să le spui că afacerile din Vietnam sunt afaceri. La naiba cu tâmpeniile marxiste.

— Depistez un anume anticapitalism în dumneata, domnule Brenner.

— Nu sunt eu ăla. Dar *există* în viaţă lucruri mai importante decât să faci bani.

— Ştiu asta. Nu sunt atât de superficială. Iar motivul pentru care mă aflu aici nu prea are legătură cu banii.

N-am întrebat-o cu ce avea legătură; ştiam deja câte ceva, iar de restul probabil că nici ea nu era sigură, deşi ar fi putut fi vorba despre un tip. Poate despre Harry cel Frumos din fotografie.

Domnişoara Weber reveni la subiectul angajaţilor companiei şi zise:

— Mai avem şi vreo cincisprezece vietnamezi care lucrează pentru noi, majoritatea secretare. Le plătim dublul salariului mediu de-aici.

— Şi n-aveţi încredere în niciunul dintre ei.

Ea nu răspunse imediat. Mai trase un fum din ţigară, pe urmă spuse:

— Sunt foarte tentaţi să ia de-aici lucruri care n-ar trebui luate. Noi îi ajutăm să înlăture tentaţia.

— Şi telefoanele sunt supravegheate, uşile pot fi deschise doar de către albi, întreţinerea şi curăţenia se fac doar în timpul orelor de lucru, sub controlul albilor, iar videocamerele înregistrează totul.

Ea se uită la mine o vreme, apoi zise:

— Aşa e. Adăugă: Dar în biroul ăsta nu există videocamere sau microfoane. Fac parte din conducere. Zâmbi. Poţi vorbi liber.

Am remarcat:

— Locul ăsta poate fi o faţadă pentru CIA. Şi am adăugat în glumă: Citit pe dos, AAIC dă CIA.

— Şi celălalt A?

— E deghizarea.

Surâse.

— Nu eşti întreg la minte. Îşi amestecă băutura şi spuse: În orice caz, americanii, europenii şi asiaticii se află aici doar ca să obţină un profit corect, nu ca să corupă ori să submineze regimul sau ţara. Dacă se întâmplă aşa, asta se datorează lăcomiei *lor,* nu a noastre.

— Asta scrie în ghidul companiei dumitale?

— Poţi fi sigur. Şi eu l-am redactat.

M-am uitat pe fereastră şi am văzut imense reclame luminoase în tot Saigonul. Dacă mi-ar fi spus cineva cu treizeci de ani în urmă că o să stau aici, în biroul elegant al unei americance cu masterat la Harvard, i-aş fi recomandat să se ceară lăsat la vatră pentru tulburări psihice.

Detestam să recunosc asta, dar, în anumite privinţe, îmi plăcea mai mult vechiul Saigon; cu

siguranţă îmi plăcea mai mult imaginea tânărului Paul Brenner patrulând pe străzile Saigonului în uniformă de poliţist militar, decât cea a mai vârstnicului Paul Brenner uitându-se peste umăr după poliţişti.

Susan îmi întrerupse gândurile, zicând:

— Deci înţelegi de ce mă aflu aici. Vreau să spun, din punctul de vedere al carierei. Mă ocup de fermecarea investitorilor străini, particulari sau corporaţii. Ai ceva bani? Eu îţi pot dubla suma.

— Ai putea-o tripla şi tot n-ar însemna nimic. Am întrebat-o: Aveţi un birou şi la Hanoi?

— Da. Trebuie să fii acolo unde e sediul puterii politice. Mai avem un birou şi la Da Nang. Americanii au lăsat acolo nişte instalaţii portuare grozave, un aerodrom şi alte infrastructuri.

— De fapt, în 1968 am părăsit ţara de la Da Nang.

— Serios? Te duci acolo?

— Poate.

— Ai fost la China Beach?

— Nu. De-abia aşteptam să ajung la Boston.

— Aşa e. Dacă ajungi la Da Nang, să nu ratezi China Beach.

— N-o s-o ratez. Şi cum e cu vietnamezul din conducerea companiei?

— Ghici.

— E fiul unui înalt funcţionar de stat şi vine la birou doar miercurea, la ora mesei de prânz.

— Eşti pe-aproape. Dar el are contactele. Toate companiile din ţara asta trebuie să fie societăţi mixte, ceea ce înseamnă să cumperi o parte dintr-o firmă pe care guvernul a confiscat-o de la proprietarii de drept în 1975 ori să pui bazele unei noi companii şi să-i dai guvernului o cotă-parte pentru alune. De fapt, totul e mult mai complex, dar aici nu se poate face nimic fără o anume implicare a guvernului.

— Şi merită?

— S-ar putea. Sunt multe resurse naturale, o populaţie harnică şi prost plătită, în cea mai mare. Parte alfabetizată graţie comuniştilor. Porturile sunt grozave – Haiphong, Da Nang, Cam Ranh Bay şi Saigon însă celelalte infrastructuri sunt la pământ. Armata americană a construit nişte infrastructuri bune, dar de câte ori era disputată o zonă, podurile, drumurile, căile ferate şi orice altceva erau din nou aruncate în aer.

— Ca şi cum ai juca Monopoly, dar toţi participanţii au un ciocan.

Nu-mi răspunse şi de fapt părea puţin iritată de sarcasmul meu.

M-am gândit la toate astea, la Societatea pe Acţiuni Vietnam. Din câte ştiam eu, asta era singura ţară din Asia unde americanii aveau un avantaj clar în afaceri faţă de oricine altcineva, inclusiv faţă de japonezi, pe care vietnamezii nu-i agreau. Sovieticii, care fuseseră aici după 1975, încurcaseră lucrurile, comuniştii chinezi nu erau bine veniţi, cei mai mulţi europeni erau indiferenţi, cu excepţia francezilor, iar ceilalţi est-asiatici fie nu le inspirau încredere, fie nu le plăceau.

Aşa că, printr-un fel de ironie a sorţii, din motive parţial istorice şi nostalgice, dar mai ales financiare şi tehnice, americanii se întorseseră. Domnişoara Weber şi compatrioţii ei, înarmaţi cu diplome de masterat, de ingineri, cu scrisori de credit şi numeroase tertipuri, alergau prin Saigon pe scuterele lor, cărând pungi cu bani în loc de pungi cu explozibil. Săbii înfipte în anumite segmente de piaţă. Şi ce însemna asta pentru mine? Poate că nimic. Poate că totul.

Susan spuse:

— Te-a supărat ceva?

— Nu. Prelucrez informaţiile. Sunt multe lucruri de înţeles.

Ea remarcă:

— Dacă n-ai fi fost niciodată aici, nu ţi s-ar fi părut totul atât de straniu.

— Bine zis.

Ea se uită la mine şi zise:

— Noi am câştigat războiul.

N-aveam de gând să răspund la afirmaţia asta, apoi am spus:

— Cincizeci şi opt de mii de morţi ar fi fericiţi să ştie asta.

Am rămas tăcuţi, în timp ce eu mă gândeam la AAIC.

Locul părea în regulă, şi Susan, dar… Dar fii cu ochii-n patru, Brenner. Beţele de bambus răsunau din nou în mintea mea, iar vegetaţia se clătina fără vânt. M-am uitat la ceas. Era opt şi zece.

— E timpul să trimitem faxul, am zis.

— Terminăm de băut şi-o să ne relaxăm. Cei de-acolo nu pleacă nicăieri.

Domnişoarei Weber părea să nu-i pese de soarta mea, dar avea dreptate; cei de-acolo nu plecau nicăieri. Am întrebat-o:

— Unde e apartamentul dumitale?

— Pe strada Dong Khoi. La sud de Notre Dame, nu departe de Rex.

— Nu cred că o ştiu.

— O ştii sigur. Înainte se numea Tu Do, în centrul cartierului rău famat.

Zâmbi.

— Poate că ai fost acolo o dată sau de două ori.

Fusesem, desigur. Prietena mea vietnameză locuise pe o mică stradă înfundată ce pornea din Tu Do. Pentru nimic în lume nu puteam să-mi amintesc numele ei, dar, ca multe prostituate de lux vietnameze, adoptase un nume englezesc. Ştiu că nu-şi zicea Peggy, Patty sau Jenny, altfel mi-aş fi amintit. În orice caz, îmi aduceam aminte cum arăta şi clipele petrecute împreună, aşa că nu eram încă senil.

— Îţi aminteşti de strada Tu Do?

— Am fost acolo de câteva ori. În interes profesional. În ’72, la a doua înrolare, am fost poliţist militar.

— Zău? Şi prima dată? În şaizeci şi opt, da?

— Da. Am fost bucătar.

— A… credeam că ai făcut ceva periculos.

— Aşa e. Găteam. Am întrebat-o: Aşadar locuieşti într-un cartier rău famat?

— Nu, acum e destul de plăcut. După spusele tipului de la care am închiriat apartamentul, în timpul ocupaţiei franceze strada se numea Catinet. Era la modă pe-atunci, însă de-a dreptul sinistru, cu spioni, agenţi dubli, bistrouri întunecoase, curtezane costisitoare şi saloane private unde se fuma opiu. Cartierul a decăzut în timpul prezenţei americane, pe urmă comuniştii au făcut curăţenie şi-au numit strada Dong Khoi – Revolta Generală. Ador numele astea stupide.

— Eu votez pentru Rue Catinet.

— Şi eu. Poţi să-i spui aşa, ori Tu Do, şi oamenii ştiu despre ce vorbeşti. Adăugă: Blocul meu a fost construit de francezi – tavane înalte, ferestre cu obloane, ventilatoare de tavan şi frumoase muluri din ghips care se sfărâmă. Dar fără aer condiţionat. E fermecător. O să ţi-l arăt dacă o să avem timp.

— Apropo de timp…

— În regulă. Se ridică. Hai să trimitem faxul.

Scrise ceva pe o hârtie cu antetul companiei, apoi mi-o întinse. Pe ea scria: „Weber-64301”. Mă informă:

— Ăsta-i codul meu pentru ca ei să ştie că e vorba despre mine şi că sunt… cineva…

— Care nu eşti sub controlul nimănui.

— Corect. Dacă numărul are adăugat un nouă înseamnă că sunt supravegheată. Sunt supravegheată?

— Nu comentez. Acum trebuie să semnez hârtia, da?

— Da. Presupun că îţi cunoaşte cineva de-acolo semnătura.

— Aşa cred.

Îmi dădu un stilou, iar eu am semnat hârtia. Ea zise:

— E excitant.

— Te exciţi uşor.

Ea introduse hârtia în fax şi eu m-am uitat cum forma codul 703, pentru nordul Virginiei, apoi numărul, pe care nu l-am recunoscut. Faxul sună şi începu să funcţioneze. Ea spuse:

— Nu-i rău. Prima încercare.

Faxul îşi termină treaba şi Susan zise:

— Se impune să bem ceva.

Părăsi nişa şi se duse la bufet, unde pregăti două pahare cu băutură. În vreme ce se întorcea, faxul sună. Îmi întinse paharul, apoi luă faxul pe care-l trimisese şi-l vârî în tocătorul de hârtie.

În scurt timp apăru confirmarea. Textul cu scrisul cunoscut suna aşa: *Salut, Paul. Ne-ai îngrijorat în ultimele cincisprezece minute. Mă bucur că am veşti de la tine şi sper că totul e în regulă. Putem continua comunicarea asta prin e-mail. Domnişoara W. are instrucţiuni. Salutări, K.*

Am privit ţintă mesajul – cuvinte din altă galaxie, de parcă aş fi fost contactat de extratereştri sau de Dumnezeu. Însă era doar Karl; i-aş fi recunoscut oriunde scrisul de mână îndesat, scremut.

Susan se aşezase deja la birou, în faţa calculatorului, pentru a intra în reţea. Eu am vârât mesajul lui Karl în tocătorul de hârtie.

Am părăsit nişa şi mi-am tras un scaun lângă Susan, care îmi zise:

— Gata, am făcut legătura. Vrea să începi tu. Ce vrei să-i spui?

— Transmite-i că am o întâlnire la sediul serviciului de imigraţie al poliţiei mâine la ora zero-opt-zero-zero – motiv necunoscut.

Ea tastă şi trimise mesajul, aşteptă şi primi replica lui: *Mai au paşaportul tău?*

— Da, şi viza mea.

Susan îi răspunse, iar eu i-am zis:

— Lasă-mă pe mine să stau acolo. Trebuie să te îndepărtezi de ecran.

Femeia îmi aruncă o privire, se ridică, îşi luă paharul şi se aşeză pe scaunul din faţa biroului.

Karl răspunse: *Spune-ne ce s-a întâmplat la aeroport.*

Am mai luat o gură de scotch şi am început să tastez, relatând întâmplarea, dar pe scurt. Mi-au trebuit zece minute pentru toată treaba asta şi am încheiat cu: *Cred că oprirea şi interogatoriu au fost întâmplătoare. Dar s-ar putea să fi compromis misiunea. E decizia ta.*

Răspunsul a întârziat ceva timp şi mi-l imaginam pe Karl într-un birou cu alţi oameni: poate Conway, câţiva tipi de la FBI şi DIP, şi persoane a căror funcţie doar o bănuiam.

Într-un târziu sosi răspunsul, mult mai scurt decât conversaţia din Virginia: *E decizia ta, Paul.*

Am bătut darabana pe tăblia biroului şi-am mai tras o duşcă de scotch. Nu voiam să întârzii prea mult, ca şi cum aş fi ezitat. Da sau nu? Simplu. Am răspuns: *Ar putea fi decizia colonelului Mang.* Mi-am dat seama că suna oarecum a eschivare, aşa că am adăugat*: Dacă obţin paşaportul, voi continua misiunea.* Am apăsat tasta de trimitere a mesajului.

Răspunsul veni urgent: *Bine. Dacă vei fi expulzat, noi ştim că ţi-ai dat tot interesul.*

Am replicat: *Există a treia posibilitate.*

Cei din Virginia se gândiră la asta, apoi Karl răspunse: *Asigură-te că domnişoara Weber poate afla dacă eşti arestat. Stabiliţi o oră de întâlnire sau de apel telefonic şi spune-i să ne contacteze dacă nu iei legătura cu ea la ora sau locul convenit.*

Am transmis: *Ştiu să iniţiez o alarmă în caz de eşec. Mulţumesc.*

În stilul caracteristic, Karl n-avea să se lase momit şi răspunse: *Domnişoara Weber e supravegheată? A fost văzută cu tine şi în altă parte decât pe terasa de la Rex?*

M-am uitat la Susan şi i-am zis:

— Vor să ştie dacă bănuieşti că eşti supravegheată.

— De unde să ştiu? Nu cred. Luna asta nu-i rândul meu.

Am tastat: *Nu crede că e.* Fiindcă sunt profesionist şi nu ignor părţile dificile ale întrebărilor cu sensuri multiple, am adăugat: *Am petrecut ziua vizitând obiective turistice. Saigon, Cu Chi.*

Parcă auzeam vocea lui Karl: „*Ce? Ce* ai făcut? Eşti nebun?” Însă răspunsul lui a fost: *Sper că ai avut o zi plăcută*, dar eu îl cunosc pe Karl. Era furios.

Nu-mi place să mă justific, dar am tastat: *A fost o acoperire bună şi o ocazie de-a profita de cunoştinţele ei despre situaţia din centrul ţării.* Am adăugat: *De data asta nu am plutonul cu mine.*

Replica lui Karl fu seacă: *Recepţionat.*

Nu mai aveam ce discuta despre subiectul ăsta, aşa că i-am spus: *Prietenul domnişoarei Weber a contactat sau va contacta consulatul în numele meu.*

Karl transmise: *Noi am făcut deja asta, evident. Vrei să formezi acolo o întreagă reţea de spioni?*

Ia te uită. Deveneam cam tăioşi. În conversaţie, nici măcar n-aş fi răspuns la asta, dar prin e-mail trebuia s-o fac, aşa că am tastat: :) [1].

Karl, evident pus pe glume şi având public, răspunse: :([2].

Am întrebat-o pe Susan:

— Cu tastatura asta pot să arăt degetul mijlociu?

— Îți fac zile fripte?

— Lucrează la asta.

Adică eu îmi risc viața aici, iar ei mă tratează dur. I-am întrebat: *Mai aveţi informaţii pentru mine în legătură cu misiunea?*

Karl răspunse: *Nu în momentul ăsta.*

Am întrebat mai clar: *N-aţi localizat încă satul ăla stupid?*

Herr Hellmann transmise: *Nu are importanţă dacă nu eşti liber să călătoreşti şi informaţia asta nu trebuie s-o cunoşti înainte de întâlnirea cu colonelul Mang. O să te înştiinţăm când şi dacă te duci la Hue.*

M-am gândit la asta şi am ajuns la concluzia că localizaseră satul ori ştiuseră tot timpul unde se afla. În plus, numele lui nu era şi nu fusese vreodată Tam Ki. Îl modificaseră în scrisoare, desigur, pentru ca, dacă m-ar fi supus cineva de-aici la presiuni şi eu aş fi cedat, să nu divulg destinaţia mea reală. De fapt, era posibil ca Tam Ki să nici nu existe. Aproape sigur de concluzia mea, am întrebat-o pe Susan:

— Tam Ki înseamnă ceva în vietnameză?

— Spune pe litere.

M-am conformat şi ea mi-a răspuns:

— Vietnameza se bazează pe accente, diftongi şi-aşa mai departe – felicitări francezilor care i-au învăţat alfabetul roman. Dacă nu pronunţi corect sau nu cunoşti accentele, nu pot să traduc.

— Poate fi un sat? Numele unui loc?

— Posibil, însă, de exemplu, T-A-M poate însemna „a se îmbăia" sau „inimă", în funcţie de accent. *Tam cai* se traduce prin „scobitoare", *tam loi* e „bulă de aer". Înţelegi ce vreau să spun?

— Da… dar K-I?

— K-I reprezintă de obicei un prefix – *ki-cop* înseamnă „înţepător", *ki-cang* – „grijuliu", *ki-keo* – „a se târgui" sau „a se plânge".

— Ar putea fi doar un nume inventat?

— Posibil. Nu pare a desemna un loc anume.

Am întors privirea spre ecran şi-am văzut: *Confirmă.*

Am răspuns în stil militar: *Afirmativ,* ceea ce poate avea diverse înţelesuri, în funcţie de cine cu cine vorbeşte şi cum se desfăşoară conversaţia. În cazul ăsta însemna: *Da.* Am adăugat, ca să văd ce-o să zică: *Vrei să cercetez unde e localizat satul ăsta?*

Răspunsul veni imediat: *Negativ. Nu întreba şi nu te uita pe hărţi. Acestea sunt inexacte şi multe sate au acelaşi nume. Te vom contacta dacă şi când o să te duci la Hue.*

Am replicat: *Recepţionat. Cum vă descurcaţi cu numele suspecţilor şi cel al victimei?*

Karl transmise: *Lista se micşorează.* Pe urmă: *Dacă eşti liber, unde te vei duce mâine?*

Am răspuns: *Lista se micşorează.*

El îmi zise: *Colonelul Mang vrea un itinerar, ca şi noi.*

Am ridicat privirea spre Susan şi-am întrebat-o:

— În ce loc aş putea pleca de-aici ca să pierd câteva zile?

— La Paris.

— Dar ceva mai aproape de Saigon? Undeva unde merg occidentalii.

— Păi, la Dalat, staţiunea montană franceză. Calea ferată e tot distrusă, dar poţi ajunge cu maşina sau cu autobuzul.

— Bine, şi alt loc?

— Vung Tau, o fostă staţiune franceză de pe litoral.

— Deci am de ales între munte şi mare. Unde e Vung Tau?

— Puţin mai la sud de Saigon. Te pot duce cu motocicleta. Eu merg acolo în weekend-uri.

— Trebuie s-o iau spre nord.

— De ce nu-ţi suni agentul de turism?

— Ei, haide. Ajută-mă.

— Nu voiai ajutorul meu.

— Îmi cer scuze.

— Spune „te rog”.

— Te rog.

Nu-mi venea să cred că mă pusesem în situaţia asta: hăituit de o versiune vietnameză a locotenentului Colombo, cerându-mi scuze unei mucoase îmbufnate din clasa de mijloc şi Karl mâncând rahat cu gura plină prin Internet. Unde-i mitraliera mea când am nevoie de ea?

M-am calmat şi-am întrebat-o pe Susan:

— Ce zici de Nha Trang?

— Nu-i rău. Nu e prea departe, are o plajă drăguţă şi multe locuri unde poţi să tragi. Cunoşti localitatea?

— Da. De fapt, am avut o permisie de trei zile acolo în ’68. Am întrebat-o: Acolo sunt turişti occidentali?

— De obicei, da. E încă destul de cald ca să poţi înota. N-o să ieşi în evidenţă, dacă la asta te gândeşti.

— La asta mă gândesc.

Mă mai gândeam şi că nu voiam să sfârşesc într-un loc uitat de lume, unde poliţia m-ar fi putut aresta fără ca vreunul dintre compatrioţii mei să fie martor. Dar ăsta era pesimism. *Vizualizează succesul.* Am întrebat-o pe Susan:

— Pot ajunge uşor acolo?

— Te pot duce eu acolo şi pot să-ţi găsesc un loc de cazare. Banii vorbesc, iar eu am un agent de turism priceput care face afaceri cu firma mea.

— În regulă. Nha Trang. Mulţumesc.

Am început să tastez, iar ea zise:

— Spune-le că vin cu dumneata.

— Da. Bine.

Le-am scris: *Intenţionez să ajung la Nha Trang – dacă transportul şi cazarea sunt disponibile. Dacă se schimbă ceva, domnişoara W. vă va înştiinţa imediat.*

Karl răspunse: *Înţeleg. Sugerez să stai la Nha Trang sau altundeva până la întâlnirea de la Hue. Cu cât te mişti mai puţin, cu atât mai bine. Transmite-i prin fax domnişoarei W. adresa din Nha Trang sau din altă parte când soseşti acolo. Instruieşte-o s-o ducă la consulat.*

Susan îmi zise:

— Le-ai spus?

— Da. Au zis un „nu” hotărât.

— Nu i-ai întrebat. Spune-le că ai nevoie de un ghid şi de un translator.

Am tastat: *Voi încerca să respect itinerarul pe care i-l voi da lui Mang până când voi pleca din Hue spre Tam Ki. Zilele nejustificate dintre Hue şi Hanoi mi-ar putea crea probleme când voi apărea la Hanoi.*

Karl transmise: *Dacă mai ai necazuri cu poliţia când ajungi la Hanoi, contactează-l pe domnul Eagan. Dar nu te duce la ambasadă dacă nu primeşti instrucţiuni. Confirmă.*

Recepţionat. M-am imaginat locuind timp de cinci ani în ambasada americană, în vreme ce Departamentul de Stat ar negocia plecarea mea în siguranţă din Republica Socialistă Vietnam. Zău că era împuţită treaba. Am întrebat: *Trebuie să te contactez de la Hue – direct sau prin domnişoara W?*

Veni răspunsul: *Negativ. Dacă nu te cazezi la hotelul desemnat din Hue, o să aflăm şi o să presupunem că ai o problemă. După ce te cazezi, vei primi instrucţiuni cu privire viitoarea comunicare.*

Instrucţiuni de la cine? am întrebat.

Karl răspunse: *Vei fi contactat.*

Eu am tastat: *Altceva în legătură cu contactul meu din Hue?*

Karl replică: *Negativ. Ai înţeles ora şi locul de întâlnire?*

Am răspuns: *Afirmativ. 32 vertical. Cuvântul era „rotiserie”.*

Karl îmi zise: *Cuvântul n-are nicio importanţă. Înţelegi instrucţiunile?*

Am transmis: *Da.* Am adăugat: *Ascultă, am văzut tunelurile de la Cu Chi, Drumul 13, plantaţia Michelin. O ţară-lagăr grozavă. Te-ai distrat?*

Karl răspunse: :(

Eu am tastat: *Ar trebui să revenim împreună.*

El transmise: *Mă voi gândi la asta. Nu uita, trebuie să ştim ce se întâmplă mâine în legătură cu*

Mang. Ai încredere că domnişoara Weber înţelege ce are de făcut?

Am răspuns: *E foarte isteaţă, descurcăreaţă, motivată. Acordă-i o primă.*

El răspunse: *Nu mai am nimic de adăugat. Tu?*

Da. Despre ce dracu' e vorba? Dar am tastat: *Cynthia? Honolulu?*

Am aşteptat răspunsul şi mi s-a părut că a trecut o veşnicie până când a apărut pe ecran. Suna aşa: *N-am fost în contact cu ea. Dar s-au făcut pregătirile de călătorie de la Bangkok la Honolulu, pe urmă la Maui*.

Am tastat: *Contacteaz-o.*

Răspunsul lui Karl apăru pe ecran: *Lucrează la un caz. Dar dacă are de gând să te întâlnească în Honolulu, armata îi va aproba rapid o permisie şi o va duce în Hawaii.* Adăugă: *Concentrează-te asupra misiunii.*

Eu am tastat: *Înştiinţează-mă la Hanoi.*

El replică: *La Bangkok, cel mai târziu.*

Am răspuns: *Recepţionat.*

Karl îmi trimite urări anticipate: *Noroc, Paul, drum bun şi să te întorci sănătos.*

Am rămas câtva timp în faţa tastaturii, ştiind că ăsta ar putea fi ultimul mesaj de-acasă pentru multă vreme. Cunoşteam sentimentul din ultimele două perioade petrecute aici, când vorbeam cu părinţii la o staţie radio specială, pe care militarii americani o puteau folosi cam de două ori pe an. Am tastat: *Mă bucur că m-am întors aici. Sunt convins că o să am succes şi-o să fiu acasă la timp. Sărutări Cynthiei.*

Karl răspunse: *Recepţionat. Altceva?*

Negativ.

Terminat.

Am închis computerul, am şters totul şi am rămas o vreme pe scaun, pe urmă m-am sculat şi m-am dus la bufet. Mi-am pregătit un scotch cu gheaţă, omiţând sifonul. Susan mă întrebă:

— Totul e-n regulă?

— Da.

Ea se gândi o clipă şi-mi spuse:

— Dacă n-o să poţi călători mâine… dacă or să te ţină aici câteva zile, aş putea face eu o călătorie de afaceri pentru dumneata. Să întâlnesc pe cineva sau orice.

Am privit-o şi i-am zâmbit.

— Mulţumesc pentru solicitudine, dar e vorba despre ceva mult mai complex. Bun, cum ajung la Nha Trang?

— Îi voi trimite un e-mail agentului de turism al companiei şi-o să văd ce pot face. Susan se aşează la birou. Vrei să încerc să-ţi rezerv o cameră undeva sau vrei să mergi la nimereală?

— Va trebui să-i dau lui Mang o adresă.

— Nu e obligatoriu. Fiecare oraş important are un birou al poliţiei de imigraţie. În esenţă, îi supraveghează pe străini. Aşa că, dacă-i spui lui Mang că n-ai nicio adresă la Nha Trang, o să-ţi zică să raportezi la poliţia de imigraţie fie la sosire, fie după ce-ţi vei găsi un loc de cazare.

M-am gândit la asta, apoi i-am răspuns:

— Îmi voi găsi un loc unde să stau după ce voi ajunge acolo. Am adăugat: De fapt, o să încerc să găsesc hotelul de pe plajă unde se mergea în permisii, care a aparţinut armatei în timpul războiului. Asta trebuie să fie o excursie nostalgică.

— Desigur. Cum se numea hotelul?

— Nu-mi amintesc. O veche clădire franceză. Dar o să-l recunosc. În orice caz, o să-ţi trimit un fax aici după ce mă cazez undeva. Dacă nu te contactez în douăzeci şi patru de ore de la plecarea din Saigon, ia legătura cu firma mea.

— Sunt aici ca să te ajut. Îşi îndreptă atenţia spre computer şi începu să tasteze ceva. Zise:

— Îi cer agentului meu de turism să facă o rezervare la un tren sau microbuz spre Nha Trang pentru mâine. Biletele de avion au fost vândute cu luni de zile înainte. Îi ofer dublul preţului, ceea ce

pentru străini înseamnă deja de patru ori mai mult. E bine?

— Nu sunt banii mei.

— În regulă.

Continuă să tasteze şi spuse:

— Întreb dacă-mi poate găsi o maşină particulară. Mai e şi o navă spre Nha Trang, deşi sunt sigură că toate locurile au fost vândute. Dar o să te trimitem la Nha Trang chiar de-ar fi să te urc în autobuzul torturii.

— O maşină particulară sună rezonabil. Banii nu reprezintă o problemă. Agentul ăsta de turism o să-ţi răspundă curând?

— E la birou la ora 8 dimineaţa – la Saigon, lucrul începe devreme. Cam pe la ora aia tu vei fi la colonelul Mang. O să ne întâlnim în holul de la Rex şi-atunci o să ştim dacă te duci la Nha Trang sau la aeroport şi acasă. Adăugă: Şi dacă nu eşti la Rex până la, să zicem, prânz, ştiu pe cine să contactez.

— Te deranjează dacă dau eu instrucţiunile?

Susan ridică privirea şi-mi spuse:

— Domnule Brenner, aici nu e vorba despre speculaţii financiare, iar eu învăţ repede. Mi-am asumat responsabilitatea de-a te scoate din Saigon ori de-a raporta arestarea sau expulzarea dumitale. Lasă-mă să-mi fac treaba în felul meu.

Mamă, Doamne. Domnişoara Weber era într-adevăr altă femeie în biroul ei. Sau poate doar puţin îmbufnată fiindcă nu voiam s-o iau cu mine.

Continuă să bată clapele tastaturii şi zise:

— Îi trimit acum un e-mail şefului meu, Jack Swanson, pentru a-l anunţa că nu voi fi la birou până mâine după-amiază.

Mie mi se părea că-i lua prea mult timp să transmită nişte mesaje destul de simple.

Domnişoara Weber închise computerul, se ridică, îşi termină băutura şi-mi spuse:

— Hai să cinăm.

— Eşti foarte amabilă. Dar am un cont limitat de cheltuieli.

— Şi eu. O să-ţi spun de ce-ar trebui să investeşti în Vietnam. E ţara de pe ţărmul Pacificului cu cel mai mare potenţial de dezvoltare.

I-am răspuns:

— Am investit deja suficient în Vietnam.

Susan nu zise nimic, se îndreptă spre uşă şi puse mâna pe comutator.

— Mergem?

— Te-aş ruga să printezi faxul cu raportul şi să-l distrugi.

— Ah… eşti un adevărat profesionist.

Se duse la nişă şi făcu ceea ce i-am cerut.

Eu am luat aparatul fotografic şi rolfilmul consumat de pe birou şi-am zis:

— Te rog să pui astea în seiful dumitale.

Susan se conformă, apoi am părăsit biroul şi am înconjurat perimetrul sediului firmei. Ea îmi arătă biblioteca, sala de întruniri şi o sufragerie care arăta ca o cafenea franţuzească, după care îmi spuse:

— Ne respectăm aici. E ieftin şi îţi menţine tonusul ridicat. Aici avem sala de gimnastică şi duşurile.

Am pătruns într-o cameră cu câteva aparate pentru exerciţii fizice. Printr-o uşă deschisă am văzut o masă de masaj.

Credeam că o să mergem fiecare la casa lui ca să ne spălăm, dar Susan îmi arătă o uşă pe care scria *Bărbaţi* şi mă informă:

— Înăuntru ai tot ce-ţi trebuie. Eu mă duc la duşul pentru doamne.

— Dacă am vreo nevoie?

— Poartă-te frumos. Ne vedem în sala de gimnastică.

M-am dus în vestiarul bărbaţilor, m-am dezbrăcat şi-am intrat într-o cabină mare cu duş. Am dat drumul la apă, am luat o mână de săpun

lichid dintr-un recipient şi am îndepărtat murdăria adunată pe mine în ultimele douăsprezece ore.

Unii bărbaţi cântă sub duş; eu gândesc. Şi mă gândeam că nimeni şi nimic din Saigon sau Washington nu erau aşa cum păreau.

14

M-am dus în sala de gimnastică, unde pe un scaun am găsit ediţia asiatică de vineri a lui *Wall Street Journal;* m-am aşezat şi-am început să citesc.

În clădirea pustie era linişte şi din spatele uşii de la vestiarul femeilor auzeam o voce înăbuşită. Eram aproape sigur că Susan vorbea cu Bill la telefon, aşa cum promisese.

După vreo zece minute, ea ieşi din vestiar îmbrăcată într-o rochie lungă, din mătase galbenă şi fără mâneci şi cu o mică geantă din piele atârnată pe umăr. Îşi curăţase praful de pe faţă şi-avea tenul foarte bronzat. Părul era pieptănat cu cărare pe mijloc şi-i cădea până la umeri. Un strat subţire de lac pentru buze completa transformarea. M-am ridicat şi-am zis:

— Arăţi grozav.

Ea nu-mi răspunse la compliment şi am crezut că avusese o mică altercaţie cu Bill. I-am spus:

— Poate că ar trebui să mă întorc la Rex şi să mă schimb.

— Eşti îmbrăcat cum trebuie.

Ne-am dus în holul recepţiei, a venit ascensorul şi-am coborât în holul clădirii. Ea îmi zise:

— M-am săturat de condus. O să luăm triciclul.

Am urmat-o pe uşa clădirii şi am ajuns pe trotuar. Am mers vreo zece secunde, până când o mulţime de tricicluri veni spre noi.

Susan se târgui cu conducătorii de triciclu, prost îmbrăcaţi, costelivi şi mai în vârstă. Un bărbat pe care-l cunoşteam şi care fusese aici îmi spusese că

tipii cu tricicluri erau mai ales foşti militari sud-vietnamezi şi că asta era una dintre puţinele ocupaţii care li se îngăduia, ca foşti inamici ai statului.

Susan căzu la învoială cu doi dintre ei, ne-am suit fiecare într-un triciclu şi-am pornit pe Dien Bien Phu. Susan îmi strigă:

— M-a costat dublu pentru tine, fiindcă eşti mai greu.

M-am uitat la ea şi am văzut că nu glumea. Am zis:

— Ai noroc că nu calculează preţul după coeficientul de inteligenţă.

— Tu ai merge gratis.

Dien Bien Phu era un bulevard larg, cu un trafic intens, format din vehicule cu motor, biciclete şi tricicluri. Era cam descurajant să stai într-o cabină deschisă, având conducătorul în spate, cu maşini şi scutere trecând în viteză pe lângă tine.

Oraşul era foarte animat duminică seara, claxoanele răsunau, radiocasetofoanele urlau, iar pietonii traversau prin locuri nepermise şi pe stop.

Susan îmi arătă câteva privelişti în timp ce străbăteam bulevardul şi-mi zise:

— Strada asta a fost numită după bătălia finală dintre francezi şi Viet Minh – predecesorii Viet Congului. Viet Minh a învins.

— Orice învingător ajunge să dea nume străzilor.

— Aşa e, spuse ea. Peste zece ani, strada asta se va numi Bulevardul Corporaţiilor Multinaţionale.

Susan scoase un pachet de ţigări şi-i oferi una conducătorului ei, apoi cele două tricicluri se apropiară pentru ca ea să-i poată întinde pachetul conducătorului meu. Îmi spuse:

— Tipul care mă duce vrea să ştie dacă eşti veteran.

Am ezitat, pe urmă am zis:

— Spune-i că am fost în Divizia Întâi Blindate, la Quang Tri, în ’68.

Ea transmise informaţia, iar cei doi îi spuseră ceva. Susan îmi zise:

— Sunt amândoi veterani. Cel care mă duce a fost pilot pe un avion de vânătoare, omul dumitale a fost căpitan de infanterie. Spun că le pare bine că te revăd.

M-am uitat la cel care conducea triciclul ei şi i-am făcut cu degetele semnul victoriei. Îmi răspunse cu acelaşi gest şi cu un zâmbet, pe urmă întoarse privirea.

Ne-am învârtit prin centrul Saigonului, iar Susan îmi arăta diverse locuri, însă eram atenţi mai ales la spectacolul străzii. Ea spuse:

— Vezi blocurile alea de locuinţe? Au fost construite de americani prin anii ’60 pentru cei de la CIA şi de la ambasadă. Acum stau acolo oficialităţile partidului comunist.

Blocurile erau din beton cenuşiu, fără obişnuitele balcoane, şi arătau ca o instituţie penală. Am zis:

— Li se potrivesc.

Am trecut pe lângă Notre Dame şi am observat că micul scuar era plin cu oameni care se plimbau. Poliţiştii în uniformă dispăruseră, iar eu am presupus că alţii, în haine civile, preluaseră controlul după lăsarea întunericului. Şi totuşi, după ceea ce se vedea, Saigonul nu părea să aparţină unui stat poliţienesc. De fapt, toată lumea avea aerul că e pe cale să încalce o lege sau alta – băut în locuri publice, prostituţie, dormit pe trotuar, trecut cu maşina pe roşu, traversat neregulamentar şi orice mai făceau fără să văd eu.

La un anumit nivel, sud-vietnamezii erau cetăţeni de categoria a doua în propria lor ţară, conduşi precum o naţiune ocupată de cadrele aventurierilor comunişti din nord şi exploataţi de capitaliştii asiatici şi americani. Totuşi, la alt nivel, păreau mai fericiţi şi mai liberi decât comuniştii, precum colonelul Mang, sau decât capitaliştii, precum Susan Weber.

Ne aflam acum la capătul nordic al străzii Dong Khoi şi se părea că intrasem în Times Square sau în Piccadilly Circus. Strada intens luminată era înţesată de pietoni, tricicluri, biciclete şi scutere, toate îndreptându-se către sud, spre râu.

Faţadele vechilor clădiri cu arhitectură franceză erau aproape complet acoperite cu reclame fluorescente şi numele unor localuri precum „Good Morning Vietnam", „Ice Blue" şi „Cyclo Bar". Mai erau şi nişte restaurante de lux franţuzeşti şi est-asiatice, precum şi câteva mari hoteluri din altă epocă. Am recunoscut Continentalul, unde stăteau corespondenţii de război şi la al cărui bar îşi redactau reportajele.

Transformarea din Rue Catinet în Tu Do, apoi în Dong Khoi nu fusese completă şi se părea că toate cele trei versiuni ale aceleiaşi străzi coexistau într-una singură. Îmi aminteam de Tu Do şi zăream din când în când o clădire pe care credeam că mi-o aduc aminte, însă trecuse prea mult timp şi toate numele fuseseră schimbate. Am strigat la Susan, încercând să acopăr zgomotul traficului:

— Mai există un local numit „Bluebird"? Sau „Papillon"?

— N-am auzit de ele. Adăugă: Am înţeles că autorităţile comuniste le-au închis pe toate în 1975.

— Nu sunt nişte tipi amuzanţi.

— Nu, deloc. Multe localuri au început să redeschidă la sfârşitul anilor '80. Pe urmă, în '93, pe comunişti i-au iritat atâtea baruri şi săli de karaoke, au făcut o razie în tot oraşul şi le-au închis din nou. Unor localuri li se permitea să reînceapă activitatea, dar numai dacă foloseau nume vietnameze şi îşi revizuiau programele. Încet-încet, totul a revenit la situaţia anterioară, mai grandios, mai strălucitor şi mai nebunesc decât oricând, şi tot cu nume occidentale. Continuă: Cred că de data asta lucrurile vor rămâne aşa. Dar nu se ştie niciodată. Autorităţile sunt imprevizibile. Nu respectă proprietatea privată şi afacerile.

I-am atras atenţia:

— Te-ar putea expulza şi pe *tine.*

— S-ar putea.

— Unde te-ai duce?

Ea răspunse:

— Am o carte intitulată „Cele mai nepotrivite locuri din lume pentru a trăi”. Într-unul din locurile alea. Râse.

Am încercat să localizez aleea ce ducea la strada înfundată unde locuise prietena mea. Era pe partea stângă, cum coboram spre râu, însă n-am văzut-o. I-am spus lui Susan:

— *Locuieşti* pe strada asta?

— Da. Pentru cinci nopţi pe săptămână, nu-i aşa de rău. Iar eu stau la etajul cinci şi mai aproape de râu. O să-ţi arăt.

Mulţimea de pe stradă era formată mai cu seamă din tineri; băieţi şi fete în tricouri şi jeanşi, băieţii trombonindu-le pe fete, acestea mergând mai mult în grupuri.

Am văzut capătul străzii Dong Khoi şi lumina lunii în depărtare, deasupra râului Saigon. Susan strigă:

— Ăla e blocul meu.

Arătă la stânga, spre o impunătoare clădire în stil francez, pe ultimul colţ dinaintea râului. La parter era un restaurant Thai, iar alături se afla alt hotel vechi, numit Lotus, despre care Susan îmi spuse că fusese cândva Miramar şi de care îmi aminteam.

Ea zise:

— Ultimul etaj. Apartamentul de pe colţ, cu vedere spre râu.

Informaţia suna ca o reclamă la o proprietate imobiliară din *Washington Post.* Am ridicat privirea spre apartamentul din colţ şi am observat că la fereastră era lumină. Am întrebat-o:

— E cineva acasă?

Ea răspunse:

— Menajera.

— Sigur. Îţi plac spaţiile pe colţ, nu?

Triciclurile cotiră pe drumul de lângă râu, unde o adiere blândă venea peste apa luminată de lună. Aerul mirosea ciudat, dar, dacă îţi astupai nările, totul era minunat. Am observat că ţărmul opus era aproape cu totul cufundat în întuneric, amintindu-mi de ultima dată când fusesem aici, şi se părea că niciun pod nu traversa râul. I-am zis lui Susan:

— Zona aia e şi-acum nedezvoltată.

— Ştiu. Acolo sunt mii de hectare de ferme horticole – orhidee, plante exotice şi altele. Când mă duc seara la culcare, visez la împărţirea terenului şi la complexe comerciale, iar când mă trezesc şi mă uit pe fereastră, văd numai flori – o risipă de spaţiu valoros.

M-am uitat la ea şi am înţeles că mă trăgea pe sfoară. Am zâmbit ca să-i arăt că sunt băiat bun.

Triciclurile trecură pe lângă un mic cvartal, apoi o luară spre nord pe strada Nguyen Hue, care urca spre hotelul Rex şi era paralelă cu Dong Khoi. Era o stradă mai largă, la fel de plină de lume şi vehicule.

Susan îmi spuse:

— E un circuit în sensul acelor de ceasornic – în jos pe Dong Khoi, pe urmă de-a lungul râului şi în sus pe Nguyen Hue, apoi la dreapta pe Le Loi spre Rex şi iarăşi la dreapta pe Dong Khoi. O paradă care ţine toată noaptea.

— Vrei să spui că trebuie să ascult tot vacarmul ăsta de la hotelul meu?

— Doar până în zori. Pe urmă se face linişte până la ora de vârf, adică după zece minute.

— Tu ai ales hotelul Rex pentru mine?

— Da. E aproape de apartamentul meu, după cum ai văzut.

— Înţeleg.

— Îmi place restaurantul de pe acoperiş. Îmi plac dansurile lente.

Am cotit la dreapta pe strada Le Loi şi ne-am continuat drumul spre est. Susan zise:

— Puştii numesc plimbarea asta în cerc *chay long rong* – înseamnă „să trăieşti în viteză”.

— N-am depăşit nicio clipă viteza mersului pe jos.

— Nu inventez eu limbajul – doar traduc. E ca şi cum ai face o croazieră, ai trăi într-un ritm trepidant; e vorba despre o metaforă, nu despre viteza propriu-zisă.

— Eu am probleme cu metaforele. E timpul să cinăm.

Susan îi zise ceva conducătorului ei de triciclu şi ne continuarăm drumul.

După cinci minute, triciclurile opriră lângă o clădire mare, ce arăta ca o veche operă franceză şi despre care Susan spuse că era acum un teatru popular, ce-o mai fi însemnat şi asta. Într-o parte a teatrului exista o cafenea în aer liber, cu mesele ocupate de occidentali şi câţiva vietnamezi eleganţi, bărbaţi şi femei.

Am coborât de pe tricicluri şi Susan a insistat să-i plătească pe oameni – un dolar pentru ea şi doi dolari pentru mine. Era neobişnuit de generoasă, dar mie nu-mi convenea, aşa că le-am mai dat şi eu câte un dolar.

Oamenii mi-au strâns mâna, pe urmă cel care o dusese pe Susan – tipul care în altă viaţă zburase pe avioane de vânătoare. Spuse ceva şi ea îmi traduse:

— Zice că soţiei şi copiilor li s-a permis să emigreze în America acum patru ani. Dar lui nu i-au dat voie să plece pentru că fusese ofiţer în aviaţia militară sud-vietnameză. Dar în urma iniţierii Programului Sistematic de Emigrare, cum îi spunem noi, negociat de americani cu Hanoiul, speră să poată pleca anul viitor.

Am zis:

— Spune-i că-i urez noroc.

Ea traduse, omul zise ceva, iar Susan îmi spuse:

— Mulţumeşte Americii pentru că are grijă de familia lui. Toţi se descurcă bine şi-i trimit bani.

Locuiesc la Los Angeles.

— Păi… sper să ajungă într-un loc plăcut.

Conducătorul meu, căpitanul de infanterie, n-avea nimic de zis şi mi s-a părut că renunţase de mult la orice speranţă.

Am intrat în cafeneaua în aer liber al cărei nume, scris pe o pancartă mică, era „Q-Bar”. Era foarte simplu decorată, cam în genul unui local ultramodern frecventat de tinerii ambiţioşi din Washington.

Exista şi un spaţiu interior, cu mese şi un bar, iar pe pereţi se vedeau fresce semănând cu picturile lui Caravaggio, greu de distins din cauza fumului de ţigară.

O tânără chelneriţă vietnameză într-o uniformă alb cu negru, o salută pe Susan în engleză:

— Bună seara, domnişoară Susan. Unde e domnul Bill în seara asta?

Am fost fericit că puteam vorbi în engleză cu ea şi am răspuns eu:

— Acum îşi spală jerseul de la Princeton, dar va veni şi el curând.

— A… bine. Doriţi o masă pentru trei?

— Pentru doi.

Susan nu lămuri misterul.

Chelneriţă ne conduse la o masă de lângă îngrăditură, luminată de o lampă cu gaz. Comandă un Chardonnay de California, iar eu am cerut un scotch cu sifon, ceea ce nu părea să fie o problemă.

Chelneriţă plecă şi Susan îşi aprinse o ţigară. Zise, parcă pentru sine:

— Îşi spală jerseul de la Princeton.

— Poftim?

— Asta-i tot ce puteai spune?

— A fost ceva spontan. E târziu.

Am renunţat amândoi şi eu am început să studiez clienţii. Erau îmbrăcaţi de parcă ar fi câştigat mai mult de un dolar pe zi, iar pe strada alăturată am zărit câteva maşini japoneze de lux –

Lexus şi Infiniti, cum nu văzusem în oraş în timpul zilei.

Sosiseră băuturile. Aş fi ridicat paharul în cinstea gazdei mele şi aş fi spus ceva plăcut, însă aveam impresia că i se acrise de mine. De fapt, ea zise:

— Poate că trebuia să te duc în altă parte.

Am spus:

— Dintre toate cârciumile unde se bea gin, ea mă aduce aici.

Susan zâmbi, iar eu am întrebat-o:

— Şi dacă apare Bill?

— N-o să apară.

Ridică paharul cu vin. Am ciocnit şi-am băut.

— Poţi să mănânci aici un hamburger grozav cu cartofi prăjiţi. Credeam că ţi-ar face plăcere.

— Îmi place. E o alegere bună.

Susan zise:

— Localul ăsta aparţine unui american din California şi soţiei lui, născută în Vietnam, care e tot californiană. Q e un simbol al cuvântului *Kien* – un expatriat vietnamez care s-a întors. Viet-Kieu. Te-ai prins?

— Desigur.

— Locul ăsta e frecventat de comunitatea americană şi de expatriaţii risipitori. E scump.

— Ca să ţină plebea la distanţă.

— Da. Însă tu eşti cu mine.

Ca să-i demonstrez că nu eram cu totul la discreţia ei şi pentru a-i arăta că ştiam câte ceva despre lumea bună, i-am spus:

— În avion, un francez mi-a dat numele mai multor baruri şi restaurante bune.

— Ca de pildă?

— Monkey Bar.

Ea râse.

— E plin de târfe. Şi foarte agresive. La bar îţi vâră mâna între picioare. Poţi să te duci la Monkey Bar după ce plecăm de-aici.

— Verificam doar ce mi-a zis tipul.

— Ei bine, nu ţi-a făcut niciun serviciu.

— Mi-a recomandat un restaurant numit Maxim – ca cel de la Paris.

— E un jaf. Mâncare proastă, servicii jalnice, preţuri exorbitante – ca la Paris.

Prietenul meu francez mă bătuse cu doi la zero. Am întrebat-o pe Susan:

— Cunoşti o femeie care îşi zice *mademoiselle* Dieu-Kiem?

— Nu. Cine e?

— O curtezană.

Ea dădu ochii peste cap, dar nu răspunse. I-am zis:

— Dar prefer să stau cu tine.

— Ca şi nouăzeci la sută dintre bărbaţii din Saigon. Nu-ţi forţa norocul, Brenner…

— Da, doamnă. Prin urmare, tentativa mea de-a fi independent şi afabil fusese strivită precum un mic gândac hidos. Mulţumesc că m-ai adus într-unul dintre localurile dumitale preferate.

— N-ai pentru ce.

Chelneriţa ne aduse nişte liste de meniuri minuscule. Susan comandă fructe, brânză şi încă un pahar cu vin. Eu am cerut un hamburger cu cartofi prăjiţi şi o bere Corona.

Era mai răcoare decât în seara trecută, dar eu aveam o peliculă de umezeală pe faţă. Mi-am amintit că Saigonul era la fel de călduros şi nesănătos şi când am plecat de-aici în iunie ’72. Am întrebat-o pe Susan:

— Ai vreo locuinţă de vară sau un loc unde-ţi petreci weekend-urile?

Ea răspunse:

— Noţiunea asta n-a apărut încă aici. Nu există apă curentă la ţară. Dacă te duci acolo, păşeşti în secolul nouăsprezece.

— Şi-atunci unde te duci în weekend-urile de vară?

— Uneori mă duc la Dalat, unde-i mai răcoare, sau la Vung Tau, cunoscut înainte drept Cap Saint

Jacques.

— Nu la Nha Trang?

— Nu. N-am fost niciodată acolo. E un drum mai lung. Adăugă: Dar mi-ar plăcea să merg. Îmi pare rău că nu pot veni cu tine.

N-am comentat şi-am întrebat-o:

— Cât de greu e să călătoreşti pe teritoriul fostului Vietnam de Nord?

Susan se gândi o clipă, apoi îmi răspunse:

— Vorbind în general, de-a lungul coastei e relativ uşor. Autostrada Unu, de exemplu, merge din Deltă până la Hanoi şi e îmbunătăţită în fiecare an. Şi Expresul Reunificării – ăsta-i un tren – leagă acum nordul de sud. Dar dacă te gândeşti s-o iei către vest, spre Laos, e mai greu. Adică vietnamezii merg pe-acolo, dar ei sunt mult mai îngăduitori faţă de drumurile desfundate şi poduri, alunecările de teren provocate de despăduriri excesive, trecătorile montane abrupte şi penele de maşină. Iar acum, acolo e sezonul ploilor de iarnă – o burniţă persistentă, numită *crachin* – praf de ploaie. Mă întrebă: Vrei să mergi pe-acolo?

— Aştept instrucţiuni. Ai fost vreodată în interiorul ţării?

— Nu, spun doar ce-am auzit. Mulţi oamenii de ştiinţă occidentali se duc acolo – mai ales biologi. În zona de nord au descoperit specii de mamifere necunoscute până acum. Au găsit o specie de bivol despre care nimeni nu ştia că există. Mai sunt şi tigri în interiorul ţării. Călătorie plăcută.

Am zâmbit.

— De fapt, am văzut o dată un tigru. Şi un elefant. Şi nu aparţineau grădinii zoologice de la Saigon.

— Păi trebuie să fii atent. Chiar că te poţi răni sau îmbolnăvi, iar condiţiile de trai sunt primitive.

Am dat din cap. Măcar în armată sanitarii erau pricepuţi, iar elicopterele te luau de oriunde în jumătate de oră şi te duceau pe o navă-spital. De data asta eram pe cont propriu. Susan spuse:

— Dacă te duci în interiorul ţării, te-ai putea da drept biolog sau naturalist.

M-am uitat la ea. Şi eu mă gândisem la asta când îmi vorbise despre speciile necunoscute. Iar acum mă gândeam la altceva: primeam nişte informaţii pe care nu le obţinusem la Washington. De fapt, multe lucruri ce păruseră fleacuri vietnameze ar fi putut să capete acum un sens.

Sosiră preparatele culinare. Hamburgerul şi cartofii prăjiţi erau grozavi, iar berea era rece ca gheaţa, cu o felie de lămâie în ea. Susan mă întrebă:

— Unde locuieşti?

— Lângă Falls Church, Virginia.

— Şi asta-i ultima ta misiune?

— Da. M-am pensionat anul trecut, dar ei au considerat că ar trebui să-mi forţez norocul şi să joc în piesa „Vietnam", actul trei.

— Cine sunt „ei"?

— Nu pot spune.

— Şi ce-o să faci după asta?

— Nu m-am gândit.

— Eşti prea tânăr ca să te pensionezi.

— Mi s-a mai spus.

— De către persoana importantă pentru tine?

— Mă susţine în orice vreau să fac.

— Lucrează?

— Da.

— Ce face?

— Ce fac şi eu.

— A, deci v-aţi cunoscut la serviciu?

— Da.

— Şi ea e pe cale să se pensioneze?

Mi-am dres glasul şi-am zis.

— E mai tânără decât mine.

— Te-a susţinut să pleci în misiunea asta?

— Foarte mult. Să-ţi iau altă bere?

— Eu beau vin. Vezi paharul?

— Aşa e. Vin.

I-am făcut semn chelneriţei şi-am mai comandat un rând. Susan spuse:

— Sper că nu-ţi imaginezi că te trag de limbă.

— De ce mi-aş imagina aşa ceva?

— Încerc doar să-mi fac o imagine despre tine, despre viaţa ta, unde trăieşti, ce faci. Lucruri din astea.

— De ce?

— Nu ştiu. De obicei, subiectul meu preferat de conversaţie sunt eu. Se gândi o clipă, apoi zise: Poate că eşti interesant, fiindcă nu te afli aici cu afaceri.

— Mă aflu aici cu afaceri.

— Vreau să spun afaceri pe bani. Nu e vorba despre bani în cazul ta. Faci ceea ce faci din alte cauze. Adică, nici măcar pentru carieră. Care-i motivaţia ta?

M-am gândit şi am răspuns:

— Cred sincer că sunt prost.

— Poate că e un motiv personal, ceva ce faci pentru ţara natală, dar de fapt pentru tine.

— Te-ai gândit la o dezbatere radiofonică? Să zicem, „Bună dimineaţa, expatriaţi”?

— Fii serios. Încerc să te ajut. Trebuie să ştii de ce te afli aici, altfel n-o să ai succes.

— Ştii, probabil că ai dreptate. O să mă gândesc la asta.

— Ar trebui.

Ca să schimb din nou subiectul şi pentru că aveam nevoie de nişte informaţii, am întrebat-o:

— Cât de bun e agentul dumitale de turism?

— Foarte bun. E o Viet-Kieu – înţelege engleza şi vietnameza. Poate duce o treabă la bun sfârşit. Adăugă: în esenţă, banii vorbesc.

— Bine.

Susan îmi reaminti:

— Dar colonelul Mang te-ar putea expulza.

Poate că băusem o bere în plus, dar i-am răspuns:

— Şi dacă nu mă duc la colonelul Mang ca să aflu? Dacă aş pleca pur şi simplu în inima ţării? Aş putea să fac asta?

Susan mă privi drept în ochi şi spuse:

— Chiar dacă ai putea să umbli prin ţară fără să te întrebe nimeni de paşaport sau viză, n-o să poţi *ieşi* din ţara asta fără ele. Ştii asta.

— Mă gândeam să mă duc mâine dimineaţă la consulat şi să solicit un paşaport în regim de urgenţă.

Ea dădu din cap şi zise:

— Consulatul nu e încă o instituţie oficială şi nu are posibilitatea de-a elibera paşapoarte. Asta n-o să se întâmple încă măcar şase luni. Aşa că, dacă nu ai paşaport sau viză, fie şi nişte fotocopii, n-o să ajungi departe.

Am replicat:

— Dacă mă duc la ambasada americană din Hanoi, o să devină problema lor.

— Ascultă, Paul, nu complica situaţia. Du-te mâine să te întâlneşti cu colonelul Mang.

— În regulă. Vorbeşte-mi despre poliţia pentru imigrare. Cine-s papagalii ăştia?

— Păi, se ocupă de străini. Poliţia din ţara asta a fost organizată de KGB când au fost ruşii aici. Există şase secţiuni, de la A la F. Secţiunea A este Poliţia pentru Securitate, ca CIA la noi. Secţiunea B e Poliţia Naţională ca şi FBI, iar secţiunea C e Poliţia pentru Imigrare. Secţiunile D, E şi F sunt Poliţia Municipală, Poliţia Provincială şi Poliţia de Frontieră şi Portuară. Adăugă: Poliţia pentru Imigrare se ocupă de obicei cu contravenţiile privind vizele şi paşapoartele, aşa că eu nu mi-aş face prea mari griji.

— Bine.

Dar eu aveam impresia că acest colonel Mang putea aparţine Secţiunii A sau B şi pretindea că e de la Secţiunea C. Un truc destul de banal. Mă mai gândeam şi că domnişoara Weber ştia multe despre

poliţia vietnameză, dar poate că toţi expatriaţii erau la curent cu treburile astea.

Era aproape unsprezece noaptea şi am spus:

— Cred că-i de-ajuns pentru seara asta. Mâine mă scol devreme.

Am cerut nota de plată, dar Susan a insistat să o achite ea cu cardul companiei, iar eu n-aveam de gând să mă opun.

Scrise ceva pe spatele notei de plată, şi zise:

— Paul Brenner – companie necunoscută – am discutat despre investiţii într-o fabrică de conservare a peştelui, misiuni periculoase şi viaţă.

Zâmbi şi puse hârtia în geantă.

Ne-am ridicat şi-am ieşit în stradă. I-am spus:

— O să te conduc acasă.

— Mulţumesc. Iar în drum e încă un local pe care vreau să ţi-l arăt. La numai două minute de-aici. O să bem ultimul pahar, iar dumneata o să fii la hotel până la miezul nopţii.

Faimoasele ultime cuvinte. Am zis:

— Foarte bine.

— Dacă nu cumva preferi să te duci la Monkey Bar.

— Aş prefera să beau ultimul pahar cu tine.

— O alegere bună.

Am trecut pe lângă nişte blocuri pe o stradă liniştită, dar întunecoasă. La capătul ei se vedea o clădire mare, luminată, cu firma *Apocalypse Now.* Am crezut că aveam vedenii, dar Susan zise:

— Acolo mergem. Ai auzit de locul ăsta?

— Am văzut filmul. De fapt, am trăit filmul.

— Serios? Credeam că ai fost bucătar.

— Presupun că n-am fost bucătar.

— Nici n-am crezut.

— Nici colonelul Mang, am spus.

— Asta i-ai zis?

— Suna mai bine decât infanterist. I-ar fi putut veni ideea că i-am ucis vreuna dintre rude.

— Ai ucis pe cineva?

Nu i-am răspuns, dar am spus:

— Unitatea militară descrisă în filmul ăla e Divizia Întâi de Blindate. Divizia mea.

— Zău? Am văzut filmul. Elicoptere, rachete, mitraliere – Cavalcada Walkiriilor. Ireal. Asta ai făcut?

— Sigur. Nu-mi amintesc de Cavalcada Walkiriilor, dar militarii anunţau, uneori, şarje de cavalerie dintr-un elicopter prin megafoane.

— Straniu.

— Cred că trebuia să fii acolo.

Ajunsesem în faţa unei clădiri lungi, joase, de culoare galbenă, în faţa căreia se plimbau şi fumau vreo douăzeci de conducători de triciclu. Am întrebat-o pe Susan:

— Vii des aici?

— Nu. Doar când îi însoţesc pe străini. Mi-am adus şi părinţii. S-au amuzat stânjeniţi.

Un bărbat alb deschise uşa, iar noi am pătruns în *Apocalypse Now.*

Primul lucru pe care l-am văzut a fost un nor de fum, ca şi cum cineva aruncase o duzină de grenade fumigene pentru a marca un teren de aterizare în junglă. Dar nu era decât fumul de ţigară.

În local se dansa, iar o formaţie de patru instrumentişti vietnamezi cânta piese ale lui Jimi Hendrix. Lângă latura stângă a încăperii erau stivuiţi saci de nisip cu sârmă ghimpată deasupra, ca un locaş de tragere pentru artilerie. Un poster mare din filmul ce dădea numele localului atârna pe un perete, iar Susan îmi zise că avea autograful lui Martin Sheen, dacă voiam să-l văd. Dar nu voiam.

Ventilatoarele din tavan aveau elice de elicopter, iar globurile lămpilor erau stropite cu vopsea roşie ca să pară sânge, bănuiam.

Ne-am dus la barul lung de lângă peretele din fund, unde stăteau mulţi tipi între două vârste, albi şi negri, cu aerul unor foşti militari. Aveam

senzaţia de *déjà vu* – americani plecaţi iarăşi după pradă în Saigon.

Am luat două sticle de bere San Miguel de la barmanul american care-mi zise:

— De unde eşti, amice?

— Din Australia.

— Ai accent de yankeu.

— Încerc să mă adaptez.

Susan şi cu mine ne-am apropiat şovăitori de bar şi-am băut din sticle. Încăperea era înceţoşată de fumul trabucurilor şi al ţigărilor, iar Susan îşi aprinse şi ea una. Îmi spuse:

— Ia zi, soldat, singurel în seara asta?

— Sunt cu cineva.

— Da? Ea unde-i? S-a dus cu generalul. Nu-i serioasă. Stau eu cu tine. Te distrez bine. Eu fată grozavă. Te fac foarte fericit.

Nu ştiam dacă să fiu amuzat ori deprimat. Am spus:

— Ce caută o fată ca tine într-un local aşa deocheat?

— Am nevoie de bani ca să mă duc la Harvard.

Am schimbat subiectul şi-am spus:

— Aici e opusul Lumii Cong.

— E Lumea Permisiilor. Te simţi ofensat?

— Cred că tot ce banalizează războiul e ofensator.

— Vrei să plecăm?

— Să ne terminăm berile. Am întrebat-o: Când încep împuşcăturile?

Dar nu era aşa uşor de plecat. Lângă noi se aflau patru perechi, toţi între două vârste, care începură o conversaţie. Bărbaţii erau foşti ofiţeri americani de aviaţie care îşi aduseseră soţiile ca să le arate unde luptaseră şi alte asemenea. Erau oameni cumsecade şi o vreme au stat de vorbă. Toţi fuseseră încartiruiţi în nord, la Da Nang, Chu Lai şi Baza Aeriană Hue-Phu Bai, bombardând ţinte din jurul zonei demilitarizate, iar asta fusese destinaţia lor finală. Mi-au cerut detalii despre

stagiul meu militar, fără să mă întrebe dacă eram veteran. Am zis:

— Divizia Întâi Blindate, Quang Tri, ’68.

— Zău? spuse unul dintre ei. Păi noi am bombardat o grămadă de ţinte pentru voi.

— Îmi amintesc.

— Te duci în nord?

— Cred că suntem deja acolo, am spus.

Replica mea stârni hohote de râs, iar unul dintre tipi zise:

— Locul ăsta e nefiresc ori ce?

— E nefiresc, am admis eu.

Din cine ştie ce motiv, soţiile nu păreau foarte interesate de război, dar când au aflat că Susan locuia la Saigon, au tăbărât pe ea şi cele cinci doamne au început să vorbească despre magazine şi restaurante, în timp ce noi, cei cinci bărbaţi, ne-am spus poveşti de război până când cartuşele şi alte tâmpenii ne-au ajuns până la genunchi. Aviatorii păreau fascinaţi de viaţa unui infanterist şi voiau toate detaliile sângeroase.

Le-am făcut pe plac, în parte fiindcă îmi plătiseră încă o bere, dar şi pentru că asta făcea parte din excursia lor nostalgică, poate şi dintr-a mea. Nu abordez niciodată un astfel de subiect acasă, dar aici, în barul ăsta şi cu o bere în faţă, părea normal să vorbesc despre el.

Ei mi-au povestit cum evitau rachetele sol-aer şi artileria antiaeriană inamică şi cum distrugeau tot ce mişca în zona demilitarizată. Foloseau sticle goale de bere ca să demonstreze toate astea, iar eu am înţeles că tipii ăştia înlăturaseră orice considerente de ordin moral din relatările lor şi vedeau lupta aeriană doar ca pe o serie de probleme tehnice şi logistice care trebuia rezolvate. M-am pomenit cuprins de entuziasm auzind poveştile despre bombardamente şi distrugeri, ceea ce era teribil. Nu trebuie mult ca să mişti inimile unor foşti luptători, inclusiv pe-a mea. Eram din nou în anul 1968.

Miezul nopţii veni şi trecu. Formaţia cânta acum „Doors”, iar eu pierdeam contactul cu realitatea şi cu timpul.

Din când în când, atunci când formaţia făcea câte o scurtă pauză, dintr-un difuzor răsuna o şarjă de cavalerie, urmată de „Cavalcada Walkiriilor” de Wagner.

Câtă vreme se auzea muzica, locul ăsta se putea compara cu „Planet Hollywood”.

La un moment dat, în timpul conversaţiei, am început să vorbim despre locurile care erau de văzut şi cele unde fusesem deja.

— Trebuie să vă duceţi la tunelurile de la Cu Chi.

— Da? Ce-i acolo?

— Tunelurile alea cu adevărat mari, de dimensiunile unora de tren, unde Viet Congul avea spitale, dormitoare, magazii, bucătării. Se intră în ele cu carturi electrice de golf. E un tur grozav, şi puteţi lua prânzul şi ceva de băut într-una din sălile de mese ale Viet Congului. Mi se pare că au şi magazine cu mătăsuri pentru doamne. Soţiilor voastre o să le placă.

De ce-oi face eu chestii din astea? Tipii reţinură informaţia.

Cei patru aviatori pricepură într-un târziu că Divizia Întâi de Blindate, unde fusesem înrolat, şi Divizia Întâi de Blindate din film şi din melodia de la bar erau una şi aceeaşi, iar asta atrase după sine alt rând de beri şi alte poveşti de război.

În cele din urmă am rămas fără gloanţe, iar unul dintre tipi mă întrebă:

— Cine-i doamna?

— Care doamnă?

— Doamna cu care eşti.

— A… am cunoscut-o aseară, locuieşte aici.

— Da. Asta zicea şi ea. Arată bine.

Nu ştiu niciodată ce să spun când aud aşa ceva, dar am zis:

— Soţiile voastre sunt foarte atrăgătoare.

Toţi fură de acord că nevestele lor erau minunate şi nişte sfinte care-i suportau pe ei, însă. Voiau să revină, la Susan. Unul mă întrebă:

— Eşti călare pe situaţie?

— Suntem în negocieri.

Izbucniră cu toţii în râs, iar conversaţia se îndreptă spre subiectul târfe. Ne-am dat mai aproape pentru discuţia asta, iar un tip zise:

— Încercăm să le trimitem singure la cumpărături.

— Pe târfe?

— Nu. Pe soţii. Avem nevoie doar de câteva ore, dar ele nu vor să meargă singure. Oraşul le sperie.

— Daţi-le o femeie de la hotel care să vorbească engleza şi să le fie ghid.

— Da. Asta ziceam şi eu. Vezi, Phil? El e de acord. Le facem rost de-un ghid şi rămânem singuri.

Le-am recomandat „Monkey Bar".

— E plin de târfe – nu plătiţi mai mult de cinci dolari pentru prostituate, dar chelneriţele şi barmaniţele cer câţiva dolari în plus. Pe urmă vă duceţi soţiile la „Maxim" pentru o cină târzie.

Puseră planul la cale chiar atunci şi se felicitară bătând palmele. Credeam că infanteriştii sunt parşivi, dar aviatorii îi întrec. Mi-am amintit o glumă veche din armată şi le-am zis-o:

— Care-i diferenţa dintre un pilot militar şi o prostituată?

— Care?

— O prostituată n-o să stea trează toată noaptea încercând să reguleze un pilot.

Hohotiră cu toţii. Era bună. Păi ne distram, nu?

Se făcu ora unu şi trecu ora unu. Mie mi se umpluse vezica şi m-am scuzat.

Am găsit toaleta pentru bărbaţi pe un culoar ce ducea în altă încăpere aglomerată din spate. Când am ieşit de-acolo, Susan mă aştepta. Zise:

— E o grădină în spate. E linişte şi eu am nevoie de aer proaspăt.

— De ce nu plecăm?

— O să plecăm. Vreau să mai stau doar un minut.

Susan mă conduse într-o grădină împrejmuită, unde se aflau nişte măsuţe cu lumânări pe ele. Grădina era împodobită cu lanterne de hârtie şi era linişte, iar aerul mirosea mai bine.

Ne-am aşezat la o masă liberă de unde priveam perechile ce se ţineau de mână. Presupun că acolo era un fel de loc de după Apocalipsă, unde ajungeai după moarte sau aşa ceva.

Am mai remarcat mirosul de tămâie şi de cânepă indiană arsă. De fapt, am văzut luminiţe dansând în jurul meselor în timp ce ţigările cu marijuana treceau dintr-o mână în alta. Am simţit brusc nevoia să fumez şi eu una, ceea ce nu mi se mai întâmplase de douăzeci de ani. Susan îmi spuse:

— Păreai să te distrezi.

— Sunt băieţi buni.

— Şi nevestele erau simpatice. Voiau să ştie dacă suntem un cuplu.

— Numai despre asta vorbesc femeile? Sex, sex şi iar sex?

— Nu vorbeam despre sex, ci despre bărbaţi.

— E acelaşi lucru.

— Vrei nişte ceai?

— Ce fel de ceai?

— Ceai adevărat. Celălalt e altceva.

Chemă o chelneriţă şi comandă ceai.

Am stat acolo, în grădina întunecată, fără să vorbim. Sosi o cană de ceai cu două ceşti mici, pe care le-am umplut. Nici măcar nu-mi place ceaiul.

Am sorbit o vreme licoarea fierbinte, fără gust. Am inhalat aburul, iar plămânii mei au început să funcţioneze din nou.

Eram epuizat, până şi Susan căsca, însă trecuse de mult ora la care aş fi putut avea un somn bun, aşa că am rămas acolo, sorbind ceaiul ăla oribil.

După vreo zece minute mi-am dat seama că era destul de plăcut.

În cele din urmă, Susan spuse:

— Ştii ce m-ar face fericită?

— Ce?

— Dacă ai pleca mâine acasă.

Din nu ştiu ce pricină i-am zis:

— Eu aş fi fericit dacă *tu* ai pleca acasă.

Era un dialog întrucâtva intim între doi oameni care nu deveniseră încă apropiaţi. Am spus:

— Trebuie să pleci de-aici înainte de-a ţi se întâmpla ceva… vreau să spun pe plan intelectual. M-am auzit zicând: Îţi faci griji din cauza mea, dar eu îmi fac griji din cauza ta.

Ea se uită îndelung la flacăra tremurătoare a lumânării şi am văzut lacrimi curgându-i pe obraji, ceea ce m-a surprins.

Eram amândoi puţin ameţiţi, iar momentul nu era real, nici măcar raţional. Cu gândul ăsta în minte, am zis încet:

— Când am fost aici… circula o poveste printre soldaţi… povestea regatului lui Gordon. Gordon trebuia să fie colonelul ăla din Forţele Speciale care s-a dus în junglă ca să organizeze un trib de munteni pentru a lupta împotriva Viet Congului, dar Gordon a luat-o razna, a devenit băştinaş şi şi-a pierdut minţile… Cunoşti povestea. E o variantă a „Inimii întunecate” a lui Joseph Conrad, dar istoria a ajuns cumva în Vietnam… istoria apocaliptică pe care au transpus-o în film… însă apocaliptică sau nu, era un avertisment… o teamă pe care o aveam cu toţii că n-o să mai vrem să mergem acasă, că aveam să ne pierdem într-adevăr minţile şi n-o să ne mai putem întoarce acasă… Susan?

Ea dădu din cap şi lăsă lacrimile să-i curgă pe obraji.

I-am dat batista mea şi-am rămas acolo, ascultând insectele nopţii şi vocea înăbuşită a lui Janis Joplin de la bar, punctată de „Cavalcada

Walkiriilor”. Nici măcar nu bănuiam ce o făcuse să plângă.

I-am luat mâna şi am mai stat o vreme la masă. Într-un târziu, ea răsuflă adânc şi spuse:

— Scuze. Se ridică. E timpul să mergem.

Am părăsit *Apocalypse Now* şi am ieşit în stradă. Ne-am suit într-un taxi şi i-am spus şoferului:

— Dong Khoi.

Susan dădu din cap.

— Trebuie să mergem la Rex.

Îi zise ceva şoferului, care porni maşina.

În vreme ce taxiul străbătea străzile, Susan zise:

— Când beau prea mult, devin plângăcioasă. Acum mi-a trecut.

— Trebuie să ai sânge irlandez. Toată familia mea şi toţi prietenii mei din Boston se îmbată, cântă „Danny Boy” şi plâng.

Ea râse şi îşi suflă nasul în batista mea. După câteva minute am ajuns la hotel. Am coborât, iar Susan zise:

— Hai să vedem mesajul ăla.

— E-n regulă. O să te sun acasă dacă e ceva nou.

— Hai să vedem.

Am intrat deci în hotel şi ne-am dus la recepţie. Eu am luat cheia camerei şi un plic. Mesajul dinăuntru, într-o engleză greu lizibilă, suna aşa: *Dumneata să întâlneşti colonel Mang la sediul Poliţiei pentru Imigrări la 8:00, luni. Dumneata să aduci toate documentele călătoriei şi să aduci itinerar călătorie.*

Părea că îmi voi recăpăta viza şi paşaportul în schimbul predării unui itinerar. Asta aş fi făcut eu dacă aş fi fost colonelul Mang. Îi deşteptasem curiozitatea şi-l enervasem. Mă voia prin preajmă.

Susan se uită la mesaj, abordă iarăşi aerul omului de afaceri şi spuse:

— Ne vedem aici mâine dimineaţă, după ce te întorci de la întâlnire. Îţi sugerez să împachetezi,

să plăteşti hotelul înainte de-a te duce să-l vezi pe colonelul Mang şi să laşi bagajul în holul hotelului. S-ar putea să n-ai mult timp la dispoziţie. Când o să ajung aici, eu o să am bilete pentru vreun mijloc de transport, ori o să primesc biletele aici. O să merg cu tine la gară, la staţia de autobuz sau unde trebuie să mergi. În orice caz, o să fiu aici la ora nouă şi-o să aştept.

— Dacă nu ajung până la prânz, nu mai aştepta. Lasă biletele aici şi contactează firma mea.

Susan îşi scoase mobilul din geantă, mi-l dădu şi-mi spuse:

— O să te sun de-acasă mâine dimineaţă ca să-ţi dau nişte ponturi pentru întâlnirea aia a ta şi n-am încredere în telefoanele hotelului.

Am întrebat-o:

— Telefonul din apartamentul tău e sigur?

— E un mobil. Am şi unul fix, dar numai pentru distanţe mari. Adăugă: Sună-mă dacă ai nevoie de ceva sau dacă apare ceva. Se uită la mine şi zise: Scuză-mă dacă te-am ţinut prea târziu.

— Mi-a făcut plăcere. Mulţumesc.

Ea zâmbi, ne-am strâns amical în braţe, ne-am sărutat pe obraji, apoi Susan părăsi hotelul.

Am rămas în hol încă vreo câteva minute, aşteptând, presupun, să văd dacă se va întoarce, aşa cum făcuse pe terasa hotelului. Uşa se deschise, dar era doar portarul care îmi spuse:

— Doamna în taxi. În regulă.

M-am îndreptat spre ascensor.

15

M-am trezit înaintea zorilor şi am luat două aspirine şi-o pilulă contra malariei.

Hotărâsem să mă îmbrac la fel ca atunci când îl întâlnisem prima dată pe colonelul Mang: pantaloni kaki, sacou albastru şi-o cămaşă albastră cu guler răsfrânt. Poliţiştilor le place să-i vadă pe

suspecţi în aceleaşi haine de fiecare dată – e o chestiune psihologică, legată de reacţia negativă reflexă a unui poliţist faţă de oamenii care îşi schimbă înfăţişarea. Acest aspect al meu trebuie să se fi întipărit în creierul colonelului Mang şi, cu puţin noroc, n-aveam să ne mai vedem niciodată.

Am pus globul cu zăpadă în trusa de voiaj ca să i-l dau lui Susan drept cadou de mulţumire. În vreme ce făceam o ultimă verificare prin încăpere, telefonul mobil al lui Susan sună în buzunarul meu. Am răspuns:

— Reşedinţa Weber.

Ea râse şi spuse:

— Bună dimineaţa. Ai dormit bine?

— Da, dacă uit de parada *chay cong cong* de sub fereastra mea şi „Cavalcada Walkiriilor" care mi-a răsunat tot timpul în cap.

— Şi mie. Sunt puţin mahmură. Adăugă: Îmi cer scuze dacă am devenit plângăcioasă.

— Nu te scuza.

Trecu la treburi mai serioase.

— Bun, orice taximetrist ştie unde-i sediul Poliţiei pentru Imigrări. De fapt, e în incinta Ministerului Securităţii Publice. Pleacă mai devreme cu cincisprezece minute, fiindcă va fi oră de vârf. Nu reţine taxiul – şoferilor nu le place să zăbovească pe lângă clădirea aia.

— Poate că se oferă colonelul Mang să mă conducă cu maşina până la hotel.

— S-ar putea chiar s-o facă dacă vrea să vadă nişte bilete spre Nha Trang. Dar e mai probabil că o să-ţi ceară să te prezinţi la Poliţia pentru Imigrări din Nha Trang.

— Dacă vine cu mine la Rex, să dispari.

— Să vedem cum stă treaba.

Am întrebat-o:

— Îţi pare bine că eşti implicată în povestea asta?

— E mai bine decât să merg la birou. Bun, am un e-mail de la agentul meu de turism care caută

un mijloc de transport spre Nha Trang. Lasă-mi mobilul la recepţie şi-l voi lua când ajung acolo.

— În regulă.

— Acum, în ce-l priveşte pe colonelul Mang – încearcă să nu-l enervezi. Spune-i că ai văzut tunelurile de la Cu Chi şi-ai căpătat un mare respect pentru lupta antiimperialistă a poporului.

— Să i-o trag.

— Când ajungi la Ministerul Securităţii Publice, ceri să te duci la Secţiunea C – asta-i Poliţia pentru Imigrări. Fereşte-te de A şi B, altfel s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată.

Chicoti, dar nu glumea. Continuă:

— Vei fi îndrumat spre o sală de aşteptare, pe urmă vei fi chemat, dar nu pe nume. E o întâmplare, dar oamenii mai vârstnici au întâietate în Vietnam, aşa că vei fi chemat primul. Pe urmă vei intra în altă încăpere, iar tipul de-acolo o să te întrebe ce vrei. E scârbos. Cei mai mulţi solicitanţi se află acolo pentru că au fost găsiţi cu viza expirată şi au nevoie de o prelungire, de permise de lucru sau de rezidenţă. Mărunţişuri.

Asta nu explica de ce mi se comunicase să mă duc acolo, dar n-am comentat. Susan continuă:

— Ai o întâlnire, aşa că-i spui tipului scârbos că vrei să vorbeşti cu colonelul Mang. „Colonel” se spune *dai-ta.* Întrebi de Dai-ta Mang. Dă-i scârbosului ceva pe care e notat numele dumitale.

— Mi-au luat toate actele pe care era scris numele meu.

— Arată-i permisul de conducere, factura de la hotel sau altceva. În meseria lor ar trebui să ştie limbi străine, dar nu ştiu, şi nici nu vor să pară proşti. Aşa că uşurează-le situaţia.

— Ai fost acolo!

— De trei ori după ce-ai venit prima oară aici. Pe urmă, cineva de la birou mi-a spus să nu mai răspund la convocările lor. Aşa am făcut, iar acum vin ei la birou sau la mine acasă o dată la câteva luni.

— De ce?

— Să verifice documentele, să pună întrebări şi pentru un bacşiş. Ei îi zic bacşiş, ca şi cum mi-ar face vreun serviciu. De obicei îmi trebuie zece minute şi zece dolari ca să scap de ei. Dar colonelului Mang să nu-i oferi bani. El e colonel şi, poate, un membru devotat al partidului. Ai putea fi arestat pentru dare de mită, iar asta-i cea mai tare glumă în ţara asta, pentru că de obicei eşti arestat dacă nu dai mită.

— Corect.

— Dar dacă el îţi *cere* bani, dă-i suma uzuală pentru răscumpărarea paşaportului şi a vizei, care e de cincizeci de dolari. Nu cere chitanţă.

M-am gândit la asta şi la conversaţia de la aeroport cu colonelul Mang. Eram aproape sigur că nu banii îl interesau pe Mang. Susan continuă:

— Unii dintre tipii ăştia nu sunt altceva decât foşti poliţişti corupţi sud-vietnamezi care au reuşit să-şi păstreze slujbele în regimul comunist. Dar alţii sunt din nord, instruiţi de KGB şi cu ideile KGB-ului în cap. În plus, cu cât au grad mai mare, cu atât sunt mai puţin corupţi. Fii atent cu colonelul Mang.

— Bine.

Iar asta ridica întrebarea cum de avusesem atâta noroc să-l cunosc pe Mang. Susan mă întrebă:

— Părea destul de vârstnic ca să fi luptat în război?

— Îşi aminteşte războiul foarte bine.

Ea rămase tăcută câteva clipe, apoi zise:

— Poate că o să poţi transforma experienţele comune în ceva favorabil dumitale.

— Da. Uite, nu mă duc acolo ca să-l înfrunt pe tip – vreau doar documentele mele şi să plec.

— Dar nu vrei să te expulzeze din ţară.

— Nu, şi el n-are intenţia să facă asta. N-o să mă duc acasă astăzi – mă duc la Nha Trang sau la închisoare – aşa că fii pregătită să trimiţi un fax firmei mele în oricare din cazuri.

— Înţeleg.

— Altceva?

— Nu, cam asta e. Ne vedem mai târziu.

— Bine… uite, Susan… dacă nu te văd mai târziu… mulţumesc.

— Ne vedem mai târziu. Pa.

Am întrerupt conversaţia, am închis telefonul şi l-am pus în buzunar.

Mi-am strâns bagajele şi le-am dus în hol. Am mers la recepţie şi am văzut că una dintre funcţionare era Lau, aceeaşi care mă înregistrase în prima seară. I-am dat cheia camerei şi am spus:

— Părăsesc hotelul.

Ea tastă ceva la computer şi zise:

— A, da, domnul Brenner. Eu v-am înregistrat.

— Aşa e.

— V-a plăcut şederea la noi?

— Foarte mult. Am văzut şi tunelurile de la Cu Chi.

Lau făcu o faţă lungă şi nu răspunse. În timp ce se imprima factura, mă întrebă:

— Vă putem ajuta în vreun fel în planurile de călătorie?

— Da, poţi. Trebuie să mă duc acum la Poliţia pentru Imigrări ca să-mi iau paşaportul. Să nu uiţi asta.

Recepţionera dădu din cap, dar nu zise nimic.

— Aşa că o să-mi las bagajul aici şi, dacă am noroc – *ba ba ba* o să mă întorc curând să-l iau.

Îmi întinse factura şi zise:

— Camera dumneavoastră a fost plătită în avans. Cum vreţi să achitaţi cheltuielile suplimentare?

M-am uitat la factură şi-am simţit nevoia să-i explic că nu făcusem o partidă de sex oral în sala de masaj, în ciuda preţului mare. Dar am răspuns:

— O să le achit când mă întorc după bagaje.

Lau se gândi o clipă şi răspunse:

— Cum doriţi.

Trebuie să fie greu să administrezi un hotel de patru stele într-un stat totalitar. Adică, oaspeţii dispar fără urmă, poliţia vine să percheziţioneze camerele şi să irite cameristele, şi sunt atâtea interceptări telefonice încât nu poţi să rezervi o masă pentru cină fără să nu te asculte un poliţist pe fir.

I-am dat lui Lau mobilul lui Susan şi i-am zis:

— O tânără americană o să vină curând să-l ia. Te rog să i-l dai.

— Sigur.

Am scos globul cu zăpadă din trusa de voiaj şi am zis:

— Te rog să-i dai şi ăsta şi să-i spui că-i mulţumesc.

Lau îl examină, însă nu comentă. Unui vietnamez trebuie să-i fi părut un strat de moloz în jurul unei clădiri parţial distruse.

Recepţionera chemă un om de serviciu care îmi dădu două chitanţe pentru bagaje şi care primi în schimb un dolar. Lau îmi spuse:

— Vă mulţumesc că aţi stat la noi. Portarul o să vă cheme un taxi.

Am ieşit pe trotuar şi imediat a apărut o maşină. I-am zis portarului:

— Spune-i şoferului că trebuie să ajung la sediul poliţiei. Ministerul Securităţii Publice. *Biet?*

Portarul ezită o clipă, apoi îi zise ceva şoferului în vreme ce eu urcam în maşină.

Ne-am îndepărtat de trotuar şi am luat-o spre vest, pe strada Le Loi.

Am trecut printr-o zonă a oraşului unde păreau să fie toate hotelurile ieftine şi casele de oaspeţi din Saigon, iar printre clădirile cu chirii mici se aflau birturi ieftine. Zona era înţesată cu tineri de toate rasele şi culorile, cu rucsacuri în spate, băieţi şi fete porniţi într-o mare aventură; o experienţă vietnameză foarte diferită de a mea la vârsta lor.

Taxiul coti pe o stradă numită Nguyen Trai şi continuă drumul. M-am uitat la ceas: era opt fără

cinci.

Şoferul trase pe dreapta şi opri lângă o clădire de trei etaje din stuc murdar galben, prăfuit, retrasă în spatele unui zid. Omul îmi arătă clădirea, eu i-am plătit şi am coborât. Taxiul se îndepărtă în viteză.

Construcţia era masivă şi părea să facă parte dintr-un complex mai vast. În faţă se afla un catarg de steag pe care flutura un drapel roşu cu o stea galbenă în mijloc.

Lângă poarta deschisă erau doi poliţişti înarmaţi, care nu m-au interpelat însă când am trecut pe lângă ei. Bănuiesc că nimeni nu încerca să pătrundă cu forţa *în* locul ăla.

Am traversat curtea şi am intrat în holul larg al clădirii.

În faţa mea era un birou înalt, din lemn sculptat, cum vezi prin sălile de tribunal, având un aspect occidental, de parcă ar fi fost lăsat acolo de francezi. Am întâlnit un tip în uniformă căruia i-am zis:

— Merg la Poliţia pentru Imigrări.

Individul mă privi cu atenţie o vreme, apoi îmi întinse un mic pătrat de hârtie verde pe care era scrisă litera C. Făcu semn spre stânga şi spuse:

— Du-te.

Am luat-o într-acolo, zicându-mi: „Du-te direct la închisoare. Nu trece pe lângă ea. Du-te acolo.”

Am mers pe un coridor larg, cu birouri pe fiecare parte, iar prin fereastra unei încăperi am văzut o vastă curte interioară. Era limpede că Ministerul Securităţii Publice era un loc important, unde se lucra mult. N-aveam nicio îndoială că acea curte interioară fusese folosită pentru execuţii pe timpul francezilor, poate chiar şi în vremea guvernului sud-vietnamez, dar şi acum, în regimul comunist.

Am trecut pe lângă câţiva poliţişti în uniformă şi mai mulţi funcţionari prost îmbrăcaţi, cu genţi diplomat în mână. Toţi se uitară la mine, dar

peticul de hârtie verde mă îndreptă spre capătul coridorului, în faţa unei uşi marcate cu litera C. Deasupra uşii era o placă pe care scria *Phong Quan Ly Nguoi Nuoc Ngoai.* Ştiam că *Nuoc* înseamnă „apă”, iar *Ngoai* „străin”, cum scria pe plăcile de înmatriculare ale motocicletei lui Susan. Aşadar, acolo era fie ministerul care importa apă, fie locul unde străinii de peste ocean erau obligaţi să se prezinte. Optând pentru ultima variantă, am intrat pe uşa deschisă într-o sală de aşteptare de mărime medie. Acolo se aflau vreo două duzini de scaune din plastic şi nimic altceva. Camera nu avea ferestre, nici ventilatoare, ci doar nişte deschizături în tavan.

Patru scaune erau ocupate de tineri turişti care îşi puseseră rucsacurile pe podea. Vorbeau între ei – trei tipi şi o fată. Ridicară privirile spre mine, după care îşi reluară conversaţia.

M-am aşezat pe un scaun. Pe un perete se afla un poster mare cu un prezervativ care avea faţă, două picioare, două braţe şi ţinea în mâini o sabie şi un scut. De sabie atârna cuvântul SIDA, iar pe prezervativ era scris OK. Un glumeţ scrisese în engleză pe prezervativ: *Vietnamez în luptă cu prostituatele – Spectacol la Teatru Poporului.*

Pe alt perete era un poster ce înfăţişă o vietnameză îmbrăţişând un occidental, iar textul în engleză era *SIDA te poate ucide.*

Pe peretele din fund se afla un poster cu Ho Şi Min înconjurat de ţărani şi muncitori fericiţi, iar lângă el era o inscripţie în engleză: *A nu provoca mari tulburări şi nu cu radio.* Mesajul ăsta enigmatic era repetat în mai multe limbi, iar eu speram că măcar într-una dintre ele avea sens.

În sală mai intrară câteva persoane, mai ales tineri, pe urmă apăru un cuplu de vietnamezi între două vârste, despre care am bănuit că erau Viet-Kieus cu o problemă legată de viză.

Toţi tinerii vorbeau între ei în engleză, cu diverse accente – american, australian şi european.

Am auzit expresia „Du-te-n mă-ta” pronunţată în şase feluri diferite.

Din ce-am mai auzit de la ei, cei mai mulţi veniseră acolo pentru prelungirea vizei, dar câţiva voiau să-şi recupereze paşapoartele şi vizele care le fuseseră furate oficial de către poliţie. Niciunul dintre ei nu părea foarte îngrijorat. Totuşi, cei doi vietnamezi arătau înspăimântaţi şi uluiţi de nonşalanţa tinerilor. Interesant.

Era opt şi zece, iar eu am hotărât să mai aştept zece minute înainte de a provoca mari tulburări nu cu radio.

La scurt timp, un tip într-o uniformă kaki intră în cameră şi privi în jur. Mă văzu şi-mi făcu semn să merg cu el. Nu-i prea rău să fii vârstnic într-o ţară budistă.

L-am urmat şi am intrat în altă încăpere, un birou aflat vizavi de sala de aşteptare.

Un ofiţer în uniformă kaki, cu epoleţi pe umeri, şedea la un birou şi fuma. Îmi zise:

— Cine tu? De ce tu aici?

Ăsta trebuia să fie tipul scârbos. L-am privit în ochi şi i-am spus rar, într-o engleză elementară:

— Eu – m-am bătut cu degetul în piept – aici să văd Dai-ta Mang. Am arătat spre ceas: Întâlnire.

Pe urmă i-am dat factura de la hotel. N-am vrut să-i arăt permisul de conducere, pentru că ăştia aveau destule acte de-ale mele şi m-am văzut ieşind pe stradă fără niciun document de identitate, cu excepţia batistei cu monogramă.

În orice caz, tipul părea mulţumit cu factura, pe care o examină câteva clipe. Pe urmă se uită la o foaie de hârtie, încercând să compare numele. Scrumul de la ţigară i se scutură pe factura mea. M-am uitat în jur după un stingător sau o ieşire în caz de incendiu.

În cele din urmă, Scârbă ridică privirea şi-i spuse ceva tipului care mă adusese, flutură factura de parcă ar fi fost un client nemulţumit al hotelului, iar celălalt o luă şi-mi făcu semn să-l

urmez. Şi noi ne mai plângem de grosolănia funcţionarilor publici.

L-am urmat pe individ pe culoarul lung şi drept, întrebându-mă dacă mesajul meu fusese înţeles ori că ei îşi imaginau că eram un colecţionar de facturi de la hotelul Rex, căutând un tâmpit pe nume Mang. Nu-mi dădusem seama cât de util era s-o am pe Susan lângă mine.

În fine, tipul care mă conducea se opri şi bătu la o uşă pe care era scris numărul 6. O deschise, dar îmi făcu semn să rămân pe loc. Intră, l-am auzit vorbind, pe urmă ieşi şi mă chemă înăuntru.

Am pătruns într-o cameră mică, fără ferestre. Colonelul Mang şedea la o masă de lemn pe care se aflau factura de hotel, un ziar, servieta lui, un ceainic, o ceaşcă şi o scrumieră plină de chiştoace. Cu siguranţă ăsta nu era biroul lui, care bănuiam că se afla în Secţiunea A; asta era o cameră pentru interogatorii.

Colonelul spuse:

— Ia loc.

M-am aşezat pe un scaun de lemn, vizavi de el. Mang arăta la fel de antipatic precum mi-l aminteam de la aeroport. Ochii înguşti, pometii înalţi, aerul sarcastic, buzele subţiri şi tenul neted îl făceau să pară că suportase şase operaţii de chirurgie estetică. Şi vocea lui continua să mă irite.

Se prefăcu că se uită la hârtiile de pe birou, pe urmă ridică privirea spre mine şi-mi zise:

— Deci mi-ai adus itinerarul dumitale.

— Da, l-am adus. Şi dumneata mi-ai adus paşaportul şi viza pe care mi-ai luat-o de la hotel.

Colonelul Mang mă privi îndelung, apoi spuse:

— Itinerarul dumitale.

Am răspuns:

— Plec astăzi la Nha Trang. Voi sta acolo patru sau cinci zile, apoi mă duc la Hue.

— Da? Şi cu ce te duci la Nha Trang?

— I-am cerut unui agent de turism să-mi găsească un mijloc de transport. Biletul mă

aşteaptă la Rex.

— Acum nu poţi să-mi arăţi un bilet?

— Nu.

— Deci s-ar putea să mergi cu automobilul.

— S-ar putea.

— Dacă-i aşa, trebuie să apelezi la Vidotour, agenţia de turism oficială. În Vietnam, asta-i modalitatea autorizată de-a călători cu automobilul şi şofer la dispoziţie. Nu poţi închiria o maşină cu şofer particular.

— Sunt sigur că agentul meu de turism ştie asta.

— Ştiu toţi. Dar nu respectă întotdeauna procedura. Dacă vei călători cu automobilul, trebuie să te înscrii la Vidotour şi să le spui celor de-acolo să sune la biroul ăsta şi să declare numele şoferului dumitale şi numărul de înmatriculare al maşinii.

— Pare foarte rezonabil.

Vestea bună era că puteam merge fără restricţii la Nha Trang. Vestea proastă era că puteam merge fără restricţii la Nha Trang. Colonelul Mang mă întrebă:

— Cine-i agentul dumitale de turism?

— Nu ştiu.

— De ce nu ştii?

— Am rugat o cunoştinţă americană din oraşul Ho Şi Min să mă ajute.

— Da? Şi cine-i cunoştinţa asta americană?

— Bill Stanley, de la Bank of America.

Colonelul Mang ezită o clipă, apoi îşi notă informaţia. Bill Stanley avea acum ceva în comun cu Sheila O'Connor, pe care o lăsasem cu buza umflată în grija părintelui Bennett, în altă viaţă. Uneori trebuie să laşi pe cineva cu buza umflată, dar niciodată un prieten. De câte ori poţi, găseşte pe cineva cu titlu universitar.

Colonelul Mang mă întrebă:

— De unde îl cunoşti pe omul ăsta?

— Am fost la Princeton împreună. La colegiu.

— Aha… şi spui că lucrează la Bank of America?

Aveam o presimţire în legătură cu treaba asta. Am răspuns:

— Cred că asta mi-a zis.

Colonelul Mang dădu din cap, apoi îmi spuse:

— Informează-l pe agentul dumitale de turism că trebuie să sune în dimineaţa asta la biroul de-aici şi să întrebe de mine.

— De ce?

— Pui prea multe întrebări, domnule Brenner.

— *Dumneata* pui prea multe întrebări, domnule colonel Mang.

Replica mea îl enervă, dar îşi păstră calmul. Mă privi şi-mi zise:

— Dumneata eşti cel care mă face să-mi pun întrebări.

— Eu am fost foarte sincer şi cooperant.

— Asta rămâne de văzut.

Nu i-am răspuns.

El repetă:

— Spune-i agentului dumitale de turism să mă sune. Unde vei sta la Nha Trang?

— În momentul ăsta nu am o rezervare.

— Trebuie să ai o adresă.

— O să am o adresă când o să ajung acolo.

— De ce vrei să mergi la Nha Trang?

— Mi s-a spus că acolo e cea mai bună plajă din Asia de Sud-Est.

Asta păru să-l încânte pe micul rahat cu ochi, care zise:

— Aşa e. Dar n-ai făcut atâta drum ca să mergi la plajă.

— Am fost acolo în 1968.

— A, da, acolo se duceau soldaţii în permisie.

N-am răspuns.

În tot timpul ăsta, individul aprindea ţigară de la ţigară şi aerul era îmbâcsit de fum, ca să nu mai vorbesc despre umiditate şi mirosul de transpiraţie, care putea însă să vină de la mine.

Colonelul Mang îşi mai notă ceva pe o foaie de hârtie şi îmi spuse:

— Când vei ajunge la Nha Trang, te vei prezenta la Poliţia pentru Imigrări şi vei lăsa adresa dumitale. Dacă nu găseşti cazare, informează-i pe cei de-acolo. Se uită la mine şi zise: Ei îţi vor obţine un loc unde să dormi.

Mi-am zis că asta însemna închisoare, dar el continuă:

— Au o anume trecere la hoteluri. Zâmbi.

— Sunt sigur că au. Îţi mulţumesc, domnule colonel, pentru ajutorul dat şi nu vreau să te mai reţin.

Mang îmi aruncă o privire urâtă şi mă informă:

— Cum te gândeşti să călătoreşti de la Nha Trang la Hue?

— Cu orice mijloc de transport disponibil.

— Trebuie să informezi Poliţia pentru Imigrări din Nha Trang despre mijlocul de transport pe care îl vei folosi.

— Mă pot ajuta ei şi cu transportul?

Colonelul păru să nu sesizeze sarcasmul și spuse:

— Nu. Mă privi şi puse marea întrebare: Între momentul plecării de la hotelul din Hue şi cel în care te vei caza la Metropole, în Hanoi, ai cinci zile la dispoziţie. Ce intenţionezi să faci în intervalul ăsta?

Mă rog, trebuia să mă duc la Tam Ki într-o misiune secretă, dar zău că voiam să merg la Washington şi să-i rup gâtul lui Karl.

— Domnule Brenner?

— Voi călători prin zona de coastă, cu trenul sau autobuzul, până la Hanoi.

— Începând de duminică, trenurile nu merg timp de patru zile. Iar autobuzul e nepotrivit pentru occidentali.

— Serios? Păi atunci voi închiria o maşină cu şofer. Prin agenţia Vidotour, desigur.

— De ce vrei să mergi cu mijloace terestre şi nu cu avionul?

— Îmi ziceam că ar fi educativ să văd fostul Vietnam de Nord în drum spre Hanoi.

— Ce-ai dori să afli?

— Felul cum trăiesc oamenii. Obiceiurile şi modul lor de viaţă.

Se gândi un moment la asta, pe urmă mă informă:

— Timp de zece ani, oamenii din nord au suferit şi-au murit sub bombele americane şi obuzele trase de pe navele voastre de luptă. Îţi recomand să vezi tunelurile de la Vinh Moc, unde locuitorii acelui oraş de coastă au trăit şapte ani în timpul bombardamentelor americane. S-ar putea ca oamenii de-acolo să nu ţi se pară la fel de prietenoşi ca cei de-aici, din fostul stat-marionetă american.

Colonelul ar fi putut fi un bun ghid în Lumea Cong. Am zis:

— Ei bine, atunci vreau să învăţ din experienţa asta. Mang păru să mediteze la cele spuse de mine. Dacă aş fi fost în locul lui, nu l-aş fi presat pe Paul Brenner în legătură cu itinerarul neclar de la Hue la Hanoi. Pentru că, dacă Paul Brenner punea ceva la cale, era foarte probabil ca acel ceva să iasă la iveală în timpul acelor zile.

Mang se uită la mine şi zise:

— Eşti liber să călătoreşti spre nord, de la Hue la Hanoi, cu orice mijloace legale aflate la dispoziţia dumitale.

Ne-am privit în ochi. Ştiam amândoi că nu puteam avea încredere unul în altul.

Colonelul Mang îşi mai notă ceva pe foaia de hârtie şi, deşi sunt antrenat să citesc pe dos, vietnameza n-o pot citi nici măcar normal. Colonelul îmi zise:

— Şi când vei ajunge la Hue, vei vizita locurile în preajma cărora ai fost încartiruit. Corect?

— Am de gând să fac o excursie de o zi în oraşul Quang Tri, să văd fosta mea bază militară.

— Păi, spuse colonelul Mang, vei fi dezamăgit. Oraşul Quang Tri nu mai există. E doar un sat şi nu se vede nici urmă de vreo fostă bază militară americană. Totul a fost complet distrus de bombele americane în 1972.

N-am comentat.

El zise:

— Te vei prezenta la Poliţia pentru Imigrări din Hue.

Mang se lăsă pe spătarul scaunului, îşi aprinse o altă ţigară şi mă privi atent prin fumul ce se înălţa spre tavan.

— Şi cum ţi-ai petrecut timpul în oraşul Ho Şi Min?

Nedorind să-l enervez din nou pomenindu-i numele unor localuri, am spus:

— În oraşul Ho Şi Min am văzut multe locuri grozave. Ţi-am urmat sfatul şi-am fost la Muzeul Crimelor Americane de Război.

Nu păru foarte surprins, făcându-mă să mă întreb dacă mă auzise.

Am continuat:

— Am văzut fotografii cu ce-au păţit soldaţii sud-vietnamezi şi muntenii care n-au predat armele după capitulare. Au plătit scump, dar ar fi trebuit doar să fie trimişi în tabere de reeducare, precum alte câteva milioane de oameni, şi ar fi ieşit de-acolo nişte cetăţeni mai fericiţi şi mai buni ai Republicii Socialiste.

Colonelul Mang nu părea convins de entuziasmul şi convertirea mea. Poate că exagerasem, dar n-aveam niciun motiv să mă opresc.

— În seara aia am cinat la restaurantul de pe terasa hotelului Rex, unde mâncau generalii americani în vreme ce trupele lor se luptau şi mureau în orezării şi în junglă.

L-am privit iarăşi în ochi pe colonelul Mang, Dacă era isteţ, îşi dăduse deja seama, după factura mea de la hotel, unde cinasem şi că nu fusesem singur, doar dacă nu cumva mâncasem prea mult. Dar el se mulţumi să mă privească. Am zis:

— Duminică am văzut fostul palat prezidenţial unde Diem şi Thieu au trăit ca nişte împăraţi, în timp ce poporul şi soldaţii lor sufereau şi mureau.

Nici acum nu puteam spune dacă ştia deja asta. Am decis că acordam prea mult credit eficienţei statului poliţienesc. I-am zis lui Mang:

— Sunt foarte impresionat de tot ce-am văzut şi aflat.

Am dezvoltat puţin subiectul, ca şi cum aş fi fost internat într-o tabără de reeducare şi aş fi vrut să scap mai repede de-acolo.

Colonelul Mang mă asculta relatând numeroasele mele momente de revelaţie şi dădea din cap. Părea convins. Dacă mi-aş fi cumpărat sandalele alea gen Ho Şi Min, mi-aş fi pus picioarele pe biroul lui, dar se părea că mă descurcam şi fără ele.

— Duminică am fost la tunelurile Cu Chi.

Mang se aplecă în faţă.

— Da? Ai călătorit până acolo?

Colonelul înţelese că-şi trădase sincera surprindere în loc să se arate impenetrabil. Întrebă:

— Cum ai ajuns la Cu Chi?

— Am mers cu un autocar. A fost de-a dreptul uluitor. Două sute de kilometri de tuneluri, săpate chiar sub nasul armatelor sud-vietnameze şi americane. Cum naiba au ascuns tot pământul ăla?

Colonelul Mang răspunse întrebării mele retorice:

— Pământul a fost aruncat în râuri şi cratere de bombe de către unii din ţăranii loiali, câte un kilogram o dată. Când oamenii muncesc uniţi, totul e posibil.

— Înţeleg. În fine, a fost foarte educativ şi este sigur că mi-am schimbat părerea despre război.

Aşa că, hai să ies dracului de-aici.

Colonelul Mang tăcu o vreme, apoi mă întrebă:

— De ce călătoreşti singur?

— De ce? Pentru că n-am găsit pe nimeni care să meargă cu mine.

— De ce nu te-ai alăturat unui grup de veterani? Există grupuri de bărbaţi care au avut aceleaşi experienţe şi care se întorc aici în excursii organizate.

— Am auzit de asta, însă voiam să vin aici în timpul sărbătorii Tet şi m-am hotărât să plec în ultimul moment.

El se uită din nou la viza mea şi zise:

— Asta a fost emisă acum zece zile.

— Corect. O decizie de ultim moment.

— De obicei, americanii îşi fac planuri cu multe luni înainte.

Era limpede că asta-i atrăsese mai întâi atenţia tipului de la ghişeul de control al paşapoartelor. Îi datoram lui Karl un şut în boaşe. Am zis:

— Eu sunt pensionat. Mă duc unde vreau şi când vreau.

— Da? Cu toate astea, paşaportul dumitale a fost emis acum câţiva ani, dar pe pagini nu există ştampile de viză ori date de intrare şi ieşire.

— Eu călătoresc în Statele Unite şi Canada.

— Înţeleg. Deci asta e prima dumitale călătorie peste ocean?

— De când a fost emis paşaportul.

— Aha.

Colonelul Mang îmi aruncă o privire care sugera că era oarecum derutat de inconsecvenţa răspunsurilor mele. Schimbă subiectul şi mă întrebă:

— Eşti căsătorit?

— Asta-i o întrebare cu caracter personal, domnule colonel.

— Nu există întrebări cu caracter personal.

— De unde vin eu, există.

— Da? Şi poţi refuza să răspunzi întrebării unui poliţist?

— Aşa e.

— Şi ce ţi se întâmplă în astfel de situaţii?

— Nimic.

Colonelul îmi spuse:

— Am auzit asta, dar nu cred.

— Păi, du-te în Statele Unite şi fă în aşa fel încât să fii arestat.

Nu i se păru ceva amuzant. Răsfoi hârtiile de pe birou, dar nu îmi vedeam paşaportul.

— Ai fost la multe prostituate în oraşul Ho Şi Min. Corect?

— E posibil.

— Îi servesc pe străini. Vietnamezii nu merg la prostituate. Prostituţia nu e legală în Vietnam. Ai văzut droguri de vânzare şi multă decadenţă de influenţă occidentală în oraşul Ho Şi Min. Te gândeşti că poliţia a pierdut controlul, că revoluţia a fost compromisă. Corect?

— Corect.

Mă informă:

— Există două oraşe care ocupă acelaşi spaţiu în acelaşi timp. Saigon şi oraşul Ho Şi Min. Lăsăm Saigonul să existe pentru că e util în acest moment. Dar într-o bună zi Saigonul nu va mai exista.

— Cred, domnule colonel Mang, că oamenii de afaceri străini ar putea să nu fie de acord cu dumneata.

— S-ar putea. Dar şi ei se află aici doar câtă vreme dorim noi. La momentul oportun, o să ne descotorosim de ei aşa cum se descotoroseşte un câine de purici.

— Nu fi aşa de sigur.

Nu-i plăcu deloc replica mea şi mă privi îndelung. Schimbă subiectul şi zise:

— În timpul călătoriei, domnule Brenner, o să poţi vedea distrugerile provocate de armata ţării dumitale care n-au fost încă remediate.

Am spus:

— Cred că ambele tabere au provocat distrugeri. Ăsta e războiul.

— Nu-mi da mie lecţii, domnule Brenner.

— Nu-mi insulta inteligenţa, domnule colonel Mang. Ştiu cum arată războiul.

Ignoră răspunsul meu şi îşi continuă predica:

— Acum o să vezi o ţară pe timp de pace, condusă pentru prima oară după sute de ani de către poporul vietnamez.

Bietul colonel Mang. Era un patriot sincer şi încerca să-i înfrunte pe tipii de la Hanoi care vindeau ţara firmelor Coca-Cola, Sony şi Credit Lyonnais. Trebuie să fi fost o pilulă amară de înghiţit pentru militarul vârstnic care îşi sacrificase tinereţea şi familia pentru o cauză. Precum cei mai mulţi militari, inclusiv eu, nu înţelegea cum puteau politicienii să dea pe gratis ceea ce fusese dobândit cu preţul sângelui. Aproape că simţeam o anume simpatie pentru el şi voiam să-i spun: „Hei, amice, toţi am fost traşi în piept – dumneata, eu şi morţii pe care-i ştim amândoi, toţi am luat-o în bot. Dar treci peste asta. A venit noua ordine mondială". În schimb, i-am zis:

— Sunt foarte nerăbdător să văd noul Vietnam.

— Da? Şi când vei vizita locurile unde ai luptat, ce vei simţi?

— Eu am fost bucătar. Dar dacă aş fi fost combatant, n-am idee ce-aş simţi până când nu m-aş afla pe câmpul de luptă.

Colonelul dădu din cap, iar după câteva clipe îmi spuse:

— Când vei ajunge la Hanoi, te vei prezenta din nou la Poliţia pentru Imigrări.

— De ce? Voi pleca în ziua următoare.

— Poate. Sau poate că nu.

M-am aplecat spre colonelul Mang şi am zis:

— La Hanoi, prima mea oprire va fi la ambasada americană.

— Da? Şi în ce scop?

— O să te las pe dumneata să afli.

Mang se gândi la asta şi-mi spuse:

— Ai luat legătura cu consulatul american de aici?

— Prin cunoştinţa mea de-aici, mi-am anunţat prezenţa în oraşul Ho Şi Min, problema mea de la aeroport, faptul că mi-a fost luat paşaportul şi data sosirii mele la Hanoi. Am adăugat: Cunoştinţa mea va lua sau a luat deja legătura cu ambasada americană de la Hanoi.

Colonelul Mang nu zise nimic.

Îmi plăcea subiectul ambasadei americane, aşa că am spus:

— Cred că-i foarte bine că Washingtonul şi Hanoiul au stabilit relaţii diplomatice.

— Da? Eu nu cred asta.

— Ei bine, eu da. E timpul să îngropăm trecutul.

— Noi nu ne-am îngropat nici măcar toţi morţii, domnule Brenner.

Voiam să-i spun că ştiam cum au intrat comuniştii cu buldozerele în cimitirele militare sud-vietnameze, dar eram deja o pacoste pe capul lui. Am zis:

— Dacă America n-ar avea diplomaţi aici, cui m-aş putea plânge de purtarea dumitale?

— Îmi plăcea mult mai mult situaţia de după 1975.

— Sunt sigur de asta. Dar trăim într-o lume nouă şi e un an nou.

Ignoră comentariul şi mă întrebă:

— I-ai dat cunoştinţei dumitale, domnului Stanley, itinerarul?

— Da.

— Bun. Deci, dacă în drumurile dumitale se întâmplă vreun necaz şi nimeni nu ştie nimic de dumneata la Nha Trang, la Hue ori la hotelul Metropole din Hanoi, ambasada ţării dumitale şi poliţia pot face anchete împreună.

— N-am de gând să dau peste vreun necaz, dar, dacă mi se întâmplă ceva, ambasada ţării mele va şti de unde să înceapă ancheta.

Colonelului Mang părea să-i placă schimbul de ameninţări şi riposte subtile. Cred că mă evalua la un singur nivel. În plus, în momentul acela începea să bănuiască cum că el şi cu mine lucram în domenii asemănătoare. Şi eram aproape sigur că Mang se afla cu câteva trepte deasupra unui ofiţer de la Poliţia pentru Imigrări; împrumutase biroul ăsta jalnic din Secţiunea C, plin de turişti cu rucsacuri şi postere cu prezervative. Adevăratul birou al colonelului Mang era în Secţiunea A sau poate B. Secţiunea C îl făcea pe suspect să se simtă la largul său, lăsându-l descoperit. Şi în legătură cu anunţarea ambasadei sau a lui Karl, aceştia n-ar fi fost atât de îngrijoraţi de Poliţia pentru Imigrări pe cât ar fi fost de Poliţia pentru Securitate sau de cea Naţională.

Mi-am zis că în situaţia asta exista şi o anume ironie şi simetrie – eu nu eram un fost bucătar militar sau turist, iar colonelul Mang nu era poliţist la Imigrări. Şi niciunul din noi n-avea să fie nominalizat la Premiul pentru cel mai bun actor. Am spus:

— Domnule colonel, trebuie să mă întorc la hotelul Rex, altfel aş putea pierde mijlocul de transport. Mulţumesc pentru timpul acordat şi pentru sfaturi.

El se făcu că nu m-a auzit şi se uită la factura mea de hotel, apoi zise:

— O cină foarte scumpă. Ai mâncat singur?

— Nu.

Nu mai puse alte întrebări şi nu ceru bani. Luă o foaie de hârtie de proastă calitate şi scrise ceva, pe urmă luă o ştampilă de cauciuc aflată pe birou şi o apăsă pe hârtie. Colonelul Mang spuse:

— Vei arăta asta la toate birourile Poliţiei pentru Imigrări unde te vei prezenta.

Îmi întinse hârtia ştampilată, factura de hotel, paşaportul, viza şi un pătrat de hârtie cu un C pe el, deşi ăsta era galben.

— Vei duce legitimaţia asta direct la biroul pe unde-ai intrat în clădire şi o vei da domnului de-acolo. Zâmbi şi adăugă: Nu-ţi pierde paşaportul, domnule Brenner, altfel n-o să mai ieşi niciodată din clădirea asta.

Colonelul Mang avea un vag simţ al umorului; căznit, dar măcar se străduia. M-am ridicat şi am zis:

— Am făcut o vizită interesantă, dar nu vreau să abuzez de ospitalitatea dumitale.

El îmi ignoră replica şi mă informă:

— Dacă te abaţi de la itinerar, anunţă cel mai apropiat birou al Poliţiei de Imigrări. Bună ziua.

I-am spus:

— Şi mulţumesc pentru că mi-ai lăsat suvenirul în camera de hotel.

— Asta-i tot, domnule Brenner.

N-am putut rezista şi-am zis:

— *Chuc Mung Nam Moi.*

— Pleacă până nu mă răzgândesc.

Ei bine, noi nu doream asta, aşa că am plecat.

Afară nu era nimeni care să mă însoţească, aşa că am străbătut singur culoarul.

Am ajuns în holul din faţă şi i-am dat tipului de-acolo legitimaţia galbenă, iar el mi-a arătat uşa de la ieşire şi a zis:

— Du-te.

Am pornit spre uşa din faţă. Ministerul Securităţii Publice era un fel de imitaţie nereuşită a Ministerului Iubirii din cartea lui Orwell, însă exista în clădirea asta o prezenţă palpabilă a puterii poliţiei, o senzaţie de teamă, intimidare, interogatorii, sânge, sudoare şi lacrimi acumulate în zeci de ani.

Am părăsit clădirea şi am ieşit în lumina soarelui. După cum îmi spusese Susan, nu se vedeau taxiuri prin preajmă şi a trebuit să merg până la strada următoare ca să găsesc unul. Am urcat şi-am zis:

— Hotelul Rex.

Şi-am plecat. M-am uitat la biletul pe care mi-l dăduse colonelul Mang. Era scrisă o frază lungă în vietnameză, din care am înţeles cuvintele *Paul Brenner.* Am recunoscut şi cuvântul *My* – american. Mang semnase biletul cu numele lui întreg, care era Nguyen Qui Mang, urmat de gradul lui, *dai-ta.* Dădeai la tot pasul peste numele ăsta, Nguyen. În orice caz, pe ştampilă se vedeau o stea roşie şi câteva cuvinte, inclusiv *phong quan ly nguoi nuoc ngoai.* Am pus hârtia în buzunar, destul de iritat că trebuia să port la mine un bilet de la poliţie.

Trecuseră câteva minute după ora nouă, iar în zece minute am ajuns la Rex.

Am intrat în hol, unde Susan Weber şedea într-un fotoliu cu faţa spre uşă, îmbrăcată cu pantaloni bleumarin, pantofi sport şi o bluză cafenie din bumbac, cu mânecile suflecate. Mă văzu, se ridică şi porni în grabă spre mine, de parcă am fi fost doi îndrăgostiţi la o întâlnire.

Niciunul din noi nu voia să pară melodramatic, aşa că ne-am luat doar de mână, fără să ne îmbrăţişăm ori să ne giugiulim. Ea spuse:

— Cum a mers?

— Bine. Sunt liber să hoinăresc. Ce-ai făcut cu biletul?

— Ţi-am rezervat un loc la trenul spre Nha Trang.

— Grozav. Eşti formidabilă.

— Dar biletul n-a ajuns încă aici, iar plecarea e la 10:15.

— Cât de departe e gara?

— Vreo douăzeci de minute de mers la ora asta a zilei. Aşadar, ce-a spus colonelul Mang?

— Sunt reeducat.

Susan zâmbi.

— Ţi-ai ţinut gura ferecată?

— Am încercat. Omul spunea că prostituatele, drogurile, barurile karaoke şi tu veţi fi de domeniul

trecutului. Am adăugat: Sigur, nu ţi-a rostit numele.

— Nimic din toate astea nu trebuie să fie de domeniul trecutului.

— Trebuie, dacă eşti colonelul Mang. El are o problemă serioasă cu gândirea contradictorie şi mă tem că suferă de epuizare nervoasă. Până una-alta, când va sosi biletul meu?

— Dintr-o clipă în alta. Şi mulţumesc pentru globul ăla cu zăpadă. E pentru mine?

— Da. Nu-i mare lucru, dar ţie nu-ţi trebuie mare lucru.

— Intenţia contează.

— Exact. I-am spus: Trebuie să achit factura la hotel…

— S-a achitat.

— Nu era nevoie.

— S-ar fi putut să fie, iar acum ai timp să-mi povesteşti despre masajul de douăzeci de dolari. Zâmbi.

— Am dat un bacşiş mai mare. Am renunţat la subiectul ăsta şi-am zis: Colonelul Mang vrea ca agentul dumitale de turism să-l sune imediat şi să-i dea raportul. Am adăugat: Îmi pare rău dacă asta o să creeze vreo problemă. Individul a insistat.

— E-n regulă. Vidotour raportează totul, dar agenţii particulari de turism n-o fac decât dacă li se cere. O s-o sun.

— Bill foloseşte acelaşi agent de turism?

— Uneori. De ce?

— Fiindcă am spus că el a fost cel care l-a sunat pe agentul de turism pentru mine. N-am vrut să-ţi pomenesc numele.

— Aha… păi… nu contează. O să-l sun şi-o să lămuresc situaţia.

— Spune-i că-i mulţumesc că m-a ajutat să plec din Saigon. Asta o să-l facă fericit.

Susan nu comentă cele spuse, dar zise:

— Colonelul Mang ţi-a dat vreun bilet sau ceva scris?

I-am arătat biletul şi am întrebat-o:

— Ce scrie acolo?

Ea se uită la hârtie şi mi-o înapoie.

— Scrie aşa: „Înregistraţi adresa lui Paul Brenner, cetăţean american, data sosirii, cea a plecării şi mijlocul de transport folosit spre şi dinspre localitatea voastră”.

Am dat din cap. În bilet nu scria „Raportaţi totul la Poliţia pentru Securitate”, dar asta era de la sine înţeles.

Susan spuse:

— Pentru occidentali era ceva obişnuit să se înregistreze la Poliţia pentru Imigrări. Aveai nevoie de un permis de călătorie, pe lângă paşaport şi viză. Călătoriile au devenit mai puţin restrictive în ultimii câţiva ani.

— Nu şi pentru mine.

— Se pare că nu. Lasă-mă să dau câteva telefoane. Adăugă: Poate că o să reuşească cineva să-l mituiască pe colonelul Nguyen Qui Mang.

Se îndreptă spre uşă, unde semnalul era mai bun, şi dădu câteva telefoane. Detest să-i las pe alţii să controleze situaţia în locul meu şi nu fac asta niciodată în viaţa particulară, dar când am o însărcinare, Regula Numărul Unu e că misiunea are prioritate, Paul Brenner e pe locul doi şi toţi ceilalţi se aflau la urmă. Sigur, asta n-o includea pe Susan şi poate că n-ar fi trebuit să-l includă nici pe Bill Stanley. Oricum, nu era mare lucru, deşi am observat că Susan părea puţin îngrijorată sau poate iritată. Reveni la mine şi zise:

— S-a rezolvat totul.

— Şi Bill a fost încântat că i-am dat numele colonelului Mang?

Susan spuse:

— Puteai să-i dai numele meu.

— Nu, nu puteam. Nu vreau ca Mang să te interogheze şi să descopere inadvertenţe în conversaţia mea cu el.

— Credeam că ai fost politicos.

— Spune-mi pe litere vorba asta.

Am remarcat un puşti de vreo doisprezece ani intrând pe uşa hotelului. Susan se duse la el şi-i zise ceva. Băiatul îi dădu un plic, ea îi dădu un bacşiş, pe urmă îi spuse ceva prietenei mele Lau şi-mi făcu semn spre uşă.

Evenimentele începură să se deruleze cu rapiditate, iar noi ajunserăm pe trotuar unde Susan îmi zise:

— Ăsta-i taxiul meu, iar valizele dumitale sunt în portbagaj. Să mergem.

Ne-am suit în taxi, Susan a vorbit ceva cu şoferul şi am plecat. Eu i-am spus:

— Nu trebuie să vii până la gară…

— O să meargă mult mai repede dacă vin cu tine, doar dacă nu cumva ai învăţat să citeşti şi să vorbeşti vietnameza în ultimele câteva ore.

— În regulă. Mulţumesc. O să iau eu biletul.

— Îl ţin eu. Trebuie să-l arăt la gară. Nu ai un loc rezervat, dar ţi-am obţinut un număr de vagon. E la clasa a doua şi-o să fie plin de vietnamezi. Oricare dintre ei va renunţa la locul lui pentru cinci dolari şi va sta în picioare. Nu poţi face asta la clasa întâi, pentru că acolo sunt mulţi occidentali care ţi-ar spune s-o ştergi. Pricepi?

I-am spus lui Susan:

— Când o să te întorci la biroul tău, aş vrea să trimiţi un fax ori un e-mail la firma mea şi să le spui că am plecat spre Nha Trang. Spune-le că Mang vrea să mă prezint la Poliţia pentru Imigrări de-acolo, dar nu cred că misiunea e compromisă, deşi s-ar putea să fiu supravegheat. De acord?

— Mi-am închipuit că cei de-acolo stau ca pe ace, aşteptând rezultatul întâlnirii tale, aşa că am sunat la consulat când am dat celelalte telefoane. Acolo am dat peste tipul care e la curent cu toată povestea. Cred că e reprezentantul CIA aici. I-am spus doar atât: „E liber să călătorească. Luaţi legătura cu firma lui”. E-n regulă?

M-am gândit la cele auzite şi am zis:

— E-n regulă. Dar trimite un fax ori un e-mail cu un raport complet când ajungi la birou.

— Aşa voi face.

Gara era în nordul zonei centrale, iar după cincisprezece minute taxiul opri lângă intrare, printre zeci de alte taxiuri, autobuze şi o mulţime de oameni.

Susan îi dădu şoferului cinci dolari, acesta deschise portbagajul şi noi coborârăm. Mi-am scos bagajele şi-am observat în portbagaj un rucsac mare, galben. Ea îl scoase şi trânti capacul portbagajului, apoi îşi puse rucsacul în spate şi zise:

— Bun, hai să mergem.

— Ăă… stai puţin.

— Hai, Paul. O să pierdem trenul.

O să *pierdem?* Am intrat în gară după ea, trăgându-mi valiza prin marele terminal central. Susan se uită la panoul cu mersul trenurilor şi zise:

— Linia 5. Pe-aici. Să mergem.

Am traversat în grabă peronul, plin de călători, iar eu am spus:

— Putem să ne luăm rămas-bun aici.

Ea răspunse:

— Detest despărţirile.

— Susan…

— Mă simt datoare să te duc până la Nha Trang. Pe urmă te descurci singur. Bine?

Nu i-am răspuns.

Am ajuns la linia 5 şi Susan îi arătă femeii de la poartă două bilete. Schimbară câteva cuvinte, iar după ce primi un dolar, femeia ne lăsă să trecem.

Am pornit în grabă pe platformă, iar Susan spuse:

— Vagonul 9. Ăsta-i la capătul celălalt al trenului, desigur.

Ceasul meu arăta 10:12, iar conductorul îi îndemna pe călători în vagoane, în vietnameză, ceea ce ar fi putut fi amuzant dacă aş fi fost într-o dispoziţie mai bună.

Ajunşi la vagon, eu mi-am săltat valiza şi-am sărit sus, pe urmă am tras-o şi pe Susan după mine. Am rămas acolo, la capătul culoarului, eu transpirat gâfâind şi pufnind.

Conductorul făcu ultimul anunţ de urcare în vagoane, uşile se închiseră şi trenul porni. Ne-am uitat unul la altul, apoi am întrebat-o:

— Cât îţi datorez pentru bilet?

Ea zâmbi.

— Ne socotim mai târziu.

— Zău că nu mă aşteptam la asta.

— Ba sigur că te aşteptai. Eşti spion. Ai văzut că nu eram îmbrăcată pentru birou. Eu aveam biletele. Sunasem deja la consulat. N-am menţionat că voiam să vin cu tine. Am venit la gară. Am reţinut un taxi cu bagajul tău în portbagaj – lângă al meu. Deci când ai avut prima bănuială?

— Cred că în toate cazurile astea.

— Atunci nu mai pretinde că eşti surprins.

— Bine.

— Vrei să vin cu tine?

— Da.

— Bun. Voi sta doar la Nha Trang câteva zile, pe urmă mă voi întoarce la Saigon.

— Ai rezervat camere la vreun hotel?

— Nu, îl vom căuta pe cel la care te-ai cazat când ai fost în permisie – dacă mai există.

M-am uitat pe geam de la uşa culoarului şi am văzut că vagonul era înţesat cu oameni, bagaje, lăzi şi aproape orice altceva în afară de animale domestice. Am zis:

— Poate că-i mai bine să stăm în picioare.

Susan spuse:

— Trenul face cinci sau şase ore până la Nha Trang. Vom cumpăra două locuri.

Garnitura străbătea periferia nordică a Saigonului şi am văzut un avion de vânătoare, un MIG de fabricaţie rusească, pregătindu-se să aterizeze acolo unde trebuia să fi fost Baza Aeriană Bien Hoa, fosta mea locuinţă, departe de casă.

Un conductor veni pe culoar şi vorbi cu Susan. Ea numără douăsprezece bancnote de un dolar, iar omul plecă, apoi îmi spuse:

— O să facă el târgul. Îşi păstrează restul.

Calea ferată cotea spre est, către coastă, iar suburbiile Saigonului treceau în viteză pe lângă tren. Vedeam case ceva mai mari decât nişte colibe, pe care mi le aminteam din 1972, când aproape un milion de refugiaţi de la ţară se îmbulzise în relativa siguranţă a Saigonului.

Susan îmi spuse:

— Îmi place mult la plajă. Ai un slip?

— Da. Costumele de baie în bagaje le par accesorii turistice copoilor regimului care-ţi umblă prin lucruri.

— Voi, spionii, sunteţi cu adevărat isteţi.

— Eu nu sunt spion.

— Aşa e. Zâmbi. Am luat puţine lucruri, după cum vezi. Doar pentru câteva zile. Mi-am luat şi costumul de baie. Se spune că plaja e magnifică.

— Se poate sta şi fără sutien?

Susan surâse.

— La toate te gândeşti. Nu, nu poţi face asta aici. Autorităţile îşi ies din minţi. Dar la Vung Tau există locuri izolate unde francezii înoată şi fac plajă goi. Dar dacă eşti prins de poliţia locală, ai probleme.

— Ai fost prinsă vreodată?

— N-am stat niciodată fără sutien sau goală. Mi-ar plăcea, dar fiind rezidentă, nu pot pretinde că n-am ştiut. Mă întrebă: Aşadar ai avut o permisie la Nha Trang?

— Da. În mai 1968. Vremea era bună.

— Credeam că ai ieşit din ţară în timpul permisiei.

— A existat o permisie de trei zile în ţară pentru cei care-au făcut ceva ca s-o merite.

— Înţeleg. Şi ce-ai făcut ca să meriţi o permisie în ţară?

— Am inventat o nouă reţetă pentru chili.

Susan tăcu vreo câteva secunde, apoi îmi zise:

— Sper că în următoarele câteva zile te vei simţi destul de bine ca să-mi vorbeşti despre experienţele avute aici.

I-am răspuns:

— Şi poate că tu îmi vei spune de ce te afli aici şi de ce vrei să rămâi.

Ea nu mai zise nimic.

Trenul îşi continuă drumul, traversă spre est râul Saigon, apoi străbătu o regiune de orezării şi sate.

M-am uitat la Susan şi am văzut că mă privea. Am zâmbit amândoi. Ea spuse:

— Ce te-ai fi făcut fără mine?

Am răspuns:

— Nu ştiu, dar voi afla după ce te vei întoarce la Saigon.

— După trei zile petrecute cu mine, te vei putea descurca.

— După trei zile petrecute cu tine voi avea nevoie de o permisie de trei zile.

— Arăţi destul de bine pentru un tip în vârstă. Înoţi?

— Ca un peşte.

— Te caţeri pe munte?

— Ca o capră sălbatică.

— Dansezi?

— Ca John Travolta.

— Sforăi?

Am zâmbit, iar Susan îmi spuse:

— Scuze. Te necăjeam.

Trenul continua drumul, departe de vechiul Saigon, departe de noul oraş Ho Şi Min, către nord, spre Nha Trang şi înapoi în timp, spre luna mai a anului 1968.

Cartea a treia
NHA TRANG

16

Conductorul ne-a dus prin vagonul aglomerat spre locurile eliberate de doi tineri vietnamezi. Mi-am aruncat valiza în plasa pentru bagaje de deasupra, pe urmă m-am aşezat, îndesându-mi geanta de voiaj sub banchetă. Susan a luat loc lângă mine, strângându-şi rucsacul sub picioare.

Bancheta era din lemn şi lăsa destul spaţiu liber pentru un om cu picioarele amputate. Pentru noi doi era suficient de largă, dar aproape toate celelalte banchete erau ocupate de câte trei persoane, plus sugarii şi copiii din poalele lor.

Ne aflam pe partea dreaptă a trenului, aşa că la un moment dat, în drumul spre nord urma să vedem Marea Chinei de Sud. Nu exista aer condiţionat, dar câteva geamuri erau deschise şi nişte ventilatoare mici, montate la colţuri, făceau să circule fumul de ţigară.

Eu am zis:

— Poate că ar fi trebuit să luăm o maşină cu şofer.

— Autostrada Unu poate fi o problemă. În plus, asta-i o adevărată experienţă pentru tine.

— Mulţumesc că te interesează dezvoltarea personalităţii mele.

— Cu multă plăcere.

Am întrebat-o:

— Ce-i fascinează aici pe toţi tinerii ăştia cu rucsacuri?

— Păi, Vietnamul e o ţară ieftină. Pe urmă, aici găsesc sex şi droguri. E destul de fascinant.

— Aşa-i.

— Puştii discută între ei prin e-mail, iar asta a devenit o zonă foarte animată.

— Era destul de animată şi înainte. Am adăugat: Doar că pare cam nepotrivit pentru un stat totalitar să fie atât de atractiv pentru toţi turiştii ăştia tineri.

— Ei nu gândesc ca tine. Jumătate dintre ei nu ştiu că ţara asta e condusă de comunişti, iar celorlalţi nu le pasă. *Ţie* îţi pasă. Aia e generaţia ta. Ăla a fost marele tău căpcăun. Puştii ăştia contribuie la pacea mondială cu ajutorul marijuanei. Ajută la înţelegerea internaţională prin sex.

— Şi generaţia ta? Ce te atrage în Vietnam?

— Banii.

— Nu ţi se întâmplă să simţi că-ţi lipseşte ceva în viaţă? Ceva în care să crezi ori pentru care să trăieşti, mai presus de tine?

— Asta sună ca o întrebare antagonică, deşi poate că ar trebui să mă gândesc mai mult la ea. Adăugă: Trăim într-o perioadă incredibil de stupidă. Cred că mi-ar fi plăcut să fiu studentă în anii şaizeci. Dar n-am fost. Aşa că, o bună parte din deşertăciunea şi superficialitatea asta nu e vina mea, nici a generaţiei mele.

— Epoca modelează o generaţie sau generaţia modelează epoca?

— Sunt cam mahmură. N-am putea vorbi despre fleacuri?

Am vorbit despre peisaj.

Un nor de fum de ţigară plutea în aerul umed, fierbinte, iar calea ferată părea să fi fost distrusă de Viet Cong, fără să mai fie vreodată reparată. Cât de rea putea fi Autostrada Unu?

La vreo şaizeci de kilometri depărtare de Saigon, trenul se opri pentru prima dată într-o localitate numită Xuan Loc, unde ştiam că fusese

Baza Militară Black Horse, cartierul general al Diviziei Unsprezece Blindate. I-am spus lui Susan:

— Domnul numit K., cu care am comunicat din biroul tău, a fost încartiruit aici în ’68.

— Serios? De ce nu s-a întors cu tine?

— E o întrebare bună. I-ar fi plăcut să-l cunoască pe colonelul Mang. Sunt făcuţi din acelaşi aluat.

Unii oameni coborâră la Xuan Loc, alţii urcară. Echilibrul şi armonia fură atinse, iar trenul porni mai departe. Am continuat:

— Xuan Loc a constituit locul ultimei rezistenţe a armatei sud-vietnameze înainte de căderea Saigonului.

Susan căscă şi răspunse:

— Sunt prea plictisită şi egoistă ca să-mi pese.

Cred că o plictisisem. Sau poate că era golul dintre generaţii. M-am simţit brusc de vârstă mijlocie.

Pentru amândoi fusese o noapte lungă şi ne treziserăm devreme. Susan adormi cu capul pe umărul meu. După câteva minute dormeam şi eu. Ne-am trezit în timp ce trenul se apropia de golful Cam Ranh, după vreo patru ore de la plecarea din Saigon. Puteam privi imensitatea acestuia, o parte din fostele instalaţii navale americane şi câteva nave cenuşii de război la ancoră. Mai departe, spre nord, pe o peninsulă care forma golful, se aflase marea bază aeriană americană. Susan era acum trează şi am întrebat-o:

— Ai fost vreodată aici?

— Nu, nimeni nu vine aici. În cea mai mare parte e o zonă interzisă. Mă întrebă: Tu ai fost?

— O dată. Pentru scurt timp, în ’72. Eram într-o misiune a poliţiei militare şi trebuia să arestez doi soldaţi care creaseră nişte probleme. Trebuia să-i ducem la ILB. Închisoarea Long Binh de lângă Bien Hoa. În ’68, când Johnson era încă preşedinte, spuneam despre tipii care se duceau la

închisoare: „LB[13] te-a avut o dată, acum LB te-a avut din nou”. Te-ai prins?

— Asta apare în cărţile de istorie?

— Probabil că nu.

M-am uitat din nou pe geam. Instalaţiile navale şi aeriene americane din golful Cam Ranh erau considerate la vremea aceea printre cele mai bune din Pacific. După 1975, noul regim le-a predat sovieticilor întregul complex. Am întrebat-o pe Susan:

— Mai sunt ruşi aici?

— Mi s-a spus că au rămas câţiva. Dar mai ales marina vietnameză foloseşte locul ăsta. Adăugă: E un port cu apă adâncă şi-ar fi grozav ca port comercial pentru navele cu conteinere şi pentru tancurile petroliere, dar Hanoiul a interzis aproape orice dezvoltare în zona asta. Nu cred că ţi se va permite să vizitezi baza militară dacă nu vrei să fii împuşcat.

— E-n regulă.

Acum erau două locuri – Bien Hoa şi golful Cam Ranh – unde nu mă mai puteam întoarce ca acasă.

Trenul opri la staţia Golful Cam Ranh. Doar câţiva oameni coborâră, iar cei care urcară erau mai ales marinari şi aviatori vietnamezi. Se înghesuiseră în holul de la capătul culoarului.

Susan scoase o sticlă de jumătate de litru din rucsac, o deschise şi bău, apoi mi-o dădu mie.

Trenul ieşi din gară, reluându-şi drumul spre nord.

Din când în când vedeam câte un crater de bombă, un tanc abandonat, buncăre dărăpănate din saci cu nisip sau un foişor francez. Dar, în general, urmele războiului păreau să fi dispărut din peisaj, deşi poate că nu şi din minţile celor care trecuseră prin el, inclusiv eu.

Susan scoase din sacoşă o cutie cu iaurt şi o linguriţă de plastic.

— Vrei?

Nu mâncasem nimic după hamburgerul din Barul Q, dar aş fi preferat să mor de foame decât să mănânc iaurt. Am zis:

— Nu, mulţumesc.

Ea vârî linguriţa plină în gură. Am întrebat:

— Trenul ăsta are vagon restaurant?

— Sigur. Treci prin vagonul-bar, pe urmă prin cel de supraveghere şi ajungi la vagonul restaurant.

Eram înfometat şi suficient de aiurit ca să o cred. Am observat că toţi cei din jurul nostru aveau la ei o grămadă de mâncare şi băutură. I-am spus lui Susan:

— O să iau nişte iaurt.

Ea îmi dădu o linguriţă plină cu chestia aia albă şi lipicioasă. Nu era chiar aşa de rea.

Am terminat apa şi iaurtul, iar Susan dori să schimbăm locurile, dar culoarul era prea îngust, aşa că s-a suit în poala mea, iar eu m-am strecurat pe locul celălalt. I-am spus:

— Hai să mai facem o dată mişcarea asta.

Susan îmi zâmbi, apoi îşi aprinse o ţigară şi suflă fumul spre o crăpătură a geamului. Avea un exemplar din revista *The Economist* pe care începu să-l citească.

Cam la o jumătate de oră după plecarea din Staţia Golful Cam Ranh şi la vreo şase ore după ce părăsisem Saigonul, trenul începu să încetinească, apropiindu-se de Nha Trang.

Am intrat în oraş dinspre vest, iar peisajul era spectaculos, cu pantele munţilor coborând spre mare. Turnuri pitoreşti din cărămidă – despre care Susan a spus că sunt Turnurile Cham, ce-o fi însemnat asta – erau împrăştiate pe înălţimi. Pe dealurile din stânga noastră se vedea o statuie imensă a lui Buddha, iar pe un deal mai scund din faţă, dominând gara, era o catedrală catolică în stil gotic de care îmi aminteam.

Trenul încetini şi mai mult, apoi opri.

Asta era staţia finală, iar oamenii îşi luară copiii, bagajele şi pachetele şi se îndreptară spre uşi, în

vreme ce mulţimea de pe peron se înghesuia să urce în tren.

Pe când ne îmbulzeam spre uşă, Susan zise:

— Continuă să împingi. Eşti cel mai masiv bărbat din tren şi toţi cei din spatele nostru contează pe tine.

În cele din urmă am deschis uşa spre peron.

Era mai rece aici decât la Saigon, iar aerul era de o sută de ori mai curat. Pe cerul albastru pluteau nori subţiri.

Am străbătut peronul către clădirea micii gări, apoi am ieşit afară, unde zeci de taxiuri aşteptau clienţi.

Ne-am suit într-o maşină, iar Susan îi spuse ceva şoferului care nu reacţionă imediat auzind-o vorbind vietnameza, apoi se îndepărtă de gară. Ea mă întrebă:

— Ce-ţi aminteşti despre hotelul unde ţi-ai petrecut permisia?

— Era spre capătul sudic al plajei. O construcţie colonială franceză, poate cu trei etaje. S-ar putea să fi fost albă sau bleu.

— Pentru un tip în vârstă, ai memorie bună.

Susan vorbi cu şoferul. El o ascultă şi dădu din cap.

Am trecut prin Nha Trang, o staţiune ca multe altele de pe malul mării – clădiri din stuc alb cu acoperişuri din ţiglă roşie, palmieri şi bougainvileea cățărătoare. Oraşul arăta mai bine decât mi-l aminteam eu pe când era plin de vehicule militare şi soldaţi. Fusese un refugiu sigur, ferit de război, şi nu-mi aminteam să fi suferit daune importante, deşi uneori nord-vietnamezii mai lansau obuze de mortier de pe dealurile din jur. Şi CIA avea o filială importantă la Nha Trang – semn clar că locul era sigur şi avea restaurante şi baruri bune.

După câteva minute, taxiul coti spre sud, pe drumul paralel cu plaja. Clădirile din dreapta noastră erau fie nişte ruine, fie hoteluri şi case de

sănătate recent construite. La stânga noastră se afla plaja – kilometri de nisip alb, palmieri, restaurante şi apă albastră-verzuie sub un cer luminat de soare. Plaja avea formă de semilună, iar două promontorii avansau în Marea Chinei de Sud la nord şi la sud. În depărtare se vedeau mai multe insule cu aspect ciudat, acoperite cu vegetaţie de un verde întunecat. Susan spuse:

— O, e minunat.

— Este.

— Aşa îţi aminteşti locul ăsta?

— Am stat aici doar trei zile şi cred că am fost beat tot timpul.

Taxiul se opri, iar şoferul arătă ceva şi vorbi cu Susan. Cam la o sută de metri dincolo de balustrada de beton ce mărginea drumul se afla o clădire mare, albă, cu trei niveluri şi cu două aripi ce porneau din corpul central. Pe o firmă alb-albastră scria *Grand Hotel.* Susan zise:

— Şoferul spune că ăsta a fost unul dintre hotelurile folosite de americani în timpul războiului. Pe-atunci se numea „Grand”, comuniştii i-au schimbat numele în „Nha Khach 44” – ceea ce înseamnă pur şi simplu „Hotelul Numărul 44” –, acum îi spune din nou „Grand”. Ţi se pare cunoscut?

— S-ar putea. Întreabă-l dacă la bar e o chelneriţă numită Lucy.

Susan zâmbi, îi spuse ceva bărbatului şi acesta conduse taxiul printre doi stâlpi înalţi şi intră pe o alee circulară, în centrul căreia se afla un bazin decorativ.

Locul îmi părea într-adevăr familiar, inclusiv terasa din faţă, unde clienţii şedeau la mese şi beau. Aproape că mi-o puteam imagina pe Lucy servind. Am zis:

— Ăsta trebuie să fie hotelul.

Şoferul ne lăsă la treptele din faţă, noi ne-am luat lucrurile din portbagaj şi l-am plătit.

În timp ce maşina se îndepărta, i-am spus lui Susan:

— S-ar putea să nu aibă camere.

— Banul vorbeşte.

Ne-am cărat bagajele pe treptele late, am intrat pe uşile de sticlă şi am pătruns în hol, jalnic şi vag mobilat, dar tavanul avea patru metri şi jumătate înălţime, cu motive decorative din ghips fărâmiţat. Locul avea aerul că fusese cândva elegant. Lângă zidul din dreapta se afla biroul lung al recepţiei şi un panou cu chei, unde un tânăr funcţionar adormise pe scaun. Susan mă întrebă:

— Deci ăsta e?

M-am uitat pe sub o arcadă din stânga holului şi am văzut sufrageria, altă eleganţă apusă, şi uşile ce dădeau spre terasă. Am dat din cap:

— Ăsta e.

— Grozav.

Susan lovi clopoţelul de la recepţie, iar funcţionarul sări de parcă ar fi auzit şuieratul unui glonţ îndreptându-se spre el.

Îşi veni în fire şi începu negocierile – cu Susan. Ea se întoarse către mine şi zise:

— În regulă, spune că nu mai are decât camere scumpe. Are două la etajul trei. Fiecare cameră are baie şi apă caldă dimineaţa. Încăperile sunt mari, dar „mare” e o noţiune relativă aici. Vreo şaptezeci şi cinci de dolari pe noapte pentru fiecare cameră, ceea ce-i o glumă, iar eu i-am oferit două sute pentru toată săptămâna. E bine?

Ultima oară când fusesem aici plătise armata, iar acum tot armata plătea. Am spus:

— Bine. Rămâi aici toată săptămâna?

— Nu, dar am făcut o afacere mai bună cu tarife săptămânale.

Am scos portmoneul şi am început să număr patru sute de dolari, dar Susan zise:

— Îmi plătesc singură.

— Spune-i tipului că am fost aici în timpul războiului şi că aveam apă caldă tot timpul, iar

hotelul era mult mai curat când era administrat de armata americană.

— Nu cred că-i pasă.

Am completat nişte formulare şi am arătat paşapoartele şi vizele noastre, pe care tipul insistă să le reţină, conform legii. În schimb, Susan îi dădu zece dolari.

I-am plătit fiecare câte două sute de dolari şi el ne-a dat chitanţe de o sută, ceea ce era o aritmetică interesantă. Ne dădu fiecăruia câte o cheie, pe urmă lovi clopoţelul şi apăru un băiat de serviciu. Puştiul părea să aibă vreo zece ani, dar reuşi să care trei etaje rucsacul lui Susan şi valiza mea. În timp ce urcam scara, Susan întrebă:

— Ascensorul e defect?

— Nu, dar în hotelul ăsta nu există. E în clădirea nouă de alături. Am adăugat: Poţi să stai acolo dacă vrei. Eu trebuie să stau aici.

Am urcat până la etajul trei. Culoarele erau largi şi tavanul înalt. Deasupra fiecărei uşi exista o fantă ecranată pentru asigurarea ventilaţiei.

Am ajuns la uşa camerei mele, numărul 308, şi puştiul a intrat cu bagajul.

Susan şi cu mine l-am urmat. Încăperea era într-adevăr mare şi avea trei paturi, de parcă ar fi fost şi-acum un hotel în care îşi petreceau soldaţii permisiile. Fiecare pat avea în jur un cadru de lemn, de care atârna o plasă contra ţânţarilor, ceea ce mi-a trezit amintiri. Nostalgia e în esenţă capacitatea de-a uita lucrurile care te-au deranjat cândva.

Pereţii din stuc erau zugrăviţi într-un albastru ciudat, de culoarea cerului, iar în jur era un amestec bizar de ventilatoare cu picior, lămpi şi mobilă modernă ieftină, totul pus la întâmplare pe podeaua largă. Din tavanul înalt atârna un ventilator cu elice, vopsit tot în albastru.

Dovada că americanii fuseseră cândva aici era mulţimea de legături electrice în tuburi metalice aplicate de-a lungul pereţilor până la prizele de tip

american, la care erau acum conectate adaptoare pentru a putea alimenta dispozitivele fabricate în Asia. Da, cu siguranţă ăsta era hotelul. Am zis:

— Păi… nu-i prea rău.

Susan, încercând să fie amabilă, spuse:

— Plasa contra ţânţarilor e grozavă.

Am deschis uşile cu jaluzele dinspre balcon, lăsând să intre briza plăcută a mării.

Ne-am dus pe balcon şi ne-am uitat la pajiştea din faţă, aleea circulară şi bazinul decorativ, până la plaja albă aflată dincolo de drum, străjuită de palmieri. Am văzut multe şezlonguri, dar prea puţină lume. Susan îmi zise:

— Uită-te la apa mării, la plajă, la munţii şi insulele de-acolo. A fost o idee bună să vin la Nha Trang. Bine, o să mă duc în camera mea, să despachetez şi să mă spăl. Se uită la ceas: Ne întâlnim să bem ceva pe terasă, să zicem la ora şase. E-n regulă?

— Mai bine şase treizeci. Trebuie să trec pe la biroul Poliţiei pentru Imigrări, să le spun unde stau.

— A… vrei să vin cu tine?

— Nu. Ne vedem pe terasă la şase treizeci. Dacă întârzii, nu fi prea îngrijorată, dar dacă întârzii mult, poţi să faci nişte cercetări.

— Lasă-i să afle că eşti cu cineva. E mai puţin probabil să încerce să-ţi facă ceva dacă ştiu că nu eşti singur.

— O să văd cum stau lucrurile. Poate ai observat că nu e telefon în cameră. Aşa că, dacă va trebui să vorbesc cu ţine, o să sun la recepţie ca să te caute. Să laşi vorbă acolo unde eşti.

— În regulă. Se uită la chei şi-mi spuse: Eu sunt la 304.

— Trebuie să fac nişte fotocopii.

— La poştă. *Buu dien.*

— La revedere.

Părăsi camera, iar eu am rămas pe balcon, privind marea.

Era greu de crezut că, nu cu multe zile în urmă, mă aflam de cealaltă parte a întinderii de apă şi dincolo de un vast continent.

Undeva, în străfundul minţii mele, cred că ştiusem dintotdeauna că o să mă întorc în Vietnam. Şi iată că revenisem.

Somnorosul recepţioner îmi chemă un taxi. Am ieşit din holul hotelului şi, după un minut, o maşină intră pe aleea circulară. Am urcat şi am zis:

— *Buu dien. Le Bureau de poste.* Oficiul poştal. *Biet?*

Şoferul dădu din cap şi porniram spre *buu dien* din centrul oraşului, la vreo zece minute de mers cu maşina. Ajunşi, i-am spus bărbatului să mă aştepte. Pentru o mie de dongi, vreo zece cenţi, am făcut câte trei copii după paşaport şi viză şi după biletul de la colonelul Mang.

M-am întors la taxi şi i-am spus şoferului:

— *Phong Quan Ly Nguoi Nuoc Ngoi.*

Cred că am rostit corect fraza, pentru că, după câteva minute, am oprit în faţa sediului local al Poliţiei pentru Imigrări nu în dreptul unui magazin cu apă minerală. Şoferul îmi explică prin semne că o să mă aştepte la capătul străzii.

Secţia de poliţie era o clădire modestă, din stuc, cu o arcadă deschisă în loc de uşă. Sala de aşteptare era luminoasă şi aerisită, populată cu obişnuiţii suspecţi – turişti cu rucsacuri şi Viet-Kieus încercând să se descurce cu stupiditatea şi lentoarea birocratică.

Această unică secţie de poliţie părea mult mai accesibilă decât ameninţătorul Minister al Securităţii Publice din Saigon, iar în sala de aşteptare se vedeau biciclete şi nisip pe podea, adus de pe plajă.

Am prezentat fotocopii ale vizei şi paşaportului meu unui poliţist cu un aer plictisit, care şedea la un birou într-o nişă mică, şi i-am arătat o copie a

biletului de la colonelul Mang. L-a citit, a ridicat receptorul şi a sunat pe cineva. Mie îmi spuse:

— Şezi.

Am luat loc. După un minut, alt individ în uniformă a intrat în cameră, m-a ignorat, a luat biletul de la tipul aflat la birou şi l-a citit. Pe urmă s-a uitat la mine şi a zis într-o engleză acceptabilă:

— Unde stai?

— La Grand Hotel.

A dat din cap de parcă fuseseră deja anunţaţi. Eram sigur că şi Mang avertizase Poliţia pentru Imigrări asupra aşteptatei mele vizite. Tipul mă întrebă:

— Eşti aici cu doamnă?

— Am cunoscut doamna în tren. Nu e doamna mea.

— Da?

Părea să mă creadă, probabil fiindcă luasem camere separate. Poliţistul îmi spuse:

— Stai o săptămână.

— Poate.

— Unde pleci după Nha Trang?

— La Hue.

Toată discuţia asta se purta în sala de aşteptare, cu un public curios, format din australieni, americani şi alţii. Poliţistul întrebă:

— Doamna merge cu tine?

— Poate.

— Bine, laşi paşaportul şi viza. Le iei mai târziu.

Eram pregătit pentru asta şi, ştiind direct de la sursă că poliţiştilor nu le plac răspunsurile negative, am zis:

— În regulă.

Am luat fotocopiile paşaportului şi vizei de pe biroul celuilalt poliţist şi i le-am dat împreună cu o bancnotă de cinci dolari pe care a vârât-o imediat în buzunar. I-am zis:

— Îţi urez o zi plăcută……

M-am întors şi m-am îndreptat spre uşă.

— Stai. Cum pleci la Hue?

— Cu autobuzul sau cu trenul.

— Da? Vii aici şi arăţi bilet. Îţi trebuie ştampilă de călătorie.

— În regulă.

Am plecat. Taxiul mă aştepta în capătul străzii.

— Grand Hotel.

Şoferul o luă spre sud, pe şoseaua paralelă cu plaja. Mi-am amintit că petrecusem multă vreme acolo când fusesem în misiune, împreună cu alţi doi tipi din camera mea, amândoi combatanţi veterani, dar nu din unitatea mea. Toţi făcuserăm fapte într-adevăr curajoase şi stupide ca să obţinem permisia aia de trei zile şi eram mai mult sau mai puţin vlăguiţi de junglă, iar soarele şi apa sărată ne ajutau să ne refacem.

La Grand Hotel stăteau, poate, o sută de indivizi, iar locul părea în timpul zilei un cămin pentru alcoolici inveteraţi. Dormeam prea mult şi beam prea multă bere pe plajă.

Noaptea, răniţii care puteau merge se trezeau la viaţă şi rămâneam în oraş până în zori, colindând toate barurile, bordelurile şi saloanele de masaj până când răsărea soarele. Pe urmă dormeam pe plajă sau la hotel, apoi o luam de la capăt în a doua noapte şi la fel în ultima. Militarii veneau şi plecau, însă permisiile nu coincideau întotdeauna, dar îi puteai deosebi pe tipii aflaţi în prima zi de vacanţă de cei din a treia zi: Ziua Întâi era un fel de şoc cultural – nu-ţi venea să crezi că erai acolo. În Ziua Doi beai şi făceai sex în neştire. În Ziua Trei, cu câtă vlagă îţi mai rămăsese, beai şi regulai şi mai mult, pentru că urma să te întorci în infern.

În afară de o relativă ameliorare a rănilor căpătate în junglă, a infecţiei din vintre şi a piciorului beteag, m-am întors la unitatea mea într-o formă mult mai jalnică decât la plecare. Toţi păţeau la fel, însă asta însemna de fapt o permisie.

Taxiul intră pe aleea hotelului şi mă lăsă lângă treptele din faţă.

Ajuns în cameră, am despachetat bagajele şi am făcut un duş cu apă rece. Nu exista săpun ori şampon, dar era un prosop. Am ieşit din baie şi m-am uscat în dormitor, unde ventilatorul şi uşa deschisă a balconului făceau să circule aerul.

S-a auzit un ciocănit. M-am dus la uşă, care n-avea vizor, şi am întrebat:

— Cine e?

— Eu.

— Bine…

M-am înfăşurat în prosop şi am deschis uşa. Susan zise:

— Ah… am venit într-un moment nepotrivit?

— Intră.

Ea intră şi închise uşa în urma ei.

— Cum a fost?

— Bine.

Purta pantaloni albi, un tricou gri pe care scria *Q-Bar, Saigon* şi sandale. I-am spus:

— Nu te uita, ca să mă îmbrac.

Ea a ieşit pe balcon, iar eu am tras pe mine o pereche de jeanşi negri şi o cămaşă albă de golf. În timp ce mă îmbrăcam, i-am relatat scurta întâlnire cu cei de la Poliţia de Imigrare, menţionând că ştiau că ne cazasem la acelaşi hotel. Pe urmă i-am zis:

— Gata. Arăt decent.

Ea s-a întors în cameră, eu m-am încălţat şi-am spus:

— Hai să bem ceva.

Am coborât în holul hotelului, am traversat restaurantul pustiu care avea un bar în colţ şi am ieşit pe terasă.

Doar jumătate din mese erau ocupate, iar noi ne-am aşezat lângă balustradă. Soarele coborâse acum în spatele hotelului şi terasa era în umbră. Briza mării sufla peste pajişte şi făcea să foşnească palmierii.

Toţi ceilalţi clienţi erau occidentali, mai ales de vârstă medie. Grand Hotel era cam scump pentru

excursioniştii cu rucsacuri în spinare, nu era ciudat ori atrăgător pentru japonezii şi coreenii cu bani şi absolut inacceptabil pentru orice american între două vârste, poate cu excepţia profesorilor. Am tras concluzia că toţi cei de-acolo erau europeni.

Era foarte plăcut pe această terasă de modă veche, cu ventilatoare în tavan, iz de apă sărată, o pajişte întinsă în faţă şi apa verzuie a mării întinzându-se până la insulele din zare. Totul ar fi fost perfect dacă aş fi avut ceva de băut, dar nu se vedea nimeni care să ne servească.

— Cred că trebuie să ne luăm noi băuturile.

— Mă duc eu. Ce vrei?

— Mă duc eu, am zis, dar am rămas pe scaun.

Femeile înţeleg că asta-i o prostie, aşa că Susan s-a ridicat.

— Ce vrei?

— O bere rece. Şi vezi dacă au cumva gustări. Sunt mort de foame. Mulţumesc.

Susan intră în restaurant.

Mi-am reamintit cum stăteam aici cu aproape treizeci de ani în urmă, de personalul feminin numeros şi foarte amabil, încântat că lucra aici pentru americani, în vreme ce undeva, la distanţă, ţara lor se destrăma, iar taţii, fraţii şi soţii lor sângerau şi mureau alături de americanii aflaţi atât de departe de casă; dar aici, în Nha Trang, exista un indicator dincolo de sârma ghimpată pe care scria *Accesul Interzis Morţii.* Sigur, nu un indicator propriu-zis, ci înţelegerea tainică a faptului că în locul ăsta nu te aştepta un sfârşit violent.

Iar pentru infanterişti, pentru trăgătorii din elicoptere şi piloţii lor, pentru cei ce patrulau pe distanţe mari şi şobolanii de tuneluri, pentru sanitari, pentru tipii care văzuseră cum arată măruntaiele unui om, Nha Trang era mai mult decât un paradis; reprezenta confirmarea faptului că undeva, printre împuşcături şi morţi, exista un loc unde oamenii nu purtau arme şi unde ziua se sfârşea cu un apus pe care ştiai că o să apuci să-l

vezi, noaptea nu era plină de groază, iar soarele dimineţii se înălţa deasupra Mării Chinei de Sud luminând o plajă înţesată cu trupuri adormite, nu moarte.

Susan se întoarse fără băuturi şi spuse:

— Chelneriţa o să ne aducă băuturile. Se aşează la masă. Ai noroc. Chelneriţa e Lucy.

— Grozav.

O femeie în vârstă ieşi pe uşa restaurantului ducând o tavă. Părea de optzeci de ani, avea o faţă zbârcită, buzele şi dinţii mânjiţi cu betel, însă era probabil mai aproape de vârsta mea. Susan zise:

— Paul, ea e vechea ta prietenă Lucy.

Femeia chicoti şi puse tava jos, apoi începu să vorbească cu Susan, care în cele din urmă îmi zise:

— În adolescenţă a fost cameristă în locul acesta, pe atunci o staţiune pentru proprietarii francezi de plantaţii. A rămas aici când au venit americanii şi l-au transformat în hotel pentru militarii aflaţi în permisie. În 1975 a devenit hotel al Partidului Comunist, iar acum e din nou hotel pentru turişti. Susan adăugă: În 1968 era o tânără chelneriţă şi spune că-şi aminteşte de un american care semăna cu tine şi care-o fugărea printre mese încercând s-o ciupească de fund.

Bătrâna chicoti din nou. Bănuiam că ultima parte a relatării lui Susan nu era adevărată. Dar, ca să fiu amabil, am zis:

— Spune-i că e încă frumoasă. Şi-aş vrea şi-acum s-o ciupesc de fund.

Bătrâna râse înainte ca Susan să-i traducă, iar când ajunse la partea cu ciupitul de fund, femeia izbucni într-un râs feciorelnic, spuse ceva, mă bătu în joacă pe umăr şi plecă degrabă.

Susan zâmbi şi zise:

— Spune că eşti un ţap bătrân. Adăugă: A mai spus „Bine ai revenit”.

Am dat din cap. Bine-am venit înapoi, într-adevăr.

Nha Trang, Grand Hotel şi bătrâna scăpaseră de cea mai mare parte a războiului, dar, până la urmă, nimic n-a scăpat.

Susan luase un gin tonic, iar eu mi-am turnat o sticlă de bere Tiger într-un pahar din plastic. Pe masă se afla un castron mic cu ceva ce părea un amestec de fructe uscate şi seminţe, dar nu le-am putut identifica.

Am ridicat paharul şi-am spus:

— Mulţumesc pentru ajutor şi companie.

Am ciocnit, iar ea mi-a zis:

— Mulţumesc că m-ai invitat.

Am râs amândoi la replica asta.

Am băut şi am privit marea. Era unul dintre acele momente perfecte când soarele, marea şi vântul aveau un farmec aparte, berea era rece, o zi grea se sfârşise şi femeia de lângă mine era minunată. Susan mă întrebă:

— În afară de-a te îmbăta, ce mai făceai când ai fost aici?

— Mai tot timpul zăceam la soare şi mâncam bine. Am adăugat: Mulţi dintre noi erau stresaţi desigur, aşa că jucam mereu cărţi, iar cei mai mulţi aveau răni căpătate în junglă, soarele şi marea făcându-le foarte bine.

Ea aprinse o ţigară şi întrebă:

— Şi femeile?

I-am răspuns:

— Cu excepţia angajatelor, femeile nu erau admise în hotel.

— Dar *în afara* hotelului?

— Da.

— Aha. Şi aveai vreo legătură cu cineva de-acasă când ai fost aici?

— Aveam. O chema Peggy, o sudistă şi-o bună catolică irlandeză.

Ea trase din ţigară şi se uită spre mare.

— Dar în ’72? Atunci aveai pe cineva?

— Eram însurat. A fost o căsnicie scurtă, care s-a încheiat când m-am întors acasă. De fapt, înainte

de-a mă întoarce.

Femeia se gândi la asta o vreme, apoi întrebă:

— Şi de-atunci?

— De-atunci mi-am făcut două promisiuni – să nu mai revin vreodată în Vietnam şi să nu mă mai însor niciodată.

Ea zâmbi.

— Ce-a fost mai rău? Luptele sau căsnicia?

— Amândouă au fost amuzante în felul lor. Am întrebat-o: Dar tu?

Ea sorbi din pahar, aprinse altă ţigară şi spuse:

— N-am fost măritată niciodată.

— Chiar aşa?

— Chiar aşa. Vrei o istorie a vieţii mele sexuale?

Voiam să cinez înainte de ora opt, aşa că am zis:

— Nu.

Bătrâna sosi, iar eu am privit-o, în timp ce sporovăia cu Susan. Ar fi *putut* fi Lucy, însă aceea exista în mintea mea ca o fată veselă, fericită, care râdea de soldaţii îndrăgostiţi de ea, dar ea nu era de vânzare. Bărbaţii vor întotdeauna ce nu pot avea, iar Lucy era marele premiu la Grand Hotel. Presupunând că baba asta nu era Lucy, speram că Lucy supravieţuise războiului, se măritase cu prietenul ei soldat vietnamez şi că trăiau fericiţi pe undeva.

Susan mă întrebă:

— La ce te gândeşti?

— La faptul că atunci când am fost ultima oară aici nici măcar nu te născuseşi.

— Mă născusem, dar nu învăţasem să stau pe oliţă.

Sosi al doilea rând de băuturi, iar noi priveam cerul întunecându-se. În cafenelele acoperite cu stuf şi la tarabele cu suveniruri de pe plajă se aprindeau luminile. Vântul se înteţise şi se făcuse mai rece, dar era încă plăcut.

Cam pe la jumătatea celui de-al treilea rând de băuturi, Susan mă întrebă:

— Nu trebuie să contactezi pe cineva din State?

— Trebuia să te contactez pe tine la Saigon şi să-ţi spun că am sosit la Nha Trang. Dar te afli aici.

— Hotelul are un fax şi eu i-am trimis lui Bill faxuri la biroul lui şi acasă şi i-am spus că am sosit şi unde stăm. El ştie că trebuie să contacteze consulatul, care va lua legătura cu oamenii tăi. Adăugă: Am stat lângă funcţionar în timp ce trimitea faxul, am luat înapoi originalul şi l-am înghiţit. E bine?

— Bună treabă. Bill a fost surprins când a primit un mesaj de la tine tocmai din Nha Trang? Sau i-ai vorbit despre excursia asta când l-ai sunat de la Rex?

— Atunci nu eram sigură că vreau să te însoţesc. Adăugă: N-am primit încă răspunsul lui.

— Dacă eu aş primi un mesaj de la prietena mea în care ar spune că s-a dus pe litoral cu un tip, nu cred că m-aş obosi să-i răspund.

Susan se gândi la asta şi zise:

— I-am cerut să-mi confirme primirea mesajului. Adăugă: Atunci când occidentalii care trăiesc aici pleacă în călătorie, anunţă întotdeauna pe cineva unde se duc… în caz că ar apărea vreo problemă. În plus, asta-i o treabă oficială, nu? Deci trebuie să răspundă.

— Sau măcar să confirme primirea.

— De fapt… mă simţeam puţin… vinovată. Aşa că i-am cerut să vină încoace.

Vestea m-a cam luat prin surprindere şi cred că expresia mea a trădat surpriza, poate şi altceva. Am spus destul de neconvingător:

— Ce drăguţ.

Ea mă privi cu atenţie în lumina slabă. Zise:

— În realitate i-am spus că totul s-a terminat între noi.

Nu ştiam ce să spun, aşa că am tăcut. Ea continuă:

— Oricum, el ştie asta. Nu voiam să procedez aşa, dar trebuia s-o fac. N-are nici o legătură cu tine, aşa că nu te umfla în pene.

Am dat să zic ceva, dar ea spuse:

— Ascultă. Am înţeles că mă distram mai bine… că preferam să fiu la Q-Bar cu tine decât cu el.

— Mare scofală, într-adevăr.

Mi-am dat seama că întrerupsesem cu gura mea mare un moment de sinceră confesiune şi am zis:

— Scuze. Numai că uneori devine… penibil…

— Da. Lasă-mă să termin. Eşti un bărbat interesant, dar te afli într-un mare conflict cu viaţa şi, probabil, cu dragostea. Şi o parte a problemei tale e aceea că nu te înţelegi prea bine. Mă privi atent şi spuse: Uită-te la mine, Paul.

M-am uitat la ea. Mă întrebă:

— Cum te-ai simţit când ţi-am spus că i-am cerut lui Bill să vină încoace?

— Groaznic. Am adăugat: Mi s-a lungit faţa. Ai văzut asta?

— Ţi-a căzut în paharul cu bere. Mă informă: Mi-ai făcut zile fripte şi nu-mi place asta. Ai fi putut scăpa de mine oricând dacă doreai într-adevăr să ne despărţim. În schimb, tu…

— Bine. M-am prins. Îmi cer scuze şi promit să fiu băiat bun. Nu doar că… vreau să ştii că nu numai mă bucur de compania ta, dar chiar mi-o doresc foarte mult.

— Continuă.

— Da. Ei bine, îmi eşti foarte dragă, îmi placi mult, îmi lipseşti când nu eşti lângă mine, ştiu că dacă mă las în voia…

— E de-ajuns. Uite, Paul, asta-i o situaţie artificială, tu ai pe cineva acasă, eşti aici cu o treabă importantă, iar locul ăsta te nelinişteşte. Înţeleg toate astea. Aşa că o să ne mulţumim să petrecem împreună aceste câteva zile. Ne distrăm la soare şi ce-o fi o fi. Tu pleci la Hue, iar eu mă

întorc la Saigon. Şi, cu voia Domnului, o să ne găsim amândoi drumul spre casă.

Am dat din cap.

Aşa că ne-am luat de mână şi-am privit noaptea schimbându-şi culoarea din mov în negru. Deasupra apei, stelele străluceau şi luna palidă arunca o fantă de lumină pe Marea Chinei de Sud. Un băiat punea lămpi cu gaz pe mese, iar terasa începu să licărească într-un amestec de lumini şi umbre.

Am plătit nota, am traversat peluza şi drumul, pe urmă am coborât pe plajă, acolo unde sergentul Paul Brenner se plimbase cu mult timp în urmă.

Am găsit un restaurant în aer liber, numit Crângul de Cocotieri, aşezat printre palmieri şi împletituri de nuiele. Ne-am instalat la o măsuţă de lemn luminată de o lampă roşie cu gaz şi am comandat beri Tiger. Vântul era mai puternic aici şi auzeam valurile spărgându-se de ţărm la vreo cincizeci de metri distanţă.

Ni s-au adus listele de meniuri, scrise în vietnameză, engleză şi franceză, dar cu preţurile în dolari americani.

Cele mai multe feluri aveau în compoziţie fructe de mare, aşa cum era de aşteptat într-un oraş pescăresc, dar pentru zece dolari puteam încerca o supă din cuib de pasăre care părea să fie un supliment la meniu, de vreme ce cuiburile se recoltau doar de două ori pe an şi, din fericire pentru mine, era o lună de recoltare. Cuibul conţinea iarbă roşie şi salivă de vrabie, dar poanta era că delicatesa asta constituia şi un afrodisiac. I-am spus lui Susan:

— O să iau supă din cuib de pasăre.

Ea zâmbi.

— Ai nevoie de aşa ceva?

Am comandat un platou uriaş cu fructe de mare şi legume, pe care chelnerul le-a pregătit pe un grătar cu cărbunii de lângă masă.

Clienţii din jurul nostru păreau să fie mai ales nord-europeni care fugiseră de iarna de-acasă. Nha Trang, ce fusese întemeiat de francezi, se numise cândva Coasta de Azur a Asiei de Sud-Est, iar acum părea să-şi recapete gloria de odinioară, deşi mai avea mult până acolo.

Am mai cerut fructe de mare, iar chelnerul glumi cu Susan, spunându-i că o să se îngraşe. Era un loc foarte plăcut şi aerul nopţii era încărcat de vrajă. Am stat la taclale cu Susan, cum fac oamenii care tocmai au avut o discuţie serioasă, depăşind limitele unei conversaţii la masă.

N-am mai luat desertul şi am pornit desculţi pe plajă, cu pantofii în mână. Fluxul se retrăsese şi plaja era acoperită cu scoici şi vietăţi marine aruncate de valuri. Câţiva pescuiau, excursioniştii cu rucsacuri aprinseseră focuri pe plajă, iar cuplurile se plimbau ţinându-se de mână cum făceam şi eu cu Susan.

Cerul era limpede şi se puteau vedea Calea Lactee şi nişte constelaţii. Am luat-o spre sud, departe de centrul oraşului, de-a lungul plajei ce se lărgea şi pe lângă noile hoteluri de pe coastă.

După vreo opt sute de metri am ajuns la Clubul de Navigaţie Nha Trang, un local de lux unde se dansa. Am intrat, am cerut două beri şi-am dansat împreună cu mulţi europeni după o muzică teribilă a anilor şaptezeci, interpretată de cea mai proastă formaţie de pe ţărmul întregului Pacific, poate chiar din lume. Dar era amuzant şi am stat de vorbă cu nişte europeni, schimbând chiar partenerii de dans între noi. Câţiva bărbaţi m-au categorisit drept veteran al războiului din Vietnam, dar nu s-au făcut alte comentarii; nimeni, şi cu atât mai puţin eu, nu voia să vorbească despre asta.

Nu ştiu dacă eram beat, relaxat sau fericit din vreun motiv oarecare, dar pentru prima oară după multă vreme m-am simţit împăcat cu mine însumi şi cu lumea.

Am părăsit clubul după ora unu noaptea. În vreme ce ne întorceam spre luminile colorate ale cafenelelor de pe plajă, Susan m-a întrebat:

— Misiunea ta e periculoasă?

— Trebuie doar să găsesc pe cineva şi să-i pun nişte întrebări, pe urmă să mă duc la Hanoi şi să iau avionul spre casă.

— Unde e persoana asta? La Tam Ki?

— Nu ştiu încă. Am schimbat subiectul şi am întrebat-o: Susan, de ce te afli aici?

Ea îşi retrase mâna dintr-a mea şi îşi aprinse o ţigară, apoi îmi zise:

— Păi… n-am un motiv la fel de important ori sensibil ca al tău.

— E important pentru tine, altfel nu te-ai afla aici. Cum îl cheamă?

Susan trase îndelung din ţigară şi spuse:

— Sam. Ne îndrăgeam din copilărie, ne întâlneam în timpul liceului – el s-a dus la Dartmouth. Am fost împreună la facultatea de ştiinţe economice – poate că i-ai văzut poza la biroul meu, în instantaneul de grup.

Harry cel Frumos, dar n-am spus-o.

— Am locuit împreună la New York… Eram nebună după Sam şi nu-mi imaginam lumea fără el. Ne-am logodit şi urma să ne căsătorim, să ne cumpărăm o casă în Connecticut, să avem copii şi să trăim fericiţi până la adânci bătrâneţi.

Rămase tăcută o vreme, apoi continuă:

— Eram îndrăgostită de el din copilărie şi într-o bună zi a venit acasă şi mi-a spus că era încurcat cu altă femeie. O femeie de la birou. Şi-a făcut bagajul şi-a plecat.

— Îmi pare rău.

— Ei bine… se mai întâmplă şi aşa ceva. Dar nu-mi venea să cred că mi se întâmplă *mie.* Nu am văzut ce venea, iar asta m-a făcut să mă îndoiesc de mine. Nu puteam trece peste situaţia asta, aşa că am renunţat la slujba din New York şi m-am dus pentru o vreme acasă, la Lenox. Toţi cei de-acolo

au fost total surprinşi. Sam Thorpe era vecinul nostru şi nunta fusese pregătită. Tata voia să-i facă o autopsie încă din timpul vieţii. Râse.

Ne-am continuat drumul şi Susan reluă:

— Ei bine, am încercat să trec peste asta, dar Lenox îmi deştepta prea multe amintiri. Plângeam prea mult şi toţi cei din jurul meu începuseră să-şi piardă răbdarea cu mine, dar mi-era dor de el şi nu reuşeam să-mi revin. Pe scurt, am căutat o slujbă în străinătate pe care n-o dorea nimeni şi, la şase luni după plecarea lui Sam, eram la Saigon.

— Ai mai primit veşti de la el?

— Sigur. La câteva luni după ce-am ajuns la Saigon, mi-a trimis o scrisoare lungă, în care scria că făcuse cea mai mare greşeală a vieţii lui şi mă întreba dacă n-aş vrea să vin acasă şi să mă mărit cu el. Mi-a amintit de toate clipele frumoase din copilărie – serile de dans la şcoală, primul nostru sărut, petrecerile de familie şi-aşa mai departe. Spunea că făceam parte fiecare din viaţa celuilalt şi că trebuia să ne căsătorim, să avem copii şi să îmbătrânim împreună.

— Probabil că relaţia cealaltă a eşuat.

— Aşa cred.

— Şi ce i-ai răspuns?

— Nu i-am răspuns. Trase adânc aer în piept. Mi-a zdrobit inima şi ştiam că nimic nu mai putea fi ca înainte. Aşa că, pentru a evita alte suferinţe, nu i-am răspuns la scrisoare. Mi-a mai scris de câteva ori, pe urmă a renunţat. Aruncă ţigara în apă. Am auzit de la nişte prieteni comuni că s-a însurat cu o fată la New York.

Am mers pe ţărmul mării, iar nisipul umed şi valurile îmi dădeau o senzaţie plăcută la picioare. M-am gândit la Susan şi Sam şi, în acelaşi timp, la Cynthia şi Paul. Într-o lume perfectă, oamenii ar trebui să fie ca pinguinii – să se unească pe viaţă şi să rămână pe aisbergul unde s-au născut. Însă bărbaţii şi femeile n-au stare, se rătăcesc unii de alţii şi îşi zdrobesc inimile. Când eram mai tânăr,

gândeam prea mult cu penisul. Şi-acum fac asta. Dar nu la fel de mult.

Am întrebat-o pe Susan:

— Ar fi fost altceva dacă venea el la Saigon în loc să-ţi ceară să vii acasă?

— O întrebare bună. Am fost o dată acasă în concediu şi cred că el a aflat, deşi presupun că la vremea aceea amândoi ştiam că nu ne mai puteam vedea. Dar nu ştiu ce-aş fi făcut dacă el ar fi apărut la uşa mea, pe strada Dong Khoi.

— Tu ce crezi?

— Cred că un bărbat care-a făcut ce făcuse el şi căruia îi părea sincer rău n-ar fi scris o scrisoare. Ar fi venit la Saigon şi m-ar fi luat acasă.

— Şi-ai fi plecat cu el?

— Aş fi plecat cu un bărbat care ar fi avut curajul şi hotărârea de-a veni să mă ia. Dar nu era cazul lui Sam. Cred că el îşi evalua şansele prin poştă. Îmi aruncă o privire. Cineva ca tine ar fi venit pur şi simplu la Saigon, fără să trimită scrisori stupide.

Nu i-am răspuns direct, dar m-am trezit zicând:

— Cynthia şi cu mine locuim la câteva sute de kilometri distanţă, iar eu nu mă mut la ea, deşi cred că ea ar face-o.

— Femeile se duc de obicei acolo unde e bărbatul. Ar trebui să te gândeşti de ce nu te duci tu la ea.

Am schimbat subiectul şi am spus:

— Te-ai depărtat de ceea ce fugeai. E timpul să mergi înainte.

Ea nu a răspuns şi am continuat să mergem pe nisipul umed. Şi-a aruncat sandalele pe plajă şi a intrat în apă până la genunchi. Eu am urmat-o, ascultând-o:

— Asta e trista mea poveste. Dar ştii ceva? Mutarea la Saigon a fost una dintre cele mai bune decizii din viaţa mea.

— Sună destul de înfricoşător.

Ea râse şi spuse:

— Nu, vorbesc serios. M-am maturizat foarte repede aici. Eram răsfăţată, menajată şi total derutată. Eram fata tatei, iubita lui Sam şi fiica perfectă a mamei. Făceam parte din crema tineretului american, ce naiba. Dar era în regulă. Eram fericită. Adăugă: Cred că eram proastă şi plicticoasă.

— Ai rezolvat cu siguranţă problema asta.

— Da. Am înţeles că Sam se plictisea cu mine. Nici măcar nu flirtam cu alţi bărbaţi. Şi când mi-a spus că se culca cu femeia aia de la birou, m-am simţit atât de trădată… Ar fi trebuit să mă duc şi să mă regulez cu cel mai bun prieten al lui. Râse, pe urmă spuse: Îţi pare rău că m-ai întrebat?

— Nu. Acum înţeleg.

— Da. În fine, când am ajuns prima oară aici, m-am îngrozit şi era cât pe ce să mă întorc şi să plec acasă.

— Cunosc senzaţia asta.

Ea râse.

— Stagiul meu aici nu se poate compara cu al tău, dar pentru mine a fost un pas important spre maturizare. Ştiam că dacă m-aş întoarce acasă, aş… mă rog, cine ştie? Continuă: Ţi-am spus, nu m-ai fi recunoscut cu trei ani în urmă. Dacă m-ai fi cunoscut la New York, nu mi-ai fi vorbit nici măcar cinci minute.

— Nu sunt sigur de asta. Dar te ascult. Prin urmare, dezvoltarea personalităţii tale e aproape încheiată?

— Tu să-mi spui asta.

— Ţi-am spus. E timpul să te duci acasă. Vine o vreme când voinţa de-a te întoarce slăbeşte.

— Şi cum ştii când vine?

— *Tu* trebuie să ştii. După care am zis: În timpul războiului, armata limita stagiul militar de-aici la douăsprezece sau treisprezece luni. Primul an, dacă supravieţuiai, te făcea bărbat. Dacă voiai să mai rămâi, al doilea an făcea altceva din tine. Am adăugat: La un moment dat, aşa cum se

menţionează în „Apocalypse Now”, nu mai puteai merge acasă decât dacă ţi se ordona, altfel te întorceai într-un sac de plastic.

Ea nu răspunse.

Am zis:

— Uite, în ţara asta nu mai e atât de rău acum şi-i înţeleg farmecul, dar ţi-ai luat licenţa în experienţă de viaţă, aşa că du-te acasă şi foloseşte-o la ceva.

— Mă voi gândi la asta. Schimba subiectul şi spuse: Ar trebui să luăm o barcă până la insulele alea.

Am rămas în apă, i-am luat mâna şi-am privit marea şi cerul nopţii.

Era aproape două noaptea când am ajuns la hotel, unde un paznic ne-a deschis uşa. La recepţie nu era nimeni, deci nu puteam verifica mesajele, aşa că am urcat scara până la etajul trei.

Am intrat mai întâi în camera mea şi am căutat mesaje pe fax. Nu era niciunul şi ne-am dus în camera lui Susan.

Ea deschise uşa şi-am văzut pe podea o foaie de hârtie. Susan intră în dormitor, aprinse o veioză şi citi faxul. Apoi mi-l întinse şi eu am citit: *Am primit mesajul tău şi l-am transmis autorităţilor competente. Sunt foarte îndurerat şi furios, dar e decizia ta. Nu a mea. Cred că faci o greşeală teribilă şi, dacă nu te-ai fi dus la Nha Trang cu cineva, am fi putut discuta. Acum cred că-i prea târziu.* Faxul era semnat *Bill.*

I l-am înapoiat şi am zis:

— Nu erai obligată să mi-l arăţi.

— E un tip atât de romantic. Adăugă: Remarcă faptul că nu s-a obosit să vină la Nha Trang.

— Eşti aspră cu bărbaţii. Domnul ştie ce-o să spui despre mine la un pahar în Q-Bar.

Ea mă privi şi spuse:

— Orice-aş avea de spus despre tine, o să-ţi spun în faţă.

Urmă un moment stânjenitor, iar eu m-am uitat prin camera care semăna mult cu a mea. Am observat globul cu zăpadă pe noptiera ei şi câteva haine atârnând într-o nişă deschisă. Am zis:

— Ţi-au dat săpun ori şampon?

— Nu. Dar mi-am cumpărat eu. Trebuia să-ţi fi spus.

— Îmi voi cumpăra mâine.

— Pot să-ţi dau jumătate din săpunul meu.

Nu la asta mă gândeam când am vorbit despre săpun şi amândoi ştiam acest lucru. Am spus:

— În regulă. Păi…

Ea mă îmbrăţişă strâns şi îşi îngropă faţa la pieptul meu. Zise:

— Poate înainte de plecarea mea. Trebuie să mă gândesc la asta. E-n regulă?

— Sigur.

Ne-am sărutat şi, preţ de o clipă, am crezut că ea se gândise deja, dar se desprinse din braţele mele şi spuse:

— Bine… noapte bună. Micul dejun? La zece?

— Foarte bine.

Nu-mi place să lungesc despărţirile, aşa că m-am întors şi am plecat.

În camera mea mi-am scos cămaşa şi pantalonii umezi şi i-am aruncat pe un pat. Am scos un scaun pe balcon şi m-am instalat cu picioarele pe balustrada din fier forjat. Am ridicat privirea spre cerul înstelat şi-am căscat.

Auzeam muzică dinspre plajă, voci purtate de vântul nopţii şi valurile lovind nisipul. Trăgeam cu urechea la uşă, dar n-am auzit niciun ciocănit.

Gândurile mi s-au întors la luna mai a anului 1968, când mă aflam aici, la Nha Trang, având o singură grijă – să rămân în viaţă. Ca mulţi bărbaţi de vârstă medie care făcuseră războiul, aveam uneori senzaţia că acesta avusese o totală şi reală simplitate, o calitate aproape transcedentală care încorda mintea şi trupul cum n-o mai făcuse nimic altceva până atunci şi nici n-avea s-o mai facă.

Şi totuşi, cu tot sporul de adrenalină, cu experienţele de dedublare şi fulgerele incandescente ale adevărului şi luminii, războiul, asemeni unui drog, avea un efect distrugător asupra trupului, minţii şi sufletului. *Exista* un moment în care îţi slăbea voinţa de-a te întoarce acasă şi un preţ de plătit pentru că scuipai Moartea în faţă şi scăpai nepedepsit.

Am privit stelele şi m-am gândit la Cynthia, la Susan, la Paul Brenner şi la Vietnam, Actul Trei.

M-am suit în pat şi am tras plasa contra ţânţarilor, dar nu puteam dormi, aşa că am fredonat în gând cuvintele stingerii: *Zi te-ai dus, spre apus, de pe cer, de prin munţi, de prin văi, doarme tot, Dumnezei e cu noi…*

17

M-am dus la 10 dimineaţa pe terasă, unde Susan şedea deja la o masă, cu o cană de cafea în faţă, citind *The Economist.*

Mai erau câţiva clienţi care luau micul dejun, toţi occidentali, aşa că am conchis că nu mă aflam sub supravegherea Ministerului Securităţii Publice. Într-un fel, mi-aş fi dorit să fiu urmărit, fiindcă nu plănuisem pentru ziua aceea activităţi antiguvernamentale.

Marile spirite de la Washington programaseră o săptămână calmă, cea în care domnul Paul Brenner, veteran al războiului din Vietnam, avea să-şi dovedească nevinovăţia ca turist. Asta era procedura standard. Excursiile foarte scurte în locuri îndepărtate păreau întotdeauna dubioase vameşilor şi celor de la serviciul de imigrări. Tot aşa, vizele aplicate cu puţin timp înaintea unor călătorii importante trezeau suspiciune, aşa cum spusese şi colonelul Mang. Dar era prea târziu ca să-mi mai fac griji din pricina asta.

M-am aşezat la masă şi i-am spus lui Susan:

— Bună dimineaţa.

Ea puse jos revista şi zise:

— Bună dimineaţa. Cum ai dormit?

— Singur.

Zâmbi şi-mi turnă o ceaşcă de cafea.

Susan purta, ca şi mine, pantaloni kaki şi o vestă bleumarin fără mâneci. Era o dimineaţă minunată, temperatura ajunsese la vreo douăzeci şi două de grade şi pe cer nu se vedea niciun nor.

Sosi chelnerul, iar Susan mă informă:

— Au doar două feluri la micul dejun – vietnamez şi occidental. Supă *pha* şi ouă prăjite. Nu ştiu să facă omletă, aşa că nu întreba.

— Ouă.

Susan comandă în vietnameză, după care am întrebat-o:

— Ai avut apă caldă?

— Ah, am uitat să-ţi spun. Există un rezervor electric cu apă caldă deasupra vasului toaletei. Nu l-ai văzut?

— Credeam că e o parte a closetului.

— Nu. Există un comutator pe care-l deschizi şi se încălzesc vreo optzeci de litri de apă. Curentul pentru rezervoare se închide la ora 10 dimineaţa.

— Oricum, n-aveam săpun.

— Vom merge mai târziu la piaţă să cumpărăm câte ceva.

Am întrebat-o:

— Crezi că, atunci când Bill a contactat consulatul, le-a spus celor de-acolo că ai venit cu mine la Nha Trang?

Susan îşi aprinse o ţigară şi răspunse:

— M-am gândit la asta. Pe de-o parte, ar fi trebuit s-o facă, dacă vrea într-adevăr să fie util consulatului. Pe de alta, toţi ştiu că noi suntem – eram – prieteni, aşa că poate s-a jenat să le spună că am şters-o cu dumneata.

Am dat din cap, iar ea m-a întrebat:

— Crezi că vei avea necazuri cu şefii tăi dacă descoperă că am făcut călătoria asta împreună?

I-am răspuns:

— N-ar fi prea încântaţi, dar ce-ar putea să facă? Să mă trimită în Vietnam?

Susan zâmbi.

— Sună ca o replică de pe când eraţi aici.

— O spuneam în fiecare zi.

— Păi… îmi pare rău dacă treaba asta o să-ţi creeze probleme.

— Nicio problemă.

Câtă vreme Karl nu mă turna Cynthiei. Însă n-ar fi făcut asta… decât dacă i-ar fi servit unui scop anume.

Sosiră ouăle. Susan îmi zise:

— Mă gândeam la ce ţi-am spus despre Sam, de ce mă aflu aici şi celelalte. N-aş vrea să crezi că un bărbat e motivul pentru care sunt aici.

— Exact asta am crezut.

— Vreau să spun că nu el a fost *cauza* pentru care mă aflu aici. *Eu* am luat decizia asta. El a fost doar catalizatorul.

— M-am prins.

— Voiam să-mi dovedesc ceva mie însămi, nu lui Sam. Acum cred că sunt persoana care voiam să fiu şi sunt pregătită să găsesc omul potrivit pentru mine.

— Bine.

— Spune-mi ce crezi. Fii sincer.

— În regulă. Cred că ai pus problema corect aseară, când erai ameţită. Mai cred că ai venit în Vietnam cu intenţia de-a rămâne aici doar până când aveai să-l faci pe Sam să se intereseze din nou de tine. Dacă ar fi venit aici să te ia, te-ai fi întors acasă cu el mult înainte de a-ţi dovedi ceva ţie însăţi. Dar era important pentru tine ca el să vină şi să vadă că *te puteai* descurca de una singură. Aşadar, în esenţă, tot ce-ai făcut a fost pentru un tip. Dar cred că acum ai depăşit situaţia asta.

Susan nu zise nimic, iar eu m-am întrebat dacă era iritată, stânjenită ori uluită de formidabilele

mele intuiţii. În cele din urmă spuse:

— Despre asta-i vorba. Eşti un tip destul de perspicace.

— Din asta trăiesc. Nu dau sfaturi celor înşelaţi în dragoste, dar analizez mereu tot soiul de prostii. Nu am multă răbdare cu tâmpeniile sau vreo autojustificare. Fiecare ştie ce-a făcut şi de ce. Fie păstrează totul pentru tine, fie spui cum s-au petrecut lucrurile.

Susan dădu din cap.

— Ştiam că mă pot bizui că-mi vei spune ce crezi.

— Persistă întrebarea: Ce-o să faci în continuare? Dacă rămâi aici, s-o faci din motive întemeiate. La fel, dacă te duci acasă. Grija pentru tine, domnişoară Weber, este identică cu cea pe care o nutream faţă de tipii despre care ştiam că nu puteau pleca de-aici.

— Dar cei care rămân în armată toată viaţa?

— Adică eu?

— Da, tu.

— Te-ai prins. Prin urmare, poate că ştiu despre ce vorbesc.

— De ce te-ai întors?

— Mi s-a spus că e ceva important. Că au nevoie de mine. Iar eu mă plictiseam.

— Ce-i aşa de important?

— Nu ştiu. Dar să-ţi spun ceva: după ce voi pleca de-aici, ne vom întâlni într-o zi să bem ceva la New York, Washington sau Massachusetts şi-o să-ţi spun ce-am descoperit.

— Să fie la Washington. Îmi datorezi un tur al oraşului. Dar asigură-te mai întâi că vei pleca de-aici.

— Am făcut-o deja de două ori.

— Bine. Eşti gata de drum?

— Mai întâi, spune-mi de unde-ai ştiut că lucrez pentru armată.

— A… Cred că mi-a spus cineva. Presupun că Bill.

— El nu trebuia să ştie asta.

— Atunci poate cineva de la consulat. Ce contează?

Nu i-am răspuns. Ea se uită la mine şi spuse:

— De fapt, nu Bill mi-a cerut să fac un serviciu consulatului. Mi-au cerut-o direct, prin reprezentantul CIA de-acolo. El mi-a dat informaţii foarte sumare. Mai ales despre biografia ta. Nimic despre misiune. Nu ştiu nimic despre asta. Doar câteva amănunte despre tine. Adăugă: Tipul de la CIA spunea că eşti de la Divizia de Investigaţii Penale şi că e vorba despre o chestiune penală, nu de spionaj.

— Cine-i tipul de la CIA?

— Ştii că nu-ţi pot spune. Zâmbi şi zise: Mi-a dat fotografia ta, iar eu am acceptat însărcinarea pe loc.

— Când s-a întâmplat asta?

— A… Cu vreo patru zile înainte să ajungi aici.

Prima oară când am fost trimis într-o astfel de misiune, cel puţin m-au anunţat cu şaizeci de zile înainte, mi-au dat o permisie de treizeci de zile şi mi-au recomandat să-mi fac testamentul.

M-am ridicat.

— Micul dejun e inclus în tariful camerei?

— Dacă n-au inclus săpunul, de ce-ar face-o cu micul dejun?

— Bună remarcă.

Am chemat chelnerul şi i-am plătit doi dolari.

Am ieşit pe drumul de lângă plajă, unde erau parcate vreo două duzini de tricicluri. S-au îndreptat spre noi, iar Susan a ales doi conducători, dintre care unul nu avea un braţ. Ne-am urcat şi Susan spuse:

— Cho Dam.

Bărbatul cu braţul amputat era conducătorul lui Susan pe care am rugat-o să-l întrebe dacă e veteran. Susan se informă şi-mi spuse:

— Zice că e veteran.

În vreme ce urcam pe drumul de lângă plajă, Susan stătu de vorbă cu conducătorul ei şi mi-am dat seama că-i spunea că şi eu eram veteran.

Când triciclurile noastre ajunseră unul lângă altul, ea zise:

— A fost soldat aici la Nha Trang şi-a fost făcut prizonier când au cucerit comuniştii oraşul. Tot regimentul lui a fost dus pe stadionul de fotbal şi-a stat multe zile fără mâncare şi apă. Avea o rană la braţ care s-a gangrenat. Făcu o pauză. Camarazii lui i-au tăiat braţul fără anestezie.

M-am uitat la conducător şi ochii ni s-au întâlnit. Susan continuă:

— Era atât de bolnav încât n-a fost trimis într-o tabără de reeducare, aşa că a putut rămâne la Nha Trang cu familia şi s-a vindecat.

Cred că ăsta-i echivalentul vietnamez al unei poveşti cu final fericit. Ar trebui să nu mai iau tricicluri sau măcar să nu mai întreb fantomele astea despre serviciul lor militar. I-am zis lui Susan:

— Spune-i că sunt mândru că am luptat alături de Armata Vietnamului de Sud.

Susan îi transmise, iar el îşi luă mâna de pe ghidonul triciclului şi schiţă un salut scurt.

Conducătorul meu auzise conversaţia şi începu să vorbească cu Susan. Ea ascultă şi traduse:

— Spune că a fost marinar în golful Cam Ranh şi a avut ocazia să scape cu vaporul în timp ce comuniştii se apropiau, dar a părăsit vasul pentru a se întoarce în satul lui de lângă Nha Trang. Pe drum a fost capturat de trupele nord-vietnameze şi a petrecut patru ani într-o tabără de reeducare.

I-am zis lui Susan:

— Spune-i că… America îşi aminteşte şi-acum de aliaţii săi sud-vietnamezi.

Asta era o aberaţie, dar suna bine.

Aşadar, mergeam de-a lungul plăcutului drum de lângă plajă, sub un cer azuriu, cu mirosul mării

în nări, conduşi de relicvele umane ale unei cauze pierdute.

Strada pe care ne aflam se oprea la poarta unei pieţe. Am coborât, iar eu i-am dat fiecărui conducător cinci dolari, ceea ce i-a făcut foarte fericiţi. În ritmul ăsta aveam să ajung falit într-o săptămână, dar pe mine mă prosteşte o poveste tristă. În plus, cred că resimţeam un soi de vină a supravieţuitorului, ceea ce nu mi se mai întâmplase până atunci.

Am hoinărit prin piaţă, iar eu mi-am luat o bucată de săpun de casă învelită în hârtie de mătase şi o sticlă de şampon american ce nu se mai fabrica, din câte-mi amintesc, din ’68. Susan mi-a cumpărat o pereche de sandale Ho Şi Min, făcute din anvelope de cauciuc, iar eu i-am luat un tricou pe care scria *Nha Trang e o plajă minunată. Spune-le celor dragi de-acasă.*

Cine compune sloganurile astea?

Susan şi-a mai cumpărat şi două bluze de mătase, apoi mi-a spus:

— Sunt mai ieftine decât la Saigon. Crescătoriile de viermi de mătase şi fabricile se află în zona asta. Ar trebui să vin aici să fac cumpărături.

— Să cumperi fabrici?

Ea râse.

Am rătăcit cam o oră printre tarabele în aer liber şi Susan mai achiziţionă o lumânare parfumată, o sticlă cu vin de orez şi o sacoşă ieftină din vinilin în care să pună cumpărăturile. Femeile adoră să facă târguieli.

Ne-am dus în sectorul florarilor, unde Susan cumpără ramuri înflorite pentru sărbătoarea Tet, legate cu şnur. Îmi zise:

— *Chuc Mung Nam Moi.*

Ne-am întors la hotel cu două tricicluri, am căutat mesaje, dar nu era niciunul, pe urmă ne-am dus în camera mea.

Susan legă ramurile înflorite de cadrul plasei contra ţânţarilor de lângă patul meu. Spuse:

— Îţi va aduce noroc şi va ţine departe duhurile rele.

— Mie îmi plac duhurile rele.

Susan zâmbi. Am rămas câteva clipe privindune, apoi m-a întrebat:

— Vrei să mergem pe plajă?

— Sigur.

Scoase săpunul şi şamponul din sacoşă şi mi le dădu.

— O să bat la uşă când o să fiu gata.

Ezită. Apoi plecă.

Mi-am pus şortul, am îmbrăcat un tricou şi mi-am vârât picioarele în sandalele Ho Şi Min, nounouţe.

Mi-am pus portmoneul, paşaportul, viza, chitanţele şi biletele de avion într-o sacoşă din plastic, întrebându-mă dacă recepţionerul o să le păstreze sau o să plece cu ele în America.

Aşteptând-o pe Susan, m-am aşezat pe un scaun şi-am privit o şopârlă gecko urcându-se pe perete.

Susan Weber. Poate că era ce spunea că e: o femeie de afaceri americană, expatriată. Dar existau indicii că mai avea o slujbă. Într-o ţară unde sursele noastre de informaţii erau limitate şi nevoia de ele era mare, devenind tot mai mare, era ceva obişnuit să recrutezi prieteni dintre oamenii de afaceri americani sau din comunitatea expatriaţilor ca să facă mici servicii Unchiului Sam.

Existau cel puţin trei agenţii care se ocupau cu genul ăsta de recrutări în străinătate – Serviciul de Informaţii al Departamentului de Stat, Serviciul de Informaţii al Armatei sau CIA.

Pe urmă mai era şi compania la care lucra Susan. Întreaga operaţiune părea legală, însă avea toate accesoriile unei faţade a CIA.

Cealaltă chestiune era marea simpatie a lui Susan Weber pentru Paul Brenner. Poţi simula o

grămadă de lucruri în viaţă – femeile simulează orgasmul, iar bărbaţii simulează relaţii cu femeile –, dar, dacă eu nu-mi pierdusem într-adevăr capacitatea de a-i pricepe pe oameni, Susan era sincer îndrăgostită de mine. N-ar fi fost prima oară când se întâmpla aşa ceva, şi ăsta-i motivul pentru care agenţiile de informaţii nu se încred din instinct în funcţionarii lor şi îndrăgesc sateliţii de spionaj.

În orice caz, Susan Weber şi Paul Brenner erau în pragul unei legături sexuale care nu făcea parte din scenariul iniţial şi nu putea conduce decât la dezastru.

Se auzi o bătaie în uşă şi am strigat:

— E deschis.

Susan a intrat şi eu m-am ridicat de pe scaun. Purta tricoul pe care i-l cumpărasem – *spune celor dragi de-acasă* – şi care-i ajungea până la genunchi. Era încălţată cu sandale şi îşi luase sacoşa cea nouă.

Zâmbi şi spuse:

— Îmi plac sandalele tale.

Scoase din sacoşă un pahar din plastic, plin cu o pudră albă:

— Ăsta-i acid boric. Îl împrăştii în jurul patului şi al bagajelor.

— Şi pe urmă? Mă rog să plouă?

— Alungă gândacii. Mai exact, gândacii de bucătărie.

Am pus paharul pe noptieră şi am părăsit încăperea. Pe scări i-am zis:

— Toate lucrurile mele de valoare sunt în sacoşa asta din plastic. Pot să le las la recepţie?

— Sigur. Mă ocup eu.

Am ajuns în hol şi Susan a vorbit cu recepţionerul. Ne-am înţeles să facem inventarul tuturor lucrurilor, inclusiv banii şi paşaportul lui Susan. În vreme ce ne ocupam cu asta, i-am spus:

— Te deranjează dacă arunc o privire în paşaportul tău?

Ea ezită o clipă, apoi zise:

— Nu. Poza e oribilă.

M-am uitat la fotografie, care, desigur, nu era chiar oribilă, şi am observat că paşaportul fusese eliberat de Biroul de Paşapoarte cu ceva mai mult de trei ani în urmă, ceea ce concorda cu sosirea ei aici. I-am privit fotografia şi am văzut că avea părul mult mai scurt pe atunci şi o expresie foarte tristă şi inocentă – dar poate că mă lăsam influenţat de ceea ce-mi spusese ea. În orice caz, femeia de lângă mine arăta mult mai încrezătoare şi sigură pe sine decât cea din poza paşaportului.

Am răsfoit paginile şi am remarcat că avea trei ştampile din Statele Unite – două pentru New York şi una pentru Washington. Asta nu prea se potrivea cu afirmaţiile ei că nu fusese niciodată acolo – dar se putea să fi fost doar un punct de legătură pentru alt zbor, de pildă către Boston.

Viza ei vietnameză era diferită de a mea, dar probabil că era o viză de serviciu, nu una turistică. Fusese reînnoită o dată, cu un an în urmă, şi eu mi-am imaginat-o în Secţia C a Ministerului Securităţii Publice, după doi ani de stat aici, făcându-le zile fripte celor de-acolo.

Mai fusese la Hong Kong, Sydney, Bangkok şi Tokio, fie în concediu, fie cu afaceri. Nimic dubios aici. Dar treaba cu Washington sărea în ochi.

Am pus paşaportul pe biroul recepţiei, funcţionarul ne dădu o chitanţă scrisă de mână pe care a trebuit s-o semnăm, iar Susan îi dădu un dolar.

Am traversat drumul şi am găsit plaja aproape pustie. Am luat două şezlonguri şi o droaie de copii a năvălit asupra noastră, având de vânzare tot felul de nimicuri. Am luat două perne pentru scaun şi prosoape, doi ananaşi cojiţi, înfipţi în beţe, şi două Coca-Cola. Susan le dădu dongi cu generozitate, apoi îi alungă.

Eu mi-am scos maioul, iar Susan tricoul. Purta un costum simbolic de baie, din două piese, de

culoarea pielii, şi avea un trup de o voluptate remarcabilă, bronzat într-o nuanţă plăcută.

Observă că mă uitam la ea – de fapt, mă holbam. Am întors privirea spre apă.

— Frumoasă plajă.

Ne-am aşezat pe marginea şezlongurilor şi am mâncat ananasul pe băţ. În timpul ăsta, pe lângă noi treceau vânzători ambulanţi, oferind mâncare, băuturi, hărţi, picturi pe mătase, steaguri ale Viet Congului, şepci de plajă şi lucruri pe care nu le-am putut identifica. Am cumpărat o hartă turistică a oraşului Nha Trang.

Am intrat în apă şi Susan a lăsat sacoşa pe şezlong, spunând că e în siguranţă.

Am înaintat în mare până când apa ne-a ajuns la gât şi eu am văzut peşti tropicali strălucitori. Am zis:

— Îmi amintesc că erau meduze mari de-a lungul coastei. Se numesc „corăbii portugheze”.

— Aşa e şi la Vung Tan. Trebuie să fii atent. Te pot paraliza.

— Obişnuiam să aruncăm grenade de şoc în apă. Meduzele erau şocate şi sute de peşti pluteau la suprafaţă. Copiii veneau şi-i adunau. Mâncau calmarii vii. Noi ziceam că-i ceva dezgustător. Acum dau douăzeci de dolari într-un restaurant sushi ca să mănânc calmar crud.

Susan se gândi la asta şi întrebă:

— Grenade de şoc?

— Da. Nu sunt de fragmentaţie. Le arunci în buncăre sau în orice spaţiu închis, cum ar fi tunelurile. Provoacă un şoc. Cineva s-a gândit că poţi pescui cu ele. Unchiul Sam plăteşte vreo douăzeci de dolari pe una. Dar era una din părţile amuzante ale meseriei. Am adăugat: Să hrăneşti oameni cu ajutorul explozivilor puternici.

— Şi dacă vă trebuia grenadele mai târziu?

— Ceream altele. De muniţie n-am dus niciodată lipsă. Voinţa ne lipsea.

Am înotat. Susan era o bună înotătoare, rezistentă, ca şi mine, aşa că am rămas în larg cam o oră şi ne-am simţit grozav.

Întorşi la şezlonguri, în vreme ce ne uscam, vânzătorii şi-au făcut din nou apariţia. Puteau fi o pacoste pe capul omului, dar nu furau nimic, fiindcă oricum îţi luau toţi banii în scurt timp.

Se apropiară câteva tinere cu sticle de ulei pentru masaj şi prosoape. Susan îmi spuse:

— N-ai mai făcut un masaj de la hotelul Rex. Dă-mi voie să-ţi ofer unul.

— Mulţumesc.

Am făcut amândoi masaj pe plajă. Mă simţeam din nou ca James Bond.

Ne-am întins pe şezlonguri; Susan citea o revistă de afaceri, cu ochelarii de soare pe nas, iar eu contemplam marea şi cerul.

Mi-am zis: ar trebui să mă întorc într-o bună zi aici fără treburi oficiale. Poate că Cynthia va dori să vină cu mine şi-am sta o lună ca să explorăm ţara. Dar asta presupunea ca, atunci când aveam să plec de-aici, să nu fiu *persona non grata* sau o persoană într-un sicriu.

M-am uitat la Susan şi-am urmărit-o cum citea. Ea a simţit că o priveam şi s-a întors către mine:

— Nu-i aşa că-i frumos?

— Este.

— Te bucuri că am venit cu tine?

— Da.

— Pot să mai stau câteva zile.

— Dacă te întorci mâine la Saigon, cred că poţi să te împaci cu Bill.

— Cu cine?

— Dă-mi voie să-ţi pun o întrebare personală. De ce te-ai încurcat cu el dacă-l apreciezi atât de puţin?

— Bună întrebare. Evident, bărbaţii disponibili sunt puţini la Saigon. Mulţi dintre ei sunt însuraţi, iar ceilalţi regulează în neştire femei vietnameze. Bill era măcar fidel. Fără amantă, fără prostituate,

fără droguri, fără obiceiuri proaste – în afară de mine.

Gândindu-mă la el, Bill Stanley nu mi se părea, după scurta noastră întâlnire, că ar fi chiar un înger. Mai era ceva legat de acest Bill Stanley, iar eu nu trebuia să uit asta.

La şase după-amiază am plecat.

Întorşi la hotel, ne-am luat lucrurile de la recepţie şi-am stabilit să ne întâlnim pe terasă la şapte.

M-am dus în camera mea, am făcut un duş cu apă rece şi săpun de portocale şi m-am întins în pat gol puşcă. M-am sculat la şapte fără un sfert, m-am îmbrăcat şi am coborât pe terasă. Susan nu ajunsese încă, dar Lucy era şi mi-a adus o bere rece.

Susan apăru după câteva minute, îmbrăcată cu una din noile bluze de mătase, una roz, şi cu o fustă scurtă, neagră. M-am ridicat şi-am spus:

— Bluza îţi stă bine.

— Mulţumesc, domnule. Dumneata arăţi bronzat şi odihnit.

— Sunt în vacanţă.

— Mă bucur că asta-i partea de vacanţă a vizitei tale. Adăugă: Îmi voi face griji pentru tine.

N-am răspuns.

— Mă gândeam… Trebuie să fac o călătorie de afaceri la Hanoi. Poate ne întâlnim acolo. La hotelul Metropole. Sâmbăta viitoare. Corect?

— De unde ştiai asta?

— Am aruncat o privire prin documentele tale în timp ce răsfoiai paşaportul meu.

— Ar trebui să uiţi ce-ai văzut.

— O să uit, în afară de Metropole, sâmbăta viitoare.

— Voi sta acolo doar o noapte.

— În regulă. Vreau doar să fiu acolo când soseşti.

Femeia asta cunoştea toate cuvintele potrivite şi începea să mă impresioneze. Am zis:

— Metropole, Hanoi, sâmbăta viitoare.

— Voi fi acolo.

Am băut câteva beri până când s-a lăsat întunericul, pe urmă am luat două tricicluri spre oraş. Am găsit un restaurant cu grădină în spate; o chelneriţă drăguţă, îmbrăcată în *ao dai,* ne-a condus la o masă.

Aerul era înmiresmat de flori şi o briză plăcută îndepărta fumul de ţigară.

Am comandat peşte, de altfel singurul fel din meniu, şi am vorbit despre una şi alta. Susan îl aduse în discuţie pe colonelul Mang, iar eu am menţionat că-i amintisem faptul că ne aflam într-o nouă etapă a relaţiilor americano-vietnameze şi că trebuia să se adapteze la situaţie.

Susan părea gânditoare, apoi spuse:

— Ultima dată când am avut o ambasadă în ţara asta a fost la Saigon şi era 30 aprilie 1975. Ambasadorul american se afla pe acoperişul ambasadei şi strângea steagul naţional ca să-l ducă acasă, iar generalul Minh era la palat, aşteptând să predea Vietnamul de Sud comuniştilor. Acum avem un ambasador nou, de astă dată la Hanoi, şi avem un personal pentru consulat în Saigon, inclusiv specialişti în dezvoltare economică, în căutarea unei clădiri în care să se instaleze după ce vom primi aprobarea Hanoiului. Ţara asta va fi din nou importantă pentru noi şi nimeni nu vrea să vadă compromisă această nouă relaţie. E vorba despre miliarde de dolari în investiţii, petrol şi materii prime. Aşa că, nu ştiu de ce te afli aici, nici cine te-a trimis, dar te rog să fii prudent.

M-am uitat la Susan Weber. Avea o mai bună înţelegere a geopoliticii decât mă lăsase să cred. I-am spus:

— Ei bine, eu ştiu cine m-a trimis, deşi nu sunt sigur de ce. Dar crede-mă că nu e ceva atât de important, şi nici eu nu sunt atât de important ca să fie afectat ceva deja realizat.

— Nu fi atât de sigur de asta. Există mulţi oameni la Hanoi şi la Washington care nu vor ca aceste ţări să aibă relaţii normale. Unii dintre ei sunt din generaţia ta, veterani şi politicieni din ambele tabere care nu vor ierta, nici nu vor uita. Şi mulţi dintre aceşti oameni se află acum în poziţii influente.

— Ştii ceva ce eu nu ştiu?

— Nu, dar simt ceva… avem o istorie aici şi n-am învăţat nimic din ea.

— Eu cred că am învăţat. Dar asta nu înseamnă că n-o să facem şi alte greşeli.

Renunţă la subiect şi eu n-am mai insistat. Mi se părea că grijile ei erau cele ale unui om de afaceri. Dar mai era ceva; dacă ar fi fost vorba doar despre afaceri şi un caz de omucidere nerezolvat, noul nostru ambasador la Hanoi ar fi vorbit cu guvernul vietnamez, cerându-i ajutorul pentru găsirea martorului într-un caz american de omucidere. Prin urmare era vorba despre altceva şi, orice-ar fi fost, Washingtonul nu voia să-i spună Hanoiului; nu mi se spusese nici măcar mie.

După cină am mers pe jos până la plajă, apoi ne-am întors la hotel. Nu am mai discutat subiectul Vietnam.

La etajul trei am condus-o pe Susan, intrând cu ea în cameră. Pe podea nu erau mesaje, iar domnişoara Weber nu-mi dădea niciun semn clar. Am spus:

— Am avut o zi plăcută.

— Şi eu. De-abia aştept ziua de mâine.

Am stabilit să ne întâlnim la micul dejun la ora opt dimineaţa. Ea zise:

— Nu uita acidul boric şi rezervorul cu apă caldă.

Întors în cameră, am împrăştiat acid boric în jurul patului şi al bagajelor. Un adevărat hotel de categoria întâi ar fi făcut treaba asta pentru clienţi.

Soarele şi marea mă extenuaseră şi eram pe jumătate adormit când am ajuns în pat.

Ultimul meu gând a fost că nu-mi aminteam să fi văzut globul cu zăpadă pe noptiera lui Susan.

18

Am ajuns pe terasă înaintea lui Susan, am găsit o masă liberă şi am comandat o cană cu cafea.

Era o altă zi minunată la Nha Trang.

Apăru şi Susan, în pantaloni de bumbac, verzi de astă dată, şi cu un pulover alb cu guler marinăresc. Rucsacul ei trebuie să fi fost mai încăpător decât părea.

M-am ridicat, i-am tras un scaun şi am zis:

— Bună dimineaţa.

— Bună dimineaţa. Îşi turnă singură cafea şi spuse: Azi-noapte te-am visat.

Nu i-am răspuns.

— Eram la Metropole, în Hanoi. Eu am stat acolo, aşa că-l puteam vizualiza. Era foarte real. Râse. Am luat cocteiluri, cina şi-am dansat în holul hotelului.

I-am zis:

— Să încercăm să facem asta.

Sosi chelnerul şi-am comandat Micul Dejun Numărul Unu, supă *pha.* Susan spuse:

— Aş putea transforma locul ăsta într-un hotel de cel puţin două stele pentru militarii americani care au stat aici. Hotelul Grand pentru Permisii. Iar în hol, Târfe de Noapte în Jachete Metalice. Aş face-o pe Lucy directoare. Ce zici?

N-am răspuns, dar ea continuă:

— Am fost cam deplasată. Orice-ai făcut ca să ajungi aici n-a fost amuzant. Îmi cer scuze.

— Las-o baltă.

De fapt, chiar nu fusese amuzant şi nu puteam uita. Am spus:

— Bătălia din Valea A Shau, în mai ’68. Ar trebui să te interesezi cândva.

— O s-o fac. Dar aş prefera să-mi vorbeşti tu despre ea.

Iarăşi n-am răspuns.

Veni supa *pha,* pe care am mâncat-o cu linguriţa de cafea. Am întrebat-o pe Susan:

— De fapt, din ce-i făcută?

Ea sorbea supa direct din bol şi răspunse:

— Păi, asta-i mâncarea naţională. În esenţă, se face cu tăiţei, legume şi supă condimentată cu ghimbir şi piper. Dacă eşti bogat, poţi adăuga puţină carne crudă de pui sau de porc. Carnea şi legumele se fierb în supă fierbinte. Adăugă: Dacă ai dubii în privinţa igienei unui restaurant, comandă supă *pha,* pentru că apa trebuie să fie suficient de fierbinte pentru a fierbe carnea, deci vei şti că apa e sterilizată.

— Bine că mi-ai spus.

— Ştii, eu fac o supă *pha* excelentă. Mi-ar plăcea să-ţi prepar una într-o zi.

— Ar fi bine. Eu fac chili.

— Ador chili. Îmi lipseşte chili.

Am băut altă ceaşcă de cafea şi i-am zis lui Susan:

— N-am văzut globul cu zăpadă pe noptiera ta.

Ea se gândi o clipă, apoi spuse:

— N-am observat… Am să verific la întoarcerea în cameră.

— Nu l-ai mutat de-acolo?

— Nu… cameristele sunt de obicei femei de încredere dacă le laşi câţiva dongi pe pat.

— Bine. Deci, ce planuri avem azi?

— Ei bine, i-am cerut recepţionerului să ne rezerve locuri pe o şalupă şi-o să explorăm insulele. Mi-am zis că va fi plăcut pentru ultima noastră zi împreună. Ia-ţi un costum de baie.

Eu am plătit micul dejun. Tot doi dolari.

Am urcat scările şi, când am ajuns în dreptul camerei mele, i-am zis lui Susan:

— Caută globul ăla cu zăpadă.

Am intrat în cameră şi mi-am pus slipul sub ultima pereche de pantaloni kaki curaţi. Am hotărât să-mi iau sandalele Ho Şi Min, nu pantofii sport. Când mă pregăteam să părăsesc încăperea, am observat globul cu zăpadă pe noptieră.

Chestia asta se plimbă de colo-colo.

Am coborât în hol şi, după câteva minute, a apărut şi Susan cu sacoşa cea nouă, spunând:

— N-am găsit globul cu zăpadă.

— E-n regulă. E în camera mea.

— Cum a ajuns acolo?

— Poate că a făcut camerista o confuzie. Să mergem.

Am ieşit în faţa hotelului, unde ne aştepta un taxi. Susan îi zise şoferului:

— Cang Nha Trang.

Taxiul ieşi de pe drumul de lângă plajă şi coti spre sud. Susan îmi spuse:

— Asta nu-i posibil.

— Ce?

— Felul cum a ajuns globul cu zăpadă în camera ta.

— Ei, chestia asta se plimbă de colo-colo.

Pe drum i-am povestit despre traseul globului cu zăpadă de la Aeroportul Dulles în biroul colonelului Mang de la Aeroportul Tan Son Nhat, până în camera mea de la Rex.

Ea tăcu mult timp, apoi spuse:

— Asta-i… nu pot crede asta. Cineva a fost în camera mea.

— De ce ţi se pare aşa greu de crezut? Crezi că eşti la Lenox? Ăsta-i un stat poliţienesc. Poate că ai observat. Am adăugat: Dacă am fi avut telefoane, ar fi fost ascultate. Şi s-ar putea să fie microfoane în camere, iar acidul boric nu ajută cu nimic.

Susan tăcu, apoi dădu din cap. Mă întrebă:

— Dar cu globul cu zăpadă care-i poanta?

— Cred că-i doar colonelul Mang care se joacă. El trebuie să stea în umbră ca să nu ne gândim noi

la lucruri precum microfoanele din camere. Dar se amuză singur.

— Asta sună a boală mintală.

— Poate că e o săptămână fără activitate la Ministerul Securităţii Publice.

Drumul urma plaja lungă, în formă de semilună. Am trecut pe lângă Clubul de Navigaţie Nha Trang, staţiune de vile cu acoperişuri din ţiglă roşie, iar pe indicatorul de la intrare scria „Ana Mandara”. Arăta de parcă fusese adusă pe calea apelor tocmai din Hawaii.

Mulţi bani intrau în ţara asta, nu doar la Saigon, dar şi în interiorul ţării, după cum văzusem din tren, şi aici, la Nha Trang.

Pe măsură ce ne apropiam de docuri am văzut un pâlc de vechi şi frumoase vile răspândite pe trei dealuri cu vegetaţie luxuriantă, chiar deasupra plajei.

— Uită-te acolo.

Susan îl întrebă pe şofer despre vile, apoi traduse:

— Alea sunt Vilele Bao Dai, construite de ultimul împărat al Vietnamului, numite astfel după supusul său om de încredere. Era locuinţa lui de vară. Pe urmă au fost folosite de preşedinţii sud-vietnamezi Diem şi Thieu. Şoferul spune că poţi închiria o cameră acolo, dar mulţi oficiali ai partidului folosesc locul acela şi occidentalii nu sunt întotdeauna bine veniţi.

— Hei, eu pot petrece cu oamenii partidului.

— Te supără rana aia de la cap astăzi?

Ne-am continuat drumul care se sfârşea lângă un deal scund, către promontoriul de sud. La baza dealului se afla un sat pitoresc, iar dincolo de drum se vedeau ambarcaţiuni în jurul unui debarcader lung ce înainta în apele Mării Chinei de Sud.

Am oprit lângă debarcader, am plătit şoferului şi am coborât. Construcţia nu era grozavă, iar cele mai multe ambarcaţiuni păreau de agrement, dacă nu îţi era prea clar ce înseamnă agrement. Mai erau

şi câteva vase de pescuit, toate vopsite în albastru închis şi cu parapetul roşu.

Am pornit pe debarcader, unde vreo douăzeci de tipi se oferiră să ne ducă oriunde doream să mergem. Ce-ar fi zis de fluviul Potomac?

Susan căuta pe cineva anume şi strigă:

— Căpitane Vu! Căpitane Vu!

Surprinzător, toţi cei de-acolo se numeau căpitanul Vu. În cele din urmă l-am găsit pe adevăratul căpitan Vu şi el ne-a condus la ambarcaţiunea lui, care nu era de agrement, ci unul dintre vasele de pescuit vopsite în albastru şi roşu: robust, de vreo şapte metri şi jumătate lungime, cu pupa joasă, prova înaltă şi de o lăţime apreciabilă. Un fel de caricatură de remorcher. Am urcat cu toţii la bord.

În mijlocul punţii se afla o cabină mică pentru timonă, înconjurată de geamuri din sticlă, iar la babord atârna o plasă de pescuit.

Căpitanul Vu ştia ceva engleză şi zise:

— Bun venit la bord, bărbat şi doamnă.

Vasul mirosea puţin a peşte, fiindcă era un vas de pescuit, dar suspect era motivul pentru care recepţionerul nu ne găsise o ambarcaţiune de agrement. Cu siguranţă, acesta şi căpitanul Vu erau înrudiţi sau făceau afaceri împreună. I-am spus lui Susan:

— Ăsta-i un vas de pescuit.

— Şi nu-i grozav? Un adevărat vas de pescuit din Nha Trang.

— Aşa-i.

Unii oameni doresc să experimenteze orice. La vârsta mea încerc să am cât mai puţine experienţe noi. Am fost acolo. De şase ori. Am făcut aia. De douăsprezece ori.

Căpitanul Vu ne arătă o ladă plină cu gheaţă, bere, apă şi băuturi răcoritoare, apoi spuse:

— Pentru voi.

Căpitanul Vu fuma şi se arătă încântat că Susan avea acelaşi viciu. Îşi aprinseră amândoi câte o

ţigară Marlboro. Căpitanul desfăcu o hartă nautică pe carcasa motorului, o studie împreună cu Susan şi discutară o vreme.

Susan se întoarse spre mine şi zise:

— Am putea vizita patru sau cinci insule.

— Să zicem patru.

— Bine. Ultima pe care voiam s-o vizitez se cheamă Pyramide – îşi păstrează numele franţuzesc. Are şi o plajă pentru nudişti.

— Atunci să fie cinci insule.

— Ştiam eu.

Vorbi cu căpitanul Vu, iar acesta chicoti. Eu am sugerat:

— Pyramide să fie prima insulă.

Căpitanul înţelese şi râse în gura mare.

În fine, pe debarcader era un puşti de vreo paisprezece ani care dezlegă odgonul, apoi sări la bord. Pe copil îl chema Min, după numele marelui conducător Ho Şi Min. I-am arătat sandalele mele şi el dădu din cap.

Căpitanul Vu intră în cabină şi, după un minut, motorul hurui, tuşi, şi în cele din urmă porni. Min şi cu mine am împins în debarcader şi ne-am îndepărtat de ţărm.

La pupa erau două scaune din plastic pe care m-am aşezat, Susan şi cu mine. Am căutat în cada de alături şi-am găsit un litru de apă îmbuteliată pe care am băut-o împreună.

Marea era calmă, iar căpitanul Vu mări puţin viteza. O luarăm spre sud-est, către o mică insulă.

Susan ţinea harta în poală şi-mi zise:

— Insula aia e Hon Mieu – Insula de Sud. Acolo există o crescătorie de peşte. Vrei s-o vezi?

— Nu. Unde-i insula Pyramide?

— Următoarea e Hon Tam, pe urmă vine Hon Mot, apoi vom merge la Hon Cu Loa – Insula Maimuţei. Urmează marea insulă montană Hon Tre, care înseamnă Insula de Bambus. Îmi întinse harta. Aruncă o privire.

— Unde-i insula Pyramide?

— E pe hartă, Paul.

— Se numeşte hartă marină. Unde-i insula aia?

— La nord.

— Da. O văd.

Desigur, era cea mai depărtată. Am împăturit harta marină. Ei bine, era ceva ce aşteptam cu sufletul la gură.

Prima noastră escală a fost la Hon Tam, unde se afla o mică staţiune. Am închiriat două caiace şi-am vâslit o vreme pe-acolo.

Apoi, la Hon Mot, am închiriat aparatură pentru scufundări subacvatice şi am petrecut o oră uitându-ne la peştii tropicali viu coloraţi şi la incredibilele recifuri de corali din apa limpede precum cristalul. Eu o priveam şi pe Susan Weber sub apă, purtând alt costum de baie minuscul, de astă-dată alb.

Pe urmă am fost pe Insula Maimuţei, unde nişte maimuţe insuportabile sâcâiau un grup de turişti stupizi. Una dintre ele a încercat să-mi ia portmoneul şi am crezut că mă aflam iarăşi la Saigon. Alta, evident un mascul dominant, atârnat cu picioarele de o creangă, a prins-o pe Susan de sân. Şi nici măcar nu-i oferise o cină.

Dezgustătoarele maimuţe nu se temeau de oameni, şi asta fiindcă nimeni nu-i rupsese vreuneia gâtul. Era suficient să i se întâmple uneia aşa ceva, că celelalte ar fi priceput mesajul.

În orice caz, ne-am luat adio de la Insula Maimuţei şi eu am insistat să ocolim Insula de Bambus, pentru că nu voiam să ratez insula Pyramide, deşi n-am spus asta. Am zis:

— Am citit azi-dimineaţă că pe Insula de Bambus e o epidemie de ciumă bubonică.

Domnişoara Weber nu părea să mă creadă. Îi spuse ceva căpitanului Vu, iar el schimbă direcţia. Am întrebat:

— Încotro mergem?

— O, credeam că am terminat excursia. E aproape trei după-amiază.

— Ce s-a întâmplat cu insula Pyramide?

— A… da. Mai vrei să mergem acolo?

— Da. Acum.

Ea zâmbi.

— Într-acolo mergem. Eşti atât de primitiv.

Susan se lăsă pe spătarul scaunului şi îşi aprinse o ţigară. Vântul îi sufla prin păr şi arăta foarte bine. Îmi spuse:

— Când te-am întâlnit prima dată, am avut impresia că eşti oarecum reţinut.

— Eram.

— Pe urmă am înţeles că doar jucai teatru.

— Mă purtam ca un profesionist.

— Şi eu.

Asta, mi-am zis, depindea de profesiunea ei. În mai puţin de jumătate de oră am zărit pământ drept în faţa noastră. Din cabina lui, căpitanul Vu se întoarse către noi. Arătă cu mâna şi spuse:

— Hon Pyramide.

Ne-am apropiat de mica insulă dinspre vest. Căpitanul Vu reduse viteza, iar puştiul se duse la prova ca să se uite după recifuri de corali şi bancuri de nisip. Am văzut un doc lung pornind dinspre ţărm şi în jur erau ancorate vreo douăsprezece ambarcaţiuni de toate tipurile şi mărimile.

Insula Pyramide arăta într-adevăr ca o piramidă, cu pante stâncoase şi abrupte ce urcau spre un vârf teşit. Se vedeau oameni coborând versanţii pe corzi, din cine ştie ce pricină.

Căpitanul Vu ieşi din cabină şi eu i-am zis lui Susan:

— Întreabă-l ce fac oamenii ăia pe stânci.

Susan îl întrebă, apoi îmi spuse:

— Asta-i una dintre insulele de unde se colectează cuiburi de vrăbii pentru supă. Adăugă: Cu cât cuibul e mai sus, cu atât erecţia e mai intensă.

— Asta ai născocit-o tu.

I-am zis lui Susan, fără legătură cu ce discutasem, dar ceva ce se ivise în mintea mea:

— Întreabă-l pe căpitanul Vu dacă a văzut nave de război ruseşti pe când se afla la pescuit.

Susan ezită o clipă, apoi îl întrebă şi îmi traduse:

— Nu mai sunt atât de multe. Dar mai vin din când în când în golful Cam Ranh. Poate o dată pe lună.

— Întreabă-l dacă a văzut nave de război americane.

Ea îmi zise:

— A văzut de curând câteva. De ce întrebi?

— Eram curios.

Căpitanul Vu ne arătă cum să ajungem la plaja pentru nudişti, apoi îmi spuse în engleză:

— Tu place.

Am luat câteva sticle cu Coca-Cola din ladă, le-am pus în sacoşă şi i-am zis căpitanului că ne vom întoarce la apusul soarelui. Puştiul voia să vină cu noi, dar Vu dorea să pescuiască şi-avea nevoie de el la plase. Min nu părea deloc fericit.

Am pornit cu Susan pe doc, pe urmă am luat-o pe o cărare printre tufişurile crescute de-a lungul ţărmului.

Pe drum n-am vorbit prea mult şi cred că amândoi eram puţin încordaţi din cauza asta. Vreau să spun că nu-i mare lucru să înoţi gol puşcă, dar împreună cu cineva pe care nu l-ai mai văzut dezbrăcat poate fi oarecum stânjenitor.

După vreo cincisprezece minute, cărarea se curba pe lângă o formaţiune stâncoasă, iar de cealaltă parte, la vreo cincizeci de metri distanţă, se vedea o plajă minunată pe ţărmul unui golfuleţ adăpostit între pantele piramidei. Pe plajă şi în apă erau vreo cincisprezece femei, toate goale.

Mă rog, erau şi bărbaţi, dar cui îi păsa? Susan şi cu mine ne oprirăm o clipă, iar ea zise:

— Cred că informaţia mea a fost corectă.

— Cine ţi-a vorbit despre locul ăsta?

— Un expatriat din Saigon. Credeam că glumeşte, dar l-am întrebat pe recepţioner, care-a confirmat, deşi înotul în pielea goală e interzis.

Se uită în jur la stânci, la cer, la plajă, la apa verzuie şi la arborii de lângă ţărm. Zise:

— E un loc minunat.

Am coborât pe cărarea nisipoasă spre plaja unde oamenii înotau şi se soreau. Erau vreo treizeci, toţi albi, cu excepţia unui cuplu de tineri vietnamezi.

Plaja avea doar vreo cincizeci de metri lungime şi era cam la fel de lată. Stâncile formau un soi de amfiteatru în jurul ei, făcând-o foarte intimă, cu excepţia celor de pe versanţi atârnaţi de frânghii, în căutarea cuiburilor de vrăbii.

Susan şi cu mine am găsit o piatră netedă pe nisip, unde ea îşi puse sacoşa. Cel mai apropiat cuplu era la vreo şase metri distanţă, zăcând cu faţa în sus pe un cearşaf. Eu am zis:

— Ei bine, e timpul să facem o baie.

Mi-am scos cămaşa şi am aruncat sandalele din picioare. Susan se dezbrăcă şi ea.

Eu mi-am scos slipul, iar Susan îşi dădu jos sutienul şi chiloţii de baie pe care-i aruncă în sacoşă.

Am rămas aşa o clipă, goi în lumina soarelui, şi ne-am simţit bine.

Costumul ei de baie nu-mi solicitase prea mult imaginaţia, însă aceasta nu era la fel de bogată ca realitatea. Susan era o femeie bine făcută.

Traversând plaja spre ţărm, am întâlnit femei între douăzeci şi cincizeci de ani, toate cu corp frumos. M-am întrebat dacă trebuia să includ ceva din toate astea în raportul meu de după misiune.

Ne-am oprit la marginea plajei, unde valurile blânde ne udau picioarele. Soarele se reflecta în apă, iar cerul era plin de pescăruşi.

Am rămas acolo şi am cuprins totul cu privirea – natura şi frumuseţea ei, înconjuraţi de străini care, asemenea nouă, erau goi, fără urmă de bunuri lumeşti şi a căror trecere prin lume era cu totul

neînsemnată şi neştiută în după-amiaza aceea însorită.

O femeie foarte drăguţă, de vreo patruzeci de ani, ieşi din apă şi se îndreptă spre noi ştergându-şi ochii şi nasul. Ne spuse într-o engleză cu un pronunţat accent străin:

— Temperatură bună. Nu meduze. Foarte sigur.

Susan zise:

— Mulţumim.

— Americani?

— Da.

— Nu mulţi aici. Mai mult europeni şi australieni. Eu sunt din Suedia.

Deşi goi puşcă, noi arătam ca nişte americani. Poate din cauza circumciziei mele.

Am stat acolo şi am vorbit cu drăguţa doamnă. Bărbatul ei ni s-a alăturat şi-am discutat despre hoteluri, restaurante, Nha Trang şi Vietnam, în general. Amuzant e că, după câteva minute, uiţi că toată lumea e în pielea goală. Mă rog, poate că nu uiţi, dar rămâi cu privirea în ochii celorlalţi.

Bărbatul îmi spuse:

— Pot să te întreb dacă ai fost aici în timpul războiului?

I-am răspuns:

— Am fost.

— Cum ţi se pare acum?

— Plăcut. Paşnic.

— Războiul e cumplit.

— Ştiu asta.

El îşi flutură braţul, arătând spre plajă şi cer, apoi zise:

— Întreaga planetă ar trebui să fie aşa.

— A fost, i-am amintit eu. Grădina Edenului. Noi am stricat-o.

Amândoi am pufnit în râs, iar soţia lui a spus:

— Ei bine, şedere plăcută.

Cei doi au plecat şi Susan mi-a zis:

— Erau drăguţi.

I-am răspuns:

— Ai tăi sunt mai drăguţi.

Ea râse.

Ne-am scufundat în apă, pe urmă am înotat de-a lungul plajei şi am explorat stâncile ce se ridicau din mare. E o senzaţie cu totul deosebită atunci când înoţi dezbrăcat. Am înotat vreo jumătate de oră, apoi ne-am întors către ţărm.

Am mers pe fundul mării până când apa ne-a ajuns la piept, pe urmă ne-am oprit. Am întors-o pe Susan spre mine, ne-am pus fiecare mâinile pe umerii celuilalt şi am rămas privindu-ne. Ne-am strâns în braţe şi ne-am sărutat. Mâinile ne-au alunecat spre coapse, iar eu am tras-o mai aproape, simţindu-i părul pubian lângă penisul meu.

Ea se depărtă şi răsuflă adânc:

— Hai să ne întindem pe plajă.

— Du-te singură. Eu aştept să-mi coboare periscopul.

Susan zâmbi, se întoarse şi se îndreptă către plajă. Am privit-o păşind pe nisip, admirându-i mersul minunat.

Se opri pentru a vorbi cu cei doi vietnamezi care stăteau pe o piatră sub un copac. Zâmbeau şi dădeau mereu din cap.

După un timp, cu periscopul coborât, am pornit pe plajă spre Susan, care era întinsă pe nisip, cu capul pe sacoşă.

Am îngenuncheat lângă ea. Ridică privirea spre mine şi zâmbi. Se întoarse cu faţa în jos şi-mi întinse un tub cu loţiune pentru plajă pe care-l scosese din sacoşă.

— Vrei să mă ungi pe spate?

— Sigur.

Am uns-o pe spate, apoi pe fese şi pe picioare. Ea zise:

— Ah, ce bine e.

Apoi m-am întins eu pe burtă, iar ea s-a aşezat călare pe fesele mele şi mi-a întins loţiunea pe spate. Zise:

— Spune-mi, vrei să facem fotografii?

— Nu cred că-i o idee bună.

— Vreau să-mi amintesc de ziua asta. Am o idee. O să punem pe cineva să ne pozeze împreună şi-o să ne ascundem feţele.

Se ridică, se duse la cei doi vietnamezi şi vorbi cu ei. Tipul se întoarse cu ea, dar fata părea ruşinoasă şi rămase pe piatra de sub copac. Susan mă prezentă domnului Hanh, iar eu m-am ridicat şi am dat mâna cu el. Apoi am pus fiecare braţul pe umărul celuilalt, acoperindu-ne feţele cu mâinile. Domnului Hanh i se păru amuzant şi ne făcu o poză chicotind. Pentru următorul instantaneu am acoperit fiecare cu mâna zona pubiană a celuilalt. Era o situaţie cam stupidă şi poate puţin perversă. Eu sunt din sudul Bostonului.

I-am mulţumit vietnamezului, care s-a înclinat şi s-a întors la prietena lui. Am întrebat-o pe Susan:

— Vei developa filmul la Saigon?

— Nu, aici nu developează poze cu nuduri, iar dacă o fac, în două zile Saigonul va fi plin de ele. Voi trimite filmul surorii mele de la Boston. E-n regulă?

— Sigur. Dacă o s-o cunosc vreodată, o să avem ce discuta.

Susan râse.

Stând cu picioarele încrucişate pe nisip, am desfăcut cutiile cu Coca-Cola, apoi am zis:

— Şi ce-o să-i spui surorii tale despre poze?

— O să-i spun că am cunoscut un bărbat minunat care-a venit aici cu afaceri şi-am petrecut câteva zile grozave la Saigon şi Nha Trang, pe urmă el a plecat acasă, în Virginia, şi mi-e dor de el.

Nu ştiam ce să spun, dar am reuşit să răspund:

— Sper ca lucrurile să nu fie aşa de complicate.

Susan dădu din cap.

Soarele coborâse în spatele munţilor Nha Trang şi lumina slabă contura profilul insulei pe cerul albastru închis. Şi apa devenise mai întunecată şi nu mai scânteia. O flotă de vase de pescuit, vopsite

în albastru şi roşu, îşi croia drum spre Nha Trang în lumina crepusculară. M-am uitat în jur şi am văzut lumea îmbrăcându-se şi părăsind plaja.

Existau în zona continentală a Vietnamului, nu departe de aici, nişte locuri unde văzusem moartea cu ochii. Dacă aş fi murit acolo, n-aş mai fi fost pe plaja asta, cu femeia asta, şi n-aş fi apucat să văd ţara asta în timp de pace. Dacă exista un paradis pentru oamenii care-au murit acolo, trebuia să arate ca locul ăsta.

Ne-am îmbrăcat şi ne-am întors la vasul pescăresc.

Am sosit la Cang Nha Trang după căderea întunericului. I-am plătit onorariul căpitanului Vu, plus un bacşiş consistent, şi o bancnotă de cinci dolari pentru Min drept compensaţie că nu văzuse plaja nudiştilor.

Lângă debarcader erau câteva taxiuri; ne-am urcat într-unul care ne-a dus la hotel.

Ajunşi la etajul trei, am mers în camera lui Susan, am deschis uşa balconului, lăsând să intre briza mării.

Susan stinse lumina şi aprinse lumânarea pe care o cumpărase din piaţă. Eu am desfăcut sticla cu vin de orez şi am turnat în două pahare din plastic. Am ciocnit şi am băut. Dinspre cafeneaua de pe plajă, dincolo de drum, se auzea muzică, „Blueberry Hill” al lui Fats Domino, care nu era melodia pe care aş fi ales-o pentru acel moment, dar CD player-ul meu era tocmai în Virginia. Susan spuse:

— Hai să dansăm.

Am pus jos paharele, am aruncat sandalele şi am dansat.

Era amuzant şi mie îmi place un preludiu non-sexual, însă eram puţin încordat şi foarte surescitat.

Urmă piesa lui Johnny Mathis, „The Twelfth of Never”, melodia mea favorită pentru un dans lent.

Am dansat apropiaţi, simţindu-i răsuflarea pe gâtul meu. Susan îşi vârî mâinile pe sub cămaşa mea şi mă mângâie pe spate. Eu am făcut la fel, desfăcându-i sutienul costumului de baie.

Ne-am scos cămăşile şi am continuat să dansăm. Susan îşi strecură mâinile în spatele pantalonilor mei, iar eu am făcut la fel, strângându-i fesele în palme.

Deodată am început să ne dezbrăcăm, iar în cinci secunde hainele erau împrăştiate prin toată camera.

Pur şi simplu ne-am scufundat în pat şi Susan trase în jurul nostru plasa contra ţânţarilor.

Ne-am sărutat apăsat, ne căutam cu mâinile şi trupurile noastre se zvârcoleau în patul mic.

În cele din urmă ne-am potolit şi am rămas o vreme unul lângă altul ţinându-ne în braţe, pe urmă mâinile noastre începură să se agite. Susan era foarte umedă, iar eu foarte întărâtat.

M-am suit peste ea şi am pătruns-o cu uşurinţă. Am făcut amor, pe urmă am adormit epuizaţi, ţinându-ne în braţe.

M-am trezit în puterea nopţii cu Cynthia în gând şi cu Susan în pat. M-am mai gândit şi la Karl, la ce urma să se întâmple şi la ce mă aştepta acasă.

Misiunea asta începuse prost la aeroportul Tan Son Nhat şi, când se întâmplă asta, trebuie să renunţi înainte de-a o da complet în bară. Însă misiunea asta devenise o călătorie cu motivaţie personală, iar dacă urma să aibă un final nefericit, eram pregătit.

19

A doua zi de dimineaţă, în timp ce soarele se înălţa peste Marea Chinei de Sud şi briza intra pe uşa deschisă a balconului, am făcut iarăşi amor.

Am făcut duş împreună şi am zăcut goi în pat până pe la zece, pe urmă ne-am îmbrăcat, am

coborât pe terasă şi am băut cafea.

Totul părea la fel ca în ultimele două dimineţi, însă pentru mine lumea era alta. Cred că şi pentru Susan.

Ne-am dat amândoi seama că ea nu se va întoarce la Saigon cât timp eu mai eram la Nha Trang, însă mă hotărâsem să n-o las să mă însoţească la Hue. La cafea i-am spus:

— La Hue începe misiunea mea oficială. Până acum am scăpat cu faţa curată, dar dacă ai veni cu mine acolo, Washingtonul şi-ar ieşi din pepeni.

Ea răspunse:

— Înţeleg. Dar o să te văd la Hanoi.

Susan voia să viziteze obiectivele turistice, aşa că am închiriat o maşină cu şofer şi ne-am dus la Institutul de Oceanografie. Am văzut o mulţime de peşti într-un acvariu şi mii de creaturi marine moarte, conservate în borcane de sticlă. În asemenea locuri le-ar prinde bine să pice un obuz de artilerie.

După-amiază am vizitat Turnurile Cham din zonă, oarecum mai interesante decât peştii muraţi din borcane. Susan avea o broşură şi mă informă:

— Triburile Cham erau hinduse şi au ocupat regiunea asta între secolele şapte şi doisprezece, după care au fost cucerite de etnicii vietnamezi veniţi din nord.

— Fascinant.

Aş fi mers oare în locurile astea dacă nu făceam sex cu ea?

Exista acolo un complex de temple Cham, numit Po Nagar, unde statuile zeilor şi zeiţelor hinduse erau foarte erotice, iar locul era destul de interesant. Erau sculpturile unor penisuri imense, numite *lingas,* şi-ale unor vaginuri, *yonis,* iar unul dintre *yonis* reprezenta o fântână arteziană din care ţâşnea apă. Nu vezi aşa ceva într-o biserică catolică.

O parte a după-amiezii am petrecut-o explorând zona rurală, inclusiv un loc fermecător, Ba Ho,

unde trei cascade se revărsau în trei iazuri dintr-o pădure izolată. Stând cu picioarele în apă, Susan studie ghidul meu turistic şi-mi spuse:

— Ştiu că-ţi plac plajele pentru nudişti, aşa că am găsit alta.

— Să nu-ţi închipui că asta-i tot ce vreau să văd. Mi-a plăcut mult Institutul de Oceanografie.

— Ştiu. Dar poţi să înveţi câte ceva şi pe o plajă pentru nudişti. Să mergem.

Ne-am urcat în maşină, iar Susan l-a îndrumat pe şofer către Hon Chong, un mare promontoriu de piatră avansat în Marea Chinei de Sud.

De sus, am văzut priveliştea spectaculoasă a promontoriilor de la nord şi a oraşului Nha Trang la sud. Soarele se afla deasupra munţilor dinspre vest şi Marea Chinei de Sud era albastră şi aurie.

— Foarte frumos, am zis.

Ea mă conduse către ceva ce părea a fi o amprentă palmară uriaşă, pe un bolovan masiv. Susan spuse:

— Amprenta asta a fost lăsată de un duh uriaş care, fiind beat, a căzut pe stâncile astea.

— Îţi trebuie mult vin de orez ca să îmbeţi un duh uriaş, am spus eu.

Susan continuă:

— Se uita cu dragoste la o zână care se îmbăia goală acolo, jos, pe Plaja Zânei.

M-am uitat în josul muntelui şi-am văzut plaja, dar nicio zână, goală ori nu. Susan zise:

— Uriaşul s-a ridicat, a alergat pe plajă şi-a răpit-o pe zână. Cam aşa cum mi s-a întâmplat mie ieri.

Nu asta îmi aminteam eu, dar ştiu când să-mi ţin gura.

— În ciuda purtării lui agresive, s-au îndrăgostit unul de altul şi-au început să trăiască împreună.

— Frumos. Şi-au trăit fericiţi până la adânci bătrâneţi?

— Nu. Zeii s-au supărat pe ei pentru ce făcuseră.

— Zeii trăiesc la Washington?

— Într-un loc cam asemănător. Zeii l-au trimis pe duhul uriaş într-o tabără de reeducare.

— Oribil.

— Da. Însă zâna l-a aşteptat sute de ani.

— Fată bună.

— Da. Dar avea inima zdrobită şi-a crezut că el n-o să se mai întoarcă niciodată. Aşa că s-a întins pe jos şi s-a transformat în stâncă. Vezi muntele ăla? Arătă spre nord-vest. Se numeşte Nui Co Tien – Muntele Zânei. Piscul din dreapta e faţa ei, privind în sus către cer. Culmile din mijloc reprezintă sânii ei, iar vârfurile din stânga, picioarele ei încrucişate.

M-am uitat şi, într-adevăr, îţi puteai imagina o femeie culcată. Susan spuse:

— Într-o zi, duhul uriaş s-a întors în locul ăsta. Şi, văzând în ce se transformase iubita lui, a lovit cu mâna vechea lui amprentă, acolo unde-o văzuse prima oară pe zână îmbăindu-se. Era atât de îndurerat, încât a murit şi s-a transformat şi el în stâncă.

— Tristă poveste, am zis.

— Aproape toate poveştile de dragoste au un sfârşit trist. Întrebă: De ce oare?

— Cred că, atunci când povestea începe clandestin şi când toţi cei din jurul îndrăgostiţilor sunt ofensaţi ori furioşi… povestea va avea un sfârşit nefericit, poate chiar tragic.

Susan se uită la Muntele Zânei şi zise:

— Totuşi, mai important e că îndrăgostiţii au rămas fideli unul altuia.

— Eşti o romantică.

— Tu eşti tipul de om practic?

— Nimeni nu m-a acuzat vreodată că aş fi practic.

— Ai renunţa la viaţa ta din iubire?

— De ce nu? Mi-am riscat viaţa pentru lucruri mai puţin importante.

Mă sărută pe obraz, îmi luă mâna şi coborârăm de pe munte.

În seara aceea ne-am dus la noua staţiune Ana Mandara pe care o văzusem în drum spre docurile din Nha Trang şi am mâncat preparate vietnameze occidentalizate. Locul aparţinea unui concern olandez şi clienţii erau mai ales europeni, însă existau şi câţiva americani.

O orchestră bună cânta la marginea piscinei şi noi am băut ceva, am dansat, am vorbit şi ne-am ţinut de mână. Susan îmi spuse:

— După cina de la Rex, am ajuns acasă plutind pe un nor.

— Cred că şi eu m-am simţit la fel.

— M-ai trimis la plimbare. Dacă nu mă întorceam?

— Nu ţi s-a spus să stai aproape de mine?

— Doar dacă doreai compania mea sau aveai nevoie de ceva. Dacă nu, trebuia să dispar. Dar n-aveam de gând să mă conformez. Voiam să-ţi telefonez. Pe urmă, m-am hotărât să mă întorc. Şi să iau cina cu tine.

— Îmi pare bine că ai făcut-o.

Dar mi-am amintit că la vremea aceea credeam că nu fusese ceva atât de spontan pe cât sugera Susan. Apoi mai erau şi inadvertenţele din povestea cu Bill Stanley şi alte câteva lucruri care nu prea se legau. Iarba elefantului se clătina, dar nu bătea vântul; beţele de bambus răsunau ceva mai aproape acum.

Am plecat de la Ana Mandora şi ne-am întors la hotelul Grand. Urma să păstrăm ambele camere, dar am dormit la Susan.

Am făcut dragoste, pe urmă ne-am întins pe spate unul lângă altul, înconjuraţi de plasa contra ţânţarilor, cu patul împodobit de ramuri înflorite, lumânarea cu parfum de portocală pâlpâind şi cu acid boric pe podea.

Am privit ventilatorul din tavan învârtindu-se leneş. Vântul bătea dinspre balcon şi am simţit mirosul mării. Vineri urma să fie ultima noastră zi întreagă petrecută la Nha Trang, aşa că i-am zis:

— Ţi-ai aranjat întoarcerea la Saigon?

Ea îşi freca piciorul de gamba mea.

— Ce?

— Saigon. Sâmbătă.

— Aha. Trenurile nu mai circulă sâmbăta. E Ajunul Anului Nou.

— Dar o maşină cu şofer?

— Voi încerca să aranjez asta mâine.

Nu prea suna a plan concret. Am întrebat-o:

— Va fi vreo problemă?

— Poate da, poate nu. N-am încercat niciodată să călătoresc în preajma sărbătorii Tet.

— Atunci poate că ar trebui să pleci mâine.

— Nu plec mai devreme. Vreau să petrec cât mai mult timp posibil cu tine.

— Păi, şi eu, dar…

— Cum ajungi la Hue?

— Nu ştiu. Dar trebuie să fiu acolo.

Ea zise:

— Toate locurile la avioane şi trenuri sunt vândute de luni de zile.

— Păi… poate că ar trebui să plec şi eu mâine.

— Aşa ar trebui dacă vrei să încerci să-ţi iei bilet la tren.

— Pot găsi mâine o maşină cu şofer?

— Vom căuta. Dacă nu găsim nimic, rămâne ultima soluţie: autobuzul torturii. Fără locuri rezervate. Cumperi un bilet la capăt şi te înghesui înăuntru. Nu-ţi trebuie decât coate şi dongi.

— Ce fac cu dongii mei?

— Dongi. Bani. Încetează să faci pe prostul. Continuă: Am luat odată un autobuz de la Saigon până la Hue doar ca o încercare, şi chiar *a fost* o încercare.

— Poate că ar trebui să vedem mâine cum să plecăm de-aici.

— Da, asta trebuie să facem mâine la prima oră.

Actul Doi. Mă informă:

— Trebuia să mă duc cu Bill la o petrecere de Ajun, unde eram invitaţi.

N-am răspuns. Ea zise:

— Toate cunoştinţele noastre vor fi acolo. Americani, englezi, australieni şi câţiva catolici vietnamezi.

— Pare ceva amuzant.

— Ei bine, acum sunt sigură că n-o să mă duc. O să stau acasă şi-o să mă uit la dansurile cu dragoni de la fereastra mea.

— O să-mi fii recunoscătoare în dimineaţa zilei următoare.

— Menajera mea va fi cu familia ei, desigur, iar cele mai multe baruri şi restaurante vor fi închise ori deschise numai pentru invitaţi. Aşa că poate o să-mi încălzesc nişte supă *pha,* o să iau o sticlă cu rachiu de orez, o să pun un disc cu Barbra Streisand şi-o să mă culc devreme.

— Sună cumplit. Ce zici de Beach Boys?

— Cred că m-aş putea duce la petrecere, dar ar fi jenant.

— Ţi-ar plăcea să vii la Hue cu mine?

— Ah… asta-i o idee. Se căţără peste mine şi spuse: Eşti o dulceaţă.

— Iar tu eşti o pacoste.

— Ce-ar putea să-ţi facă şefii tăi? Să te trimită în Vietnam?

Mă sărută, al meu *linga* se lungi şi-am făcut iarăşi amor.

Trecuse mai puţin de o oră de când mai făcusem asta şi încă nu mâncasem în ziua aceea supă din cuib de pasăre. Se întâmpla prea repede, ca în ultima mea permisie la Nha Trang, numai că atunci eram mult mai tânăr. M-am imaginat întâlnindu-mă cu Karl la Bangkok în cârje. Măcar eram bronzat. Susan adormi în braţele mele. Se stârnise un vânt puternic şi auzeam valurile spărgându-se de ţărm. Nu puteam adormi, înţelegând că eram în

belea până peste fundul meu bronzat şi că mă afundam tot mai mult.

M-am gândit la fabula pilduitoare pe care-o aflasem pe muntele Hon Chong. Nu se putea spune că nu fusesem prevenit.

Lumea nu-i totdeauna blândă cu îndrăgostiţii, iar în cazul lui Paul Brenner şi Susan Weber, ei îi iritaseră cu adevărat pe zei.

Susan avea dreptate că trebuia să plecăm mai degrabă a doua zi decât sâmbătă, când era Ajunul Anului Nou. Dar ştiuse asta toată săptămâna.

Eram sigur că ea era pregătită să plece acasă dacă eu aş fi dus-o acasă. Dar nu spusese nici măcar o dată „Hai să plecăm de-aici", ci: „Lasă-mă să merg cu tine oriunde trebuie să mergi".

Iar asta m-a condus la trei posibile concluzii: Unu – era plictisită, terminase cu Bill şi căuta o aventură şi o provocare; doi – era îndrăgostită nebuneşte de mine şi nu voia să mă părăsească; trei – noi aveam aceeaşi misiune.

Una, toate sau orice combinaţie era posibilă.

În afară de asta, cred că amândoi înţelegeam un lucru: dacă ne despărţeam aici, la Nha Trang, era posibil să nu ne mai întâlnim vreodată la Hanoi sau altundeva; iar dacă ne-am fi întâlnit la Hanoi, n-ar mai fi fost acelaşi lucru. Călătoria mea devenise călătoria ei, iar drumul ei spre casă devenise drumul meu spre casă.

20

În dimineaţa zilei de vineri ne-am dus la Vidotour, agenţia de voiaj a statului, dar, ca majoritatea agenţiilor de stat, era închisă în timpul sărbătorilor. De altfel, în afara prăvăliilor cu alimente şi a florăriilor, magazinele din oraş începeau să se închidă.

Pe urmă ne-am dus la gară, însă, fiind ultima zi în care mai circulau trenurile până vinerea

următoare, n-am putut cumpăra nici măcar un bilet fără loc. Mai rău era că, fie şi dacă dădeam bacşiş ca să ne suim într-un tren, biletele ar fi fost valabile doar până la Da Nang, unde trebuia să repetăm procedeul ori să rămânem acolo.

Ieşind din gară, Susan mă întrebă:

— De ce te-au trimis aici în timpul sărbătorii Tet?

— Nu e ceva atât de stupid pe cât pare. Trebuie să găsesc pe cineva în oraşul ori satul lui natal.

— Aha. Păi atunci ar trebui să fie acolo.

— Sper. E singura adresă pe care o avem.

— Tam Ki? Ăsta-i numele satului?

— Nu cred că există locul ăsta. E vorba despre altă localitate, al cărei nume o să-l aflu la Hue. După tine, trebuie să mă duc în locul ăla, dar tu *nu* – repet, *nu* vei veni cu mine.

— Ştiu asta. O să rămân la Hue. Pe urmă voi pleca la Hanoi şi ne vom întâlni acolo.

— Bine. Până atunci trebuie să ajungem la Hue.

— Banii vorbesc. Am eu grijă să ajungem la Hue.

Am colindat oraşul, în mână cu harta turistică pe care-o cumpărasem pe plajă, dar cele două agenţii de voiaj private erau închise.

În vreme ce mergeam, am verificat dacă eram urmăriţi, însă am ajuns la concluzia că nu ne supraveghea nimeni. După ce-am întrebat nişte oameni pe stradă, am găsit un birou care organiza călătorii cu microbuzul şi care era deschis lângă piaţa centrală. Tipul de la ghişeu era un tânăr şmecher cu ochelari negri şi instinctele unui animal de pradă. A mirosit banii şi disperarea noastră, aşa cum o pasăre ce mănâncă stârvuri miroase moartea iminentă. Susan se ciondăni cu el vreo zece minute, apoi îmi zise:

— Are un grup care pleacă de-aici mâine dimineaţă la ora 7 şi soseşte la Hue pe la 6 după-amiază, în ajunul sărbătorii Tet. Când trebuie să te întâlneşti cu omul de legătură?

— Nu mai devreme de prânzul zilei următoare – în ziua Anului Nou. Duminică.

— Bine. El zice că nu mai sunt locuri libere în microbuz, dar putem sta lângă uşă ori în altă parte. E loc destul pentru bagajele noastre. Vrea cincizeci de dolari de persoană.

— Cine face parte din grup?

Îl întrebă pe Şmecheraş, apoi îmi spuse:

— Sunt francezi.

— Hai să plecăm de-aici.

Ea râse.

— Spune-i că trebuie să ne plătească *el* pe noi.

Susan îi traduse, iar Şmecheraşul râse şi mă bătu pe umăr, apoi i-am zis lui Susan:

— Întreabă-l dacă are vreo maşină cu şofer disponibilă astăzi.

Răspunsul veni prompt:

— Are un om care ne poate duce la Hue, dar, fiind o sărbătoare, o să ne coste cinci sute de dolari.

I-am zis:

— Nu e sărbătoarea mea. Două sute.

Ea vorbi cu Şmecheraşul şi ne-am înţeles pentru trei sute. Susan îmi spuse:

— Zice că maşina nu e disponibilă până pe la ora 6 după-amiază. Adăugă: Cu maşina facem şase sau şapte ore dacă plecăm pe la şase, când traficul e redus. Asta înseamnă că ajungem la Hue pe la unu sau două noaptea. E-n regulă?

— Sigur. Putem dormi în holul unui hotel dacă nu sunt camere libere.

— Bine… îţi dai seama că o călătorie pe timp de noapte nu-i aşa de sigură?

— Aici, niciuna pe timp de zi nu e sigură.

— Aşa e. O să-i spun să ne ia pe la ora şase de la hotel.

Am luat-o deoparte şi i-am zis:

— Nu. Spune-i că o să venim noi aici şi că mergem la aeroportul Hue-Phu Bai.

Ea dădu din cap şi-i traduse Şmecherului.

Am părăsit agenţia şi am găsit o cafenea cu terasă, unde am băut câte o cafea. I-am spus lui Susan:

— Ai făcut o treabă grozavă. Mă cam îngrijora modul în care aveam să plec de-aici.

— Cu atâţia bani – cam salariul pe un an aici – poţi obţine ce vrei. Tatăl meu spunea: „Săracii suferă, bogaţii sunt puţin incomodaţi”.

Se uită la mine şi zise:

— Dacă avem trei sute de dolari, trebuie că avem şi mai mult. Şi e o călătorie pe timp de noapte, aşa că să nu adormi.

— M-am gândit deja la asta. De-aceea mai sunt în viaţă. Am adăugat: Dacă nu ne place cum stau lucrurile, avem soluţia microbuzului de dimineaţă.

Ea sorbi din cafea şi mă întrebă:

— De ce n-ai vrut să vină şoferul să ne ia de la hotel?

— Deoarece colonelul Mang nu vrea ca eu să folosesc un mijloc de transport particular…

— De ce nu?

— Mang e un tâmpit paranoic. Trebuie să mă duc la Poliţia pentru Imigrări şi să arăt un bilet pentru Hue. Spuneai că pot să obţin un bilet de autobuz.

— Da. Biletul e valabil de la Nha Trang la Hue pentru orice perioadă. Până la Hue sunt vreo 550 de kilometri, iar călătoria ar putea dura zece-douăsprezece ore cu autobuzul. Bănuiesc că ultima maşină pentru Hue va pleca pe la ora unu după-amiază ca să ajungă acolo pe la miezul nopţii.

— Deci, dacă m-aş duce cu autobuzul, ar trebui s-o fac curând.

— Aşa e. Şi-ar trebui să părăseşti hotelul cât mai repede.

— În regulă.

M-am ridicat.

— Mergem la staţia de autobuz.

Am plătit nota, am plecat din cafenea şi ne-am dus la principala staţie de autobuz. Acolo era o

mulţime de oameni sărmani şi n-am văzut niciun occidental, nici măcar vreun excursionist cu rucsacul în spinare ori vreun profesor.

Cozile erau lungi, dar Susan se duse în faţă şi-i dădu unui tip câţiva dolari ca să-mi cumpere un bilet. Susan mă întrebă:

— Numai dus ori dus-întors?

— Numai dus, pe platformă, loc la geam.

— Un bilet pentru acoperiş.

Vietnamezul cumpără biletul şi am părăsit aglomerata staţie de autobuz. Susan spuse:

— Vânzătorul de bilete zicea că e o maşină la prânz şi alta la ora unu.

Ne-am îndreptat către secţia de poliţie şi i-am spus lui Susan:

— Rămâi aici. Până acum, poliţia a aflat că vorbeşti vietnameza. Mă descurc mai bine cu engleza lor stricată.

— Mai important e că, dacă nu ieşi de-acolo, eu o să iau legătura cu ambasada.

Nu i-am răspuns şi am intrat la Poliţia pentru Imigrări.

Înăuntru era alt tip la birou, căruia i-am prezentat scrisoarea colonelului Mang.

Sala de aşteptare era aproape pustie de data asta, cu excepţia a doi excursionişti care dormeau pe bănci.

Poliţistul îmi spuse într-o engleză acceptabilă:

— Unde pleci acum?

— La Hue.

— Cum pleci la Hue?

I-am arătat biletul de autobuz. El păru puţin surprins, dar eu aveam un bilet de cinci dolari, aşa că trebuia să fi spus adevărul. Mă întrebă:

— Când pleci?

— Acum.

— Da? Părăseşti hotelul?

Tipul ştia că aveam cameră rezervată până a doua zi. I-am zis:

— Da.

— De ce pleci azi?

— Mâine nu e tren spre Hue. Nici avion. Plec cu autobuzul. Azi.

— Da. Bine. Te duci la poliţie în Hue.

M-am răstit la el:

— Ştiu asta.

— Doamna merge cu tine?

— Poate da, poate nu. Mai vorbim.

Întrebă:

— Unde-i doamna acum?

— La cumpărături. M-am uitat la ceas şi-am spus: Plec acum.

— Nu. Ai nevoie de ştampilă. Scoase fotocopiile pe care i le dădusem când sosisem aici şi zise: Eu ştampilez. Zece dolari.

I-am dat o hârtie de zece. El îmi ştampilă fotocopiile şi scrise ceva pe deasupra. Cred că născocesc trucurile astea din mers.

Am plecat înainte ca poliţistul să se răzgândească.

M-am uitat la fotocopii şi am văzut că tipul scrisese pe ele *Hue-Century* peste cerneala roşie a ştampilelor, deci ştia deja unde urma să stau. Notase şi ora, 11:15, şi data.

M-am întâlnit cu Susan în josul străzii şi ea mă întrebă:

— Vreo problemă?

— Nu. Doar încă o taxă plătită de un alb.

I-am arătat fotocopiile cu ştampilele roşii şi am întrebat:

— Ce sunt astea?

— Vechile ştampile pentru călătorii interne de care aveai nevoie cu ani în urmă.

— M-au costat zece dolari.

— Eu mi-am făcut ştampile din cauciuc cu cinci.

— Să le-aduci cu tine data viitoare.

— Prin urmare o să stai la Hotelul Century. Acolo m-am cazat eu când am fost la Hue.

— Ei bine, acolo voi sta şi de data asta. Dar vom încerca să luăm camere separate.

Ne-am întors cu taxiul la hotelul Grand. Pe drum, Susan mă întrebă:

— Dacă n-aş fi fost cu tine, ţi-ai fi luat o vietnameză să stai cu ea toată săptămâna, ai fi luat alta în fiecare noapte sau ai fi agăţat o occidentală la Clubul Nautic Nha Trang?

— Aş fi petrecut mai mult timp la Institutul de Oceanografie şi-aş fi continuat să fac duşuri reci.

— Nu, vorbesc serios.

— În State am o prietenă.

Tăcere.

Mă pricep la treburi de genul asta, aşa că am zis:

— Chiar dacă n-aş fi avut pe cineva, când sunt în misiune nu fac *nimic* ce-ar putea complica sau compromite misiunea. Dar în cazul ăsta tu aparţii oarecum echipei – după cum am aflat foarte recent – şi de-aceea mi-am zis că pot face o excepţie.

— Nu fac parte din echipă şi nu ştiai nimic despre asta la Saigon atunci când am hotărât să venim împreună la Nha Trang.

Nu-mi aminteam să fi luat decizia aia, însă, cum spuneam, ştiu când să-mi ţin gura. Susan continuă:

— Deci, dacă eşti în misiune cu o colegă, te poţi gândi la o relaţie sexuală sau romantică. Aşa ai cunoscut-o pe cum-o-cheamă.

— Putem opri la piaţă ca să iau o lesă?

— Scuze.

Până la hotel n-am mai discutat.

La recepţie era un fax pentru Susan, cu antetul Bank of America. I-am spus:

— Poate că ţi-a fost aprobat împrumutul pentru un triciclu.

Ea citi faxul, apoi mi-l întinse. Era de la Bill, desigur, care scria: *Washingtonul insistă cu tărie să te întorci la Saigon cât mai curând posibil. Vor să comunice cu tine prin e-mail. În plan personal, n-am obiecţii dacă vrei să vii la petrecerea din ajunul sărbătorii Tet de la familia Vincent. Ne*

putem purta civilizat şi poate discutăm despre relaţia noastră, dacă mai există. Vreau un răspuns complet.

I-am înapoiat faxul, iar ea mi-a zis:

— Acum tu hotărăşti, Paul. E vorba despre şefii tăi.

I-am spus:

— Faxul ţi-e adresat ţie, nu mie.

— Aha. Ei bine, eu n-am şefi la Washington. Am făcut un serviciu consulatului american de la Saigon. Punct.

Nu eram prea sigur de asta, dar am zis:

— Transmite-i lui Bill că mergi cu mine la Hue.

Ea luă o foaie de hârtie de la recepţie şi scrise ceva, apoi mi-o întinse: *Domnul Brenner şi cu mine ne îndreptăm spre Hue. Informează despre asta firma lui. Mă întorc la Saigon după vreo două săptămâni. Salutări familiei Vincent şi regretele mele.*

Susan intră cu recepţionerul într-o cămăruţă din spate şi ieşi după câteva minute:

— I-am spus recepţionerului că plecăm azi şi că avem nevoie de un taxi peste jumătate de oră ca să te ducă pe tine la staţia de autobuz şi pe mine la gară.

Am urcat împreună scările şi i-am zis:

— Pregăteşte-te pentru aventură.

La prânz am coborât în holul hotelului îmbrăcaţi amândoi cu jeanşi, cămăşi polo şi pantofi sport. Am semnat de plecare la recepţie, iar Susan m-a dus în restaurant. Am găsit-o pe Lucy aşteptând la mesele de pe terasă, iar Susan îi dădu nişte bani. Bătrâna nu mai contenea cu mulţumirile. Îi spuse ceva lui Susan, care îmi traduse:

— Zice că nu-şi aminteşte de tine, dar îi ţine minte pe soldaţii americani care erau… foarte mărinimoşi şi… nebuni, dar au fost totdeauna buni cu ea. Ne urează călătorie plăcută.

— Spune-i că eu o să-mi amintesc totdeauna amabilitatea şi răbdarea tinerelor de aici care ne-au făcut timpul liber atât de plăcut.

Susan traduse, bătrâna se înclină, pe urmă ne-am luat de umeri şi ne-am sărutat pe ambii obraji.

Ne-am întors în hol, ne-am luat bagajele şi-am ieşit în faţa hotelului, unde ne aştepta un taxi. Susan zise:

— A fost foarte amabil. Ce v-aţi spus unul altuia.

— Suntem prieteni vechi. Am trecut împreună printr-un război.

Şoferul puse valizele noastre în portbagaj şi-am plecat.

Cartea a patra
AUTOSTRADA UNU

21

Taxiul o lăsă mai întâi pe Susan la gară, apoi pe mine la autogară.

Am intrat în staţie, pe urmă am ieşit şi-am luat o maşină până la hotelul Thong Nhat de pe plajă. Mi-am lăsat bagajul la şeful personalului de serviciu, m-am dus pe terasă şi m-am aşezat la o masă. După cinci minute, a venit şi Susan.

Aveam câteva ore de pierdut înainte de-a ne duce la agenţia de voiaj a Şmecherului, iar acela era un loc la fel de bun ca oricare altul şi nu am fi atras atenţia. Toţi clienţii erau occidentali şi nimeni de la Ministerul Securităţii Publice nu lua masa acolo.

Am prânzit împreună cu Susan. Am întrebat-o:

— De ce faci călătoria asta cu mine?

— Nu vreau să mă întorc la Saigon.

— De ce nu?

— Prefer să fiu cu tine.

— De ce?

— Păi… ai putea crede că trebuie să stau cu ochii pe tine, sau că sunt plictisită şi dornică de aventură, sau că sunt înnebunită după tine.

— M-am gândit la toate variantele astea.

Ea zâmbi şi spuse:

— Alege-le pe alea care-ţi convin. Dar nu mai mult de două.

M-am gândit şi-am zis:

— Cele care-mi convin sunt primele două, pentru că, dacă ţi s-ar întâmpla ceva din cauza

ultimei variante, nu mi-aş ierta-o niciodată.

Îşi aprinse o ţigară şi rămase cu privirea aţintită asupra vaselor de pescuit ce pluteau pe râu şi pătrundeau în apele mării. Spuse:

— Nu vreau să te consideri răspunzător de siguranţa mea. Pot să-mi port singură de grijă.

— Bine. Dar şi când eram la infanterie foloseam sistemul ăsta. Doi tipi care au grijă unul de altul.

— Ai pierdut vreun prieten în luptă?

— Doi.

Susan tăcu multă vreme, iar în cele din urmă mă întrebă:

— Ai salvat viaţa vreunui prieten?

— De câteva ori.

— Ţie ţi-a salvat viaţa cineva?

— De câteva ori.

— Deci o să avem grijă unul de altul şi-o să ne dăm toată silinţa.

Nu i-am răspuns, dar ea continuă:

— Dar dacă mergi în interiorul ţării după ce vei pleca din Hue, un bărbat alb călătorind singur o să atragă atenţia.

— Înţeleg. Şi-o să călătoresc singur.

— Cum îţi spuneam la Q-Bar, ar trebui să te dai drept naturalist sau biolog amator. Dacă ai fost urmărit aici, la Nha Trang, s-a văzut că ai manifestat oarecare interes faţă de biologie la Institutul de Oceanografie.

M-am uitat la ea, dar n-am spus nimic.

— Şi o să ai într-adevăr nevoie de un interpret. Altfel te descurci foarte greu de îndată ce te-ai îndepărtat de zona de coastă.

— N-am avut interpret în ultimele două rânduri când am fost aici. Ştiu să mă fac înţeles.

— Sigur, atunci când aveai o puşcă în mână.

— Punct ochit. O să-mi iau un interpret. Trebuie să aibă pe cineva pentru mine la Hue.

Ea tăcu o vreme, pe urmă spuse:

— Nu ţi-au acordat mare sprijin până acum.

— Pentru că au deplină încredere în mine. Sunt foarte descurcăreţ.

— Înţeleg. Dar nu poţi dormi cu femei care vorbesc două limbi când vei călători în inima ţării.

Am zâmbit şi-am zis:

— N-o să vii cu mine mai departe de Hue.

La 5:30 după-amiază am părăsit terasa hotelului şi-am pornit pe jos spre agenţia de voiaj a Şmecherului de pe Van Hoa Street, la câteva străzi distanţă. Susan rămase să achite nota, urmând să ne întâlnim după zece minute.

Şmecheraşul avea aceiaşi ochelari de soare şi un zâmbet prefăcut pe buze. Dinţii din faţă erau de aur, iar în ureche purta un cercel cu diamant. Singurul lucru care-i lipsea era un tricou pe care să scrie *Şarlatan.*

Susan mă informase că numele lui era domnul Thuc şi aşa i-am spus. Vorbea puţin engleza şi m-a întrebat:

— Unde doamna ta?

I-am răspuns:

— Nu doamna mea. Poate vine. Poate nu.

El zise:

— Acelaşi preţ.

— Unde-i maşina mea?

— Vino. Îţi arăt.

Am ieşit împreună din birou. În mica parcare pentru microbuze era un Nissan bleumarin cu tracţiune dublă şi patru uşi. N-am recunoscut modelul, însă domnul Thuc m-a asigurat:

— Maşină bună.

Am examinat-o şi-am văzut că nu avea centură de siguranţă, însă anvelopele arătau bine şi exista o roată de rezervă.

După cum spusese Susan, până la Hue erau aproape şase sute de kilometri. Pe un drum normal, asta ar fi însemnat mai puţin de şase ore de mers, dar dacă pe Autostrada Unu făceai şapte sau opt ore însemna că şoseaua era într-o stare mult mai

proastă decât îmi aminteam eu din 1968, când Divizia de Ingineri a Armatei se ocupa de întreţinerea drumurilor.

Cheile nu erau în contact, iar eu i le-am cerut Şmecheraşului, care mi le dădu ezitând. M-am aşezat pe scaunul şoferului şi-am pornit motorul, care suna bine, dar rezervorul avea combustibil doar pe sfert. Asta putea să nu însemne nimic, dar, pe de altă parte, putea însemna că Şmecheraşul plănuise pentru noi o călătorie mai scurtă.

Am deschis capota, am coborât din maşină şi am verificat motorul, care avea patru cilindri, dar părea în regulă. L-am întrebat pe Şmecheraş:

— Unde-i şoferul?

— Vine.

Am oprit motorul şi am păstrat cheile. M-am uitat la ceas şi am văzut că trecuseră deja cincisprezece minute de când mă despărţisem de Susan. Tocmai când începusem să-mi fac griji, ea apăru într-un triciclu. Era cu rucsacul în spate şi ţinea în mână sacoşa cea nouă.

Îl salută pe Şmecheraş şi dădu mâna cu mine de parcă ne-am fi cunoscut de curând şi aranjasem să călătorim împreună. Asta fusese ideea mea, dar până şi eu eram impresionat de propria-mi ingeniozitate. James Bond ar fi fost mândru de mine.

Susan întrebă:

— Asta-i maşina noastră?

— Asta. Am luat-o deoparte şi i-am zis: Rezervorul e plin doar pe sfert. Şi uită-te la antena radio.

Ea aruncă o privire spre antenă, de care fusese legată o fâşie din plastic oranj.

— Un fel de a o evidenţia de celelalte maşini Nissan cu tracţiune dublă.

Susan se uită în compartimentul din spate şi-mi spuse:

— Nu sunt canistre obligatorii la drum lung, nici răcitor, care e ceva obişnuit în Vietnam.

Şmecheraşul se uita la noi, dar, din cauza aerului său dubios, nu-mi dădeam seama dacă noi îi inspiram tot atâta suspiciune câtă ne inspira el nouă.

Apăru şoferul, un tip de vreo patruzeci de ani. Purta pantaloni negri din bumbac şi o cămaşă albă cu mâneci scurte, aşa ca jumătate dintre bărbaţii acestei ţări. Era încălţat cu sandale şi avea nevoie de pedichiură. Era destul de voinic pentru un vietnamez şi mi se părea puţin nervos.

Domnul Thuc ni-l prezentă pe domnul Cam şi ne strânserăm mâinile. Primul ne spuse:

— Domnul Cam nu vorbeşte engleza şi eu spun lui doamna vorbeşte bine vietnameza. Domnul Thuc se uită la ceas şi zise: În regulă? Plătiţi acum.

Am numărat o sută cincizeci de dolari şi i-am spus Şmecheraşului:

— Jumătate acum, jumătate domnului Cam, când ajungem la Hue.

I-am pus banii în buzunarul cămăşii.

— Nu, nu. Toţi acum.

— Sunt cumva la Hue? Aici e Hue?

Am deschis portiera din spate a Nissanului, unde am aruncat bagajele mele şi rucsacul lui Susan.

Şmecheraşul era nervos, dar se calmă şi zise pe un ton degajat:

— Deci, unde vă duce domnul Cam la Hue?

I-am răspuns:

— Cred că ţi-am spus. La Hue – aeroportul Phu Bai.

— Da? Unde mergeţi?

— La Hanoi.

— Aha.

Privi în jur, aşa cum fac oamenii într-un stat poliţienesc, şi mă informă:

— Prea mulţi comunişti la Hanoi.

— Prea mulţi capitalişti aici.

— Da? Ne mai spuse, lui Susan şi mie: Am nevoie de paşaport şi viza voastră. Eu fac copii.

Ei bine, chiar că nu voiam ca Şmecherul să ne cunoască numele, aşa că i-am zis:

— Nu.

Şmecheraşul începu să se lamenteze că nu-i arătam actele de identitate, că nu-i plăteam toată suma şi că n-aveam încredere în el. I-am spus:

— Vrei să câştigi trei sute de dolari sau te porţi ca un tâmpit?

— Poftim?

Susan îi traduse, iar eu m-am întrebat care era cuvântul vietnamez ce însemna „tâmpit”. Ea îmi zise:

— Calmează-te.

Eu i-am spus:

— Hai să mergem. O să găsim altă maşină cu şofer.

Am smuls banii din buzunarul Şmecheraşului şi am deschis portiera din spate. Domnul Thuc fu şocat şi rămase cu gura căscată:

— Bine. Bine. Nu paşaport. Nu viză.

I-am pus banii la loc în buzunar. El îi spuse ceva şoferului şi amândoi intrară în birou. Susan şi cu mine ne-am privit. Ea spuse:

— Domnul Cam nu e îmbrăcat pentru o călătorie pe timpul nopţii în nord.

— Maşina are radiator.

— Rareori folosesc radiatorul, pentru că au impresia că se consumă benzină. Ca şi în cazul farurilor, dacă poţi crede aşa ceva. În plus, dacă maşina se defectează, îngheaţă de frică.

— Cât de rece e în nord?

— Noaptea, probabil că sunt vreo zece grade. E foarte rece pentru cineva din Nha Trang.

Am dat din cap şi am zis:

— Trebuie că părem proşti.

— Vorbeşte în numele tău. S-ar putea ca domnul Cam să ştie ceva engleză. Aşa că fii atent ce spui.

— Ştiu asta.

Se uită la mine şi spuse:

— Eşti sigur că nu vrei să pleci mâine cu microbuzul?

— Mă descurc cu domnul Cam.

— Te descurci dacă o să fii furat pe drum?

— Eu conduc.

— Paul, n-ai voie să conduci.

— Nu-ţi face griji din cauza asta.

— Ăştia sunt uneori mână-n mână cu poliţiştii, care trag pe dreapta maşina cu şofer şi dau amenzi mari occidentalilor dinăuntru. Dacă o să conduci tu, o să fii arestat.

— Dacă mă prind.

Ea mă privi şi zise:

— Presupun că vacanţa s-a terminat.

— Poţi fi sigură.

Susan se strădui să zâmbească şi spuse:

— Deci, fie întrecem maşina poliţiei, fie trecem în viteză printr-o ambuscadă.

— Corect. Domnul Cam n-ar fi atât de grijuliu. Am întrebat-o: Există vreun alt drum?

— Nu. Noaptea e Autostrada Unu ori stai acasă. Pe celelalte drumuri nu se poate circula noaptea – doar dacă vrei să mergi cu cincisprezece kilometri pe oră.

— În regulă. Asta-i o provocare. Îmi plac provocările.

Ea nu răspunse.

Mi-am dat seama că se putea ca Susan să nu împărtăşească entuziasmul meu pentru un comportament iraţional şi atunci i-am zis:

— Uite, eu sunt cel care trebuie să ajungă la o întâlnire. Plec eu acum, iar tu vii mâine cu francezii.

— Aha, deci eu trebuie să merg într-un autobuz plin cu francezi, iar tu n-ai decât să stai treaz opt ore şi să fii atent la tâlharii de pe autostradă. Credeam că eşti un gentleman.

— Fii serioasă.

— Uite, Paul, există şanse să nu se întâmple nimic. Iar dacă se întâmplă, partea bună e că în

ţara asta nu te ucide nimeni. Iar femeile nu sunt violate. Totul se rezumă la bani. Dai tot ce ai la tine şi tâlharii pleacă. Adăugă: Pentru restul drumului putem face autostopul dimineaţă.

— Nu prea văd cum am sta noi în chiloţi pe Autostrada Unu, aşteptând să ne ia o căruţă trasă de bivoli.

Susan îmi întinse sacoşa, iar eu am întrebat-o:

— Ce-ai aici?

— Unele companii americane au încuiat în seif nişte mijloace de protecţie.

N-am zis nimic şi ea continuă:

— La Cholan, în piaţa Binh Tay, poţi cumpăra pe sub mână piese pentru arme americane. Le asamblezi şi *voilà,* ai obţinut ceva. În cazul ăsta, un Colt 45 automat provenind de la armata americană. Cunoşti arma asta.

M-am uitat la ea şi i-am amintit:

— Spuneai că pentru asta primeşti pedeapsa capitală.

— Doar dacă eşti prins.

— Susan… unde-ai ascuns chestia asta?

— În rezervorul de apă caldă. Are un capac mobil.

Mi se învârtea capul şi am avut impresia că puseseră la punct ultimele detalii ale planului lor, după cum Susan şi cu mine pusesem la punct amănuntele planului nostru pentru a-l deturna pe al lor.

Din nou zâmbitor, domnul Thuc spuse:

— Domnul Cam gata. Voi gata. Călătorie plăcută la Hue. Adăugă: *Chuc Mung Nam Moi.* Apoi ne aminti: Plătiţi domnul Cam când ajungeţi la Hue.

Nedorind să părem la fel de nervoşi ca domnul Cam, ne-am strâns mâinile cu Şmecheraşul şi i-am urat „La Mulţi Ani”. Domnii Thuc şi Cam au deschis fiecare câte o portieră din spate şi noi am urcat pe banchetă.

Am ieşit din parcare şi, la jumătatea străzii Van Hoa, Susan îi zise ceva domnului Cam. Auzind răspunsul, deveni ceva mai aspră. Mi-am pus mâna pe umărul lui şi i-am spus în engleză:

— Fă ce spune doamna.

Omul înţelese că n-avea să-i fie uşor cu noi. După câteva minute opri la o staţie de benzină.

Umplu rezervorul, iar eu am stat lângă el. Susan intră în biroul staţiei de benzină şi ieşi după câteva minute cu un tip care ducea două canistre de zece litri. Într-o sacoşă din plastic aducea doi litri de apă îmbuteliată, multe pungi de celofan cu gustări şi o hartă rutieră.

În timp ce domnul Cam plătea benzina, mi-am scos din trusa de voiaj harta de la Nha Trang şi ghidul turistic. Ne-am suit cu toţii în maşină şi-am plecat.

Am luat-o spre nord şi am văzut pe hartă că mergeam în direcţia bună, spre podul Xam Bong.

Acesta trecea pe deasupra câtorva insuliţe în locul unde râul Nha Trang se lărgea şi se vărsa în Marea Chinei de Sud. Din albastră, culoarea mării devenea aurie pe măsură ce soarele începea să apună dincolo de dealurile dinspre vest. Întunericul avea să se lase în mai puţin de jumătate de oră.

Ne-am continuat drumul spre miazănoapte pe o şosea destul de bună care trecea printre dealurile de la nord de Nha Trang.

Recunoscând locurile, i-am spus lui Susan:

— Acolo a căzut beat duhul uriaş, lăsându-şi amprenta palmei pe piatră.

— Mă bucur că ai fost atent. Şi sus, acolo, pe muntele următor, iubita lui s-a transformat în stâncă. Susan zise: E trist că am plecat din Nha Trang. Am trăit cea mai frumoasă săptămână de când sunt aici.

Ne-am privit în ochi şi i-am spus:

— Mulţumesc pentru vacanţa asta grozavă.

După cincisprezece minute, şoseaua se intersectă cu Autostrada Unu care mergea direct la Hue, vreo şase sute de kilometri spre nord.

Aşa-zisa autostradă avea câte o bandă în fiecare direcţie, dar se lărgea din când în când pe trei benzi, pentru depăşiri. Traficul era moderat, dar erau încă multe căruţe şi biciclete pe şosea. Şofatul domnului Cam nu i-ar fi adus un premiu pentru siguranţa circulaţiei, dar nu conducea mai prost decât ceilalţi şoferi de pe drum.

Autostrada Unu se întindea de-a lungul coastei, iar în faţă vedeam alt promontoriu montan avansând în mare. La stânga noastră se întindeau orezăriile şi satele, iar dincolo de ele erau alţi munţi care ascundeau acum soarele. Ne apropiam de acel moment al zilei pe care în armată îl numeam SCNS, „Sfârşitul Crepusculului Nautic de Seară", când rămânea destulă lumină ca să ne săpăm adăposturi pentru noapte.

Urma să fie prima dată după 1972 când mă aflam în regiunea rurală vietnameză la căderea întunericului, şi nu aşteptam cu nerăbdare momentul ăsta. Noaptea aparţinea vietnamezilor şi fiului lor, domnul Cam.

Însă el nu ştia că Susan Weber avea un vechi, dar, speram eu, bine uns Colt 45 gata să fie aţintit spre capul lui.

De fapt, în timp ce soarele apunea, eu eram mai puţin supărat pe ea fiindcă luase arma aia, despre care speram că era asamblată şi încărcată. Eu puteam asambla şi dezasambla un Colt 45, practic cu ochii închişi, în mai puţin de cincisprezece secunde, inclusiv introducerea încărcătorului şi-a unui glonţ pe ţeavă, ca şi ridicarea piedicii. Dar nu voiam să încerc să-mi dobor recordul.

Se întunecase, iar traficul era aproape inexistent, cu excepţia câtorva camioane ce risipeau benzina ţinând farurile aprinse… Am trecut printr-un orăşel ce apărea pe hartă cu numele Ninh Hoa. Un promontoriu muntos bloca vederea mării spre

dreapta, iar în faţă se întindea drumul pustiu. Am văzut câteva colibe ţărăneşti cu lumini la ferestre şi bivoli indieni aduşi de pe câmp. Era momentul cinei şi, poate, al unei ambuscade.

— Vreau să fac pipi. *Biet?* Fă o pauză. Fă *nuoc.*

El se uită la mine.

— *Nuoc?*

Susan traduse, iar domnul Cam trase pe dreapta. Eu am întins mâna, am închis contactul şi am luat cheile. Am coborât din maşină şi-am încuiat portiera.

Am ocolit maşina prin faţă şi am scos panglica oranj de pe antenă. Am deschis uşa din dreptul şoferului, l-am împins puţin pe domnul Cam şi i-am zis:

— Mişcă.

El nu se bucură, dar se strecură pe scaunul de alături. Sunt sigur că-i trecea prin minte să facă o prostie, dar până să se gândească mai bine, eu eram deja la volan şi maşina pornise. Am manevrat schimbătorul de viteze, alergând cu o sută de kilometri pe oră. Nissanul mergea bine, dar cu doi albi, un vietnamez şi un rezervor plin, nici nu era de mirare.

Zău că nu-l voiam pe domnul Cam lângă mine, dar nici nu doream să se ducă la o secţie de poliţie, să spună că l-am răpit. I-am zis lui Susan:

— Spune-i că pare obosit şi voi conduce eu. Poate să se culce.

Ea traduse.

Domnul Cam părea oricum, numai obosit nu. Mai degrabă agitat. Spuse ceva, iar Susan traduse:

— Zice că vei avea mari necazuri dacă te vede poliţia şofând.

— Şi el o să aibă. Spune-i.

Susan se conformă.

Am accelerat Nissanul până la 120 de kilometri pe oră. Fără trafic, nu era rău. Însă din când în când intram în câte-o groapă şi aproape că pierdeam controlul maşinii. Arcurile şi

amortizoarele nu erau grozave, dar mă bizuiam pe roata de rezervă dacă aş fi avut o pană. Nu mă bazam deloc pe calitatea mea de membru al Clubului Automobilistic American.

Zece minute mai târziu, am observat în oglinda retrovizoare farurile unei maşini şi când s-a apropiat, am văzut că era un mic jeep fără capotă. Am zis:

— Avem companie.

Susan se uită pe lunetă şi spuse:

— Ar putea fi un jeep al poliţiei. Cred că sunt doi oameni în el.

Am apăsat acceleraţia până la podeaua Nissanului. Drumul era drept şi neted, trecând printre orezării, iar eu am îndreptat maşina spre centrul şoselei, unde speram că asfaltul era mai bun. Vehiculul din spate ţinea pasul cu mine, dar nu micşora distanţa dintre noi.

Domnul Cam se uită în oglinda laterală, dar nu zise nimic. Am întrebat-o pe Susan:

— Poliţia are staţii radio?

— Uneori.

Vietnamezul îi spuse ceva lui Susan, iar ea îmi traduse:

— Domnul Cam crede că în spatele nostru e o maşină a poliţiei şi sugerează să tragem pe dreapta.

I-am răspuns:

— Dacă era o maşină a poliţiei, ar fi avut girofaruri şi-ar fi pornit sirena.

— Aici n-au aşa ceva.

— Ştiu. Voiam să fiu amuzant.

— Nu e ceva amuzant. Îi putem întrece?

— Mă străduiesc.

Accelerasem la 160 de kilometri pe oră şi ştiam că, dacă aş fi intrat într-o groapă mai mare, mi-ar fi explodat cauciucul ori aş fi pierdut controlul maşinii. Poliţiştii erau conştienţi că acelaşi lucru ar păţi şi ei, dar păreau neobişnuit de hotărâţi. De fapt, dacă domnul Thuc ne trăsese pe sfoară,

poliţiştii îşi dăduseră deja seama că nu domnul Cam conducea maşina.

Nissanul menţinea viteza, dar doar întâmplarea avea să hotărască cine va intra în prima groapă.

În faţa mea era un camion masiv, iar eu am trecut în spatele lui, de parcă ar fi fost nemişcat. Am virat pe banda alăturată şi-am văzut alt camion venind din faţă. Am depăşit primul camion, apoi, cu vreo două secunde înainte de-a mă ciocni cu cel care venea spre mine, am virat din nou spre banda din dreapta. După un minut am văzut farurile jeepului în spatele meu, deşi pierduse ceva teren.

Domnul Cam era tot mai agitat şi încerca să discute cu Susan, care-i spunea mereu *„Im lang”,* iar eu mi-am amintit că asta însemna „stai liniştit” sau „taci”.

Vehiculul din spatele nostru se afla cam la o sută de metri distanţă şi poate ceva mai aproape decât ultima oară când mă uitasem la el. Am întrebat-o pe Susan:

— Poliţiştii au puşti sau doar pistoale?

— Şi una, şi alta.

— Trag în maşinile aflate în plină viteză?

— De ce n-am presupune că o fac?

— Să presupunem că vor să jefuiască poştalionul, dar nu să ardă totul într-o minge de foc.

— Pare corect.

— Pregăteşte-te să arunci chestia aia din sacoşă. Nu dorim să ajungem în faţa plutonului de execuţie.

— O am în mână. Spune-mi când.

— Ce-ar fi acum? Înainte ca eu să izbesc maşina asta şi ei să găsească scula asupra noastră.

Ea nu răspunse.

— Susan.

— Să mai aşteptăm.

— Bine.

Am încercat să vizualizez harta şi, dacă-mi aminteam corect, peste câteva minute urma să

trecem prin alt orăşel. Dacă mai era vreun poliţist prin zonă, acolo trebuia să se afle.

Domnul Cam era liniştit, asemeni oamenilor care s-au împăcat cu soarta. De fapt, mi s-a părut că-i vedeam buzele mişcându-se în timp ce şoptea o rugăciune. Nu mă aşteptam să facă vreo prostie la viteza asta, cum ar fi să tragă de volan ori să sară din maşină, dar i-am zis lui Susan:

— Spune-i domnului Cam că voi opri în următorul oraş şi-l voi lăsa să plece.

Ea îi spuse, iar el păru să o creadă. De ce, nu ştiu, dar a crezut.

Între timp dădeam mereu de gropi şi maşina se zdruncina cumplit.

În faţă se zărea un automobil mic, oprit chiar în mijlocul drumului. În lumina farurilor vedeam o femeie fluturând mâinile şi cerând ajutor. Asta, mi-am zis, era ambuscada care ne-ar fi uşurat de ceea ce poliţiştii nu obţinuseră prin amenzi. Dar oamenii legii nu mă prinseseră încă şi domnul Cam nu era la volan. Totuşi, el spuse o replică în engleză, învăţată pe de rost:

— Eu opresc. Maşina are nevoie ajutor. Eu opresc.

— Nu conduci tu. Eu nu opresc.

Am virat pe banda alăturată, de unde puteam calcula mai bine distanţa până la canalul de scurgere din stânga mea, şi am trecut în viteză pe lângă nefericita femeie şi maşina ei.

Am încercat să-mi împart atenţia între drumul din faţa parbrizului şi farurile din spatele meu. Am văzut luminile ocolind maşina oprită pe drum şi jeepul aproape că se răsturnă în canal, apoi reveni pe şosea.

Susan se uita pe lunetă. I-am zis:

— Îmi pare rău că n-am ajutat-o.

— Nu-ţi face probleme. Condu mai departe.

— Da. Tipul din spate nu-i un şofer prost.

— Ştii cum orbeşti un şofer vietnamez?

— Nu. Cum?

— Pune-i un parbriz în faţă.

Am zâmbit.

Ceva mai puţin amuzant se întâmplă în continuare. Am auzit ceva, ca nişte rateuri înăbuşite, şi mi-a trebuit o jumătate de secundă până să recunosc pocnetele seci ale unui pistol automat AK-47. O clipă, sângele îmi îngheţă în vene:

— Ai auzit?

— Am văzut flacăra la gura ţevii.

Apăsasem acceleraţia până la podea, ba chiar mai jos, dar Nissanul mergea cu viteza maximă. Am spus:

— În regulă, aruncă arma. O să ne oprim.

— Nu! Mergi mai departe. E prea târziu să mai oprim acum.

Am continuat drumul şi-am auzit altă împuşcătură. Dar individul trăgea *în noi?* Sau doar încerca să ne atragă atenţia? În orice caz, dacă maşina lui cu tracţiune dublă se zdruncina la fel de rău ca a mea, nu putea ţinti bine la o asemenea distanţă, care acum era de vreo două sute de metri. Am virat Nissanul pe banda alăturată pentru ca trăgătorul să fie nevoit să se ridice şi să tragă peste parbriz, dar jeepul trecu pe aceeaşi bandă alăturată, în spatele nostru. Aşa că m-am întors pe banda din dreapta.

Am auzit altă împuşcătură, dar de data asta era un glonţ trasor şi i-am văzut dâra verde sus, în dreapta mea. *Doamne.* Nu mai văzusem aşa ceva din 1972. Preţ de o clipă, inima încetă să-mi bată. Noi foloseam trasoare roşii, ei verzi, şi-am început să văd dâre verzi şi roşii în faţa ochilor.

Am revenit din coşmarul acela la cel prezent. Domnul Cam suspina, ceea ce era bine, numai că începuse să bată cu pumnii în tabloul de bord. Următorul avea să fie capul meu. Am recunoscut primele semne ale unei crize de isterie. Am ţinut volanul cu dreapta şi l-am plesnit cu dosul palmei

stângi peste faţă. Asta păru să aibă efect, pentru că el îşi luă faţa în mâini şi începu să plângă.

Mi-a trecut prin minte ideea trăsnită că toată situaţia asta se datora neînţelegerii şi coincidenţei – poliţia voia doar să ne verifice documentele, maşina din mijlocul drumului chiar era în pană, iar domnul Cam era inocent. Mamă, ce va mai povesti la masa din timpul sărbătorii Tet!

Trecusem prin câteva sate mici de pe lângă Autostrada Unu, unde am văzut oameni pe biciclete şi copii pe drum. Era ceva primejdios, ca şi gropile din şosea şi tipii care trăgeau în noi. Totul se reducea la noroc – unul dintre noi urma să facă o greşeală fatală.

I-am aruncat lui Susan harta şi ghidul turistic şi i-am zis:

— Poţi să-mi spui cât de departe e următorul oraş?

Ea aprinse lanterna ca să citească şi-mi spuse:

— Văd un loc numit Van Gia. Ăsta e?

— Da. Cât mai e până acolo?

— Nu ştiu. Unde suntem acum?

— La vreo treizeci de kilometri de Ninh Hoa.

— Păi… atunci Van Gia e chiar aici.

Şi, desigur, vedeam în faţă luminile unui oraş. Susan zise:

— Nu poţi trece prin oraşul ăla cu o asemenea viteză, Paul. Vor fi camioane, maşini şi oameni pe drum.

— Ştiu.

Trebuia să fac repede ceva.

Chiar în faţa noastră se afla un camion care aprindea şi stingea luminile de stop, în vreme ce şoferul încetinea apropiindu-se de oraş. Am virat pe banda alăturată, l-am depăşit şi m-am întors pe banda mea. Am apăsat frâna şi am descoperit că nu era antiderapantă. Nissanul oscila de colo-colo şi m-am căznit să-l ţin sub control. Camionul era chiar în spatele meu acum, iar eu am stins

luminile, păstrând o distanţă de cinci metri în faţă, ascuns de maşina poliţiei.

N-aveam idee cât de aproape era jeepul, dar trebuia să apară lângă mine în câteva secunde. Am aşteptat şi i-am văzut farurile în stânga mea, apoi ajunse exact lângă mine. Într-o fracţiune de secundă, tipul cu pistolul AK-47, de lângă şofer, mă văzu şi privirile ni se întâlniră. Păru surprins, pe urmă aţinti arma spre mine, în timp ce eu acceleram, lovind jeepul lateral. N-a trebuit să-l lovesc tare, fiindcă şoferul nu se aştepta la asta. Jeepul galben ieşi de pe carosabil şi alunecă pe acostament. În oglinda laterală, am văzut maşina poliţiei lovindu-se de canalul de scurgere şi răsturnându-se. Am auzit o izbitură înăbuşită şi-am observat flăcări, pe urmă o explozie.

Pedala acceleraţiei era la podea, iar eu mergeam tot pe banda alăturată. Am trecut pe banda mea şi am văzut camionul oprindu-se pe şosea. Am aprins din nou farurile.

Am apăsat frâna şi am redus viteza până la şaizeci de kilometri pe oră, în timp ce intram în oraşul Van Gia.

În maşină era multă linişte. Îmi auzeam răsuflarea. Domnul Cam era pur şi simplu pe podea, ghemuit în poziţie de fetus. Am privit în oglinda retrovizoare şi am văzut-o pe Susan uitându-se drept înainte.

Mergeam acum cu vreo patruzeci de kilometri la oră pe strada principală.

Nu existau stâlpi de iluminat, dar cele mai multe clădiri din stuc aveau becurile aprinse, luminând astfel şi drumul. Am văzut un bar karaoke şi zeci de puştani învârtindu-se prin faţă. Biciclete şi scutere erau parcate peste tot, iar oamenii traversau şoseaua. I-am spus lui Susan:

— Ar trebui să te laşi în jos.

Ea se trânti pe banchetă.

În faţă, pe dreapta, un jeep galben era parcat în faţa secţiei de poliţie şi câţiva bărbaţi în uniformă

stăteau afară. Dacă poliţiştii din vehiculul incendiat transmiseseră ceva prin staţia radio, acolo era sfârşitul drumului nostru şi am fi fost norocoşi dacă am fi ajuns în faţa plutonului de execuţie.

Pur şi simplu mi-am ţinut răsuflarea când m-am apropiat de secţia de poliţie. Pe şosea nu era nicio maşină, pentru că noaptea nu aveai unde te duce, iar oraşul era destul de mic ca să poţi merge pe jos ori cu bicicleta. Deci Nissanul bleumarin atrăgea atenţia. M-am lăsat în jos pe scaun ca să par de numai un metru cincizeci şi mi-am dus mâna dreaptă la faţă, de parcă aş fi avut păduchi şi mă scărpinam. Domnul Cam făcu o mişcare, dar eu l-am prins de păr şi l-am tras în jos.

— *Im lang!* am zis, deşi el nu vorbea, dar nu-mi aminteam cum se spune „Nu mişca!”

Acum ne aflam lângă secţia de poliţie şi încercam să-mi ţin capul întors într-o parte şi să stau cu ochii pe poliţişti, ţinându-l în acelaşi timp de păr pe domnul Cam. Ştiu că nu trebuie să atingi capul unui vietnamez, dar el era în poziţie de fetus şi nu ajungeam cu mâna la boaşele lui.

Trecând de secţia de poliţie, i-am urmărit pe poliţişti în oglinda retrovizoare. Se uitau la maşină, dar aş putea spune că nu mă căutau pe mine. Totuşi, maşina le trezise interesul. Am continuat să merg pe şosea cu viteza întâi.

Un puşti pe bicicletă ne-a trecut prin faţă, ne-am privit în ochi şi el a început să strige:

— Lien Xo! Lien Xo!

Aflasem recent că asta însemna „sovietic” sau, uneori, „străin”, adică eu.

Era timpul să ne îndepărtăm. Am accelerat şi-am lăsat curând în urmă oraşul Van Gia, revenind pe autostrada întunecată.

Am manevrat schimbătorul de viteze şi în câteva minute navigam cu o sută de kilometri pe oră. Mă tot uitam în oglinda retrovizoare ca să văd

dacă puştiul îi avertizase pe poliţişti în legătură cu Lien Xo, dar n-am văzut farurile vreunei maşini.

Am respirat în voie, pentru prima oară în ultimele zece minute, apoi i-am spus lui Susan:

— Ce zici de nişte *nuoc?*

Ea deschisese deja sticla cu apă şi mi-o dădu. Am tras o înghiţitură zdravănă şi i-am oferit sticla domnului Cam, aflat pe podea, lovindu-l uşor cu ea în cap. Mi-am închipuit că era deshidratat, dar el mă refuză, aşa că i-am întins sticla lui Susan, care bău îndelung.

Susan răsuflă adânc şi zise:

— Încă mai tremur şi trebuie să fac pipi.

Am oprit pe marginea drumului şi ne-am uşurat toţi trei, pentru că era şi cazul. Domnul Cam încercă s-o ia la sănătoasa, dar fără vlagă, aşa că l-am împins înapoi în maşină.

Am verificat anvelopele, pe urmă caroseria, căutând găuri de gloanţe, dar n-am găsit niciuna. Fie că poliţiştii nu trăseseră în noi, fie rataseră ţinta din cauza zdruncinăturilor. Nu mai conta.

M-am uitat pe partea şoferului şi am văzut vopseaua sărită, iar aripa din faţă îndoită, deşi nu făcusem decât să ating jeepul, dar fusese de-ajuns.

Întorşi în maşină, am accelerat până la o sută de kilometri pe oră şi-am menţinut viteza. I-am zis lui Susan:

— Zău că-mi pare rău de ce s-a întâmplat.

— Nu trebuie. Noi fugeam de nişte bandiţi. Ai făcut o treabă grozavă. Aşa conduci şi acasă?

— De fapt, am urmat un curs de conducere ofensivă la FBI. Am luat examenul.

Ea nu răspunse, dar îşi aprinse o ţigară. Îi oferi una şi domnului Cam, care şedea acum pe scaunul lui, iar el o acceptă.

Marea era acum în dreapta noastră şi lumina cornului de lună se reflecta în apă, făcând-o să nu pară atât de întunecată. Am depăşit un camion care mergea spre nord, dar nu existau vehicule care să se îndrepte spre sud. Noaptea, şoseaua asta era

complet pustie, ceea ce era bine pentru a recupera timpul, dar nu şi pentru altceva. Din când în când zăream câte-o groapă şi viram ca s-o evit. Alteori n-o vedeam şi intram în ea, făcând Nissanul să trepideze.

Susan întrebă:

— Crezi că ne caută cineva?

— Singurii oameni care ne căutau sunt morţi.

Ea nu răspunse, iar eu i-am zis:

— Totuşi, s-ar putea ca domnul Thuc să-l caute deja pe domnul Cam.

Susan se gândi la asta şi spuse:

— Domnul Thuc trebuie să fi auzit de la doamna-nefericită că fugeam de poliţie, aşa că se gândeşte fie că suntem morţi, fie că ne continuăm drumul spre Hue.

— De ce n-ar chema el poliţia?

— Pentru că poliţiştii i-ar cere o mie de dolari doar ca să caute maşina şi alte câteva mii dacă o găsesc. Adăugă: Domnul Thuc speră acum doar că totul se va termina cu bine. O să-şi facă griji mâine, dacă n-o să aibă veşti de la domnul Cam. Când vorbeşti despre poliţişti aici, nu te gândi la băieţi săritori în uniforme albastre care-ţi spun „domnule" când le ceri ajutorul. Sunt cei mai mari hoţi din ţara asta.

— Înţeleg.

Susan vorbi cu domnul Cam, care părea să se simtă mai bine după ce-şi fumase ţigara, apoi îmi zise:

— Neagă faptul că am fost traşi pe sfoară ca să fim tâlhăriţi. Spune că noi suntem foarte neîncrezători. Vrea să plece.

— Zi-i că trebuie să ducă maşina înapoi de la aeroportul Phu Bai din Hue, altfel domnul Thuc o să-l ucidă.

Susan îi traduse, iar eu am recunoscut cuvântul *giet,* care înseamnă „crimă" sau „ucidere". E ciudat cum îmi amintesc anumite cuvinte neplăcute. I-am spus lui Susan:

— Zi-i că mâine va fi acasă cu familia lui dacă se poartă frumos.

După ce vorbiră unul cu altul, Susan îmi spuse:

— Mă îndoiesc serios că se va duce la poliţie. N-ar avea parte decât de necazuri.

— Bine. Fiindcă nu vreau deloc să fiu nevoit să-l ucid.

Ea tăcu multă vreme, apoi mă întrebă:

— Vorbeşti serios?

— Foarte.

Se lăsă pe spătarul banchetei şi aprinse altă ţigară.

— Înţeleg de ce te-au trimis pe tine.

— Nu m-au trimis ei. Eu m-am oferit.

Domnul Cam părea că încerca să urmărească discuţia noastră, întrebându-se probabil dacă ne sfătuim cum să-l ucidem. Ca să-l calmez, l-am bătut pe umăr şi i-am spus:

— *Xin loi.*

Asta însemnând aproximativ „Îmi pare rău că s-a întâmplat aşa”. Susan mă întrebă:

— Ai început să-ţi aminteşti vietnameza?

— Aşa cred. *Xin loi.* Când omoram un vietnamez, spuneam „Xin loi, Charlie”. Un fel de „Iartă-mă pentru asta, Charlie”. Te-ai prins?

Ea tăcu o vreme, întrebându-se, sunt sigur, dacă nu cumva se afla alături de un psihopat. Şi eu mă întrebam acelaşi lucru. I-am zis:

— Mi-a crescut adrenalina. O să-mi revin.

Din nou nu spuse nimic. Cred că era puţin speriată de mine şi, ca să fiu sincer, şi eu eram.

— Tu ai vrut să vii cu mine.

— Ştiu. Nu spun nimic.

Mi-am trecut mâna peste umăr, iar ea a luat-o şi mi-a strâns-o. Mi-am îndreptat iar atenţia spre şosea. Terenul neted şi întins se îngusta aici într-o fâşie ce străbătea munţii în stânga noastră şi marea în dreapta. Traficul dispăruse cu desăvârşire, iar eu menţineam viteza la o sută pe oră. Susan mă întrebă:

— Vrei să conduc eu?

— Nu.

Ea începu să-mi maseze ceafa şi umerii.

— Cum te simţi?

— Bine. La câteva sute de kilometri în faţă e un loc numit Bong Son, unde am luptat câteva luni. Uită-te după sigla Camerei de Comerţ.

— O să mă uit pe hartă. De ce nu-mi spui cum ai obţinut permisia aia la Nha Trang?

— Să-ţi zic ceva. O să mergem la Valea A Shan şi-o să-ţi spun acolo unde s-a întâmplat.

— În regulă.

Îmi masă tâmplele şi-mi zise:

— Ţi-am spus la Rex că e bine să vorbeşti despre lucrurile astea.

— Să mi-o spui după ce-o să auzi povestea.

Ea tăcu o vreme, apoi zise:

— De data asta, la plecare, poate vei lăsa şi războiul aici.

I-am răspuns cu întârziere:

— Cred că din cauza asta mă aflu aici.

22

Ne-am continuat drumul spre nord pe Autostrada Unu şi am trecut prin Vung Ro, o staţiune de pe litoral cu câteva case de oaspeţi şi un mic hotel cu o cafenea în aer liber. Dacă n-am fi fost cu domnul Cam, ne-am fi oprit să luăm o cafea sau ceva de băut, care mi-ar fi prins bine.

După Vung Ro, drumul se depărta de ţărmul mării, devenind din nou pustiu – o întindere întunecată de orezării şi canale de scurgere. Uneori se zărea câte-o colibă ţărănească.

Domnul Cam era tăcut. Înţelesese, cred, că dacă am fi vrut să-l omorâm, am fi făcut-o deja. Înţelegerea acestui fapt îi face pe unii prizonieri să se relaxeze şi să se împace cu situaţia; alţii cred că ar fi mai sigur s-o ia la sănătoasa.

Mă uitam mereu în oglinda retrovizoare, căutând lumini de faruri. Ar fi însemnat necazuri. I-am zis lui Susan:

— Nu e nici măcar un vehicul pe principala autostradă naţională.

— În zonele rurale, oamenii nu călătoresc noaptea decât cu vreun autobuz. În timpul zilei, Autostrada Unu e atât de aglomerată încât de-abia poţi merge cu cincizeci de kilometri pe oră. Adăugă: Mi s-a spus că poliţia încetează să patruleze pe autostrăzi după ora unu noaptea.

— Ăsta-i un noroc.

— Nu tocmai. Armata patrulează pe autostrăzi până în zori. Poliţiştii rămân în oraşe. Continuă: Patrulele armatei opresc pe oricine pe autostradă.

— Care-i următorul oraş important?

Susan se uită pe hartă şi-mi spuse:

— O localitate, numită Qui Nhon. Dar Autostrada Unu trece pe la vest de ea, aşa că nu trebuie să intram în oraş.

— Acolo a fost un mare spital american.

— Ţi-l aminteşti?

— La Qui Nhon veneau cazurile pe care nu le preluau navele-spital. Acolo am tratat şi mulţi militari şi civili vietnamezi. Iar în afara oraşului exista un mare spital pentru leproşi.

— Aha… am auzit de locul ăla. Şi-acum se mai află acolo un spital pentru leproşi.

— Aveam un sanitar care ajunsese atât de epuizat pe câmpul de luptă, încât s-a oferit să lucreze la spitalul pentru leproşi. Noi glumeam pe tema asta. De câte ori situaţia se înrăutăţea, ne ofeream cu toţii să mergem la spitalul de la Qui Nhon. Susan nu râse, iar eu i-am zis: Cred că ar fi trebuit să fii acolo. Am întrebat-o: Cât de departe e?

— Cred că mai sunt doar câţiva kilometri.

— Ştii să citeşti o hartă sau doar te prefaci?

— Asta-i o remarcă sexistă.

— *Xin loi.*

Îmi dădu un pumn în umăr care-l surprinse pe domnul Cam:

— Soţia domnului Cam nu-l loveşte niciodată cu pumnul. O să mă însor cu o vietnameză.

— Sunt atât de docile, încât te-ai plictisi de moarte.

— Sună bine.

— Mă bucur că te simţi mai bine.

— Sunt puţin îngrijorat de şoferul camionului.

Ea reflectă la asta, apoi spuse:

— Păi… nu ştia că suntem străini. A presupus că suntem nişte vietnamezi urmăriţi de poliţie. N-a văzut nimic.

— Bine gândit.

Am depăşit drumul spre Qui Nhon care intersecta Autostrada Unu, iar acolo se aflau câteva clădiri, printre care şi o staţie de benzină, dar era închisă. Am întrebat-o pe Susan:

— Crezi că e deschisă vreo benzinărie?

— De ce-ar fi?

— Corect. Nu cred că vom ajunge la Hue cu ce avem în rezervor şi-n cele două canistre.

— Stinge farurile. Asta economiseşte benzina. Întreabă-l pe domnul Cam.

M-am uitat la contorul de combustibil şi-am făcut o mică socoteală. Mi-am zis că puteam merge încă două sute ori două sute cincizeci de kilometri, în funcţie, evident, de mărimea rezervorului şi de consumul maşinii. Cei zece litri din canistre ar fi adăugat poate cincizeci sau şaizeci de kilometri la distanţa parcursă. I-am spus lui Susan:

— Întreabă-l pe domnul Cam de unde-ar lua el benzină noaptea.

Susan îmi zise:

— Nu ştie. N-a mers niciodată aşa departe spre nord şi rareori conduce noaptea.

Am râs.

— Bine, şi unde avea de gând să umple iarăşi rezervorul?

— E limpede că nu intenţiona să ne ducă la Hue.

— Ştiu. Spune-i asta.

Ea îi zise, iar domnul Cam păru puţin înfricoşat. Susan spuse:

— Îmi amintesc de nişte staţii de benzină deschise până târziu la Da Nang.

— Cât mai e până acolo?

Ea se uită pe hartă:

— Vreo trei sute de kilometri.

Am privit din nou contorul de combustibil şi-am spus:

— Sper că drumul coboară, altfel nu vom ajunge. Poate că ar trebui să-l dăm jos din maşină pe dolofanul ăsta.

— Avem nevoie de el la pompa de benzină. Paul, noi ce socoteală am făcut?

— Am crezut că maşina are un rezervor mai mare sau că o să consumăm mai puţin. Dacă n-o să reuşim, tragem pe dreapta, aşteptăm să se facă ziuă şi mergem la o staţie de benzină deschisă.…

M-am uitat în faţă şi am văzut la orizont licărind nişte lumini. Am întrebat-o pe Susan:

— Acolo e Bong Son?

— Aşa ar trebui.

Am început să reduc viteza şi m-am uitat în jur la regiunea aproape pustie, care mi se părea cunoscută. Am zis, mai mult pentru mine:

— Aici am văzut elefantul.

— Ce elefant?

Am răspuns abia după câteva clipe:

— E o expresie. Oamenii care au văzut luptele pentru prima oară spun: „Am văzut elefantul”.

M-am uitat la drum şi la terenul de pe ambele părţi, unde intrasem prima dată în luptă într-o dimineaţă din noiembrie 1967, după Ziua Recunoştinţei. Susan mă întrebă:

— Ce înseamnă asta?

— Nu ştiu exact. E o expresie veche – n-are legătură cu Vietnamul. Poate că se referea la

perioada Imperiului Roman, când Hannibal a traversat Alpii cu elefanţi. Am repetat: Am văzut elefantul.

Susan remarcă:

— Sună aproape mistic.

Am încuviinţat.

— Nimeni pe lume nu e mai mistic, mai superstiţios şi mai profund evlavios ca un soldat combatant. I-am văzut pe mulţi sărutând crucifixul şi făcându-şi semnul crucii înainte de luptă… pe urmă puneau un glonţ de AK-47 la cască, reprezentând glonţul inamicului care l-ar fi vizat pe el. Şi îşi lipeau un as de pică pe căşti, pentru că vietnamezii îl considerau simbol al morţii. Şi mai erau tot soiul de alte talismane şi ritualuri practicate de soldaţi înainte de-a intra în luptă… în esenţă, se rugau.

Susan tăcu o vreme, pe urmă zise:

— Şi-aici ai văzut elefantul?

— Da.

Ea se gândi puţin, apoi remarcă:

— Când trăgeau în noi acolo, pe autostradă… cred că am zărit elefantul.

— Ai îngheţat de frică, ţi-ai simţit gura uscată şi inima sărindu-ţi din piept?

— Da.

— Atunci ai zărit elefantul.

Am văzut în faţă un pod de care-mi aminteam şi care trecea peste râul An Lao, iar dincolo de el era oraşul Bong Son.

Susan îşi puse ochelarii de soare şi întrebă:

— Semăn cu o vietnameză?

Am privit-o în oglinda retrovizoare. Cu părul ei lung şi drept, pieptănat cu cărare la mijloc, şi cu ochelari de soare putea trece drept o vietnameză aflată într-o maşină de culoare închisă. M-am uitat la domnul Cam. Şi el putea trece drept vietnamez, fiindcă era vietnamez. Eu eram problema.

L-am privit iarăşi pe domnul Cam şi-am avut impresia că se pregătea să fugă când aveam să

ajungem în oraş. Am tras pe dreapta şi i-am zis lui Susan:

— Dă-mi un şiret de la pantofii din valiză.

Ieşi din maşină, deschise portbagajul şi scoase câteva lucruri.

— S-a făcut frig! strigă ea.

Am deschis geamul; mi se părea cald încă, dar eu nu stătusem trei ani aici. Mi-am amintit mirosul pământului umed şi al fluviului.

Susan închise portbagajul şi urcă în maşină. Îmi întinse un şiret din piele. Mai luase una dintre bluzele ei de mătase cu guler înalt, pe care şi-o trase peste tricou.

Am luat şiretul şi l-am pus pe domnul Cam să se aplece, cu mâinile la spate. După cum coopera, era evident că preferă să fie legat decât strangulat.

I-am legat degetele mari unul de altul, apoi i-am prins capetele şiretului de curea.

Susan îmi întinse ochelarii de soare:

— Şmecherii îi poartă zi şi noapte. N-o să dai de bănuit.

Mi-am pus ochelarii dar, după mine, arătam tot ca un caucazian înalt, cu părul ondulat şi nasul proeminent.

Am pornit maşina, îndreptându-ne spre pod.

— Vezi buncărele alea din beton la colţurile podului? Au fost construite de francezi. Plutoanele americane le aprovizionau pe rând. Era o sarcină uşoară – mai bine decât afară, în zonele izolate. Erau înconjurate de sârmă ghimpată şi câmpuri minate. La câteva săptămâni o dată, – vietnamezii veneau să vadă dacă suntem treji. Tare mult voiam să arunce în aer podul ăsta, dar n-au trecut niciodată, de sârma ghimpată şi de câmpurile minate. Minele fuseseră puse de francezi şi noi nu aveam o hartă a lor, iar când vietnamezii călcau pe ele, nu ne puteam duce să luăm cadavrele. Zăceau acolo săptămâni în şir, mâncate de ulii şi viermi. Locul ăsta duhnea îngrozitor. Acum miroase bine.

Am ridicat geamul.

Am traversat podul peste râul An Lao, care se vărsa în Marea Chinei de Sud. Am trecut în viteza a doua şi m-am lăsat în jos pe scaun.

De pe pod am intrat pe strada principală a oraşului Bong Son, care arăta aşa cum mi-l aminteam eu. Clădirile din stuc erau destul de arătoase şi din loc în loc erau plantaţi palmieri. Se părea că Bong Son nu suferise mult de pe urma războiului.

Se vedeau câteva restaurante. Mi-am amintit că aici trăiseră cândva mulţi etnici indieni şi chinezi care deţineau majoritatea magazinelor şi restaurantelor, dar acum nu vedeam nici urmă de ei. Birourile pentru soldaţii americani, saloanele pentru masaj şi bordelurile fuseseră situate pe o stradă lăturalnică, departe de locuinţele cetăţenilor onorabili.

Acum am văzut multe scutere şi biciclete pe stradă şi, ce era mai important, câteva maşini care circulau prin zonă, aşa că noi nu băteam prea tare la ochi. Am zis:

— Drept înainte, în capătul oraşului, se afla sediul Poliţiei Naţionale. Acolo erau mai ales tipi din familii cu relaţii, iar serviciul la poliţie îi ţinea departe de armată. Erau şi sadici. Vezi zidul ăla de piatră din dreapta? Şi porţile alea mari din fier forjat?

— Da.

— Dincolo de ele se află o clădire colonială franceză. Cred că acolo era primăria oraşului sau aşa ceva. Într-o noapte, un grup de membri ai Viet-Congului s-au infiltrat în oraş şi au atacat clădirea. Poliţia Naţională a ucis şi a capturat vreo doisprezece dintre ei. După câteva zile am venit în oraş cu nişte tipi într-un jeep, ca să vedem ce puteam cumpăra sau schimba pe piaţa neagră. Poliţia Naţională spânzurase o duzină de cadavre ale membrilor Viet-Congului de porţile alea. Cei mai mulţi erau ciuruiţi de gloanţe, dar unii fuseseră spânzuraţi de vii, însă nu de gât, ci de degetele

mari de la mâini. Cadavrele putrezeau în soare. Am adăugat: Armata Vietnamului de Sud i-ar fi împuşcat pe prizonieri în cap. Poliţia Naţională nu era atât de amabilă.

M-am uitat la Susan prin oglinda retrovizoare. Nu se uita la porţi, dar eu le-am privit când am trecut pe lângă ele şi parcă vedeam cadavrele spânzurate acolo.

— Îmi amintesc şi-acum duhoarea.

Ea nu comentă.

— Am raportat comandantului nostru de companie, care a transmis ştirea mai departe. Poliţia Naţională era supărată pe noi pentru că ne amestecam în lecţiile exemplare pe care le dădea. Nu mă înţelege greşit – nu eram îngeri, dar trebuie să stabileşti o limită undeva. Una e războiul, dar ăsta nu era război. Pe de altă parte, vietnamezii se aflau în război de atâta vreme şi pierduseră atâţia prieteni şi rude, încât o luaseră razna cu mult înainte de-a ajunge noi aici. Am continuat: Divizia Întâi Blindate a fost mutată de la Bong Son după Anul Nou şi-am plecat la Quang Tri, unde s-a dovedit a fi mult mai rău.

Am privit din nou în oglinda retrovizoare şi-am văzut că Susan stătea nemişcată:

— Aveam optsprezece ani.

Sediul Poliţiei Naţionale apăru în stânga noastră. Pe clădire era arborat un drapel cu o stea galbenă. În faţă se vedeau parcate patru jeepuri galbene, iar vreo şase poliţişti stăteau de vorbă şi fumau. Trecând de ei, am spus:

— După victoria comuniştilor, cumplita baie de sânge pe care-o preziseseră toţi s-a dovedit a nu fi atât de cumplită. Execuţiile se făceau selectiv şi cei mai mulţi duşmani ai statului ajungeau în tabere de reeducare. Însă membrii Poliţiei Naţionale, detestaţi de aproape toată lumea, au fost vânaţi sistematic şi executaţi de noua Poliţie Naţională. Am adăugat: Ce semeni aia culegi.

Am văzut că Susan avea un pachet de ţigări într-o mână, o brichetă în alta, dar stătea nemişcată. În cele din urmă, zise:

— N-am aflat nimic din toate astea la Saigon.

— A fost un război foarte urât la ţară. Dar e deja istorie. Amintirile se estompează iar viaţa merge înainte. E posibil ca generaţia următoare să fie în regulă.

M-am uitat la domnul Cam şi m-am gândit la istoria lui. Poate că aveam să-l întreb despre asta.

Oraşul Bong Son se întindea pe încă o sută de metri de-a lungul Autostrăzii Unu, pe urmă am intrat din nou în regiunea rurală.

— Marea tabără americană, numită Zona de Aterizare Engleză, se afla la vreo câţiva kilometri de-aici, în stânga. Există acolo o cale printre dealuri, An Lao, de unde izvorăşte râul. Am evaluat toată populaţia din vale şi-am instalat-o în cătune aşezate strategic, astfel încât să nu poată ajuta Viet-Congul local ori armata nord-vietnameză cu hrană sau servicii. Valea An Lao a devenit o zonă unde se trăgea fără somaţie şi tot ce mişca era împuşcat – inclusiv animalele domestice şi vietăţile sălbatice. Vânam chiar şi păsări cu automate Browning. Am ars toate construcţiile, am tăiat toţi pomii fructiferi, am inundat cu petrol orezăriile şi am ras pădurea cu chestiile alea numite „pluguri romane”. Pe urmă am aruncat din aer butoaie de carton, pline cu cristale ce produceau un gaz otrăvitor, înecăcios. Am rebotezat Valea An Lao Valea Morţii. Am făcut o pauză. Mă întreb dacă acum mai trăieşte cineva acolo.

Susan nu zise nimic.

Am accelerat până la o sută la oră şi am continuat drumul spre nord. Autostrada Unu cotea din nou spre est, către mare, şi de-a lungul ţărmului erau plaje cu nisip alb, iar în stânga noastră coline de nisip alb, acoperite cu tufăriş pipernicit. I-am spus lui Susan:

— Aici am petrecut Crăciunul 1967. Nisipurile albe de la Bong Son. Ne-au făcut să credem că era zăpadă. Am adăugat: A fost un armistiţiu de patruzeci şi opt de ore. Am primit numeroase pachete de Crăciun de la Crucea Roşie, de la diverse organizaţii şi persoane particulare. La vremea aceea, înainte de Tet, lumea încă mai sprijinea trupele, dacă nu chiar războiul.

Îmi aduceam aminte că acel Crăciun fusese o zi deosebit de călduroasă, iar pe nisipurile albe nu erau copaci care să facă umbră. Cina de Crăciun ne fusese adusă cu elicopterul şi noi şedeam pe nisip şi mâncam curcan cu toate felurile de garnituri, încercând să alungăm muştele şi să ferim mâncarea de nisip.

Un puşti din Brooklyn, pe care-l chema Savino, văzuse o prăjină lungă de bambus şi hotărâse să-şi facă un umbrar cu mantaua lui de cauciuc. Întinsese mâna după prăjină, cineva strigase la el să renunţe, el trăsese prăjina, care era legată cu un fir de un puternic mecanism exploziv, şi se întorsese în Brooklyn într-un sac din plastic.

Mai mulţi tipi fuseseră răniţi, jumătate din pluton asurzise şi fragmente din corpul puştiului se împrăştiaseră peste tot, inclusiv în gamelele şi cănile tuturor. Crăciun fericit.

Am zis:

— Un tip din plutonul meu a fost ucis în ziua de Crăciun de o încărcătură explozivă ascunsă.

— Îţi era prieten?

— El… nu venise de multă vreme. Am adăugat: Era pierdere de timp să te împrieteneşti cu noii-veniţi. Aveau şanse mici de supravieţuire şi aduceau moartea şi pentru cei din jurul lor. Dacă mai erau în viaţă după treizeci de zile, le strângeai mâna sau ceva de genul ăsta.

Am depăşit zona de operaţiuni unde luptasem, iar acum nu mai recunoşteam terenul.

Domnul Cam părea să stea incomod cu braţele la spate. Susan observă asta şi mă întrebă:

— N-ar trebui să-l dezlegăm?

— Nu.

— Nu poate sări din maşină la viteza asta.

— Nu.

Susan îşi aprinse în cele din urmă o ţigară. De fapt, şi eu voiam una, poate fiindcă eram tot cu gândul la zona de operaţiuni Bong Son, când fumam un pachet pe zi. Am spus:

— S-auzim ce spune domnul Cam. Întreabă-l dacă-şi aminteşte de război.

Ea îl întrebă, dar el nu părea dornic să răspundă. În cele din urmă vorbi, iar Susan îmi traduse:

— Avea treisprezece ani când s-a terminat războiul. Locuia într-un sat la vest de Nha Trang şi îşi aminteşte când au venit comuniştii. Spune că mii de soldaţi sud-vietnamezi au trecut prin satul lui, retrăgându-se din munţi, şi toată lumea ştia că războiul se sfârşise. Mulţi oameni fugeau spre Nha Trang, dar el a rămas în satul lui, cu mama sa şi două surori.

— Şi ce s-a-ntâmplat?

Ea îl îndemnă puţin, el vorbi pe un ton calm, iar Susan traduse:

— Spune că toţi erau speriaţi, dar soldaţii nord-vietnamezi, când au venit, s-au purtat bine. În satul lui rămăseseră doar femei şi copii, însă femeile n-au fost molestate. Dar comuniştii au găsit un tânăr ofiţer care avea un picior amputat şi l-au luat cu ei. Mai târziu au venit activişti de partid şi i-au luat pe toţi la întrebări. Au găsit doi funcţionari ai fostului guvern deghizaţi în ţărani şi-au dispărut şi ei. Dar nimeni n-a fost împuşcat în sat.

Am dat din cap.

— Şi tatăl lui? Fraţii?

Susan îl întrebă şi omul răspunse:

— Tatăl lui fusese ucis pe front cu mulţi ani în urmă. Avea un frate mai mare înrolat în armata Vietnamului de Sud, care luptase în munţi, de unde nu s-a mai întors niciodată. Spune că mama lui îl aşteaptă şi-acum.

M-am uitat la domnul Cam şi-am văzut că era supărat. Şi Susan părea tulburată de povestea vietnamezului. Amintiri din acele timpuri începeau să mă năpădească.

Când te aventurezi într-o călătorie ca asta, trebuie să te aştepţi la ce-i mai rău şi n-o să fii dezamăgit.

Ne-am continuat drumul pe autostrada întunecată, prin noapte şi înapoi în trecut.

23

Ne depărtasem cu vreo trei sute de kilometri de Nha Trang şi era aproape 10 seara. Eu menţineam viteza redusă ca să economisesc benzină şi oricum nu ne grăbeam. M-am uitat la contorul de combustibil şi acul indica un sfert de rezervor plin. Am întrebat-o pe Susan:

— Cât mai e până la Da Nang?

Ea verificase deja şi spuse:

— Cam o sută cincizeci de kilometri. Cum stăm cu benzina?

— Am consumat ceva mai mult când am fugit de poliţie. S-ar putea să ajungem la Da Nang dacă folosim şi cei douăzeci de litri din canistre. Sau poate că găsim pe drum o staţie de benzină deschisă nonstop.

— În ultimii trei sute de kilometri am trecut doar pe lângă patru benzinării, toate închise.

— Nu trecem şi prin Quang Ngai?

— Ba da. E chiar pe Autostrada Unu. Capitală de provincie. La vreo şaptezeci şi cinci de kilometri de-aici.

— Scoate ghidul meu turistic şi vezi dacă e menţionată vreo staţie de benzină.

Susan îmi zise:

— Păi, e o hartă mică a oraşului… e un hotel, o pagodă, o biserică, un oficiu poştal, un local numit

Restaurantul Orez Treizeci şi Patru, o staţie de autobuz…

— Maşinile lor pot merge cu orez.

— Aşa cred. Pe harta asta nu apare vreo staţie de benzină. Dar trebuie să existe câteva într-un oraş de mărimea asta. Poate că e deschisă vreuna. Dacă nu, adăugă ea, mai e un oraş după Quang Ngai şi înainte de Da Nang, unde am putea găsi ceva. Se numeşte Hoi An, un fost port chinezesc. Turistic şi fermecător. Am făcut o excursie acolo când eram la Hue. Sunt multe locuri de cazare la Hoi An şi poate că există şi o staţie de benzină deschisă până târziu. Între Hoi An şi Da Nang nu mai e nicio localitate.

— Bine. Să vedem cum stau lucrurile.

Vietnamezul îşi dădu seama că discutam despre combustibil şi-i spuse ceva lui Susan. Ea îmi zise:

— Domnul Cam, care-i acum prietenul nostru, zice că putem cumpăra benzină de la vânzători particulari, care o comercializează la tarabe aşezate de-a lungul drumului. Trebuie să ne uităm după un indicator pe care scrie *et-xang,* ceea ce înseamnă „benzină”.

— Şi ţin deschis toată noaptea?

— Cam aşa. Te duci la casa de lângă semn şi ei îţi vând benzină. Şi eu am făcut aşa când eram cu motocicleta. Benzina se vinde de obicei în sticle de băuturi răcoritoare şi e scumpă.

— Câte sticle de Coca-Cola ne trebuie ca să umplem un rezervor?

— N-am calculatorul la mine. Uită-te după un indicator pe care scrie *et-xang.*

— Mai spune o dată de ce nu şi-ar face domnul Cam datoria civică de-a merge la poliţie. Fă-l să creadă că viaţa lui depinde de răspunsul tău.

Susan tăcu o vreme, pe urmă spuse:

— Nici măcar n-aş putea traduce ideea de datorie civică. Dacă omul îşi recapătă maşina şi cam o sută de dolari pentru sine, două sute pentru domnul Thuc şi vreo câteva sute ca să repare

stricăciunile, n-o să se ducă la poliţie. Când are loc un accident la Saigon, ultimul lucru pe care şi-l doresc cei implicaţi e să apară autorităţile.

— Bine. Am închis subiectul.

Domnul Cam voia o ţigară, şi chiar o merita. Susan i-o aprinse şi i-o ţinu în timp ce el pufăia.

Am ajuns la o localitate numită So Huynh, un sat pitoresc de pe ţărm înconjurat de mlaştini sărate. L-am traversat cât ai clipi şi-am ajuns din nou în teren deschis.

Am mers mai departe şi autostrada se depărta de coastă, trecând printr-o zonă de cătune şi orezării.

Am aruncat o privire spre contorul de combustibil şi-am văzut că benzina scăzuse sub un sfert de rezervor. Drumul era neted şi eu menţineam viteza sub optzeci de kilometri pe oră. M-am gândit că aşa puteam economisi destulă benzină ca să ajungem la Quang Ngai. Dacă nu, aveam cei douăzeci de litri din canistre.

Nu văzusem niciun semn care să indice distanţele între localităţi sau măcar vreunul care să menţioneze numele unui oraş. Aflam toate astea de pe hartă. Drumul era când bun, când mizerabil, mai ales mizerabil. Ţara asta mai avea multe de făcut, dar sincer vorbind, după treizeci de ani de la război, străbătuse un drum lung.

Susan spuse:

— Ar trebui să fim aproape de Quang Ngai. E pe partea asta a râului Tra Khuc şi Autostrada Unu devine strada principală. Poate că n-ar trebui să trecem prin oraş la ora asta. Şi chiar dacă găsim o staţie de benzină deschisă, trebuie să schimbi locul cu domnul Cam.

— Şi ce sugerezi?

— Să tragem maşina după nişte copaci şi să aşteptăm până în zori. Putem să intrăm în Quang Ngai de dimineaţă şi să facem plinul.

— În regulă. Caută un loc unde să oprim.

Am încetinit şi-am început să ne uităm după un loc unde maşina nu ar putea fi văzută.

Ne aflam la doar câţiva kilometri de Quang Ngai şi vedeam luminile oraşului la orizont. Era uimitor, mi-am zis, cât de diferite erau oraşele faţă de regiunea înconjurătoare, fără suburbii, fără pieţe mari şi, evident, fără staţii de benzină. Partea bună era că, de când plecasem, nu văzusem niciun poliţist pe autostradă, cu excepţia celor doi pe care-i proiectasem într-un şanţ. Dar, după spusele lui Susan, militarii patrulau pe autostradă după lăsarea întunericului şi, dacă ar fi fost un singur vehicul militar pe şosea şi o singură maşină civilă – a noastră – am fi fost opriţi fără niciun motiv. Atuul nostru era, desigur, Coltul 45. Militarii nu s-ar aştepta la aşa ceva.

Quang Ngai se afla cam la un kilometru în faţă, dar nu vedeam niciun loc unde-aş fi putut opri. În jur erau mai ales orezării şi sate, iar terenul era deschis, cu excepţia câtorva pâlcuri de palmieri care nu ofereau niciun camuflaj.

Am zărit o ridicătură de teren în mijlocul unei orezării, legată de autostradă printr-un dig sau val de pământ. Bănuiam ce era acolo, însă mi-au trebuit câteva secunde până să-mi dau seama. Am zis:

— Acolo e o movilă funerară. Putem parcă în spatele ei şi nimeni n-o să ne vadă.

Am încetinit şi am intrat cu roţile pe digul de pământ ce trecea printre orezăriile inundate. Dintr-o dată, domnul Cam îşi ieşi din minţi.

— Care-i problema lui?

— Zice că aia e o movilă funerară.

— Ştiu ce e. Noi ne săpam adăposturile de noapte în movile funerare. Pământ moale, înălţime potrivită, spaţiu de tragere…

— Vrea să ştie de ce mergi spre movila funerară. Ar trebui să opreşti.

Am oprit la jumătatea drumului şi domnul Cam se linişti.

— Ce spune?

Susan vorbi cu el, iar omul începu din nou să se agite. Ea îmi zise:

— L-am anunţat că vom petrece noaptea acolo. Nu e prea încântat de idee.

— Ce naiba, toţi sunt morţi în locul ăla. Spuneai că vom fi foarte respectuoşi şi ne vom ruga toată noaptea.

— Paul, el n-o să petreacă noaptea lângă o movilă funerară. Ar trebui să-l legi de mâini şi de picioare. Vietnamezii sunt foarte superstiţioşi. În plus, ei consideră asta lipsă de respect.

— Eu nu sunt superstiţios ori sensibil la tradiţii.

— Paul.

— Bine.

Am trecut în marşarier şi-am pornit cu spatele pe digul îngust de pământ. Am ajuns pe autostradă, am schimbat viteza şi-am pornit la drum. De îndată ce faci o faptă bună te părăseşte norocul.

Într-adevăr, pe autostradă venea spre noi o pereche de faruri, cam la un kilometru distanţă. Am stins farurile Nissanului şi am încetinit. Luminile pe care le văzusem erau prea joase ca să fi fost ale unui camion sau autobuz, aşa că trebuia să fie ceva mai mic, de pildă o maşină cu tracţiune dublă, probabil o patrulă militară.

Susan spuse:

— Paul, depărtează-te de şosea.

— Ştiu.

Am trecut Nissanul pe tracţiune dublă şi-am coborât pe digul înălţat al şoselei. Lângă drum nu exista canal de scurgere, pentru că orezăria se întindea până la marginea digului. Am condus paralel cu şoseaua, cu roţile din spate în noroiul orezăriei şi cu cele din stânga pe marginea digului. Mergeam într-un unghi de patruzeci şi cinci de grade, poate mai mult, şi mă temeam că Nissanul se va răsturna. Roţile din spate începuseră să alunece şi să se scufunde în noroi. Am oprit maşina.

Am privit spre drum şi am constatat că maşina nu era prea bine ascunsă. Dar era suficient de întuneric ca să nu-mi pierd speranţa, deşi mă pregăteam pentru ce era mai rău. I-am zis lui Susan:

— Dă-mi sacoşa.

Auzeam vehiculul apropiindu-se şi vedeam tot mai bine farurile.

Susan îmi dădu sacoşa, eu am vârât mâna înăuntru şi am găsit patul pistolului. Nu voiam ca domnul Cam să vadă arma, pentru că asta l-ar fi putut determina să se ducă la poliţie.

Simţeam capătul încărcătorului fixat în patul pistolului. Am închis siguranţa şi-am întrebat-o pe Susan:

— Încărcătorul e plin?

— Da.

— E glonţ pe ţeavă?

— Nu.

— Mai ai încărcătoare?

— Două. Adăugă: Sunt speriată.

M-am uitat la domnul Cam, care părea temător. Am avut impresia că repeta în gând versiunea lui pentru autorităţi şi se bucura că era legat.

În câteva secunde am văzut capota vehiculului ce se apropia. Era o maşină mare, semănând cu un jeep, de o culoare întunecată, nu galben, şi-am recunoscut că era militar. Am văzut şoferul, care era concentrat asupra drumului, şi un bărbat pe bancheta din spate.

Tavanul Nissanului se afla cam la nivelul autostrăzii. Era o noapte întunecată şi zeii erau cu noi. Vehiculul militar şi-a continuat drumul.

Am rămas acolo multă vreme, după cum mi s-a părut, pe urmă am trecut Nissanul în marşarier, roţile din spate au rulat pe pământ şi maşina a trecut digul şoselei.

Am stat locului câteva clipe, tot cu farurile stinse, şi-am privit în jur. Era atât de întuneric încât de-abia vedeam la zece metri.

Am pornit cu farurile stinse către Quang Ngai. În luminile oraşului se profilau câteva clădiri pe ambele părţi ale drumului şi am observat ceva ce părea promiţător. Am îndreptat Nissanul către acea siluetă, am oprit şi am aprins farurile.

În dreapta, la capătul unei poteci, era o construcţie ruinată, fără acoperiş. Speram să nu fie un templu budist, altfel am fi avut altă problemă cu domnul Cam.

Am condus încet pe poteca dintre orezării şi am oprit în faţa construcţiei din stuc alb. În vârful zidului din faţă am văzut rămăşiţele unei clopotniţe. I-am spus lui Susan:

— O biserică catolică. Sper că tipul ăsta nu e şi catolic.

Ea îi zise ceva domnului Cam şi el dădu din cap.

Am pătruns în biserică pe intrarea largă, pe urmă am oprit şi am dat Nissanul cu spatele în colţul din faţă al bisericii, ca să nu fie văzut de pe drum.

Farurile luminau ceea ce era de fapt doar scheletul unei clădiri, iar vegetaţia creştea în voie printre dărâmăturile risipite pe podeaua din beton.

Am stins luminile, am oprit motorul şi-am spus:

— Ei bine, aici ne vom petrece noaptea.

Am coborât cu toţii din maşină şi ne-am întins, numai că domnul Cam nu-şi putea întinde braţele prea bine, aşa că l-am dezlegat.

Susan aduse apa şi gustările din maşină şi am luat o masă oribilă. Am întrebat-o:

— N-aveau Ring Dings ori biscuiţi cu brânză la benzinăria aia? Ce-s chestiile astea?

— Nu ştiu. Bomboane. Nu te mai plânge. De fapt, ar trebui să zici mersi.

Domnul Cam mâncă mai mult decât partea lui din pungile de celofan şi bău singur un litru de apă.

N-aveam încotro şi trebuia să-l leg din nou, aşa că i-am strâns degetele mari la spate, i-am luat

sandalele şi l-am pus în spatele maşinii, unde se întinse pe canapea.

Susan şi cu mine ne-am aşezat cu picioarele încrucişate în faţa Nissanului. Singura lumină venea de la stelele de deasupra clădirii fără acoperiş. Ea remarcă:

— Trebuie să fi fost cândva o biserică rurală frumoasă.

— Din astea erau peste tot când am fost aici – biserici şi pagode în ruină. Erau singurele clădiri mai mari din zonă, iar civilii şi militarii se ascundeau în ele. Te fereau de gloanţele armelor mici, dar nu de rachete sau obuze de mortier.

Ea spuse:

— E greu de imaginat un război care face zilnic ravagii în jurul tău. Mă bucur că ai putut să vorbeşti despre asta la Bong Son.

Nu i-am răspuns.

Susan îşi scoase ţigările, protejă cu îndemânare flacăra brichetei şi aprinse repede, ca un soldat experimentat. Ascunse ţigara între palme şi zise:

— Mi-e frig. Pot să iau ceva din valiza ta?

— Sigur. Îţi aduc eu.

— Adu-mi şi rucsacul.

M-am ridicat şi m-am dus la maşină. Am deschis portiera din spate, mi-am scos sacoul albastru din valiză şi-am luat rucsacul ei. I-am pus sacoul pe umeri şi ea a spus:

— Mulţumesc. Nu ţi-e frig?

— Sunt vreo douăzeci de grade.

Susan avea un ceas de voiaj în rucsac şi-l potrivi să sune la miezul nopţii:

— O să-l potrivim din oră în oră, astfel încât, dacă adormim amândoi, să ne trezească.

— Bine. Stau eu primul de pază. Încearcă să dormi.

Ea s-a întins pe podeaua din beton, folosind rucsacul drept pernă.

Am vorbit o vreme, pe urmă mi-am dat seama că adormise.

Am luat Coltul 45 din sacoşa ei, am vârât un glonţ pe ţeavă, apoi mi l-am pus în poală.

Alarma sună la miezul nopţii şi eu am oprit-o înainte s-o trezească pe Susan. Am potrivit soneria la ora unu, în caz că aţipeam. Dar, ciudat, am rămas treaz fără probleme şi-am lăsat-o să doarmă până la patru.

Am schimbat locurile şi i-am dat pistolul.

Am pus capul pe rucsac şi mi-am amintit de vremea când rucsacul meu îmi fusese pernă timp de un an şi dormeam cu puşca în braţe. Întotdeauna dormeam îmbrăcaţi şi încălţaţi, plesnind ţânţarii toată noaptea, făcându-ne griji din cauza şerpilor şi a vietnamezilor. Eram murdari, nefericiţi, uneori uzi şi înfiguraţi, alteori înfierbântaţi şi mereu înspăimântaţi.

Asta nu era cea mai cumplită noapte pe care o petrecusem vreodată în Vietnam, nici pe departe. Dar pentru noaptea asta nu mă puteam învinui decât pe mine.

Cerul se lumină, aducând un fals răsărit, cum se întâmplă la tropice, pe urmă veniră într-adevăr zorii şi se auzi cântecul unui cocoş. Un fascicul de lumină intră printr-o mică fereastră boltită din dreapta, unde fusese cândva altarul. Un ciob de sticlă albastră, prins încă în rama ferestrei, aruncă o fâşie de lumină sinilie asupra podelei şi a peretelui opus.

M-am ridicat în capul oaselor şi-am privit împreună cu Susan ivirea zorilor.

Interiorul micii biserici era acum vizibil şi am putut vedea pereţii văruiţi şi stucul fărâmiţat, locurile unde loviseră gloanţele şi zona unde explozia unui şrapnel zgâriase o frescă estompată a Fecioarei Maria.

Nu rămăsese nici măcar o aşchie de lemn în construcţie, în afară de nişte resturi de cărbuni de la un foc pe care cineva îl făcuse pe podea, în locul unde cândva fusese altarul.

Orezăriile nu atrag multe zburătoare, dar am auzit cântecul unei păsări venind de undeva, apoi pe cel al primului vehicul. Susan spuse:

— Azi e Ajunul Anului Nou vietnamez. Îmi luă mâna. Cred că niciodată nu m-a bucurat atât de mult un răsărit de soare.

Am auzit pe şosea un camion şi un scuter. Am aruncat o privire prin intrarea deschisă şi-am văzut o căruţă şi două fete pe biciclete.

Îmi aminteam de vremea când primele vehicule de pe drum erau dragele de mine, tancuri care puteau declanşa în siguranţă dispozitivele explozive montate în gropi în timpul nopţii. Pe urmă veneau jeepurile şi camioanele pline cu soldaţi americani şi sud-vietnamezi, cu puştile şi mitralierele pregătite să facă faţă oricărei ambuscade puse la cale noaptea.

Apoi veneau civilii, pe jos, în căruţe trase de bivoli, pe biciclete, ducându-se la câmp, la şcoală ori în altă parte.

În mai puţin de o oră de la răsărit, Autostrada Unu avea să fie deschisă, metru cu metru, de la Delta Mekongului până la Zona Demilitarizată, iar viaţa avea să-şi urmeze cursul până la apus.

I-am zis lui Susan:

— Autostrada Unu e deschisă spre Hue.

24

La lumina zilei am văzut pe partea din stânga a Nissanului nişte vopsea galbenă, rezultată după contactul cu jeepul poliţiei. Susan şi cu mine aveam cuţite militare elveţiene şi am răzuit vopseaua, iar domnul Cam, pe care-l dezlegasem, a folosit un ciob de sticlă ca să ne ajute.

Am tăiat în două recipientele de apă din plastic şi-am luat nişte noroi din orezărie pe care l-am întins peste zgârieturi.

În mâl am găsit câteva lipitori. Lui Susan îi făceau greaţă, domnului Cam nu părea să-i pese şi eu aveam câteva amintiri neplăcute în legătură cu ele.

Susan se uită la o lipitoare mare şi grasă din noroiul adunat în sticla de plastic.

— Muşcă?

— Ţi se prind de piele. Au un anestezic natural în salivă, aşa că nu ştii când te muşcă. Tot în salivă au un diluant al sângelui, care curge în ele în timp ce sug. Poţi să le ai pe tine toată ziua şi să nu ştii dacă nu le cauţi periodic. Am avut o dată una la subsuoară care se umflase atât de mult cu sângele meu, încât am strivit-o din întâmplare când m-am întins pe o parte.

Susan se strâmbă.

După ce mă întorsesem din Vietnam, vorbisem probabil mai mult despre lipitori decât despre lupte.

Poveştile astea îi scârbesc totdeauna pe oameni, iar eu mă pricepeam bine la aşa ceva.

Am folosit una dintre cămăşile mele ca să ne ştergem pe mâini.

L-am lăsat pe domnul Cam să conducă şi asta l-a făcut mai fericit decât să stea legat de degetele mari. M-am aşezat lângă el, iar Susan în spate. Am ieşit din biserică şi am intrat pe Autostrada Unu. Câţiva oameni pe biciclete şi scutere se uitară la noi, dar, după toate aparenţele, eram doi turişti occidentali cu un şofer vietnamez, care trăseseră pe dreapta ca să se uite la o ruină din timpul războiului ori să facă o pauză ca să se uşureze.

După câteva minute am ajuns în capitala de provincie Quang Ngai. Eu stăteam cu ochii pe domnul Cam şi Susan purta cu el o conversaţie. Omul părea în regulă, dar Susan zise:

— Vrea să mănânce ceva şi să telefoneze familiei.

— Poate face orice după ce ne lasă la aeroportul Phu Bai din Hue.

Susan îi transmise răspunsul, iar el păru să sufere în tăcere.

Despre Quang Ngai n-aveai ce scrie acasă. Era, de fapt, un oraş urât, dar am zărit o minunată staţie de benzină. Am tras pe dreapta şi i-am spus lui Susan:

— Du-te tu la pompă. Eu o să-i ţin de urât domnului Cam.

Susan coborî din maşină şi pompă benzină. Câţiva oameni care pierdeau vremea pe lângă benzinărie o priveau cum pompa în timp ce domnul Cam şi cu mine şedeam pe scaunele din faţă. Se gândeau probabil că occidentalii aveau femei mai bine antrenate decât vietnamezii. Trebuia doar să te pricepi.

Susan îi plăti tipului care stătuse lângă ea şi care părea foarte curios în legătură cu noi şi cu Nissanul. Îi atrase chiar atenţia lui Susan la zgârieturi şi lovitura din caroserie. Susan pretinse că nu vorbeşte vietnameza.

M-am uitat la domnul Cam. Dacă voia să-şi ia tălpăşiţa, ăsta era cel mai bun moment.

Omul de la pompă îi spuse ceva domnului Cam, care-i răspunse, şi cei doi mai schimbată câteva cuvinte.

Susan urcă în maşină şi-i zise vietnamezului:

— *Cu di.*

Domnul Cam porni motorul şi vârî maşina în viteză. Am întrebat-o pe Susan:

— Ce-a vorbit cu tipul ăla?

— Benzinarul a observat plăcile de înmatriculare din Nha Trang şi-a întrebat dacă mersesem în timpul nopţii. Domnul Cam a zis că nu, tipul a întrebat unde-am stat peste noapte, iar domnul Cam nu i-a răspuns. A fost doar o conversaţie politicoasă, dar nu s-a desfăşurat bine.

— Mă rog, aici nimeni nu cheamă politia pentru orice fleac. Nu?

Susan nu răspunse.

Am parcurs şi restul urâtului oraş şi am traversat râul Tra Khuc pe un pod care arăta de parcă fusese premiul unui joc între pontonierii Viet-Congului şi Divizia de Ingineri a Armatei SUA. Până la urmă, arăta ca şi cum inginerii câştigaseră cu un scor strâns.

Am ajuns din nou în teren deschis, iar Autostrada Unu era acum plină de maşini, căruţe, biciclete, scutere şi pietoni. Mergeam cu numai cincizeci de kilometri pe oră şi am înţeles cum era posibil ca drumul de la Nha Trang până la Hue să dureze zece sau douăsprezece ore în timpul zilei.

M-am uitat pe hartă şi am văzut un asterisc la nord de Quang Ngai, ceea ce însemna un punct de atracţie. Acesta, aflat la doar câţiva kilometri de locul unde eram noi, era descris în engleză şi vietnameză astfel: *Masacrul de la My Lai.* Şi continua: *Aici au avut loc crime de război pe 16 martie 1968, când trei companii americane de infanterie au ucis câteva sute de săteni neînarmaţi. Un monument îi comemorează pe cei morţi şi aminteşte de absurditatea şi tragedia războiului.*

Am zis pentru mine:

— Amin.

Ne-am apropiat de un drum îngust unde se afla un indicator cu o săgeată vopsită pe care scria în engleză: *Masacrul de la My Lai.*

Cum spuneam, nu văzusem până atunci indicatoare rutiere utile, aşa că trebuia să mă întreb cine îl instalase pe ăla şi de ce. M-am mai întrebat şi dacă vreunul dintre cei trei sute de soldaţi americani supravieţuitori care fuseseră acolo se mai întorsese vreodată.

Am privit zona. Se vedeau orezării întinse şi cătune grupate pe porţiuni de teren înălţat, umbrite de palmieri şi înconjurate de bambuşi înalţi. Era ceva tipic pentru ce-mi aminteam eu din Vietnam, deşi luptasem şi în regiuni mult mai accidentate, departe de populaţia din zona de coastă, regiuni pe care le preferasem.

Când luptele se purtau în junglă şi în zonele colinare, te simţeai parcă altfel, era un soi de aventură a tinereţii, un ritual de trecere final. Pe dealuri şi în junglă nu ucideai civili din greşeală sau intenţionat, ca la My Lai, şi nu existau sate pe care să le incendiezi şi nici bivoli indieni pe care să-i împuşti. Băieţii păreau mai concentraţi asupra prezenţei tăcute a junglei primitive şi a pădurilor colinare; eram doar noi şi ele, în cel mai teribil joc de supravieţuire conceput sau jucat vreodată. Războiul avea o anume limpezime, omorurile erau fireşti, în jurul tău nu mureau femei sau copii şi nu exista vreun My Lai.

Am intrat în provincia Quang Nam şi ne-am apropiat de cândva imensa bază aeriană americană de la Chu Lai. Aici, îmi aminteam, fuseseră încartiruiţi câţiva dintre prietenii mei aviatori din „Apocalypse Now”.

Am văzut fire ruginite de sârmă ghimpată de la fosta bază aeriană, pe urmă clădiri din beton abandonate. Am văzut câteva hangare şi zeci de adăposturi din beton pentru avioane, construite pe nisipul alb ce se întindea spre est până către mare. Am distins şi o pistă, acoperită cu obiecte albe pe care nu le-am putut identifica.

Susan văzu încotro mă uitam şi zise:

— Sătenii folosesc vechile piste ca să usuce rădăcini de manioc.

— Zău? Adică milioane de dolari strânşi din taxe au fost cheltuiţi ca să se construiască piste pentru avioanele de vânătoare, iar acum sunt folosite pentru uscarea rădăcinilor de manioc?

— Aşa se pare. Săbii transformate în pluguri. Piste transformate în…

— Ce naiba e maniocul?

— Ştii ce e. Se face budincă de tapioca din el.

— Detest tapioca. Mama mă obliga să mănânc aşa ceva. Ordonă o lovitură aeriană asupra pistei ăsteia.

Susan râse, iar domnul Cam zâmbi. Îi plăceau pasagerii veseli. Am zis:

— Mi-ar plăcea să fiu aici când aviatorii ăia din „Apocalypse Now” ar veni în vizită la Chu Lai. Li s-ar face rău.

Baza de la Chu Lai era întinsă şi noi continuam să mergem pe lângă ea. Am văzut nişte puşti trăgând cărucioare pe-acolo şi-am întrebat-o pe Susan:

— Ce fac ăia?

— Caută resturi metalice. Cândva a fost o afacere formidabilă în Vietnam, dar cele mai multe piese au fost deja găsite. Adăugă: Multe le-au explodat în faţă. Din câte am auzit, în fiecare an erau ucişi ori mutilaţi sute de căutători de metal. Acum recolta e mai slabă, dar mai sigură.

M-am uitat la puştii care săpau în nisip. După treizeci de ani de război şi aproape treizeci de ani de pace şi reconstrucţie, poporul ăsta avea încă multe cicatrice şi răni nevindecate care continuau să sângereze. Poate că asta aveam noi în comun cu ei.

Susan spuse:

— Când sau dacă vei pleca în interiorul ţării, să nu uiţi că multe proiectile neexplodate zac risipite peste tot.

— Mulţumesc.

Într-adevăr, chiar şi în timpul războiului existau atâtea mecanisme neexplodate, încât aveai şanse egale să fii aruncat în aer de propriile proiectile sau de încărcăturile explozive ale inamicului.

M-am uitat la domnul Cam. Era limpede că nu dormise bine cu o noapte în urmă, pentru că mai avea puţin şi aţipea. L-am scuturat de umăr şi l-am întrebat:

— Ştii că douăzeci şi cinci la sută dintre accidentele auto din America au drept cauză şoferii obosiţi?

— A?

Susan îi traduse ceva, dar nu exact ce spusesem eu:

— Vrea nişte cafea.

— Oprim la următorul Burger King.

Ea îi spuse ceva domnului Cam, dar n-am auzit cuvintele „Burger King”.

Ţărmul se curba acum spre interior şi autostrada traversă câteva poduri mici peste râuri şi pâraie ce coborau dinspre dealuri şi se îndreptau spre mare. Era într-adevăr o ţară frumoasă şi o admiram acum mai mult decât pe vremea când trebuia să merg pe jos şapte zile pe săptămână.

Susan zise:

— Zona asta a constituit centrul civilizaţiei Champa. Când ai fost aici ai văzut Turnurile Cham?

— Le-am văzut, dar nu ştiam ce reprezintă. Noi le foloseam ca turnuri de supraveghere sau pentru observarea artileriei inamice. Am văzut totul cu ochii unui soldat. Mă bucur că m-am întors. Mă bucur că eşti cu mine.

— Eşti foarte drăguţ. Să nu uiţi că ai zis asta.

Am mai mers o vreme, pe urmă m-am uitat pe hartă.

— Aici se vede că Autostrada Unu trece la mare distanţă de Da Nang, spre vest, deci nu trebuie să trecem prin oraş.

— Parcă spuneai că ai plecat din Vietnam de la Da Nang.

— Da. Pe 3 noiembrie 1968. Am prins un elicopter de la Quang Tri până la baza aeriană de la An Khe, mi-am strâns lucrurile în geamantanul pe care nu-l mai văzusem de când fusesem în permisie, mi-am pus în ordine toate documentele, am fost la medic să vadă dacă am vreo boală venerică, mi-am luat rămas-bun de la câţiva tipi şi am *di di mau* dracului de-acolo. Am prins un elicopter mare spre Da Nang. Am deschis focul undeva deasupra regiunii colinare. Îţi dai seama? Eu aveam mai puţin de şaptezeci şi două de ore de

stat în ţara asta şi ticăloşii ăia încercau să mă ucidă în drum spre Da Nang. Dar, în afară de câteva găuri în elicopter, am ajuns cu bine. Pe urmă, în timp ce mă aflam în barăcile de tranzit aşteptând avionul spre casă, a doua zi, pe la trei dimineaţa, vietnamezii au lansat câteva obuze de mortier spre barăcile celor ce plecau acasă. Am adăugat: Au făcut-o intenţionat.

— A fost cineva rănit?

— Sala de mese pustie, care era alături, a sărit în aer, iar în barăci au pătruns câteva şrapnele. Eu am fost azvârlit din patul de sus şi m-am rănit din nou la cap. Dar nimeni n-a observat şi-am prins avionul de San Francisco.

— Pot să jur că erai fericit să te întorci acasă.

O vreme, eu n-am răspuns, pe urmă am zis:

— Eram… dar… mă gândeam să rămân alături de compania mea… toţi cei care plecau aveau sentimente confuze în legătură cu părăsirea prietenilor… era straniu, şi senzaţia asta a stăruit câteva luni… nu era o dorinţă de moarte, era o combinaţie de sentimente care includea şi gândul că n-aveam să-mi găsesc locul printre oameni normali. E greu de explicat, dar aproape toţi cei care-au luat parte la război îţi vor spune acelaşi lucru.

Ea nu comentă.

Am mers o vreme în tăcere, apoi am traversat un pod peste râul Cam Le şi i-am zis lui Susan:

— Întreabă-l pe domnul Cam dacă râul Cam Le îi poartă numele.

Ea îmi spuse:

— Nu există prea multe cuvinte în vietnameză, Paul, iar numele proprii sunt şi mai puţine, aşa că o să întâlneşti multe nume şi cuvinte apărând cu mare frecvenţă. Încearcă să nu le încurci şi, nu, râul nu poartă numele domnului Cam.

Vietnamezul înţelese că vorbeam despre el şi se tot uita peste umăr la Susan. Ea îi zise ceva şi omul râse.

Cred că trecuse peste faptul că fusese răpit, aproape ucis într-o urmărire cu toată viteza, legat, culcat în frig şi ameninţat cu moartea. Sau poate că zâmbea gândindu-se la bacşişul lui. Sau la răzbunare. Tristul adevăr era că, dacă Susan n-ar fi fost cu mine, n-aş fi avut încotro şi l-aş fi ucis. Mă rog, sigur că aveam de ales, însă alegerea corectă ar fi fost să scap de el. Şi totuşi, în sinea mea ştiam că omorâsem prea mulţi vietnamezi, inclusiv pe cei doi poliţişti, iar gândul de-a mai ucide unul îmi întorcea stomacul pe dos. Dar dacă eu credeam că tot ce făceam aici era important şi just, atunci, ca în 1968, aş fi făcut ce trebuia să fac pentru Dumnezeu, pentru ţară şi pentru Paul Brenner.

Aeroportul din Da Nang se zărea în depărtare, la dreapta noastră, şi dincolo de aeroport vedeam linia joasă a orizontului marelui oraş.

Îmi aduceam aminte că aeroportul era mai mare şi mai performant decât Tan Son Nhat, şi asta fiindcă americanii îl construiseră în întregime. Acum, după cum scria pe hartă, era considerat aeroport internaţional. I-am spus lui Susan:

— Se poate usca o grămadă de manioc pe pistele alea.

— E un important aeroport civil şi militar. Peste câţiva ani vei putea zbura spre State de-acolo.

— Dar acum?

— Există deja avioane americane de marfă care fac uneori curse de-acolo.

De fapt, ştiam asta. Ăsta era Planul C de fugă după spusele domnului Conway. Paul Brenner, într-un container pe care scria „banane” sau altceva, încărcat într-un avion de marfa. Ar fi putut merge. Sau poate că nu.

Susan îşi scoase aparatul foto şi făcu o poză a aeroportului din depărtare. Zise:

— O amintire pentru tine. Şi nimeni nu încearcă să te ucidă de data… mă rog… ştii ce vreau să spun.

— Da.

— Vin uneori cu avionul aici pentru afaceri. Spuneai că n-ai fost niciodată pe Plaja China?

— Nu.

— Nici pe Muntele Maimuţei?

— Urăsc maimuţele.

— Cred că n-ai stat prea mult aici.

— Am stat exact şaptezeci şi una de ore şi zece minute. Şi n-am făcut un pas în afara bazei aeriene.

— Da. Voiai să ajungi acasă.

— Într-un fotoliu de pasager, nu în cala avionului.

Mi-am amintit alt reportaj de televiziune din perioada ultimelor zile ale Vietnamului de Sud şi i-am zis lui Susan:

— În 1975, pe la începutul lunii martie, când sfârşitul era aproape, compania aeriană World Airways a trimis două Boeinguri 727 într-o misiune de binefacere, pentru salvarea refugiaţilor civili de la Baza Aeriană Da Nang. Când a aterizat primul avion, cam o mie de bărbaţi, femei şi copii isterizaţi s-au îmbulzit în el. Dar militarii sud-vietnamezi au hotărât că meritau să se salveze în locul civililor şi-au început să tragă în refugiaţi, iar două sute de soldaţi din regimentul sud-vietnamez Pantera Neagră i-au aruncat pe toţi din avion.

— Cumplit.

— Pilotul celui de-al doilea Boeing a avut prezenţa de spirit să nu aterizeze, dar camerele de luat vederi din avion au surprins imagini cu refugiaţi atârnând de locaşul roţilor de la primul avion care zbura peste Marea Chinei de Sud. Unul câte unul, oamenii de-acolo căzeau în mare.

— Doamne…

— Am încercat să-mi imaginez panica şi disperarea acelor ultime zile de dinaintea capitulării finale. Milioane de refugiaţi, unităţi militare destrămate în loc să lupte, paralizia autorităţilor de la Saigon şi Washington şi cutremurătoarele imagini ale haosului şi

dezintegrării pe ecranele televizoarelor din întreaga lume. O umilinţă totală pentru noi, un dezastru absolut pentru ei.

După cum s-a văzut ulterior, băieţii răi nu erau atât de răi, iar cei buni nu erau aşa de buni. Oricum, totul ţine de percepţie, de informarea publicului şi de propagandă. Ambele tabere ajunseseră dezumanizate de atâta timp, încât uitaseră că erau cu toţii vietnamezi şi cu toţii oameni.

Susan spuse:

— N-am ştiut nimic din toate astea… nimeni nu vorbeşte despre asta.

— Poate că-i mai bine.

Autostrada Unu ajunse la o bifurcaţie, m-am uitat pe hartă şi-am făcut semn spre stânga. Domnul Cam o luă într-acolo şi am continuat drumul. Autostrada de lângă Da Nang era plină de camioane, maşini şi autobuze, iar domnul Cam făcea depăşiri din minut în minut, sfidând vehiculele ce veneau din faţă.

Susan îi spuse s-o lase mai moale şi el trecu în spatele unui camion, ceea ce-l întristă. Era ajunul sărbătorii Tet, iar el voia să se întoarcă la familia lui din Nha Trang. Fusese la un pas de-a ajunge acolo îmbălsămat.

Terenul începu să se înalţe şi în faţă au apărut munţi uriaşi, cu ramificaţii coborând direct în Marea Chinei de Sud. Harta arăta că autostrada trece printre munţii din zare, dar eu nu pricepeam cum. La un moment dat, i-am zis lui Susan:

— Ai fost pe drumul ăsta?

— Da. Ţi-am spus, am luat autobuzul torturii de la Saigon la Hue. A fost un coşmar. Aproape la fel de teribil ca şi călătoria asta.

— Da. Drumul ăsta de munte e periculos?

— Îţi taie răsuflarea. Există o singură trecătoare prin munţi, numită Hai Van, în franceză Col des Nuages.

— Trecătoarea Noroasă.

— Da. Susan continuă: Munţii ăştia despărţeau ceea ce era pe-atunci Vietnamul la Nord de regatul Champa, prin care tocmai am trecut. Există o diferenţă sensibilă de climă între cele două regiuni, mai ales iarna.

— Ninge la Hue?

— Nu, Paul. Dar va fi mult mai rece de cealaltă parte a Trecătorii Noroase şi s-ar putea să plouă. Asta e limita nordică a climei tropicale. Adăugă: Sper că ţi-ai luat ceva călduros de îmbrăcat.

De fapt, nu-mi luasem. Dar nu trebuia să dau vina pe Karl ori pe altcineva pentru asta. Fusesem de cealaltă parte a trecătorii în ianuarie şi februarie ’68 şi-mi aminteam zilele ploioase şi nopţile reci. I-am spus lui Susan:

— Tu ai ceva călduros în rucsacul ăla fără fund?

— Nu. Voi cumpăra.

— Sigur.

Am continuat să urcăm pe munte. În stânga drumului era un versant abrupt, stâncos, iar în dreapta, nu departe de roţile Nissanului, un perete vertical până în Marea Chinei de Sud. Susan îmi zise:

— E spectaculos.

Domnul Cam nu admira peisajul, slavă Domnului, dar am observat că i se albiseră încheieturile de la mâini. Atunci i-am spus lui Susan:

— Zi-i să tragă pe dreapta. Voi conduce eu.

— Nu. Sunt poliţişti la capătul trecătorii.

Am urcat până la vreo cinci sute de metri altitudine, judecând după distanţa până la nivelul apei. Muntele din stânga noastră avea încă cel puţin o mie de metri. Dacă ar fi trebuit să conduc pe aici cu o noapte în urmă, pe întuneric, n-ar fi fost deloc amuzant.

După un interval ce mi s-a părut lung, ne-am apropiat de capătul Trecătorii Noroase. Terenul se aplatiză, iar de ambele părţi ale drumului se

vedeau vechi buncăre din beton şi fortificaţii din piatră.

Domnul Cam zise ceva şi Susan îmi traduse:

— Vrea să ştie dacă doreşti să oprim şi să facem poze.

— Data viitoare…

— Toţi opresc aici. Ar trebui să poposim şi noi. O să dea mai puţin de bănuit.

— Spune-i să tragă pe dreapta.

Şoferul se conformă, iar eu i-am zis lui Susan:

— Fă o fotografie şi hai să plecăm de-aici.

Stăteam cu ochii pe nişte poliţişti care-şi pierdeau vremea de cealaltă parte a drumului. Se uitau la toate maşinile şi la turişti, dar păreau prea leneşi ca să traverseze drumul. Totuşi, nu se ştie niciodată.

Vreo douăzeci de puşti năvăliră spre Nissan, vârând pe geamuri suveniruri inutile şi stupide.

Câţiva copii aveau modele din aluminiu ale elicopterelor Huey şi am fost surprins că jucăriile reproduceau fidel aparatele de zbor după aproape treizeci de ani de la plecarea americanilor.

Unul dintre ei bătea în geam cu micul lui Huey şi am văzut că pe o latură a elicopterului era perfect desenată, cu negru şi galben, emblema Diviziei Întâi Aeropurtate. Atunci am exclamat:

— Trebuie să am chestia aia.

Apoi întredeschis geamul şi-am negociat preţul cu puştiul. Trăgeam amândoi de elicopter, până când am dat drumul unui dolar, de parcă ne târguiam pentru droguri.

Apoi i-am zis domnului Cam:

— *Cu di.*

El porni motorul şi am continuat traversarea trecătorii, ajungând de cealaltă parte. Susan mă întrebă:

— Îţi place jucăria ta?

— Nu găseşti oriunde aşa ceva.

Am rotit micul elicopter, pe urmă am scos un şuierat ca de rachetă lansată, urmat de răpăitul unei

mitraliere Gatling.

Domnul Cam râse, dar era un râs nervos. Susan întrebă:

— Te simţi bine?

— Mă apropii de aterizare.

Am ţinut elicopterul suspendat în aer şi l-am depus pe tabloul de bord.

Domnul Cam şi domnişoara Susan tăceau. Îmi place să fac pe nebunul.

Ne aflam acum pe partea povârnită a Trecătorii Noroase. Se iscă vântul, pe urmă ploaia începu să stropească parbrizul. Vietnamezul porni ştergătoarele şi aprinse farurile.

Ne-am continuat drumul la vale, în timp ce ploaia se înteţea, iar vântul zgâlţâia maşina. I-am aruncat o privire domnului Cam, care părea puţin îngrijorat, moment în care noi ar fi trebuit să fim îngroziţi.

În ambele sensuri, traficul era redus, dar suficient pentru a face coborârea mai nesigură.

După cincisprezece minute ajunsesem la o altitudine mai mică, unde norii se răriseră, iar ploaia şi vântul slăbiseră în intensitate. Susan îmi spuse:

— Vânturile astea vin din nord-est şi sunt numite vânturi chinezeşti. Aici e iarnă şi nu e un timp potrivit pentru traversarea ţării.

Am coborât aproape de nivelul mării şi după câteva minute am văzut o suprafaţă întinsă de teren neted.

Susan îmi zise:

— Am părăsit vechiul regat Champa şi ne aflăm în provincia Hue. Oamenii de-aici sunt ceva mai rezervaţi şi mai puţin prietenoşi decât cei de unde-am venit.

— Deci Trecătoarea Noroasă e un fel de hotar Mason-Dixon.

— Aşa cred.

Cerul era acoperit cu nori compacţi, joşi, cenuşii, astfel încât pământul părea umed, iar

vegetaţia lipsită de culoare şi pipernicită.

Mi-am amintit foarte limpede peisajul de iarnă, de fapt, mirosul jilav de-acum şi cărbunii arşi în fiecare colibă, oferind o brumă de căldură în vântul umed şi rece.

Ajunsesem acum pe teren neted; în dreapta era o cabană jalnică din bambus, iar în pragul uşii stătea un ţăran, fumând şi privind ploaia. Privindu-i chipul inexpresiv, am înţeles puţin vieţile acestor cultivatori de orez: muncă de la răsăritul soarelui până la apus, acasă un prânz pregătit la foc, apoi la culcare.

Dar mai erau şi lipitorile, picioarele inflamate, paraziţii din colibe şi păduchii din păr.

Şi când începeau războaiele, cum se întâmplase mereu în ţara asta, ţăranii erau primii recrutaţi şi primii care mureau – cu milioanele, purtând primele lor haine decente şi cărând câte o armă care i-ar fi costat câştigul pe doi ani de muncă în orezării.

Văzusem toate astea cu mult timp în urmă, deşi de-abia acum le înţelegeam. Înţelegeam şi că atât de mulţi intraseră în Viet-Cong în speranţa unei vieţi mai bune după victorie. Însă, aşa cum zicea prietenul meu francez de la Tan Son Nhat, cu cât mai mult se schimbă lucrurile, cu atât mai mult rămân la fel.

Cerul era cenuşiu, ploaia cădea peste pământul negru, necultivat al orezăriilor şi regiunea rurală părea moartă şi părăsită.

Era ajunul sărbătorii Tet şi mi-am adus aminte de aceeaşi zi din urmă cu mulţi ani, înghesuit într-un buncăr construit în grabă la poalele dealurilor de la vest de Quang Tri, nu departe de locul ăsta. Ploua şi eu fumam o ţigară. Umezeala cenuşie se strecura în buncărele pline de noroi şi în sufletele noastre.

Atunci nu ştiam asta, dar după câteva ore urma să înceapă o bătălie ce-avea să dureze o lungă şi sângeroasă lună de zile. Iar la sfârşit, Hue şi

Quang Tri aveau să fie în ruină, sacii pentru cadavre aveau să se termine înaintea muniţiei şi nimic n-avea să mai fie la fel, aici ori acasă.

Susan spuse:

— Cincizeci de kilometri până la Hue.

M-am gândit cum scăpasem ca prin urechile acului când am plecat de-aici în ’68, şi cum evitasem mai recent pericolele. Ţara asta dăduse culoare vieţii mele şi îmi schimbase cursul istoriei personale nu o dată sau de două ori, ci de trei ori de-acum. Ar fi trebuit să mă întreb ce mă tot trăgea încoace.

Cartea a cincea
HUE

25

Trecuse puţin de ora prânzului. Ploaia încetase, dar cerul rămânea acoperit. Am văzut un mic avion cu elice aterizând la aeroportul Phu Bai din Hue, în partea dreaptă a Autostrăzii Unu. Şi aici fusese cândva o bază aeriană americană, deşi nu una importantă.

Susan vorbi cu domnul Cam, iar acesta intră pe partea aeroportului unde se afla parcat un jeep al poliţiei. Ploaia spălase noroiul de pe porţiunea lovită a caroseriei şi mi-am imaginat urmele de vopsea galbenă de pe aripa din faţă a Nissanului. Cei doi poliţişti ne priviră cu atenţie în timp ce treceam. Mi-am amintit de sfatul domnului Conway de-a evita aeroporturile, dar, aşa cum stăteau lucrurile, trebuia să arunc momeala într-un astfel de loc.

Mergând prin aeroport, am văzut câteva urme ale armatei şi aviaţiei americane – buncăre din beton, adăposturi şi un turn de control de care-mi aduceam aminte.

Nu era un loc aglomerat, aşa că vietnamezul a reuşit să parcheze într-un spaţiu de lângă micul terminal. Am ieşit cu toţii din Nissan, eu am deschis portiera din spate şi-am dat jos bagajele noastre.

Domnul Cam stătea neliniştit lângă noi, aşteptând să vadă ce-avea să se mai întâmple. Nu era mort, deci intrase deja în joc.

Mi-am scos portmoneul şi-am numărat două sute de dolari, pe care i-am dat zicându-i:

— Pentru domnul Thuc.

El zâmbi şi se înclină.

Pe urmă am arătat spre aripa avariată a Nissanului şi l-am întrebat:

— Cât face?

El înţelese şi zise ceva, iar Susan îmi spuse că era vorba de trei sute de dolari. I-am dat fără să mă tocmesc, aşteptând cu nerăbdare să justific astfel cheltuiala asta o dată ajuns acasă: *Avarie la maşină închiriată, survenită când scoteam de pe şosea o maşină a poliţiei, omorând doi poliţişti – 300 dolari. Fără chitanţă.*

M-am uitat cu atenţie la stricăciune şi i-am arătat domnului Cam câteva urme de vopsea galbenă. Am mimat că le răzui, dar el dădu repede din cap. Pe urmă am mai scos o sută dolari pe care i-am dat pentru el.

Omul îmi zâmbi cu gura până la urechi şi se înclină. Am întrebat-o pe Susan:

— Crezi că-i de-ajuns după ce mai că l-am omorât?

— Sigur. Eu ce primesc?

— Tu ai venit de bunăvoie. El a fost răpit.

Am vârât mâna în maşină, am luat elicopterul-jucărie de pe tabloul de bord şi i l-am întins domnului Cam, spunându-i:

— Un dar care să-ţi amintească mereu de călătoria asta.

De parcă ar fi avut nevoie.

Susan traduse ceva şi domnul Cam se înclină, apoi îmi zise în engleză:

— Mulţumesc. La revedere.

M-am uitat la ceas şi i-am spus:

— Acum noi mergem cu avionul la Hanoi. Crezi asta?

El zâmbi şi spuse:

— Hanoi.

— Aşa e. I-am zis lui Susan: Spune-i pentru ultima oară să nu se ducă la poliţie.

Ea se conformă.

Ne-am urat *Chuc Mung Nam Moi*, domnul Cam s-a suit în Nissan şi a plecat. Am întrebat-o pe Susan:

— Se duce la poliţie ori la Nha Trang?

— La Nha Trang.

Ne-am adunat bagajele şi am intrat în terminalul care avea aspectul anilor şaizeci, era aglomerat, dar nu înţesat de lume. Pe panoul de sosiri şi plecări se aflau afişate curse doar de la şase după-amiază. Susan spuse:

— Majoritatea zborurilor pentru sărbătoarea Tet a încetat şi toată lumea e deja acasă.

— Eu, nu. Nici tu. Deodată mi-am amintit: Am fost aici o dată ca să prind un avion militar spre An Khe. Dar era plin şi nu m-am putut urca. Avionul a decolat şi a lovit un elicopter care se ridica în aer la capătul pistei. Au murit toţi.

Susan nu răspunse.

M-am uitat în jur şi am văzut tipi în uniformă, înarmaţi, care mergeau câte doi, având aceeaşi costumaţie ca şi Agresivul de la Tan Son Nhat. Trebuie să fi fost patrule de grăniceri. Doi dintre ei opriră un occidental şi-i cerură biletele şi actul de identitate. I-am zis lui Susan:

— În regulă, am stat destul aici. Vom lua fiecare câte un taxi spre hotelul Century Riverside. Eu voi pleca primul. Tu vii după mine şi încerci să găseşti o cameră. Dacă nu reuşeşti, aşteaptă-mă în hol.

— Mai bine la bar. Vreau să beau ceva.

— Şi eu. Unde-i pistolul?

— La mine.

— Ce-ar fi să te duci la toaletă, să-l pui în sacoşa ta şi să mi-o dai mie?

— Ce-ar fi să cauţi un taxi?

— Susan…

— E arma mea. Dacă voi fi oprită şi percheziţionată, le voi spune că-i o brichetă. La

revedere.

Am rămas acolo o clipă, dându-i ultimele indicaţii lui Susan:

— Să te laşi în jos când treci cu taxiul pe lângă jeepul poliţiei de la poartă.

— Ştiu.

N-am sărutat-o, m-am întors şi am părăsit terminalul, luând un taxi către hotel.

Până la Hue erau vreo zece kilometri şi pe drum am trecut prin oraşul Phu Bai, de care-mi aminteam vag. Vedeam în depărtare pagode şi mormintele împăraţilor risipite pe terenul jos, în pantă.

Am traversat un râu şi Autostrada Unu deveni strada Hung Vuong. Nu cunoşteam Hue, dar auzisem despre el şi ştiam că ne aflam în Oraşul Nou, pe ţărmul estic al râului Parfumului. Vechiul Oraş Imperial era pe ţărmul opus.

Oraşul Nou avea un aspect plăcut şi se întindea pe o suprafaţă mică, dar mai mare decât atunci când îl văzusem ultima oară dintr-un elicopter, în 1968, când nu era decât un morman de moloz.

După câteva minute, taxiul intră pe aleea circulară a hotelului Century Riverside, o clădire de pe malul râului, retrasă de la stradă în grădinile sale. Era o construcţie destul de mare, modernă, cu cinci etaje, minunat decorată în faţă cu un iaz şi o fântână arteziană. Deasupra uşilor atârna o mare pancartă aurie pe care scria: *Chuc Mung Nam Moi – La Mulţi Ani!*

Meritam să stau acolo.

Am plătit şoferul şi a apărut, un băiat de serviciu, care-mi luă valiza şi-mi dădu un bon. Eu am rămas cu geanta de voiaj.

Un portar deschise uşa din faţă şi zise:

— Bine aţi venit la hotel, domnule.

Am intrat în holul mare, spaţios, cu decoraţiuni moderne, de bun-gust. Pe podea erau hârdaie cu lămâi, iar în vaze se aflau ramuri înflorite.

Biroul lung al recepţiei era în stânga. Am zărit cea mai drăguţă fată de-acolo şi m-am dus la ea:

— Vreau să mă cazez. Sunt Bond. James Bond.

I-am dat chitanţa, ea a privit-o, apoi s-a uitat la mine.

— Sunteţi…

— Brenner. Paul Brenner. Scrie pe chitanţă.

— O… scuze.

Bătu ceva pe tastatură şi se uită la ecranul computerului. Mi-am imaginat un mesaj scris cu litere mari roşii: CĂUTAT: VIU SAU MORT. CHEMAŢI POLIŢIA.

Dar fata drăguţă, pe al cărei ecuson scria Dep, ceea ce înseamnă „drăguţă”, zâmbea în timp ce citea pe ecran. Spuse:

— A, da. Domnul Paul Brenner. Bine aţi venit la Century Riverside.

— Mulţumesc.

Aveam impresia că eram îmbrăcat neglijent şi probabil că miroseam urât, trebuia să mă rad şi să mă spăl pe dinţi, dar Dep păru să nu observe. Mă întrebă:

— Aţi făcut o călătorie plăcută?

— Interesantă.

— Da? De unde veniţi?

— De la Nha Trang.

— Aha. Cum e vremea acolo?

— Foarte plăcută.

— Mă tem că aici e cam mohorât. Dar poate că o să vă placă o climă mai răcoroasă.

— Sunt sigur.

Puse în ordine datele din computer şi-mi zise:

— Avem un apartament foarte frumos pentru dumneavoastră, domnule Brenner, cu o terasă care dă spre râu şi Oraşul Vechi.

— Mulţumesc.

— Aţi mai fost la Hue?

— Pe-aproape. La Quang Tri. În ’68.

Ridică privirea spre mine şi spuse:

— Aha.

— Exact.

Întrebă:

— Pot să văd paşaportul şi viza dumneavoastră?

— Poţi, dar să mi le dai înapoi.

— Da, sigur. Dar trebuie să fac fotocopii. Până atunci, vă rog să vă înscrieţi în registru.

Recepţionera mă întrebă:

— Veţi sta la noi trei nopţi, aşa e?

— Da. *Primesc banii înapoi dacă o să fiu arestat până atunci?*

Am întrebat-o:

— Apropo, aveţi camere libere?

— Câteva. Suntem foarte aglomeraţi în timpul sărbătorilor.

Găsi cheia mea şi-mi spuse:

— Dacă vă putem ajuta cu ceva, camerista e la dispoziţia dumneavoastră.

— Mulţumesc. Sunt mesaje pentru mine?

— Să mă uit.

Se întoarse şi căută într-o cutie. Scoase un plic mare şi-mi zise:

— Cred că vă este destinat.

Am luat plicul şi am semnat pentru el.

— Bagajul dumneavoastră ajunge sus imediat. Apartamentul şase e la etajul cinci. Vă urez şedere plăcută!

— Mulţumesc. Eşti foarte drăguţă. *Chuc Mung Nam Moi.*

Fata zâmbi, înclină capul şi-mi spuse:

— Mulţumesc. La Mulţi Ani.

M-am dus la un ascensor şi am apăsat pe butonul SUS. Am observat că angajaţii hotelurilor bune vorbesc cu toţii acelaşi limbaj peste tot în lume. Trebuie să fie şcoliţi într-un loc cum e Elveţia, mici androizi perfecţi, cu mecanisme de ceas în cap. Pe urmă li se învârte arcul şi sunt trimişi în lume.

Liftul a sosit, am urcat la etajul cinci şi mi-am găsit apartamentul. Avea o cameră de zi vastă, un dormitor la fel de spaţios, o baie mare şi, desigur o

terasă de unde se vedea Oraşul Vechi pe malul opus al râului.

Mobilierul modern părea confortabil, însă standardele mele ajunseseră atât de jos, încât pierdusem orice capacitate de apreciere.

Într-o nişă largă se afla un birou, la care m-am aşezat şi am deschis plicul.

Era un fax de la Karl şi nu-mi ura la mulţi ani.

M-am uitat la mesaj şi am observat că nu era redactat în jargon de afaceri, unde sensurile duble sunt mai uşor de formulat şi de înţeles. Karl era nevoit să folosească un stil amical pentru că nu trebuia să se ştie că venisem aici cu afaceri; eram un veteran întors în Vietnam, un turist, iar Karl ştia că faxul ăsta avea să se afle în mâinile poliţiei cu mult înainte de a-l vedea eu. Karl îşi schimbase şi sexul, acum fiind Kay. Am citit: *Dragă Paul, sper ca mesajul meu să te găsească sănătos şi că excursia ta e aşa cum ţi-ai dorit-o. În legătură cu doamna despre care am discutat, am auzit că s-ar putea să fie căsătorită cu alt american, aşa că ar trebui să fii atent la conversaţiile intime şi la un soţ gelos. În calitate de prietenă, te sfătuiesc să pui capăt acestei relaţii. N-o să iasă nimic bun. Într-o notă mai optimistă, îţi spun că itinerarul tău la Hue e bun. Sper că te distrezi. Trimite-mi veşti.* Faxul era semnat: *Cu drag, Kay.*

Deci, nu aveam de făcut decât să descifrez mesajul, un lucru deloc dificil. *Căsătorită cu alt american.* Evident, asta însemna că Susan ar fi putut lucra pentru alt serviciu american de informaţii. Dar eu bănuiam deja asta. Şi ce dacă? Nici măcar *eu* nu eram sigur pentru cine lucram.

Itinerarul tău la Hue e bun. Întâlnirea de a doua zi urma să aibă loc.

Am deschis sertarul biroului, am găsit un formular pentru fax şi-am scris: *Dragă Kay, am sosit la Hue şi am primit faxul tău. Eşti drăguţă că-ţi faci griji în legătură cu viaţa mea amoroasă. Dar dacă dormi în pat cu duşmanul, ştii unde se*

află noaptea. Excursia se desfăşoară bine – foarte emoţionantă, foarte edificatoare. Îi iubesc pe vietnamezi şi guvernul face o treabă grozavă aici. Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai sugerat să fac excursia asta.

Am ridicat privirea de pe hârtie, m-am gândit o clipă, pe urmă am adăugat: *Într-adevăr, umbrele lungi ale trecutului se întind de-aici până acolo, însă cele din mintea şi inima mea se estompează. Aşa că, dacă n-o să ai veşti de la mine multă vreme, să ştii că am găsit ce căutam şi nu regret călătoria asta. Dragostea mea pentru C.*

M-am uitat la ce scrisesem şi-am hotărât că era bine pentru Karl, pentru colonelul Mang, pentru Cynthia, pentru mine şi pentru posteritate.

Mi-am adus aminte de scrisorile pe care le trimiteam acasă în 1968. Mi le-am amintit ca pe un amestec de veşti, ceva lamentaţii de soldat şi puţin dor de casă. Dar, ca majoritatea celor aflaţi în luptă, care înţelegeau că fiecare scrisoare putea fi ultima, terminam întotdeauna pe un ton care sugera că eram împăcat cu mine însumi; că acceptam posibilitatea morţii, nu eram speriat de ea, dar, desigur, speram într-o rezolvare mai fericită a situaţiei. În mesaj era totdeauna subînţeleasă ideea că experienţa războiului îmi făcea oarecum bine, iar ca urmare, aveam să fiu un om mai bun la întoarcere. Nădăjduiam că şi Dumnezeu citea scrisorile mele.

Era o treabă destul de grea pentru un tânăr de optsprezece ani, dar te maturizezi repede când măsori timpul ce ţi-a mai rămas de trăit în minute.

Dar acum, după aproape treizeci de ani, eram din nou aici, în primejdie, iar scrisoarea mea către casă spunea cam tot acelaşi lucru: eram pregătit pentru orice s-ar fi întâmplat şi aşa trebuia să fie şi cei de-acolo.

Am lăsat faxul lui Karl pe birou, pentru că, distrugându-l, aş fi dat de bănuit celor care îl citiseră deja.

M-am ridicat şi mi-am dus trusa de voiaj în baie. M-am spălat pe dinţi, pe mâini şi m-am pieptănat.

Se auzi soneria, am intrat în camera de zi şi-am deschis uşa. Îmi sosise valiza din care am scos un sacou albastru mototolit şi l-am îmbrăcat. Eram nerăbdător s-o văd pe Susan, aşa că nu mi-am aranjat lucrurile. Am luat faxul de pe birou şi am coborât în hol.

I-am dat faxul unui funcţionar de la recepţie pe care l-am întrebat dacă îmi va înapoia originalul. El răspunse:

— Îmi pare rău, domnule, faxurile sunt ocupate toată ziua. Durează una-două ore. Transmit faxul şi trimit original la cameră.

Cunoşteam procedura asta şi ce reuşisem la Grand Hotel, în Nha Trang, n-aveam să reuşesc aici. Puteam să mă duc la poştă, dar, din câte ştiam, cei de acolo fotocopiau faxul pentru poliţie chiar în faţa ta. În orice caz, mesajul meu pentru Karl era limpede, iar eu mă grăbeam. L-am lăsat funcţionarului. Pe urmă m-am dus la casierie şi am schimbat cinci sute de dolari în cecuri de călătorie, pentru care am primit două bilioane de dongi sau aşa ceva.

M-am uitat după Susan prin holul hotelului, dar ea nu apăruse încă. Nu voiam să întreb la recepţie dacă luase o cameră, aşa că am rămas acolo o vreme, aşteptând. În hol era mare agitaţie în după-amiaza aceea de sâmbătă, ajunul sărbătorii Tet. Practic, toţi clienţii hotelului erau occidentali şi cei mai mulţi păreau europeni după felul cum erau îmbrăcaţi.

Am văzut trei bărbaţi de vârstă mijlocie, evident americani şi la fel de evident veterani. Erau destul de bine îmbrăcaţi pentru nişte americani – pantaloni lungi, cămăşi cu guler răsfrânt şi sacouri – şi se ţineau bine. Unul dintre ei purta o barbă gen Hemingway şi-mi părea cunoscut, de parcă l-aş fi văzut la televizor sau în altă parte.

Mă pricep să fac presupuneri corecte despre oameni – aşa îmi câştig existenţa. Privindu-i cum stăteau de vorbă în hol, am bănuit că fuseseră cu toţii ofiţeri, probabil de infanterie sau puşcaşi marini, pentru că nu aveau aerul neglijent şi aiurit al ofiţerilor de aviaţie şi nici nu mi-au făcut impresia că fuseseră marinari. Mai degrabă păreau că fuseseră în toiul luptelor decât în ariergardă şi avuseseră cu siguranţă succes în afaceri de-a lungul anilor. Se întâlniseră şi hotărâseră că era timpul să revină în Vietnam. Era posibil să fie însoţiţi de consoarte, dar acum erau singuri. Tipul cu barbă luă o hotărâre şi se îndreptară cu toţii spre salonul pentru cocteiluri. I-am urmat.

Salonul nu avea bar, aşa că m-am aşezat la o masă cu faţa spre intrare. Trebuia să fiu acum la secţia de poliţie, dar hotărâsem că cei de-acolo puteau aştepta. De fapt, puteau să se ducă dracului.

O chelneriţă s-a apropiat de mine şi am comandat o bere San Miguel, pe urmă am cerut două. Chelneriţă mă întrebă:

— Aşteptaţi pe cineva?

— Da.

Femeia puse pe masă două şerveţele şi un bol cu arahide.

M-am uitat la ceas, apoi am privit spre uşă. Susan nu era genul de femeie pentru care să-ţi faci griji că n-o să poată face o treabă atât de simplă cum era luarea unui taxi de la aeroport. Chestia cu arma mă îngrijora. Era de-ajuns o verificare întâmplătoare a identităţii, un accident auto minor sau o oprire de rutină a poliţiei şi-am fi vorbit despre schimb de focuri sau o arestare pentru o infracţiune gravă. În ciuda profesiunii mele, nu sunt nebun după arme, dar puteam înţelege de ce atât de mulţi americani erau entuziasmaţi de dreptul lor de-a purta arme.

Asta mă făcu să mă întreb ce se întâmplase cu milioanele de puşti M-16 pe care americanii le dăduseră armatei sud-vietnameze. Nu văzusem

nici măcar o M-16 purtată de vreun poliţist ori militar de când mă aflam aici; toţi aveau AK-47, pistoale mitralieră ruseşti, pe care vietnamezii le îndrăgiseră în timpul războiului.

Poate că, mi-am zis, milioane de M-16 fuseseră ascunse de foştii militari sud-vietnamezi, puse în saci de plastic şi îngropate în pământurile cultivate ori în altă parte. Dar poate că nu. Asta era o ţară de civili neînarmaţi, dar militari şi poliţişti înarmaţi. Înfrângerea era totală, iar şansele izbucnirii unei insurecţii erau nule. Mi-am amintit fotografiile de la Muzeul Crimelor Americane de Război, execuţiile în masă ale celor din triburile răsculate şi-ale foştilor militari sud-vietnamezi. Hanoiul nu lucra de mântuială.

Unde era Susan?

Sosiră berile, pe care chelneriţă le puse pe masă împreună cu două pahare. Am semnat o notă de plată şi i-am dat un dolar.

Am băut puţin şi am mâncat câteva arahide, privind spre uşă şi uitându-mă la ceas.

Îi auzeam pe cei trei tipi aflaţi la o masă alăturată şi-am tras cu urechea ca să nu-mi mai fac griji gândindu-mă la Susan.

Prindeam doar frânturi de conversaţie, dar am auzit câţiva termeni militari şi nişte acronime, deci presupunerea mea fusese corectă. Un tip zise ceva despre trasul unei papare, ceea ce însemna evacuarea răniţilor cu elicopterul, iar alt tip spuse „sosire”, ceea ce însemna rachetă inamică sau foc de artilerie ori mortiere. Al treilea tip zise ceva despre „creşterea factorului frică”, însemnând că fiecare avea sfincterele contractate de teamă. Râseră cu toţii.

Erau cu siguranţă veterani de război. Le-am aruncat o privire şi am văzut că se simţeau bine – nişte bătrâni veterani ca şi mine, întorşi în Vietnam ca să izbească bestia în boaşe.

M-am întrebat dacă se simţeau la fel de ciudat şi lipsiţi de legături cum mă simţisem eu pe terasa

hotelului Rex şi cum începeam să mă simt aici, în plăcutul salon al luxosului hotel construit pe ţărmul râului Parfumului, acolo unde puşcaşii marini săpaseră tranşee şi făcuseră schimburi de focuri cu inamicul aflat pe ţărmul opus. Cred că, dacă nu te opreai din flecăreală, blocai zgomotele mitralierelor şi-ale rachetelor. Dar dacă rămâneai tăcut, cum eram eu acum, puteai auzi tunetele îndepărtate, retrăgându-se în trecut.

Susan ar fi trebuit să fi sosit până acum, iar eu trebuia să mă duc la recepţie. M-am ridicat de la masă şi am pornit spre uşă.

Tocmai când dădeam să ies din salon, ea apăru brusc şi aproape că ne-am ciocnit. Am zis în chip de salut:

— Unde naiba ai fost?

— Şi eu mă bucur că te văd.

— Mi-am făcut griji din cauza ta.

— Scuze. Trebuia să fac o baie.

De fapt, purta una dintre bluzele de mătase pe care le cumpărase la Nha Trang, pantaloni negri şi sandale. Era limpede că făcuse un duş şi se machiase.

— Eu am coborât în *goană* aici ca să mă întâlnesc cu tine, iar tu faci baie în apartamentul tău sau mai ştiu eu ce.

— Pot să-ţi ofer ceva de băut?

M-am întors şi m-am dus la masa unde stătusem. M-am aşezat şi mi-am băut berea. Susan luă loc şi zise:

— Asta-i berea mea?

— Evident.

Îşi turnă bere, luă câteva arahide şi aruncă una spre mine, lovindu-mă în frunte. Se lăsă pe spătarul scaunului, sorbi din bere şi îşi aprinse o ţigară. Nu spunea nimic şi nici n-avea s-o facă până când nu mă calmam. Ştiu cum sunt femeile.

— Puteam să mă duc să fac un masaj dacă aş fi ştiut că nu te grăbeşti.

Aruncă în mine cu altă arahidă.

— Trebuia să ne întâlnim aici imediat după… las-o baltă. Unde-i pistolul?

— În siguranţă.

— În siguranţă *unde?*

— Sub patul meu.

— Ai înnebunit?

— Nu. Şi nici nu sunt proastă. L-am pus într-o sacoşă de plastic, am ieşit în grădină şi l-am îngropat.

M-am calmat puţin şi am întrebat-o pe un ton sarcastic:

— Îţi aminteşti unde l-ai îngropat?

— Lângă nişte păsări ale paradisului oranj în timp ce miroseam florile.

— În regulă. Şi nu te-a văzut nimeni?

— Sper că nu.

— Şi ai şters amprentele?

— Doar pe-ale mele. Pe-ale tale le-am lăsat.

Am comandat altă bere. I-am văzut pe cei trei americani uitându-se la Susan – de fapt chiar libidinos – şi făcând comentarii. Bărbaţii sunt nişte porci. Ea mă întrebă:

— Ceva mesaje?

— Da. De la K. Vrea să scap de tine.

— Păi acum ce mai contează?

— Deloc. Am închis subiectul. Tu ai primit vreun mesaj?

— Nimeni nu ştie la ce hotel sunt.

— Pot să jur că ar putea afla foarte repede.

Susan zâmbi.

— Ăă… da…? Hei, ştiai că ăsta-i Anul Boului?

— Credeam că-i Anul Gaiţelor Albastre din Toronto.

— Mă refeream la anul astrologie. Încetează să mă şicanezi.

— Scuze. Anul Boului.

— Da. Se estimează că va fi un an favorabil.

— Ce-nseamnă asta?

— Noroc. Fericire.

— Adică pentru toată lumea?

— Nu ştiu. Îmi pare rău că ţi-am spus. Eşti o pacoste.

Se posomorî, ceea ce-mi acordă un minut ca să reflectez la câteva lucruri. *Căsătorită cu alt american.* Karl făcea echipă cu FBI pentru cazul ăsta, iar asta trebuia să însemne că Susan lucra la CIA ori la Serviciul de Informaţii al Departamentului de Stat. Cei de la SIDS păleau la vederea unei arme, iar asta limita oarecum aria la CIA. Sigur, putea fi vorba şi despre altcineva, de exemplu Serviciul de Informaţii al Armatei. În orice caz, nu prea puteam spune că dormeam în pat cu duşmanul, ci mai degrabă cu un concurent în afaceri. Fie asta era situaţia, fie Karl îmi făcea capul calendar, şi n-ar fi fost pentru prima dată. Karl putea şi să se înşele, şi nici asta n-ar fi fost pentru prima dată.

Susan îmi întrerupse gândurile zicând:

— Am rezervat o masă aici pentru cină. Au un bufet colosal pentru sărbătoarea Tet. Pe urmă ne vom plimba prin Oraşul Vechi şi vom privi dansurile dragonului, spectacolele de păpuşi, muzică şi-aşa mai departe. Apoi vom merge la catedrală pentru slujba de la miezul nopţii.

Trebuia să fie de la CIA – cine altul ar fi avut aroganţa să-mi planifice seara?

Susan zise:

— Mă urmăreşti?

— Da… Uite, hai să cinăm şi pe urmă să mergem la culcare…

— Paul, e Ajunul Anului Nou.

— Nu, nu e. Asta a fost acum o lună.

— E Ajunul Anului Nou *aici.*

— Nu cred. Când traversezi fusele orare, pierzi sau câştigi doar o zi. Nu o lună.

— Cred că ar trebui să mergem în camera ta, să faci un duş, pentru că e clar că n-ai făcut, apoi ne vom simţi foarte confortabil în pat, după care ne vom îmbrăca pentru cină.

N-am avut nimic de obiectat, aşa că m-am ridicat şi-am spus:

— În regulă. Hai să mergem.

— Pot să-mi termin berea?

— În cameră am un minibar. Hai.

— Eşti excitat?

— Da, hai să mergem.

S-a ridicat, am ieşit în hol, am luat liftul până la etajul cinci şi am condus-o în apartamentul meu:

— O, e foarte drăguţ. Mie mi-a dat o cameră mică la etajul unu, cu vedere spre stradă. Adăugă: Camera 106.

Susan se îndreptă spre uşile de sticlă şi ieşi pe terasa lungă. Am urmat-o.

Râul Parfumului era traversat de două poduri care legau Oraşul Vechi de cel Nou, iar lângă cel mai apropiat pod se vedeau ruinele altuia, distrus probabil în ’68.

Dincolo de râu se afla oraşul Hue, înconjurat de ziduri, cunoscut drept Citadela, capitala împăraţilor. De la înălţimea la care eram, vedeam dincolo de zidurile Citadelei şi m-a frapat faptul că aproape jumătate din centrul oraşului părea să fi dispărut, înlocuit de terenuri virane pe care se vedeau rămăşiţele unor clădiri. Susan spuse:

— Vezi zidurile alea din interiorul Citadelei? E Curtea Imperială, iar în interiorul acelor ziduri sunt meterezele Oraşului Interzis de Purpură, unde aveau acces numai împăratul, concubinele lui şi eunucii.

— Deci eu n-am acces acolo, dar tu ai.

— Foarte amuzant. Continuă: Cele mai multe dintre clădirile vechi au fost distruse în 1968.

— Văd asta.

Undeva pe-acolo, în ziua următoare, la prânz ori mai târziu, urma să mă întâlnesc cu omul de legătură. Speram să nu fie o femeie.

Susan zise:

— Când am fost acolo, ghidul ne-a spus că americanii au bombardat oraşul fără milă timp de

treizeci de zile şi au distrus majoritatea monumentelor antice.

Nu prea mă simţeam dispus să justific folosirea unei puteri de foc copleşitoare de către americani, totuşi am zis:

— Armata nord-vietnameză a capturat oraşul prin surprindere în ajunul sărbătorii Tet, în timpul armistiţiului. A fost nevoie de treizeci de zile de bombardamente aeriene şi de artilerie şi de lupte la sol ca să-i scoatem de-acolo. Asta se numeşte război.

Ea dădu din cap şi spuse:

— Dar… ce ruşine!

— Comuniştii au umblat cu nume şi adrese ale celor pe care voiau să-i lichideze. Au împuşcat peste trei mii de soldaţi şi civili care erau pe listele lor. V-a spus ghidul şi asta?

— Nu.

M-am uitat spre nord-vest şi am zis:

— Compania mea de infanterie era în tranşee la poalele dealurilor, tocmai la orizont. Vedeam bătăliile care se purtau la Quang Tri şi Hue. Am coborât dinspre dealuri şi am încercat să blocăm fuga trupelor comuniste care abandonaseră Quang Tri. Pe urmă ne-am dus mai departe spre sud, către Hue, unde am instalat o forţă de blocare ca să-i prindă pe soldaţii rătăciţi care ieşeau din Hue, astfel încât să nu poată dispărea în zona colinară.

Susan se uită la regiunea rurală dinspre nord şi vest, apoi spuse:

— Prin urmare, ai fost chiar acolo?

— Da.

— Şi luptele s-au dat aici, în oraş?

— Da. De partea asta a râului, chiar unde ne aflăm acum, puşcaşii marini erau în tranşee şi controlau ţărmul ăsta al râului şi Oraşul Nou. Am continuat: Quang Tri e la vreo şaizeci de kilometri spre nord, pe Autostrada Unu, pe care o poţi vedea acolo.

— Ar trebui să mergi la Quang Tri.

— Cred că o să mă duc dacă tot am venit până aici.

— Mi-ar plăcea să vin cu tine dacă vrei companie.

Am dat din cap.

— Porţiunea asta a Autostrăzii Unu, de la Hue la Quang Tri, era numită de soldaţii francezi Strada Fără Plăceri. Alţii îi spuneau Aleea Ambuscadelor ori Şoseaua Distrusă Unu.

Ea mă întrebă:

— Unde-i Valea A Shau?

Am arătat spre vest.

— Dincolo de lanţul ăla muntos, poate la vreo şaptezeci de kilometri, lângă frontiera laoţiană. E un loc foarte izolat, mai degrabă un canion îngust decât o vale, înconjurat de munţi şi cu cerul acoperit de nori mai tot timpul anului. S-ar putea să fie greu de ajuns acolo.

— Sunt pregătită.

M-am uitat la ea şi-am zâmbit.

— Chiar ai fost cândva plictisitoare?

— Plictisitoare *şi* răsfăţată. Făceam ca toţi dracii dacă serviciul la cameră era prea lent.

Am aruncat o ultimă privire oraşului Hue, m-am întors şi am ieşit de pe terasă.

Am intrat în baie, m-am bărbierit şi am făcut un duş.

Susan şi cu mine am făcut amor în patul confortabil, pe urmă am adormit.

Ne-am sculat la ora şase, ne-am îmbrăcat şi am coborât la restaurantul hotelului, unde începuse servirea cinei din Ajunul Anului Nou sub formă de bufet.

Fiecare loc părea ocupat şi noi ne-am aşezat la o masă mică pentru două persoane, lângă grădina dinspre râu, care, după cum spunea Susan, nu era departe de locul unde ascunsese pistolul.

Toţi cei de-acolo erau europeni sau americani şi i-am zărit pe cei trei tipi pe care-i remarcasem mai

devreme. Şedeau la masă cu un grup de femei şi mi-am dat seama după limbajul trupurilor că nu erau soţiile ori prietenele lor. Bărbaţii erau în formă, iar femeile erau fie fermecate de ei, fie simulau.

O orchestră cânta o muzică plăcută, relaxantă, iar restaurantul era o mare de feţe zâmbitoare, cristale scânteietoare şi chelneri grăbiţi. În 1968 n-aş fi crezut că aşa ceva ar fi posibil.

O masă era plină cu mâncare vietnameză de sărbătoare, cu etichete în mai multe limbi, astfel încât toată lumea ştia ce să evite. Pe alte mese erau aşa-zise preparate vietnameze, chinezeşti şi platouri cu produse occidentale. Susan şi cu mine am mâncat ca nişte porci, folosindu-ne de beţişoare, cuţite, furculiţe şi degete.

Am părăsit hotelul la ora nouă şi am traversat râul Parfumului pe podul Trang Tien.

Noaptea era răcoroasă şi cerul se înseninase. Luna semăna cu o felie subţire ce-avea să dispară curând, iar stelele străluceau. Mii de oameni se plimbau pe cheiul umbrit de arbori, între râu şi zidurile înalte ale Citadelei. Oraşul era decorat cu steaguri roşii şi multe clădiri se profilau în lumina lămpilor de pe străzi şi a lanternelor chinezeşti.

Agitaţia părea să fie mai mare în jurul istoricului turn de pază, aflat în partea opusă porţilor centrale. Familii întregi şedeau pe bănci ori se plimbau, salutându-se şi urându-şi la mulţi ani.

Susan spuse:

— Persoanele particulare n-au voie să folosească artificii, dar municipalitatea va lansa probabil câteva rachete. Când am venit la Saigon acum trei ani, focurile de artificii erau încă permise şi tot oraşul vuia ca o zonă de război în Ajunul sărbătorii Tet.

— Cunosc zgomotul ăla.

În partea opusă turnului, porţile masive ale Citadelei erau deschise, iar dincolo de ele se afla un pod ornamental care ducea la Palatul

Împăratului. Acesta era mare, construit din piatră şi lemn vopsit cu lac roşu, cu un acoperiş tradiţional din ţiglă. Era luminat cu reflectoare şi decorat de sărbătoare. M-am întrebat cum scăpase locul ăla de bombardamente. Dar Susan spuse:

— Persoane particulare şi organizaţii din întreaga lume au donat bani pentru reconstruirea palatului în forma iniţială.

— Bine. Hai să intrăm. Eu o să donez cinci dolari.

— În seara asta nu se poate intra. Vezi soldaţii ăia? Gonesc oamenii de-acolo. Trebuie să fie vreo ceremonie oficială sau aşa ceva.

— O să le dăm zece dolari.

— Las-o baltă. Ai destule probleme.

Aşa că ne-am continuat plimbarea pe chei, pe urmă am intrat în oraş pe un pod mai mic.

În jur forfotea multă lume. Am văzut un dans al dragonului şi un spectacol stupid de păpuşi într-un teatru improvizat. Grupuri de muzicanţi interpretau ritmuri tradiţionale la instrumente cu coarde – nişte melodii tânguitoare şi iritante.

Cele mai multe cafenele şi restaurante erau închise, dar am găsit o cafenea ţinută de un cuplu de catolici, care rămăsese deschisă ca să-şi primească porţia de tradiţie budistă.

Localul era plin de vietnamezi şi occidentali, dar am găsit o masă şi-am luat câte o cafea. I-am zis lui Susan:

— E frumos. Mă bucur că sunt aici.

— Şi eu.

— Ai ratat petrecerea de la Saigon a familiei Vincent.

— N-aş vrea să fiu nicăieri în altă parte decât aici, cu tine.

— Şi eu simt la fel.

Ne-am terminat cafelele. Nu erau taxiuri sau tricicluri prin preajmă, aşa că am traversat pe jos râul Parfumului, trecând podul Phu Xuan spre

Oraşul Nou, unde Susan spunea că era situată catedrala catolică.

De pe pod am văzut un mare complex sportiv pe ţărmul râului, cu terenuri de tenis, piscine pentru înot şi terenuri de joc. Susan zise:

— Ăsta-i Cercle Sportif. Fostul club sportiv francez. Există unul şi la Saigon, şi în multe oraşe mari. Erau folosite doar de albi. Acum sunt frecventate mai ales de membrii partidului.

— Comuniştii joacă tenis?

— Nu ştiu. Aşa cred. De ce nu?

— Încerc să mi-l imaginez pe colonelul Mang în costum de tenis.

Ea râse:

— Când nu-i vede nimeni, porcii merg pe picioarele din spate.

— Aşa am auzit şi eu.

Am continuat traversarea podului şi, deodată, pe cer apărură fulgere de lumină oranj, urmate de o serie de explozii; am tresărit, pe urmă mi-am dat seama că erau artificii. Inima îmi bătea nebuneşte şi-am răsuflat adânc.

Susan se uită la mine. Mă simţeam cam stupid şi am glumit:

— Credeam că s-au întors vietnamezii.

— De aceea am pomenit mai devreme de focurile de artificii.

După ce am ieşit de pe pod, Susan mi-a atras atenţia:

— Vezi cabina aia mică din colţul opus? E un punct de control al poliţiei. Evită-l. Uneori îi şicanează pe occidentali.

— N-am mai fost şicanat de poliţie de joi seara. Mă simt neglijat. Hai să avem o discuţie cu ei.

— Te rog.

Am evitat cabina poliţiei şi am traversat pe la mijlocul cvartalului. Pe drum, i-am spus:

— Poate că sărim peste slujba religioasă.

— Ar trebui să cazi în genunchi şi să-i mulţumeşti Domnului că mai eşti întreg.

Până la catedrală făceam o plimbare, iar străzile oraşului începeau să fie pustii. Susan remarcă:

— Toată lumea e acasă acum pentru masa tradiţională.

— Budiştii de ce nu se duc la pagode pentru slujba de la miezul nopţii?

— Nu cred că se cheamă slujbă, iar ei se roagă doar atunci când simt nevoia.

Am sosit la catedrala Notre Dame cu un sfert de oră înainte de miezul nopţii şi încă mai venea lume, mai ales pe jos. Cei mai mulţi erau vietnamezi, dar erau şi câţiva albi.

Catedrala era impresionantă, deşi nicidecum veche. De fapt, avea o arhitectură destul de modernă, cu unele influenţe gotice şi vietnameze. Am presupus că toate bisericile vechi fuseseră distruse.

Am intrat şi am găsit locuri pe o bancă din spate. Am întrebat-o pe Susan:

— Dacă asta-i o sărbătoare budistă, de ce se ţine o slujbă catolică?

— Nu ştiu. Tu eşti catolic. Trimite-i un e-mail Papei.

Slujba începu. Întreaga liturghie şi imnurile erau în vietnameză, ceea ce era amuzant, pentru că păreau dublate. Am evitat împărtăşania, cum făcusem şi la Notre Dame din Saigon, dar cei mai mulţi credincioşi, inclusiv Susan, se duseră la altar. Enoriaşii nu schiţau gesturi de împăcare, cum se practică acum în State, ceea ce era bine, pentru că oamenii ăştia s-ar fi înclinat probabil, în loc să-şi strângă mâinile, şi s-ar fi lovit cap în cap.

Am observat că oamenii din Hue erau mai bine îmbrăcaţi decât vietnamezii aflaţi la sud de trecătoarea Hai Van şi am presupus că asta se datora climei mai reci şi poate rafinamentului acestui oraş.

Experienţa mea multiculturală se încheie şi am urmat amândoi mulţimea afară, în piaţa din faţa catedralei.

Oamenii se opriseră acolo şi stăteau de vorbă, iar Susan, cine ştie cum – nu mă întrebaţi – începu să discute cu o familie de vietnamezi. Oamenii s-au arătat impresionaţi de vietnameza ei fluentă şi de franceza rudimentară pe care o vorbeau şi ei.

Pe scurt, am plecat să cinăm la familia Pham. Pe drum, mergând pe jos împreună cu tot acest clan, i-am spus lui Susan:

— Nu le-ai zis că nu sunt un om cumsecade?

— Din fericire, n-au întrebat nimic despre noi.

Susan îmi ţinu un curs scurt de bune maniere la o masă vietnameză:

— Să nu laşi beţişoarele înfipte în orezul din bol. Ăsta-i semn de moarte, ca şi beţişoarele parfumate de la cimitire şi altarele de familie. Totul se serveşte pe platouri. Trebuie să guşti tot ce ţi se dă. Dacă goleşti un pahar cu vin sau bere, ei ţi-l umplu imediat. Lasă paharul pe jumătate plin dacă nu vrei să mai bei.

— E ca în sudul Bostonului.

— Fii atent. Vietnamezii nu râgâie cum fac chinezii ca să arate că le-a plăcut mâncarea. Consideră asta o grosolănie, ca şi noi.

— Eu nu consider râgâitul grosolan, dar, ce-i drept, nu aparţin cremei tineretului american.

— În regulă, după ce te-ai săturat, îţi vârî beţişoarele în nări.

— Eşti sigură?

— Crede-mă.

Familia Pham locuia într-o casă frumoasă, nu prea departe de catedrală, şi era clar că aveau ceva bani.

Orezul consumat la hotel îmi ieşea încă pe urechi, dar asta nu era o scuză ca să nu mănânc.

M-am pomenit blocat la o masă lungă, între o bunică de o sută de ani şi un puşti mucos. Totuşi, vizavi şedea o vietnameză de nota zece care vorbea puţin engleza, însă nu de ajuns ca să-i pot arăta cât de simpatic eram. Poate că avea pe cineva, dar continua să-mi zâmbească şi să

chicotească în timp ce-mi dădea farfurii cu mâncare.

Fiecare ştia zece vorbe în engleză, dar nu erau aceleaşi, aşa că discuţia se desfăşura firesc. În plus, cei mai mulţi ştiau puţină franceză, pe care şi eu începusem să mi-o amintesc. Frazele vietnameze pe care le cunoşteam bine, cum spuneam, nu erau potrivite pentru o masă în familie. Mi-a trecut totuşi prin minte să-i cer frumoasei vietnameze să-mi arate actul de identitate.

Susan era la celălalt capăt al mesei şi se simţea bine.

Vietnamezii par foarte plăcuţi într-o adunare de familie, însă viaţa politică şi comercială a acestei ţări e un dezastru.

Un tip de vreo treizeci de ani, aşezat lângă Susan, spuse într-o engleză acceptabilă:

— Domnu' Paul, domnişoara Susan spune mie tu aici în 1968.

— La Quang Tri.

— Da? Tu lupţi contra comuniştilor.

— De-aceea eram aici.

— Ucizi?

— Ăă… aşa cred.

— Bine.

Se ridică şi spuse ceva către ceilalţi, ridică paharul spre mine şi zise în engleză:

— Pentru acest soldat curajos care ucide…

O întrebă ceva pe Susan, pe urmă îşi termină fraza:

— … ucide Anticriştii.

Toată lumea ridică paharul, iar eu m-am simţit îndemnat să mă ridic. Aveam senzaţia clară că mă aflam la o întrunire anticomunistă şi n-aş fi fost surprins dacă uşa s-ar fi deschis brusc şi în încăpere ar fi pătruns mardeiaşii Ministerului Securităţii Publice şi i-ar fi arestat pe toţi. Karl n-ar fi fost de acord să mă aflu aici. Am ridicat paharul şi am zis:

— Pentru bravii catolici din Vietnam. Singurii comunişti buni sunt cei morţi.

Gazda păru pe moment încurcată, dar Susan traduse şi toţi aplaudară.

M-am uitat la Susan şi am văzut că dădea ochii peste cap. M-am aşezat şi-am aşteptat să se deschidă brusc uşa.

Pe la douăsprezece noaptea mă gândeam să-mi vâr beţişoarele în nări, dar n-am plecat de-acolo până la ora 3, când străzile erau pustii. Eram şi puţin ameţit. Susan mă întrebă:

— N-a fost o experienţă interesantă?

— A fost.

— Mă simt atât de bine cu tine.

— Bine.

— Erau nişte oameni atât de drăguţi.

— Aşa e. Cam setoşi de sânge, însă drăguţi.

— Domnul Uyen, cel care şedea lângă mine şi care a rostit un toast pentru tine, mi-a spus că multe rude de-ale lui au fost ucise de comunişti în 1968. De-aceea… detestă ei aşa de mult regimul ăsta.

— Să ştii că toţi sunt plini de ură şi furie reprimată faţă de ceea ce s-a întâmplat. Colonelul Mang, domnul Uyen, toţi. Le-ar plăcea mult să se strângă iarăşi de gât unii pe alţii.

Susan nu răspunse, iar eu am continuat:

— Oricum, familia Pham ar trebui să fie atentă. Ministerul Securităţii Publice nu se joacă.

— Sunt sigură că sunt atenţi.

— Nici măcar nu ne cunoşteam.

— Suntem americani şi catolici. Unul din noi e catolic.

— Aşa e.

Interesant este că vietnamezii presupuneau că toţi americanii sunt anticomunişti. Cred că nu cunoscuseră niciun profesor de la marile universităţi americane. Am spus:

— Nu cred că am fost urmăriţi de la catedrală şi nici acum nu ne urmăreşte nimeni. Dar n-ai făcut

niciun serviciu familiei Pham invitându-te la masă. Şi invers, ei se află probabil pe câteva liste de suspecţi, aşa că nici noi nu ne-am făcut vreun serviciu mergând acolo.

Susan rămase tăcută o vreme, pe urmă zise:

— Ai dreptate. Adăugă: Dar cred că până şi poliţiştii chefuiesc în noaptea asta.

— Aşa sper.

— Păreai bucuros de compania tinerei aflate vizavi.

— Care tânără?

— Cea cu care ai vorbit toată noaptea.

— A, aia. E călugăriţă.

— Nu prea cred.

— Susan, sunt obosit, mă doare capul şi ne-am rătăcit.

— Nu ne-am rătăcit. Ne îndreptăm spre hotel.

Am continuat să mergem şi, bineînţeles, după un colţ am văzut hotelul. Susan se opri brusc.

— Paul.

— Ce e?

— Nu trebuia să te duci astăzi la poliţie?

— Am fost ocupat. Mă voi duce mâine.

Am continuat să mergem.

— Trebuia să te duci azi. Poliţia ştie că eşti aici, fiindcă hotelul a raportat că te-ai cazat.

— Ei bine, atunci ştiu că sunt aici. Dă-i în mă-sa. Am adăugat: Colonelul Mang mă ţine într-o lesă lungă. Vrea să vadă ce am de gând.

— De unde ştii?

— Ştiu.

— Şi ce-o să se întâmple mâine, când o să ai o întâlnire? Dacă vei fi urmărit?

— O întâlnire secretă o planifici întotdeauna ca şi cum ai fi urmărit. De-asta i se spune secretă. Am adăugat: Va trebui să-ţi cer să nu te apropii mâine de Citadelă.

— Aha… bine.

— Doar dacă nu cumva tu eşti legătura mea.

— Asta ar fi interesant.

— Hai să mergem în spate, ca să-mi arăţi unde e îngropat.

— Mâine.

— Acum.

— Bine…

Am pornit pe o alee către grădinile din spatele hotelului. Terenul cobora în pantă spre râu, iar grădinile, în terase, erau luminate de mici lămpi instalate pe pământ.

Am coborât pe o cărare spre râu şi Susan făcu semn cu capul spre dreapta ei.

— Le vezi? Păsările-paradisului oranj?

— Astea-s florile care mănâncă muşte?

— Nu, Paul. Le vezi sau nu?

— Le văd. Undeva pe-acolo?

— Da. La un pas spre dreapta lămpii din mijlocul grădinii. Solul e foarte lutos. Îl pot săpa cu mâinile.

— În regulă. O să-l iau eu înainte de-a pleca.

— *Eu* o să-l iau.

N-am răspuns. Am rămas în grădină şi ne-am uitat la râu. La ora aia eram singurii de-acolo; ne-am întors şi ne-am dus în faţa hotelului.

Am intrat în hol şi am întrebat la recepţie dacă aveam mesaje. Erau două pentru mine şi am semnat de primire.

Susan şi cu mine am luat ascensorul până la apartamentul meu, unde m-am prăbuşit într-un fotoliu.

— Doamne, încep să îmbătrânesc.

— Eşti într-o formă grozavă. Deschide plicurile.

L-am desfăcut mai întâi pe cel mai mic şi am citit cu voce tare: „Tu prezinţi la Poliţia pentru Imigrări mâine dimineaţă”.

Susan spuse:

— Lesa aia nu-i aşa de lungă.

— Destul de lungă. Dacă ar fi fost iritaţi, ar fi fost deja aici.

— E Anul Nou. Şi celălalt mesaj?

Am deschis plicul mare şi am scos un fax. Era de la Karl şi l-am citit în gând: *Dragă Paul. Poate că ultimul meu mesaj n-a fost clar. Trebuie să pui capăt acelei relaţii. Te rog să-mi transmiţi că ai făcut-o.* Era semnat: *Cu drag, Kay.*

Partea frumoasă când nu eşti în armată e că nu trebuie să execuţi ordinul direct al unui militar. Am observat un PS. Suna aşa: *C. te asigură de dragostea ei. O să te vadă la Honolulu.*

Asta putea fi o pură invenţie ca să mă menţină pe linia de plutire. În orice caz, situaţia faţă de Susan devenise complicată, iar eu nu ştiam cum să mă simt în legătură cu întâlnirea Cynthiei în Honolulu. Susan se uită la mine şi mă întrebă:

— De la cine e mesajul?

— De la Kay.

— E totul în regulă?

— Da.

— Nu pari în apele tale. Pot să văd mesajul?

— Nu.

Ea păru rănită, ofensată şi supărată. M-am ridicat, m-am dus spre terasă, apoi m-am întors şi i-am întins faxul:

— Acum e doamna Kay. Acelaşi tip.

După ce-l citi, mi-l înapoie şi-mi spuse:

— Cred că în noaptea asta voi dormi în camera mea.

— Probabil că aşa ar trebui.

Se întoarse, porni spre uşă, o deschise fără ezitare şi plecă. Am ieşit pe terasă, de unde am privit oraşul. Luminile de sărbătoare erau încă aprinse, în majoritate roşii, aşa cum era de aşteptat într-o ţară comunistă.

M-am gândit la familia Pham. Exista, mi-am zis, un nor cenuşiu deasupra acestei ţări, format de fumul şi focurile războiului, din care cădea o ploaie de ură, mâhnire şi neîncredere. Şi, ca şi cum asta n-ar fi fost de-ajuns, norul ăsta sau, cum îi zicea Karl, umbra asta continua să acopere propria mea ţară. Sincer vorbind, războiul din Vietnam

fusese cel mai rău lucru care i se întâmplase Americii în ultimul secol şi poate că şi reversul era adevărat.

Telefonul sună:

— Alo.

— Voiam doar să-ţi urez noroc pentru mâine.

— Mulţumesc.

— Dacă ţi se întâmplă ceva şi ne despărţim…

— Susan, telefoanele nu sunt sigure. Ştiu ce vrei să spui şi aveam de gând să te sun.

— Vrei să vin la tine în cameră?

— Nu. Suntem obosiţi şi-o să ne certăm.

— Bine. Unde şi când ne putem întâlni mâine?

— La ora şase aici, în salon. O să-ţi ofer ceva de băut.

— Bine… şi dacă întârzii foarte mult?

— Trimite-i un fax direct doamnei Kay. Ai numărul?

— Mi-l amintesc.

— Dă-i toate detaliile şi stai lângă fax ori încearcă la poştă.

— Ştiu.

— Ştiu că ştii. Eşti profesionistă.

— Paul…

— Da.

— N-aveam dreptul să mă supăr din cauza P.S.-ului. Îmi cer scuze.

— Las-o baltă.

— Asta-i situaţia. Acum suntem aici. Am spus-o şi-am vorbit serios.

Nu i-am răspuns la asta, dar am zis:

— Hei, am avut o zi grozavă. La mulţi ani!

— Asemenea.

Am închis telefonul.

Prin urmare, am probleme cu doamnele într-o ţară ostilă de la celălalt capăt al lumii, unii încearcă să mă aresteze sau să mă ucidă, e ora patru dimineaţa, trebuie să mă duc la poliţie, pe urmă să am o întâlnire, probabil periculoasă, la prânz. Şi totuşi, dintr-o pricină anume, nimic din

toate astea nu mă neliniştea. De fapt, nici necazurile de pe Autostrada Unu – uciderea celor doi poliţişti, amintirile şi tot restul – nu mă neliniştiseră.

Am recunoscut acest sentiment drept ceea ce era: o modalitate de supravieţuire. Viaţa nu mai era complicată. Nu trebuia decât să ajung acasă pentru ultima dată.

26

Nu era cea mai urâtă mahmureală pe care o avusesem vreodată în ziua Anului Nou, dar poate că mă trezisem prea devreme ca s-o evaluez exact.

Am făcut un duş şi m-am îmbrăcat elegant – sacou albastru, cămaşă albă cu guler răsfrânt, pantaloni kaki, ciorapi şi pantofi sport.

Am luat un suc de portocale din minibar şi-am înghiţit două aspirine împreună cu pastile contra malariei. Mă bucuram că nu-mi dăduseră şi o pilulă pentru sinucidere, pentru că mă simţeam îndeajuns de rău ca s-o iau.

Am coborât, am sărit peste micul dejun şi-am pornit pe jos până la strada Ben Nghe, unde se afla sediul Poliţiei pentru Imigrări.

Era o dimineaţă rece şi umedă, cu cerul înnorat, iar străzile erau aproape pustii şi pline de gunoaiele nopţii trecute.

M-am gândit că poate ar fi trebuit s-o sun pe Susan, însă uneori o mică despărţire e utilă. Fusesem mai mult despărţit de Cynthia decât împreună şi totuşi ne înţelegeam grozav. Poate nu grozav, dar bine.

Am ajuns la sediul poliţiei, o construcţie din beton prefabricat, şi am intrat.

Într-un hol mic şedea la un birou un tip în uniformă care mă întrebă în engleză:

— Ce vrei?

În loc să-i răspund şi să-l zăpăcesc pe idiot, i-am dat o fotocopie a biletului colonelului Mang. Se ridică şi dispăru pe un culoar din spatele lui.

Reapăru după un minut şi-mi zise:

— Camera.

Ridică două degete. I-am făcut şi eu semnul păcii şi m-am dus la camera 2, o încăpere mică a cărei uşă era deschisă. La un birou şedea un bărbat

cam de vârsta mea, în uniformă, care părea mai mahmur decât mine.

Nu mă invită să iau loc, ci se mulţumi să mă privească. M-am uitat şi eu la el. Ceva neplăcut se transmise între noi.

Pe biroul lui se aflau centura şi tocul pistolului – un Chicom de nouă milimetri. În America nu există o secţie de poliţie unde să poţi sta aşa de aproape de arma unui poliţist. Aici, oamenii legii erau neglijenţi şi aroganţi. Asta mă ofensa, iar faptul că trebuia să stau în picioare mă enerva.

Poliţistul se uită la biletul din mâna lui şi-mi zise:

— Când soseşti tu Hue?

Mă săturasem de tâmpeniile astea, aşa că i-am spus:

— Cei de la hotelul Century Riverside ţi-au spus când am sosit. Ştii că stau acolo trei nopţi. Alte întrebări?

Nu-i plăcu răspunsul, nici tonul vocii mele. Ridică glasul, care deveni oarecum ascuţit şi aproape că strigă:

— De ce nu prezinţi aici ieri?

— Pentru că n-am vrut.

Asta nu-i plăcu. Adică el lucra în ziua de Anul Nou, mici diavoli ai rachiului băteau gongul în capul lui şi-acum venea un alb să-l trateze de sus.

Aşa că ne priveam fix şi, cum spuneam, ceva nesănătos plutea între noi, dar nu era doar iritarea provocată de mahmureală. Îmi zise:

— Tu soldat aici?

— Aşa e. Dar tu?

— Şi eu.

Am continuat să ne privim şi am observat o cicatrice urâtă pornind de la jumătatea urechii lui, coborând în zigzag pe partea laterală a gâtului şi dispărând sub gulerul descheiat al cămăşii. Avea jumătate din dinţi lipsă ori stricaţi, iar ceilalţi erau cafenii. Mă întrebă:

— Când tu aici?

— Am fost aici în 1968, la Divizia Întâi Aeropurtată, am luptat la Bong Son, An Khe, Quang Tri, Khe Sanh, Valea A Shau şi în toată provincia Quang Tri. M-am luptat cu armata nord-vietnameză şi cu Viet-Congul, voi aţi omorât mulţi prieteni de-ai mei şi noi am ucis mulţi prieteni de-ai tăi. Am omorât cu toţii prea mulţi civili, inclusiv cei trei mii de bărbaţi şi femei pe care voi i-aţi ucis aici, la Hue. Alte întrebări?

El se ridică şi mă privi fix. Înainte de-a spune ceva, i-am zis:

— Alte întrebări? Dacă nu sunt, plec.

Poliţistul strigă din toţi rărunchii:

— *Stai!* Stai aici!

Mi-am tras un scaun, m-am aşezat picior peste picior şi m-am uitat la ceas. Individul părea încurcat, pe urmă înţelese că trebuia să ia loc. Îşi drese glasul şi trase spre el o foaie de hârtie. Luă un pix şi, aproape calmat, mă întrebă:

— Cum ajuns la Hue?

— Cu autobuzul.

Scrise asta şi întrebă:

— Când plecat de la Nha Trang?

— Vineri după-amiază.

— Ajuns la Hue când?

— La ora zece sau unsprezece, vineri seară.

— Unde stai vineri noaptea?

— La un mini-motel.

— Care e numele mini-motel?

— Nu ştiu.

— De ce nu ştii?

Când trebuie să justifici în faţa poliţiei nişte intervale de timp, inventează totdeauna o relaţie sexuală, dar nu folosi scuza asta la tine acasă. Am răspuns:

— Am cunoscut o doamnă în autobuz. Ea m-a dus la mini-motel. *Biet?*

Tipul se gândi la asta, apoi întrebă din nou:

— Care e numele mini-motel?

— Hanul Curvarilor. Mini-motelul Frichi-frichi. De unde dracu' să ştiu cum îi zice?

Mă privi îndelung, pe urmă spuse:

— Unde pleci de la Hue?

— Nu ştiu.

— Cum părăseşti Hue?

— Nu ştiu.

Bătu darabana pe birou, lângă tocul pistolului, apoi zise:

— Paşaportul şi viza.

I-am aruncat fotocopiile pe birou. El dădu din cap.

— Am nevoie de paşaport şi viză.

— Sunt la hotel.

— Aduci aici.

— Nu.

Făcu ochii mici şi strigă:

— Aduci aici!

— Du-te dracului.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre uşă. El fugi după mine şi mă prinse de umăr. I-am dat braţul la o parte şi ne-am înfruntat pe coridor. Ne-am privit în ochi şi amândoi, cred, am văzut acelaşi lucru: un nesfârşit abis de ură.

Doar de trei soldaţi inamici fusesem atât de aproape, iar la doi dintre ei văzusem şi simţisem frica. Totuşi, la cel de-al treilea văzusem privirea asta, care nu exprima ostilitatea inamicului, ci ura în stare pură, implantată în fiecare celulă a acelui om şi care-i rodea, inima şi sufletul.

Şi preţ de o clipă eram din nou în Valea A Shau şi omul ăla se uita din nou la mine, iar eu mă uitam la el, amândoi nerăbdători să ne ucidem unul pe altul.

M-am întors în prezent şi am încercat să-mi regăsesc echilibrul, deşi voiam sincer să-l omor pe omul ăsta. Cu mâinile goale, să-l bat măr, să-i smulg braţele din umeri, să-i zdrobesc testiculele, să-i strivesc traheea şi să-l privesc sufocându-se.

El simţi toate astea, desigur, şi avea propriile fantasme criminale, legate mai degrabă de un cuţit ascuţit.

Dar, spre deosebire de câmpul de luptă, fiecare avea alte ordine şi ne-am retras amândoi cu părere de rău din acel loc întunecat din inimile noastre.

Mă simţeam secătuit de parcă fusesem într-adevăr la luptă, iar poliţistul părea şi el istovit.

Aproape simultan, am dat din cap în semn de recunoaştere, ne-am întors şi ne-am despărţit.

Afară, pe stradă, m-am oprit şi-am răsuflat adânc. Încercam să-mi alung gândurile negre, dar simţeam un imbold aproape incontrolabil de-a mă întoarce grabnic acolo ca să-l umplu de sânge pe ticălosul ăla. Parcă-i simţeam carnea sfârtecată de strânsoarea mâinilor mele.

Am pus un picior în faţa celuilalt până când m-am îndepărtat de secţia de poliţie.

Am mers o vreme fără ţintă, străduindu-mă să mă liniştesc. M-am pomenit izbind cu piciorul sticlele goale de pe stradă şi lovind cu pumnii semnele de circulaţie. Nu era bine, dar era inevitabil. Şi poate că *era* bine. Din nefericire, treaba asta nu mă uşura, ba dimpotrivă.

Era aproape ora nouă şi Oraşul Nou începea să se trezească. Am mers pe strada Hung Vuong spre Râul Parfumului şi-am ajuns la podul Trang Tien. Acolo era un restaurant plutitor pe care îl observasem cu o seară în urmă. Câţiva oameni stăteau la mese pe punte, aşa că am luat-o spre restaurant, am traversat pasarela şi-am fost întâmpinat de un tânăr care părea că nu apucase încă să doarmă.

Mă conduse la o masă de afară şi i-am comandat o cafea şi un coniac dublu, ceea ce-l încântă, iar pe mine avea să mă încânte şi mai mult.

Puntea era presărată cu ornamente, pălării de hârtie pentru petreceri, sticle goale de şampanie, chiar şi un pantof de damă. Era clar – nu toată

lumea petrecuse noaptea în jurul mesei de familie şi-al altarului din casă.

Sosiră cafeaua şi coniacul, din care am dat pe gât jumătate. Stomacul meu era deja tulburat de fiere şi acid, iar noile licori nu făceau decât să sporească fermentaţia nesănătoasă.

Am rămas acolo, pe puntea ce se legăna încet, şi m-am uitat dincolo de râul înceţoşat la zidurile cenuşii, deprimante ale Citadelei.

Nu voiam nicidecum să stărui asupra celor întâmplate la secţia de poliţie – ştiam ce şi de ce se întâmplase aşa şi că se putea repeta oricând şi oriunde.

Am terminat cafeaua şi coniacul, apoi am comandat încă un rând. Tânărul puse sticla de coniac pe masă, recunoscând, presupun, că eram un tip care avea nevoie de câteva pahare.

După al doilea rând mă simţeam ceva mai bine şi m-am gândit la misiunea mea. Problema pe care o aveam în momentul ăla era să scap de oricine m-ar fi putut urmări şi să mă întâlnesc cu cineva pe celălalt mal al râului la prânz, la ora două sau la patru. Şi dacă întâlnirea n-ar fi avut loc la niciuna dintre orele astea, trebuia să aştept un mesaj la hotel şi să fiu pregătit de plecare în orice moment.

Dacă, totuşi, întâlnirea ar fi avut loc, aş fi ştiut unde trebuia să plec mai departe.

Orice om aflat într-o misiune primejdioasă are o mică şi secretă dorinţă – aceea ca întreaga afacere să eşueze. Vrei să ştii în sinea ta că o să te descurci, dar n-o să fii dezamăgit dacă ţi se spune: „Misiunea a fost anulată”.

Îmi aminteam de sentimentul ăsta de pe vremea când părăsisem poziţiile de pe dealuri mergând spre Quang Tri cu ordinul de-a recuceri oraşul de la comunişti. Până am ajuns acolo, sud-vietnamezii făcuseră toată treaba şi noi ne simţeam uşuraţi în taină, dar ne-am exprimat în gura mare dezamăgirea că nu avusesem parte de puţină luptă.

Nimeni nu crede o iotă, nici măcar noi. Dar asta înseamnă să te dai mascul feroce.

Pe urmă, la sfârşitul lui martie, ni s-a împlinit dorinţa de-a avea parte de puţină luptă; ni s-a spus că vom merge la Khe Sanh ca să înfruntăm douăzeci de mii de soldaţi nord-vietnamezi bine înarmaţi şi consolidaţi pe poziţii, care-i încercuiseră din ianuarie pe puşcaşii marini de la baza de artilerie Khe Sanh. Nu e genul de veşti care să-ţi însenineze ziua.

Nu cred că voi uita vreodată imaginile şi zgomotele sutelor de elicoptere ce luau la bord mii de infanterişti şi asaltau dealurile din jurul Khe Sanhului. Dacă a existat vreodată pe pământ o privelişte apocaliptică, exceptând o explozie nucleară, atunci e vorba despre acel asalt aerian; bombardiere aruncând sute de tone de bombe care făceau să se cutremure cerul şi pământul, avioane de vânătoare dând drumul la canistre cu napalm, pământul cuprins de flăcări, râurile, pâraiele şi lacurile arzând, pădurile mistuite de foc, câmpiile întinse cu iarbă şi bambus scânteind aprinse. Şi în tot timpul ăsta, elicopterele lansează rachete şi salve de mitralieră în infernul de la sol, proiectilele de artilerie cu explozivi puternici şi fosfor alb incendiar cad cu grămada, făcând pământul întunecat să erupă ca nişte vulcani în miniatură. Cerul e negru de fum, pământul e înroşit de flăcări, iar pătura subţire de aer dintre ele e o zonă mortală străbătută de trasoare roşii şi verzi, de şrapnele fierbinţi, zimţate şi de elicoptere grele. Apocalipsa *acum.*

Îmi amintesc cum elicopterul în care eram se năpustea spre o aterizare forţată şi eu stăteam pe talpa de aterizare, gata să sar, iar tipul de lângă mine şi-a lipit buzele de urechea mea şi-a strigat ca să acopere zgomotul exploziilor: „Hei, Brenner, crezi că asta-i o luptă?”

Am râs amândoi, recunoscând ceea ce noi şi toată lumea gândea înainte de începerea asaltului,

iar în momentul ăla eram una cu toţi soldaţii din istorie care aşteptaseră vreodată sunetul goarnei, al cimpoaielor de război, al fluierului, racheta de semnalizare sau orice-ar fi însemnat Luptă.

Luptă. Nu mai eşti uman, nu mai ai mamă, nevastă, nu îţi mai păsa de nimeni în afară de omul de lângă tine. Luptă. Ăsta e momentul de care ţi-era frică de când te ştiai, asta-i teama care te cuprinde înainte de-a adormi şi coşmarul care te trezeşte din somn. Asta e – aici, acum, real. *Luptă.* Întâlneşte-te cu ea.

Mi-am şters sudoarea rece de pe faţă şi mi-am şters mâinile pe pantaloni.

Pe urmă a fost Valea A Shau.

Când crezi că ai sondat adâncimile fricii, când ai ajuns într-un loc de la capătul tunelului de unde nu se mai poate îngusta şi nici nu poate fi mai întunecat, un loc unde nu mai ai capacitatea de-a te teme, într-un colţ mic al tunelului unde-i râzi morţii în nas, descoperi o încăpere secretă cu cea mai mare dintre spaime: acolo eşti tu însuţi.

M-am ridicat, am lăsat cinci dolari pe masă şi am traversat podul spre Citadelă.

27

Am petrecut următoarele câteva ceasuri vizitând obiectivele turistice cu ghidul în mână, făcând fotografii, luând tricicluri şi taxiuri, străbătând străzile în ambele sensuri şi în general dând bătaie de cap oricui ar fi încercat să mă urmărească.

Pentru că noaptea trecută fusese sărbătoare, era puţină lume în jurul obiectivelor turistice şi aveam impresia că omul meu de legătură ar putea aştepta până la ora două după-amiază, când zona ar fi fost mai populată.

Aproape toţi cei care hoinăreau pe-acolo erau albi, aşa că nu săream în ochi. Am observat că cei mai mulţi dintre suferinzii de mahmureală ai

dimineţii erau cu grupuri organizate, dar, pe măsură ce dimineaţa înainta spre prânz, am văzut câteva familii vietnameze ieşite la plimbare. Zidurile Citadelei aveau peste doi kilometri lungime pe fiecare parte, iar eu am rămas în perimetrul interior, unde mulţimea era mai mare.

La 11.30 am părăsit cetatea împrejmuită de ziduri pe un pod care m-a adus iarăşi pe cheiul râului. M-am îndreptat spre sud, unde se plimba multă lume şi erau zeci de tricicluri care mă urmăreau oriunde mă duceam, iar conducătorii lor strigau:

— Alo! Triciclu? Alo! Triciclu?

Oamenii cu tricicluri arătau, ca şi la Saigon ori Nha Trang, ca nişte rămăşiţe ale taberei învinşilor în război, iar cei din tabăra învingătorilor asemeni poliţistului de la secţie. Fusese unul dintre acele războaie după care învinşii păreau ceva mai bine adaptaţi decât învingătorii. Singura speranţă pe care-am văzut-o în ţara asta era în ochii copiilor, dar nici ei nu erau întotdeauna încrezători.

Am continuat drumul de-a lungul râului şi am ajuns la porţile centrale, opuse turnului de veghe, unde fusesem cu o seară în urmă împreună cu Susan. Acum, acestea erau deschise pentru public. Am pătruns din nou în cetatea fortificată şi am traversat un pod ornamental unde zeci de turişti făceau fotografii. Mă aflam în Curtea Imperială, rezervată cândva împăratului şi curţii sale. Şi Palatul Împăratului era deschis, aşa că am intrat în clădirea imensă, întunecată. Holul era din lemn vopsit cu lac roşu şi negru, cu numeroşi dragoni auriţi şi demoni verzi cu ochi sticloşi – genul de imagini care nu ajută unui mahmur.

Am ieşit prin spatele palatului şi exact în faţa mea se afla Sala Mandarinilor, numărul 32 din ghidul turistic.

Era o altă clădire bogat ornamentată care renăscuse din cenuşa anului 1968 şi avea acel

aspect vechi-nou, precum un pavilion din Disneyland. Am făcut o fotografie.

Era 11.45 şi eu n-aveam idee unde, exact, trebuia să mă întâlnesc cu persoana de legătură. Sala Mandarinilor era mare şi, ca orice clădire, avea un exterior şi un interior, dar domnul Conway nu precizase nimic, deşi simţul practic ar fi impus o întâlnire în interior dacă ar fi plouat, însă nu era cazul.

Am dat ocol clădirii. Acum eram sigur că nu fusesem supravegheat ori urmărit. În pofida celor arătate la televizor, e aproape imposibil să urmăreşti pe cineva timp de trei ore dacă nu faci treabă de rutină, şi-atunci e uşor să-l vezi pe urmăritor.

În momentul ăsta, dacă zăream pe cineva privindu-mă, putea foarte bine să fie omul meu. M-am uitat atent în jur.

Ştiam că pericolul nu era ca eu să fiu urmărit; mă pricep să scap de o „coadă" mai bine decât un bărbat însurat urmărit de o soţie geloasă.

Adevăratul pericol era ca omul meu de legătură să fie bine cunoscut Ministerului Securităţii Publice, Secţiile A, B, C, D şi E. Aproape întotdeauna e vorba despre un amator local, angajat de vreun imbecil de la Washington, care se prezintă la o întâlnire secretă cu cincisprezece poliţişti după el, jumătate înarmaţi cu videocamere.

Slavă Domnului că persoana asta nu trebuia să-mi dea nimic compromiţător, cum ar fi o cutie plină cu documente marcate „Strict secret".

Nimeni nu se apropie de mine, dar mai erau vreo cinci minute până la ora stabilită, aşa că am intrat pe altă poartă care dădea în Oraşul Interzis de Purpură, sanctuarul interior al celui exterior – Curtea Imperială.

Din Oraşul Interzis de Purpură mai rămăseseră doar câmpuri întinse şi zidurile joase ale fundaţiilor pe care se înălţaseră cândva clădirile.

Singura clădire intactă era Biblioteca Regală reconstruită, numărul 23 pe harta din ghidul meu turistic şi al doilea punct de întâlnire la ora două dacă la primul nu apărea nimeni.

În Oraşul de Purpură se aflau mai mulţi occidentali şi am auzit un cuplu de vârstă mijlocie vorbind în engleză americană. Ea spunea ce lucru groaznic făcuse armata americană bombardând comorile astea arhitecturale, transformându-le în ruine. El fu de acord şi adăugă:

— Provocăm moarte şi distrugeri oriunde mergem.

Nu cred că se referea la el şi la soţia lui, care provocau doar stupiditate pe oriunde umblau. Ca parte a acoperirii mele, m-am oferit să le fac o fotografie în faţa unui teren necultivat, plin de iarbă şi dărâmături. Ei părură încântaţi şi-mi dădură aparatul lor prostesc de complicat, care avea mai multe pârghii decât metroul din Washington.

În vreme ce-i prindeam în vizor, le-am zis:

— Ştiaţi că vietnamezii comunişti au atacat oraşul ăsta minunat în timpul armistiţiului încheiat pe durata sărbătorii Tet, cea mai sfântă noapte a anului budist? Zâmbiţi. Ştiaţi că activiştii comunişti au executat peste trei mii de cetăţeni din Hue, bărbaţi şi femei, împuşcându-i, spărgându-le capetele sau îngropându-i de vii? Zâmbiţi.

Din cine ştie ce motiv, cei doi nu zâmbeau, dar aveau să-şi amintească de momentul ăsta, aşa că le-am făcut două poze, a doua cu tipul venind spre mine cu mâna întinsă după aparat.

Individul îmi luă aparatul fără să-mi mulţumească şi se îndepărtă cu nevasta lui, ceva mai ştiutori decât cu un minut în urmă, dar evident nemulţumiţi de noua informaţie. Ce naiba trebuie să înveţi câte ceva când călătoreşti; eu învăţasem.

Am ieşit din Oraşul de Purpură, m-am întors la Sala Mandarinilor, am intrat şi-am hoinărit pe-acolo. Clădirea era mare şi n-aveam idee cum ar

putea să mă zărească persoana respectivă. Dacă am fi avut amândoi „cozi”, poate că urmăritorii noştri ne-ar fi ajutat să ne întâlnim pentru o fotografie şi un chef.

În ciuda frivolităţii mele, începeam să fiu puţin îngrijorat. Repet, ştiam că nu eram supravegheat, dar nu aveam siguranţa că omul de legătură nu era urmărit.

La 12.20 încă rătăceam prin clădire şi dragonii aruncători de flăcări începură să arate aşa cum mă simţeam eu.

Am ieşit. Soarele se strecura printre mici crăpături din pătura de nori şi era puţin mai cald.

Am ocolit Sala Mandarinilor, dar nimeni nu părea să vrea să mă cunoască.

Întâlnirea nu avusese loc. Mai era aproximativ o oră şi jumătate până la următoarea, timp în care puteam să mă duc la o consultaţie psihiatrică.

Am ieşit din cetatea fortificată pe cheiul râului, unde am zărit câteva bufete. Am cumpărat un litru de apă şi o porţie de orez învelit în frunze de banan.

Din cauza ploilor de iarnă, Râul Parfumului curgea repede, iar în jurul apei se vedeau trei piloni de piatră în locul unde fusese cândva vechiul pod. Cu mulţi ani în urmă vorbisem cu un puşcaş marin care fusese aici în timpul luptelor şi el îmi zicea că puteai traversa râul călcând pe cadavrele plutitoare. Sigur, asta era o exagerare tipică pentru puşcaşii marini, dar toate poveştile de război au o sămânţă de adevăr înainte de-a deveni uriaşi arbori încărcaţi cu tâmpenii. La drept vorbind, n-am auzit niciodată o poveste de război care să nu fie tot mai exagerată la fiecare relatare.

Două vietnameze în *ao dai* roz se plimbau pe chei, iar părul lung şi drept, cu cărare la mijloc, mi-a amintit de Susan. M-am ridicat, le-am strigat şi le-am arătat aparatul meu fotografic.

Ele se opriră, chicotiră şi pozară, iar eu le-am mulţumit.

Cred că cei mai mulţi oameni duc o viaţă normală; eu, nu. În toată lumea asta nu puteau fi mai mult de câteva zeci de bărbaţi şi femei, dacă or fi fost şi ăia, care să facă ce făceam eu acum. Cele mai multe întâlniri secrete aveau motivaţie sexuală şi chiar acum aveau loc milioane de asemenea întâlniri, iar a doua zi urmau să fie şi mai multe milioane, şi a treia zi la fel. Şi câţiva dintre îndrăgostiţi ăia aveau să sfârşească morţi, iar alţii unul în braţele celuilalt.

Pe de altă parte, poate, Paul Brenner avea să sfârşească fie arestat, fie deţinând o informaţie care l-ar duce în arest sau la moarte, fie – cel mai optimist scenariu – i-ar aduce câţiva dolari la pensie şi pe doamna visurilor sale din State.

Toate astea păreau o idee bună la Washington – mă rog, măcar o idee care să-mi facă bine, şi chiar îmi plăcea.

M-am uitat la râu şi la Oraşul Nou de pe ţărmul opus. Am privit miile de oameni care se plimbau. Ratarea primei întâlniri era un fel de amânare, iar eu aveam o grămadă de motive întemeiate ca să dau chix cu misiunea asta, colonelul Mang nefiind ultimul dintre ele. Era timpul să mă întorc la hotel şi s-o şterg din ţara asta.

Dar am rămas pe loc.

La ora 1.30 m-am ridicat, am intrat din nou în Citadelă, pe urmă în Curtea Imperială şi în sfârşit în Oraşul Interzis de Purpură. M-a surprins faptul că simbolismul acestui nume nu le scăpase imbecililor impresionant de hotărâţi de la Washington şi ştiam că aici urma să-l întâlnesc pe omul de legătură şi, poate, destinul meu.

28

Am intrat în curtea împrejmuită cu ziduri a Oraşului Interzis de Purpură şi am trecut printre

straturile de legume şi grădinile cu flori, mergând spre Biblioteca Regală.

Câţiva turişti stăteau în jurul clădirii, dar cei mai mulţi se plimbau prin grădină.

La vreo douăzeci de metri distanţă de bibliotecă, un vietnamez stătea pe vine lângă o grădină, examinând florile. Apoi se ridică şi veni spre mine. Zise într-o engleză aproape perfectă:

— Scuzaţi-mă, domnule. Aveţi nevoie de un ghid?

Înainte să-i răspund, el continuă:

— Sunt asistent la Universitatea din Hue şi vă pot arăta cele mai importante vestigii din vechiul oraş. Adăugă: Sunt un ghid foarte bun.

Bărbatul din faţa mea avea vreo treizeci şi cinci de ani şi era îmbrăcat în ţinuta standard a vietnamezilor: pantaloni negri, cămaşă albă şi sandale. Purta un ceas ieftin din plastic, cum aveau toţi aici, iar chipul lui nu era cu nimic ieşit din comun. Aş fi putut trece de zeci de ori pe lângă el fără să-l remarc. I-am spus:

— Cât mă costă?

El rosti parola:

— Cât doriţi să plătiţi?

Nu i-am răspuns…

El îmi zise:

— Văd că aveţi un ghid turistic! Pot să mă uit la el?

I-am întins cartea şi el a deschis-o:

— Da, vă aflaţi chiar aici, în interiorul Oraşului Interzis. Vedeţi?

Fără să mă uit la carte, i-am răspuns:

— Ştiu unde mă aflu.

— Bine. Ăsta-i un loc excelent pentru începerea călătoriei noastre. Numele meu e Truong Qui Anh. Vă rog să-mi spuneţi domnul Anh. Eu cum să vă spun?

— Paul e perfect.

— Domnul Paul. Noi, vietnamezii, suntem obsedaţi de formulele de adresare. Se apropie din

nou de mine şi zise: Uitaţi-vă la mimoza asta. Vedeţi, când pun mâna pe frunze, se încovoaie.

Norocul meu – dădusem peste un limbut. În vreme ce domnul Anh irita mimoza, eu m-am uitat în jur ca să văd dacă ne supraveghea cineva. Tipul se ridică şi răsfoi ghidul meu turistic.

— Doriţi să vedeţi ceva în mod deosebit?

— Nu.

— Atunci o să aleg eu câteva locuri. Vă interesează împăraţii? Perioada dominaţiei franceze? Poate ultimul război. Aţi fost soldat aici?

— Da.

— Aha. Poate vă interesează bătălia de la Hue.

Începeam să cred că tipul ăsta chiar era ghid, însă, în timp ce se uita în cartea mea, întrebă:

— Domnule Paul, sunteţi foarte sigur că n-aţi fost urmărit până aici?

— Sunt foarte sigur. Dar dumneata, domnule Anh?

— Ştiu sigur că n-am fost urmărit.

— De ce n-ai venit la prima întâlnire?

— Doar ca să fiu în siguranţă.

Nu mi-a plăcut asta şi l-am întrebat:

— Crezi că ai fost supravegheat?

El ezită, pe urmă zise:

— Nu… ca să fiu sincer cu dumneavoastră, mi-am pierdut cumpătul.

Am dat din cap.

— Ţi l-ai recăpătat?

El zâmbi încurcat.

— Da. Adăugă: Mă aflu aici.

N-aveam de gând să-i spun că era să nu ajung la Întâlnirea a Doua. L-am întrebat:

— Chiar eşti asistent universitar?

— Da. V-aş minţi dacă aş spune că n-am intrat în atenţia autorităţilor. Sunt un Viet-Kieu. Ştiţi ce înseamnă asta?

— Da.

— Bine. Dar în afară de asta, autorităţile n-au de ce să mă supravegheze.

— Ai mai făcut vreodată ce faci acum?

— Păi, o dată, acum un an. Îmi face plăcere să fiu de ajutor atunci când pot. M-am întors în ţară acum patru ani şi mi se cere uneori să fac câte un mic serviciu. Haideţi să facem o plimbare.

Am pornit împreună pe alee şi domnul Anh zise:

— Comuniştii se laudă că ei au reconstruit totul aici, adevărul este însă că au lăsat în paragină tot complexul arhitectonic imperial pentru că era asociat cu împăraţii. Comuniştii privesc cu suspiciune istoria şi tot ce-a fost înaintea lor. Dar organizaţiile occidentale au făcut presiuni asupra lor pentru a reconstrui ce s-a distrus în timpul războiului. Occidentul furnizează banii, desigur, iar comuniştii trag foloase de pe urma turismului.

Ajunsesem în sanctuarul exterior, lângă Palatul împăratului, şi domnul Anh mă conduse către o grădină amenajată pe fundaţia ruinată a unei clădiri. Spuse:

— Tatăl meu a fost militar în armata sud-vietnameză. Căpitan. A fost ucis chiar aici, unde e grădina asta şi unde se înălţa cândva o clădire imperială. A fost găsit după bătălie în molozul de-aici, împreună cu alţi cincisprezece ofiţeri şi soldaţi, cu mâinile legate la spate şi găuri de gloanţe în cap. Evident, fuseseră toţi executaţi de către comunişti.

Am înţeles că domnul Anh îşi etala convingerile anticomuniste, dar povestea asta putea fi cu totul falsă. Cum aş fi putut afla adevărul? Omul zise:

— Eu eram foarte tânăr când a murit, dar mi-l amintesc. Era încartiruit aici, unde locuieşte familia mea. Eram acasă în seara sărbătorii Tet din 1968, dincolo de râu, în Oraşul Nou, când, deodată, tata a sărit de pe scaun şi-a strigat: „Focuri de armă!” Auzindu-l, mama a râs şi-a zis: „Dragă bărbate, alea sunt focuri de artificii”.

L-am privit pe domnul Anh, care se uita la plantele din grădină retrăind amintirea aceea. Continuă:

— Tata şi-a înşfăcat arma şi-a pornit spre uşă, tot în sandale – ghetele erau într-un colţ. Striga la noi să ne ducem în buncărul din spatele casei. Eram foarte speriaţi, fiindcă auzeam ţipete pe stradă, iar focurile de artificii deveniseră împuşcături.

Domnul Anh rămase tăcut, cu ochii în pământ, şi aproape că semăna cu un băieţel ce-şi privea pantofii încercând să iasă dintr-o situaţie delicată.

— Tatăl meu a ezitat la uşa din faţă, pe urmă s-a întors şi şi-a îmbrăţişat soţia, mama şi pe cei cinci copii – fraţii şi surorile mele. Plângeam cu toţii, iar el ne-a scos pe uşa din spate spre buncărul săpat în grădină.

Omul culese o floare, o răsuci între degete şi-o aruncă în grădină, apoi spuse:

— Am rămas în buncăr împreună cu alte două familii timp de o săptămână, până la venirea puşcaşilor marini americani. Când am intrat din nou în casă, am constatat că toată mâncarea pregătită pentru sărbătoarea Tet ne fusese luată, iar noi eram foarte înfometaţi. Uşa din faţă fusese spartă şi dispăruseră multe lucruri, dar casa rămăsese în picioare. N-am aflat niciodată dacă tata fusese luat prizonier în casă ori în drum spre unitatea lui. Atacul a fost o surpriză totală şi comuniştii veniseră în oraş înainte de-a se trage primul foc de armă. Era de presupus că tata murise împreună cu soldaţii lui, şi la început aşa am crezut. Dar mai târziu, în martie, soldaţii şi civilii care au îndepărtat molozul au descoperit cadavrele descompuse ale multor masacre. Tatăl meu purta o plăcuţă de identificare pe care i-o făcuseră americanii, şi aşa a fost recunoscut, chiar aici, unde se înălţa cândva o clădire. Comuniştii trebuie să-i fi împuşcat pe toţi în clădirea aia. Mă bucur că l-am putut înmormânta. Multe familii n-au putut face asta cu morţii lor.

Domnul Anh rămase o clipă locului, pe urmă se îndepărtă. L-am urmat.

Am părăsit Citadela şi-am luat-o pe cheiul râului. Omul mă întrebă:

— Prin urmare aţi fost soldat aici?

— La Divizia Întâi Aeropurtată, în 1968, mai ales la Quang Tri.

— A, deci cunoaşteţi zona asta?

— Îmi amintesc câte ceva.

— Şi cum vi se pare? Vietnamul.

— Paşnic.

— E o ţară ai cărei oameni au spiritul îngenuncheat.

— De către cine?

— De către regim.

— De ce te-ai întors?

— E ţara mea. Mă întrebă: Dacă în America s-ar instaura o dictatură, aţi mai trăi acolo?

Interesantă întrebare. I-am răspuns:

— Dacă o dictatură în America ar fi la fel de ineficientă ca cea de-aici, aş putea trăi.

Domnul Anh râse, pe urmă zise:

— Mă rog, dumneavoastră vi se poate părea ineficientă, dar s-a ocupat foarte minuţios de distrugerea oricărei opoziţii faţă de regim.

— Pe dumneata nu te-au prins. Nici pe mulţi alţii pe care i-am cunoscut şi care par să urască regimul.

— Poate că ar fi trebuit să spun opoziţia organizată. Adăugă: N-au cucerit multe inimi sau minţi.

Am traversat râul pe podul Phu Xuan. Domnul Anh insistă să-mi ia aparatul foto şi să mă pozeze cu râul drept fundal, pe urmă dintr-un unghi opus, cu zidurile Citadelei în spatele meu. Nu părea prea nervos din cauza întâlnirii noastre, ceea ce i-ar fi putut aduce un glonţ în spate, dar observam din când în când o anume nelinişte în ochii lui.

În timp ce mă fotografia, i-am spus:

— Presupun că, dacă ar vrea să ne aresteze, ar aştepta să vadă dacă ne mai întâlnim cu cineva.

El îmi întinse aparatul şi răspunse:

— Da, ar aştepta.

— Acum eşti speriat?

— Mi-am depăşit spaima. Zâmbi şi adăugă: Ştiţi că noi suntem impenetrabili.

Ne-am continuat plimbarea de-a lungul râului. Nu voiam de la domnul Anh decât numele corect al satului în care trebuia să ajung, câteva îndrumări şi orice i s-ar mai fi spus să-mi transmită. Dar omul nu se grăbea şi poate că era o idee bună să lăsăm impresia unui turist cu ghidul lui. Domnul Anh mă informă:

— Am frecventat cursurile Universităţii California la Berkeley.

— Credeam că voiai să scapi de comunişti.

El chicoti şi continuă:

— Am locuit mai ales în nordul Californiei, dar timp de un an am călătorit prin toată America. E o ţară uluitoare.

L-am întrebat:

— De unde ai avut bani?

— De la guvernul american.

— Frumos din partea lor. Şi-acum dumneata le întorci serviciul.

Tăcu o clipă, apoi răspunse:

— Guvernul dumneavoastră are un program de… cum să-i spun… de cultivare a agenţilor de influenţă, refugiaţi vietnamezi care, ca şi mine, promit să se întoarcă în Vietnam pentru o perioadă de cel puţin cinci ani.

— N-am auzit de aşa ceva.

— Şi nici n-o să auziţi. Dar sunt mii de oameni ca mine care s-au întors să trăiască aici, aşa-numiţii Viet-Kieu, ale căror simpatii sunt mai apropiate de Washington decât de Hanoi.

— Înţeleg. Şi ce-ar trebui să faceţi? Să organizaţi o revoluţie?

— Sper că nu. Râse din nou şi spuse: Nu trebuie decât să stăm aici şi să influenţăm în mod subtil gândirea oamenilor şi, dacă se poate, a autorităţilor. Adăugă: Cei mai mulţi Viet-Kieu sunt

întreprinzători, unii, ca mine, universitari, iar câţiva au intrat în administraţia publică, în poliţie şi în armată. Individual, nu avem putere, dar luaţi ca un tot suntem destui pentru ca guvernul de la Hanoi să ezite înainte de-a face un pas înapoi, spre socialism şi izolare. Întreprinderile private, comerţul şi turismul există aici ca să dureze. Înţelegeţi?

— Cred că da. Şi dumneata le vârî studenţilor în cap idei subversive?

— Cu siguranţă nu în sala de curs. Dar ei ştiu unde să vină dacă vor să audă adevărul. Ştiaţi că e interzis să menţionezi că armata comunistă a executat trei mii de cetăţeni în oraşul ăsta? Toţi ştiu, fiecare a pierdut câte un membru al familiei atunci, dar niciun manual nu pomeneşte acest fapt.

— Păi, domnule Anh, dacă asta te ajută cu ceva, o să-ţi spun că şi în cărţile americane de istorie e rareori menţionat masacrul de la Hue. Dacă vrei să citeşti despre masacre, caută My Lai la indicele de nume.

— Da, ştiu asta.

Ajunsesem la capătul îndepărtat al zidului şi pe ţărmul râului era o piaţă imensă, unde mă conduse domnul Anh.

Găsi un mic bufet, cu mese şi scaune lângă râu, şi îmi zise:

— Pot să vă ofer ceva de băut?

— O Coca-Cola e perfect.

Se duse la tejghea.

Eu m-am aşezat şi m-am uitat în jur. În ţara asta era greu să-ţi dai seama dacă vedeai aceiaşi oameni de două sau trei ori, mai ales bărbaţi, care purtau cu toţii pantaloni negri şi sandale cu ciorapi. Unii aveau cămăşi colorate, dar cele mai multe erau albe. Părul avea aceeaşi culoare şi era tuns la fel, fiind singura podoabă capilară; nu aveau bărbi ori mustăţi, cu excepţia bărbaţilor foarte vârstnici, şi nimeni nu purta pălărie. Unii aveau hanorace, dar toate cu aceeaşi croială şi

culoare, respectiv cafenie. Am observat că unii vietnamezi purtau ochelari pentru citit, dar rareori pentru distanţă, deşi toţi şoferii ar fi trebuit să mediteze la asta.

O mulţime de vietnamezi alcătuia aici, la Hue, o mare de persoane perfect asemănătoare, mai mult decât la Saigon sau Nha Trang.

Domnul Anh se aşeză şi-mi dădu o cutie de Coca-Cola. El luase un ceai fierbinte într-un bol şi o pungă de arahide necojite. Părea că-i face plăcere să le strivească între degete.

Abordă în cele din urmă problema mea, spunând:

— Vreţi să vizitaţi un sat anume, corect?

Am dat din cap.

El îmi oferi câteva arahide şi-mi zise:

— Satul se află departe, în nord. În Vietnamul de Nord.

Ghinion. Speram să fie în fostul Vietnam de Sud şi undeva prin apropiere, însă Tran Van Vinh fusese soldat în armata Vietnamului de Nord, aşa că la ce mă puteam aştepta?

Prefăcându-se că se uită prin ghidul meu turistic, domnul Anh spuse:

— E un sat mic, care nu apare pe majoritatea hărţilor. Totuşi, mi-am extins discret cercetările şi cred că ăsta-i locul pe care-l căutaţi.

— Şi dacă nu e?

Ronţăi câteva arahide şi zise:

— Am fost în legătură directă prin fax cu cineva din America, iar analiştii dumneavoastră sunt de acord că satul pe care l-am găsit e cel pe care-l căutaţi. Adăugă: Sunt nouăzeci la sută sigur că ăsta-i locul.

— Destul de bine pentru o treabă făcută de autorităţi.

El zâmbi, apoi mă informă:

— Foarte puţini occidentali merg în zona aia şi-ar trebui să aveţi un motiv ca să vă aflaţi acolo.

— Trebuie să am un motiv personal?

— Din fericire, există un loc lângă cătunul ăsta care atrage câţiva turişti. Se numeşte Dien Bien Phu. Aţi auzit de el?

— Acolo a avut loc ultima bătălie din războiul franco-indochinez.

— Da. Militari din toate ţările se duc să studieze câmpul de bătălie. Aşa că ar trebui să mergeţi acolo. După ce aţi văzut muzeul şi aţi făcut nişte fotografii, întrebaţi un localnic unde se află cătunul pe care-l căutaţi. De la Dien Bien Phu sunt mai puţin de treizeci de kilometri. Dar fiţi atent pe cine întrebaţi. În nord, oamenii raportează totul autorităţilor.

Sorbi din ceai, pe urmă continuă:

— Eu am fost la Dien Bien Phu şi vă pot spune că sunt mulţi oameni din triburile de munteni care se adună lângă muzeu şi la piaţă ca să-şi vândă produsele turiştilor. Fac parte mai ales din triburile H'mong şi Tai. Poate vă amintiţi de pe vremea când aţi fost aici că triburile nu prea sunt loiale guvernului vietnamez. Adăugă: Nu sunt anticomunişti, ci antivietnamezi. De-aceea ar trebui să întrebaţi un muntean din triburi, nu un etnic vietnamez. S-ar putea să găsiţi câţiva care că ştie ceva engleză, dar ei vorbesc mai ales franceza, pentru că turiştii sunt îndeosebi francezi. Vorbiţi franceza?

— *Un peu.*

— *Bon.* Ar trebui să încercaţi să treceţi drept francez. Adăugă: Cred că puteţi avea încredere în oamenii ăia.

— Spune-mi de ce ar trebui să am încredere în *dumneata.*

— Asta ar dura ceva timp şi, orice-aş spune eu, nu v-ar convinge. După cum văd eu lucrurile, domnule Brenner, n-aveţi de ales.

— Cum de ştii numele meu?

— Ca să vă pot contacta la hotel în caz de urgenţă.

L-am informat pe domnul Anh:

— În situaţii ca astea, e ceva neobişnuit ca dumneata să ştii cine sunt. Nu vreau să par rasist, dar nu eşti american de baştină şi nu eşti o persoană îndreptăţită să-mi cunoască numele ori destinaţia.

El mă privi îndelung, apoi zâmbi şi răspunse:

— Mai am nişte rude în ţara mea de adopţie. Guvernul american are încredere în mine, dar, ca să fie sigur, a aranjat pentru mine o reuniune de familie la Los Angeles. Trebuie să plec în State în aceeaşi zi în care dumneavoastră plecaţi de la Hue. Dacă nu apar la Los Angeles, americanii vor presupune că i-am trădat şi pe ei, şi pe dumneavoastră.

— Pentru mine ar fi cam târziu, colegule.

— N-am de gând să vă trădez, domnule Brenner. De fapt, vă doresc o călătorie reuşită, pentru că, dacă vi se întâmplă ceva, n-o să fie bine nici pentru mine, nici pentru familia mea din Los Angeles.

— Înţeleg. Mă rog, noi nu împuşcăm oamenii.

— Nu asta mi s-a spus mie.

Nu i-am răspuns. În esenţă, miza era foarte mare, indiferent de joc, iar domnul Anh era fie loial Unchiului Sam, fie speriat de moarte pentru familia lui, fie şi una, şi alta. Cei de la Washington nu tăiau frunză la câini. Am zis:

— În regulă. Îmi cer scuze dacă te-am jignit.

— Nu-i nimic. A fost o întrebare legitimă şi necesară. Viaţa dumneavoastră e în joc.

— Mulţumesc…

— Pentru dumneavoastră nu contează dacă sunt loial ori constrâns de situaţie. Sunt de partea dumneavoastră.

— Grozav.

Domnul Anh rămase tăcut, mestecând arahide, apoi spuse:

— Oricare ar fi misiunea dumneavoastră, domnule Brenner, presupun că e suficient de importantă ca să vă riscaţi viaţa. Dacă nu, ar trebui

să luaţi primul avion spre Hanoi ori Saigon şi să părăsiţi ţara asta. Aici poate fi plăcut pentru turistul occidental obişnuit – dar dacă vă abateţi de la turism, autorităţile pot fi neiertătoare. Adăugă: Mi s-a cerut să fiu de ajutor şi eu am acceptat, punându-mi astfel propria siguranţă în primejdie. Nu ştiu despre ce e vorba, dar eu sunt unul dintre acei vietnamezi care mai au încredere în americani.

— Ei bine, eu n-am.

Am zâmbit amândoi. I-am spus domnului Anh:

— În regulă, dacă eşti cine pretinzi că eşti, atunci îţi mulţumesc. Dacă nu, presupun că o să te văd la procesul meu.

— Aţi fi norocos dacă aţi avea parte de un proces. O să vă spun ceva ce poate nu ştiţi – guvernul de la Hanoi e obsedat de FULRO. Aţi auzit de grupul ăsta – *Front Unifié de Lutte des Races Opprimées* – Frontul Unit de Luptă al Raselor Oprimate?

Mi-am amintit iarăşi de fotografiile pe care le văzusem la Muzeul Crimelor Americane de Război de la Saigon:

— Da. Am auzit de FULRO.

Domnul Anh avea şi alte veşti bune pentru mine:

— Veţi trece prin teritoriul unde se află FULRO. Guvernul de la Hanoi vânează fără milă aceste grupări de gherilă şi e nemilos cu americanii care iau legătura cu ei. Dacă asta e misiunea dumneavoastră şi veţi fi prins, vă puteţi aştepta să fiţi torturat, pe urmă împuşcat. Sunt sigur.

Mă rog, nu asta era misiunea mea, dar mi-a trecut prin minte că aş fi avut necazuri încercând să dau explicaţii dacă aş fi arestat. Am presupus mereu că cel mai rău lucru care mi se putea întâmpla dacă eram prins ar fi fost câteva săptămâni sau luni de neplăceri, urmate de o soluţionare diplomatică a problemei şi repatrierea în State. Dar dacă puneam FULRO în ecuaţie, era

foarte posibil să sfârşesc în chip de ultimul american dispărut în Vietnam.

Domnul Anh era un sac fără fund, plin cu fapte interesante. Continuă:

— Au fost oameni de la CIA, de la Forţele Speciale şi mercenari americani care s-au dus în regiunile izolate ale ţării ca să-i ajute pe cei din FULRO – majoritatea au dispărut fără urmă.

— Mulţumesc pentru încurajare.

— Asta e o ţară nefericită, o ţară în a cărei istorie fratele s-a întors împotriva fratelui, tatăl împotriva fiului. Aici, în sud, nu ştii niciodată în cine să ai încredere. Dar când ajungi în nord, e mult mai uşor – nu te încrede în nimeni.

— În afara muntenilor.

Domnul Anh nu răspunse. Sorbi din ceai şi mă întrebă:

— Vizita dumneavoastră aici v-a trezit amintiri?

— Sigur.

— În ţara asta, cei mai mulţi oameni din generaţia războiului au murit ori au fugit. Cei care-şi amintesc nu vorbesc despre asta. Autorităţile sărbătoresc fiecare victorie comunistă şi au transformat toate înfrângerile în biruinţe. Dacă vreme de treizeci de ani au avut numai victorii, de ce le-a trebuit atâta timp ca să câştige războiul?

Părea o întrebare retorică, dar răspunsul era: „Învingătorii scriu istoria”. Domnul Anh continuă:

— A trebuit să ajung în America pentru a învăţa istoria ţării mele. Dacă asculţi prea mult ce spune Hanoiul, începi să te îndoieşti de memoria şi de echilibrul tău mintal.

— La fel e şi la Washington, domnule Anh.

— Bine, dar faceţi asta în glumă. Aici nu e de glumit.

— Câţi ani mai ai de stat aici?

— Unul.

— Şi pe urmă?

— Nu ştiu. Poate rămân. Lucrurile se schimbă în bine.

— Am o prietenă americană venită aici de trei ani şi nu dă semne că ar vrea să plece.

— Fiecare are motivele sale pentru a rămâne sau a pleca. Asta e o ţară interesantă, domnule Brenner, o ţară dinamică în multe privinţe, ieşită dintr-un lung coşmar, cu numeroase schimbări sociale şi economice. Pentru mulţi oameni, mai ales americani, tranziţia e incitantă şi oferă multe oportunităţi. Un expatriat american mi-a descris cândva Vietnamul ca fiind asemănător Vestului sălbatic, un loc unde laşi istoria în urmă şi unde totul e orientat spre căutarea norocului.

— Dumnezeu să ajute Vietnamul.

Domnul Anh zâmbi şi adăugă:

— Poţi muri de plictiseală în Japonia, Singapore sau Coreea. Aici însă, nu.

— Asta-i sigur.

Mi-am terminat Coca-Cola şi m-am uitat la ceas. Domnul Anh observă şi-mi spuse:

— Numele satului pe care-l căutaţi nu e Tam Ki, ci Ban Hin, în provincia Lai Chau. Rosti numele pe litere şi adăugă: E o călătorie dificilă. Singurele curse aeriene sunt de două ori pe săptămână de la Hanoi şi, după cum mi s-a spus, n-o să mergeţi prin Hanoi. În orice caz, rezervările la avion se fac cu multe săptămâni înainte. Ca urmare trebuie să mergeţi pe şosea. Din nefericire, nu există autobuz de aici, ci doar de la Hanoi. Drumurile, mai ales acum, în sezonul ploilor, sunt nesigure şi ştiţi că nu aveţi voie să închiriaţi singur o maşină. Aveţi nevoie de un şofer.

— Poate că voi sta acasă.

— Asta-i decizia dumneavoastră. Dar dacă aş pleca la drumul ăsta, aş lua o maşină cu tracţiune dublă şi un şofer bun. Distanţa dintre Hue şi Dien Bien Phu e între nouă sute şi o mie de kilometri, în funcţie de ruta aleasă. Adăugă: Din fericire, primii cinci sute de kilometri vor fi pe Autostrada Unu spre Hanoi. La un moment dat, la sud de Hanoi, trebuie să alegeţi un drum care să vă ducă la

Drumul 6, care merge spre nord-vest, printre munţi, până la Dien Bien Phu.

Găsi în ghidul turistic o hartă a nordului Vietnamului şi împinse cartea spre mine.

— Vedeţi Dien Bien Phu?

M-am uitat şi am găsit localitatea în extremitatea nord-vestică a ţării, lângă Laos. Am văzut şi Drumul 6, ieşind din Hanoi şi şerpuind printre munţi până la Dien Bien Phu. Am întrebat:

— Cum e Drumul 6?

— Nu e un drum bun în nicio perioadă a anului. Drumurile care duc la Drumul 6 sunt şi mai rele.

— Mai rele decât în New Jersey?

El zâmbi şi continuă:

— O să vedeţi pe hartă două sau trei drumuri care leagă Autostrada Unu de Drumul 6 înainte de Hanoi. Trebuie s-o luaţi pe unul din ele, în funcţie de vreme, de starea drumului şi poate de alţi factori, în privinţa cărora numai dumneavoastră puteţi decide când va veni momentul să părăsiţi Autostrada Unu.

Omul se uită la mine, iar eu i-am zis:

— Înţeleg. Spune-mi cum ar trebui să-i explic şoferului că nu vreau să trec prin Hanoi ca să ajung la Drumul 6 şi pe urmă la Dien Bien Phu.

— Spuneţi-i că vă plac drumurile nesigure de munte pe timp ploios.

Nu era amuzant.

Domnul Anh spuse:

— Dacă aveţi noroc, puteţi ajunge la Dien Bien Phu în două zile.

M-am gândit la asta şi m-am întrebat unde le fusese capul idioţilor ălora de la Washington.

— E posibil să închiriez un mic avion de la aeroportul Phu Bai din Hue?

— Nu în ţara asta, domnule Brenner. Zborurile particulare sunt strict interzise.

— Cum au ajuns francezii la Dien Bien Phu?

— Au fost paraşutaţi. El continuă: Mai există o rută. Aţi putea lua avionul de-aici până la

Vientiane, capitala Laosului, apoi spre Luang Prabang, tot în Laos, şi v-aţi afla la numai o sută de kilometri de Dien Bien Phu. Dar mai întâi aţi avea nevoie de o viză pentru Laos, pe urmă ar trebui să treceţi graniţa înapoi în Vietnam, pe şosea, iar asta ar putea fi dificil.

— Bine, mulţumesc pentru lecţia de geografie, domnule profesor. Sunt sigur că pot ajunge la Dien Bien Phu înainte să-mi expire viza.

— Angajaţi un şofer foarte bun, cu o maşină cu tracţiune dublă. Ar trebui să reuşiţi. Adaugă: Să nu vă duceţi la Vidotour.

— Ştiu asta.

— Mi s-a spus să vă transmit nişte instrucţiuni.

Nu i-am răspuns, iar domnul Anh continuă:

— Dacă găsiţi persoana pe care o căutaţi, îi propuneţi să-i cumpăraţi toate suvenirurile sale din război. Dacă omul e mort, procuraţi acte care să dovedească decesul lui şi faceţi aceeaşi ofertă familiei sale. Dacă e în viaţă, trebuie să-l fotografiaţi şi să precizaţi locul unde stă, cu hărţi şi poze. Persoana asta ar putea fi contactată mai târziu din motive cunoscute de guvernul dumneavoastră.

Nici acum n-am spus nimic. Domnul Anh părea puţin stânjenit de ceva şi-mi evită privirea când zise:

— Sau poate că aţi dori să finalizaţi dumneavoastră treaba, înlăturând astfel necazurile unei viitoare vizite la acest individ.

I-am spus domnului Anh:

— Scuză-mă, vrei să repeţi ce-ai zis?

El repetă, iar eu i-am spus:

— Nu sunt sigur că înţeleg ce înseamnă asta. Dumneata ştii?

— Nu, nu ştiu, domnule Brenner. Mi s-a spus că veţi înţelege.

— Serios? Şi dacă eu înţeleg greşit şi cred că ei mi-au sugerat să-l ucid şi de fapt s-au referit la altceva?

— După un lung şi chinuitor război, au rămas multe poliţe neplătite.

Eu nu credeam că treaba asta avea vreo legătură cu o duşmănie veche, cu vreo răzbunare pentru ceva întâmplat în lumea secretă a spionajului, cu programul Phoenix de asasinate ori ceva de genul ăsta. Tran Van Vinh fusese un simplu soldat care văzuse ceva ce n-ar fi trebuit să vadă. Însă domnul Anh presupunea că toată afacerea avea legătură cu războiul murdar din spatele frontului, ceea ce era o ipoteză logică; sau aşa i se spusese.

Domnul Anh conchise:

— În orice caz, misiunea dumneavoastră va fi atunci încheiată şi trebuie să vă duceţi direct la următoarea destinaţie cu obiectele pe care le-aţi obţinut. Mesajul ăsta a fost transmis exact aşa cum vi l-am redat şi nu ştiu nimic mai mult.

Nu i-am răspuns, dar domnul Anh perseveră:

— Trebuie să rămâneţi aici două nopţi, după cum ştiţi, pe urmă să porniţi spre Dien Bien Phu şi satul în discuţie. Trebuie să vă contactez la hotel dacă a intervenit o schimbare a planului sau dacă am informaţii suplimentare. Am o modalitate sigură de-a informa pe cineva din Saigon că întâlnirea noastră a reuşit, iar dumneavoastră aveţi acum ocazia să-mi daţi un mesaj pe care îl voi transmite mai departe.

— Transmite-le doar că-mi înţeleg misiunea şi obligaţiile şi că se va face dreptate.

— Foarte bine. Cine pleacă primul?

— Voi pleca eu.

Am luat câteva arahide şi le-am vârât în buzunar. I-am zis domnului Anh:

— Las ghidul ăsta turistic la dumneata. Vreau să mi-l aduci la hotel în dimineaţa zilei în care voi pleca la Dien Bien Phu, adică în aceeaşi dimineaţă în care dumneata vei pleca la Los Angeles. În felul ăsta voi şti că n-ai fost arestat şi că misiunea mea nu e compromisă. Dacă nu primesc cartea, îmi

rezerv dreptul de-a părăsi ţara. Poţi să transmiţi şi asta.

— Înţeleg.

M-am ridicat, am scos zece dolari din buzunar şi i-am pus pe masă.

— Mulţumesc pentru acest tur interesant.

Despărţindu-ne, vietnamezul îmi zise:

— Vă urez o călătorie în siguranţă, domnule. La mulţi ani!

— Asemenea.

Am plecat şi mi-am croit drum prin piaţă, am ieşit pe cheiul râului şi m-am îndreptat către pod spre noul oraş.

Nu era încă ora patru după-amiază în acea zi de Anul Nou, prima zi din Anul Boului. Ar fi putut fi şi ultima din anul tâmpitului, adică al meu. Cum de mă amestec în treburi de genul ăsta? Deşi mă consider un tip responsabil, cad mereu în hârdaie pline cu rahat: cazuri de omucidere care-mi scurtează cariera, misiuni periculoase în ţări ostile şi poveşti complicate de amor.

Am luat-o pe trotuarul podului Trang Tien şi m-am oprit la jumătatea drumului. Am desfăcut câteva arahide şi-am aruncat cojile în râu.

Cerul era acoperit cu o pătură de nori şi cădeau câţiva stropi de ploaie. Aerul era rece şi umed, iar Râul Parfumului curgea învolburat spre mare.

Ei bine, mi-am zis, nu-l înţelesesem greşit pe domnul Conway la Dulles, nici pe domnul Anh la Hue. Cei de la Washington îl voiau mort pe Tran Van Vinh şi-ar fi fost fericiţi dacă l-aş fi ucis eu. Şi nici măcar nu se oboseau să-mi ofere o explicaţie, în afară de cea cu securitatea naţională, care putea însemna orice şi de obicei aşa era.

Explicaţia faptului că geniile alea nu-mi spuseseră dinainte de ce trebuia lichidat tipul ăla era că, dacă omul era deja mort, atunci aş fi obţinut informaţii de care n-aveam nevoie.

Dar, dintr-o pricină anume, ei păreau să creadă că, dacă şi când l-aş fi întâlnit pe domnul Tran Van

Vinh, aveam să înţeleg motivul şi să fac ce trebuia să fac.

Orice ar fi văzut nenorocitul ăla în ruinele de la Quang Tri în timpul sărbătorii Tet din 1968 avea să revină ca să-l chinuiască şi să-l ucidă. Şi asta chiar că nu era corect dacă omul supravieţuise războiului şi îmbătrânise… mă rog, era de vârsta mea, ceea ce nu înseamnă bătrân, ci matur.

Am încercat să-mi adun toată considerabila forţă de raţiune deductivă în faţa acestui puzzle şi simţeam că eram aproape de ceva care continua totuşi să-mi scape.

Un lucru era uşor de dedus: dacă tot ce văzuse domnul Vinh avea să-l ucidă, atunci, ce urma să-mi spună domnul Vinh mă putea ucide şi pe mine.

29

Stăteam în salonul hotelului Century Riverside, sorbind un scotch cu sifon, în vreme ce tipul mărunt de la pian cânta „Strangers in the Night”.

Era ora şase şi zece. Locul se umpluse de occidentali ce sporovăiau, iar chelneriţe drăguţe cu fuste scurte treceau grăbite printre mese, încurcând comenzile cu băuturi.

Am început să mă întreb dacă Susan se supărase din nou şi-avea de gând să mă facă să aştept. Femeilor nu le pasă unde se află atunci când sunt enervate de tipul cu care sunt combinate. Cunoscusem femei care făcuseră scene în Moscova sovietică, în Berlinul de Est şi în alte locuri unde nu-i o idee bună să atragi atenţia, dar nu le interesa nici locul, nici situaţia; când femeile sunt nervoase, sunt nervoase şi gata.

Altă posibilitate era ca Susan să fi fost arestată şi interogată. După scena din dimineaţa aceea, la secţia de poliţie, nu m-ar fi surprins ca autorităţile să decidă să mă hărţuiască prin ea. Deşi ne ferisem să dăm de bănuit, ştiau că eram împreună.

Totuşi, o problemă mai gravă era arma şi posibilitatea ca vreo persoană s-o fi văzut îngropând-o. Dar chiar dacă fuseseră alertaţi poliţiştii, aceştia nu aveau să facă nicio mişcare până când n-ar fi venit cineva să dezgroape pistolul, motiv pentru care aveam de gând să-l las acolo unde era.

Am comandat alt scotch. Cei trei veterani se aflau la câteva mese distanţă şi se bucurau de compania a trei femei de vreo douăzeci şi cinci de ani, de-ajuns de tinere ca să fie fiicele lor. Tipii ăştia fuseseră poate cândva ofiţeri, dar nu erau nişte domni, ci nişte porci.

Femeile arătau şi se purtau ca nişte americance, dar în afară de asta nu mai puteam spune mare lucru despre ele, doar că erau turiste, nu expatriate, şi că le plăceau bărbaţii între două vârste şi cu parale.

În orice caz, era ora şase şi jumătate, iar eu începusem să fiu puţin îngrijorat. De-aia e mai bine să călătoreşti singur, mai ales când te afli într-o misiune care-ar putea deveni riscantă. Am destule necazuri cu propria mea siguranţă ca să nu-mi mai trebuiască grijile cauzate de un civil.

Dar poate că ea nu era un civil. Asta m-a făcut să mă gândesc la domnul Anh, care, asemeni lui Susan, făcea un mic serviciu Unchiului Sam. Locul ăsta era pe cale să devină Berlinul de Est al lumii de după războiul rece: oameni din umbră alergând să încheie târguri, să facă servicii, stând cu ochii şi urechile larg deschise. CIA trebuie să se fi simţit revigorată acum, când avea un loc unde putea să scormonească iar în rahat.

Sigur, americanilor nu le plăcea să piardă şi după război primiseră o lecţie utilă de la germani şi japonezi: dacă pierzi războiul, cumpără ţara învingătorului.

Susan apăru în pragul uşii şi privi în jur. Mă observă la masă şi zâmbi. Îţi poţi da seama oricând

dacă o persoană se bucură sincer că te vede după felul cum zâmbeşte.

Veni spre mine. Purta jeanşi negri şi un jerseu alb din mătase, pe care nu le mai văzusem.

Mă îmbrăţişă strâns, mă sărută şi zise:

— Ştiam că te-ai întors teafăr, pentru că am întrebat la recepţie.

— Teafăr şi nevătămat.

Ne-am aşezat unul în faţa celuilalt. Întrebă, aproape emoţionată:

— Spune-mi cum a fost? Ai avut întâlnirea?

— Da. A fost bine. Tu ce-ai făcut azi?

— Cumpărături şi-am vizitat obiective turistice. Şi cu cine te-ai întâlnit?

— O euroasiatică numită Gât Adânc.

— Termină, Paul. E ceva incitant. Era un tip? American? Vietnamez?

— Un tip. Şi asta-i *tot* ce mai spun.

— Ştii unde trebuie să pleci mai departe?

Se părea că nu reuşeam să mă fac înţeles. Am zis:

— Da, şi ăsta-i sfârşitul conversaţiei.

— E departe de aici?

— Ce bei?

— Bere San Miguel.

I-am făcut semn chelneriţei şi am comandat o bere, în timp ce Susan mă întrebă:

— Unde te-ai întâlnit cu tipul? Unde-i numărul 32? Pot să jur că are legătură cu harta din ghidul turistic.

— Ai dormit bine?

— Am dormit ca un prunc până la prânz. Ai fost la poliţie?

— Da.

— A fost în regulă?

— Da. Am adăugat: De fapt, am schimbat câteva replici mai dure.

— Asta-i bine. Dacă eşti amabil, îşi închipuie că pui ceva la cale. Dacă faci gălăgie, consideră că eşti nevinovat.

— Ştiu asta. Am fost poliţist.

— Am stat departe de Citadelă, aşa cum mi-ai cerut, iar acum trebuie să-mi spui unde te-ai întâlnit cu tipul ăsta.

— Evident, în Citadelă.

— Crezi că ai fost urmărit?

— N-am fost. Nu ştiu dacă a fost el. Ţi-ai cumpărat hainele astea azi?

— Da. Îţi plac?

— Foarte frumoase.

— Mulţumesc.

Sosi şi berea, iar Susan îşi turnă într-un pahar. Am ciocnit şi mi-a spus:

— Scuze pentru aseară. Tu n-ai nevoie de ciondăneală.

— Nu-i nimic. Şi eu ţi-am făcut la fel în legătură cu Bill.

— Da. Şi-am scăpat de el.

Nu i-am răspuns. M-am uitat din nou la cei trei veterani care o priveau pe Susan, deşi aveau deja trei fete lângă ei. Ce porcărie.

— La ce te uiţi?

— La cei trei americani de-acolo. Foşti infanterişti ori puşcaşi marini. I-am văzut ieri aici şi pe urmă la prânz. Stau cu ochii pe tine.

— Sunt drăguţi.

— Sunt porci.

— Femeile par să se distreze.

— Şi ele sunt porcine.

— Cred că eşti gelos.

— Nu, nu sunt. Tu eşti cea mai frumoasă femeie din încăperea asta.

— Eşti un dulce. Reveni la subiectul iniţial şi întrebă: Ştii cum să ajungi în locul ăla unde trebuie să te duci?

— Cred că da.

Zgomotul de fond era destul de puternic în salon, aşa că nimeni nu ne putea auzi, iar pianistul cânta melodia lui Tony Bennett, „Once Upon a Time”. Am hotărât că venise momentul să ajung la

esenţa unor chestiuni care-mi puteau afecta sănătatea. I-am spus:

— Acum lasă-mă să-ţi pun câteva întrebări. Uită-te în ochii mei.

Ea puse paharul cu bere pe masă şi se lăsă pe spătarul scaunului. Se uită la mine.

— Pentru cine lucrezi?

Răspunse:

— Lucrez pentru American-Asian Investment Corporation. Uneori fac servicii consulatului american din Saigon şi ambasadei de la Hanoi.

— Ai făcut vreodată servicii rezidentului CIA de la Saigon sau celui din Hanoi?

— Celui din Saigon. Doar o dată.

— Adică acum.

— Da.

— Eşti plătită?

— Cheltuielile.

— Ai fost pregătită în mod special?

— Da. O lună la Langley.

Ceea ce explica voiajul la Washington. Am întrebat:

— American-Asian Investment e o firmă fantomă a CIA?

— Nu. E chiar o companie de investiţii, dar una controlată.

— Cine de-acolo mai face servicii?

— Nu pot răspunde la asta.

— Ce instrucţiuni ai avut în ceea ce mă priveşte?

— Doar să te cunosc şi să te întâmpin.

— Nu ţi-au spus să mă regulezi?

— Nu. De ce-ţi baţi capul? Ai de gând să-mi spui de ce te afli aici?

— Nu. Ţi-au spus să călătoreşti cu mine?

— Nu. A fost ideea mea.

— În clipa asta, Susan, eşti în timpul misiunii sau în afara ei?

— În afara ei.

— Cred tot ce spui. Înţelegi asta? Dacă tu spui aşa, ăsta-i adevărul.

— Ăsta *este* adevărul.

— Eşti îndrăgostită de mine?

— Ştii că da. Zâmbi pentru prima oară şi zise: Am simulat doar un orgasm.

Am încercat să nu zâmbesc şi-am întrebat-o:

— Despre misiunea mea ştii ceva ce nu ştiu eu?

Nu-mi răspunse.

— Spune-mi.

— Nu pot. Nu pot să te mint, aşa că nu pot spune nimic.

— Să încercăm altfel. Ce ştii despre ea?

Susan luă o gură de bere, îşi drese glasul şi zise:

— Nu ştiu care-i obiectivul tău aici, dar cred că CIA ştie. Cu siguranţă n-aveau să-mi spună mie. Cred că fiecare ştie câte ceva şi nimeni nu spune nimic.

Asta era probabil adevărat. M-am întrebat dacă domnul Karl avea o imagine de ansamblu. I-am zis lui Susan:

— Să mă cunoşti şi să mă întâmpini nu prea e suficient.

— Mă rog, evident că mai era ceva. Mi s-a cerut să te informez despre ţara asta fără să las impresia că aş face-o. Mai degrabă că te aclimatizez, ca să mă asigur că eşti pregătit pentru misiune. Adăugă: Ţi-ai dat seama de asta.

— În regulă. În afară de rezidentul CIA din Saigon, ai mai vorbit cu cineva de la ambasada americană din Hanoi?

— Da, am vorbit. Cu ataşatul militar american. Colonelul Marc Goodman a venit cu avionul la Saigon şi-a vorbit cu mine.

— Despre ce?

— Voia să se asigure că am priceput ce-aveam de făcut.

— De făcut ce?

— Să-ţi… câştig încrederea.

— Nu am o imagine clară.

— Mă pui pe jar.

— Viaţa mea e pe jar, doamnă. Vorbeşte-mi.

— Nu trebuia să călătoresc cu tine. Dar trebuia să-ţi propun să ne întâlnim aici, la Hue, să-ţi zic că trebuia să vin oricum încoace cu afaceri sau ceva de genul ăsta. Apoi urma să-ţi spun că ne vom întâlni din nou la Hanoi.

— Şi dacă tu nu-mi plăceai?

— Cei mai mulţi bărbaţi mă plac.

— Sunt sigur. Şi care era rostul întâlnirii noastre aici?

— Să văd dacă te-aş putea ajuta, să informez despre sănătatea ta, purtarea ta, problemele cu poliţia, rezultatul întâlnirii tale şi-aşa mai departe. Ştii asta.

— În regulă. Ataşatul ăsta militar, colonelul Goodman, şi tipul de la CIA au stat de vorbă la Saigon?

— Da. Dar eu n-am fost de faţă la întâlnirea aia.

— Ştii că un ataşat militar face parte de fapt din Serviciul de Informaţii al Armatei?

Ea dădu din cap.

— Cine-i rezidentul CIA din Saigon?

— Nu-ţi pot spune.

Se părea că toată lumea era la curent cu afacerea asta, în afară de mine. Serviciul de Informaţii al Armatei şi CIA stăteau de vorbă despre un caz DIP/FBI despre care nu trebuia să ştie nimic; dar, evident, ştiau. Care era legătura? De fapt, cu cât mă gândeam mai mult la domnul Conway de la Dulles, cu atât mai mult mi se părea mai degrabă militar decât agent FBI; însă ei voiau să creeze aparenţa unei implicări a FBI-ului, astfel încât toată afacerea să semene mai curând cu un caz de omucidere decât cu o problemă internaţională. Nu doar colonelul Mang umbla de colo-colo, dându-se drept cineva când el era altcineva, ci şi domnul Conway. Şi Susan. Nu m-ar fi surprins să descopăr că lucram pentru colonelul Mang.

— Paul.

— Ce e?

— Eşti supărat pe mine?

— Nu încă. Bine, deci când te-au motivat să-ţi foloseşti numeroasele farmece pentru a-mi câştiga încrederea, ce ţi-au spus?

— Securitate naţională. Datorie patriotică. Treburi din astea.

— Ce altceva?

— Mă mai iubeşti?

— Mai mult ca niciodată. Ce altceva?

— Ţi-am spus deja de câteva ori. Are legătură cu relaţiile recent stabilite între America şi Vietnam. Afaceri. Petrol. Comerţ. Mână de lucru ieftină. Nu vor s-o dea în bară. Nici eu.

— Cine încearcă să pună beţe-n roate?

— Ţi-am spus şi asta. Politicienii duri de la Hanoi şi, poate, de la Washington.

— Şi ţi-au spus că misiunea mea urma să ajute ori să dăuneze acestei cauze?

— Susţineau că tu ai putea fi de ajutor.

— Cred asta, pentru că altfel m-ai fi aruncat deja de pe acoperişul de la Rex.

— Nu fi prost. Mi s-a spus să te ajut.

— Dacă ţi-aş spune ce treabă am aici, crezi că mica mea piesă din puzzle s-ar potrivi cu cea pe care o ai tu?

— Nu ştiu.

— Vrei să facem schimb de piese? Tu eşti prima.

— N-am nevoie să ştiu de ce te afli aici şi nici nu doresc să ştiu.

— Sau ştii deja.

— Nu ştiu. Eşti supărat pe mine?

— Nu încă.

— Mă mai iubeşti?

— Mai mult ca oricând.

— Bine. Pot să fumez o ţigară?

— Sigur. Dă-i drumul.

Ea scoase un pachet din geantă şi aprinse o ţigară. Trase adânc fumul în piept, îl dădu afară, pe

urmă se lăsă pe spătarul scaunului şi-mi spuse:

— Trebuie să fie ceva în legătură cu golful Cam Ranh.

— În regulă.

— Noi l-am amenajat, noi îl vrem înapoi.

— Ştiu asta.

— Filipinezii ne-au alungat de-acolo şi japonezii acţionează pentru restrângerea prezenţei noastre. Contractul de închiriere al ruşilor pentru golful Cam Ranh expiră peste câţiva ani şi-acum plătesc o chirie mai mică decât cea din 1975, în ruble noi, care n-au aproape nicio valoare. Hanoiul vrea să-i vadă plecaţi.

— Banii adevăraţi vorbesc engleza.

— Corect? E vorba despre *miliarde* de dolari acordaţi Hanoiului pentru o închiriere pe termen lung.

— Continuă.

— Vietnamezii îi urăsc pe chinezi şi se tem de ei. Dintotdeauna. Americanii se tem de chinezi. Prognozele strategice ale Pentagonului ne văd în război cu China comunistă în mai puţin de douăzeci de ani. Ne lipsesc bazele militare în regiunea asta. Pe deasupra, există o *mulţime* de petrol aici.

— Deci nu-i vorba despre cafea, cauciuc sau batal.

— Nu. Despre petrol şi baze militare.

— M-am prins. Continuă.

— Pentagonul şi alţi oficiali de la Washington sunt foarte entuziasmaţi de ideea asta. Actuala administraţie, nu. Nu vrea să-i irite pe chinezi, care ar deveni foarte belicoşi dacă am instala o bază militară în golful Cam Ranh.

Am dat din cap. Aveam acum o mică piesă din puzzle, dar nu se potrivea cu a mea. Adică era bună, dar mai exista una între ele.

Susan continuă:

— Hanoiul e dispus să ne închirieze golful Cam Ranh, în ciuda opoziţiei unor comunişti duri care

ne urăsc şi-acum. Însă actualul guvern american n-are boaşele necesare pentru treaba asta, deşi aproape toţi cei din Pentagon şi serviciile secrete spun că merită încercat. E ceva esenţial în cazul unui viitor război. E bine şi pentru noi, şi pentru vietnamezi.

N-am răspuns, dar ideea revenirii pe teritoriul vietnamez a soldaţilor, marinarilor şi aviatorilor americani era uluitoare.

Susan mai luă o gură de bere, îşi aprinse altă ţigară şi-mi zise:

— M-ai surprins atunci când l-ai întrebat pe căpitanul Vu despre prezenţa în regiune a navelor americane de război.

— Nu-i mare scofală. E abecedarul ştiinţei politice. Unele informaţii au fost transmise la ştiri.

— Acordă-ţi mai mult respect, Paul.

— În regulă. Dă-mi voie să ghicesc de unde ştii toate astea. Eşti şeful staţiei CIA de-aici.

Ea zâmbi.

— Nu. Sunt doar o puştoaică, o expatriată licenţiată şi răsfăţată în căutarea aventurii. Puse ţigara în scrumieră şi, fără să se uite la mine, spuse: Şeful staţiei CIA din Saigon e Bill Stanley. Te rog să nu spui nimănui că ai aflat.

Ne-am privit în ochi şi am întrebat-o:

— Bank of America ştie treaba asta?

— Nu lucrează pentru Bank of America. Ai sosit la Saigon într-un weekend, aşa că n-ai putut să verifici, dar eu te-am dus la biroul meu.

— Da, m-ai dus. Tu şi cu Bill sunteţi… combinaţi?

— Partea asta e adevărată. A fost adevărată.

— Te simţi bine?

— Nu, dacă eşti supărat pe mine.

— Eu? De ce-aş fi supărat pe tine?

— Ştii de ce. Pentru că te-am minţit în anumite privinţe.

— Zău? Şi-acum minţi?

— Ţi-am spus tot ce ştiu. Or să mă concedieze.

— Ar trebui să ai norocul ăsta. Spune-mi de ce mă aflu aici.

— Zău că nu ştiu.

— Bill ştie?

— Trebuie să ştie ceva.

— Dar nu ţi-a spus?

— Nu.

— De ce trebuia să te întâlneşti cu mine la Hanoi?

— Nu ştiu exact. Spuneau că s-ar putea să ai nevoie de cineva de încredere cu care să vorbeşti. Nu o persoană de la ambasadă. Ziceau că, dacă te-ai întoarce din misiune, ai putea fi… supărat de ceea ce aveai să descoperi. Adăugă: Eu trebuia să raportez ambasadei starea ta de spirit, ceea ce gândeşti.

— Şi n-ai cerut explicaţii pentru asta?

— Am înţeles că e mai bine dacă ştiu mai puţin.

— De unde-ai luat arma?

— Din seiful companiei mele. Ăsta-i adevărul.

— Îţi dai seama că jumătate din ce mi-ai spus în ultima săptămână au fost minciuni, jumătăţi de minciuni şi aiureli?

Ea dădu din cap.

— Aşadar, de ce-ar trebui să cred o iotă din ce-mi spui acum?

— Nu te-aş mai minţi.

— Zău că nu-mi pasă.

— Nu spune aşa. Îmi făceam doar treaba. Pe urmă m-am îndrăgostit. Se întâmplă mereu.

— Serios?

— Nu mie. Oamenilor. Zău că m-am detestat fiindcă n-am fost sinceră cu tine. Dar mi-am zis că o să-ţi dai oricum seama. Eşti foarte inteligent.

— Nu încerca să mă linguşeşti.

— *Eşti* supărat pe mine.

— Poţi fi sigură.

— Mă mai iubeşti?

— Nu.

— Paul. Uită-te la mine.

M-am uitat la ea. Îmi adresă un fel de zâmbet trist şi zise:

— Să ştii că nu-i corect ca zeii din Washington să se interpună între noi. Dacă ne despărţim, o să ne transformăm amândoi în stânci.

Avea oarecum dreptate în legătură cu Washingtonul şi cred că se putea spune că amândoi fusesem manipulaţi şi minţiţi. I-am spus:

— Sigur că te iubesc.

Ea zâmbi, iar eu am întrebat-o:

— Ce orgasm ai simulat?

Zâmbetul i se lărgi.

— Tu să-mi spui. Adăugă: N-o să mai fac asta.

Şi am rămas acolo, am mai comandat încă un rând şi ne-am retras în gândurile noastre, încercând să pricepem situaţia. În cele din urmă, Susan mă întrebă:

— Ai primit vreun mesaj azi?

— Nu.

— De ce vor să scapi de mine?

— Nu ştiu. Tu ştii?

— Poate că nu sunt de acord cu ce s-a întâmplat între noi. Oricum e sigur că nu vor să facem schimb de informaţii. Continuă: Eu trebuie să lucrez pentru ei, dar nu mai au încredere în mine. Nici tu.

— Părerea mea, strict personală, e că prietenul tău Bill pisează Washingtonul să facă presiuni asupra mea ca să scap de tine.

— Sunt sigură de asta. E foarte supărat pe tine. Râse.

— Ar trebui să-mi mulţumească fiindcă l-am scutit de o bătaie de cap.

— Nu-i frumos ce-ai spus.

Nu i-am răspuns. Am întrebat-o:

— *Tu* ai primit vreun mesaj?

— Da. Sigur, ştiu că sunt aici. Mesaj de la Bill, care-mi *ordonă* să mă întorc la Saigon. Jargon de afaceri. Zice că voi fi concediată, pedepsită şi-aşa

mai departe dacă nu mă prezint luni la birou. La aeroportul Phu Bai mă aşteaptă un bilet de avion.

— Ar trebui să te duci şi să clarifici situaţia.

— Ar trebui, dar nu mă duc. Vreau să merg cu tine la Quang Tri.

— Foarte bine. Am rezervat o maşină cu şofer pentru ora opt dimineaţa, care să ne ducă în Valea A Shau, la Khe Sanh şi Quang Tri. L-am cerut pe domnul Cam.

Ea râse şi spuse:

— Domnul Cam e acasă acum, în faţa altarului familiei, cerându-le zeilor să-i şteargă din memorie amintirea noastră.

— Aşa sper.

— Paul.

— Da.

— Pot să-ţi dau un sfat?

— E gratuit?

— Da. Şi din inimă. Nu te duce acolo unde te trimit ei. Întoarce-te cu mine la Saigon.

— De ce?

— E periculos. Ştii asta. Nu mi s-a cerut să-ţi zic. Ţi-o spun de la mine.

Am dat din cap.

— Mulţumesc. Dar, cum poate ţi s-a spus, sunt refractar la sugestii.

— Nu ştiam. Dar ştiu că tu crezi că ăsta-i un test al curajului tău şi poate că ai multe alte motive personale ca să mergi mai departe. Nu mai e vorba despre datorie, onoare şi ţară, dacă o fi fost vreodată vorba despre aşa ceva. Ei bine, faţă de mine ţi-ai dovedit curajul şi-o să scriu un raport complet despre Autostrada Unu şi tot ce s-a mai întâmplat. Tu trebuie să iei decizia de-a renunţa. Vom merge mâine la Quang Tri, în Valea A Shau şi la Khe Sanh, şi-o să pui amintirile astea la păstrare. Pe urmă ne vom întoarce la Saigon, vom face ceva pe toată lumea, apoi… tu te vei duce acasă.

— Şi tu?

Ea ridică din umeri. M-am gândit o fracţiune de secundă la oferta asta tentantă, pe urmă am răspuns:

— O să-mi termin treaba. Am încheiat conversaţia asta.

— Pot să merg cu tine?

— Dacă ai crezut că pe Autostrada Unu am avut necazuri, aşteaptă să vezi cum va fi călătoria asta.

— Zău că nu-mi pasă. Sper că ţi-ai dat seama până acum că mă pot descurca.

Nu i-am răspuns.

Ea mă informă:

— O să-ţi sporeşti şansele de succes cu cinci sute la sută dacă vin cu tine…

— Dar pot să-mi dublez şi banii?

— Sigur. Uite, Paul, n-o să ai necazuri dacă vin cu tine.

— Asta-i o glumă, da? Ascultă, apreciez faptul că eşti dispusă să rişti închisoarea şi poate chiar viaţa ta ca să fii cu mine, dar…

— Nu vreau să-mi petrec săptămâna viitoare făcându-mi griji din cauza ta. Vreau să fiu cu tine.

— Susan… ar putea părea o atitudine şovină, dar există momente când un bărbat…

— Termină cu prostiile.

— În regulă. Dar de asta ce zici? Mă tot gândesc la fotografiile alea din biroul tău, şi uneori te văd iarăşi fetiţa domnului şi doamnei Weber, şi văd restul familiei tale din Massachusetts şi, deşi nu-i cunosc, n-aş putea să dau niciodată ochii cu ei sau cu mine însumi dacă ţi s-ar întâmpla ceva din cauza mea.

— Ăsta-i un gând foarte frumos. De fapt, e ceva sensibil. Dar să ştii, Paul, că, dacă s-ar întâmpla ceva între Hue şi Hanoi, e foarte posibil să ni se întâmple amândurora. Am sta în celule alăturate, în paturi de spital alăturate sau în sicrie pe măsură într-o cală de avion. Nu va trebui să explici nimic părinţilor mei sau altcuiva.

M-am uitat la ceas.

— Mi-e foame.

— Nu poţi cina până când nu spui da.

M-am ridicat.

— Să mergem.

Se ridică şi ea de pe scaun.

— Bine, poţi să iei cina. Ştiam că trebuia să-ţi cer asta când ne aflam în pat. Acolo pot obţine orice de la tine.

— Probabil.

Am ieşit. Afară ploua, aşa că am luat un taxi până la Citadelă, unde Susan spunea că rezervase o masă.

Restaurantul se numea „Huong Sen" şi era un pavilion cu şaisprezece laturi, înălţat pe piloni în mijlocul unui iaz cu lotuşi.

Ne-am aşezat la o masă de lângă balustradă, am comandat ceva de băut, am privit ploaia căzând în apă şi-am ascultat orăcăitul broaştelor. Era un loc cu atmosferă foarte plăcută, luminat de lanterne colorate şi cu lumânări pe mese. Romantic.

Niciunul din noi n-a scos o vorbă despre afaceri ori despre cele discutate în salonul hotelului.

Am cinat şi-am vorbit despre casă, prieteni şi familie, dar nu despre noi sau planuri de viitor.

Susan se uita atent la ploaie, iar eu îi priveam profilul.

Ar fi trebuit să fiu teribil de furios pe ea; dar nu eram. N-ar fi trebuit să mai cred o vorbă din ce spunea; dar credeam. Din punct de vedere fizic era fără cusur, iar intelectual, îmi dădea lecţii. Dacă i-aş fi făcut un raport de evaluare, aş fi menţionat: curajoasă, inteligentă, ingenioasă, hotărâtă şi loială. O loialitate împărţită mai exact, dar loială.

Eram îndrăgostit?

Aşa cred. Dar ce se întâmpla aici era posibil să nu se întâmple în altă parte şi poate că situaţia asta nu putea fi transpusă altundeva. Şi apoi mai era şi Cynthia.

Susan se întoarse şi văzu că o priveam. Zâmbi.

— La ce te gândeşti?

— La tine.

— Şi eu mă gândesc la tine. Încerc să-mi imaginez un final fericit.

Nu i-am răspuns.

— Te poţi gândi la un final fericit?

— Ne vom ocupa şi de asta.

Ne-am uitat unul la altul şi probabil că ne gândeam amândoi că şansele unui final fericit erau reduse.

30

În dimineaţa zilei următoare, luni, aşteptam împreună cu Susan, în holul hotelului, sosirea maşinii. Purtam amândoi jeanşi, cămăşi cu mâneci lungi şi pantofi sport. Susan îşi umpluse sacoşa cu tot felul de lucruri pentru drum.

Holul era înţesat de turişti care îşi aşteptau autobuzele, maşinile şi ghizii lor. Am înţeles că Hue era o Mecca turistică, o destinaţie între Saigon şi Hanoi şi, cum s-a dovedit, un loc potrivit pentru întâlnirea mea secretă.

Ea mă întrebă:

— Cum vei ajunge acolo unde trebuie să pleci mâine?

— Nu ştiu încă. O să vorbim mai târziu.

— Asta înseamnă că ai fi de acord să te ajut?

— Poate.

— Îţi dau de pe-acum un sfat – nu închiria o maşină cu şofer de la Vidotour. Ar fi ca şi cum ai merge însoţit de colonelul Mang.

— Mulţumesc. M-am gândit deja la asta.

Am ieşit din hotel. Afară, cerul era acoperit, cenuşiu, aerul – rece şi umed, dar nu ploua. Susan îmi spuse:

— M-ai regulat zdravăn aseară.

— Eram foarte excitat.

— Nu mă refeream la *asta.* Vorbeam despre discuţia din salonul hotelului.

— A! Am trecut peste asta, iubito.

O maşină albă, fără capotă, intră pe aleea circulară şi se opri. Un tip coborî şi vorbi cu portarul, care arătă spre noi.

Şoferul se apropie şi Susan se conversă cu el în vietnameză. Discutară cam un minut, probabil despre preţ – subiectul preferat al lui Susan.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, iar eu căpătasem obiceiul de-a aproxima vârsta unui vietnamez pe vremea războiului. Tipul ăsta trebuie să fi avut vreo cincisprezece ani când se sfârşise războiul şi era posibil să fi purtat o armă fie în forţele locale de apărare sud-vietnameze, formate mai ales din puşti şi bătrâni, fie în Viet-Cong, care avusese mulţi băieţi şi fete în rândurile sale.

Susan mă prezentă şoferului nostru, domnul Loc. Nu părea prea prietenos şi nu-mi întinse mâna. Am observat că mai toţi vietnamezii, în relaţiile cu occidentalii, erau fie foarte şmecheri, fie foarte amabili. Occidentalii însemnau bani, dar, în afară de asta, vietnamezul obişnuit era politicos până când îl enervai. Domnul Loc nu părea, nici nu se purta ca un şofer angajat; domnul Loc îmi amintea de tipii cu faţă îngustă pe care-i văzusem la Ministerul Securităţii Publice din Saigon. În meseria mea de anchetator penal sunt nevoit să joc multe roluri şi mă pricep la asta; domnul Loc nu era prea convingător în rolul de şofer, după cum nici colonelul Mang nu era când încerca să facă pe poliţistul de la serviciul de imigrări.

Susan îmi spuse:

— Domnul Loc vrea să ştie unde mergem acum, ca să poată telefona la firma lui.

M-am adresat direct domnului Loc zicându-i:

— A Shau, Khe Sanh, Quang Tri.

El făcu un semn vag că pricepuse şi intră în hotel.

I-am zis lui Susan:

— Am închiriat maşina asta prin cei de la hotel, cărora, după cum ştii, li se cere să folosească firma

Vidotour. Cere-i cartea de vizită a papagalului ăstuia.

Ea se conformă, dar îmi zise:

— Spune că şi-a uitat cărţile de vizită.

— În regulă, deci suntem supravegheaţi. Întreabă-l dacă are o hartă.

Ea îl întrebă şi, fără să scoată o vorbă, omul luă o hartă de pe scaunul din faţă al maşinii şi mi-o dădu. Am desfăcut-o şi-am întins-o pe capotă, apoi i-am spus lui Susan:

— Aici e Valea A Shau, la vest de Hue. Drumul se termină în mijlocul văii, în locul numit A Luoi, lângă frontiera laoţiană, unde am participat la asaltul aerian cu elicoptere la sfârşitul lunii aprilie ’68. De la A Luoi porneşte linia asta punctată, care poate ori nu să fie trecută. Făcea parte din Drumul lui Ho Şi Min. Întreabă-l pe domnul Loc dacă putem trece pe-acolo spre Khe Sanh.

După o scurtă conversaţie, Susan îmi spuse:

— Domnul Loc zice că drumul e mai mult noroios, dar dacă nu plouă, putem ajunge la Khe Sanh.

— Bine. Întreabă-l dacă putem vorbi cu el engleza fără să mai pretindă că n-o cunoaşte.

— Cred că răspunsul e negativ.

— În regulă. După A Shau vom merge vreo şaptezeci de kilometri spre nord, către Khe Sanh, unde, la începutul lunii aprilie ’68 am participat la alt asalt aerian. Pe urmă o luăm către est, spre ţărmul mării, pe Drumul 9, şi ajungem în oraşul Quang Tri, unde se afla vechea mea tabăra militară şi unde-am fost încartiruit în timpul Ofensivei Tet din ianuarie şi februarie 1968. Aşadar, vom călători înapoi în timp în ordine cronologică inversă. Am adăugat: Vom proceda aşa pentru că n-aş vrea să fiu în Valea A Shau la căderea întunericului.

Ea încuviinţă, iar eu am continuat:

— Sunt vreo două sute de kilometri în total, pe urmă coborâm din nou spre sud, vreo optzeci de

kilometri, şi-am ajuns la Hue.

Am împăturit harta şi-am aruncat-o pe scaunul din faţă al maşinii. Susan aprinse o ţigară, se uită la mine şi întrebă:

— Te-ai gândit vreodată că te vei întoarce aici în felul ăsta?

Eu m-am îndepărtat de maşină şi de domnul Loc, gândindu-mă la asta. Am răspuns:

— Nu de la început. Când am părăsit locul ăsta ultima oară, în ’72, războiul continua. Pe urmă, timp de zece ani după aceea, comuniştii au deţinut controlul strict al ţării, iar americanii nu prea erau bine veniţi. Însă… pe la sfârşitul anilor ’80, când atmosfera s-a mai relaxat şi pe măsură ce îmbătrâneam, am început să mă gândesc la întoarcere. Veteranii începeau să revină aici şi aproape niciunul dintre ei nu regreta călătoria.

— Şi iată-te aici.

— Da. Dar n-a fost ideea mea.

— Nici în celelalte două dăţi nu ţi-a aparţinut.

— De fapt, pentru al doilea stagiu militar m-am oferit voluntar.

— De ce?

— A fost o conjunctură… era benefic pentru cariera mea – pe-atunci ajunsesem poliţist militar, nu mai eram infanterist de linia întâi. În plus, situaţia devenise cam nesigură acasă, iar soţia mea a scris o scrisoare Pentagonului spunându-le că voiam să mă întorc în Vietnam.

Susan râse.

— Asta-i o stupizenie. Se uită la mine şi adăugă: În fond, te-ai dus în Vietnam ca să fugi de căsnicie.

— Da. Am aplicat soluţia laşului. M-am gândit o clipă, apoi am zis: Pe deasupra… aveam un frate, Benny, care… există o politică nescrisă a guvernului care spune să se trimită într-o zonă de război un singur membru de sex masculin dintr-o familie… iar Benny era foarte predispus la accidente, aşa că i-am acordat un răgaz. Din fericire, războiul s-a terminat înainte ca el să

primească ordinul de încorporare. A ajuns până la urmă în Germania. Nu-mi place să spun povestea asta, fiindcă mă face să par mai nobil decât sunt.

Ea îmi puse mâna pe umăr şi-mi zise:

— A fost o faptă foarte curajoasă şi nobilă.

I-am ignorat remarca şi am continuat:

— Ticălosul ăla mic îmi tot trimitea fotografii cu el prin berării, ţinând în poală diverse *Fräulein.* Iar mama mea, care e complet debusolată, le spunea tuturor că Benny a fost trimis în Germania pentru că făcuse un an de germană în liceu. Şi Paul făcuse franceza, aşa că-l trimiseseră în Vietnam, unde auzise ea că se vorbea franceza. Biata femeie credea că Vietnamul e lângă Paris.

Susan râdea.

— Gata de plecare?

— Da.

Susan scoase ţigara din gură şi ne suirăm pe bancheta din spate a maşinii. Mă întrebă:

— Părinţii tăi trăiesc?

— Da.

— Mi-ar plăcea să-i cunosc.

— O să-ţi dau adresa lor.

— Şi Benny?

— Duce o viaţă captivantă. Mai am un frate, Davey, care locuieşte tot în sudul Bostonului.

— Mi-ar plăcea să-i cunosc pe toţi.

Încercam să-mi imaginez familia Weber din Lenox întâlnindu-se la o bere cu familia Brenner din sudul Bostonului, dar imaginea unei asemenea reuniuni nu era prea reuşită.

Domnul Loc se urcă la volan şi plecarăm.

Am mers de-a lungul drumului de lângă râu, umbrit de arbori, trecând pe lângă hoteluri şi restaurante, pe lângă Cercle Sportif şi Muzeul Ho Şi Min. După câteva minute ieşisem din micul oraş şi ne aflam printre dealurile cu pante line, îndreptându-ne către sud.

Vedeam mormintele împăraţilor risipite peste tot, complexe arhitecturale împrejmuite de ziduri

şi arbori imenşi, asemenea celor din parcuri. Susan făcu o fotografie.

Bănuiam că cei mai mulţi turişti ieşeau din oraş ca să vadă mormintele şi pagodele, dar eu mergeam în altă parte. I-am spus lui Susan:

— Nu trebuia să vii cu mine. Aici sunt lucruri mai interesante de văzut decât câmpurile de luptă.

— Am văzut majoritatea obiectivelor turistice când am fost aici ultima dată. Acum vreau să văd ce-ai văzut tu.

Eu nu eram sigur că *voiam* să văd ce mai văzusem.

Drumul continua către sud, printre necropole, pe urmă coti spre vest. Pentru că era săptămâna sărbătorii Tet, traficul era redus. În sate vedeam copii jucându-se şi familiile adunate afară, stând de vorbă şi mâncând sub copaci.

Am luat harta de pe scaunul din faţă şi m-am uitat la ea. Era de fapt o hartă rutieră, şi nu una foarte bună. Cele pe care le folosisem eu erau hărţi militare de teren, detaliate, alcătuite în parte după hărţile militare franceze. Acestea erau acoperite cu folie de plastic pentru a fi protejate de umezeală, iar noi utilizam creioane cu ceară ca să indicăm amplasamentele artileriei americane, aerodromurile, taberele militare şi alte echipamente. Serviciul de Informaţii al Armatei ne furniza date de ultimă oră cu privire la presupusele poziţii ale Viet-Congului şi ale unităţilor militare nord-vietnameze, iar noi le notam pe hartă. Nu ştiu de unde obţinea informaţiile astea, dar cele mai multe schimburi de focuri au avut loc în zone unde nu era de aşteptat să se afle inamicul.

M-am uitat înainte şi am văzut că ne apropiam de Râul Parfumului. După cum arăta harta, nu exista niciun pod acolo, şi nu era nici în realitate, în caz că m-aş fi aşteptat la o surpriză plăcută.

Domnul Loc conduse maşina spre un bac ce ar fi putut lua două vehicule. Automobilul nostru era

singurul care aştepta, iar barcagiul ne spuse ceva. Susan îmi zise:

— Putem plăti pentru două vehicule sau putem sta aici toată ziua. Doi dolari.

I-am dat barcagiului doi dolari şi am coborât din maşină. Susan şi cu mine am stat pe punte în vreme ce bacul a traversat Râul Parfumului. Ea făcu o poză, iar eu i-am zis:

— Întreabă-l pe domnul Loc dacă poţi să-i faci o poză.

Vietnamezul refuză.

M-am uitat peste râu spre ţărmul opus şi i-am zis lui Susan:

— Divizia de Ingineri a Armatei instala pe râurile astea poduri de pontoane. Totuşi, vietnamezilor nu le plăcea să vadă poduri funcţionale şi încărcau o plută din bambus cu explozivi puternici, aşteptând să treacă un convoi. Pe urmă unul din ei trăgea pluta cu şalupa, încercând să pară Tom Sawyer sau Huckleberry Finn şi, în ultimul moment, regla un detonator, părăsea şalupa şi înota pe sub apă, respirând printr-un tub de trestie. Totuşi, de obicei, vedeam şalupa venind, îl împuşcam pe vietnamez şi aruncam pluta în aer înainte de-a ajunge la pod.

Susan nu comentă.

Am adăugat:

— De-aceea ne plăceau tuturor misiunile la poduri. Era unul dintre jocurile mai interesante pe care le jucam.

M-am uitat la Susan, care medita la cele auzite, şi am zis:

— Cred că ar fi trebuit să fii acolo.

— Paul, acum, că eşti matur, când te uiţi în urmă la toate astea, le vezi ca pe… mă rog, nu între limite de comportament normale?

— La vremea aia părea ceva normal. Adică, mai tot ce făceam, ziceam şi gândeam era adecvat situaţiei. Alt gen de comportament, pe care l-ai numi normal, ar fi fost considerat anormal aici. A

te entuziasma de faptul că stai pe un pod toată ziua, aşteptând să arunci în aer un vietnamez aflat în apă – în loc să patrulezi toată ziua prin junglă – cred că e foarte normal. Nu eşti de acord?

— Presupun că da. Pot înţelege asta.

— Bun. Totuşi am admis: Pare puţin ciudat dacă stau să mă gândesc.

Am ajuns pe ţărmul opus şi ne-am urcat din nou în vehicul. Domnul Loc scoase maşina de pe bac şi intră pe şosea. Am continuat drumul spre vest, către dealurile şi munţii ce se profilau în depărtare.

Mergeam cu doar cincizeci de kilometri pe oră şi ne-ar fi trebuit mai mult de un ceas ca să ajungem la Valea A Shau dacă drumul rămânea la fel de bun.

Regiunea era deluroasă, dar vietnamezii reuşiseră să-şi extindă culturile de orez printr-o serie de canale şi roţi de grădinărie. Zona părea prosperă şi mai populată decât îmi aminteam eu.

Am ajuns într-un orăşel numit Binh Bien, ultima localitate urbană de pe drumul ăsta. Dincolo de ea începea ceea ce noi numeam Teritoriul Indian.

Şoseaua urca şi în scurt timp am întâlnit dealurile acoperite cu arbuşti şi argilă roşie.

I-am spus lui Susan:

— Trebuia să săpăm adăposturi în fiecare noapte şi găseam câte un deal, cum e cel de-acolo, cu cele mai abrupte pante posibile şi cele mai bune locuri de tragere. Terenul e mai ales argilos şi dura ore întregi până săpam un adăpost puţin adânc pentru dormit, care ar fi devenit şi tranşeea noastră dacă am fi fost atacaţi noaptea. Adăpostul semăna cu un mic mormânt, ceea ce şi devenea uneori. Instalam în jurul nostru rachete de semnalizare şi mine îngropate în pământ. Minele aveau un generator acţionat manual, legat de ele printr-un fir care furniza suficient curent, pentru ca detonatorul să explodeze. Minele aruncau sute de alice în jur, ca o imensă explozie de armă, şi oricine se afla pe o rază de treizeci de metri în faţa lor era secerat.

Constituia un sistem foarte eficient de apărare şi, dacă n-ar fi fost rachetele de semnalizare şi minele, mulţi dintre noi n-ar fi dormit tot anul petrecut aici.

Ea dădu din cap.

Drumul începu să şerpuiască printr-o trecătoare foarte îngustă, cu pante abrupte înălţându-se de ambele părţi, iar vegetaţia deveni mai abundentă. Un râu de munte curgea pe lângă şosea şi-mi imaginam cum se revărsa în sezonul musonilor, făcând şoseaua impracticabilă. I-am zis lui Susan:

— Ăsta-i singurul drum care merge din Vietnam spre vale, însă americanii nu-l foloseau niciodată pentru că se aşteptau oricând la o ambuscadă. Ajungeau dincolo cu elicopterele şi aduceau tot ce ne trebuia pe calea aerului.

Asfaltul şoselei aproape dispăruse şi, pe măsură ce urcam, norii pluteau peste versanţi, o ceaţă se ridica din pământ şi se făcea tot mai frig. Domnul Loc nu conducea prea rău şi nu se grăbea. Pe parcursul ultimilor douăzeci de kilometri nu văzusem vreun vehicul şi nici vreo fiinţă omenească. Susan spuse:

— N-am fost niciodată atât de departe în interiorul ţării. E o atmosferă halucinantă.

— Parc-ar fi altă ţară. Total diferită de câmpiile de pe ţărm. Sunt mulţi montaniarzi aici.

— Cine sunt ei?

— Oameni din triburile de pe dealuri. Sunt multe triburi cu nume diferite, dar sunt numiţi colectiv montaniarzi, după denumirea franţuzească.

— Aha. Acum le spunem minorităţi etnice sau indigeni. Aşa e corect din punct de vedere politic.

— Da. Sunt montaniarzi. Înseamnă exact oameni de la munte, în orice caz, le plăceau americanii şi-i urau pe etnicii vietnamezi, din nord şi din sud. Noi i-am înarmat până-n dinţi, dar poanta era să-i facem să-i ucidă numai pe nord-vietnamezi şi pe cei din Viet-Cong, nu şi pe aliaţii

noştri sud-vietnamezi. Cred că motoul lor era: „Singurul vietnamez bun e un vietnamez mort”. Am întrebat-o: Ai auzit vreodată de FULRO?

Domnul Loc întoarse capul şi ne-am privit în ochi. Acum idiotul ăsta avea să se întoarcă la Hue şi să raporteze că venisem aici ca să conduc o insurecţie a montaniarzilor.

Susan spuse:

— Am văzut o dată nişte fotografii la muzeului războiului…

— Aşa e. Şi eu.

Susan se gândi o clipă, apoi zise:

— În toţi anii ăştia n-am văzut niciodată un membru al triburilor de pe dealuri.

— Nici măcar la Q-Bar?

Mă ignoră şi mă întrebă:

— Sunt… cum să spun… prietenoşi?

— Aşa erau. Sunt chiar simpatici dacă nu eşti vietnamez. Poate că ar trebui să-ţi refaci coafura.

Am ridicat privirea şi l-am văzut pe domnul Loc privindu-ne în oglinda retrovizoare. Era limpede că înţelegea ce vorbeam şi nu-i plăcea discuţia despre FULRO şi ura montaniarzilor faţă de vietnamezi.

Am ajuns pe o culme a şoselei şi am început să coborâm. Trecătoarea era tot foarte îngustă şi şerpuită, parţial ascunsă în ceaţă, aşa că nu puteam vedea până jos, în Valea A Shau.

— Priveşte, Paul.

Susan arăta spre o creastă unde se vedea o construcţie lungă din buşteni şi acoperită cu stuf, înălţată pe piloni.

— E casa unui montaniard?

— Aşa se pare.

Când ne-am apropiat cam la o sută de metri de casa cea lungă, trei bărbaţi cu părul foarte lung, îmbrăcaţi într-un soi de pături multicolore, apărură pe culmea de deasupra noastră. Doi dintre ei aveau automate AK-47, iar al treilea, o puşcă americană

M-16. Mi-a sărit puţin inima din loc, şi cred că şi domnului Loc, pentru că frână brusc.

Domnul Loc îi privi atent pe cei trei bărbaţi înarmaţi, aflaţi acum la mai puţin de cincizeci de metri de noi, şi-i spuse ceva lui Susan. Ea îmi zise:

— Domnul Loc spune că sunt din tribul Ba Co sau Ba Hy. N-au voie să poarte arme, dar vânează cu ele, iar autorităţile par să nu poată face nimic în privinţa asta.

Asta era o veste bună. Îmi plăcea ideea existenţei unor civili înarmaţi, pe care autorităţile nu-i puteau controla. Speram doar să-şi amintească de faptul că-i simpatizau pe americani.

Cei trei bărbaţi ne priveau, dar nu făceau nicio mişcare. M-am hotărât să-i asigur că doar şoferul era vietnamez. M-am înălţat pe banchetă şi le-am făcut semn cu mâna. Am strigat:

— Salut! M-am întors!

Bărbaţii se priviră între ei, pe urmă se uitară din nou la mine. Le-am strigat:

— Sunt din Washington şi-am venit să vă ajut.

Susan zise:

— Vrei să ne împuşte?

— Ne iubesc.

Cei trei bărbaţi îşi fluturară armele, iar eu i-am spus domnului Loc în engleză:

— În regulă, au zis că putem trece. Dă-i drumul.

M-am aşezat la loc pe banchetă, iar şoferul vârî maşina în viteză.

Am continuat să coborâm spre vale. Susan zise:

— A fost incredibil. Fir-ar să fie, ar fi trebuit să fac o fotografie.

— Dacă le faci poze, îţi taie capul şi încearcă să-l vâre în aparatul fotografic.

— Eşti idiot.

— O să-ţi spun ce le făceau soldaţilor nord-vietnamezi şi-ai Viet-Congului – îi jupuiau de vii, pe urmă, cu nişte brice, tăiau din ei bucăţi de carne cu care-şi hrăneau câinii, făcându-l pe prizonier să se uite cum era mâncat încet-încet. De fiecare dată

când capturau un inamic, toţi câinii înnebuneau de nerăbdare. Cei mai mulţi soldaţi vietnamezi preferau să se sinucidă decât să fie prinşi de montaniarzi.

— Doamne…

— Eu n-am fost niciodată martor la aşa ceva… dar am văzut o dată urmarea… cred că asta ne ajuta să pricepem că nu ajunsesem încă atât de dezaxaţi.

Susan nu răspunse. Domnul Loc se uită la mine şi, neavând o privire prea amabilă, i-am zis:

— Condu mai departe.

Trecătoarea se lărgi şi panta deveni mai lină. Pâcla de deasupra solului se ridică şi am putut vedea Valea A Shau.

Priveliştea îmi era foarte cunoscută. Nu numai că nu crezusem s-o mai revăd vreodată, dar îmi ziceam că era ultimul loc din lume pe care l-aş mai vedea.

Susan se uită la mine şi mă întrebă:

— Îţi aminteşti?

Am dat din cap.

— Ai venit aici cu elicopterul. Pe urmă?

Am tăcut o vreme, apoi am spus:

— Am venit de la Tabăra Evans, cartierul general de avangardă al Diviziei Întâi Aeropurtate. Un număr imens de elicoptere transportând infanterişti pentru un asalt aerian. Era 25 aprilie. Am venit dinspre nord-est, peste dealurile printre care tocmai am trecut mai adineauri. În capătul nordic al văii e un loc numit A Luoi, cândva un sat vietnamez, dar la vremea aceea nu rămăsese nici urmă din el. Acolo se termină drumul ăsta. La A Luoi fusese odată o garnizoană a Legiunii Străine franceze, cucerită în anii ’50 de comuniştii din Viet Minh. Pe-atunci, comuniştii controlau valea asta, considerată un pumnal îndreptat spre inima oraşului Hue. Aşa că, la începutul anilor ’60, Forţele Speciale au sosit aici şi au instalat o tabără chiar în mijlocul Teritoriului Indian, la A Luoi. Au

reconstruit pista aeriană franceză, apoi i-au recrutat şi antrenat pe montaniarzi ca să lupte cu Viet-Congul şi cu armata nord-vietnameză.

Ajunsesem aproape în fundul văii şi vedeam micul râu care curgea pe-acolo.

Am continuat:

— Valea se deschide spre Laos într-acolo, dincolo de munţii ăia, iar o ramificaţie a Drumului lui Ho Şi Min trece chiar pe aici. Într-o zi a anului 1966, inamicul şi-a masat forţele în Laos, mii de soldaţi, şi a cucerit tabăra Forţelor Speciale americane, iar comuniştii au preluat din nou controlul asupra văii.

Intram acum pe terenul neted al văii şi domnul Loc mări puţin viteza.

— După ce a fost cucerită, tabăra Forţelor Speciale şi supravieţuitorii triburilor au fugit, întreaga vale, dealurile şi munţii din jur au devenit o zonă unde se trăgea în orice, un loc de depozitare a gunoaielor pentru forţele aeriene. Dacă trebuia să renunţe la o misiune de bombardare a unor ţinte din cauza vremii nefavorabile, aviatorii dădeau drumul bombelor în valea asta. Când am ajuns eu aici, locul semăna cu un şvaiţer. Craterele astea imense, de mărimea unei case, au devenit locaşuri de tragere, pentru noi şi pentru ei, şi ne luptam în fiecare crater… în vale, pe dealuri, în jungla de-acolo. M-am uitat spre sud-vest şi-am zis: Undeva pe-acolo, lângă Laos, e un loc numit Dealul Hamburgerului, unde, în mai 1969, au murit două sute de americani şi alte câteva sute au fost răniţi, încercând să cucerească dealul ăla fără importanţă. Toată valea asta blestemată a fost scăldată în sânge ani la rând… acum… şi-acum arată sinistru şi ameninţător… dar văd că vietnamezii şi montaniarzii s-au întors… şi eu m-am întors.

Susan tăcu o vreme, privi în jur, pe urmă spuse:

— Înţeleg de ce nu voiai să te întorci aici.

— Da… dar… e mai bine decât să retrăiesc toate astea în coşmaruri… ca tipul de la tunelurile

din Cu Chi… te întorci, priveşti totul în faţă şi vezi că nu mai e ce-a fost cândva. Pe urmă amintirile mai proaspete le înlocuiesc pe cele vechi… asta-i teoria. Dar până atunci… locul ăsta mă deprimă.

— Vrei să plecăm?

— Nu.

Drumul se îndrepta către renăscutul sat A Luoi pe care îl vedeam în depărtare. În jurul nostru, acolo unde cândva creşteau numai arbori de bambus, papură şi tufişuri, terenul fusese curăţat pentru cultivarea legumelor. Eu am continuat povestea:

— Suntem deci în aprilie 1968 şi armata americană vrea să recucerească valea. Pornim un asalt aerian spre zona asta şi eu mă aflu într-un Huey împreună cu alţi şase infanterişti, fără nicio tragere de inimă, când, deodată, artileria antiaeriană începe să bubuie în jurul elicopterului. În noi nu se trăsese niciodată cu Triplu A – artilerie antiaeriană – şi era absolut îngrozitor… uriaşe explozii de fum negru, ca într-un film despre al doilea război mondial, acoperă cerul şi bucăţi imense de şrapnel şuieră prin aerul din jurul nostru. Elicopterul din faţă a fost lovit în rotorul de la coadă şi a început să se învârtă, aruncându-i pe infanterişti pe uşa deschisă, pe urmă a căzut ca o piatră şi a explodat la sol. Mai târziu, alt elicopter e lovit şi pilotul nostru coboară vertical aparatul în viteză, încercând să ajungă sub tirul antiaerienei. Am văzut deci două elicoptere doborâte, fiecare ducând şapte infanterişti şi patru membri ai echipajului, aşadar, douăzeci şi doi de oameni ucişi înainte ca noi să fi aterizat. Am mai pierdut zece elicoptere la primul asalt aerian. În timp ce coborâm, asupra noastră se trage cu mitraliere dinspre toate dealurile din jurul văii şi un glonţ pătrunde direct prin parbrizul de plexiglas, dar nu ne atinge, iar pilotul ne aduce până la trei metri deasupra pământului, noi sărim şi el pleacă dracului de-acolo.

— Doamne Sfinte. Trebuie să fi fost…

— Speriaţi de moarte. Ajunsesem aşadar la sol, în ceea ce se cheamă o zonă de aterizare fierbinte, adică se trage asupra noastră. Ticăloşii sunt pe dealurile din jurul nostru şi lansează obuze de mortier, rachete şi salve de mitralieră. Mii de oameni au fost debarcaţi din elicoptere în zona de masacru şi începem să ne răspândim ca să atacăm inamicul de pe dealuri. Între timp, aviaţia aruncă napalm şi bombe cu fragmentaţie pe dealuri, iar elicopterele Cobra trag cu rachete şi arme Gatling, încercând să suprime tirul inamic. Era un haos total, un fel de debarcare în Normandia, dar din aer, nu de pe nave. Până la sfârşitul zilei, situaţia era sub control, asigurasem pista de la A Luoi, iar noi ne răspândeam pe dealuri în căutarea vietnamezilor.

M-am uitat în oglinda retrovizoare şi i-am spus domnului Loc:

— În ziua aia am bătut măr Armata Populară de Eliberare.

El nu răspunse.

— Paul. Încetează.

— Dă-l dracu’. Mă-sa a fost comunistă.

— Paul.

M-am calmat oarecum şi-am văzut că intram în A Luoi, un sat plin de noroaie, cu construcţii din lemn. Exista o singură clădire din stuc, unde se afla arborat un steag – evident, o clădire oficială. Singurele vehicule pe care le-am văzut erau nişte scutere, o camionetă şi două jeepuri galbene ale poliţiei. Deasupra erau întinse fire de sârmă, deci satul avea curent electric, evident un progres faţă de ultima dată când fusesem aici.

Domnul Loc opri în scuarul din centrul satului. Nu existau contoare de parcare.

Susan şi cu mine am coborât din maşină, iar eu m-am uitat în jur, încercând să mă orientez. Dealurile erau aceleaşi, dar fundul văii se schimbase. Am spus:

— Deci asta-i latrina pentru care ne-am luptat trei săptămâni.

I-am zis în engleză domnului Loc:

— Noi vom face o plimbare. Poţi să raportezi şefilor tăi.

Am arătat cu degetul mare spre clădirea oficială. Susan şi cu mine am traversat micul scuar şi-am coborât pe o cărare îngustă care sfârşea într-un câmp din partea de vest a satului. Printre terenurile agricole se întindea vechea pistă aeriană – o suprafaţă lungă de o mie şase sute de metri din POP – podea din oţel perforat, pe care crescuseră buruieni, dar încă utilizabilă. I-am spus lui Susan:

— Aici e pista aeriană, iar în capătul ei dinspre nord erau ruinele taberei Forţelor Speciale, pe care Divizia Întâi le-a folosit drept post de comandă atunci când am aterizat. Inginerii au ridicat repede buncăre din saci de nisip de-a lungul pistei şi, în două zile, tot spaţiul de decolare era înconjurat cu sârmă ghimpată şi mine îngropate. Compania mea a petrecut trei zile pe dealuri, împingând inamicul departe de pistă. Pe urmă am avut o pauză de două zile ca să echipăm buncărele. Al meu era cam în zona aia, la poalele dealului de-acolo.

M-am uitat peste câmpie, către locul unde se înălţau dealurile, la vreo cinci sute de metri distanţă. I-am zis lui Susan:

— Într-o zi şedeam pe acoperişul buncărului, şase tipi care jucam pocher, şi vietnamezii încep să arunce obuze de mortier dinspre dealurile alea din spate. Şi-aici e nebunia – noi doar am ridicat privirea spre obuzele care cădeau, pentru că eram deja experimentaţi şi ştiam că vietnamezii încercau să lovească buncărul comandantului, cam pe-acolo, sau depozitele de muniţii ori chiar pista. Aşa că am continuat să jucăm cărţi. Pe urmă – asta-i partea amuzantă – un ticălos de comunist de pe deal, evident, ochitorul mortierului care avea binoclu, trebuie să ne fi observat şi s-a enervat că nu le dădeam atenţie. A considerat asta o ofensă

personală şi şi-a îndreptat tirul spre micul nostru buncăr. Obuzele au început să vină către noi; ne-am dat seama că loveau prea aproape atunci când au început să cadă pietre şi pământ peste noi. Ei bine, eu stăteam acolo, cu trei aşi în mână şi vreo treizeci de dolari în pot. Fiecare a aruncat cărţile, a luat o parte din bani, a sărit de pe acoperiş şi s-a vârât în buncăr. Eu am sărit exact când un obuz a explodat alături şi-a zgâlţâit buncărul. Îmi păstrasem cărţile şi le-am arătat idioţilor cei trei aşi, în vreme ce buncărul începea să se prăbuşească şi noi discutam dacă eu câştigasem ori trebuia reluat jocul. După aia am râs săptămâni în şir de întâmplarea asta.

Susan spuse:

— Cred că trebuia să te afli acolo.

— Am fost.

Am mers pe o cărare dintre două terenuri cultivate. Aceasta se oprea la limita pădurii şi am luat-o printre copaci spre locul unde curgea micul râu. Era puţin adânc, cu pietre pe fund, şi-mi aminteam că-l traversasem printr-un vad stâncos, undeva în susul apei. Am coborât pe marginea râului şi m-am aşezat pe o piatră netedă. Susan stătu lângă mine.

— Într-o zi am traversat râul ăsta ceva mai sus, cam pe-acolo. Rămăsesem o sută de oameni din compania care număra vreo sută şaizeci de soldaţi. Pierdusem mulţi oameni în timpul Ofensivei Tet din ianuarie şi februarie, pe urmă la Khe Sanh, la începutul lui aprilie. Acum era în jur de 30 aprilie şi dispăruseră deja câţiva oameni aici, la A Shau, şi maşina de tocat avea nevoie de carne proaspătă, dar nu ne soseau întăriri şi raţiile noastre de hrană şi apă sterilizată erau pe terminate…

M-am uitat la apă şi-am spus:

— Asta-i o apă de munte curată, aşa că ne-am asumat riscul de-a ne umple bidoanele şi-am băut direct din râu.

Am mers de-a lungul ţărmului pietros până am ajuns la vadul stâncos de care-mi aminteam. Susan m-a urmat şi am intrat în râu păşind pe prima piatră. Apa ne ajungea la glezne şi era la fel de rece precum îmi aminteam, am traversat şi ne-am căţărat pe malul opus. Eu am continuat:

— Am traversat râul pe aici şi… ce să vezi? Vreo zece soldaţi inamici morţi, zăcând pe malul de-aici, unii dintre ei pe jumătate în apă. Se descompuneau în râu, toţi erau înverziţi şi umflaţi, iar falca unuia atârna de-o fâşie de muşchi până la umăr, cu dantura completă… era foarte straniu. Am adăugat: Toţi şi-au golit bidoanele. Un tip a vomitat.

Am îngenuncheat, am luat apă în pumni şi m-am uitat la ea, dar n-am băut.

Susan tăcea.

M-am ridicat şi m-am îndepărtat de râu. Vedeam unde începea cărarea prin vegetaţia deasă şi m-am căţărat pe mal până acolo. Susan mă urmă, dar zise:

— Paul, ăsta-i genul de teren unde s-ar putea să mai existe mine îngropate.

— Nu cred. E probabil un vad pe care se circulă des şi cărarea pare şi ea umblată. Dar vom fi atenţi.

Am început să urc pe potecă şi Susan a venit după mine.

— O să ne căutăm de lipitori mai târziu.

Ea nu răspunse.

— Urcăm deci pe cărarea asta şi deodată ceva se mişcă în tufişuri. Dar nu sunt vietnamezi, ci un cerb. Eu mă aflu aproape în faţa primului pluton şi, ca nişte idioţi, tragem cu toţii în animal. Ratăm şi începem să-l urmărim printre tufele astea, în timp ce restul plutonului aleargă să ne ajungă din urmă.

Am continuat să urc pe drumul ce se afunda în pădurea deasă, spre coama dealului.

— Comandantul companiei, căpitanul Ross, se afla în spate, pe lângă râu, cu celelalte două plutoane, şi credea că suntem în legătură, dar şeful

plutonului meu i-a transmis prin radio că noi vânăm un cerb. Asta ne-a atras mustrări aspre din partea căpitanului, care venea cu restul companiei să ne sară în ajutor. Am râs. Adică eram complet ţicniţi.

Am continuat urcuşul pe potecă. Pădurea tropicală era foarte deasă aici şi mă tot gândeam că simţisem lipitori de uscat căzându-mi pe ceafă. Susan spuse:

— Unde mergem?

— E ceva acolo, sus, ce vreau să vezi. Nu-mi vine să cred că am găsit locul ăsta.

Am trecut pe lângă câteva cratere de bombe, acum năpădite de arbori şi tufe, dar unde fusese cândva pământ reavăn.

În cele din urmă am ajuns într-un luminiş de care-mi aminteam, unde am regăsit aceleaşi cratere. Dincolo de poiană se ridica un zid de vegetaţie, iar la o sută de metri dincolo de copaci se înălţa un şir de dealuri abrupte. Acela era locul. Am pornit spre pădure.

M-am oprit în faţa zidului vegetal şi i-am zis lui Susan:

— Aşadar, vreo douăzeci dintre noi urmăresc cerbul şi trag aiurea, iar animalul aleargă drept printre copacii ăştia, care pe-atunci aveau un spaţiu liber între ei pe care noi l-am luat drept altă potecă. Îl urmărim, şi deodată ajungem într-un loc deschis, dar nu e o poiană naturală, pentru că vedem o mulţime de buturugi, şi ne dăm seama că e o tabără militară a inamicului, ascunsă în junglă, dar invizibilă din aer, pentru că vegetaţia înaltă de deasupra forma un fel de boltă imensă. Lumina soarelui pătrunde filtrată pe acest imens teren defrişat, dându-i un aspect ireal. Colibe, camioane, hamace, bucătării în aer liber, un spital de campanie, un tanc avariat şi numeroase arme antiaeriene, de toate erau acolo.

Am încercat să găsesc o spărtură în vegetaţie, dar n-am reuşit. I-am spus lui Susan:

— Acolo e.

M-am împins în crengile dese şi m-am încurcat în corzile unei iedere pe care le-am tăiat cu un cuţit militar.

— Paul, *asta* nu-i o cărare umblată. Poţi fi ucis de vreo mină.

— Tu întoarce-te.

— Nu, *tu* întoarce-te. E de-ajuns.

— Atunci stai acolo şi-o să te chem eu.

M-am afundat în desiş, ştiind că locul ăla putea fi plin de bombe cu fragmentare care aveau obiceiul să explodeze când erau deranjate. Dar trebuia să văd fosta tabără militară.

În cele din urmă, tufele s-au rărit şi m-am oprit pe marginea a ceea ce fusese cândva o imensă bază militară a inamicului, protejată de triplul strat de vegetaţie tropicală de deasupra. Pătrundea atât de puţin soare acolo, încât vegetaţia nu era foarte deasă ori înaltă, iar eu puteam vedea dealurile ce se înălţau la o sută de metri distanţă.

Susan veni în spatele meu şi întrebă:

— Aici e?

— Da. Asta a fost tabăra militară nord-vietnameză. Uită-te acolo. Vezi colibele alea din bambus? Locul ăsta era plin de colibe, muniţie, camioane, arme…

Am intrat în vechea tabără şi-am ridicat privirea spre acoperişul junglei.

— De fapt, ridicaseră reţele de camuflaj acolo, sus. Oameni foarte isteţi.

Susan nu răspunse.

— Aşadar, năvălim aici după cerb, vreo douăzeci de oameni, şi ne oprim brusc. Chestia amuzantă e că noi alergam după o masă copioasă, dar nord-vietnamezii trebuie să fi crezut că-i atacam cu sute de soldaţi, pentru că toţi au *di di mau.* Am fugit. Cineva a observat că un foc de bucătărie mai fumega încă.

Am mai avansat câţiva metri şi-am spus:

— Acum ne mişcăm foarte prudent, înaintând de la un copac la altul, de la o buturugă la alta. Dădusem o mare lovitură găsind tabăra asta şi şeful meu de pluton, locotenentul Merrit, i-a transmis prin radio comandantului de companie vestea cea bună, fără a mai menţiona cerbul. Dar, după cum s-a dovedit mai târziu, vietnamezii nu plecaseră cu-adevărat, ci stăteau ascunşi în jurul taberei, cei mai mulţi pe dealurile abrupte de-acolo. Dar nici noi nu eram chiar proşti, aşa că ne-am lăsat la pământ în spatele copacilor şi buturugilor, efectuând ceea ce se cheamă recunoaştere după tir, adică secerarea locului cu focuri de armă ca să vedem dacă primeam vreo ripostă înainte de-a pătrunde mai adânc în tabără. Sigur, unul dintre ticăloşii aia şi-a pierdut cumpătul şi a tras înainte ca întregul pluton să intre în zona de luptă. Ne-am pomenit dintr-o dată într-un teribil schimb de focuri; noi lansam grenade şi rachete în canistrele de benzină care săreau în aer, depozitele de muniţii explodau, iar restul companiei se afla deja în spatele nostru.

Am înaintat în tabăra năpădită de ierburi şi m-am uitat în jur. Era limpede că cei care adunau metale trecuseră pe-aici, pentru că nu se vedea nici măcar o aşchie de oţel – nici canistre explodate, nici camioane avariate şi nici măcar o schijă de şrapnel pe pământ.

Susan veni lângă mine şi privi terenul întins de sub acoperişul vegetal.

— E incredibil… cred că există multe asemenea locuri în Vietnam.

— Există. Au reuşit să ascundă jumătate de milion de bărbaţi şi femei în tabere ca asta, în tunelurile de la Cu Chi şi din alte părţi, în satele de pe ţărmul mării, în mlaştinile din Delta Mekongului… ieşeau să lupte când şi unde voiau, în condiţii impuse de ei… însă de data asta îi încercuisem în valea asta şi trebuia să reziste şi să lupte în condiţii impuse de noi…

Am înaintat în tabăra pustie, fantomatică.

— Din nefericire, s-a dovedit că ne confruntam cu o forţă mult mai mare decât a noastră, aşa că am renunţat şi-am plecat dracului de-aici. Ne-am retras către râu, dar ei tot încercau să ne înconjoare şi să ne izoleze, iar noi ne croiam drum cu puştile. Am chemat în ajutor elicopterele şi artileria, şi asta ne-a salvat de la încercuire şi anihilare în ziua aia. Era un haos total, dar ce era mai rău de-abia urma să vină. Comandantul nostru de batalion, un locotenent-colonel, fusese rănit în asaltul aerian, iar locţiitorul lui, un maior, ţinea mult să ajungă locotenent-colonel, aşa încât, vreme de două zile ne-a ordonat să contraatacăm, sprijiniţi de artilerie şi elicoptere. Eram totuşi depăşiţi numeric de inamic, iar în ziua a treia pierdusem deja o treime din oamenii companiei, ucişi sau răniţi, însă am recucerit tabăra sau aşa am crezut. Deodată am auzit un zgomot straniu la marginea taberei şi am văzut ieşind din junglă două tancuri. Niciunul dintre noi nu dăduse până atunci peste vreun tanc şi… am îngheţat. Acestea aveau câte două tunuri de 57 de milimetri, cu foc rapid, montate pe turele, şi au deschis focul. Un tip lovit de un obuz drept în piept a fost dezintegrat. Alţi doi au fost răniţi de şrapnele. Toţi încercau să se ascundă ori să fugă, dar nu te poţi pune cu un tanc. Pe urmă, un tip şi-a luat lansatorul de rachete M-72 – chestia aia mică într-un tub de carton s-a ridicat, a ţintit calm în timp ce tancurile veneau spre noi şi a tras. Racheta a lovit turela primului tanc şi trăgătorul a fost aruncat în aer. Altul a lansat o rachetă şi a lovit şenila celui de-al doilea tanc. Inamicii au încercat să fugă, dar noi i-am secerat. Doborâsem două tancuri şi căpitanul a transmis vestea prin radio la cartierul general al batalionului, iar noi am devenit eroi. Crezi că ne-am liniştit şi ne-am întors la A Luoi? Da’ de unde! Noul comandant al batalionului încerca să obţină o anume reputaţie sau cine ştie ce şi ne-a ordonat să mergem mai

departe. Nu la asta ne gândisem, dar tipul era şmecher şi ne-a transmis prin radio că rapoartele serviciilor de informaţii afirmau că era posibil să existe prizonieri americani în cuşti de bambus ascunse pe dealuri. Aşa că ne-a motivat şi-am plecat mai departe.

M-am dus spre locul unde credeam că lovisem tancurile, iar Susan mă urmă.

— Ne-am căţărat pe povârnişul de-aici, urmărindu-i pe inamicii rămaşi şi uitându-ne după cuştile alea. Am răsuflat adânc şi-am continuat: Până în ziua a şasea am purtat cam o duzină de lupte cu vietnamezii care se retrăgeau. Până la urmă am găsit nişte cuşti din bambus, dar erau goale. Eram complet epuizaţi, copleşiţi de cea mai rea oboseală, când nu poţi dormi noaptea, nu poţi mânca şi trebuie să-ţi aminteşti să bei apă. De-abia schimbam câte-o vorbă unii cu alţii, fiindcă nu era nimic de spus. Cu fiecare zi ce trecea, răniţii şi morţii se înmulţeau şi grupul nostru devenea tot mai restrâns, până când n-au mai existat plutoane ori detaşamente, iar noi eram doar o hoardă de bărbaţi înarmaţi, fără un conducător sau o structură de comandă… toţi ofiţerii erau morţi sau răniţi, cu excepţia comandantului companiei, căpitanul Ross, de douăzeci şi cinci de ani, care devenise cel mai vârstnic om din companie.

M-am uitat la dealurile din depărtare. Susan spuse cu glas blând:

— Paul, putem să ne întoarcem acum.

— Da… mă rog, ar fi trebuit să cerem întăriri sau permisiunea de-a ne retrage, şi poate că asta a şi făcut comandantul companiei, deşi nu-mi amintesc… dar lupta dobândise o viaţă proprie şi cred că era legată de dorinţa noastră de-a ucide cât mai mulţi dintre cei care ne omorâseră şi răniseră aşa de mulţi camarazi.

M-am oprit.

— Totul a durat şapte zile, iar în ultima zi nu puteai bănui că eram nişte puşti americani

simpatici, veniţi dintr-o ţară frumoasă şi curată. Adică, eram plini de sânge pe mâini şi pe uniformele zdrenţuite, aveam bărbi de şapte zile şi ochii roşii, duşi în fundul capului, eram plini de mizerie pe trupuri, dar nu ne gândeam la bărbierit, duşuri, mâncare sau bandaje… ne gândeam doar să mai ucidem un vietnamez.

Am rămas amândoi pe loc şi, într-un târziu, Susan zise:

— Înţeleg de ce nu voiai să vorbeşti despre asta.

M-am uitat la ea şi am spus:

— Am povestit această istorie de câteva ori. Nu despre ea nu-mi place să vorbesc.

Am înaintat cincizeci de metri pe teritoriul taberei şi Susan a venit după mine.

— Am pătruns mai adânc în pădurile astea şi în a şaptea zi patrulam pe culmea unui deal, căutând alte confruntări. Comandantul companiei a asigurat flancurile – câte un soldat de o parte şi de alta a culmii. Eu eram unul dintre ei. Tipul ăla şi cu mine am coborât pe câte o pantă şi mergeam paralel cu restul companiei, pe unde puteam vedea culmea de deasupra noastră. Dar povârnişul s-a făcut mai abrupt, coama dealului făcea o cotitură, celălalt soldat era departe în faţa mea şi eu am pierdut contactul vizual cu el şi cu restul companiei. Aşa că mergeam singur, ceea ce nu era bine, şi încercam să-l prind din urmă pe tipul din faţa mea, dar el urcase panta, pentru a ajunge la companie.

Am coborât la poalele dealului abrupt, unde mai erau câteva colibe prăbuşite şi acoperite de liane. Am ridicat privirea spre culme.

— Era cam pe-acolo, de cealaltă parte a dealului ăstuia… Mergeam singur şi-am hotărât că era momentul să urc pe culme şi să-i găsesc pe ceilalţi. Exact când am pornit într-acolo am zărit cu coada ochiului o mişcare. De cealaltă parte a povârnişului, la nici douăzeci de metri, stătea un

soldat nord-vietnamez cu un pistol AK-47 şi se uita la mine.

Am tras adânc aer în piept şi-am continuat:

— Aşadar… ne uităm unul la altul, tipul era îmbrăcat cu pantaloni vărgaţi, dar avea bustul gol, înfăşurat cu bandaje însângerate. Armele noastre nu erau pregătite de tragere. Acum conta cine ţintea primul, dar, ca să fiu sincer, eram îngheţat de spaimă, şi cred că şi el. Pe urmă… tipul aruncă puşca şi-atunci am răsuflat uşurat. Mi-am zis că voia să se predea. Dar m-am înşelat. Venea spre mine, eu mi-am înălţat puşca şi-am ţipat: *„Dung lai!”* Stop. Opreşte. Dar el nu se oprea şi-am ţipat din nou: *„Dung lai!”* Atunci el a tras o macetă lungă de la centură. A zis ceva, dar n-am priceput ce dracu’ voia să spună. Eu mă cam săturasem de scena asta şi aveam de gând să-l împuşc. Pe urmă am văzut că arăta spre cazmaua pentru tranşee care atârna de centura mea şi-am înţeles că voia o luptă corp la corp.

Am simţit o transpiraţie rece acoperindu-mi faţa şi am ascultat păsările şi insectele din copaci. Eram din nou pe povârnişul ăla. I-am spus lui Susan, ori poate mie însumi:

— Dorea să ne luptăm corp la corp şi îşi rostea stropşit provocarea. N-am înţeles o iotă din ce zicea, dar ştiam exact ce voia să spună. Voia să spună aşa: „Hai să vedem cât de curajos eşti fără artileria ta, fără elicopterele şi avioanele tale de vânătoare”. Voia să spună: „Laş blestemat ce eşti! Hai să vedem dacă chiar ai boaşe, afurisitule de porc american, hrănit bine şi răsfăţat”. Asta voia să zică. Între timp ajunsese la mai puţin de trei metri de mine, iar eu m-am uitat în ochii lui, plini de o ură cum nu mai văzusem vreodată. Adică tipul era complet nebun, fusese rănit şi era singur, poate ultimul supravieţuitor al unităţii sale… şi-mi făcea semn să mă apropii, înţelegi, ca la o bătaie în curtea şcolii. Haide, jigodie. Să vedem dacă ai boaşe. Loveşte primul… pe urmă… nu ştiu de

ce… dar mi-am aruncat arma… iar el s-a oprit şi-a zâmbit. A arătat din nou spre cazmaua mea şi eu am dat din cap.

Am tăcut şi m-am aşezat pe o piatră de la baza dealului. Am răsuflat de câteva ori şi mi-am şters faţa. Susan spuse:

— Paul, să mergem.

Am dat din cap şi am continuat:

— Deci, cine-i mai nebun, eu sau el? Am dus mâna la centură, am luat cazmaua, i-am potrivit lama la nouăzeci de grade faţă de mâner şi-am fixat-o în poziţia asta. Mi-am scos casca şi-am aruncat-o la pământ. Tipul nu mai zâmbea, avea chipul încordat, concentrat. Se uita în ochii mei şi voia să-l privesc, dar eu sunt din sudul Bostonului şi ştiu că trebuie să stai cu ochii pe arma celuilalt. Am început să ne învârtim unul în jurul celuilalt, pândindu-ne şi fără a scoate o vorbă. El a răsucit maceta, tăind aerul în faţa chipului meu, dar nu m-am dat înapoi pentru că nu era destul de aproape… însă maceta lui era mai lungă decât cazmaua mea şi asta ar fi fost o problemă dacă se apropia. Am continuat să ne învârtim până când el a făcut prima mişcare, ţintind o lovitură diagonală într-o parte a gâtului meu.

M-am oprit din povestit, gândindu-mă la ce se întâmplase pe urmă. Ciudat, deşi rareori retrăisem scena aia în detaliu, îmi revenea limpede în minte. Am reluat:

— Am făcut o săritură înapoi şi el a ratat, apoi s-a apropiat din nou, cu vârful macetei îndreptate spre beregata mea. Am făcut un pas lateral, m-am împiedicat şi-am căzut. Tipul a ajuns lângă mine într-o fracţiune de secundă şi mi-a atacat picioarele, dar eu m-am răsucit şi el a lovit pământul. Am sărit şi el a încercat încă o dată să-mi taie gâtul, însă eu am parat cu cazmaua, pe urmă am ridicat-o, ca pentru un upercut, şi i-am atins falca. Lama cazmalei, care era ascuţită, i-a ras o bucată din falcă şi fragmentul ăla de carne

însângerată îi atârna într-o parte. Individul era şocat, şi mie atât mi-a fost de-ajuns. Am rotit cazmaua ca o bâtă de base-ball, iar lama i-a retezat aproape braţul drept şi maceta i-a zburat din mână.

Mi-am zis că ar trebui să sfârşesc povestea aici, dar am continuat:

— Deci… el a rămas acolo şi jocul se încheiase. Aveam un prizonier, dacă voiam, sau îl puteam lăsa să plece. Ori… îl puteam ucide cu cazmaua… mă privea fix, cu bucata de falcă însângerată atârnându-i şi cu antebraţul plin de sânge… şi ce-am făcut? Am aruncat cazmaua şi mi-am scos cuţitul. În ochi i se citea pentru prima oară frica, pe urmă a aruncat o privire spre maceta căzută la pământ şi-a pornit după ea. L-am izbit cu piciorul în cap, dar el continua să se târască. L-am ocolit, l-am înşfăcat de păr, l-am smuls în sus şi i-am tras capul pe spate. Pe urmă i-am tăiat beregata cu un cuţit. Mai simt şi-acum lama care-i tăia cartilajul traheei. I-am tăiat şi arterele, iar sângele mi-a împroşcat toată mâna… L-am lăsat în pace, dar el a rămas în picioare, s-a întors către mine şi eram faţă-n faţă.

Sângele îi ţâşnea din gât şi-am văzut viaţa stingându-se în ochii lui, însă continua să mă privească. Aşa că ne-am uitat unul la altul până când i s-au muiat picioarele şi s-a prăbuşit.

Am evitat s-o privesc pe Susan, dar am continuat:

— Mi-am şters cuţitul de sânge pe pantalonii lui, am vârât cazmaua la centură, am pus cuţitul în teacă, mi-am luat casca şi puşca şi-am plecat. Am ridicat privirea şi-am văzut doi tipi din compania mea care veniseră să mă caute, şi văzuseră o parte din cele întâmplate. Unul din ei mi-a luat puşca din mână şi-a tras trei gloanţe în aer. Mi-a zis: „Puşca funcţionează, Brenner”. Tipii ăia se uitau la mine… adică toţi eram pe-atunci puţin într-o ureche, dar… asta era mai mult decât nebunie şi ei o ştiau.

M-am gândit câteva clipe, încercând să-mi amintesc ce-a urmat, apoi am spus:

— Celălalt tip luase pistolul AK-47 şi ne-a zis: „Gălbejitul avea încărcătorul plin”. S-a uitat la mine şi-a spus: „Cum dracu’ ai ajuns să te lupţi corp la corp cu ăsta?” Eu n-am zis nimic şi celălalt tip a spus: „Brenner, trebuie să-i împuşti pe nemernicii ăştia, nu să te baţi cu cuţitul”. Amândoi au râs. Pe urmă, tipul a luat maceta şi mi-a întins-o, zicând: „Taie-i capul. Nimeni n-o să creadă porcăria asta.” Şi eu… i-am tăiat capul mortului… iar celălalt tip a fixat baioneta la puşca mea, a luat capul şi l-a înfipt în baionetă, pe urmă mi-a dat arma…

I-am aruncat o privire lui Susan şi-am continuat:

— Ne-am dus să găsim compania, eu cu capul înfipt în baionetă. În timp ce ne apropiam de poziţiile companiei, unul dintre cei care mă însoţeau a strigat: „Nu trageţi… Brenner are un prizonier”, şi-am râs cu toţii… toţi voiau să ştie ce se întâmplase… un tip a tăiat o prăjină de bambus şi-a înfipt capul în vârf… am vorbit cu căpitanul, împreună cu cei doi care mă găsiseră… iar eu eram cumva pe dinafară… mă uitam la capul plimbat în vârful prăjinii…

Am răsuflat adânc.

— În seara aia m-am întors în tabără cu un elicopter… împreună cu capul… iar secretarul companiei mi-a dat o permisie de trei zile la Nha Trang.

M-am uitat la Susan şi-am zis:

— Aşa am ajuns să obţin o permisie la Nha Trang.

31

Susan şi cu mine am coborât în tăcere spre râu, unde ne-am căutat de lipitori. Ea era curată, însă

eu aveam pe spate o lipitoare de uscat care începuse să se umfle cu sânge. I-am zis:

— Aprinde o ţigară.

Ea o aprinse şi-am învăţat-o cum să înfierbânte spatele lipitorii fără să mă ardă. După ce-mi smulse insecta, exclamă:

— Sângerezi.

Puse o bucată de pânză pe muşcătura lipitorii şi-o ţinu acolo până se lipi de rană. Ne-am îmbrăcat şi ne-am aşezat pe o piatră de pe malul râului.

Ea fuma şi eu am zis:

— O să trag şi eu un fum.

Susan îmi întinse ţigara din care am tras adânc în piept, am tuşit şi i-am dat-o înapoi. Am spus:

— Astea nu-ţi fac bine.

— Cine-a zis că-mi fac bine?

Am rămas tăcuţi, ascultând susurul apei. La un moment dat, Susan mă întrebă:

— Cum te simţi?

— Bine. M-am gândit o clipă şi-am spus: Cei care-au fost aici relatează istorii mai teribile decât asta… şi eu am văzut fapte mai teribile… dar lupta corp la corp a fost ceva deosebit. Şi-acum simt mirosul tipului ăluia şi-i văd faţa, îi simt părul în mâna mea şi cuţitul tăindu-i beregata…

— Încetează.

— Da… mă rog, mai târziu mi-a părut rău că l-am ucis. Trebuia să trăiască. Înţelegi, ca un războinic învins care şi-a dovedit curajul.

— Crezi că el te-ar fi lăsat în viaţă?

— Nu, dar nu trebuia să-i iau capul. O ureche sau un deget ar fi fost de-ajuns.

Ea aprinse altă ţigară şi-mi zise:

— Nu asta te deranjează de fapt.

M-am uitat la ea şi privirile ni s-au întâlnit. Am rămas acolo, uitându-mă la râu. În cele din urmă am spus:

— M-am speriat de mine însumi.

Ea dădu din cap.

— Cu alte cuvinte… de unde-mi venise pornirea aia?

Susan aruncă ţigara şi-mi zise:

— Ţi-a venit dintr-un loc unde n-ai vrea să mai ajungi.

— Aş minţi dacă aş spune că nu m-am simţit bine… că am acceptat provocarea şi l-am ucis.

Ea nu răspunse, însă eu am continuat:

— Dar, ca multe alte evenimente traumatizante, l-am îngropat şi pe ăsta foarte repede în adâncul memoriei mele, iar în Ziua Întâi petrecută la Nha Trang era cea mai îndepărtată amintire a mea. Doar că, uneori, revenea din adâncuri.

Ea dădu din cap şi aprinse altă ţigară, iar eu am continuat:

— Pe urmă, după ce-am ajuns acasă, am început să mă gândesc mai mult la asta… mă întrebam de pildă: de ce-o făcusem? Nimeni nu mă îmboldise, în afară de el, şi nu existase niciun motiv raţional ca să-mi arunc arma şi să încerc să-l ucid cu cazmaua în vreme ce el încerca să mă hăcuiască cu maceta lui. Ce dracu' fusese în mintea mea?

— Uneori, Paul, e mai bine să uiţi lucrurile astea.

— Probabil… Vreau să spun că am văzut cum se manifestă psihoza războiului şi-am întâlnit tipi care-şi pierdeau orice urmă de teamă în luptă, nu se ştie de ce, şi-am văzut cel mai inuman şi brutal comportament pe care ţi-l poţi imagina la nişte oameni normali. Am văzut cranii folosite în chip de prespapier ori sfeşnice pe birourile ofiţerilor şi sergenţilor, soldaţi americani cu salbe făcute din dinţi, urechi uscate sau oase de la degete, şi nu-ţi pot povesti toate atrocităţile pe care le-am văzut zilnic în ambele tabere… şi asta te face să te întrebi cine suntem noi şi cine eşti tu însuţi atunci când aproape că nu dai atenţie acestor fapte, şi începi cu adevărat să-ţi pui întrebări despre tine când participi la toate astea. Era ca un fel de cult al morţii… căruia voiai să-i aparţii…

Susan privea ţintă curgerea apei şi din ţigara ei se înălţa fumul.

— Cei mai mulţi soseau aici normali şi erau şocaţi şi dezgustaţi de purtarea tipilor care veniseră mai demult. Pe urmă, după câteva săptămâni, nu mai erau şocaţi, şi în câteva luni, mulţi dintre ei intrau în clubul nebunilor. Şi cei mai mulţi, cred, se întorceau acasă şi redeveneau normali, deşi nu toţi. Dar n-am văzut niciodată pe cineva care să fi înnebunit şi să revină la normal câtă vreme se afla încă aici. Dimpotrivă, situaţia se înrăutăţea, pentru că în mediul ăsta îşi pierdeau simţul… omeniei. Sau, dacă vrei să fii amabil, ai putea spune că deveniseră insensibili. De fapt, era ceva mai degrabă înspăimântător decât dezgustător. Un tip care tăiase urechea unui membru al Viet-Congului pe care-l ucisese într-o dimineaţă avea să glumească, în după-amiaza aceleiaşi zile, cu copiii din sat şi cu bătrânele mama-san şi să le dea bomboane. Adică nu erau răi ori psihopaţi, eram normali, şi asta mă îngrozea cu adevărat.

Am înţeles că trecusem de la „ei” la „noi”, şi-aici era poanta: „ei” devenea „noi”, iar „noi” devenea „eu”. Să-l ia dracu’ pe părintele Bennett, biserica St. Brigid, pe Peggy Walsh, dă-o dracului de spovedanie, dă-l dracului de confesional şi ducă-se dracului tot ce învăţasem la şcoală şi acasă. Uite-aşa. A durat vreo trei luni. Ar fi durat şi mai puţin, dar lunile noiembrie şi decembrie petrecute la Bong Son au fost destul de liniştite. După Ofensiva Tet, Khe Sanh şi A Shau, mi-aş fi omorât chiar şi fratele dacă ar fi purtat uniforma inamicului; de fapt, mulţi vietnamezi au făcut-o.

Susan continua să privească râul împietrită, de parcă n-ar fi vrut să facă vreo mişcare bruscă în timp ce eu aveam cazmaua ascuţită.

Am răsuflat adânc şi-am zis:

— Nu vreau să pretind că am fost uşă de biserică. Nici pe departe. Înnebunisem cu toţii, dar toţi ne dădeam seama că era ceva temporar şi

condiţionat de situaţie. Şi dacă aveai noroc, într-o bună zi plecai acasă. Dar, din nefericire, duci starea asta cu tine şi ea te schimbă pentru totdeauna, pentru că tu ai fost în acel loc întunecat din sufletul tău, locul despre care mulţi oameni ştiu că există, însă nu s-au aflat niciodată acolo, dar tu ai stat acolo mult timp şi nu ţi s-a părut atât de cumplit, nici nu simţi vreun dram de vinovăţie, şi asta se transformă în frică… iar tu îţi continui viaţa în Statele Unite, din nou printre oameni normali, râzând şi glumind, însă purtând chestia aia în sinea ta… secretul pe care mama nu-l cunoaşte, prietena ta nu-l poate ghici, doar că uneori ştie că nu-i în regulă ceva… şi uneori dai peste unul de-ai tăi, cineva care a fost acolo, şi vă spuneţi poveşti stupide despre cum vă îmbătaţi şi despre regulat, despre zonele fierbinţi de aterizare şi ofiţerii cretini care nu ştiau să citească o hartă, despre cea mai urâtă blenoragie pe care aţi avut-o şi despre bietul Billy sau Bob care-a fost împuşcat, despre una şi alta, dar nu vorbiţi niciodată despre acei săteni pe care i-aţi omorât din întâmplare, sau poate că nu, nici despre câte urechi şi capete aţi adunat sau despre momentul în care i-aţi tăiat cuiva beregata cu un cuţit…

Susan întrebă:

— Era cineva… normal?

M-am gândit la asta şi-am zis:

— Mi-ar plăcea să spun că existau oameni printre noi care… care se menţineau la un anumit nivel de moralitate sau umanitate… dar zău că nu-mi amintesc… cred că erau. O unitate de luptă face o autoselecţie. Înţelegi, tipii care nu rezistau fie nu ajungeau niciodată în faţă, fie erau trimişi înapoi. Îmi amintesc de unii care au clacat foarte repede şi-au fost trimişi în spatele frontului ca să facă treburi umile, iar asta era oarecum o ruşine, dar noi am scăpat de ei… şi, da, existau printre noi oameni care îşi păstraseră convingerile religioase ori morale, dar eu cred că în război, ca şi în viaţă, cei

buni mor tineri şi mor primii… I-am spus lui Susan: Ăsta-i cel mai bun răspuns pe care ţi-l pot da.

Ea dădu din cap.

M-am uitat la râul pe care-l traversam cu mulţi ani în urmă împreună cu tribul meu, vânând cerbul care ne-a dus în întunecata pădure tropicală, într-un loc mai întunecat decât văzusem vreodată.

Am traversat din nou râul prin acelaşi vad şi am pornit spre A Luoi. În vreme ce mergeam pe cărarea dreaptă, prin ceaţa lăsată peste terenurile agricole, Susan îmi spuse:

— Simt că orice aş spune ar fi banal, condescendent ori de-o stupidă sensibilitate. Dar o să zic aşa, Paul – ce s-a întâmplat aici, cu tine şi cu alţii, e istorie, în ambele sensuri ale cuvântului. A fost un război, tu ai participat la el, dar acum s-a terminat.

— Ştiu. Asta cred şi eu.

— Şi dacă ai cumva îndoieli, să ştii că sentimentele mele faţă de tine nu s-au schimbat.

Nu i-am răspuns, dar voiam să zic ceva.

— Spui asta acum. Gândeşte-te mai bine.

Susan îmi luă mâna şi mi-o strânse:

— Tot eu eram şi pe terasa hotelului Rex, luând cina cu un bărbat complet necunoscut şi necăjindu-l fiindcă nu voia să vorbească despre război. Pot să-mi cer iertare pentru asta?

— Nu-i nevoie. Toată călătoria asta mi-a făcut bine. Şi dacă n-ai fi fost aici, poate că n-aş fi fost la fel de sincer cu mine însumi cum sunt cu tine.

— Îţi sunt recunoscătoare.

Am schimbat subiectul, spunând:

— Undeva în valea asta, în mai 1968, un soldat nord-vietnamez, Tran Quan Lee, a fost ucis în luptă. Asupra lui s-a găsit o scrisoare de la fratele lui, Tran Van Vinh, tot soldat în armata nord-vietnameză.

N-am intrat în detalii, aşteptând reacţia ei. În cele din urmă m-a întrebat:

— Şi tu ai găsit cadavrul şi scrisoarea?

— Nu. Altcineva.

— Şi-ai văzut scrisoarea aia?

— Da, acum o săptămână. Ştii ceva despre ea?

Ea se uită la mine în timp ce mergeam şi zise:

— Paul, nu ştiu sigur unde vrei să ajungi.

— Susan, ştii ceva despre scrisoarea asta?

Ea dădu din cap, se gândi o clipă, apoi spuse:

— Are legătură cu faptul că te afli aici.

— Aşa e.

— Adică… a găsit cineva o scrisoare asupra unui soldat inamic mort… cine-a găsit scrisoarea?

— Un soldat american din Divizia Întâi Aeropurtată.

— Îl cunoşteai pe omul ăsta?

— Nu. Era o divizie mare. Douăzeci de mii de oameni. Tipul care-a găsit scrisoarea a păstrat-o ca suvenir de război, iar de curând a fost tradusă şi conţinutul ei reprezintă motivul pentru care mă aflu aici.

Ne uitarăm unul la altul. Ajunsesem să cunosc femeia asta şi-mi dădeam seama că ştia ceva şi încerca să potrivească acel ceva cu ce spusesem eu. Am întrebat-o:

— *Ce* ţi-au spus ţie?

— Doar că au apărut nişte informaţii noi şi că tu trebuie să găseşti pe cineva de-aici şi să-i pui nişte întrebări.

— Eu ţi-am spus asta.

— Ştiu. Şi asta-i tot ce mi s-a spus la Saigon. Scrisoarea asta înseamnă informaţii noi?

— Da.

— Ce scrie acolo?

— Păi, ce scrie e una, ce înseamnă e alta. De-aceea trebuie să găsesc persoana care a scris-o şi să-i pun nişte întrebări.

Ne-am continuat drumul spre satul A Luoi, aflat la o sută de metri distanţă, dincolo de terenul

neted. N-avea relevanţă unde şi cum murise Tran Quan Lee, dar era interesant de ştiut. Dacă aş fi avut timp, la Washington, l-aş fi găsit pe Victor Ort şi i-aş fi pus câteva întrebări. Poate că ne-am fi spus şi câteva istorii din Valea A Shau.

Eram sigur că Victor Ort îşi făcuse o fotocopie a scrisorii ori păstrase originalul şi trimisese fotocopia la Asociaţia Veteranilor din Vietnam. În ambele cazuri, omul trebuia să aibă un text original şi aş fi putut obţine traducerea lui decât să mă bizui pe versiunea modificată pe care-o văzusem. Însă Karl trimisese probabil pe cineva acasă la Ort ca să ia scrisoarea. În esenţă, Karl n-avea de gând să mă lase să fac treabă de detectiv în cazul ăsta; se asigurase că voi pleca pe jumătate ignorant la Saigon, în weekend, unde Susan Weber urma să-mi creeze nişte iluzii până când aveam să mă sui în trenul spre Nha Trang.

În plus, nu vedeam ce legătură putea fi între scrisoarea aia şi afirmaţia lui Susan despre golful Cam Ranh, dacă într-adevăr exista vreuna. Şi asta putea fi o iluzie.

Susan mă întrebă:

— Ai o copie a scrisorii?

— Cred că ai sărit peste câteva cursuri la Langley.

— Nu fi sarcastic. Nu sunt un ofiţer de informaţii cu experienţă.

— Atunci ce te-au învăţat acolo?

— Cum să fiu utilă. Presupun că omul tău de legătură de la Hue ţi-a spus cum să-l găseşti pe… cum îl cheamă?

— Tran Van Vinh. Şi da, mi-a spus. Am întrebat-o: Îţi spune ceva numele ăsta?

— Nu. Ar trebui?

— Bănuiesc că nu.

Dar eu mă gândeam că Tran Van Vinh devenise un membru important al guvernului de la Hanoi şi că traducerea exactă a scrisorii putea fi folosită cumva pentru şantajarea lui ca să coopereze cu

americanii în vreo chestiune, cum ar fi golful Cam Ranh.

Domnul Vinh ar fi putut de fapt să locuiască la Hanoi şi să vină la Ban Hin doar pentru sărbătoarea Tet, ceea ce ar fi avut sens. Dar dacă urma să fie şantajat, de ce l-ar fi vrut mort cei de la Washington? Era posibil ca Washingtonul să nu-l vrea mort şi să-mi fi spus mie asta doar ca să mă zăpăcească şi mai tare, ca să nu descopăr adevărul. Dar dacă aşa stăteau lucrurile, de ce îmi transmisese domnul Anh acel mesaj la Hue, care, din câte-mi dădeam seama, reprezentau ultimele instrucţiuni primite de la Washington?

E foarte greu să rezolvi un caz când singurele dovezi pe care le ai sunt scrise ori verbale, şi cele scrise sunt născociri, iar cele verbale nişte minciuni.

Adevărul se afla în satul Ban Hin – cunoscut cândva drept Tam Ki –, la Tran Van Vinh, un simplu ţăran şi fost soldat care putea prea bine să nu fie niciuna, nici alta. De fapt, era posibil să fie mort de mult, pe moarte ori pe cale să fie mituit sau şantajat.

Războiul, cum spuneam, e de o mare simplitate şi onestitate, cum ar fi să încerci să ucizi pe cineva cu o lopată. Activitatea de informaţii era, prin însăşi natura ei, un joc de pocher între mincinoşi, jucat cu o carte marcată şi bani falşi.

Susan zise:

— Îmi pare rău că nu te pot ajuta în legătură cu scrisoarea aia. Dar te pot ajuta să-l găseşti pe tipul care-a scris-o şi, dacă nu vorbeşte engleza, pot face o traducere exactă a ceea ce vă veţi spune. Adăugă: Mă pricep să câştig încrederea vietnamezilor.

— Fără a mai vorbi de americanii în călduri.

— Asta-i uşor. Încrede-te în mine sau nu. N-o să găseşti pe nimeni mai bun ca mine care să te ajute.

Nu i-am răspuns.

Am ajuns la marginea satului A Luoi, unde o bătrână arunca orez unor pui de găină. Se uită la

noi surprinsă şi privirile ni se întâlniră. Ştiam amândoi de ce mă aflam acolo. Cu siguranţă valea asta nu constituia o atracţie pentru turiştii obişnuiţi.

Am trecut pe lângă nişte case şi ne-am întors în piaţă. Maşina era tot acolo unde-o lăsasem, iar domnul Loc şedea sub o copertină din paie în ceea ce părea o cafenea primitivă sau un birt. Bea ceva singur şi fuma. Observasem că vietnamezii nu stăteau niciodată singuri şi intrau în vorbă cu oricine. Dar domnul Loc transmitea vibraţii negative pe care oamenii din birt le sesizaseră şi se ţineau la distanţă de el.

Susan mă întrebă:

— Vrei să luăm ceva de mâncare sau de băut?

— Nu. Hai să plecăm de-aici.

Se duse la birt şi vorbi cu domnul Loc, apoi se întoarse la mine, care stăteam lângă vehicul.

— Va fi gata în câteva minute.

— Cine plăteşte călătoria asta – el sau eu?

— Nu cred că te place.

— E un poliţist blestemat. Îi miros de la o poştă.

— Poate că el gândeşte la fel despre tine. Susan mă întrebă: Vrei să-ţi fac o poză aici?

— Nu.

— N-o să mai vii pe-aici niciodată.

— Sper.

— Ai fotografii de când ai fost aici ultima oară?

— Nici măcar n-am scos aparatul din rucsac. Am adăugat: Nu cred că a făcut cineva poze pe-aici, şi dacă a făcut, e foarte posibil ca familia lui să le fi developat când a primit efectele personale ale decedatului.

Susan renunţă la subiect.

Domnul Loc termină ce-avea de băut şi se apropie de maşină. Am luat harta de pe scaun şi-am deschis-o. I-am spus lui Susan:

— Linia asta punctată spre Khe Sanh e ceva legat de Drumul lui Ho Şi Min, da?

Ea citi:

— *He Thong Duong Mon Ho Chi Minh.* Înseamnă un fel de ramificaţii ale drumului sau o parte din reţeaua de drumuri ale lui Ho Şi Min.

— Corect. De fapt, nu era un singur drum – exista o întreagă reţea de cărări prin junglă, vaduri puţin adânci, poduri subacvatice, drumuri de buşteni prin mlaştini şi cine mai ştie ce. Cele mai multe, după cum vezi, trec prin Laos şi Cambodgia, unde noi nu acţionam. Drumul ăsta spre Khe Sanh trece pe lângă frontiera laoţiană şi sper că papagalul ăsta n-o să se rătăcească, iar noi să ne pomenim în Laos fără să avem viză.

Domnul Loc stătea în apropiere şi i-am făcut semn să vină la mine. El porni agale şi se apropie prea mult. Voiam să-l dobor cu un pumn, să-i leg degetele mari şi să conduc eu maşina. Dar asta mi-ar fi putut crea necazuri. I-am arătat harta şi i-am spus:

— Drumul lui Ho Şi Min. *Biet?* Spre Khe Sanh.

El dădu din cap şi se sui la volan. Susan şi cu mine ne-am aşezat în spate şi-am plecat.

În vale erau mai multe cărări înguste pe care le-am străbătut şi, la un moment dat, am luat-o către nord pe un dram de ţară printre dealuri. Arborii ajungeau până la marginea drumului şi ramurile blocau lumina soarelui. Ăsta era, cu siguranţă, Drumul lui Ho Şi Min.

Terenul devenise mai dur, muntos, şi era pavat din loc în loc cu buşteni putreziţi – noi le ziceam drumuri de bârne. În depărtare se vedeau căderi de apă şi cascade spectaculoase, iar pâraie puţin adânci traversau drumul. În vreme ce înaintam zgâlţâindu-ne, Susan făcea fotografii. Domnului Loc părea să-i placă să gonească prin noroi cât de repede putea ca să împroaşte cât mai multă apă, iar Susan şi cu mine am fost stropiţi de câteva ori. În oglinda retrovizoare, îl vedeam pe vietnamez zâmbind.

Mergeam cu numai treizeci de kilometri pe oră, dar maşina se zdruncina serios. Din când în când,

drumul ocolea nişte mici iazuri, în realitate cratere uriaşe făcute de bombe de cinci sute de kilograme aruncate din bombardierele B-52 de la nouă mii de metri altitudine. I-am arătat gropile lui Susan şi-am spus:

— Am cheltuit o avere ca să distrugem drumurile astea de ţară. E posibil să fi ucis între cincizeci şi o sută de mii de soldaţi nord-vietnamezi, bărbaţi şi femei, pe rutele astea de infiltrare. Dar ei tot veneau, acopereau gropile ori schimbau ruta uneori, ca o armată de furnici pe care încerci s-o faci praf înainte de aţi intra în casă. Am adăugat: N-am apreciat cum se cuvine situaţia asta până când am văzut tancurile ruseşti din tabăra aia militară. Adică, vehiculele alea erau fabricate lângă Moscova, ajungeau cine ştie cum în Vietnamul de Nord şi străbăteau mii de kilometrice drumuri ca ăsta, atacate permanent, cărându-şi combustibilul şi piesele de schimb şi, într-o zi, unul dintre ele şi-a croit drum până la porţile palatului prezidenţial de la Saigon. Recunosc meritele ticăloşilor ălora. N-am înţeles niciodată că-i băteam măr şi că n-aveau cum să învingă. L-am bătut pe umăr pe domnul Loc şi-am zis: Hei, voi, scundacilor, sunteţi tari. În războiul viitor, împotriva chinezilor, vă vreau de partea mea.

Privirile ni s-au întâlnit în oglinda retrovizoare şi puteam jura că domnul Loc dăduse din cap.

Pădurea tropicală se rărise şi am observat că pe dealuri şi pe munţi se înălţau pe piloni nişte case lungi, iar fumul de la bucătării se învolbura în aerul înceţoşat. Susan zise:

— E de-a dreptul minunat. Totul e atât de primitiv. Ne putem opri să cunoaştem nişte oameni din triburi?

— Nu le plac vizitatorii neanunţaţi.

— Asta ai născocit-o?

— Nu. Trebuie să suni dinainte. Primesc vizitatori doar între patru şi şase.

— Asta chiar ai născocit-o.

— Tu inventezi tot soiul de poveşti.

— Nu. Nu inventez. Hai să ne oprim.

— Mai târziu. Sunt multe triburi pe lângă Khe Sanh.

— Eşti sigur?

— Întreabă-l pe James Bong.

Ea zâmbi.

— Aşa îi spui?

— Da. James Bong, agent secret. Întreabă-l.

Îl întrebă, el răspunse, iar ea îmi zise:

— Spune că lângă Khe Sanh sunt oamenii tribului Bru. Adăugă: Vrea să ştie ce treabă avem noi cu *Moi* – asta înseamnă „sălbatici".

— Păi, în primul rând nu-l priveşte pe el, iar în al doilea rând, nu ne plac epitetele rasiale, în afară de venetic, gălbejit sau încuiat.

— Paul. E cumplit ce spui.

— Ştiu. Îmi retrag cuvintele. Îmi cer scuze. Spune-i să se ducă dracului.

Cred că domnul Loc a înţeles asta, aşa că le-am spus:

— Dacă încercam să intrăm în legătură cu triburile răzvrătite, ne-am fi luat un şofer care e agent secret?

Niciunul din ei nu răspunse.

Susan mai făcu nişte fotografii şi începu o discuţie cu vietnamezul. După o vreme, îmi spuse:

— Domnul Loc spune că în triburile din Vietnam, peste cincizeci, cu limbi şi dialecte diferite, sunt vreo opt milioane de oameni. Autorităţile încearcă să-i educe şi să-i înveţe agricultură, dar ei se opun civilizaţiei.

— Poate că se opun autorităţilor.

Susan zise:

— Poate că ar trebui lăsaţi în pace.

— Corect. Uite, mie mi s-a întâmplat să-mi placă montaniarzii pe care i-am cunoscut şi mă bucur că mai poartă şi-acum arme. Visul meu e să mă întorc aici, precum colonelul Gordon, Marlon Brando sau domnul Kurtz, şi să devin băştinaş. I-

aş organiza pe cei opt milioane de oameni într-o forţă de luptă teribilă şi-am lua în stăpânire munţii ăştia. Am vâna şi-am pescui toată ziua, iar noaptea am participa la ritualuri stranii, fantomatice, adunaţi în jurul focurilor şi cu capetele duşmanilor noştri înfipte în pari. Poate că aş organiza excursii pentru grupuri de americani. Lumea Montană a lui Paul Brenner. Zece dolari pe zi, cincizeci pe noapte. Am văzut cândva nişte montaniarzi care încercuiseră un taur, l-au jupuit de viu, i-au tăiat beregata şi i-au băut sângele. Ăsta ar fi punctul culminant al serii. Ce crezi?

Ea nu răspunse.

Am mers în tăcere printre munţii învăluiţi în ceaţă, sub un cer mohorât. Mirosul focurilor de lemne plutea în aerul apăsător, iar umezeala rece mi se strecura în oase şi-n suflet. Cred că detestam locul ăla.

Susan îi zise ceva domnului Loc şi acesta opri maşina. Am întrebat-o:

— Ce s-a întâmplat?

— E o cărare acolo care urcă pe deal până la nişte case pe piloni. Îşi luă aparatul foto şi coborî din maşină: Vreau să văd un sat de montaniarzi.

Începu să urce o cărare abruptă, ce pornea de la marginea drumului. I-am zis domnului Loc:

— Ne întoarcem imediat, vietnamezule. Să nu dispari.

Am coborât şi-am pornit după Susan.

La vreo două sute de metri mai sus, terenul devenea neted, scoţând la iveală o poiană întinsă, unde fuseseră construite şase case pe piloni.

Acolo erau vreo două duzini de femei şi de două ori mai mulţi copii, toţi ocupându-se cu activităţile cotidiene, legate mai ales de prepararea hranei. Întreaga zonă părea foarte curată şi lipsită de vegetaţie, cu excepţia unei păşuni pe care păşteau capre mici şi doi ponei de munte priponiţi.

Femeile purtau rochii lungi, bleumarin, cu broderii albe, strânse în talie cu eşarfe.

Câinii începură să latre de îndată ce ne mirosiră, dar montaniarzii îşi vedeau de treburile lor şi de-abia dacă ne aruncară o privire, deşi câţiva copii se opriră din lucru.

Câinii alergară spre noi, dar erau mici, asemeni tuturor celor din Vietnam, şi nu-mi aminteam să fie deosebit de răi. Totuşi, îmi doream să fi avut la mine ceva de mâncare pentru căţei. I-am spus lui Susan:

— N-or să ne muşte.

— Faimoasele ultime cuvinte.

— Nu îngenunchea ca să-i mângâi – nu le place şi-ar putea crede că eşti în căutare de hrană.

Susan le făcu semn cu mâna montaniarzilor şi zise ceva în vietnameză. Eu i-am spus:

— Ăsta-i tribul Tribingo. Sunt canibali.

Un bătrân scund şi solid, care stătuse pe scara unei case, se ridică şi veni spre noi. Purta o cămaşă cu mâneci lungi, brodate, pantaloni negri şi sandale din piele.

M-am uitat din nou în jur, dar n-am văzut niciun bărbat tânăr ori de vârstă medie. Erau cu toţii la vânătoare sau poate că uscau capete în afumătoare.

Bătrânul veni direct spre noi şi Susan îi zise ceva ce includea şi cuvântul *My,* iar amândoi se înclinară.

Susan mă prezentă bătrânului, al cărui nume semăna cu John, şi ne-am strâns mâinile. Omul era destul de vârstnic ca să fi fost un luptător montaniard şi mă privea de parcă m-aş fi aflat acolo ca să-i dau noi ordine.

Susan şi cu bătrânul, care, evident, era şeful satului – *honcho,* cum le ziceam noi, deşi ăsta era un cuvânt japonez –, stătură de vorbă şi mi-am dat seama că aveau mici probleme de comunicare în vietnameză.

John se uită la mine şi mă surprinse zicând:

— Eşti militar? Ai luptat aici?

— La A Shau.

— Aha. Ne făcu semn să-l urmăm.

I-am zis lui Susan:

— Cred că or să ne mănânce la masa de prânz.

— Paul, încetează cu tâmpeniile. E ceva fascinant.

Bătrânul ne informă că el şi oamenii lui erau din tribul Taoi, iar eu speram că nu se dedau la sacrificii umane. Ne arătă micul sat care nu avea nume; Susan zicea că se numeşte Locul Clanului lui *dai-uy* John sau al Şefului John. *Dai-uy* înseamnă şi „căpitan”, iar John nu era numele lui, dar aşa suna. Nu mă aşteptam să găsesc locul ăsta în *Hammond World Atlas,* mai ales dacă îşi schimba denumirea de câte ori apărea un şef nou.

Susan ceru şi primi permisiunea să fotografieze tot ce dorea. Câinii ne urmau peste tot.

John ne arătă diverse lucruri despre care credea că ne-ar interesa şi care chiar îl interesau pe unul din noi.

Ne prezentă tuturor, până şi copiilor, iar Susan continua să discute cu el, traducându-mi:

— Vrea să ştie dacă vom lua masa cu el şi cu sătenii lui.

— Data viitoare. Trebuie să plecăm.

— Mie mi-e foame.

— N-o să-ţi mai fie când o să vezi ce e în meniu. În plus, la ei masa durează o veşnicie. Trebuie să fi aflat de la francezi despre prânzurile de patru ore. Spune-i că trebuie să fim undeva.

— Suntem în ţara nimănui.

M-am uitat la bătrân şi i-am arătat ceasul meu, sperând că o să înţeleagă, şi-am spus:

— Khe Sanh.

— Aha. Dădu din cap.

Am terminat vizitarea satului şi-am observat că puştii nu ne urmau, nici nu cerşeau bani sau bomboane, cum fac de obicei copiii vietnamezi din Saigon. Doar câinii ne urmăreau pas cu pas.

Bătrânul ne conduse la scara de lemn unde-l văzusem stând prima dată şi ne invită în casă. Pe toate treptele erau sandale din piele şi pantofi

confecţionaţi manual, aşa că Susan şi cu mine ne-am descălţat, cum făcu şi John.

Am urcat scara, dar câinii nu ne-au urmat. Americanii ar trebui să înveţe să-şi ţină animalele afară, cum fac primitivii montaniarzi…

Am pătruns în construcţia din lemn care avea vreo cincisprezece metri lungime şi vreo şase lăţime. Podeaua din scânduri era acoperită de covoare multicolore. În centrul colibei se înălţau nişte stâlpi care susţineau acoperişul ţuguiat.

Ferestrele mici erau acoperite cu o ţesătură subţire, lăsând să pătrundă lumina zilei, iar înăuntru ardeau câteva lămpi cu gaz. Evident, nu exista electricitate. Spre centrul casei exista un cuptor masiv din lut, fără horn, fumul umplând astfel încăperea pentru a alunga ţânţarii. Nu era de mirare că montaniarzii erau mai puţin numeroşi decât vietnamezii. Am întrebat-o pe Susan:

— Ţi-ai tras-o vreodată într-un hamac?

— Putem discuta despre ceva mai elevat?

John ne conduse în centrul casei, unde era locul lui. El era şeful, deci avea un spaţiu mare, plin cu lăzi din bambus şi cutii. Pe un perete atârnau macete şi cuţite, alături de câteva eşarfe şi fâşii de piele.

Am recunoscut o masă mare, pătrată, în centrul casei, de vreo treizeci de centimetri înălţime, unde se aflau stivuite porţelanuri şi obiecte de olărie.

Într-o manieră stranie, societatea asta comunală reprezenta idealul comunist, deşi montaniarzii urau rigiditatea şi controlul autorităţilor comuniste şi erau de fapt nonconformişti şi independenţi. Pe deasupra, nu le plăceau oricum vietnamezii.

John se aşeză cu picioarele încrucişate lângă un dulap mare de lemn, Susan şi cu mine am făcut la fel, ceea ce e mai comod decât să stai pe vine, cum fac vietnamezii.

John deschise dulapul, scoase o beretă verde şi mi-o întinse. Am luat-o şi m-am uitat la ea. Înăuntru se vedea eticheta unui fabricant american.

Bătrânul îi spuse ceva lui Susan, care îmi traduse:

— Zice că asta i-a fost dată de către *dai-uy*-ul lui american în timpul războiului.

Am dat din cap. El scoase altă beretă verde, spuse ceva, iar Susan îmi zise:

— Asta i-a fost dată cu doar trei ani în urmă de către alt american – un fost soldat venit aici în vizită.

I-am spus lui Susan:

— Eu nu am nicio beretă verde să-i dau.

— Dă-i ceasul tău.

— Dă-i-l pe al *tău.* Am întrebat: Ce dracu' să facă el cu un ceas?

John ne arătă câteva comori din dulapul lui: o centură militară americană, un bidon de plastic, o busolă, un cuţit şi câteva cartuşiere. Toate astea mi-au amintit de cazanul din pivniţa mea, la fel cu un milion de alte cazane din America, plin cu fragmente dintr-o fostă viaţă militară.

John scoase apoi o cutie mică, albastră, pe care am recunoscut-o ca fiind o cutie pentru o medalie militară. Pe căptuşeala de satin se afla o medalie de bronz rotundă, cu o panglică roşie şi albă. Pe metal era avea gravat un vultur aşezat pe o carte şi o sabie. În jurul vulturului scria „Eficienţă, Onoare, Fidelitate".

Am privit cu atenţie distincţia şi mi-am dat seama că era Medalia pentru Bună Purtare. Mi-am amintit că tipii de la Forţele Speciale le cumpărau din cantinele taberelor militare şi le acordau soldaţilor montaniarzi pentru vitejie, deşi medalia asta n-avea nicio legătură cu vitejia, dar montaniarzii nu ştiau asta, iar armata nu avea nimic împotrivă că membrii Forţelor Speciale înmânau asemenea medalii fără valoare luptătorilor montaniarzi.

Am luat cutia de parcă ar fi conţinut Medalia de Onoare a Congresului, m-am uitat la Medalia

pentru Bună Purtare şi i-am arătat-o lui Susan, spunându-i:

— John a primit asta pentru vitejie extraordinară, mai presus de îndatoriri.

Susan dădu din cap şi-i spuse ceva bătrânului pe un ton respectuos.

John zâmbi, îmi luă cutia şi-o închise. O puse cu grijă în dulap.

M-am gândit la Crucea vietnameză pentru Bravură pe care mi-o dăduse colonelul sud-vietnamez care mă sărutase pe obraji şi m-am întrebat dacă nu cumva o primisem fiindcă aveam uniforma curată sau ceva de genul ăsta.

În orice caz, John scoase un obiect lung, înfăşurat într-o bucată de muşama, iar eu am ştiut ce era înainte de-a o despacheta; *dai-uy* John îşi păstrase puşca automată M-16, patul din plastic al armei şi mânerul lucind de ulei, iar părţile din aluminiu şi ţeava din oţel albăstrui strălucind de parcă abia trecuseră printr-o inspecţie de companie.

John mi-o întinse cu ambele mâini, ca şi cum ar fi fost un obiect sacru. Mi-am pus mâinile pe puşcă şi-am ţinut-o amândoi preţ de câteva secunde. Zâmbetul i se stinse şi chipul îi căpătă o expresie serioasă, absentă şi cred că şi eu aveam acelaşi aer. Am dat amândoi din cap, amintindu-ne de trecut – războiul, camarazii dispăruţi şi înfrângerea.

Fără o vorbă, omul înveli puşca şi o puse în dulap, pe care-l închise şi se ridică.

M-am ridicat şi eu împreună cu Susan şi-am ieşit din casă la lumina zilei.

John ne-a condus spre cărare, iar noi ne-am luat rămas-bun de la toţi cei întâlniţi pe drum. La capătul cărării, bătrânul îi zise ceva lui Susan şi ea îi răspunse. Mie îmi spuse:

— John ne urează să călătorim în siguranţă şi se bucură că te-ai întors în regiunea dealurilor.

— Spune-i că-i mulţumesc pentru că mi-a arătat medalia şi m-a prezentat sătenilor săi.

Nu ştiam dacă montaniarzii ţineau sărbătoarea Tet, aşa că am zis:

— Îi urez tribului Taoi noroc, succes la vânătoare şi fericire.

Susan traduse, John zâmbi, apoi spuse ceva. Susan se întoarse către mine şi zise:

— Vrea să ştie când se vor întoarce soldaţii americani.

— Şi dacă zic „niciodată”? E de-ajuns de curând? Am adăugat: Spune-i că americanii se întorc numai în pace şi că nu va mai fi război.

Bătrânul păru oarecum dezamăgit de răspuns. Trebuia să amâne uciderea vietnamezilor mai mult decât sperase.

Am vârât mâna în buzunar şi mi-am scos cuţitul militar. I l-am întins lui John, care zâmbi. Părea să recunoască modelul şi chiar începu să desfacă lamele şi celelalte ustensile. I-am spus:

— Asta-i o şurubelniţă Phillips, John. În caz că vrei să scoţi nişte şuruburi. Chestia asta ciudată e un tirbuşon pentru vinul tău Château Lafite Rothschild sau poţi să-l vârî în capul unui activist de partid dacă vrei.

Susan dădea ochii peste cap în timp ce eu îi arătam lui John toate ustensilele montate pe cuţit.

Bătrânul îşi scoase eşarfa bleumarin şi-o puse la gâtul lui Susan. Schimbară câteva cuvinte, pe urmă ne luarăm rămas-bun.

Coborând cărarea, Susan îmi zise:

— A fost fascinant… şi emoţionant. El încă… mă rog, pare să-i idolatrizeze pe americani.

— Le plăceau şi francezii, ceea ce dovedeşte o judecată greşită în ambele cazuri. Am adăugat: Doar vietnamezii nu le plac, iar sentimentul e reciproc. Înţeleg asta.

Se gândi o clipă, apoi spuse:

— Nu-mi vine să cred că mă aflu de trei ani aici şi n-am ştiut nimic despre toate astea.

— Nu puteai afla din *Wall Street Journal* ori *Economic Times.*

— Nu, nu puteam. Mă întrebă: Te bucuri că te-ai oprit aici?

— *Tu* te-ai oprit. Eu am venit cu tine ca să fiu sigur că n-o să sfârşeşti într-o frigare. Am ajuns la capătul potecii şi-am spus: Pun pariu că domnul Loc e spânzurat cu capul în jos într-un copac, cu beregata tăiată, iar câinii îi ling sângele.

— Paul, eşti scabros.

— Scuze. Voiam să conduc eu maşina.

Am găsit vehiculul, iar domnul Loc era viu şi nevătămat, deşi puţin supărat, poate chiar nervos. Ne-am instalat pe bancheta din spate şi i-am zis:

— *Cu di.*

Susan întrebă:

— Ai început să-ţi aminteşti limba vietnameză?

— Da. E ceva de speriat.

Mare parte din vietnameza pe care-o mai ştiam avea legătură cu sexul, dar îmi aminteam şi câteva expresii uzuale. I-am spus lui Susan:

— *Sat Cong.*

Ceea ce însemna „Ucide-i pe comunişti”.

Domnului Loc nu-i plăcu asta şi-mi aruncă o privire, dar eu i-am spus:

— Fii atent cum conduci.

Drumul desfundat continua spre nord, ducându-ne într-un loc menţionat pe hartă cu numele Ta Ay, un pâlc de colibe primitive din bambus înălţate pe o pajişte montană, iar locuitorii păreau vietnamezi. Populaţia vietnameză locuia la sate şi cultiva pământul; oamenii triburilor locuiau pe dealuri şi munţi şi nu trăiau din roadele pământului. *Era* într-adevăr fascinant, cum spusese Susan, iar în alte împrejurări şi fără amintiri personale despre aceste dealuri aş fi fost, poate, într-o dispoziţie mai bună.

Am trecut prin alt cătun, care, după cum scria pe hartă, se numea Thon Ke. Apoi drumul cotea spre vest, către frontiera laoţiană, cobora într-o vale îngustă, şerpuită, continuând de-a lungul ei până când, după o oră, am ajuns într-o regiune joasă de orezării şi la un sat numit Li Ton. Aici, drumul se

întindea pe valurile de pământ ce mărgineau întinsele orezării. *Drumul lui Ho Şi Min.* Era uimitor să te gândeşti la el; şi mai uimitor era acum, când văzusem deja o parte.

La două ore şi ceva de A Luoi am traversat alt pod de beton, într-un loc numit Dakrong şi, după câţiva kilometri, Drumul Ho Şi Min intersecta Drumul 9, care avea două benzi semiasfaltate, în parte graţie inginerilor armatei americane. Domnul Loc o luă spre vest, către Khe Sanh. I-am zis lui Susan:

— Drumul ăsta a fost blocat de armata nord-vietnameză în timpul asediului de la Khe Sanh, de la începutul lui ianuarie până în aprilie 1968. Nici măcar un convoi de blindate nu putea trece. Dar la începutul lui aprilie am efectuat un asalt aerian asupra dealurilor de-aici şi în jurul bazei militare asediate, iar după o săptămână, o coloană de blindate cu câteva regimente de puşcaşi marini şi soldaţi sud-vietnamezi au deschis din nou drumul şi-au ridicat asediul.

— Şi tu ai fost aici?

— Da. Divizia Întâi Aeropurtată a avut multă treabă. Era plăcut să-ţi stea la dispoziţie sute de elicoptere care să te ducă peste tot, dar de obicei nu voiai să mergi unde te duceau ele.

Am mai mers puţin pe Drumul 9. Traficul era moderat, format mai ales din scutere, biciclete şi camioane cu mărfuri.

În dreapta era platoul bazei militare Khe Sanh, dincolo de care se înălţau dealuri împădurite, ascunse acum în ceaţă. Sub aspect geografic, zona semăna cu Valea A Shau, deşi nu era atât de izolată şi înconjurată de dealuri.

Din punct de vedere istoric, Khe Sanh reprezenta locul unde o mare armată occidentală se adunase într-o vale izolată, uitată de Dumnezeu, ca să lupte cu vietnamezii. Dien Bien Phu însemnase o înfrângere militară hotărâtoare, în vreme ce Khe Sanh şi A Shau fuseseră în cel mai bun caz nişte

impasuri militare şi, în cele din urmă, un obstacol psihologic pentru americani, care credeau că un scor egal nu ţinea loc de victorie.

Am trecut pe lângă platoul fostei baze militare şi-am ajuns în oraşul Khe Sanh, care, precum A Luoi, dispăruse în timpul războiului, dar, ca şi Brigadoon, reapăruse după mai mulţi ani.

Cerul era tot acoperit şi sumbru, aşa cum mi-l aminteam din aprilie 1968, la fel de apăsător şi cenuşiu ca şi starea mea de spirit de-atunci, un loc unde duhoarea miilor de cadavre te făcea să te gândeşti la propria soartă.

32

Am intrat în oraşul Khe Sanh, unde clădiri masive din stuc, cu acoperişuri din ţiglă roşie, se înălţau peste tot, pe străzi judicios proiectate.

Am oprit într-un scuar mare, unde se construia un impunător complex comercial. Evident, era un oraş cu potenţial turistic, o localitate cu un nume evocator, iar autorităţile voiau să arate bine pentru turişti şi jurnalişti. Şi, într-adevăr, în scuar erau parcate cinci autocare şi zeci de turişti occidentali hoinăreau printre tarabele din piaţă, încercând probabil să înţeleagă de ce se aflau în acest colţ îndepărtat al ţării.

Domnul Loc trase maşina lângă o staţie de benzină, iar Susan şi cu mine am coborât şi ne-am întins. Am zis:

— Am nevoie de o bere rece.

Ea îi spuse ceva vietnamezului, apoi am traversat piaţa spre o cafenea în aer liber. Pe drum, Susan întrebă:

— Nu aici era baza militară, nu-i aşa?

— Nu. Am trecut pe lângă ea – platoul ăla înalt. Baza militară Khe Sanh şi-a luat numele de la oraşul ăsta, care pe-atunci nu mai exista. Vom urca acolo mai târziu.

În drum spre berea mea se aflau mai multe tarabe în aer liber şi Susan, ca să nu se dezmintă, trebui să se oprească aproape la toate. Mulţi negustori comercializau pungi de două kilograme cu cafea, care trebuie să fi fost din producţia locală, iar alţii ananas şi legume. La câteva tarabe se vindeau suveniruri de război, cele mai multe făcute din deşeuri, cum erau bijuteriile din fragmente de cartuşe din alamă. Am zărit câteva tuburi de obuze de 105 milimetri în care creşteau flori, o metaforă combinată, dacă existase vreodată aşa ceva. Erau vaze cu muguri de flori care fuseseră tuburi de cartuşe de mitralieră, calibrul 50, iar tuburile scurte, turtite, ale lansatoarelor de grenade erau vândute drept ceşti cu mânere sudate.

Susan întrebă:

— De unde vin toate astea?

— Din Statele Unite ale Americii.

— Doamne, sunt aşa de multe.

— A fost un asediu de o sută de zile. Astea reprezintă probabil rezultatul unui minut de producţie militară.

Ea porni către o tarabă pe care se vedeau fragmente de arme – paturi din plastic de la puştile M-16, mânere şi cuie de la grenadele de mână, tuburi telescopice din carton de la rachetele antitanc M-72 şi-aşa mai departe. Mai erau acolo şi bidoane din plastic, echipament militar, cartuşiere, teci de baionete, catarame şi tot soiul de mărunţişuri – vestigii arheologice ale unei armate care luptase cândva aici, acum de vânzare ca suveniruri pentru supravieţuitorii care ar fi vrut să ducă acasă o fărâmă de infern.

Susan îmi punea întrebări despre piesele alea, ce erau şi la ce folosiseră. După ce i-am răspuns, am zis:

— O bere rece.

— Aşteaptă puţin. Ce-i asta?

— Asta se întâmplă să fie suportul pentru teaca unei lopeţi de infanterie. Îl legi la centură şi lama

lopeţii intră exact în teacă.

Îl lăsă pe tarabă şi se duse la alta, unde o familie de montaniarzi vindea obiecte lucrate manual. Susan îmi şopti:

— Paul, ştii din ce trib fac parte?

Erau îmbrăcaţi cu haine colorate în albastru deschis şi roşu, cu broderii complicate, iar femeile aveau părul ridicat în cocuri imense, legate cu panglici viu colorate. Purtau uriaşi cercei rotunzi şi fumau din nişte pipe lungi. I-am spus lui Susan:

— Cred că sunt din California.

— Faci pe deşteptul. Din ce trib sunt?

— De unde dracu' să ştiu? Sunt montaniarzi. Întreabă-i.

Ea vorbi cu o bătrână în vietnameză şi amândouă fură surprinse văzând că fiecare cunoştea limba. Susan stătu de vorbă cu femeia, apoi îmi zise:

— E greu de înţeles vietnameza ei.

— Ca şi a ta.

Acum se adunase în preajma noastră întreaga familie, femeile trăgând din pipe, bărbaţii fumând ţigări. Discutară despre eşarfa de la tribul Taoi a lui Susan şi-i arătară altele viu colorate. La un moment dat începură să arate spre mine şi mi-am dat seama că Susan le spunea că fusesem cândva aici.

Se apropie de mine un bătrân foarte scund, cu picioare strâmbe, îmbrăcat într-un soi de tunică oranj şi cu o eşarfă galbenă în jurul taliei. Îmi luă mâinile, şi ne-am privit cu atenţie. Avea palmele aspre, ca şi faţa. Zise ceva şi Susan îmi traduse:

— Spune că a fost soldat american.

— Zău? Nu cred că are înălţimea minimă cerută în armată.

El continuă să vorbească, iar Susan să traducă.

— Zice că a luptat pentru americani cu… beretele verzi… a stat şapte ani cu ei… îl plăteau bine… i-au dat o puşcă bună şi un cuţit… a ucis…

mulţi, mulţi… el a spus *beaucoup, beaucoup*... ai auzit?

Bătrânul spuse:

— *Beaucoup, beaucoup,* vi-ci… făcu semnul tăierii în jurul gâtului, pe care l-am înţeles foarte bine de vreme ce făcusem şi eu aşa ceva. I-am zis lui Susan:

— Întreabă-l dacă mai are puşca.

Drept răspuns, el dădu din cap aproape imperceptibil.

Aşadar, stăteam acolo, uitându-mă la chipul ăla incredibil de zbârcit, cu ochi înguşti şi oblici, ne ţineam de mâini în piaţa oraşului Khe Sanh şi n-aveam multe lucruri în comun, cu excepţia legăturilor din război care nu pot fi întrerupte. Susan zise:

— Vrea să ştie dacă îl cunoşti pe căpitanul Bob, comandantul lui.

— Spune-i că l-am întâlnit cândva în America, că e bine şi vorbeşte deseori despre vitejia soldaţilor lui montaniarzi.

Susan traduse şi bătrânul crezu tot. Îmi strânse mâinile, pe urmă se duse la tarabă şi veni cu o brăţară montaniardă de bronz, care nu e de vânzare, dar pe care oamenii, ăştia ţi-o dau dacă te plac ori dacă eşti curajos. Bătrânul deschise brăţara subţire, mi-o puse pe încheietura mâinii stângi şi o strânse. Se dădu înapoi şi ne salutarăm.

În jurul nostru se adunaseră deja câţiva americani, plus câţiva vietnamezi care nu arătau încântaţi de scena asta. I-am spus lui Susan:

— Zi-i că-i mulţumesc şi că o să mă întorc cu căpitanul Bob ca să organizăm altă armată de montaniarzi.

Ea îi spuse ceva bătrânului, el zâmbi şi ne-am strâns mâinile.

Susan ţinea neapărat să aibă şase eşarfe şi şaluri multicolore şi, pentru prima oară de când era în Vietnam, nu se tocmi şi-i dădu bătrânei o bancnotă de zece dolari.

Susan voia să facă poze, desigur. Am prevenit-o:

— Or să-ţi taie capul.

Dar ea făcu totuşi fotografii şi nu i se întâmplă nimic. Am pozat cu toţii, cu eşarfe în jurul gâtului, apoi ne-am luat rămas-bun şi eu am pornit direct spre cafenea. Susan spuse:

— Arată-mi brăţara.

Am întins braţul în faţă ca un somnambul. Ea studie brăţara simplă şi mă întrebă:

— Are vreo semnificaţie?

— E o dovadă de prietenie. De fapt, mai am una acasă.

— Serios? Cine ţi-a dat-o pe prima?

— Un montaniard, evident.

— De ce ţi-a dat-o – el sau ea?

— El. Nu te încurci cu femeile lor dacă nu vrei să sfârşeşti cu scula pe băţ.

— Bun. Şi de ce ţi-au dat o brăţară?

— Doar ca semn de prietenie. Le oferă destul de uşor dacă te plac. Din nefericire, se aşteaptă să mănânci cu ei, iar ei mănâncă lucruri mai rele decât raţiile militare.

— Cum ar fi?

— Mă rog, nu aşa de rele ca ale vietnamezilor. Consumă mai ales carne de cerb, porc mistreţ, păsări, nevăstuici şi alte animale oribile. Ardeau carnea până o făceau scrum. Însă cana de sânge cald era mai greu de înghiţit.

— Ai băut sânge?

— Mergea bine cu carnea roşie.

Am ajuns la cafeneaua în aer liber. Era aproape unu după-amiază şi locul era plin de europeni şi americani, inclusiv excursionişti cu rucsacul în spinare. Erau câţiva tipi care ar fi putut fi veterani, dar cei mai mulţi veniseră în grupuri organizate, stăteau împreună şi nu cred că aveau vreo legătură cu zona asta; Khe Sanh se afla cu siguranţă pe ruta turistică şi cred că mai toţi cei de-aici se înscriseseră la excursia asta de la hotelurile lor din Hue. În pliantul promoţional scria probabil ceva de

genul: *Khe Sanh! Veniţi să vedeţi unde a avut loc sângerosul asediu de trei luni al Bazei Militare a Puşcaşilor Marini ai SUA. Retrăiţi ororile celor 30000 de oameni încleştaţi în luptă la adăpostul autobuzului cu aer condiţionat în care vă aflaţi. Excursie suplimentară într-un sat montaniard. Prânzul inclus.*

În orice caz, mesele erau ocupate, dar am zărit una de patru persoane la care şedeau doar un american şi un vietnamez, la o bere. M-am dus spre masă şi am întrebat:

— Vă deranjează dacă ne aşezăm şi noi?

Americanul, un bărbat masiv, cam de vârsta mea, spuse:

— Nu. Luaţi loc.

Susan şi cu mine ne-am aşezat.

Tipul se prezentă:

— Ted Buckley. Întinse mâna.

I-am strâns-o şi-am spus:

— Paul Brenner. Ea e Susan Weber.

Bărbatul îi strânse mâna şi lui Susan.

— Încântat de cunoştinţă. El e domnul… Cum te cheamă?

Vietnamezul, care părea de vreo şaizeci de ani, zise:

— Eu sunt domnul Tram. E o plăcere să vă cunosc.

Americanul ne spuse:

— Domnul Tram a fost ofiţer în armata nord-vietnameză – căpitan, da? A luptat aici. Puteţi crede asta?

Omul schiţă un zâmbet şi înclină capul. Ted adăugă:

— Şi eu am fost aici, cu Regimentul de Puşcaşi Marini Douăzeci şi şase, din ianuarie până în iunie ’68. Zâmbi şi zise: Deci domnul Tram şi cu mine ne-am aflat aici în acelaşi timp, dar în tabere diferite.

M-am uitat la vietnamez şi privirile ni s-au întâlnit. Încerca să-şi dea seama dacă fusesem şi eu

aici şi dacă-i purtam pică sau dacă, precum Buckley, consideram întâlnirea asta o coincidenţă formidabilă. Ted spuse:

— Domnul Tram spunea că o să fie ghidul meu la baza militară. Mergeţi şi voi acolo sau aţi fost deja?

— Mergem într-acolo.

Sosi chelneriţa, iar Susan şi cu mine am comandat câte-o bere rece. Ted se uită la mine şi întrebă:

— Puşcaş marin?

Am răspuns cu formula standard:

— Nu, ce dracu'! Arăt eu aşa stupid?

El râse:

— Infanterie?

— Divizia Întâi Aeropurtată.

— Ei, pe dracu'! Se uită la Susan. Scuze. Apoi mă întrebă: Ai fost aici?

— Da. În spiritul rivalităţii amicale interarme, am adăugat: Nu-ţi aminteşti că noi am venit cu elicopterele şi v-am scos din belea?

— Aiurea. I-am avut pe vietnamezi exact unde-am vrut.

— Aţi fost încercuiţi de ei timp de trei luni, Ted.

— Acolo voiam noi să fie.

Am râs amândoi. Era ceva amuzant. Aşa cred. Domnul Tram şi cu Susan începuseră să fumeze, stând liniştiţi şi ascultând. Ted îi spuse vietnamezului:

— Şi tipul ăsta a fost aici, Divizia Întâi Aeropurtată. Înţelegi ce-i asta?

Domnul Tram dădu din cap şi-mi zise:

— Aţi sosit aici la întâi aprilie.

— Aşa e.

El mă informă:

— Îmi amintesc bine.

— Bun. Şi eu.

Sosiră berile şi-am ridicat cu toţii sticlele. Ted spuse:

— Pentru pace.

Am ciocnit sticlele şi-am băut.

M-am uitat la Ted Buckley. Era, cum ziceam, un tip masiv, dar pusese nişte kilograme pe el de la lunile alea nenorocite ale asediului de la Khe Sanh, avea faţa bătută de soare şi vânt, iar mâinile-i erau aspre, deci făcea o muncă manuală în aer liber. Susan îl întrebă:

— Ai venit singur aici?

— Sunt cu soţia. Ea a rămas la Hue. Zicea că o să aflu mai multe dacă vin singur. Explică: Suntem cu un grup de turişti. Am venit de la Saigon cu microbuzul. De-abia l-am cunoscut pe domnul Tram. Spunea că o să-mi ofere un tur privat al oraşului. Hei, puteţi veni cu noi.

— Mulţumesc. Vom veni.

Ted se uită la Susan şi întrebă:

— Cum de-l însoţeşti pe Paul?

— Eu m-am oferit.

— Să nu te oferi niciodată pentru nimic. Nu-i aşa, Paul? Adăugă: Voi staţi la Hue?

— Da.

— Noi am văzut ieri Citadela. Iisuse, mare parte e şi-acum una cu pământul. Mă întrebă: Ai luptat acolo?

— Nu. Am fost mai mult la Quang Tri.

— Da. Zona de Aterizare Sharon. Îmi amintesc. Ce făceaţi la divizie?

— Rahaturile obişnuite.

— Şi eu la fel. Am stat şase luni din stagiu în latrina aia. Îi spuse lui Susan: Scuze. N-am găsit un cuvânt mai potrivit.

— M-am obişnuit deja.

Se întoarse către domnul Tram şi-l întrebă:

— Cât timp aţi stat aici?

— Patru luni. Sosit în decembrie 1967 şi stat aici până în aprilie. Se uită la mine şi zise: Când sosit domnul Paul, eu plecat.

I se păru ceva amuzant şi chicoti. Ted îl privi pe domnul Tram şi-l întrebă:

— Cum a fost în tabăra cealaltă?

— Foarte rău. Bombardierele americane vin zi şi noapte şi tunurile trag zi şi noapte… era foarte rău pentru noi… şi pentru voi, sunt sigur… dar cu bombardierele era foarte rău.

Ted răspunse:

— Păi, amice, eu am fost ţinta tunurilor voastre timp de trei luni blestemate.

— Da, războiul e cumplit pentru toţi.

Nu mai vorbi nimeni o vreme, pe urmă Ted îmi spuse:

— Ascultă, poţi să crezi asta? Adică poţi să *crezi* că te-ai întors?

— Mă străduiesc.

Ted îi spuse lui Susan:

— Arăţi prea tânără ca să-ţi aminteşti ceva din toate astea.

— Aşa e, dar Paul a fost destul de amabil ca să-mi împărtăşească amintirile lui.

Era limpede că Ted voia să întrebe despre relaţia noastră, aşa că, înainte de-a deveni prea curios, i-am spus:

— Susan şi cu mine ne-am cunoscut la Hue şi am invitat-o să mă însoţească.

— Aha! Deci, de-abia v-aţi cunoscut.

O întrebă pe Susan:

— De unde eşti?

— Din Lenox, Massachusetts.

— Da? Eu sunt din Chatham, New York, chiar peste frontiera statului. Am o mică firmă de construcţii. Zâmbi şi spuse: Am săpat atâtea tranşee aici şi-am construit atâtea buncăre încât, ajuns acasă, voiam să îmi înconjur locuinţa cu saci de nisip şi să sap locaşuri de tragere în jurul ei. Dar bătrânul meu mi-a găsit o slujbă la un zidar.

Susan zâmbi, iar Ted mă întrebă:

— De unde eşti, Paul?

— Din Boston. Acum trăiesc în Virginia.

Susan îl întrebă pe domnul Tram:

— Dumneata de unde eşti?

— Dintr-un oraş mic de pe ţărmul mării, Dong Hoi. Adăugă: E în fostul Vietnam de Nord, dar după reunificare nu mai există graniţă, aşa că m-am mutat aici, la Khe Sanh, cu familia acum şase ani.

Ted întrebă:

— De ce?

— E o zonă de dezvoltare economică.

— Da? Dar de ce *aici?*

— Îmi amintesc minunatele dealuri verzi şi valea aşa cum erau când am sosit aici, înainte de bătălie… mulţi vietnamezi pleacă de pe ţărmul mării unde sunt mulţi oameni. Asta e, cum aţi spune dumneavoastră, noua frontieră.

Ted răspunse:

— E o frontieră, într-adevăr. Înţesată de indieni.

Susan îl întrebă pe domnul Tram:

— Şi eşti ghid turistic aici?

— Predau engleza la liceu, acum e sărbătoarea Tet, aşa că am venit aici ca să văd dacă pot fi util turiştilor. Adăugă: Doar pentru veterani.

M-am uitat la domnul Tram. Părea un tip destul de plăcut şi, dacă lucra la Ministerul Securităţii Publice, avea probabil doar jumătate de normă. În orice caz, eu îl găsisem, nu el pe mine, deci n-avea nicio treabă cu mine. Poate că-l cunoştea pe domnul Loc.

Domnul Tram îmi zise:

— Pot să te întreb despre profesiunea dumitale?

— Sunt pensionar.

— Aha! Vă pensionaţi aşa de tineri în America.

Susan spuse:

— E mai vârstnic decât pare.

Domnul Tram şi Ted chicotiră, iar americanul se uită la noi şi trase concluzia că ne culcam împreună.

Am mai sporovăit o vreme, am mai luat un rând de beri şi fiecare s-a dus la toaletă.

Domnul Tram nu era primul militar nord-vietnamez pe care-l cunoscusem aici, dar era

primul cu care băusem câteva beri şi-mi trezise curiozitatea. L-am întrebat:

— Ce crezi despre toţi americanii ăştia care se întorc aici?

— Cred că-i o treabă bună.

— Consideri că idealurile pentru care aţi luptat au meritat atâta moarte şi suferinţă?

— Eu am luptat pentru reunificarea ţării mele.

— În regulă. Ţara e reunificată. De ce sudul e tratat aşa de rău de către Hanoi? Mai ales veteranii din armata sud-vietnameză.

Cineva mă lovi cu piciorul pe sub masă şi nu fusese domnul Tram şi nici Ted.

Vietnamezul se gândi la asta, pe urmă zise:

— S-au făcut multe greşeli după victorie. Autorităţile au recunoscut asta. Acum e timpul să ne gândim la viitor.

— Ai prieteni care au fost militari sud-vietnamezi?

— Nu. Pentru generaţia mea e greu de uitat. Adăugă: Când ne întâlnim pe stradă, în autobuz ori într-o cafenea, ne amintim de suferinţele şi moartea pe care le-am pricinuit unii altora. Ne privim cu ură şi ne depărtăm. E teribil, dar cred că generaţia viitoare va fi mai bună.

Ne-am întors la berile noastre. Era destul de ciudat: fostul căpitan Tram bea o bere cu doi americani care încercaseră să-l ucidă, nu departe de aici, dar nici măcar nu l-ar fi salutat pe un fost militar sud-vietnamez. Animozitatea asta între vietnamezii din nord şi cei din sud, între învingători şi învinşi, continua şi era ceva foarte complex, neavând atât legătură cu războiul, cât cu ceea ce urmase după. Războiul e simplu; pacea e complexă.

Ted ne spuse:

— Autobuzul pleacă peste o jumătate de oră. Nu cred că i-ar deranja să veniţi şi voi.

— Avem o maşină cu şofer. Puteţi veni cu noi.

— Da? În regulă. Se uită la ghidul lui. În regulă?

— Desigur.

Ted insistă să plătească berile, apoi am părăsit cafeneaua.

L-am găsit pe domnul Loc unde-l lăsasem, iar el îi spuse ceva lui Susan, care-i răspunse în vietnameză. Asta îl şocă pe Ted:

— Hei, vorbeşti limba gălbejiţilor? Adică vietnameza?

— Puţin.

— Iisuse, cine dracu' vorbeşte vietnameza?

Susan, eu şi domnul Tram ne-am înghesuit pe bancheta din spate, masivul Ted a urcat în faţă şi-am plecat.

Am luat-o către est, pe Drumul 9, şi domnul Tram, dorind să-şi merite onorariul, spuse:

— Dacă vă uitaţi în dreapta, o să vedeţi ruinele vechiului fort al Legiunii Străine franceze.

Ne-am uitat cu toţii, iar Susan şi Ted făcură fotografii.

Domnul Tram continuă:

— Armata Populară a ocupat fortul până la sosirea… Mă privi, schiţă un zâmbet şi zise: Până când domnul Paul a sosit aici cu sute de elicoptere.

Era într-adevăr puţin ciudat. Adică, stăteam umăr lângă umăr cu tipul ăsta pe care l-aş fi umplut de sânge într-o fracţiune de secundă dacă l-aş fi întâlnit aici la vremea aia. Sau m-ar fi ucis el. Acum era ghidul meu, spunându-mi când declanşasem asaltul aerian.

Domnul Tram continuă explicaţiile, zicând:

— Drumul ăsta spre dreapta făcea parte din Drumul lui Ho Şi Min, care merge spre sud până la A Luoi, în Valea A Shau, scena multor bătălii teribile. La un kilometru către sud se află podul Dakrong. Pentru poporul vietnamez reprezintă un cadou făcut de fraţii noştri din Cuba socialistă. Dacă doriţi, îl putem vizita mai târziu.

Susan îi spuse ceva domnului Tram în vietnameză.

Ted auzi discuţia şi se întoarse din nou.

— Ce se întâmplă?

Susan îi explică:

— Noi tocmai am venit din Valea A Shau. Paul a fost acolo cândva.

— A, da. Voi aţi plecat de-aici la A Shau. Cum a fost acolo?

— Nasol.

— Nu putea fi mai rău decât la Khe Sanh, amice.

Infernul are cercuri descendente, chiar şi în război, şi fiecare soldat e convins că se află pe cel mai teribil cerc şi n-are rost să încerci să-l convingi de contrariu. Fiecare cu infernul lui.

Domnul Tram spuse:

— Am avut un frate care a fost în Valea A Shau.

Nimeni nu-l întrebă ce făcea acum fratele lui.

Domnul Tram reveni la traseu şi zise:

— După cum vedeţi, câmpurile de pe ambele părţi ale drumului sunt cultivate. Cafeaua, legumele şi ananasul sunt produsele principale. În timpul războiului, valea era nelocuită, cu excepţia unor munteni care se aliaseră cu americanii. Foarte puţini dintre primii locuitori s-au întors, iar cei mai mulţi sunt nou-veniţi de la ţărmul mării. Îşi denumesc aşezările după numele fostelor sate, aşa că, atunci când membrii familiilor sau prietenii de la mare vin în vizită, nu trebuie decât să întrebe de cutare sat şi localnicii îi îndrumă spre noua aşezare, care are acelaşi nume cu satul de baştină al nou-veniţilor.

Ted îl informă pe domnul Tram:

— Şi la noi, în State, se întâmplă la fel. New York, New Jersey, New London, New Cutare. Acelaşi lucru.

— Da? Foarte interesant, spuse vietnamezul, care nu fusese încă plătit. El continuă: Vedeţi numeroasele iazuri din zonă? De fapt, sunt cratere

de bombe. Cândva erau cu miile, dar cele mai multe au fost acoperite cu pământ. Cele rămase sunt folosite pentru creşterea raţelor sau pentru adăpatul animalelor.

Îmi aminteam peisajul ăsta de când venisem aici cu elicopterele; dar din aer nu vedeai decât arborii cafenii desfoliaţi, scrumul cenuşiu, kilometri de tranşee nord-vietnameze şi mii de cratere ca pe suprafaţa Lunii.

Mi l-am imaginat pe căpitanul Tram şi pe camarazii lui stând noaptea în buncăre ori în tranşee înguste, fumând şi discutând, sperând să aibă o seară liniştită. În timpul ăsta, la nouă mii de metri altitudine, prea sus ca să fie văzută ori auzită, o escadrilă de bombardiere B-52, cu opt motoare, arunca simultan bombe de cinci sute de kilograme. Bombele nu şuierau, nici nu ţiuiau în cădere – ţipetele veneau de la cei de pe pământ, în vreme ce sute de bombe îi loveau fără avertisment.

Erau numite Lovituri Fulger şi transformau pământul de dedesubt într-un adevărat infern, de parcă tărâmul subteran ieşise la suprafaţă pentru a înghiţi lumea. Şi nu exista buncăr construit ori tunel suficient de adânc pentru a rezista unei detonări întârziate, care lăsa bombele să intre în pământ înainte de-a exploda. Şi dacă bomba nu te lovea direct ca să te evapore, şocul îţi făcea creierul terci sau îţi rupea organele interne, îţi spărgea timpanele şi te-arunca în aer ca pe un bulgăre de pământ. Sau uneori erai îngropat de viu dacă tunelul, tranşeea ori buncărul în care te aflai se prăbuşea.

Găsisem sute de nord-vietnamezi aici, întinşi la pământ, cu ochii aţintiţi spre cer şi sângele curgându-le din urechi, din nas şi din gură, sau rătăcind de colo-colo ca nişte stafii. N-avea rost să-i luăm prizonieri, nu-i mai ajuta niciun tratament medical şi nu ştiam dacă trebuia să-i împuşcăm ori să nu mai pierdem timpul cu ei.

Privindu-l pe domnul Tram, am înţeles că el văzuse toate astea din perspectiva lui, şi m-am întrebat dacă se gândea mult la ce văzuse ori nu uitase niciodată.

Am mers vreo doi kilometri pe Drumul 9, pe urmă şoferul făcu la stânga în dreptul unui indicator pe care scria, în engleză, *Baza Militară Khe Sanh.*

Am pornit pe un drum de ţară ce urca spre platou. Un autobuz cobora, iar un şir de excursionişti cu rucsacuri urca. După câteva minute am ajuns într-o parcare unde se aflau vreo şase autocare, câteva automobile şi scutere. Domnul Loc a oprit maşina şi-am coborât cu toţii.

Platoul pe care fusese cândva baza militară nu era altceva decât o întindere de teren cu iarbă bătută de vânturi. Dealurile verzi, înceţoşate, se înălţau deasupra platoului şi mi-am imaginat artileria nord-vietnameză, rachetele şi mortierele de-acolo trăgând spre platoul deschis. Ce geniu militar alesese locul ăsta pentru apărare? Probabil că acelaşi idiot care instalase baza de la A Luoi şi, deoarece amândouă locurile fuseseră cândva forturi franceze, m-am gândit şi la Dien Bien Phu, care avea o aşezare geografică similară. I-am zis lui Ted:

— Ne-au învăţat să cucerim înălţimile şi să le apărăm. Cred că au uitat Lecţia Numărul Unu.

Ted îmi dădu dreptate şi zise:

— Iisuse, noi eram o pradă uşoară aici. Se uită la dealurile din jur. Blestemaţii ăia de gălbejiţi trăgeau, pe urmă îşi ascundeau repede artileria în câte-o peşteră. Noi răspundeam cu foc de artilerie de-aici, iar aviaţia arunca pe dealuri explozivi puternici şi napalm. Jocul a continuat o sută de zile blestemate, iar baza asta era iadul pe pământ, amice. Ieşeai să te pişi şi rămâneai fără puţă. Trăiau ca nişte afurisite de animale în tranşee şi buncăre, iar şobolanii ăia blestemaţi erau peste tot şi jur pe ce-am mai scump că ploua în flecare zi,

iar noroiul era aşa de gros că-ţi scotea ghetele din picioare. De fapt, un camarad s-a afundat în noroi până la genunchi şi un jeep a încercat să-l scoată şi-a intrat în mâzgă până la parbriz; pe urmă, un camion de două tone jumate a încercat să scoată jeepul şi pe tip, da' s-a îngropat până la capotă, pe urmă au venit două buldozere şi s-au îngropat şi ele, p-ormă am chemat un elicopter cu macara şi cabluri, da' şi elicopterul a căzut acolo şi-a dispărut. Ştii cum i-am scos pe toţi afară?

— Nu, cum?

— Sergentul de la popotă a strigat: „Haleala-i fierbinte!"

Am râs amândoi. Zău, puşcaşii marini aveau numai tâmpenii în cap.

Domnul Tram şi domnişoara Susan zâmbiră politicos. Domnul Loc, care pretindea că nu ştie engleza şi oricum n-avea simţul umorului, rămase cu chipul împietrit. Domnul Tram spuse:

— Aici suntem pe terenul bazei militare. După cum vedeţi, n-a mai rămas nimic, cu excepţia pistei de-acolo, unde se pare că nu creşte vegetaţie.

Ne-am uitat cu toţii într-acolo iar Susan şi Ted au făcut fotografii. Ted zise:

— Eram aici în iunie, când buldozerele au îngropat toată baza asta blestemată. Nu le-am lăsat nimic nord-vietnamezilor.

Domnul Tram, cândva militar nord-vietnamez, fu de acord:

— Când americanii au abandonat baza, în iunie, n-au vrut să lase în urmă nimic din ce-ar fi putut fi folosit într-un film de propagandă şi de-aceea nu vedem nimic. Dar se văd găurile din pământ acolo unde căutătorii de metale au minat tot ce era îngropat. Au găsit până şi camioane care fuseseră distruse de artilerie şi îngropate. Adăugă: Se spune că vor fi reconstruite unele părţi ale acestei baze militare, pentru că, atunci când vin turiştii, nu văd nimic.

I-am zis lui Ted:

— Hei, am o slujbă pentru tine.

— Daaa… Nicio şansă să mai car eu vreun sac cu nisip pe blestematul ăsta de deal.

Domnul Tram zâmbi şi spuse:

— Mulţi puşcaşi marini americani au ajutat autorităţile locale cu informaţii despre baza asta, iar acum avem hărţi şi schiţe ale modului cum ar fi putut arăta.

Ted îşi aminti:

— Arăta ca o latrină. Noroi roşu şi saci cu nisip. Nu era iarbă când am fost eu aici.

Domnul Tram mai spuse câte ceva despre reconstruirea infernului pentru turişti. M-am uitat în jur şi-am văzut vreo cincizeci de persoane rătăcind prin preajmă, încercând să-şi dea seama de ce se făcea atâta caz de locul ăla. Cred că trebuia să fi fost acolo pe-atunci.

Ne-am plimbat o vreme pe terenul fostei baze, iar domnul Loc rămase în maşină. Domnul Tram arătă spre vest şi zise:

— Uitaţi-vă la dealurile de-acolo, din Laos, la vreo douăzeci şi cinci de kilometri distanţă. Lângă frontiera aia se află tabăra Lang Vei, pe care regimentul meu a cucerit-o în primele zile ale asediului. Făcu o pauză, apoi spuse: Erau oameni foarte curajoşi, dar prea puţini.

— Şi aliaţii lor, luptătorii montaniarzi, erau foarte curajoşi.

Domnul Tram nu răspunse.

Ne-am continuat plimbarea pe platou şi-am zărit doi americani între două vârste care trăiau nişte momente emoţionante, în vreme ce soţiile lor stăteau deoparte şi priveau în zare.

Îi observă şi Ted, îi privi cu atenţie, pe urmă se duse şi vorbi cu ei.

După câteva minute se întoarse, îşi drese glasul şi zise:

— Erau doi artilerişti. Amândoi au fost răniţi în ianuarie, când a sărit în aer depozitul de muniţii,

şi-au fost evacuaţi. Adăugă: Au pierdut grosul distracţiei.

Nimeni nu făcu vreun comentariu, deşi domnul Tram trebuie să-şi fi amintit că principalul depozit de muniţii fusese lovit de un obuz al artileriei nord-vietnameze. Nişte tipi pe care-i cunoşteam şi care patrulaseră pe dealurile de lângă Quang Tri spuneau că văzuseră şi auziseră explozia de la treizeci de kilometri distanţă. Trebuie să fi fost un mare stimulent moral pentru nord-vietnamezi şi un semn de rău augur pentru puşcaşii americani asediaţi.

Am continuat să ne plimbăm. Ted se opri lângă marginea platoului şi spuse:

— Îmi amintesc că buncărul meu era pe partea asta, spre sud, cam în mijlocul perimetrului de-aici, şi vedeam jos Drumul 9.

Domnul Tram zise:

— Da? Regimentul meu era tot spre sud, de cealaltă parte a autostrăzii, aşa că poate am tras câteva gloanţe unul în altul.

— O, sunt sigur de asta, amice. Ted mă întrebă: Tu unde erai, Paul?

— Tot în partea sudică. Am început asaltul aerian pe dealurile alea, lângă locul pe unde-am venit de la A Shau. Ni se spusese că vom cădea în spatele inamicului – în spatele domnului Tram dar era plin de soldaţi nord-vietnamezi acolo unde-am aterizat.

Domnul Tram dădu din cap gânditor şi zise:

— Da, îmi amintesc foarte bine după-amiaza în care au sosit elicopterele cu soldaţi. Ne-au bombardat timp de mai multe zile înainte de-a începe asaltul aerian şi-au aruncat mult napalm, iar când au sosit elicopterele cu trupe, noi eram foarte speriaţi.

Am spus:

— *Voi* eraţi speriaţi? Eu făceam pe mine de frică. *Biet?*

Domnul Tram încuviinţă şi continuă să dea din cap, iar eu am observat că avea un aer absent gândindu-se la ziua în care sosiseră elicopterele. Americanul îşi aminti:

— Când a sosit infanteria şi noi ne-am zis: „La naiba, acum or să-i alunge pe vietnamezi şi s-a-ncheiat distracţia”.

Păreau să existe două versiuni diferite ale acelei bătălii: pe de-o parte Divizia Întâi considera că-i salva pe puşcaşii asediaţi; pe de alta, aceştia îşi ziceau că infanteria le strica distracţia. I-am spus lui Ted:

— Nu m-ar fi deranjat să stau acasă.

El râse.

Domnul Tram reveni în prezent şi-l întrebă pe Ted:

— Aveaţi şobolani în preajmă?

— Dacă aveam şobolani? Hristoase, aveam nişte şobolani în tranşee atât de mari de credeam că sunt cerbi. Şi erau *înfometaţi.* Trebuia să dormi încălţat, altfel te trezeai fără degete la picioare. Nu glumesc. Jigodiile alea erau rele şi cu tupeu. Aveam cartuşe cu alice mari pentru automatele de calibru 45 şi vânam şobolani o dată pe zi. O dată, doi şobolani au luat o cutie cu raţii alimentare şi-au cărat-o într-o gaură, pe urmă, unul din ei a ieşit de-acolo şi a încercat să schimbe un pachet de ţigări pe un deschizător de conserve. Râse şi adăugă: Astea-s prostii.

Susan părea uşor amuzată. Domnul Tram se gândea tot la şobolani:

— Tranşeele noastre erau pline de şobolani. Mâncau…

Se uită la Susan şi nu-şi termină fraza, dar eu ştiam că nu despre raţii alimentare era vorba. Domnul Tram continuă:

— Şobolanii ăştia erau purtători de boli… înţelegeţi… în franceză se spune *puces.*

Susan spuse:

— Purici.

— Da, şi puricii ăştia transmit ciuma… ciuma neagră, atunci când pielea devine neagră… bubonică… mulţi oameni au murit în felul ăsta.

Stăteam acolo sub cerul mohorât, acoperit, şi vântul bătea constant dinspre dealuri, iar trei dintre noi căzuseră pe gânduri. Puteam să fi rămas acolo o săptămână, dar ce rost avea? În cele din urmă, Ted zise:

— Da, acum îmi amintesc, într-o zi a venit un avion de marfa şi-a adus chestia aia… gamma nu ştiu cum.

Am intervenit:

— Gamma globulină.

— Da. Îţi aminteşti? Îţi vârau acul ăla gros în fund şi-ţi injectau chestia aia. Ţineau serul la gheaţă şi jur că era gros ca masticul. Timp de-o săptămână am avut o umflătură în fund şi i-am întrebat pe sanitari pentru ce era, şi ei au zis că pentru pojar. Dar mai târziu am aflat că era pentru ciumă. Iisuse Hristoase, de parcă n-am fi avut destule griji din cauza gloanţelor inamice.

Susan întrebă:

— S-a îmbolnăvit cineva?

— Crezi că ne-ar fi spus? Te duceai la spitalul de campanie cu febră şi uneori erai trimis înapoi cu nişte penicilină, alteori te luau de-aici cu primul elicopter. Nimeni nu folosea cuvântul „ciumă”.

Am dat din cap, amintindu-mi frica de ciuma bubonică după ce văzusem simptomele bolii. Făcusem injecţii cu gamma globulină înainte de asaltul aerian şi sanitarii noştri fuseseră sinceri în legătură cu asta şi ne spuseseră să evităm ciupiturile de purici şi, desigur, muşcăturile de şobolani, iar în timpul tratamentului să nu fumăm şi să încercăm să nu ne rănim. Mulţumesc, doctore.

Divizia Întâi îşi numise operaţiunea Pegasus, după calul zburător din mitologie, dar era mai potrivit s-o fi numit Cei Patru Cavaleri ai

Apocalipsei – Războiul, Foametea, Ciuma bubonică şi Moartea.

Domnul Tram continuă:

— Aşadar, asediul ăsta teribil a ţinut din ianuarie până în aprilie. Aveam, poate, douăzeci ori douăzeci şi cinci de mii de oameni în jurul bazei de-aici, iar puşcaşii americani aveau… câţi, domnule Ted?

— Vreo cinci ori şase mii.

— Da. Şi când am plecat de-aici ni s-a spus că lăsasem în urmă zece mii de camarazi, bolnavi, răniţi sau morţi… şi printre noi erau multe mii de răniţi şi bolnavi… mulţi dintre ei au murit mai târziu. Am pierdut nenumăraţi prieteni, câţiva veri şi un unchi care era colonel. Ştiu că au murit şi numeroşi americani, aşa că atunci când am plecat de-aici, m-am întrebat: „Care a fost rostul acestei lupte?”

Ted zise:

— Să scoată untul din mine.

Domnul Tram merse în tăcere o vreme, apoi se opri şi arătă ceva:

— Vedeţi tranşeea de-acolo? E una dintre cele care-au supravieţuit. Noi am săpat-o. Munceam în fiecare noapte, iar tranşeele se apropiau tot mai mult de gardul vostru de sârmă ghimpată. Şi când ajungeam foarte aproape, ieşeam noaptea din tranşee şi atacam un loc pe care-l credeam mai slab apărat şi pe unde puteam pătrunde în baza voastră… dar nu puteam… şi-au murit mulţi oameni acolo, unde era cândva sârma ghimpată.

Ted continuă relatarea şi spuse:

— Dacă ni se părea că vedem mişcare acolo ori dacă se declanşa o rachetă luminoasă, mortierele noastre trăgeau rachete care erau paraşutate deasupra zonei şi totul se lumina ca ziua… Se uită în jos, către locul unde fusese cândva gardul de sârmă ghimpată, şi zise: Îi vedeam venind spre noi cu sutele, tăcuţi, fără să tragă, apropiindu-se de gard, şi nici măcar nu se ascundeau, continuau să

alerge spre noi, iar noi deschideam focul şi ei cădeau precum popicele. Hristoase, într-o noapte, unul dintre ei suflă într-o blestemată de goarnă şi-ncep toţi să fugă şi să strige, mie-mi îngheaţă fundul şi tremur atât de-al naibii de tare că nici nu-mi puteam ţine arma în mână, iar ei încep să arunce torpile în gardul exterior şi gardul se rupe, se face o breşă şi ei intră spre al doilea gard, obuzele de mortier cad în jurul buncărului meu şi mie mi-e frică să mă apropii de fanta de tragere, pentru că schijele de obuze, de grenade şi gloanţele trasoare pătrund prin fantă, aşa că ridic puşca spre fantă ţinând-o de pat, stau ghemuit sub fantă, deci nu văd nimic, dar golesc un încărcător după altul trăgând în jos… pe urmă sunt lovit în mână de o schijă fierbinte, scap arma şi văd că e şi ea lovită, aşa că ce dracu' mi-oi fi zis când am ieşit în fugă din buncăr şi-am început să arunc grenade spre gard. Cinci cu fragmentaţie şi două cu fosfor, şi totul arde acolo, jos, inclusiv oameni, şi micii… tipii ăia continuă ai naibii să vină, au perforat şi-al doilea gard, iar între mine şi ei nu mai e decât ultimul gard, pentru că declanşasem toate minele şi mitraliera era făcută praf, eu mă uit în jur după o blestemată de armă… pe urmă, deodată, goarna răsună iar şi ei pleacă.

Ted rămase cu privirea aţintită pe povârnişul platoului şi spuse cu glas stins:

— Şi ei pleacă… în afară de câteva zeci, încurcaţi în sârma ghimpată sau gemând la pământ. Şi noi coborâm acolo şi… mă rog… Se uită la domnul Tram care întoarse privirea de la el.

Am înconjurat perimetrul întinsei baze militare şi n-am văzut nicio aşchie metalică rămasă, în afară de urma fantomatică a lungii piste pe care, după cum spusese domnul Tram, nu părea să crească niciun fel de vegetaţie.

Vietnamezul îmi zise:

— Dacă nu te deranjează, poţi să-mi spui ce experienţe ai trăit aici?

Continuându-ne plimbarea, m-am gândit preţ de un minut şi-am spus:

— Păi, după asaltul aerian, ne-am confruntat cu inamicul… cu soldaţii nord-vietnamezi, dar era limpede că ei se retrăgeau în Laos. Am avut confruntări neînsemnate vreme de o săptămână sau cam aşa. Zău că nu-mi amintesc cât timp am stat aici. Am văzut sute de soldaţi morţi, mulţi răniţi, unii grav… şi şobolanii… şi duhnea cumplit a moarte şi terenul era devastat… n-am văzut niciodată ceva asemănător… urmările unui formidabil masacru şi, în anumite privinţe, era ceva mai teribil chiar decât bătălia. Îmi tot ziceam: „Merg prin Valea Morţii şi Dumnezeu a părăsit locul ăsta”.

Ne aflam din nou în piaţa oraşului Khe Sanh. I-am dat domnului Tram o bancnotă de zece dolari şi i-am zis:

— Mulţumesc. Sunt sigur că e greu pentru dumneata să retrăieşti toate astea.

— Pot face asta doar cu americanii care au fost aici. Pentru ceilalţi e ceva lipsit de sens.

Susan spuse:

— Ei bine, eu n-am fost aici, dar voi trei m-aţi făcut să mă simt de parcă aş fi fost.

Ted o întrebă:

— Crezi că ar fi trebuit să vină şi soţia mea?

— Da. Întoarce-te mâine cu ea.

Ted îşi muşcă buza şi dădu din cap:

— Ea voia să vină… eu n-am vrut s-o iau.

— Înţeleg.

Susan îi spuse domnului Tram ceva în vietnameză. El se înclină şi-i răspunse. Ne-am strâns mâinile, Ted se duse la autocarul lui şi domnul Tram plecă. Ne-am întors la maşină şi i-am spus şoferului:

— La Quang Tri.

El intră pe Drumul 9 şi ne îndreptarăm spre est, către zona de coastă, spre locul unde stătusem cel

mai mult în regiunea asta, când nu participam la un asalt aerian în mijlocul altui coşmar.

Susan zise:

— A fost incredibil. Ce experienţă!

Deşi nu i-am răspuns, ea mă întrebă:

— Cum te simţi?

— Bine.

— Paul… de ce crezi că ai supravieţuit?

— Habar n-am.

— Vreau să spun că jumătate dintre cei care au fost cu domnul Tram au murit, dar el a supravieţuit. Ted Buckley a supravieţuit, tu ai supravieţuit. Crezi că-i vorba de destin? Sau pricepere? Sau noroc? Ce?

— Zău că nu ştiu. Morţii, dacă ar putea vorbi, ţi-ar spune de ce-au murit, dar cei vii n-au răspunsuri.

M-a luat de mână şi-am mers în tăcere pe Drumul 9, prin paşnica vale Khe Sanh – Valea Verde –, iar asta trebuie să le fi părut o glumă sinistră celor douăzeci de mii de nord-vietnamezi care-au venit aici şi-au văzut acest loc înroşit de sângele lor, pământul răscolit de bombe, cenuşiu de scrum şi înnegrit de cadavrele putrezite.

Iar sud-vietnamezii, care luptau pentru pământul lor, trebuie să se fi întrebat dacă solicitarea ajutorului american era o binecuvântare sau un blestem, pentru că nimeni nu poate nivela terenul precum americanii, iar distrugerile trebuie să fi fost mai presus de puterea de înţelegere a sud-vietnamezilor.

Cât despre cei şase mii de puşcaşi americani, înconjuraţi şi asediaţi la baza militară Khe Sanh, atât de departe de casă, ei trebuie să se fi întrebat cum nimeriseră în plin iad pe pământ.

Şi Khe Sanh, Valea Verde, intrase în mitologia militară a puşcaşilor marini, alături de Palatul lui Montezuma, Plaja de la Tripoli, Okinawa şi Iwo Jima, ca şi toate celelalte câmpuri de luptă însângerate din întreaga lume.

În ceea ce priveşte Divizia Întâi Aeropurtată, pierderile au fost din fericire minore, a fost proclamată victoria, noi am pus alt drapel de luptă printre steagurile regimentului, am primit felicitări de la preşedinte şi-am zburat spre Valea A Shau, unde soarta ne aştepta în alt loc întunecat şi ceţos.

În timp ce străbăteam valea, am privit câmpiile şi-am văzut că erau din nou verzi, viaţa revenise pe meleagurile astea, cafeaua şi legumele creşteau peste oase, iar specia umană înainta plină de speranţe către ceva mai bun.

Totuşi, stând pe platoul ăla, ştiam că eu, Ted şi domnul Tram auzeam şoaptele purtate de vânt ale fantomelor şi sunetul îndepărtat al acelei goarne ce sfâşiase tăcerea nopţii şi trezise bestia din sufletul fiecărui soldat.

33

Am mers mai departe spre est, pe Drumul 9. Pe dealuri se vedeau zone întinse acoperite de flăcări şi fum, ca şi cum războiul se întorsese aici, dar pe urmă mi-am amintit că unii montaniarzi obţineau teren arabil prin defrişarea şi arderea pădurilor.

Gura văii se lărgea, iar dealurile de pe ambele părţi ale drumului se retrăgeau în depărtare. Pe măsură ce înaintam spre răsărit, verdeaţa peisajului se estompa.

În jurul nostru, suprafeţe întinse erau acoperite cu lăstăriş şi câteva ferme sărace. Mi-am adus aminte că văzusem zona asta din aer pe când escadrilele de elicoptere în formaţii ordonate ne duceau spre punctele de aterizare de pe dealurile de la Khe Sanh.

I-am spus lui Susan:

— Zona Demilitarizată se află la vreo cinci kilometri de-aici, spre nord. Toată fâşia asta de pământ era zona de operaţiuni a puşcaşilor marini. Ei au amenajat mai multe baze de artilerie, de la

Cua Viet, pe coastă, până la Khe Sanh la est. Pentru întinderea asta de pământ s-au dus lupte mai mult de zece ani, iar puşcaşii spuneau că Zona Demilitarizată era de fapt Zona Puşcaşilor Morţi.

— Totdeauna a arătat aşa de pustie?

I-am răspuns:

— Nu ştiu. Poate fi efectul desfolierilor, al napalmului şi-al explozivilor puternici. Am adăugat: Motoul celor de la desfolieri era: „Doar noi putem proteja pădurile".

Mi se păruse amuzant cândva, dar acum nu mai era deloc aşa.

Am ajuns la fosta bază a puşcaşilor, numită Rockpile, o formaţiune stâncoasă, înaltă de două sute zece metri, pe care o vedeam în stânga noastră în vreme ce drumul cotea din nou spre est.

Am mers mai departe şi-am întâlnit un indicator lângă un drum de ţară din dreapta pe care scria *Baza Carroll.* Dintr-acolo venea spre Drumul 9 un microbuz pe care era inscripţionat *Turul Zonei Demilitarizate.* Am remarcat:

— Lumea Zonei Demilitarizate. I-am zis lui Susan: Când m-am întors aici pentru Actul Doi, în 1972, Baza Carroll fusese încredinţată armatei sud-vietnameze, în timp ce încercam să lăsăm în grija sud-vietnamezilor întregul război. În timpul Ofensivei de Paşti din '72, comandantul sud-vietnamez al bazei a capitulat în faţa nord-vietnamezilor fără să tragă un foc. Am auzit asta la Saigon şi la început nu ne-a venit să credem. Toată garnizoana depusese pur şi simplu armele.

Îmi amintesc că atunci am înţeles că, de îndată ce ultimul soldat american va fi plecat de-aici, sud-vietnamezii vor fi pierdut războiul şi tot sângele american ar fi curs de pomană.

Ne-am continuat drumul şi am trecut prin oraşul Cam Lo, care n-ar fi apărut niciodată pe o carte poştală. Erau acolo mai multe autocare ale Turului Zonei Demilitarizate, parcate pe stradă lângă o cafenea, şi i-am spus lui Susan:

— Chiar la nord de-aici e baza de artilerie Con Thien, care, cum ştii, înseamnă Dealul îngerilor şi unde a fost ucis un fost coleg de-al meu de liceu.

Am ieşit din Cam Lo, am trecut de drumul spre Con Thien şi-am mers mai departe spre est.

Peisajul nu devenise mai atrăgător, iar cerul se întuneca pe măsură ce ne apropiam de ţărmul mării.

Acum se vedeau câteva clădiri pe ambele părţi ale drumului şi chiar un hotel aparent decent, cu patru etaje, unde se înălţa o pancartă mare pe care scria: *Vizitatorii Zonei Demilitarizate sunt bine veniţi aici – Restaurantul de pe acoperiş are vedere spre Zona Demilitarizată.* I-am spus domnului Loc:

— *Dung lai.*

El trase pe dreapta. Susan şi cu mine am coborât din maşină şi-am făcut câţiva paşi până la hotel, care se numea Dong Truong Son. Holul era mic, dar recent amenajat şi am luat singurul ascensor până la restaurantul de pe acoperiş.

Era mult după ora prânzului, dar nu încă timpul pentru un cocteil, aşa că nu se afla nimeni acolo, cu excepţia unui tânăr care trebuia să fi fost chelnerul, pentru că dormea pe un scaun.

Susan şi cu mine ne-am aşezat la o masă de unde aveam o imagine panoramică spre nord.

Cunoşteam locul ăsta; îl văzusem de la sol şi din aer, îl văzusem pe hărţi şi-l vedeam şi-acum cu ochii minţii. I-am zis lui Susan:

— Ăla-i râul Cua Viet, care curge spre Marea Chinei de Sud, într-acolo. Spre est e Con Thien, pe râul Cam Lo, de-a lungul căruia existau mici baze de artilerie de sprijin, începând cu Alfa Unu la est, Alfa Doi, Trei şi Patru. I-am arătat cu mâna şi-am spus: Dincolo de râul Cam Lo se vede râul Ben Hai, care curge chiar prin centrul fostei Zone Demilitarizate, la paralela 17, graniţa ce despărţea cele două Vietnamuri – de Nord şi de Sud. Pe-acolo voi merge mâine.

Susan nu răspunse.

Am privit împreună peisajul devastat, iar de aici, de sus, vedeam aşa-zisele iazuri, unele dintre ele aşezate în linie dreaptă, la distanţe egale, aşa că nu exista nicio îndoială că fuseseră create de bombe. Ea remarcă:

— E pustiu. Cu totul altfel decât în jurul Saigonului şi la Nha Trang.

— Am avut aceeaşi senzaţie când am venit de la Bong Son în ianuarie ’68. Am dat aici peste musonul de iarnă, pe urmă a fost Ofensiva Tet, apoi Khe Sanh şi A Shau. Ploaie, ceaţă, noroi, cer acoperit, pământ pârjolit şi prea multe cadavre. Îmi amintesc cum mă gândeam că tatălui meu trebuia să-i fi fost mai uşor să lupte cu nemţii în Franţa, în vara lui ’44, deşi nu i-am zis niciodată asta.

— Tatăl tău a luptat în al doilea război mondial?

— A fost infanterist ca şi mine. Familia Brenner se mândreşte că n-a avut niciodată un ofiţer în familie sau pe cineva militar de carieră. În războaie, noi suntem doar carne de tun din sudul Bostonului. Am pierdut un unchi în Coreea.

— Tatăl meu a fost ofiţer de aviaţie în Coreea. Chirurg militar. Adăugă: Cum spuneam la Saigon, cred că v-aţi plăcea unul pe altul.

— Taţilor le vine greu să accepte tipii care fac sex cu fiicele lor.

— Eu n-am făcut sex niciodată. Sunt încă virgină. Întreabă-l pe tata.

Am zâmbit.

— Mă rog, atunci ar fi diferenţa de vârstă.

— Paul, am trecut de treizeci de ani – părinţii mei n-ar fi deranjaţi nici dacă ai fi veteran al Războiului Civil. Sunt disperaţi. Adăugă: Ca şi mine, altfel nu te-aş plictisi.

Chelnerul se trezise. Ne văzu şi veni agale spre noi. Am comandat două cafele. Susan îmi zise:

— Cum te simţi stând pe terasa unui hotel cu vedere spre Zona Demilitarizată?

— Nu ştiu sigur. Oarecum… detaşat. Ştiu că mă aflu aici, dar mi-e greu să mă gândesc la asta ca la o atracţie turistică. Am făcut o pauză. Mă bucur însă că a devenit aşa ceva. Nimic din toate astea n-ar trebui bagatelizat, dar poate că e inevitabil. Ca aspect pozitiv, poate că turiştii reuşesc să înveţe ceva şi poate că veteranii ajung să se împace cu o mulţime de lucruri, iar vietnamezii pot cunoaşte mulţi americani şi să facă ceva parale cât se află ei aici.

Ea dădu din cap.

— Îmi pare bine că am venit.

A sosit cafeaua, Susan şi-a aprins o ţigară şi am privit amândoi tăcutele câmpuri de luptă.

I-am spus lui Susan:

— Bun, uite cum ar suna reclama la Turul Zonei Demilitarizate: „O dimineaţă plăcută pe câmpurile

minate unde puteţi aduna şrapnele şi participa la un concurs de umplere a sacilor cu nisip, urmat de un picnic printre ruinele bazei de artilerie Con Thien, după care căutăm mormintele necunoscuţilor de-a lungul Autostrăzii Unu şi încheiem ziua la Stadionul de Fotbal Dong Ha, unde vom vedea reprezentarea capitulării Bazei Carroll, interpretată de distribuţia originală. Prânzul inclus."

Ea mă privi o vreme şi hotărî să nu răspundă. Cam pe la a doua cafea şi a treia ţigară, Susan îmi zise:

— Ca şi cum asta n-ar fi destul de stresant pentru tine – întoarcerea la fostele câmpuri de luptă –, eşti probabil îngrijorat şi de călătoria în centrul ţării şi de ce trebuie să faci acolo, iar cei de la Washington îţi fac zile fripte şi acest colonel Mang te urmăreşte ca o umbră…

— Nu uita de tine.

— Ajung şi la asta. Deci, colac peste pupăză, vine cu tine şi căţeaua asta obraznică…

— Cine-i asta?

— Această foarte băgăcioasă, foarte neruşinată muiere care hotărăşte să te urmeze…

— Să mă seducă.

— Nu contează. Şi tu ai un milion de lucruri în minte, inima ta e în State, iar sufletul tău e temporar închiriat morţii.

Nu i-am răspuns, dar ea a continuat:

— Şi totuşi, Paul, cred că treaba a mers. Între noi.

Am dat din cap, în timp ce Susan vorbea:

— Dar cred că n-ar trebui să vin cu tine în centrul ţării.

— Nu ţi-am cerut asta niciodată.

— Poate că aş fi mai degrabă o povară decât un sprijin.

— Cred că ar trebui să te duci la Hanoi şi să ne revedem acolo.

— Nu, cred că ar trebui să mă întorc la Saigon.

M-a cam surprins şi am întrebat-o:

— De ce?

— Cred că trebuie să-ţi termini treaba aici, pe urmă să te duci în Honolulu, să vezi ce rezolvi, apoi… să-mi dai un telefon.

— Din Honolulu?

— Nu, Paul, din Virginia.

— Bine. Şi pe urmă?

— Pe urmă putem să ne dăm seama amândoi ce simţim.

— Adică trebuie să fim în emisfere diferite ca să vedem ce simţim?

Susan păru să-şi piardă răbdarea cu mine şi spuse:

— Îţi ofer o cale de ieşire. Eşti greu de cap?

— Aha. Şi unde e? N-am remarcat uşa.

— Eşti complet idiot. Încerc să fiu sensibilă faţă de situaţia ta şi sunt dispusă să renunţ la bărbatul pe care-l iubesc…

— Ai făcut deja asta. I-ai trimis un fax.

Ea se ridică.

— Să mergem.

I-am dat chelnerului câţiva dolari şi-am coborât cu liftul.

— Îmi pare rău. A fost o zi stresantă. Fac glume când sunt stresat şi când simt primejdia – un obicei din război. Nu înseamnă nimic, cum spuneam noi despre lucrurile care însemnau mult. *Xin loi.* Scuze.

Şi tot aşa. Când am ajuns în hol, Susan îmi spunea că înţelegea, ceea ce era mai mult decât îmi puteam eu spune. Adică, uneori fac şi eu tâmpenii, dar rolul sacrificiului de sine interpretat de Susan era prea de tot. Recunosc o cale de ieşire atunci când văd una, dar asta nu era aşa ceva. Fie bine, fie rău, urma să încheiem misiunea asta împreună.

34

Întorşi pe drum, am mers până la un oraş numit Halta Dong Ha, care semăna mult cu un popas pentru camioane din New Jersey. Existau acolo o gară, o staţie de autobuz şi câteva case de oaspeţi. Am ajuns apoi la o bifurcaţie a Autostrăzii Unu şi am cotit spre sud. Pe partea opusă a autostrăzii cu două benzi am văzut o clădire cu o firmă pe care scria, în engleză, *Biroul de turism Quang Tri,* în faţa căreia erau parcate câteva autocare. Susan mă întrebă:

— Cunoşti oraşul ăsta?

— N-am fost niciodată aici, dar ştiu că era o bază logistică a puşcaşilor marini şi a infanteriei.

Susan vorbi cu domnul Loc, care-i răspunse, apoi îmi zise:

— Dong Ha e capitala provinciei Quang Tri.

— Quang Tri e capitala provinciei. Trimite-l pe domnul Loc la şcoală.

Susan vorbi din nou cu vietnamezul, pe urmă îmi spuse:

— Oraşul Quang Tri a fost complet distrus de bombardamentele americane în aprilie 1972 şi n-a fost niciodată reconstruit. Acum, Dong Ha e capitala provinciei.

— Se mai întâmplă şi necazuri.

Am mers către sud pe Autostrada Unu, care era aproape pustie, iar eu i-am zis lui Susan:

— De-aici până la Hue, asta era numită Strada Fără Linişte.

Ea se uită în jur, la vegetaţia rară, la casele şubrede, la orezăriile răzleţe şi zise:

— Voi v-aţi luptat aici ca să nu cedaţi teritoriul ăsta ori ca să-l faceţi pe inamic să-l cucerească?

Am râs.

— Trebuie să-mi amintesc replica asta cu prima ocazie când o să întâlnesc pe cineva care-a fost aici… Undeva pe-aici se termina zona de operaţiuni a puşcaşilor marini şi începea cea a infanteriei.

Am ajuns la un pod recent construit care traversa un braţ al râului Cua Viet şi i-am zis domnului Loc:

— Opreşte.

Am coborât. Susan mă urmă. M-am uitat în josul apei, am văzut pilonii vechiului pod şi i-am spus lui Susan:

— Plutonul meu a păzit de câteva ori podul ăsta. Mă rog, nu chiar ăsta, ci acela care era acolo.

Am văzut ruinele unei cazemate franceze acolo unde vechiul pod traversase râul şi i-am zis:

— Am dormit de câteva ori în cazemata aia de beton. Mi-am zgâriat numele pe perete, alături de alte câteva sute de nume, inclusiv ale unor tipi pe care-i chema Jacques şi Pierre.

Ea îmi luă mâna:

— Hai să vedem.

— Întreabă-l pe James Bong dacă are o lanternă.

Vietnamezul scoase una din torpedou. Susan şi cu mine am mers vreo zece metri de-a lungul ţărmului, până în locul unde fusese podul distrus. Cazemata franceză sau buncărul era o construcţie rotundă de vreo zece metri în diametru, făcută din beton armat şi cu acoperişul rotunjit pentru a devia rachetele şi obuzele de mortier. Poate că fusese o vreme când cutiile de medicamente arătau aşa, dar mie mi se părea că seamănă cu un iglu. La baza construcţiei de beton se vedeau bucăţi de plastic verde care fuseseră saci cu nisip americani. I-am zis lui Susan:

— Puneam saci cu nisip în jurul vechilor fortificaţii franceze de beton, pentru că muniţiile mai noi reuşeau să pătrundă cincisprezece sau douăzeci de centimetri în betonul armat, iar sacii cu nisip atenuau impactul direct. Totuşi, dacă erai înăuntrul unui asemenea adăpost şi era lovit direct, rămâneai năuc timp de câteva ceasuri. Noi îi ziceam „a deveni puşcaş”. O glumă veche.

Am luat lanterna de la Susan, şi am luminat interiorul buncărului:

— Arată oribil înăuntru. Nici măcar nu văd podeaua de beton, e doar noroi.

Ea întrebă:

— Sunt lipitori?

— Nu înăuntru. O să intru eu primul ca să alung şerpii.

Am păşit prin deschizătura îngustă. Centrul cupolei era la vreo cinci metri înălţime, permiţând unui bărbat să stea în picioare la oricare dintre fantele de tragere, cu destul spaţiu deasupra capului.

Am plimbat fasciculul lanternei pe pereţii de beton şi pe podea şi-am văzut insecte târâtoare, precum miriapozii, multe plase cu păianjeni cât nuca în mijlocul lor şi o grămadă de limacşi, dar nu şerpi. Pereţii erau plini de mucegai, însă se vedeau numele scrijelite în beton.

Susan strigă:

— Dă afară şerpii.

— Nu sunt şerpi. Dar ai grijă să nu atingi pereţii.

Ea se strecură în cazemată şi se opri lângă mine:

— Aoleu. Miroase urât.

— Noi ţineam adăposturile astea foarte curate, dar n-a mai fost nimeni pe-aici din 1975.

O lumină cenuşie pătrundea prin fantele de tragere, iar eu plimbam în toate părţile fasciculul lanternei, ca să nu ating ceva neplăcut. Susan zise:

— Unde-i numele tău?

Am luminat cu grijă pereţii rotunzi şi-am oprit fasciculul asupra unui grup de nume. M-am apropiat, evitând plasele de păianjen, şi-am îndreptat lanterna spre numele zgâriate în beton.

Toate erau nume franţuzeşti şi se vedea o dată – aprilie 1954. Mi s-a părut că-mi aminteam numele şi data, care în 1968 însemna cu doar paisprezece ani în urmă, dar pentru mine, un puşti de optsprezece ani care avusese patru ani când se încheiase războiul francez din Indochina, părea scrisul unei armate din antichitate. Acum

înţelegeam cât de apropiate în timp fuseseră cele două războaie şi câtă vreme trecuse de-atunci.

Susan zise:

— Cineva a scris ceva sub cele patru nume. Vezi?

Am mutat fasciculul spre cuvintele franţuzeşti.

— Scrie: „Locul ăsta e nasol”.

— Nu-i adevărat.

Se apropie şi citi în franceză:

— *Les quatre amis, les âmes perdues* – patru prieteni, suflete rătăcite.

Am mişcat lanterna şi m-am oprit la numele Sal Longo:

— Omul ăsta a fost în plutonul meu. A fost ucis în Valea A Shau… incredibil…

Mi-am găsit numele, pe care îl gravasem în beton cu vârful deschizătorului pentru capace de bere. Literele de-abia se vedeau, fiind acoperite de mucegai negru. M-am uitat cu atenţie la numele Paul Brenner, urmat de data de 11 ianuarie 1968.

Susan privi locul unde se oprise fasciculul lanternei şi spuse:

— E uimitor.

— Mai bine aici decât pe Zidul de la Washington.

Mi-am privit o vreme numele scrijelit, pe urmă am deplasat lumina şi-am văzut alte câteva nume pe care le-am recunoscut şi altele pe care nu le ştiam. Cineva zgâriase o inimă şi o săgeată pe perete şi scrisese dedesubt *Andy şi Barbara, pentru totdeauna.* Dacă ăsta fusese Andy Hall, atunci „pentru totdeauna” sosise în mai 1968, tot la A Shau. De fapt, după cele trei săptămâni Compania Delta încetase să mai reprezinte o unitate de luptă operativă, iar supravieţuitorii, aproape toţi primiseră încă o tresă pe mânecă, ceea ce armata numea promovări rapide pe câmpul de luptă, dar noi le ziceam trese însângerate.

Am ieşit şi Susan mi-a spus:

— Nu-mi vine să cred. Acolo era numele tău, scris acum treizeci de ani… şi soldaţii ăia francezi… e oarecum… trist… mai că-ţi dă fiori… adică ştiu că unii dintre oamenii ăştia n-au reuşit să supravieţuiască.

Am dat din cap.

Ne-am întors la maşină şi am continuat drumul spre sud, pe Strada Fără Linişte. Am trecut pe lângă un câmp de aterizare, în stânga noastră, şi mi-am amintit că era aeroportul Quang Tri, unde armata îşi ţinea micile avioane de observaţie şi recunoaştere. Pista era abandonată acum şi iarba creştea printre crăpăturile betonului. Turnul de control dispăruse, ca şi un uriaş foişor francez, situat chiar lângă pistă. Mi-aduceam aminte că foişoarele de beton punctaseră cândva peisajul, dar până acum nu văzusem niciunul. De fapt, orice punct de reper important de care-mi aminteam – şcoli, biserici, pagode, fortificaţii franceze şi americane – dispăruse. I-am zis lui Susan:

— Cea mai mare parte a acestei zone a fost distrusă în timpul Ofensivei Tet, dar vietnamezii începuseră reconstrucţia când am plecat eu de-aici. Se pare că nimic n-a rezistat Ofensivei de Paşti din ’72 sau celei din 1975.

— Cazemata aia a rezistat.

— Da, ar fi trebuit să stau acolo în tot timpul blestematului război.

În faţa noastră, pe partea stângă a drumului, am văzut o clădire mare de beton, ruinată, şi mi-am dat seama că nu fusese lovită de bombe sau artilerie, pentru că aproape tot acoperişul era intact. Daunele fuseseră provocate de ceea ce părea să fi fost un schimb de focuri înverşunat. Pereţii erau ciuruiţi de gloanţe şi însemnaţi de urmele rachetelor care explodaseră înăuntru. Mi-a trebuit un minut ca să pricep că ăsta era liceul budist, locul unde Tran Van Vinh scrisese epistola către fratele său.

Susan exclamă:

— O, Doamne. Uită-te la clădirea aia.

— Un liceu budist.

— În jurul Saigonului nu vezi clădiri avariate de război ca asta – hei, priveşte! Un tanc.

Dincolo de liceu, la marginea drumului, era un imens tanc Patton M-48, a cărui vopsea oliv arăta încă bine după treizeci de ani. Ar fi trebuit să iau nişte vopsea din asta pentru lemnăria exterioară a casei mele.

Susan îi spuse domnului Loc să oprească şi el se conformă. Apoi mi se adresă:

— Du-te şi aşează-te pe tanc.

— Aşează-te tu. Eu am stat pe destule tancuri.

I-am luat aparatul fotografic. Ea sări din maşină şi se urcă prin spatele înclinat al tancului. Am observat că era atletică şi agilă şi se căţăra ca un băieţoi.

Urcă pe turelă şi se aşeză cu picioarele încrucişate. I-am făcut o poză şi i-am spus:

— Mi-aş dori ca toţi tanchiştii să arate ca tine.

După ce a coborât, i-am arătat spre est, unde un şir de dealuri joase se înălţa deasupra câmpiei, la distanţă de vreo cinci kilometri:

— Am fost acolo în noaptea în care a început Ofensiva Tet, la sfârşitul lui ianuarie. Construiam altă bază de artilerie şi, pe la ora zece seara, am văzut ceea ce credeam că erau focuri de artificii, pe urmă am înţeles că era vorba despre altceva. Staţiile radio au prins viaţă şi au anunţat un atac inamic asupra oraşului Quang Tri. S-a declarat alertă maximă şi în timpul nopţii am primit rapoarte care spuneau că oraşele Quang Tri şi Hue fuseseră cucerite de trupele nord-vietnameze şi că Zona de Aterizare Betty – cartierul general al brigăzii noastre, aflat la marginea oraşului Quang Tri – era sub stare de asediu.

M-am uitat în jur.

— Principala noastră bază militară era numită Zona de Aterizare Sharon şi era pe-aici pe undeva, dar nu văd nici urmă. Am privit spre dealuri.

Aşadar, acolo am fost în timpul sărbătorii Tet din 1968, Anul Maimuţei. Am adăugat: N-a fost pentru nimeni un an norocos.

— Anul ăsta va fi mult mai bun.

Am sărit în maşină şi-am plecat. După încă o sută de metri pe Autostrada Unu, domnul Loc făcu la stânga, acolo unde fusese cândva gara, pe o şosea cu două benzi despre care-mi aminteam că ducea la Quang Tri, la aproape doi kilometri distanţă de Autostrada Unu. Drumul era flancat de mici case din lemn acoperite cu paie şi înconjurate de răzoare cu legume. Se vedeau şi arbori, dar probabil că niciunul nu fusese plantat înainte de bătălia din 1972. I-am zis lui Susan:

— Pe marginea şoselei stăteau cândva negustori ambulanţi care vindeau militarilor americani tot soiul de lucruri.

— Ca de pildă?

— Mai ales obiecte furate de la noi. Aici puteai să le recapeţi contra cost.

Domnul Loc opri maşina şi privi în jur. Îi spuse ceva lui Susan, iar ea îmi traduse:

— Ăsta-i Quang Tri, iar citadela oraşului era undeva în stânga.

M-am uitat, dar n-am văzut nimic acolo, în afară de alte case mici, garduri din bambus, grădini şi pui de găină.

Susan vorbi cu domnul Loc, apoi îmi spuse:

— El crede că şanţul de apărare al Citadelei e tot acolo şi un sătean ne-ar putea îndruma.

— Bine. O să lipsim cam o oră.

Susan scoase aparatul fotografic din geantă, vorbi cu domnul Loc şi coborârăm amândoi din maşină. Vietnamezul se duse în spate, îi dădu sacoşa lui Susan şi-i zise ceva.

Am luat-o la vale pe o potecă printre grădini de legume şi case mici, construite din rămăşiţe adunate din oraşul dispărut şi de la fortificaţiile de altădată. Am văzut bucăţi de beton, scânduri ciuruite de gloanţe, tablă ondulată pe care

americanii o foloseau pentru acoperirea barăcilor, saci de nisip din plastic verde proveniţi de la buncărele demontate şi, prin grădini, alei pavate cu ţiglă roşie de la acoperişuri. Oraşul ruinat şi fortificaţiile fuseseră reciclate de către ţărani. I-am spus lui Susan:

— Cândva, aici era un mic oraş, acum e un sat mare. Întoarcerea la origini cu ajutorul forţelor aeriene.

— Incredibil, zise ea.

— Ce ţi-a spus?

— Despre ce? A, o să parcheze maşina şi o să plece, aşa că voia să-mi iau sacoşa.

Câţiva copii ne văzură şi în scurt timp o ceată întreagă veni după noi. Câţiva adulţi ne priveau curioşi din grădini.

Ne-am continuat drumul pe cărare, iar Susan se uita în jurul ei:

— N-am fost niciodată într-un sat.

— Eu am văzut sute. Toate arată la fel. Numai că unele erau controlate de Viet-Cong, altele nu. Am privit în jur. Vezi căpiţa aia de fân? O dată am găsit o adevărată cameră ascunsă într-o căpiţă mare. Vietnamezul era plecat, dar lăsase acolo nişte echipament. Aşa că am dat foc căpiţei, pe urmă am luat nişte paie şi-am incendiat câteva „bordeluri” din apropiere. Treptat îmi revenea totul în minte şi am continuat: Pe urmă erau gropile alea mici, ascunse în grădini, destul de mari pentru ca un om al Viet-Congului să stea în picioare – noi le ziceam „găuri de păianjen” şi era greu de găsit dacă omul ascuns acolo nu se hotăra să iasă şi să deschidă focul cu pistolul lui AK-47. În plus, fiecare casă avea un buncăr sub pământul din grădină, unde se ascundea familia dacă începea circul. Dar în fiecare buncăr se puteau ascunde şi nişte membri ai Viet-Congului şi nu voiai să intri acolo ca să verifici, pentru că, dacă o făceai, nu mai ieşeai niciodată, aşa că strigai să iasă toată lumea cu mâinile sus, şi de obicei găseai câteva

fete pe care mama-san voia să le ferească de militari în caz că ne-ar fi trecut prin minte altceva în afară de a-i găsi pe inamici. Aşa că, după ce toată lumea ieşea afară, aruncai înăuntru o grenadă cu gaz lacrimogen şi uneori vietnamezul inamic ieşea în fugă trăgând cu AK-47; noi îl doboram şi-o luam din loc.

Mă uimea faptul că-mi aminteam atât de limpede totul:

— În acoperişurile de paie găseai îngropate puşti, muniţie, explozivi şi multe altele, arestai familia respectivă, o duceai la Poliţia Naţională şi-i ardeai casa, deşi, în nouă cazuri din zece, nefericiţii care-i ascundeau pe membrii Viet-Congului ori arme o făceau sub ameninţare. O dată – şi cred că asta a fost amuzant – am tras de frânghia unui puţ cu apă şi, cu siguranţă, la capătul ei era ceva prea greu pentru o găleată, aşa că vreo trei tipi l-au scos pe vietnamez din puţ, iar pijamaua lui neagră era leoarcă, ţinea picioarele în găleata de lemn şi, înainte de-a ajunge la nivelul solului, şi-a aruncat pistolul automat, aşa că nu l-am împuşcat. A ajuns sus, arătând aproape ruşinat – adică „m-aţi găsit" – şi noi ne strâmbam de râs, pe urmă cineva i-a tras un pumn în faţă, el a căzut din nou în puţ, noi l-am lăsat să calce apa vreo cincisprezece minute, pe urmă am coborât găleata şi l-am pescuit. Apoi, acelaşi tip care-l lovise i-a dat o ţigară şi i-a aprins-o. Am ars casa unde era puţul, l-am legat pe vietnamez şi l-am suit într-un elicopter care mergea la un lagăr de prizonieri, şi tot aşa. Zi de zi, sat după sat, până când ne-am săturat să tot căutăm prin sate, să percheziţionăm oamenii şi să le-ntoarcem casele cu fundu-n sus, căutând arme şi întrebându-ne când avea să apară din senin inamicul şi să-ţi zboare ţeasta. În alte zile ajutam la naşterea unui copil, trimiteam vreun puşti bolnav la o staţie de salvare, aplicam un unguent pe inflamaţia purulentă a unui bătrân şi ofeream bomboane. Acte de bunătate umană,

alternând cu acte de maximă cruzime, de obicei în aceeaşi zi şi deseori în acelaşi sat. Nu ştiai niciodată cum aveau să reacţioneze la un moment dat o sută de flăcăi înarmaţi. Cred că depindea mult de câte pierderi avusesem cu o zi în urmă, dacă găsisem ceva în satul ăla, sau poate de cât de înfierbântaţi eram, ori dacă ofiţerii şi sergenţii îi supravegheau cu atenţie pe băieţi, sau dacă nu-i interesa nimic în ziua aia fiindcă primiseră veşti proaste de-acasă, ori dacă fuseseră muştruluiţi prin staţia radio de un ofiţer superior sau dacă ei înşişi începuseră s-o ia razna. Pe măsură ce războiul se lungea, tinerii locotenenţi erau tot mai tineri, iar sergenţii fuseseră soldaţi doar cu o lună în urmă… erau şi constrângerile fireşti ale celor mai în vârstă… ştii, ca Împăratul Muştelor… puştii pot înnebuni… şi dacă e ucis cineva din gaşcă, ei vor sânge în schimb… şi-aşa, cercetarea satului devenea… băieţii scăpau de sub control şi nu mai era război, erau nişte puşti înfuriaţi în căutarea prăzii, şi era foarte posibil să arunce o grenadă cu fragmentaţie în buncărul unei familii în loc de grenadă cu gaz lacrimogen, după cum era posibil să-i ofere lui papa-san o cutie cu prăjituri de-acasă în loc să-i strivească o ţigară aprinsă pe faţă dacă-i găseau o gaură de păianjen în grădină.

Susan mergea tăcută lângă mine, iar eu m-am întrebat dacă trebuia să-i vorbesc despre toate astea. Sau era necesar să-mi spun mie toate astea? Înapoi în State, puteai să le uiţi, să le elimini din minte ori să le pui pe seama sindromului falsei memorii – rezultat al urmăririi prea multor filme despre Vietnam. Dar aici… aici se întâmplase totul şi n-aveai cum să te eschivezi.

Am pornit mai departe prin sat, cu copiii după noi, care însă nu cerşeau, nici nu ne sâcâiau, precum cei din Saigon. Erau copii de la ţară care nu văzuseră mulţi *Lien Xo* şi poate că erau şi timizi; sau poate că existau în memoria lor ancestrală nişte americani înalţi care trecuseră prin

satele taţilor şi bunicilor lor, iar ei se ţineau la distanţă.

I-am spus lui Susan:

— Imaginează-ţi că eşti un sătean – nu dormi noaptea şi nu zâmbeşti în timpul zilei. Tu şi toţi cei din jurul tău sunt în pragul nebuniei şi-al disperării, dar sunteţi cu totul la mâna a doi inamici înarmaţi care spun că vor să vă cucerească inimile şi minţile, dar care ar putea într-o zi să vă violeze şi să vă taie beregata. Asta era viaţa în satele acestei ţări chinuite. Când totul s-a sfârşit, ţăranilor nu le păsa cine învinsese. Diavolul însuşi, cu legiunile lui din infern, putea să fi învins şi tot era minunat fiindcă războiul se încheiase.

După o vreme de tăcere, Susan zise:

— Eu m-aş fi alăturat grupărilor de gherilă şi m-aş fi dus pe dealuri să lupt. Aş fi preferat să mor luptând.

M-am străduit să zâmbesc şi i-am spus:

— Tu eşti o luptătoare. De fapt, mulţi tineri, bărbaţi şi femei, au ales una sau alta din tabere şi-au făcut exact asta. Dar alţii au rămas în sate ca să semene şi să recolteze, să aibă grijă de părinţii vârstnici şi de fraţii mai mici şi să spere că totul va fi mai bine. În orice caz, dacă ai să mai ajungi vreodată într-un sat şi-ai să vezi oameni de vârsta asta, o să-nţelegi prin ce-am trecut.

Ca la un semn, un bătrân apăru pe marginea cărării şi se înclină spre noi. Susan îi spuse ceva, iar el zâmbi auzind-o vorbind vietnameza. Stătură de vorbă câteva minute, apoi Susan îmi zise:

— Citadela e chiar la capătul acestei cărări. Omul spune că locuieşte de mult la Quang Tri şi că, dacă eşti un veteran care s-a întors, vei fi surprins de ce-o să vezi.

— Sunt deja. Spune-i că am fost la Divizia Întâi Aeropurtată şi cartierul general al brigăzii mele se afla în vechiul fort francez.

Susan îmi relată discuţia:

— În 1972, comuniştii şi Armata Republicii… armata sud-vietnameză… s-au luptat în oraş, care a fost cucerit când de unii, când de alţii, şi zăcea în ruine, pe urmă sud-vietnamezii s-au retras către Hue, iar bombardierele americane au venit şi-au distrus tot ce rămăsese din oraş şi au ucis mulţi soldaţi comunişti care erau în Citadelă, în fortul francez şi în baza militară din afara oraşului. N-a mai rămas nimic.

Am dat din cap.

Bătrânul mai zise ceva, iar Susan îmi traduse:

— Spune că s-au mai întors şi alţi americani de la infanterie şi-au fost cu toţii trişti şi surprinşi că nu mai rămăsese nicio urmă a prezenţei lor aici. A cunoscut odată şi un francez, care venise să vadă fortul unde fusese încartiruit şi francezul era convins că greşise locul şi şi-a petrecut toată ziua căutând fortul şi… foişoarele, cred că vrea să spună.

Bătrânul credea că asta era amuzant, râse şi mai zise ceva, iar Susan îmi transmise:

— Francezul se aştepta să găsească şi cafeneaua unde băuse cândva şi poate fostele lui… iubite.

— Aha, păi de aceea mă aflu şi eu aici. Spune-i.

Bătrânul râse şi mai tare. Ce-l distra atât de mult, nu ştiu, dar poate că omul vărsase toate lacrimile pe care le-avea şi nu-i rămăsese altceva de făcut decât să râdă în faţa morţii şi a distrugerii.

I-am mulţumit şi am plecat.

La capătul cărării am dat peste un uriaş teren viran, cam cinci de sute de metri pe fiecare latură, înconjurat în depărtare de colibe ţărăneşti şi grădini. Locul era acoperit cu iarbă înaltă şi arbuşti şi la prima vedere părea un teren comunal. Însă tot spaţiul era împrejmuit de un şanţ năpădit de buruieni care încercuise cândva zidurile Citadelei. Ici-colo, pe suprafeţele libere, se vedeau fragmente de ziduri, niciunul mai înalt de un metru, iar o arcadă din piatră bombardată se înălţa acolo unde, cândva, un pod traversase şanţul.

I-am spus lui Susan:

— Aici a fost Citadela, ceva în genul celei din Hue, dar, evident, într-o stare mult mai jalnică. Aici era centrul oraşului, unde se aflau clădirile oficiale, un spital, o bancă, vreo câteva cafenele, barăcile şi cartierul general al armatei sud-vietnameze, ca şi sediul Comandamentului de Asistenţă Militară din Vietnam – consilieri militari americani ai armatei sud-vietnameze. I-am spus: Cei mai mulţi tipi de la CAMV au fost ucişi atunci când comuniştii au cucerit oraşul în timpul Ofensivei Tet. La fel s-a întâmplat şi la Hue. E o meserie riscantă dacă siguranţa ta depinde de nişte aliaţi pe care nu te poţi bizui.

Susan cuprinse cu privirea terenul din centrul satului cu case răzleţe.

— Pare un parc sau un teren de sport, dar e complet pustiu.

— Cred că a fost lăsat aşa în chip de monument dedicat unui oraş distrus şi oamenilor care au murit aici, dar nu văd nicio placă comemorativă.

— Nici eu… uite, Paul, e un pod peste şanţ.

M-am uitat spre locul indicat de Susan şi am văzut un pod din beton intact, dar lovit de schije, care ducea cândva spre o poartă din zidurile dispărute.

Am mers într-acolo şi am traversat şanţul uscat spre ceea ce fusese cândva Citadela. Puştii care veniseră după noi nu traversară, iar unul dintre ei ne strigă ceva. Susan îmi zise:

— Spune că e proprietatea statului şi n-avem voie să intrăm aici. Adăugă: A mai zis: „Thanh Than”. Fantome.

I-am răspuns:

— Le spun copiilor aşa ca să-i ţină la distanţă de vreun obuz neexplodat.

— Poate că ai dreptate. Totuşi, ai grijă unde calci, ca să nu devenim amândoi fantome.

— Mergi pe cărări.

— Nu există aşa ceva, Paul.

— Bine, atunci păşeşte cu grijă.

Am ajuns în centrul terenului acoperit cu iarbă care fusese cândva un oraş şi am zis:

— Platoul de defilare era cam pe-aici, iar zona militară a Citadelei se afla dincolo de câmp, pe-acolo… aşa cred.

— Îţi aminteşti asta?

— Oarecum. Am fost aici doar o dată, când a trebuit să particip la o ceremonie stupidă de premiere, cum îi plăcea armatei sud-vietnameze să organizeze prea des.

— Vrei să spui că ai fost decorat aici?

— Da. Şi nu cu Medalia pentru Bună Purtare.

— Ce era?

— Ceva numit Crucea pentru Bravură, după medalia franceză cu acelaşi nume. Cred că era echivalentul Stelei de Bronz americane.

— Pentru ce ai primit medalia aia?

— Nu ştiu exact. Toate discursurile s-au ţinut în vietnameză.

— Haide, Paul. Ştii prea bine pentru ce ţi-au dat o medalie.

— Da. Pentru propagandă. Au filmat toată chestia şi-au prezentat-o înaintea filmului artistic – în cele şase cinematografe care probabil că existau în toată ţara. Bravii noştri aliaţi americani şi-aşa mai departe. Armata sud-vietnameză a luat pur şi simplu lista militarilor care primiseră distincţii americane şi le-au dat acestora medaliile vietnameze echivalente. Eu am primit Steaua de Bronz pentru Valea A Shau fără vreo ceremonie, iar vietnamezii mi-au dat Crucea pentru Bravură cu mare pompă.

— Ţi-au dat o copie a casetei?

— A fost un *film,* Susan. Nu cred că aveau videocasete pe-atunci, dar dacă ar fi avut, mi-ar fi vândut o copie, ceea ce n-au făcut.

— Poate că găsim filmul original în arhivele de la Saigon.

— Sper că prostia ăia a fost distrusă.

— Eşti aşa de sentimental.

— Corect. În orice caz, stăteam cam pe aici cu încă o sută de americani din Divizia Întâi şi-am fost sărutat pe ambii obraji de un colonel… era iunie sau iulie pe-atunci şi pe platoul ăsta de defilare erau treizeci şi cinci de grade, dar compania mea reîntregită, plină cu „cireşe” – ăştia erau noii recruţi sosiţi din State –, patrula pe undeva, aşa că nu era prea rău. Mă gândeam că voi vizita oraşul după ceremonia aia fastuoasă, dar armata americană a fost atât de amabilă încât ne-a urcat pe toţi în camioane şi ne-a dus înapoi la Zona de Aterizare Sharon, despre care cred că nu mai există. M-am uitat la Susan şi am întrebat-o: Sunt un companion grozav ori nu?

— Asta e într-adevăr o experienţă incredibilă pentru mine.

— Mă rog… asta-i ultima oprire pentru tine. Am încercat să refac traseul primului meu stagiu militar – Bong Son în noiembrie şi decembrie ’67, Quang Tri în timpul Ofensivei Tet din ianuarie şi februarie, pe urmă Khe Sanh în aprilie şi A Shau în mai şi înapoi aici, în provincia Quang Tri, unde am stat până când am plecat la baza militară An Khe, în noiembrie, mi-am luat lucrurile, am zburat la Da Nang şi de-acolo la San Francisco.

— Trebuie să fi avut un weekend grozav la San Francisco.

— Eram pregătit să cheltuiesc zdravăn cu încă vreo câţiva tipi pe care-i ştiam şi cu care venisem… dar n-am fost prea bine primiţi.

Ea nu răspunse.

— La drept vorbind, nu prea eram dispus să chefuiesc şi-am rămas câteva zile la un hotel, punându-mi ordine în gânduri… făcând duşuri şi umplând toaleta la fiecare jumătate de oră. Am zâmbit. Am dormit într-un pat moale, m-am uitat o grămadă la televizor, am terminat două sticle cu gin şi mă tot ciupeam ca să fiu sigur că nu visam…

pe urmă am plecat cu avionul acasă, la Boston. Dar încă nu eram complet refăcut.

— Şi nu puteai să consulţi un psihiatru?

— Vorbim despre anul 1968, apogeul unui război teribil. Vedeai un psihiatru *înainte* de-a pleca pe front şi-ţi spunea întotdeauna că eşti suficient de sănătos mintal ca să pleci să ucizi oameni, dar nu erai niciodată examinat când te întorceai. Şi ştii ceva? Nu-i învinuiesc.

— O consultaţie te-ar fi putut ajuta.

— Sigmund Freud la o consultaţie cu Iisus Hristos n-ar fi fost de ajutor. Cei mai mulţi dintre noi au regăsit drumul spre normalitate.

Am mers pe suprafaţa împrejmuită de şanţuri care fusese cândva oraşul Quang Tri, m-am aplecat şi-am cules o schijă zimţată pe care culegătorii de metale n-o văzuseră şi m-am uitat la ea:

— Ar putea fi de la o bombă, o rachetă, un obuz de mortier sau de artilerie ori de la o grenadă cu fragmentaţie şi-ar putea fi a noastră sau a lor. Dar asta nu mai contează când te loveşte. I-am dat-o lui Susan. Suvenir din oraşul dispărut Quang Tri.

Ea o puse în buzunar.

Am continuat să ne plimbăm sub cerul plumburiu şi am văzut câţiva vietnamezi uitându-se la noi, întrebându-se dacă cercetam locul ăsta ca parte a turului Zonei Demilitarizate. Doi dolari pentru traversarea podului rămas peste şanţ şi plimbarea în jurul Citadelei. Agenţii de turism aveau să arunce bucăţi de metal în zonă în fiecare dimineaţă, înainte de sosirea autocarelor, şi toţi puteau să ducă acasă câte un fragment.

I-am zis lui Susan:

— În regulă, uite altă piesă a jocului de puzzle. Scrisoarea către Tran Quan Lee, găsită asupra lui în Valea A Shau, a fost scrisă de fratele lui, care fusese rănit în timpul Ofensivei Tet din 1968 în bătălia pentru cucerirea oraşului Quang Tri. Vinh zăcea rănit într-una din clădirile de aici şi-a văzut

ceva în legătură cu doi americani. Ştii ceva despre asta?

— Nu.

— În regulă. Aşadar, după o zi scrie scrisoarea în pivniţa liceului budist pe care l-am văzut când am venit încoace, şi scrisoarea asta ajunge până la fratele lui, în Valea A Shau.

— Ce-a văzut?

— Ce-a văzut constituie motivul pentru care mă aflu aici. Întrebarea e: a supravieţuit, Tran Van Vinh acestei bătălii şi celor din următorii şapte ani, şi dacă da, mai trăieşte el acum şi-l pot eu găsi, iar dacă da, ce-mi poate spune?

Am trecut sub tăcere ideea de a-l ucide şi posibilitatea ca eu să fiu eliminat ulterior.

Am mers mai departe, iar Susan m-a întrebat într-un târziu:

— Şi asta-i tot?

— Asta-i tot.

— E important ce-a văzut el?

— Aşa se pare, altfel nu m-aş afla aici, cheltuind banii statului.

— Ce spunea el în scrisoarea aia?

— Spunea că a văzut un căpitan american ucigând cu sânge rece un locotenent american chiar aici, într-o clădire dărăpănată din Citadelă, în vreme ce el, Tran Van Vinh, zăcea rănit la etajul de deasupra.

— Prin urmare… asta e anchetarea unei crime.

— Aşa se pare.

— Dar…

— Dar.

Se opri din mers, măsurând cu privirea câmpul pustiu.

— Chiar aici?

— Pe-aici pe undeva. Nu ţi-aş putea spune unde erau situate clădirile, dar e întotdeauna bine să te întorci la locul crimei, chiar şi după trei decenii, când locul a fost pulverizat de bombe şi artilerie. Poliţiştii sunt la fel de superstiţioşi şi mistici ca şi

soldaţii combatanţi şi există senzaţia asta că mortul – fantoma – o să-ţi vorbească sau măcar o să te inspire să-i găseşti asasinul. De fapt, eu nu cred treaba asta, dar nici n-o ignor. Am zâmbit şi-am întrebat: Să încercăm o şedinţă de spiritism?

— Înţeleg cum te poate inspira faptul că te afli aici, unde-a avut loc crima. Se uită la mine. Dar crezi că e vorba despre ceva mai mult decât o crimă?

— Tu ce crezi?

— N-am idee.

Am întrebat-o:

— De ce ţi s-a spus că are legătură cu golful Cam Ranh?

— Nu ştiu.

— Ce legătură ar putea avea asta cu o crimă comisă în timpul războiului?

— Nu ştiu.

— De ce se implică serviciile secrete în anchetarea unei crime de către Divizia de Investigaţii Penale?

— N-am idee. Tu ai?

— Am prea multe idei. Unele dintre ele se potrivesc cu anumite fapte, dar niciuna nu se potriveşte cu toate faptele. Am nevoie de mai multe date. Tu ai vreuna?

— Nu… doar că… după felul cum s-au ambalat Bill şi colonelul Goodman, părea mai mult decât un caz vechi de omucidere.

Am dat din cap.

— Eşti foarte inteligentă. Formulează o ipoteză.

— Ucigaşul, acest căpitan, sau martorul, Tran Van Vinh, era pe-atunci, sau e acum, un om foarte important.

— Ăsta-i un răspuns foarte isteţ.

Ea schiţă un zâmbet şi zise:

— Primesc mesaje din lumea de dincolo.

Am rămas acolo o vreme, în locul care fusese martorul a cel puţin două mari bătălii şi asupra căruia se aşternuse acum o tăcere mormântală. Sub

pământ se odihneau multe oase, poate şi bombe despre care speram să rămână inofensive şi să nu fi aşteptat întoarcerea mea.

Susan mă întrebă:

— Crezi că omul ăsta mai trăieşte?

— Asta-i altă ironie sau coincidenţă… ni s-a ordonat atunci să coborâm de pe dealuri, la două zile după ce nord-vietnamezii cuceriseră oraşul, şi ni s-a ordonat să organizăm o blocadă pentru a-i împiedica pe soldaţii nord-vietnamezi să fugă din oraş… şi-am ucis mulţi… aşa că e posibil ca eu sau compania mea să-l fi ucis pe principalul meu martor.

— Ar fi o ironie, ca să nu mai vorbim de ciudăţenia situaţiei…

Am dat din cap şi-am spus:

— Totuşi, simt că Tran Van Vinh trăieşte.

Susan întrebă:

— Şi locuieşte în satul Tam Ki?

— De fapt, nu. Ăsta era un fel de nume de acoperire. Omul meu de la Hue mi-a dat numele real al satului.

— Care *este?*

— Nu-ţi pot spune acum. Poate mai târziu.

— Unde se află?

— Departe, în nord. Lângă Dien Bien Phu. Ştii unde vine asta?

— Oarecum. E drum lung. Şi-acolo pleci mâine?

— Ăsta-i planul.

— Bun. Dien Bien Phu e pe lista locurilor pe care vreau să le văd. Cum ajungem acolo?

— Nu ştiu cum o să ajung *eu* acolo. Mă gândeam să merg cu trenul pe lângă ţărmul mării, cât mai la nord, iar de-acolo să traversez regiunea cu o maşină cu tracţiune dublă.

— Bună idee. Trenurile încep să meargă din nou vineri. Asta-i o problemă?

— Cred că da. Tu cum ai ajunge acolo?

— Păi, dacă-mi plăteşti cina diseară, o să-ţi spun.

M-am uitat la ea şi-am întrebat-o:

— Chiar ai o idee?

— N-am petrecut toată ziua de ieri făcând cumpărături.

— Spune-mi.

— Nu. Nu-i nevoie să ştii până când o să trebuiască să ştii.

M-a luat de braţ şi ne-am întors spre pod. Primul lucru pe care l-am observat a fost că toţi puştii de pe malul celălalt al şanţului dispăruseră.

Al doilea lucru a fost că în mijlocul terenului Citadelei stătea cineva şi ne privea. Era colonelul Mang.

35

Pe terenul viran, colonelul Mang şi cu mine ne priveam atent de la o distanţă de o sută de metri. Susan mă întrebă:

— Cine-i ăla?

— Ghiceşte.

— Ah… ce caută aici?

— Păi, mai întâi vrea să mă duc la el, ceea ce n-am de gând să fac.

— Paul, eu îi cunosc pe oamenii ăştia. Dacă-l umileşti, o să-şi piardă cumpătul.

— Să ştii, Susan, că m-am săturat până peste cap de occidentalii preocupaţi să nu-i umilească pe est-asiatici. Dă-l în mă-sa.

— Mă duc eu să vorbesc cu el.

— Tu o să stai aici.

Ea nu răspunse, nici nu se mişcă. În spatele colonelului Mang, pe podul de peste şanţ, am observat alţi doi bărbaţi. Erau în uniformă şi aveau puşti. De fapt, chiar şi de la distanţa aia l-am recunoscut pe Agresivul, prietenul meu dolofan de la aeroportul Tan Son Nhat.

Colonelul Mang, am observat, purta o haină verde închis, cămaşă şi cravată, adică o ţinută adecvată pentru climatul ăsta mai rece. Avea şi o pălărie ţuguiată şi un pistol în toc.

Începuse să bată vântul, iar soarele se retrăgea în spatele arborilor. Umbre lungi, cenuşii se întindeau pe terenul fostei Citadele, iar în curând avea să se lase întunericul. Eram pregătit să stau acolo până în zori.

Susan spuse:

— Paul, hai să străbatem cam a treia parte din drum. El o să facă la fel.

— Dă-l în mă-sa. Nu l-am invitat eu aici.

— N-are nevoie de invitaţie. Crede-mă pe cuvânt. Hai.

Făcu un pas. La început am ezitat, apoi am luat-o din loc.

Susan mergea lângă mine. M-am oprit după vreo treizeci de paşi.

Colonelul Mang pricepu ideea şi făcu exact tot atâţia paşi spre noi. Toată treaba asta era foarte stupidă, însă bărbaţii devin nişte puşti când e vorba să-şi etaleze curajul.

Am făcut un pas nesigur spre colonelul Mang, el făcu la fel şi-am început să mergem unul către altul. Ne-am apropiat cam la zece metri şi javra aia mică se opri. M-am oprit şi eu.

Ne-am privit. Nu părea bucuros, deci eram cel puţin doi în situaţia asta. Susan zise:

— Haide, Paul. Ai reuşit. Să vedem ce vrea.

— Dă-l în mă-sa.

Cred că Mang nu mă auzise bine, fiindcă spuse:

— Bună seara, domnule Brenner.

Nu i-am răspuns. Susan se săturase de concursul de şicanări şi porni spre el. Vorbiră timp de un minut, dar eu n-o auzeam, aşa că nu ştiam în ce limbă conversau. Se întoarse către mine şi zise:

— Paul, de ce nu vii încoace?

Îmi făcu semn să mă apropii.

Ei bine, avusesem o zi teribilă – A Shau, Khe Sanh, Zona Demilitarizată şi-acum Quang Tri. Aveam creierul plin cu amintiri de război şi corpul saturat de hormoni masculini nesănătoşi. Aveam comportamentul urât al unui infanterist şi nu mai eram un turist la Saigon, ascultând tâmpeniile lui Mang; nu mi-ar fi trebuit mult ca să explodez. Dacă aş fi avut puşca mea M-16, i-aş fi putut doborî pe cei doi papagali înarmaţi înainte ca Mang să ajungă cu mâna la pistolul lui.

— Paul. Vino aici. Te rog.

Am răsuflat adânc şi-am făcut cei zece paşi până la locul în care stăteau Susan şi colonelul Mang. Nu ne-am salutat, dar l-am întrebat:

— Ce cauţi aici?

— Asta vreau să te întreb eu pe dumneata.

— Ţi-am spus că o să mă duc la Quang Tri ca să văd unde-am fost încartiruit. Aşa că nu mă întreba de ce mă aflu aici.

Mă privi o clipă şi mi-am dat seama că înţelesese că renunţasem la maniera directă, dar politicoasă de a-i vorbi. Îmi zise:

— Ei bine, ce-ai văzut? Nimic. Ţi-am spus, nu-i nimic aici. Bombardierele voastre au pustiit o întreagă provincie. Asta voiai să vezi? Arătă spre hectarele de pământ sterp din jur. Îţi place?

— Domnule colonel, ştii foarte bine de ce au distrus bombardierele provincia. De ce nu încerci să te împaci cu realitatea aşa cum încerc eu de când m-am întors?

— Realitatea e ceea ce spunem noi că e.

— Nu, realitatea e ceea ce s-a întâmplat. Masacrul de la Hue s-a întâmplat şi masacrul de-aici, de la Quang Tri, s-a întâmplat în 1968. Le-am văzut cu ochii mei. Şi da, şi masacrul de la My Lai s-a întâmplat. Cu toţii avem mâinile pătate de sânge. Împacă-te cu situaţia asta şi încetează să-mi mai arunci în faţă blestematul ăla de război. Nu l-am început eu, nici dumneata. Treci peste asta.

Nu fu de acord cu mustrarea, nici cu tonul vocii mele, dar îşi păstră calmul şi răspunse:

— N-a fost niciun masacru la Hue ori la Quang Tri. A fost lichidarea duşmanilor poporului. Masacrul a fost la My Lai.

— Ce vrei?

— Poţi să-mi spui de ce dumneata şi însoţitoarea dumitale încercaţi să contactaţi triburile din zona colinară?

— Te referi la Moi? La sălbatici?

— Triburile din zona colinară, domnule Brenner. Ce treabă ai cu ele?

— N-am nicio treabă cu ele.

— Domnul Loc spune altceva.

— Domnul Loc e un idiot.

Susan interveni şi spuse:

— Domnule colonel, din toată lumea vin turişti ca să vadă triburile băştinaşe din Vietnam. Noi am făcut la fel.

Colonelul o privi pe Susan o clipă, întrebându-se, sunt sigur, de ce răspundea o femeie în locul unui bărbat. Oamenii din ţara asta erau aşa de sexişti, încât mi-ar fi putut plăcea să stau aici. Mang zise, adresându-se nu lui Susan, ci mie:

— Ai dispărut din ochii domnului Loc de mai multe ori. Te-ai suit pe dealuri în Valea A Shau. Te-ai oprit la o aşezare tribală. Ai vorbit cu membri ai triburilor în piaţa din Khe Sanh.

— Şi ce dacă? Sunt turist.

— Da? Şi oamenii triburilor oferă tuturor turiştilor brăţări cum porţi dumneata la mână? Sau eşarfe Taoi cum poartă domnişoara Weber? Şi turiştii schimbă saluturi militare cu foştii mercenari ai americanilor?

M-am gândit la asta şi-am recunoscut că omul atinsese câteva puncte sensibile.

— Domnule colonel, cred că eşti excesiv de suspicios şi impresionabil în legătură cu montaniarzii.

— Aşa crezi? Dumneata nu trăieşti aici, domnule Brenner. Întrebă: N-ai vrea să-ţi explici acţiunile?

La drept vorbind, nu voiam. I-am spus colonelului Mang:

— Unde-i domnul Loc? Adu-l aici şi-o să discutăm chestiunea asta. Am adăugat, pentru a detensiona momentul: Am dreptul constituţional de-a mă confrunta cu acuzatorul meu.

Colonelul Mang zâmbi şi spuse:

— Din nefericire, domnul Loc a trebuit să plece pentru o vreme. Apoi întrebă: De ce te-ai dus în Valea A Shau şi la Khe Sanh?

Neprimind niciun răspuns, colonelul Mang continuă:

— Domnul Loc spunea că ai relatat multe istorii din război, domnule Brenner, şi niciuna n-avea legătură cu ocupaţia dumitale de bucătar.

— Domnul Loc nu vorbeşte engleza, domnule colonel.

— A, ba da. Iar dumneata ştii asta. I-ai spus-o de câteva ori.

— Corect. Atunci de ce m-aş fi învinuit singur în faţă lui, ştiind că înţelege engleza?

— Pentru că nu ştiai că este un agent al Ministerului Securităţii Publice.

— Fireşte că ştiam. Şi i-am spus-o.

— Nu mi-a menţionat aşa ceva.

Susan i se adresă colonelului Mang:

— Înseamnă că nu ţi-a spus adevărul. Din clipa în care l-am cunoscut am ştiut amândoi că e poliţist. Mă aflu în ţara asta de trei ani, domnule colonel, şi recunosc un agent secret atunci când îl văd.

Colonelul se uită atent la Susan, apoi îi zise:

— Eu vorbesc cu domnul Brenner. Se întoarse către mine şi spuse: Nu cred că ştiai…

Susan interveni cu asprime:

— Vorbesc cu *dumneata,* domnule colonel. Şi-o să-mi răspunzi mie.

Colonelul Mang se întoarse din nou către Susan.

— Poftim? Cred că n-am auzit bine.

— Nu? Atunci înţelege-mă aşa…

Începu să vorbească în vietnameză, aruncându-i o grămadă de vorbe grele şi eram sigur că Mang era pe cale s-o plesnească. Pe urmă ar fi trebuit să-l lovesc eu şi gorilele înarmate ar fi traversat în fugă terenul şi, cât ai zice peşte, eu i-aş fi pus pistolul la tâmplă colonelului şi ne-am fi aflat în impas tot restul nopţii ori am fi avut un schimb de focuri sau cine mai ştie ce. Asta nu era bine. Dar am lăsat-o pe Susan să-şi verse năduful.

Amândoi se înfierbântară zdravăn. Mă întrebam ce se întâmplase cu preocuparea ei de a-i salva reputaţia colonelului Mang. Mă amuză să văd pacifiştii luând-o razna şi încercând să pornească al treilea război mondial. Am observat şi că gorilele înarmate erau atente şi urmăreau scena. Nu puteau auzi mare lucru de la distanţa aia, dar recunoşteau o femeie nervoasă, mai ales dacă erau însuraţi. Partea bună era că Susan şi colonelul continuau să vorbească – ori să ţipe. Dacă Mang ar fi tăcut, am fi avut o problemă.

Trebuia să calmez situaţia, aşa că i-am spus lui Susan:

— În regulă. *Im lang. Fermez la bouche.* Taci. Ajunge.

Ea tăcu. Colonelul era foarte montat şi, chiar dacă nu venise acolo să ne aresteze, acum se gândea la asta, mai ales că gorilele îl văzuseră luat la rost de căţeaua aia americană.

Mang se calmă şi se întoarse către mine. Îmi spuse, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat:

— Nu cred că ştiai că domnul Loc e agent al Ministerului Securităţii Publice.

— Îţi par un prost?

Colonelul Mang rezistă tentaţiei de a-mi răspunde: „Da, îmi pari un prost. Altfel de ce te-ai afla aici?” În schimb zise:

— Dacă eşti aşa isteţ, de ce-ai vorbit atât de liber despre luptele la care-ai luat parte în prezenţa domnului Loc, după ce mie îmi spuseseşi că ai fost bucătar?

— Evident, n-am fost bucătar. Am fost infanterist.

— De ce m-ai minţit?

Pentru că aşa îmi ziseseră deştepţii de la Washington. I-am răspuns politicos:

— N-aveam niciun motiv să te supăr, domnule colonel, spunându-ţi că am luptat împotriva compatrioţilor dumitale.

— Da? Dar ai minţit.

— Am minţit. Am ucis soldaţi nord-vietnamezi şi-ai Viet-Congului aici, în oraşul Quang Tri şi în jurul lui, la Khe Sanh, în Valea A Shau şi mai jos, la Bong Son. Şi ce dacă? Şi dumneata ai fost combatant şi mi-ai ucis compatrioţii. Era vreme de război. Pentru asta eram plătiţi. Am închis subiectul. N-ai venit aici ca să-mi spui că ai descoperit că eu am fost soldat combatant. Ce vrei?

— Ţi-am spus. Vreau să ştiu ce treabă ai cu oamenii triburilor.

— Niciuna.

— Atunci de ce te-ai dus în zona colinară?

Individul ăsta era greu de cap ori paranoic. Probabil şi una, şi alta. I-am zis:

— M-am dus în Valea A Shau şi la Khe Sanh ca să revăd locurile unde-am luptat. Credeam că ne-am înţeles.

El se gândi puţin şi răspunse:

— Poate minciuna e că n-ai fost niciodată încartiruit în locurile alea, dar te-ai dus acum acolo ca să iei legătura cu oamenii triburilor în numele guvernului dumitale şi foloseşti scuza că vizitezi locurile unde-ai luptat când, de fapt, dumneata n-ai luptat acolo. În realitate te interesează triburile din zona colinară.

Mi-a trebuit o secundă ca să pricep logica asta. Se părea că Mang avea în minte faptul că nu puneam la cale nimic bun, aşa că trebuia să potrivească ceea ce ştia cu ceea ce bănuia. De fapt, eu *nu* puneam la cale nimic bun, dar el era departe de adevăr. La urma urmei, nici nu trebuia să fie mai aproape; orice învinuire cu caracter penal m-ar fi trimis la închisoare în ţara asta.

Am aplicat logica proprie şi-am spus:

— Dacă aveam nevoie de un pretext ca să mă duc în zona colinară, de ce nu ţi-aş fi spus la aeroportul Tan Son Nhat că mă interesau, să zicem, arborii şi viaţa animalelor sălbatice? Pricepi?

— De fapt, dumneata mi-ai zis că nici măcar nu erai sigur că o să te duci la fosta dumitale bază militară de la An Khe, care se află în regiunea deluroasă şi unde sunt multe triburi. De ce ascundeai treaba asta?

— Să ascund *ce?* N-am fost deloc la An Khe.

— Dar ai fost în alte zone deluroase.

Tipul ăsta îmi dădea dureri de cap şi-am văzut că şi Susan îşi pierduse răbdarea cu paranoia lui Mang şi stupizenia în legătură cu oamenii triburilor.

Colonelul îmi spuse:

— Ai auzit, desigur, de FULRO.

— Am aflat despre ei la Muzeul Crimelor Americane de Război. Am văzut fotografia cu execuţiile în masă ale oamenilor triburilor. Apropo, asta-i deranjează pe turişti.

— Da? Intenţia a fost de a da o lecţie.

— De ce nu i-aţi dus pur şi simplu pe oamenii triburilor în tabere de reeducare, ca să-i învăţaţi să fie cetăţeni fericiţi? De ce a trebuit să-i împuşcaţi?

El se uită la mine şi mă informă:

— Duşmanilor statului care depun armele li se oferă ocazia de-a se reeduca în şcoli speciale. Duşmanii care sunt capturaţi cu arme asupra lor sunt împuşcaţi. Adăugă: Orice persoană, înarmată

sau nu, care ia legătura cu insurgenţii înarmaţi e, de asemenea, împuşcată. Se uită la mine, pe urmă la Susan şi întrebă: Înţelegeţi?

Sigur că înţelegeam. Noi făcusem acelaşi lucru în 1968, aşa că nu-i puteam ţine colonelului Mang o prelegere despre aplicarea corectă a legii, vina de a fi complice sau dreptul de-a purta arme. Totuşi, era timpul să închei subiectul ăsta. L-am privit în ochi şi i-am zis:

— Domnule colonel, mă acuzi că sunt spion?

— Încerc să descopăr adevăratul motiv al vizitei dumitale în ţara mea.

Păi, şi eu încercam acelaşi lucru. Dar colonelul Mang nu mă putea ajuta. I-am spus:

— Cu siguranţă că ai ceva mai bun de făcut în timpul sărbătorii Tet. Poate că familia dumitale s-ar bucura să te vadă.

Nu-i plăcu deloc remarca şi zise:

— Nu te priveşte pe dumneata, domnule Brenner, ce fac eu. Dar pentru informarea dumitale o să-ţi spun că am fost acasă, iar acum am venit să vorbim.

— Îmi pare rău că ai bătut atâta drum pentru nimic, domnule colonel.

— N-aş fi bătut atâta drum pentru nimic, domnule Brenner.

Asta suna de parcă aveau să urmeze şi alte neplăceri.

— Domnule colonel, eu nu reacţionez prea bine la ameninţări subtile. S-ar putea să ţi se pară incredibil, dar în ţara mea, cum îţi spuneam, un cetăţean poate refuza să răspundă întrebărilor unui poliţist şi are dreptul de a tăcea. Poliţistul are atunci de ales între a-l aresta pe suspect sau a-i da drumul. Prin urmare, dacă ai venit aici să mă arestezi, fă-o acum. Altfel voi pleca.

Probabil că Mang nu mai fusese instruit în privinţa limitelor puterii poliţiei, aşa că făcu propria lui alegere, care nu era niciuna din cele de mai sus. Îmi spuse:

— Dacă răspunzi sincer la întrebările mele, dumneata şi însoţitoarea dumitale puteţi pleca.

M-am uitat la Susan, care dădu din cap. Faptul că venise cu mine avea, cum spuneam, avantaje şi dezavantaje, iar acum era un dezavantaj. Dacă aş ajunge la închisoare şi aş fi interogat, eu m-aş descurca. Dar dacă Mang hotăra s-o arunce şi pe Susan la zdup, aş avea o problemă serioasă.

Colonelul zise:

— Domnule Brenner, mai am câteva întrebări pentru dumneata. Îmi dai voie?

Am dat din cap.

El zâmbi şi-mi spuse:

— Te rog să-mi descrii relaţia dintre dumneata şi doamna prezentă aici.

— Ne-am cunoscut la Saigon – oraşul Ho Şi Min – şi-acum călătorim împreună.

— Da? încotro?

— Spre Hanoi.

— A, da. Spre Hanoi. Şi unde mergeţi între Hue şi Hanoi?

— Cred că ţi-am mai spus, domnule colonel. Pe ţărmul mării, în nord.

— A, da. Voiai să vezi cum trăiesc şi muncesc oamenii din fostul Vietnam de Nord, cum îi numeşti dumneata.

— Asta am spus.

— Şi cum ai de gând să ajungi la Hanoi?

— Nu ştiu. Ai vreo sugestie?

— Ai putea veni cu mine. Eu am maşină cu şofer.

— Oferta dumitale e foarte amabilă, dar n-aş vrea să te abaţi din drum.

— Şi eu merg acolo. Familia mea locuieşte lângă Hanoi.

— Înţeleg. Deci, presupun că ne vom vedea din nou la Hanoi.

— Poţi fi sigur de asta, domnule Brenner.

— De-abia aştept. Poate ne întâlnim la ambasada ţării mele.

— Poate că nu. Scoase o ţigară şi o aprinse.

Susan îl imită şi-l întrebă sarcastic:

— Doreşti o ţigară?

El o ignoră, ceea ce era un mare progres după un concurs de ţipete. Omul învăţa repede. Trase un fum şi-mi spuse:

— Aşadar, călătoreşti de-a lungul coastei până la Hanoi?

— Cum altfel aş putea ajunge acolo?

— Păi, ai putea merge prin zona colinară, către Laos, apoi să te întorci spre Hanoi pe lângă Râul Roşu. E foarte pitoresc.

— Pe-acolo sunt triburi de băştinaşi?

El zâmbi, dar nu răspunse.

Avusesem parte de prea multă distracţie pentru o singură zi. Era frig şi aproape întuneric, aveam nevoie de un scotch, iar eu mă jucam de-a şoarecele şi pisica cu geamănul asiatic şi rău al lui Sherlock Holmes, într-un loc unde fusese comisă o crimă, în vreme ce soldaţi şi civili mureau cu miile în jurul locului faptei. *Ăsta* era motivul pentru care mă aflam aici, şi tipul din faţa mea încerca să-mi pună în cârcă o infracţiune majoră. De-abia aşteptam să-l văd pe Karl şi să râdem copios de chestia asta.

Colonelul Mang reveni la subiectul vieţii mele amoroase, spunându-mi:

— Deci dumneata şi domnişoara Weber călătoriţi ca doi prieteni. Corect?

— După cum ştii deja, împărţim acelaşi pat.

El afişă o expresie de falsă surpriză:

— Dar aţi luat camere separate la Nha Trang şi acum la Hue. Şi totuşi împărţiţi acelaşi pat. Ce extravaganţă.

— Americanii sunt extravaganţi în legătură cu proprietatea şi bunul-gust.

— De fapt, vă permiteţi să faceţi orice, pe urmă încercaţi să pretindeţi că sunteţi oameni simpli şi virtuoşi. Mi se pare că asta se numeşte ipocrizie. Corect?

— E o remarcă foarte bună, domnule colonel. Acum pot să-ţi spun ceva despre vietnamezi? Sunt singurii oameni pe care i-am văzut venerând dolarul american mai mult decât americanii.

— Mă insulţi pe mine şi îmi insulţi ţara, domnule Brenner.

— Dumneata m-ai insultat, colonele Mang.

Trase din ţigară şi zise:

— Poate că ar trebui să revenim la treburile noastre.

Se uită la Susan şi-i spuse ceva în vietnameză. Pe ea n-o încântă întrebarea şi-i răspunse sec.

Eu am protestat:

— Conversaţia asta se va purta în engleză.

Susan îmi zise:

— M-a întrebat dacă femeile americane au obiceiul să se culce cu bărbaţi pe care de-abia i-au cunoscut. I-am spus că e o întrebare jignitoare.

L-am întrebat pe colonelul Mang:

— Ofiţerii vietnamezi au obiceiul să insulte femeile?

— Încerc să determin natura reală a relaţiei voastre.

— De ce? Nu e treaba dumitale.

— Cred că este. Ştii, desigur, că prietena dumitale, prezentă aici, făcea amor cu şeful staţiei CIA din oraşul Ho Şi Min.

Am răsuflat adânc şi-am răspuns:

— Ştiu că avea un prieten.

— Da? Şi-l cunoşti. Mi-ai spus chiar dumneata. Domnul Bill Stanley. Şeful staţiei CIA pentru tot sudul Vietnamului.

Dintre toate numele pe care le puteam invoca atunci când i-am spus lui Mang cine-mi rezervase bilet de tren pentru Nha Trang, eu îl alesesem pe cel al afurisitului tip de la CIA. Dar aşa se întâmplă atunci când boşii de la Washington hotărăsc că nu-i nevoie să ştii ceva ce-ar trebui să ştii.

— Domnule Brenner, de ce te culci cu prietena prietenului dumitale?

— Despre Bill Stanley ştiu doar că e funcţionar la Bank of America.

— Da? Deci nu ştiai că prietenul dumitale e şeful staţiei CIA?

— Dumneata spui asta, şi nu e prietenul meu.

— Dar spuneai că aţi fost colegi de facultate. La Princeton.

I-am aruncat o privire lui Susan, care părea încurcată.

Într-o zi, remarcile mele frivole aveau să-mi aducă necazuri; de fapt, ziua aia sosise. I-am replicat colonelului Mang:

— Cum puteam fi colegi când el e cu cel puţin zece ani mai tânăr ca mine?

— Asta mă întrebam şi eu, domnule Brenner.

— Ei bine, făceam o glumă.

— Care-i gluma?

— E greu de explicat. Domnule colonel, nu-l cunosc pe Bill Stanley şi nu e prietenul meu.

— Dar *este* agent CIA. E perfect în regulă. CIA ştie cine e ofiţerul nostru de informaţii de la ambasada Vietnamului din Washington. Nu poţi ascunde aşa ceva. De fapt, domnul Stanley n-are nicio legătură cu Bank of America şi e funcţionar consular la serviciul de dezvoltare economică. Sigur, nu asta e ocupaţia lui reală, dar asta-i conferă imunitatea diplomatică de care are nevoie ca să-şi desfăşoare cealaltă activitate. Şi totuşi dumneata, domnule Brenner, prietenul lui, nu cunoşti acest aspect. E uimitor.

Într-adevăr uimitor. Iar colonelul Mang era ceva mai isteţ, mai sarcastic şi mai ironic decât îl crezusem.

— Ce să mai cred, domnule Brenner?

M-am uitat la Susan, care părea puţin neliniştită. Putea fi supărată fiindcă folosisem numele lui Bill Stanley, dar era probabil şi mai supărată pentru felul în care fusese tratată întreaga chestiune.

— Domnule Brenner, ce să mai cred?

— Nu-l cunosc pe Bill Stanley.

— Dar mi-ai spus că-l cunoşti.

— Am minţit.

— De ce?

— Ei bine, o să-ţi zic de ce. Domnişoara Weber mi-a rezervat bilet pentru Nha Trang, dar nu voiam să pomenesc numele ei. *Biet?*

— Nu, nu înţeleg. De ce-ai fi făcut asta?

— Uite ce e, domnule colonel, dacă aş fi ştiut că Bill Stanley e agent CIA, de ce i-aş fi pomenit numele într-o conversaţie cu dumneata?

— Asta încerc să stabilesc, domnule Brenner.

— În regulă. Ei bine, răspunsul e: nu-l cunosc pe Bill Stanley, nici pentru cine lucrează şi nu cunosc pe nimeni la Saigon, dar mi-am amintit că domnişoara Weber a pomenit numele lui şi locul unde lucrează, aşa că ţi-am dat acest nume în loc să ţi-l spun pe-al ei.

— Dar *de ce?* N-ai răspuns la întrebarea asta.

— Răspunde dumneata pentru mine.

— Cum aş putea? Dumneata trebuie să răspunzi.

— Bine… Nu voiam sub nicio formă ca numele domnişoarei Weber să intre în atenţia poliţiei, oricât de neutru ar fi fost contextul. Ea trăieşte aici, iar eu nu intenţionam să-i compromit afacerile. Sper că înţelegi.

— Poate. Dar nu înţeleg legătura dumitale cu domnul Stanley.

— *Nu* există nicio legătură. *Idiotule.*

— Ba există. Te culci cu prietena lui. Zâmbi.

Detestam să admit asta, însă tipul era aproape la fel de priceput şi sarcastic ca şi mine când îmi exercitam profesiunea. I-am spus:

— Răspunde dumneata la întrebarea mea. Dacă aş fi ştiut ori bănuit că Bill Stanley e agent CIA, de ce-aş fi pomenit numele lui? Voi răspunde eu în locul dumitale, domnule colonel. Nu ştiam, şi nici acum nu ştiu. Şi de ce te-aş crede că omul e agent CIA?

— Într-adevăr, de ce? Se uită la Susan şi-o întrebă: Ştii că bărbatul cu care te culcai e agent CIA?

— De ce mi-ar fi spus?

— Americanii au obiceiul foarte enervant de-a răspunde la o întrebare cu alta.

Susan întrebă:

— De ce e enervant?

Colonelul Mang îşi pierdea răbdarea cu Susan, care putea fi într-adevăr iritantă. Făcu un pas spre ea, iar eu am făcut un pas către el. Ne-am oprit amândoi şi-am rămas nemişcaţi, dar pregătiţi să acţionăm.

În cele din urmă, colonelul Mang se întoarse iarăşi spre mine, aprinse altă ţigară fără să-i ofere una şi lui Susan, pe urmă îmi zise:

— Deci nu-l cunoşti pe domnul Stanley.

— Nu.

— Dar ai vorbit cu el în faţa catedralei catolice din Ho Şi Min.

— Ăla era Bill Stanley?

— Ştii bine că ăla era, domnule Brenner. Nu te juca cu mine.

— I-am fost prezentat pentru prima oară lui Bill Stanley în faţa catedralei, am stat de vorbă vreo trei minute, după cum ştii, şi de-atunci nu ne-am mai văzut, nici n-am mai vorbit.

— Aşa spui dumneata. De ce te-aş crede? M-ai minţit în legătură cu activitatea dumitale din timpul războiului, te-ai întâlnit cu un agent CIA, manifeşti un interes prea mare pentru locuitorii zonei colinare, eşti confuz în privinţa itinerarului şi mi-ai spus că te duci singur la Nha Trang, dar n-a fost aşa. Te-ai dus acolo cu prietena unui agent CIA. Câte alte minciuni mi-ai mai spus?

— Două sau trei.

— Da? Care?

— Cred că ţi-am spus cât de bine condus şi prosper pare Vietnamul. De fapt, nu e deloc aşa. Oamenii sunt nefericiţi şi toţi cei pe care i-am

întâlnit în sudul ţării detestă Hanoiul. La Saigon sunt mai multe prostituate şi proxeneţi decât atunci când am fost eu aici, i-aţi tratat foarte urât pe foştii militari sud-vietnamezi, ştiu că le-aţi profanat mormintele, iar pe supravieţuitori i-aţi transformat aproape în sclavi şi eu, ca fost militar, consider asta ceva dezonorant şi jignitor şi-aşa ar trebui să gândeşti şi dumneata. Guvernul de la Hanoi nu are legitimitate şi nu e sprijinit de voinţa poporului. Acum, domnule colonel, ai aflat adevărul adevărat, nu ceea ce spui ori crezi dumneata că e adevărul.

Mang nu se uita la mine. Privea în zare şi fierbea în sinea lui. Avea într-adevăr o expresie ciudată, iar umerii îi tresăltau. Nu ştiam dacă va leşina, va plânge, va scoate pistolul, îmi va cere azil politic în America sau altceva. Eram pe cale să-i sugerez poziţia lotusului, însă el părea să-şi păstreze controlul.

Răsuflă adânc şi se trezi brusc din transă ori ce-o fi fost aia. Îşi drese glasul şi continuă de parcă nu s-ar fi aflat în pragul unei crize nervoase. Mă întrebă pe un ton plat:

— Domnule Brenner, Serviciul de Imigrări al Poliţiei din Hue m-a informat că ai luat un autobuz de la Nha Trang până la Hue. Corect?

Cugetă câteva clipe, apoi continuă:

— Ai plecat din Nha Trang la începutul după-amiezii şi-ai ajuns la Hue seara, înainte de miezul nopţii. Aşa e?

— Cam aşa.

— Înţeleg.

Simulă că digeră informaţia şi un aer de perplexitate, aproape de îngrijorare, îi străbătu faţa, de parcă îl sâcâia ceva. Cunosc aerul ăla pentru că mai toţi anchetatorii îl folosesc. Colonelul Mang spuse:

— Ofiţerul de la secţia de poliţie din Hue zicea că ai spus că ai călătorit singur. E corect?

Mi-am dat seama că dacă întrebările astea ne-ar fi fost puse mie şi lui Susan, separat, s-ar fi putut

să dăm răspunsuri diferite:

— N-am spus că am călătorit singur. De fapt, ofiţerul nici nu m-a întrebat asta. Dar probabil că dumneata l-ai întrebat, iar el, ca toţi subordonaţii din lume, a inventat un răspuns.

— Atunci presupun că trebuie să-l întreb din nou. Îmi zise: Deci dumneata şi cu domnişoara Weber aţi călătorit împreună.

— Corect.

— Cu autobuzul.

— Corect.

— Şi unde-aţi tras când aţi sosit la Hue?

— La un mini-motel…

— A, da. Asta mi s-a spus şi mie. Zâmbi şi-mi zise: Ofiţerul de poliţie a avut impresia că ţi-ai petrecut noaptea cu o prostituată. Se uită la Susan, pe urmă din nou la mine şi spuse: Dar trebuie să fi înţeles greşit descrierea dumitale.

— Poliţistul din Hue, ca şi domnul Loc, trebuie să înţeleagă mai bine engleza dacă vor să interogheze ori să tragă cu urechea la vorbitorii de limbă engleză. Nu eşti de acord?

Probabil că era, dar îmi spuse:

— Sper că engleza mea te mulţumeşte. Eu înţeleg bine engleza, dar nu şi răspunsurile dumitale.

— Eu le înţeleg.

— Să-ţi pun o întrebare simplă. Cum se numea mini-motelul unde-ai petrecut noaptea cu domnişoara Weber?

— Nu ştiu. Astea au şi nume?

— Au de obicei numele străzii unde se află. Asta te ajută?

— Nu.

Se uită la Susan.

— Dumneata îţi aminteşti numele motelului?

— Nu.

Continuă s-o privească şi spuse:

— Sunt mai degrabă surprins, domnişoară Weber, că dumneata, care eşti în Vietnam de trei

ani, te-ai putut duce într-un asemenea loc.

— Domnule colonel, când eşti obosit, dormi oriunde.

— Serios? Se întoarse către mine: Şi-aţi fost la hotelul Century Riverside când aţi sosit la Hue, ca să vedeţi dacă aveau camere libere?

— Nu.

— De ce nu? Aţi fi constatat, ca şi mine, că aveau camere libere.

— Am un buget limitat. Mini-motelul era foarte ieftin.

Nu mă crezu deloc şi nu l-am învinuit pentru asta.

— Domnule Brenner, spui că ai sosit la Hue vineri seara şi nu te-ai obosit să verifici dacă hotelul dumitale, alt hotel pentru occidentali sau măcar o casă de oaspeţi ar putea avea o cameră liberă. În schimb, susţii că ai plecat din staţia de autobuz la un mini-motel frecventat aproape în exclusivitate de prostituate şi proxeneţi şi-ai luat o cameră acolo, dar nu-ţi aminteşti numele lui. A doua zi, la ora 12.35, te-ai cazat singur la Century Riverside, apoi, după vreo douăzeci de minute, domnişoara Weber a sosit şi-a cerut o cameră. La un moment dat, v-aţi întâlnit în salonul hotelului şi după o vreme v-aţi retras în camerele voastre… sau în camera dumitale. Am înţeles greşit?

— Da.

— Şi totuşi, nimic din toate astea nu mi se pare logic. Poate reuşeşti să-mi explici.

— Domnule colonel, domnişoara Weber şi cu mine avem o idilă clandestină. Înţelegi? Încercăm să evităm o confruntare cu domnul Stanley şi asta explică toate acţiunile noastre.

Colonelul Mang credea altceva. Spuse:

— Nu sunt mai puţin nedumerit, domnule Brenner, dar dă-mi voie să continuu. Se uită din nou la Susan şi la mine, apoi zise: Sunteţi un cuplu frumos. Genul de oameni greu de uitat. Aşa că am cerut poliţiei din Nha Trang să-i interogheze pe cei

doi şoferi care au condus autobuzele de la prânz şi de la ora unu. Niciunul nu-şi aminteşte de vreun cuplu de occidentali între două vârste care să fi călătorit în vreun autobuz. De fapt, în afară de câţiva excursionişti cu rucsacuri, cele două autobuze au fost pline doar cu vietnamezi. Făcu o pauză. Mi se pare ciudat să fi călătorit cu autobuzul.

— Nu exista alt mijloc de transport disponibil, şi dumneata ştii asta. M-am aflat în autobuzul care a plecat la ora unu de la Nha Trang la Hue şi repet, domnule colonel, cineva ţi-a dat informaţii greşite.

— Da? Cam multe informaţii greşite. De la persoane diferite. Se uită la Susan şi-o întrebă: Şi dumneata ai fost în autobuzul ăla?

— Da.

Se gândi o vreme, ori se prefăcu, pe urmă zise:

— Din nefericire, eu am crezut informaţia greşită primită de la şoferii de autobuz – că n-aţi fost în maşinile lor – şi-am continuat cercetările. I-am întrebat pe cei de la Vidotour dacă vreunul din voi a închiriat o maşină cu şofer, iar ei m-au informat că nu aţi făcut-o. Ei păstrează evidenţe foarte exacte, aşa că, desigur, informaţia asta era corectă. Pe urmă am început să-i verific pe agenţii particulari de turism. Se uită la mine şi întrebă: Şi ştii ce-am descoperit?

N-am răspuns întrebării retorice. De fapt, mă îndoiam că Mang reuşise să contacteze pe cineva în perioada sărbătorii.

Colonelul continua să mă privească şi niciunul din noi nu făcea vreo mişcare. În cele din urmă spuse:

— Nimic. Dar continuăm cercetările la Nha Trang.

N-am zis nimic, iar el adăugă:

— Cred, domnule Brenner, că dumneata şi domnişoara Weber aţi ajuns la Hue cu un microbuz particular sau mai degrabă cu o maşină particulară cu şofer. Cred că instrucţiunile mele pentru

dumneata au fost clare. Nu trebuia să călătoreşti cu mijloace de transport particulare.

Simţeam nevoia să reacţionez şi-am spus:

— Domnule colonel, cred că m-am săturat de întrebările dumitale, de suspiciunile şi sarcasmul dumitale. Nu ştiu ce scop urmăreşti, dar eu voi pleca de la Hue direct la Hanoi şi-o să depun o plângere oficială la ambasada americană, pe urmă o să părăsesc ţara. Şi când o să ajung la Washington, o să depun o plângere direct la Departamentul de Stat. Atitudinea dumitale e inacceptabilă şi nejustificată.

El nu părea îngrijorat de ce-i spusesem; era sigur că mă avea cu ceva la mână şi se arăta mai încrezător:

— Cred că o să descopăr că ai închiriat o maşină cu şofer ca să te ducă la Hue şi că te-ai oprit undeva pe timpul nopţii, şi poate că te-ai abătut de la drumul direct spre Hue. Când o să-l găsesc pe şoferul ăla, o să-l întreb ce-ai făcut, pe cine-ai văzut sau cu cine te-ai întâlnit pe drum. Asta, sigur, dacă nu cumva vrei să-mi spui dumneata acum.

— Nu mai am ce să-ţi spun.

— Ei bine, eu mai am să-ţi zic câte ceva. Aprinse altă ţigară şi spuse: Poliţistul cu care-ai vorbit la Hue m-a informat că ai fost foarte necooperant.

Nu i-am răspuns.

— Spunea că ai încercat să părăseşti biroul fără permisiunea lui.

N-am rezistat să nu-i răspund:

— Nu doar am încercat, chiar am făcut-o şi el nu m-a oprit.

Colonelul Mang păru puţin surprins. Era clar că subordonaţii lui îi spuneau tot ce voiau ei. Ciudat, bănuiam că mă credea pe mine şi nu pe ei, ceea ce poate că nu-i chiar aşa de ciudat; într-un stat poliţienesc, toată lumea e îngrozită de adevăr.

Mang îmi zise:

— Cred că dacă te-ai pune în situaţia mea, ai înţelege că întrebările şi suspiciunile mele sunt întemeiate. Există numeroase elemente din ceea ce voi numiţi dovezi circumstanţiale care sugerează că scopul venirii dumitale aici nu e turismul. Pe urmă mai sunt şi minciunile pe care mi le-ai spus şi pe care încerci acum să le corectezi.

— Cred, domnule colonel, că alţii te-au minţit, te-au indus în eroare ori au făcut presupuneri neîntemeiate. Dacă aş fi poliţist, m-aş întoarce şi i-aş interoga din nou pe toţi şi-aş vedea dacă am lansat acuzaţii pe nedrept. *Biet?*

Se întoarse spre Susan, care-i spuse ceva în vietnameză. El dădu din cap şi se uită din nou la mine.

— Interesantă expresie. Dar eu nu sunt un fraier.

M-am abţinut să-i răspund.

El zise:

— După conţinutul faxurilor trimise de domnul Stanley domnişoarei Weber la Grand Hotel, am avut impresia că idila voastră nu e tocmai clandestină.

— De-aceea încercăm să-l evităm pe domnul Stanley.

— Da? Şeful staţiei CIA e atât de stupid încât credeţi că-l puteţi evita stând o noapte la un mini-motel, pe urmă cazându-vă la un hotel pe care-l folosesc aproape toţi occidentalii? Apoi adăugă: Aş fi crezut că încercaţi să-l evitaţi pe domnul Stanley dacă aţi fi rămas în continuare la mini-motelul din Hue, unde nu se cere paşaport sau viză.

— Aşa e. Ar fi trebuit să facem asta. Altceva?

— Da. De unde ştie prietena dumitale, Kay, de legătură cu domnişoara Weber? Şi de ce te avertizează în privinţa acestei legături?

— De ce nu încetezi să-mi citeşti corespondenţa?

— E meseria mea, domnule Brenner. Răspunde la întrebare.

— I-am trimis un fax de la Nha Trang, în care i-am vorbit despre noua mea aventură, şi cred că e geloasă. Presupun că ştii câte ceva despre femei, aşa că înţelegi. În plus, întrebarea dumitale e alt exemplu de acuzaţie nefondată.

— Da? Atunci să-ţi pun o întrebare despre răspunsul pe care i l-ai trimis lui Kay: „Dacă dormi cu duşmanul, ştii unde se află în timpul nopţii”.

Se uită la Susan, pe urmă la mine şi mă întrebă:

— Deci doamna asta e duşmanul la care te refereai?

— E o expresie idiomatică. N-ar trebui să iei în sens propriu toate expresiile englezeşti pe care le auzi ori le citeşti.

— Da? Ei bine, îţi mulţumesc, domnule Brenner, pentru lecţia asta.

— Cu multă plăcere. Şi nu-mi mai citi corespondenţa.

— O găsesc interesantă. Mai spuneai în răspunsul dumitale către Kay… stai să-mi amintesc… Recită ultimul paragraf cuvânt cu cuvânt: „Într-adevăr, umbrele lungi al trecutului se întind şi-acum de-aici până acolo, dar umbrele din mintea şi inima mea se estompează, aşa că, dacă n-o să ai veşti de la mine o perioadă îndelungată, să ştii că am găsit ce căutam şi că n-am niciun regret personal în privinţa acestei călătorii. Dragostea mea lui C.”

Nu m-am uitat la Susan, dar continuam să-l privesc pe colonelul Mang. Nu mă deranja prea mult că încerca să-mi pună în cârcă o infracţiune gravă, dar îmi făcea viaţa amoroasă mai dificilă decât era deja.

Mang întrebă:

— De ce n-ar avea Kay veşti de la dumneata o perioadă îndelungată? Şi ce anume căutai aici şi-ai găsit?

— Am găsit pacea lăuntrică şi fericirea.

— Da? Unde? La Khe Sanh? În Valea A Shau? La Hue? Aici?

— Îmi tulburi karma, domnule colonel. Schimbă subiectul.

— Nu-ţi place niciunul dintre ele.

— Mai încearcă.

— Poate ar trebui să încerc la sediul poliţiei din Hanoi.

— Foarte bine. Să mergem.

Nu prea înţelegea cacealmalele şi păru surprins. Îşi drese glasul şi spuse:

— La timpul potrivit, domnule Brenner.

Mi-am potrivit ceasul.

— Te reţin de la o întâlnire? întrebă el.

— Mă reţii de la cină.

Ignoră replica mea şi-o întrebă pe Susan:

— Eşti căsătorită cu alt american?

— De ce nu-mi verifici cererea de viză?

— Am făcut-o. Acolo afirmai că eşti necăsătorită.

— Atunci ăsta-i răspunsul.

El adăugă:

— Şi pare să nu existe urme ale unui soţ în apartamentul dumitale. Zâmbi.

Susan îl privi cu atenţie. Ea era femeia care făcuse aproape o criză când îşi dăduse seama că-i umblase cineva în camera de hotel de la Nha Trang. Acum afla că Mang îi percheziţionase apartamentul. Răsuflă adânc şi-i spuse ceva în vietnameză. Era o frază scurtă, rostită cu voce blândă, dar orice-ar fi zis, faţa colonelului Mang se crispă de parcă l-ar fi sodomizat cineva. Eu cerusem ca discuţia să se poarte în engleză, dar uneori trebuie să foloseşti limba maternă a cuiva ca să-i spui: „Du-te-n mă-ta, idiotule”.

M-am uitat la colonelul Mang, care se gândea fără îndoială la vremurile când ne-ar fi putut interoga separat, cu ajutorul şocurilor electrice aplicate organelor genitale şi sânilor.

Mă aşteptam să mă întrebe despre ajunul Anului Nou petrecut la familia Pham sau despre întâlnirea cu domnul Anh, duminică, în prima zi a Anului Nou, dar el nu o făcea, ceea ce mă îngrijora mai mult decât dacă ar fi făcut-o. Mi-a trecut prin minte că, dacă Mang era *foarte* isteţ, ar fi putut să-mi lase intenţionat impresia că lansa acuzaţii false în legătură cu FULRO. De fapt, ar fi putut şti câte ceva despre adevărata mea misiune, deşi n-avea cum – decât dacă-l arestase pe domnul Anh.

Chiar îmi doream să mă întrebe despre zilele de sâmbătă şi duminică, în schimb, el aduse în discuţie un subiect mult mai grav. Se uită ţintă la mine şi îşi jucă atuul:

— Până la urmă o să descoperim cum ai călătorit de la Nha Trang până la Hue. O să descoperim şi dacă ai cunoştinţă de un accident de automobil petrecut pe Autostrada Unu, lângă Nha Trang, în care au fost ucişi doi ofiţeri de poliţie.

L-am privit drept în ochi şi-am spus:

— Domnule colonel, nu ştiu despre ce dracu' vorbeşti. Dar mi-ai adus deja o grămadă de acuzaţii, de la încălcări ale itinerarului la infracţiuni sexuale, spionaj, legături cu FULRO şi-acum ceva despre un accident de automobil. Asta-i scandalos. N-o să mai stau nicio clipă aici să te ascult.

Am luat-o pe Susan de braţ şi ne-am îndepărtat. Colonelul Mang strigă:

— Stop! Nu mai face niciun pas!

Am lăsat braţul lui Susan şi-am pornit direct spre colonelul Mang, oprindu-mă foarte aproape de el.

Ne-am privit în ochi şi mi-a spus cu voce calmă:

— Aş putea să vă împuşc pe amândoi, aici şi-acum, şi să vă arunc cadavrele în şanţul ăla, să le mănânce câinii.

— Ai putea încerca. Dar ar trebui să scoţi foarte repede arma dacă vei sta aşa aproape de mine.

Colonelul Mang făcu un pas înapoi, iar eu unul spre el. Am dus mâna la pistol şi Susan ţipă:

— Nu!

Strigă ceva în vietnameză, alergă spre noi şi-mi înşfăcă braţul, încercând să mă îndepărteze de Mang.

M-am uitat peste umărul colonelului şi-am văzut cele două gorile traversând în fugă terenul pustiu. Acesta, auzind zgomotul alergării din spatele lui, le făcu semn celor doi să se oprească, iar ei se conformară.

Continuând să se retragă, ne zise amândurora:

— Aţi ameninţat un ofiţer al Republicii Socialiste şi pentru asta v-aş putea aresta şi trimite la închisoare pentru zece ani. Se uită la Susan. E corect?

— N-ai nevoie de scuze ori învinuiri, şi ştii asta.

— Te afli în ţara asta de prea multă vreme, domnişoară Weber. Poate că ar fi timpul să pleci.

— Voi pleca atunci când voi fi gata de plecare.

— Vei pleca când te voi da eu afară din ţară.

— Dă-i drumul, încearcă.

— De fapt, domnişoară Weber, poate că e timpul ca toată compania dumitale să plece.

Ea schiţă un zâmbet afectat şi spuse:

— Compania mea, domnule colonel, are mai multă influenţă la Hanoi decât dumneata.

Colonelului Mang nu-i plăcu asta. Mai că-l vedeam tânjind după vremurile în care un glonţ în cap rezolva problemele supărătoare. Dar acum alta era situaţia, şi nici colonelul, nici eu n-o înţelegeam pe de-a-ntregul.

Mang răsuflă adânc şi-i zise lui Susan:

— E o distanţă mare între Hanoi şi oraşul Ho Şi Min. Dacă rămâi, domnişoară Weber, viaţa dumitale plăcută, în apartamentul scump cu servitori, cu motocicleta dumitale deţinută ilegal şi cu serile de la Q-Bar, n-o să mai fie atât de plăcută şi liniştită. Zâmbi şi adăugă: De fapt, cred că ar trebui să rămâi în Vietnam.

— Exact asta voi face.

Amândoi îl scosesem rău din pepeni pe tipul ăsta şi ştiam că avea nişte vorbe de despărţire pentru mine care speram să fie: „Domnule Brenner, viza dumitale e anulată. Du-te acasă.” În regulă.

Se întoarse, îmi zâmbi cu răutate şi-mi zise:

— Călătorie plăcută şi în siguranţă spre Hanoi. S-ar putea să ne vedem acolo. Dar poate că nu.

— Eu am de gând să fiu acolo.

O privi din nou pe Susan şi-i spuse:

— Scoate filmul din aparat şi dă-mi-l.

— Nu ţi-l dau.

Mang le făcu semn celor doi bărbaţi din spatele lui şi ei înaintară. Agresivul şi cu mine ne-am privit în ochi, iar el a zâmbit. I-am zis lui Susan:

— Dă-i filmul.

Ea ezită, scoase aparatul din sacoşă, dar în loc să scoată filmul, îi făcu o poză colonelului Mang. Totuşi, nu era un moment Kodak. Mang strigă:

— Filmul! Acum!

Ea deschise aparatul, smulse filmul parţial folosit şi-l aruncă. Agresivul îl recuperă. Fiind în avantaj, colonelul Mang hotărî să încheie confruntarea. Se uită la mine şi spuse:

— Dumneata şi cu mine, domnule Brenner, am supravieţuit multor bătălii cumplite aici. Ar fi o teribilă ironie dacă n-ai supravieţui acestei vacanţe.

Exact aşa gândeam şi eu.

Se întoarse şi se îndepărtă împreună cu agenţii lui.

36

Cerul se întunecase şi noi stăteam acolo, în vântul rece. Într-un târziu, Susan spuse:

— Tremur.

— S-a făcut rece.

— Tremur de frică, Paul.

Ştiam că asta vrusese să spună.

— Te-ai descurcat bine. De fapt, grozav.

Îşi aprinse o ţigară şi mâna îi tremura, ceea ce nu se întâmplase în prezenţa colonelului Mang. Am zis:

— Hai să plecăm.

Am pornit spre pod şi Susan mă întrebă:

— Voi doi v-aţi înţeles puţin mai bine la Saigon?

— Puţin, nu mult.

— E straniu, dar cred că… are o impresie bună despre tine. Nu râde.

— Şi pisica are o impresie bună despre şoarece. E prânzul ei.

— Nu, e ceva mai mult. Există ceva între voi… ca un joc, o provocare, un anume respect…

— Suntem legaţi afectiv. Dar ştii ceva? Dacă eu aş avea o lopată şi el o macetă, căpăţâna unuia din noi ar sta înfiptă într-un par.

— Am pierdut pozele alea grozave cu satul lui John, cu Khe Sanh… totul. Asta *zău* că mă scoate din minţi.

— Trebuia să ceri o chitanţă pentru bunul confiscat.

— Acum va trebui să ne întoarcem şi să facem alte fotografii.

— Nu în viaţa asta, scumpo.

— Vom reveni aici într-o zi.

Nu i-am răspuns, dar ea continuă:

— Voia să-şi scoată arma, Paul.

— Nu supăra oameni înarmaţi.

— *Tu* l-ai supărat, îmi aminti ea.

— Încercam să comunic cu el. A ieşit prost.

Ignoră replica mea şi spuse:

— Asta face mai dificil restul călătoriei.

— Îl face mai palpitant.

Am traversat podul mic de peste şanţ şi ne-am întors pe potecile din sat la şosea.

În case era aprinsă lumina electrică, iar în aerul umed şi rece simţeam mirosul distinct de cărbune. Era mirosul de care-mi aminteam cel mai bine la asfinţit în iarna anului 1968. Susan îmi zise:

— Scuză-mă că nu ţi-am spus mai devreme despre Bill.

— Nu tu trebuia să-mi spui. Am zâmbit şi-am adăugat: Deci am nevoie de un nume şi-l folosesc pe cel al şefului staţiei CIA. Bună treabă, Brenner.

Susan îşi puse ţigara între degetele mijlocii, în stil vietnamez, şi zise cu accent local:

— Deci, domnule Brenner, ai luat legătura cu triburile din zona colinară. Da? Şi domnişoara Weber mă informează că o să organizezi acolo o armată. Da? Şi că o să iei în stăpânire dealurile. Da?

— Nu-i amuzant. Ce zici, crezi că domnul Loc ne aşteaptă?

— Mă îndoiesc foarte tare.

Ne-am continuat drumul prin satul învăluit în beznă, dar noaptea era greu să găseşti cărarea ce pornea dinspre şosea, unde ne lăsase domnul Loc. În aerul umed simţeam miros de peşte prăjit şi orez fiert.

Am ajuns la şosea şi-am spus:

— Domnul Loc nu ne-a aşteptat. Păcat. Voiam să-i sparg nasul. Cum ajungem la Hue?

— Nu ştiu. Vrei să rămânem în oraşul Quang Tri?

— Nu există oraşul Quang Tri.

— Poate există o casă de oaspeţi. Şi pun pariu că am putea sta în oricare dintre casele astea pentru câţiva dolari.

— Ar trebui să mă plătească *ei.* Hai să ajungem la autostradă.

Am pornit către Autostrada Unu, aflată la mai bine de un kilometru distanţă:

— Ticălosul ăla ne-a lăsat aici, în mijlocul pustietăţii.

Am ajuns la autostradă, însă nu se vedea niciun vehicul şi mai erau două zile până la luna nouă, aşa că era întuneric beznă. Susan privi în jur şi zise:

— Autobuzele trec pe Autostrada Unu până pe la miezul nopţii. O să întreb un localnic. Stai aici şi fă semn unui autobuz dacă apare vreunul. Şoferii opresc dacă le faci semn.

Susan se duse către cea mai apropiată colibă, la vreo treizeci de metri distanţă, şi eu am rămas să aştept.

M-am gândit la întâmplările acelei zile şi mi-am dat seama că văzusem într-o după-amiază locuri în care luptasem timp de cinci luni. Poate că aş fi vrut să mai zăbovesc o vreme la A Shau ori Khe Sanh, însă poate că era de-ajuns. Ştiam că n-o să revin niciodată acolo.

M-am gândit şi la toate poveştile cu care-i împuiasem capul lui Susan şi-am stabilit că şi asta era de-ajuns.

Susan se întoarse pe şosea şi zise:

— Suntem invitaţi la cină şi să rămânem peste noapte. Adăugă: Am pierdut cocteilurile.

— Ce au la cină?

— Orez.

— Cu bobul lung sau cleios?

— Cleios. Într-o jumătate de oră va veni un autobuz. E o cursă locală.

— Când ajunge la Hue?

— Când o ajunge.

— Te-ai distrat azi?

— Paul, am avut o zi incredibilă şi-ţi mulţumesc sincer, întrebarea e: tu cum te simţi?

— Bine. Când n-o să mă simt bine, o să-ţi spun.

Îşi aprinse o ţigară.

— Războiul ăsta… războiul ăla a fost ceva inimaginabil. Nici măcar nu încerc să înţeleg cum de-aţi trăit în felul ăsta un an întreg.

Nu toţi au trăit un an întreg, dar nu i-am zis asta. Am rămas tăcuţi pe asfaltul Autostrăzii Unu,

aşteptând nişte faruri care să se îndrepte spre sud. Susan întrebă:

— Dacă apare o patrulă militară? Ne ascundem ori rămânem aici?

— Depinde de dispoziţia în care-o să fiu.

— Bine, o să aşteptăm autobuzul de Hue. Zece dolari biletul.

— Locul ăsta e oribil.

— Oamenii sunt cumsecade. Familia cu care am vorbit m-a implorat pur şi simplu să rămân la cină.

— Ţăranii sunt cumsecade. Poliţiştii, politicienii şi militarii sunt de rahat.

— Tu eşti poliţist *şi* militar. Tu eşti cumsecade.

— Uneori. Am zis: Colonelul Mang vrea să te expulzeze. De ce nu pleci?

— Unde?

— La Lenox, Massachusetts.

— De ce?

— De ce nu?

— Tu de ce nu te întorci la Boston în loc să stai în Virginia? întrebă la rândul ei.

— Nu mă leagă nimic de Boston.

— Dar de Virginia?

— Nimic.

Pentru o vreme privi scrumul ţigării, apoi mă întrebă:

— De ce n-am pleca împreună undeva?

— Trebuie să te laşi de fumat.

— Pot să aprind una după ce facem sex?

— Asta înseamnă o jumătate de pachet.

Ea râse.

— S-a făcut.

Farurile unui vehicul mare se apropiau dinspre nord şi-am văzut geamurile luminate ale unui autobuz. Am păşit pe autostrada pustie şi-am făcut semn cu mâna.

Autobuzul a oprit, uşa s-a deschis şi am urcat. I-am spus şoferului:

— Hue.

El ne privi curios şi zise:

— Un dolar.

Mai bine decât în oraş, aşa că i-am dat doi.

Autobuzul era pe jumătate gol şi-am găsit două scaune alăturate. Pasagerii ne priveau insistent. Cred că nu arătam ca nişte călători obişnuiţi ai curselor locale.

Autobuzul continuă drumul spre sud pe autostrada întunecată, oprind în fiecare cătun şi de câte ori îi făcea semn cineva. Unii urcau, alţii coborau. Susan era bucuroasă că se afla într-un autobuz pentru fumători, cum erau toţi călătorii, îmi ţinea mâna şi se uita pe geam la câmpiile pustii, întunecate.

Între cetatea dispărută Quang Tri şi urbea renăscută Hue nu se afla niciun oraş important. Dar la un moment dat regiunea rurală începu să arate mai bine, după puţinul pe care-l puteam vedea – case, lumini, orezării –, şi aveam senzaţia că trecusem de provincia Quang Tri şi intrasem în Hue.

M-am gândit la Quang Tri. Mi-ar fi plăcut să văd fosta mea bază militară, Zona de Aterizare Sharon sau vechiul fort francez numit Zona de Aterizare Betty. Dar locurile alea, unde petrecusem cea mai mare parte a unui an, existau acum doar în mintea mea şi în câteva fotografii îngălbenite. Era ciudat să ai nostalgia unei zone de război – bazele militare, tarabele vânzătorilor ambulanţi, bordelurile şi saloanele de masaj, spitalul unde donasem alimente şi medicamente, şcolile budiste şi catolice unde oferisem hârtie şi creioane din proviziile noastre lunare, biserica unde ne împrietenisem cu bătrânul preot vietnamez şi cu călugăriţa – toate erau dispărute acum, şterse de pe faţa pământului şi din amintirea tuturor, cu excepţia celor mai vârstnici dintre noi.

Poate că aşteptasem prea mult până să revin. Poate că ar fi trebuit să mă întorc înainte ca multe dintre cicatricele vizibile şi cele sufleteşti să se fi vindecat, înainte ca mulţi oameni din generaţia

războiului să fi murit ori să fi devenit prea bătrâni. Poate că aş fi văzut altceva aici cu zece sau cincisprezece ani în urmă; cu siguranţă mai multe dărâmături, mai mulţi invalizi şi mai multă sărăcie. Dar şi ceva din vechiul Vietnam, cel de dinaintea autocarelor pentru turul Zonei Demilitarizate şi al Lumii Cong, a excursioniştilor cu rucsacuri în spinare şi-a oamenilor de afaceri japonezi şi americani.

Dar viaţa merge mai departe, situaţia se ameliorează – neluând în discuţie provincia Quang Tri – şi o generaţie se duce şi alta se naşte.

Am simţit nevoia să-i spun lui Susan:

— Îmi pare rău dacă ţi-am tulburat viaţa plăcută de-aici.

— Nu era aşa plăcută. Am vrut puţină aventură şi-am avut-o. Am întrebat despre război şi tu mi-ai povestit.

— Am terminat cu asta.

Am rămas tăcuţi o vreme, pe urmă am întrebat-o:

— Cum ajungem mâine în inima ţării?

— Cu elefantul.

— Câţi elefanţi?

— Trei. Unul pentru tine, unul pentru mine şi unul pentru hainele mele.

Am zâmbit. Ea mă întrebă:

— Crezi că Mang ne va urmări?

— O să am grijă să n-o facă. Am adăugat: Laşi pistolul aici.

Ea nu răspunse, dar într-un târziu îmi vorbi:

— Nu sunt supărată din cauza faxului.

— Bine. Care fax?

— Cel în care spuneai „Dormind cu duşmanul” şi „Dragostea mea lui C.”

Nu i-am răspuns. Ea schimbă subiectul, zicând:

— Când colonelul Mang a menţionat accidentul cu maşina poliţiei, mi s-a oprit inima.

Iarăşi n-am răspuns.

Ea întrebă:

— Şi dacă îl găseşte pe domnul Cam sau pe domnul Thuc?

— Atunci o să avem o mare problemă.

— Paul, sunt speriată.

N-am zis nimic.

— Poate că ar trebui să plecăm din ţară înainte de-a fi acuzaţi de crimă.

— Asta-i o idee bună. Ar trebui să iei mâine avionul până la Saigon şi să părăseşti ţara.

— Şi tu?

— Trebuie să merg mai departe. Nu mai sunt disponibil pentru colonelul Mang după ce plec mâine în centrul ţării. Pe urmă, când o să ajung la Hanoi, o să sun un tip de la ambasadă şi el o să mă introducă în clădire. După asta, e treaba Washingtonului şi a Hanoiului să negocieze cum să mă trimită acasă. Am adăugat: Sper că Washingtonul o să plătească cel puţin un miliard în ajutoare externe.

— Nu-i amuzant.

— Susan, du-te acasă. Pleacă la Saigon şi ia primul avion spre America.

— Aşa o să fac dacă vii şi tu.

— Nu pot.

— Norocul tău în Vietnam s-a terminat, Paul.

N-am răspuns.

M-am gândit la întâlnirea noastră cu colonelul Mang printre ruinele dezolante ale Citadelei Quang Tri şi mi-am amintit de colonelul sud-vietnamez, probabil mort acum sau reeducat, care-mi agăţase o medalie pe tunică. Două ocazii foarte deosebite, dar în acelaşi loc. De fapt, nu era acelaşi loc; timpul şi războiul transformaseră un câmp de luptă într-o pustietate populată de atâtea fantome încât puteam jura că le simţeam răsuflarea rece pe faţă.

Continuam drumul spre Hue.

Alungându-şi gândurile, Susan spuse:

— Pe deasupra, a fost şi jignitor. Pur şi simplu m-a acuzat că sunt o târfă.

— Trebuia să-l fi plesnit. Ascultă, ce i-ai spus în legătură cu percheziţionarea apartamentului tău?

— Ei bine, l-am întrebat dacă s-a masturbat în timp ce cotrobăia în sertarul cu lenjerie intimă.

— Eşti nebună?

— M-am simţit violată. Eram furioasă.

— Furia, domnişoară Weber, e un lux pe care nu ţi-l poţi permite aici.

— Poate că n-ar fi trebuit să spun asta. Remarcă, totuşi, că n-a negat.

Am râs. Dar nu era amuzant, nici colonelul Mang nu credea asta. Acum era probabil la secţia de poliţie din Hue, verificându-şi electrozii.

La o oră de la plecarea din Quang Tri, autobuzul intră în zona nordică a oraşului Hue şi opri la staţia An Hoa, chiar lângă zidurile Citadelei. Părea să fie ultima oprire, aşa că am coborât. Un taxi ne-a dus până la hotelul Century Riverside.

La recepţie nu ne aşteptau faxuri sau alte mesaje, ceea ce m-a făcut să cred că toată lumea de la Saigon şi Washington avea deplină încredere în capacitatea mea de-a duce la bun sfârşit misiunea; ori poate că erau cu toţii sătui până-n gât de mine şi de Susan. Oricum, lipsa veştilor e o veste bună.

Ne-am repezit la bar înaintea băii, ştiind care erau priorităţile.

Nu mâncasem nimic de la micul dejun, dar, ciudat, n-aveam poftă decât de scotch. Şi Susan bău în chip de cină.

Pe la zece seara ne-am retras în apartamentul meu şi-am ieşit pe terasă cu nişte beri luate din minibar. Am privit oraşul şi râul prin ceaţă.

Ea îmi zise:

— La Saigon ţi-am spus că, pentru cei din generaţia mea, Vietnamul înseamnă o ţară, nu un război. Îţi aminteşti?

— Da. M-a supărat asta.

— Acum înţeleg de ce. Ei bine, sper că ţi-am arătat ţara, tot aşa cum tu mi-ai prezentat războiul.

— Aşa e. Am învăţat câte ceva.

— Şi eu. Şi te-a ajutat la ceva?

— Poate. N-o să ştiu exact până când n-o să fiu acasă de ceva timp.

Nori întunecaţi de furtună veniseră dinspre nord şi începu să plouă. Un fulger lumină oraşul şi râul, apoi se frânse în pământ, urmat de bubuitul îndepărtat al tunetului, ca un baraj de artilerie.

Ploaia bătea pe terasă, dar noi am rămas acolo bând bere şi după câteva minute eram uzi leoarcă şi înfriguraţi.

Era uşor să-ţi imaginezi că era din nou iarna anului 1968; Ofensiva Tet se dezlănţuise şi, la nord de aici, oraşul Quang Tri ardea dincolo de orezăriile inundate, noi ne aflam îngropaţi în locaşurile de noapte, în noroi, şi aşteptam trupele inamice care se retrăgeau, încercând să ajungă la dealurile din spatele nostru, urmărite de soldaţii americani şi sud-vietnamezi.

„Ciocan şi nicovală” se chema operaţiunea. Noi eram nicovala, trupele americane erau ciocanul, iar nenorociţii dintre ele erau carne pentru hamburger.

Poate l-oi fi văzut pe Tran Van Vinh în noaptea aia şi-oi fi tras o rafală de gloanţe spre el. Va trebui să-l întreb când îl voi vedea cum scăpase din cazanul oraşului încercuit.

Susan mă întrebă:

— Eşti destul de ud?

— Nu încă.

— Unde eşti acum?

— Într-un locaş individual, lângă Quang Tri. Plouă şi artileria trage.

— Cât trebuie să mai stai acolo?

— Până mi se ordonă să plec.

Ea se ridică.

— Bine, când vei fi gata să faci dragoste, nu război, vino.

Îmi ciufuli părul ud şi intră în cameră. Am mai rămas câteva minute în ploaie, mi-am ispăşit pedeapsa, apoi am intrat şi eu.

Susan era sub duş, iar eu m-am dezbrăcat şi m-am dus lângă ea.

Am făcut dragoste, pe urmă ne-am suit în pat, am dormit cu intermitenţe, iar fulgerele şi tunetele ofereau fundalul sonor pentru visele mele urâte, de război. Eram conştient de sudoarea rece care-mi acoperea faţa şi de tremurul din corp. Tot întindeam mâna după armă, dar n-o puteam găsi. Ştiam că nimic nu era real, dar corpul meu reacţiona de parcă ar fi fost, şi visam că fusesem lăsat fără cunoştinţă de o explozie, iar când m-am trezit, eram dus la o navă-spital, USS *Sanctuary,* într-un elicopter ce nu făcea niciun zgomot.

Am deschis ochii.

M-am ridicat în capul oaselor cu senzaţia că ceva negru şi greu îmi fusese luat de pe inimă.

37

M-am uitat la ceasul digital de pe noptieră. Arăta 4.32 sau, cum spunem în armată, O-întuneric-treizeci. Auzeam ploaia, dar nu mai tuna. M-am întors către Susan, dar ea nu mai era lângă mine.

M-am dat jos din pat şi m-am uitat în baie, dar nu era acolo. Poate că o trezise zvârcoleala mea, aşa că m-am dus în camera de zi a apartamentului şi m-am uitat la canapea, dar nu era nici acolo.

Am luat telefonul şi-am format numărul camerei ei. În vreme ce suna, am tras aparatul spre terasă, însă ea nu era acolo, şi nici la telefon nu răspundea.

M-am întors în dormitor ca să mă îmbrac şi să mă duc la ea sau în grădina din spate.

În timp ce-mi puneam hainele pe mine, am auzit deschizându-se uşa camerei de zi. M-am dus acolo şi-am văzut-o aprinzând lumina. Era îmbrăcată cu jeanşi, un pulover negru şi o jachetă neagră, matlasată, pe care n-o mai văzusem până atunci.

Avea cu ea rucsacul şi alte lucruri într-o sacoşă mare de plastic pe care o aruncă pe canapea. Am zis:

— Te duci undeva?

— În inima ţării.

— Elefanţii sunt adăpaţi şi hrăniţi?

— Sunt.

— Şi-ai lăsat arma în grădină?

— Da.

— Juri?

— Jur. Apoi adăugă: Trebuie să părăsim hotelul pe la cinci şi jumătate, ca să ne întâlnim cu cineva.

— Cu cine şi unde?

— Ai făcut duş?

— Nu. De ce-aş face?

— Du-te şi fă un duş. Uite, ţi-am luat un rucsac când am făcut cumpărături duminică, jacheta asta din piele, două pelerine de cauciuc, plus alte câteva lucruri pentru drum. Să-ţi împachetezi doar câteva şi să scapi de valiză şi haine.

— Cum va şti cineva că sunt american fără sacoul meu albastru?

— Ăsta-i scopul. Uite.

Îşi încheie jacheta matlasată, îşi puse nişte ochelari de motociclist, îşi legă o eşarfă montaniardă în jurul gâtului şi-al feţei şi îşi puse pe cap o căciulă din piele neagră, îmblănită şi cu urechi.

— *Voilà.*

— Şi ce-ar trebui să pari?

— Un montaniard.

— Din ce trib?

— Am văzut poze cu ei în ziare, reviste şi la televizor. Aşa se îmbracă în zona montană şi colinară când merg cu motocicleta iarna.

— Serios?

— Deşi după cum ştii, sunt ceva mai grei şi îndesaţi decât vietnamezii, aşa că am putea trece drept montaniarzi de la distanţă.

— De la ce distanţă? Zece kilometri?

— Mai există şi nişte amerasiatici rămaşi după ultima ta vizită aici, şi mulţi dintre ei trăiesc în zona colinară… Sunt un fel de proscrişi.

— Nu există amerasiatici dincolo de Zona Demilitarizată; n-am mers niciodată aşa departe.

— Bine, atunci în nordul Zonei Demilitarizate vom fi montaniarzi. Important e să fi confundat cu ei. De la distanţă.

N-am răspuns. Ea scoase o jachetă maro închis din sacoşă şi mi-o dădu:

— Ţi-am cumpărat cel mai mare număr pe care l-am găsit. Probeaz-o.

Am reuşit s-o îmbrac, dar era strâmtă şi de-abia mă cuprinde în talie. Susan zise:

— Arăţi sexy în haină de piele.

— Mulţumesc. Înţeleg că vom merge cu motocicleta.

Se uită la mine şi spuse:

— N-am găsit altă soluţie. Dar tu?

— Da. O maşină cu dublă tracţiune şi şofer. Mă duc azi la agenţiile particulare de turism – Agenţia Şmecheraşul, biroul din Hue. Mai am câteva zile până să ajung unde trebuie, aşa că nu sunt grăbit.

— Nu vrei să fie implicată o a treia persoană. Colonelul Mang va umbla prin tot oraşul, ca să-i interogheze pe agenţii particulari de turism, dacă n-a făcut-o deja.

— Păi… să mergem în alt oraş şi să închiriem o maşină cu şofer. Sau putem vorbi cu oricine are o maşină cu dublă tracţiune. Orice vietnamez o să ne ducă la Dien Bien Phu pentru trei sute de dolari.

— Poate că-i adevărat, dar ideea mea e mai bună şi nu implică o a treia persoană, iar asta ne oferă un control deplin al traseului.

Avea dreptate până la un punct. În ţara asta, transportul însemna să faci alegerea cea mai puţin greşită. Am întrebat-o:

— De unde-ai obţinut o motocicletă?

— Du-te la duş. Eu îţi voi face bagajul.

M-am întors în dormitor, m-am dezbrăcat şi-am intrat în baie. Încercam să-mi amintesc când îi cedasem lui Susan conducerea acestei misiuni.

Prin uşa de la baie o auzeam scotocind în dormitor. Am strigat:

— Pot să-mi iau un sacou pentru Hanoi?

— E un rucsac mic.

M-am bărbierit, am făcut duş şi mi-am luat pastila contra malariei.

Am ieşit din baie înfăşurat într-un prosop. Susan pusese valiza mea şi trusa de voiaj pe pat, plus un rucsac verde închis. Hainele mele erau aruncate pe cearşaf.

— Mă ocup eu de asta, am spus.

În următoarele zece minute mi-am pus strictul necesar în rucsac; lucrurile pe care nu le luam cu mine le-am pus în valiză şi în geanta de voiaj.

Văzându-mă împachetând pantofii şi sandalele Ho Şi Min, mi-a zis:

— Ia-ţi numai pantofii sport. Ai luat prea multe perechi de chiloţi. De ce bărbaţii nu-şi spală chiloţii când sunt în voiaj?

Acum îmi aminteam de ce nu eram însurat.

— Le e mai uşor să-i arunce. În regulă, e bine aşa?

Ea înfăşură o pelerină, mi-o îndesă în rucsac, apoi îl închise.

— Bine. Asta e. Vrei să te îmbraci?

Am lăsat prosopul şi-am îmbrăcat hainele pe care le pusesem deoparte – şosete sport, o pereche de chiloţi, o cămaşă polo şi pantofii sport negri. Am vârât paşaportul şi viza în portact, pe care l-am pus într-o mică pungă rezistentă la apă, cumpărată de Susan. Am întrebat-o:

— De unde-ai cumpărat toate astea? De la L.L. Bean?

— Am fost în piaţa centrală. Acolo au de toate.

I-am strâns jacheta matlasată şi pe cea de piele, plus cele două căciuli, două perechi de mănuşi, mai multe eşarfe montaniarde şi le-am vârât în

sacoşa de plastic pentru ca nimeni din holul hotelului să nu le vadă şi să-şi amintească de ele.

Mi-am pus aparatul foto, împreună cu rolfilmele consumate şi cele noi, într-o sacoşă de plastic pentru rufe, pe care-am îndesat-o într-un buzunar lateral al rucsacului. Toată pregătirea asta îmi amintea prea mult de anul 1968.

Susan îmi zise:

— Am luat aparatul meu fotografic, aşa că putem renunţa la unul ca să economisim spaţiu.

Eu ştiam că trebuia să fotografiez suvenirurile lui Tran Van Vinh dacă omul nu voia să mi le vândă, şi este sigur că trebuia să-l fotografiez şi pe el ori mormântul lui: în plus, trebuia să imortalizez casa şi localitatea unde trăia, astfel încât, dacă nu era mort, cineva să se poată duce acolo mai târziu, să-l găsească şi să-l ucidă. I-am spus lui Susan:

— Pentru treaba asta am nevoie de un aparat fotografic, aşa că vom lua două pentru mai multă siguranţă.

— În regulă.

— Ţii socoteala tuturor filmelor tale consumate, inclusiv a celui confiscat de colonelul Mang?

Ea dădu din cap.

— Nu mi-au scăpat nicio clipă de sub ochi.

— Bine.

Am întrebat-o:

— Ai globul ăla cu zăpadă la tine?

— Nu. Iarăşi a dispărut.

— De ce nu mi-ai spus?

— Ce mai contează? Se străduí să zâmbească şi spuse: O să-l recuperez la hotelul Metropole din Hanoi.

— Poţi fi sigură că n-o să mergem la Metropole când o să ajungem la Hanoi.

— E imposibil să stai undeva la Hanoi fără să ţi se pună întrebări. Toţi anunţă la poliţie sosirea oricărui turist. Nu e Vietnamul de Sud.

— O să vedem ce facem când ajungem acolo. Eşti gata?

— Da.

Am dus totul la biroul recepţiei. Am plătit camerele şi-am observat că factura mea era încărcată cu o sută de dolari pentru maşina cu şofer de la Vidotour, ceea ce n-ar fi fost exagerat dacă şoferul n-ar fi un fost agent secret care ne lăsase de izbelişte în provincia învecinată. Dar nu voiam să discut despre asta cu recepţionerul.

Susan îl întrebă pe funcţionar, un tânăr pe nume domnul Tin:

— Vrei să verifici dacă avem mesaje?

Eu am adăugat:

— Aştept şi un mic pachet, o carte pe care cineva trebuia să mi-o aducă în dimineaţa asta.

— Să mă uit.

Se duse la panoul cu chei şi scoase câteva hârtii, pe urmă intră în camera din spate. Susan întrebă:

— Ce carte?

— Ghidul meu turistic.

I-am explicat despre ce era vorba şi ea nu făcu niciun comentariu. Domnul Tin se întoarse cu un fax şi un plic care nu era suficient de umflat ca să conţină o carte. Îmi spuse:

— Ăsta e un fax pentru dumneavoastră, domnule Brenner, iar plicul e pentru doamna.

Am întrebat:

— Şi nu e nicio carte?

— Îmi pare rău, domnule.

M-am depărtat de biroul recepţiei şi m-am uitat la ceas. Era de-abia 5.35 şi afară era încă întuneric. Am întrebat-o pe Susan:

— La ce oră putem pleca de-aici cel mai târziu?

— Acum.

Am stat şi m-am gândit. N-aveam cum să ştiu dacă domnul Anh fusese ridicat de poliţie după întâlnirea noastră. De aceea n-aveam idee dacă Mang îi aplicase deja şocuri electrice şi aflase destinaţia mea. Susan îmi zise:

— Scuze pentru plecarea matinală, dar n-aveam de ales. Să fim optimişti şi să sperăm că ghidul va

ajunge aici în câteva ore.

— Da… bine. Vom încerca să sunăm aici mai târziu.

Am deschis plicul şi-am citit scurtul mesaj: *Dragă Paul, doar câteva rânduri ca să-ţi urez călătorie plăcută la Hanoi. Am aflat de la prietenii din Saigon că totul a mers bine la Hue. C. aşteaptă cu nerăbdare să te vadă în Honolulu. Domnul să te binecuvânteze. Cu drag, Kay. P.S. Te rog să răspunzi.*

I-am întins faxul lui Susan, care-l citi şi mi-l înapoie fără comentarii.

— Se pare că omul meu de legătură din Hue a contactat Saigonul şi-a transmis că întâlnirea a avut loc fără probleme. Dar tot nu ştiu dacă omul ăsta a fost arestat mai târziu.

M-am dus la recepţie, am luat un formular pentru fax şi-am scris: *Karl, drept răspuns la faxul tău – întâlnirea de la Hue a avut succes, după cum ştii. Luni am fost la A Shau, Khe Sanh şi Quang Tri. Foarte emoţionant. Trebuie să revii aici, domnule colonel. Plec acum cu un mijloc de transport privat ca să-l găsesc pe T.V.V. Domnişoara W. mă va însoţi. A fost de un nepreţuit ajutor: translator, ghid şi însoţitor. Aminteşte-ţi asta, orice s-ar întâmpla. La Quang Tri am dat peste colonelul M. Pare să suspecteze că mă aflu aici ca să pornesc o insurecţie a montaniarzilor. Află ce înseamnă FULRO, dacă nu ştii. Mang vrea să mă întâlnească la Hanoi ori mai devreme, aşa că Metropole iese din discuţie. O să încerc să-l contactez pe domnul E. de la ambasada SUA din Hanoi, la sosirea mea acolo. Încă văd limpede succesul. Dragostea mea lui C.* Am ezitat, pe urmă am scris: *Din mai multe motive, unul fiind posibila prelungire a şederii mele aici, n-o pune pe C. să se ducă în Hawaii. O s-o văd în State. Ne vedem oriunde şi oricând.* Am adăugat: *Mi-am dat toată silinţa, Karl, dar mă simt oarecum folosit. Biet?* Am semnat: *Paul Brenner, ofiţer în rezervă.*

I-am dat domnului Tin doi dolari şi-am zis:

— Trimite faxul ăsta acum.

— Îmi pare rău, domnule, faxul…

— E ora şase dimineaţa, amice. Faxul nu e ocupat.

Am ocolit biroul şi l-am condus pe domnul Tin în camera din spate, unde era faxul. L-am ajutat să formeze numărul şi după câteva secunde faxul era trimis. Am împrumutat nişte chibrituri de la domnul Tin şi am golit pe podea un coş de gunoi în care am ars hârtia. M-am uitat la domnul Tin, care nu părea bucuros să mă aibă în preajmă. I-am spus:

— Domnule Tin, o să te sun mai târziu. Vreau să ştiu dacă a sosit cartea aia pentru mine. *Biet?*

El dădu din cap. L-am bătut zdravăn pe umăr şi i-am spus:

— Să nu dispari.

Am părăsit camera din spate, am ocolit biroul recepţiei şi m-am dus spre canapeaua pe care şedea Susan. Deschisese plicul şi-am văzut fotografii împrăştiate pe măsuţa pentru cafea şi în poala ei. M-am aşezat şi am informat-o:

— În regulă, am trimis faxul şi i-am spus domnului Tin că-l voi suna mai târziu pentru…

M-am uitat la pozele de pe măsuţă. Am luat una. Era imaginea color a unei plaje, luată dintr-un loc ridicat de pe ţărm. Mi-a trebuit o secundă ca să recunosc plaja de pe Insula Piramidei, iar fotografia fusese făcută din vârful piramidei stâncoase pe care se căţăraseră culegătorii de cuiburi de păsări.

Am luat poza care-mi atrăsese prima oară atenţia şi-am văzut că era o imagine granulată a lui Susan ieşind din apă, realizată, evident, cu un teleobiectiv. Era un nud privit din faţă, iar eu mă vedeam în fundal, rămas în apă.

Am privit şi alte fotografii – Susan şi cu mine îmbrăţişaţi în apă, Susan vorbind cu un cuplu suedez, eu zăcând pe nisip cu faţa în jos, în vreme

ce Susan şedea pe fundul meu. Am pus pozele jos şi m-am uitat la ea. Avea un aer absent şi privirea pierdută.

— O să-l ucid pe ticălosul ăla, am spus.

Ea nu răspunse, nici nu se mişcă.

— Susan, uită-te la mine.

Ea oftă adânc, apoi încă o dată şi zise:

— E-n regulă. N-am nimic.

— Bine…

Am adunat fotografiile şi le-am pus în plic. M-am ridicat.

— Eşti gata de plecare?

Ea dădu din cap, dar nu se ridică. Zise încet:

— Ticălosul.

— E un dobitoc, am admis eu. O jigodie nenorocită, un pervers, un sadic, un psihopat.

Ea nu răspunse.

— În regulă, să mergem. I-am luat braţul şi-am ridicat-o. Ticălosul… de ce-a făcut asta?

— Nu contează.

— I-ar putea trimite lui Bill pozele alea.

De fapt, fotografiile erau deja pe drum, şi nu doar către Bill. Susan zise:

— Şi biroul meu…

— Să mergem.

I-am luat braţul, dar ea nu se mişca. Spuse:

— Şi… prietenii mei de-aici… familia mea… poliţia are adresa mea din Lenox… şi-a biroului meu din New York…

— O să rezolvăm asta mai târziu.

Mă privi şi zise:

— Ei au doar adresa ta de-acasă… despre mine au un dosar întreg… adresa destinatarului fiecărei scrisori pe care-am trimis-o de-aici este înregistrată înainte de-a părăsi ţara…

— Dar pentru corespondenţă foloseai sacul poştal al companiei care mergea la New York, nu?

— Felicitările de Crăciun le trimiteam direct de la poştă… Încercă să zâmbească. Voiam să aibă o ştampilă vietnameză pe ele… *ştiam* că nu trebuia

să procedez aşa… Se uită la mine şi mă întrebă: Crezi că va trimite pozele alea cunoscuţilor mei din State?

— Uite, Susan, nu că tratez chestiunea asta cu uşurinţă, dar tu erai pe o plajă pentru nudişti. Nu-i mare scofală. De acord? N-ai fost fotografiată în timpul unui act sexual.

Mă privi furioasă.

— Paul, nu vreau ca familia mea, prietenii şi colegii să vadă poze cu mine goală.

— O să discutăm asta mai târziu. Trebuie să plecăm de-aici. Din Vietnam. În viaţă. *Pe urmă* poţi să-ţi faci griji din cauza pozelor.

Ea dădu din cap.

— Bine. Să mergem.

Ne-am strâns bagajele şi ne-am îndreptat spre uşă. I-am spus portarului:

— Avem nevoie de un taxi până la aeroportul Phu Bai.

El făcu semn către întunericul de-afară şi zise:

— Avion nu merge. Nu lumină Phu Bai. Soare. Avion merge. Zâmbi. Du-te ia mic dejun.

— Nu vreau mic dejun, amice. Vreau un taxi. *Bay gio. Maintenant.* Acum.

Susan îi spuse ceva, el zâmbi, dădu din cap şi ieşi afară:

— I-am spus că eşti un tip prăpăstios, pretenţios, cu retenţie anală.

Ne-am zâmbit şi-am întrebat-o:

— Care-i expresia pentru „retenţie anală”?

— Gaură de cur.

Portarul se întoarse şi ne ajută la bagaje. Un taxi a oprit pe aleea circulară, ne-am urcat şi-am plecat.

Ploaia se transformase într-o burniţă uşoară, iar drumul sticlea. Taxiul se îndreptă spre strada Hung Vuong, către Autostrada Unu şi aeroport. Susan se uită în oglinda retrovizoare şi spuse:

— Nu văd pe nimeni în spatele nostru.

— Bun. Unde mergem?

— Nu ştiu. Credeam că ştii tu.

Am luat-o în braţe şi-am sărutat-o pe obraz.

— Te iubesc.

Ea zâmbi şi răspunse:

— Ca şi o sută de alţi bărbaţi peste vreo câteva zile.

— Corespondenţa circulă încet aici.

Ea îmi luă mâna şi zise:

— Nu te simţi siluit?

— Aşa vrea Mang să ne simţim. N-o să-i fac jocul.

— Dar tu eşti bărbat. Nu-i acelaşi lucru.

Nu voiam să revin la subiectul ăsta, aşa că am întrebat-o din nou:

— Unde mergem?

— Undeva pe-aproape.

Ne-am continuat drumul spre sud pe strada Hung Vuong, prin Oraşul Nou şi către Autostrada Unu. Susan îi zise ceva şoferului, iar el încetini şi întoarse în loc pe strada aproape pustie. Până atunci nu mai văzusem un alt vehicul care să facă acelaşi lucru.

Am mers spre nord, iar strada Hung Vuong traversă Râul Parfumului pe podul Trang Tien, lângă restaurantul plutitor. Vedeam piaţa Dong Ba pe ţărmul opus, unde domnul Anh şi cu mine mâncasem arahide şi stătusem de vorbă.

Taxiul opri la o autogară care se numea tot Dong Ba. Am coborât amândoi, ne-am luat bagajele şi-am plătit şoferului. Am întrebat-o:

— Mergem cu autobuzul?

— Nu. Dar autogara e deschisă acum şi asta o să-şi amintească şoferul. Trebuie să mergem pe jos până la piaţa Dong Ba, deschisă şi ea la ora asta.

— Sunt de acord cu soluţia asta, pentru că tu ai învăţat câte ceva la Langley şi cunoşti ţara asta. Aşa că sigur ştii ce faci.

Într-adevăr am ajuns în mai puţin de cinci minute la piaţa Dong Ba, deja deschisă în semiîntunericul dinaintea zorilor; oameni, care

erau probabil patroni de restaurante, se tocmeau pentru peşti cu înfăţişări ciudate şi hălci de carne.

Un bărbat stătea sub un bec aprins ce atârna de un fir. Omul zise în engleză:

— Vino să vezi fructe grozave.

Eu l-am ignorat, dar Susan îl urmă în spatele unei tarabe mari cu produse agricole. M-am luat după ei.

Bărbatul deschise o uşă şubredă din spatele tarabei şi Susan intră. Omul rămase în prag şi-mi zise:

— Vino. Repede.

Am intrat pe uşă şi el a închis-o. Ne aflam într-o cameră lungă şi îngustă, luminată de câteva becuri. Încăperea mirosea a fructe şi pământ umed.

Susan vorbi cu bărbatul în vietnameză, pe urmă îmi zise:

— Paul, ţi-l aminteşti pe domnul Uyen de la cina pe care-am luat-o la familia Pham.

Sigur că îmi aminteam. Ca să-i arăt că într-adevăr îmi aminteam de el, am zis în vietnameză:

— Sat Cong.

El zâmbi şi dădu entuziasmat din cap.

— Da. Sat Cong. Sat Cong.

I-am spus lui Susan:

— Fructele kiwi arată bine.

— Domnul Uyen s-a oferit să ne ajute.

M-am uitat la el şi i-am zis:

— Înţelegi că suntem supravegheaţi de Ministerul Securităţii Publice, că s-ar putea ca poliţia secretă să ne fi văzut vorbind cu dumneata şi cu familia dumitale după liturghie şi că poate ne-au urmărit până la casa dumitale? Înţelegi toate astea?

Engleza lui nu era grozavă, dar pricepu fiecare cuvânt. Dădu încet din cap şi-mi spuse:

— Nu-mi pasă dacă mor.

— Ei bine, domnule Uyen, *mie* îmi pasă dacă mor.

— Mie nu.

Nu sunt sigur că înţelesese că *mie* îmi păsa dacă *eu* muream, în orice caz, i-am zis:

— Dacă poliţia mă arestează cu motocicleta, o să te găsească pe dumneata. După numărul de înmatriculare. *Biet?*

El îi răspunse lui Susan, care-mi spuse:

— Numărul a fost luat de la o motocicletă distrusă într-un accident.

— În regulă, dar dacă or să dea de el din cauza motocicletei, spune-i că o să declarăm poliţiei că am furat-o de la el. Bine? Şi mai spune-i că o s-o aruncăm într-un lac sau în altă parte după ce ne vom termina treaba.

Vietnamezul îmi transmise prin Susan:

— Îi urăşte pe comunişti şi e dornic să devină unul care suferă… un martir… pentru credinţa lui.

M-am uitat la domnul Uyen şi-am întrebat:

— Şi familia dumitale?

— Toţi la fel.

E greu să-i convingi pe oamenii care caută martiriul, dar cel puţin încercasem.

Mi-a mai trecut prin minte şi că omul era probabil motivat nu doar de credinţa lui, ci şi de ura faţă de ceea ce se întâmplase în 1968 şi de-atunci încoace. Nici domnul Anh nu era pe de-a-ntregul motivat de idealuri ca libertatea şi democraţia, ci de aceeaşi ură ca a domnului Uyen – amândoi pierduseră rude care fuseseră ucise. Poţi ierta moartea pe câmpul de luptă, dar nu şi o crimă comisă cu sânge rece.

În final am zis:

— Dacă toată lumea cunoaşte consecinţele, e-n regulă.

În lumina slabă am văzut o prelată mare acoperind ceva ce trebuia să fie motocicleta. Domnul Uyen mă văzu privind într-acolo, se duse şi trase prelata. Pe podeaua de pământ a încăperii înguste se afla o uriaşă motocicletă neagră, a cărei marcă n-am putut-o identifica.

Pe cadrul din fibră de sticlă scria BMW, iar sub marcă „Paris-Dakar”. Nu fusesem în niciunul din locurile astea, deşi Paris suna bine. I-am spus domnului Uyen:

— N-am văzut niciodată modelul ăsta.

— Motocicletă bună. Mergi la munte, pe drum… mare…

Se uită la Susan şi încercă să explice în vietnameză. Ea ascultă, apoi îmi traduse:

— E un BMW, model Paris-Dakar, botezat probabil aşa după cursa cu acelaşi nume…

— Dakar e în Africa de vest. Chestia asta pluteşte?

— Nu ştiu, Paul. Ascultă. Are un motor de 980 de centimetri cubi, un rezervor de patruzeci şi cinci de litri de combustibil şi o rezervă de doi litri, care îi conferă o independenţă între cinci sute şi cinci sute cincizeci de kilometri. Domnul Uyen spune că e excelentă pentru noroi, teren accidentat şi drum deschis. Pentru aşa ceva e făcută.

— Cred şi eu, de vreme ce poţi merge cu ea de la Paris până în Africa de vest. M-am uitat la rezervorul mare, care era ridicat pe şasiu, neputând fi străpuns de neregularităţile terenului. Având o acoperire de peste cinci sute de kilometri, era posibil să alimentăm o singură dată în timpul călătoriei de 900 de kilometri până la Dien Bien Phu. Am îngenuncheat şi m-am uitat la pneurile late de vreo patruzeci şi cinci de centimetri şi în perfectă stare.

Susan vorbea cu domnul Uyen, apoi îmi zise:

— Spune că e foarte rapidă… uşor manevrabilă… şi nu are defecte. Presupun că asta înseamnă că e uşor de condus. Vocabularul meu de motociclist e cam sărac.

M-am întors spre domnul Uyen şi-am întrebat:

— Cât?

— Gratis.

Nu auzisem cuvântul ăsta în nicio împrejurare de când coborâsem din avion la Tan Son Nhat şi

m-a luat cu ameţeală. I-am spus:

— Nu-ţi putem aduce motocicleta înapoi. O folosim doar la dus. Adio. *Di di.* El dădea din cap, dar nu ştiam dacă fusesem explicit. Susan zise:

— I-am spus deja asta. Înţelege.

— Zău? Unde şi când ai vorbit cu el?

— În timpul cinei ţi-am spus că aveam o problemă şi că eram invitată la micul dejun duminică dimineaţă. Şi tu erai invitat, dar aveai o întâlnire.

— Deci târgul e încheiat?

— Numai dacă-l accepţi.

M-am gândit la asta şi i-am zis lui Susan într-o engleză cifrată.

— În afară de grijile mele în legătură cu ei, care-ar putea fi pe urmele noastre şi-ale acestor prieteni, e un drum de o mie de kilometri spre ştii tu unde. Asta înseamnă mult noroi şi răni provocate de şa. Eşti pregătită pentru aşa ceva?

Ea îi spuse ceva domnului Uyen, iar el râse cu poftă.

— Ce-i aşa amuzant?

— I-am spus că vrei să ştii dacă are cumva un elefant în locul motocicletei.

Eu nu eram amuzat.

Domnul Uyen în timp ce bătea şaua cu palma, îmi spuse:

— Bună motocicletă. Cumpărat de la francez. El…

Vorbi cu Susan, şi ea îmi transmise:

— Aici a fost o cursă pe teren accidentat, anul trecut. De la Hanoi la Hue.

— Şi-a câştigat francezul?

Susan zâmbi şi-l întrebă pe domnul Uyen.

— A ajuns al doilea.

— Hai să găsim motocicleta câştigătoare.

Susan începea să-şi piardă răbdarea cu mine.

— Paul, da sau nu?

Ei bine, preţul era corect, aşa că am sărit în şa şi-am zis:

— Învaţă-mă cum să merg.

Domnul Uyen ne dădu o rapidă şi confuză lecţie de conducere a unei motociclete BMW Paris-Dakar. Aveam impresia că nu ştia exact cum se conducea maşinăria aia sau o conducea cum făceau toţi vietnamezii – prin încercări şi erori, claxonând mereu.

M-am dat jos.

— Rezervor plin?

Am lovit cu palma rezervorul. Domnul Uyen încuviinţă.

— În regulă… M-am uitat la Susan. În regulă?

Ea dădu din cap.

Am deschis sacoşa din plastic şi ne-am pus costumele de motociclişti montaniarzi: jacheta de piele pentru mine, jacheta matlasată pentru Susan, căciuli de piele îmblănite şi eşarfe montaniarde. Domnul Uyen se amuza.

Ne-am golit rucsacurile în portbagajul mare şi-am îndesat sacii goi deasupra. I-am zis domnului Uyen:

— Păstrează valiza şi trusa de voiaj. Bine? Ai grijă de sacourile mele albastre. El dădu din cap, pe urmă scoase o hartă dintr-un buzunar de piele cu fermoar fixat pe cadrul din fibră de sticlă şi mi-o dădu:

— Vietnam.

— Ai şi una a Parisului?

— Unde mergi?

— Să ucid comunişti.

— Bine. Unde mergi?

— La Dalat.

— În regulă. Bine. Mergi sănătos.

— Mulţumesc.

Mi-am scos portmoneul şi i-am întins ultimii două sute de dolari pe care-i aveam, ceea ce nu era un preţ mare pentru o motocicletă scumpă. El dădu din cap.

Susan zise:

— Vrea într-adevăr să ne dăruiască motocicleta.

— Bine. Mulţumesc.

El se înclină, pe urmă se uită în jur la grămezile de fructe, alese un ciorchine de banane şi-l vârî în portbagajul motocicletei, apoi luă doi litri de apă îmbuteliată şi-i puse peste banane. Îmi făcu semn să îndrept motocicleta spre uşă, ceea ce am şi făcut.

Domnul Uyen se duse la uşă, o întredeschise şi privi pe furiş afară. Se uită la noi şi dădu din cap.

Eu am tras fermoarul jachetei de piele, mi-am înfăşurat eşarfa de culoare închisă în jurul gâtului, mi-am pus ochelarii fumurii şi mănuşile de piele care-mi erau strâmte.

Susan făcu la fel, după care ne-am uitat unul la altul. Era amuzant şi nu prea. Ea mă întrebă:

— O să conduci asta ori zbori cu ea?

— *Nu* a fost ideea mea.

Susan şi domnul Uyen se felicitară de Anul Nou şi se înclinară. Noi ne-am strâns mâinile şi i-am zis:

— Mulţumesc din nou. Eşti un om bun.

El mă privi şi spuse într-o engleză perfectă:

— Dumnezeu să vă binecuvânteze pe voi şi călătoria voastră.

— Iar dumneata să fii atent.

Dădu din cap şi deschise uşa. Am ieşit şi Susan îmi zise:

— Continuă să împingi motocicleta spre drumul de-acolo.

Burniţa încetase şi se lăsase o ceaţă rece dinspre râu. Câţiva oameni se uitară la noi, dar nici măcar mama nu m-ar fi recunoscut, aşa că nu conta. Susan spuse:

— În regulă, cred că cea mai bună cale de-a ieşi de-aici e drumul de lângă râu, la stânga. Eşti gata?

Am sărit pe motocicletă şi-am pornit motorul. Suna grozav şi simţeam puterea lui făcând să vibreze cadrul. Am mărit turaţia şi m-am uitat la instrumentele de măsură care păreau să funcţioneze. Am aprins luminile şi Susan se căţără

în spatele meu. Am trecut în viteza întâi şi-am urcat o pantă înverzită spre drumul de lângă râu.

Am condus de-a lungul cheiului, cu Râul Parfumului în stânga noastră şi zidurile înalte ale Citadelei din Hue în dreapta. Motocicleta avea putere mare chiar şi cu doi oameni în şa. Putea fi ceva amuzant. Dar poate că nu.

Traficul era lejer, aşa că am putut învăţa cum să conduc maşinăria asta mare fără să omor pe nimeni.

Am traversat cele două poduri peste râu, am trecut pe lângă turnul de veghe, apoi, după câteva minute, zidul sudic al Citadelei se sfârşi, iar Susan strigă:

— Întoarce la dreapta.

Am intrat pe un drum paralel cu zidul vestic al Citadelei, care mergea spre nord pe lângă calea ferată. Zidul de doi kilometri se sfârşi şi am traversat un şanţ larg ce înconjura Citadela. Şoseaua se lăţi şi-am înţeles că eram pe Autostrada Unu.

Susan mă bătu pe spate şi eu am privit-o peste umăr. Avea braţul întins şi m-am uitat spre locul pe care mi-l arăta. Estompate în depărtare, se vedeau zidurile Citadelei, între care se afla oraşul imperial Hue, capitala împăraţilor, floarea oraşelor vietnameze care murise în 1968 şi renăscuse pe osemintele poporului său.

M-am gândit la domnul Anh şi la tatăl lui, căpitanul, la domnul Uyen şi la familia Pham, la restaurantul cu şaisprezece laturi unde cinasem în ploaie cu Susan, la ajunul sărbătorii Tet şi la Râul Parfumului, la catedrală, la luminile de sărbătoare şi la focurile de artificii. Anul Boului.

Susan mă cuprinse cu braţele, îşi puse gura la urechea mea şi spuse:

— Totdeauna sunt tristă când părăsesc un loc unde-am avut o experienţă plăcută.

Am dat din cap.

Cerul se lumina spre est, iar Autostrada Unu, Strada Fără Linişte pe care călătorisem spre Quang Tri şi înapoi, spre infern şi înapoi, era aglomerată de traficul dimineţii.

M-am uitat la dealurile din depărtare, luminate de primele raze ale soarelui ce răsărea peste Marea Chinei de Sud. Îmi aminteam dealurile alea şi ploaia rece din februarie 1968. Şi mai important, îmi aminteam oamenii, nişte băieţi, îmbătrâniţi înainte de a-şi încheia adolescenţa şi care muriseră prea tineri, înainte ca vreunul dintre visele lor să se împlinească.

Din 1968 am simţit totdeauna că trăiam într-un timp care mi-a fost împrumutat şi că fiecare zi era o zi pe care ceilalţi n-o trăiseră; de-aceea, pe cât îmi stătea în puteri, de câte ori mă gândeam la asta, încercam să-mi trăiesc zilele frumos şi să apreciez timpul suplimentar ce-mi fusese acordat.

Am întors mâna la spate şi-am strâns piciorul lui Susan. Ea mă strânse mai tare şi îşi lăsă capul pe umărul meu.

Fusese o călătorie lungă, stranie, de la Boston, Massachusetts; destinaţia era necunoscută, dar călătoria era un dar de la Dumnezeu.

Cartea a şasea
ÎN INIMA ȚĂRII

38

Ne-am continuat drumul spre nord pe Autostrada Unu; traficul devenea tot mai intens pe măsură ce se lumina de ziuă. În unele locuri ajungeam la o sută de kilometri la oră şi am deprins metoda vietnameză de a-ţi croi drum cu ajutorul claxonului.

Susan îmi spuse la ureche:

— Înainte de Cu Chi, când ai condus ultima oară o motocicletă?

— Acum vreo douăzeci de ani. Am adăugat: Aşa ceva nu se uită. De ce întrebi?

— Eram surprinsă.

Am trecut de bifurcaţia spre Quang Tri şi-am văzut tancul abandonat şi liceul budist distrus, locul în care începuse toată povestea asta. Ceva mai târziu am traversat podul unde se afla cazemata cu numele meu scris pe un perete interior.

Cincisprezece minute mai târziu am ajuns la halta Dong Ha şi-am trecut încet prin antipaticul popas pentru camioane. Apropiindu-ne de intersecţia cu Drumul 9, am văzut doi poliţişti într-un jeep galben parcat pe partea opusă a şoselei. De-abia am aruncat o privire. Susan zise:

— Poliţiştii ăia credeau că suntem montaniarzi.

— Nu ştiu ce credeau, dar modelul ăsta rar de motocicletă sare în ochi.

— Doar pentru tine. Sunt atâtea lucruri recent importate în ţara asta, încât vietnamezii de-abia le remarcă.

Nu credeam asta pe de-a-ntregul, dar deodată o idee îmi încolţi în minte:

— N-am văzut alţi montaniarzi pe motociclete.

— Eu am văzut doi.

— Să mi-i arăţi şi mie data viitoare.

Ne-am continuat drumul spre Zona Demilitarizată. Eram acum la nord de Drumul 9, în fosta zonă de operaţiuni a puşcaşilor marini, iar eu fusesem pe porţiunea asta de şosea doar o dată, când m-am dus să-mi vizitez un prieten încartiruit la Con Thien. El era într-o acţiune pe teren, aşa că nu ne-am întâlnit, dar i-am lăsat un bilet pe pat, bilet pe care nu l-a citit niciodată.

La nord de Dong Ha era un şir de tarabe de-a lungul drumului, însă, de îndată ce le-am depăşit, am accelerat din nou până la suta de kilometri pe oră. Din postura în care mă aflam, mi-am dat seama că nu era ceva aşa de periculos pe cât lăsase de înţeles Susan pe drumul spre Cu Chi.

După cincisprezece minute, regiunea lipsită de vegetaţie deveni de-a dreptul aridă:

— Cred că am intrat în Zona Demilitarizată.

— Doamne… e devastată.

M-am uitat la tărâmul ăsta pustiit, tot nelocuit, presărat cu cratere de bombe şi obuze, cu solul alb, acoperit de o vegetaţie încâlcită, pipernicită. Dacă pe Lună ar fi plouat puţin, probabil că aşa ar fi arătat.

În depărtare am văzut nişte sârmă ghimpată şi resturile unui jeep ruginit, rămas pe un câmp minat înconjurat de pari, unde nici măcar culegătorii de metale nu s-ar duce.

În faţă zăream prin pâclă profilul vag al unui pod despre care ştiam că trebuia să traverseze râul Ben Hai. Am încetinit şi i-am spus lui Susan:

— Când am fost eu aici, podul ăla nu exista.

Ajunşi pe mijlocul podului, am oprit. M-am uitat la râul care despărţise timp de douăzeci de ani Vietnamul de Nord de cel de Sud şi-am zis:

— Asta e. Sunt în Vietnamul de Nord.

— Eu sunt tot în Vietnamul de Sud. Opreşte-te.

— Mergi.

Ea coborî de pe motocicletă, deschise portbagajul şi scoase plicul cu fotografiile de pe Insula Piramidei. Ţinu flacăra brichetei la colţul plicului. Acesta luă foc în mâna ei şi îl ţinu până în ultimă clipă, apoi lăsă fotografiile arse să cadă în râu.

Ne-am urcat pe motocicletă şi-am continuat să traversăm podul.

În partea cealaltă era statuia unui soldat nord-vietnamez, cu cască colonială şi puşcă AK-47. Avea aceiaşi ochi lipsiţi de viaţă ca şi statuile americane de lângă Zid.

Am mers mai departe în fostul teritoriu inamic. Pe măsură ce ne îndepărtam mai mult de Zona Demilitarizată, regiunea arăta mai bine, deşi se mai vedeau încă multe cratere de bombe şi clădiri distruse.

Drumul nu era mai bun aici, iar ceaţa şi burniţa îl făceau lunecos. Îmi ştergeam mereu ochelarii şi faţa cu eşarfa de montaniard, iar jacheta mea de piele lucea de umezeală.

Am trecut pe lângă o motocicletă ce mergea spre sud, ai cărei călători erau îmbrăcaţi la fel ca noi. Ne făcură semn cu mâna şi noi le-am răspuns. Susan îmi zise:

— Vezi? Până şi montaniarzii cred că suntem de-ai lor.

După o oră ne-am apropiat de un oraş de mărime medie, la intrarea căruia se afla o pancartă pe care scria *Dong Hoi.*

Am intrat în oraş, am încetinit şi m-am uitat în jur. M-a frapat faptul că locul arăta mai sumbru şi mai dărăpănat decât tot ce văzusem în fostul Vietnam de Sud. Maşinile şi camioanele erau mai

vechi şi se vedeau mai puţine scutere şi tricicluri. Aproape toţi mergeau cu bicicleta sau pe jos, iar hainele lor erau murdare şi uzate. În plus, aici nu exista nici pe departe o activitate comercială la fel de intensă ca în sudul Zonei Demilitarizate; nu erau baruri, magazine, ci doar câteva cafenele. Asta îmi amintea de prima călătorie dinspre Germania Federală spre Germania de Est.

Susan spuse:

— Ăsta-i oraşul natal al domnului Tram – ghidul nostru de la Khe Sanh.

— Acum înţeleg de ce s-a mutat.

Am trecut din nou pe lângă un jeep galben al poliţiei tras pe dreapta, iar poliţistul de la volan de-abia ne-a învrednicit cu o privire prin fumul de ţigară. Era posibil ca deghizarea să fie eficientă.

În faţa mea am văzut un convoi de vehicule militare: camioane fără prelată, jeepuri pline cu soldaţi şi vreo câteva maşini cu ofiţeri. Am accelerat şi-am început să-i depăşesc.

Am aruncat o privire în dreapta şi-am văzut că toţi şoferii şi pasagerii se uitau la noi – de fapt, la Susan. Faţa ei era strâns înfăşurată în eşarfe, avea căciulă şi ochelari. Ar fi putut arăta precum bunicile lor, însă ei erau în stare să recunoască o femeie drăguţă, aşa că-i făceau semne şi strigau la ea. Susan întorsese faţa cu modestie, aşa cum ar fi făcut o femeie montaniardă.

M-am uitat la şoferul jeepului de lângă mine şi ne-am privit în ochi. Mi-am dat seama după expresia lui că încerca să identifice tribul din care făceam parte. De fapt, eu nu credeam că semăn cu un montaniard. Am accelerat spre capătul convoiului şi-am depăşit vehiculul din faţă.

Autostrada Unu era netedă şi în zona asta trecea pe lângă ţărmul mării. Mergeam repede, însă pe drum erau atâtea tipuri de vehicule, de mărime şi putere diferite, alături de biciclete, căruţe şi pietoni, încât nu putea fi vorbă despre o cursă

liniştită; era o cursă cu obstacole şi trebuia să rămâi atent şi cu frica-n sân tot timpul.

Ajunsesem la vreo două sute de kilometri de Hue şi era aproape nouă dimineaţa, deci trecuseră cam două ore şi jumătate. Iar Autostrada Unu era partea uşoară a drumului.

Drept în faţă, un lanţ muntos ce pornea dinspre vest cobora către Marea Chinei de Sud, aşa cum se întâmpla cu toţi munţii în ţara asta, formând o trecătoare înaltă chiar lângă mare. Pe măsură ce drumul se înălţa, oamenii se dădeau jos de pe biciclete şi începeau să le împingă, iar căruţele trase de bivoli mergeau mai încet. Am trecut pe partea stângă şi am accelerat, în douăzeci de minute ne-am apropiat de culmea trecătorii şerpuite. Era frig şi bătea vântul, iar eu controlam cu greu motocicleta.

Înainte de-a ajunge pe culme am început să văd oameni pe şosea. Erau înfăşuraţi în straturi de zdrenţe murdare, de-abia li se vedeau feţele şi veneau dinspre formaţiunile stâncoase către noi, cu mâinile întinse. Susan îmi strigă la ureche:

— Cerşetori.

Cerşetori? Arătau precum figuranţii din *Răzbunarea Mumiei.*

Susan strigă la ei, dar unii puseseră mâinile pe noi în timp ce traversam trecătoarea şi-a trebuit să mă strecor printr-un grup aflat în mijlocul drumului.

Am ajuns pe culme şi ne-am uitat în vale, la câmpiile de lângă ţărm. Motocicleta derapă de câteva ori pe asfaltul lunecos, trăgându-ne înapoi.

Dedesubt am văzut că orezăriile erau inundate până la diguri, iar pe nişte insuliţe de pământ uscat se ridicau mici pâlcuri de colibe ţărăneşti. Aici erau mai mulţi pini decât palmieri şi mai multe movile funerare decât în sud. Mi-am amintit că Vietnamul de Nord pierduse vreo două milioane de oameni în război, aproape zece la sută din

populaţie, ceea ce explica nenumăratele movile funerare. Războiul e ceva cumplit.

La o oră şi jumătate de la traversarea trecătorii ne-am apropiat de un oraş mare. Am cotit pe un drum de ţară şi-am mers până când n-am mai văzut autostrada.

Am coborât amândoi, ne-am întins şi am scos harta din punga de piele şi-am studiat-o. I-am spus lui Susan:

— Oraşul ăla din faţă e Vinh.

— E un oraş turistic. Putem opri acolo dacă vrei să telefonezi la Century Riverside.

— De ce e oraş turistic?

— Chiar lângă Vinh e locul unde s-a născut Ho Şi Min.

— Şi sunt occidentali pe-acolo?

— Nu cred că-i interesează pe mulţi occidentali unde s-a născut Unchiul Ho, dar poţi fi sigur că locul ăsta face parte din circuitele organizate de Vidotour. În plus, e cam la jumătatea drumului dintre Hue şi Hanoi, aşa că aici opresc autocarele peste noapte.

— În regulă. Vom opri acolo şi ne vom cumpăra tricouri cu Unchiul Ho.

Susan deschise portbagajul şi scoase două banane.

— Vrei o banană sau o banană?

Am mâncat în picioare şi-am băut puţină apă, pe urmă am studiat harta:

— La vreo două sute de kilometri de-aici e un oraş numit Thanh Hoa. Când vom ajunge acolo, trebuie să căutăm un drum care să meargă spre vest. Uită-te. Trebuie să ajungem la Drumul 6 care ne duce la… mă rog, ar trebui să ne ducă la Dien Bien Phu, dar văd că se opreşte înainte de-a ajunge acolo… pe urmă e un drum mai scurt până la Dien Bien Phu.

Susan se uită pe hartă şi zise:

— Nu cred că acea ultimă parte a traseului poate fi considerată drum.

— În regulă, hai să dăm jos chestiile astea de montaniard şi să-ncercăm să arătăm ca nişte Lien Xo în pelerinaj la locul de naştere al Unchiului Ho.

Aşa am făcut, apoi ne-am urcat pe motocicletă şi ne-am întors pe Autostrada Unu.

După câteva minute ne aflam la periferia oraşului Vinh.

Pe dreapta se vedea o pancartă şi-am încetinit ca Susan s-o poată citi:

— Scrie… „Oraşul Vinh a fost complet distrus de bombardierele şi artileria navală americană… între 1965 şi 1972… şi a fost reconstruit de cetăţenii din Vinh… cu ajutorul fraţilor noştri socialişti din Republica Democrată Germană…”

— E într-adevăr o atracţie turistică.

Când am intrat în oraş, am văzut că arăta ca Berlinul de Est într-o zi nefastă; cvartaluri întregi de locuinţe din beton cenuşiu, mohorât, şi alte clădiri utilitare din beton, nedeterminate.

Câţiva oameni de pe stradă se uitară la noi, ceea ce mă făcu să mă îndoiesc că vom opri acolo.

— Eşti sigură că există occidentali în oraşul ăsta?

— Poate că e sezon mort.

Am ajuns la o bifurcaţie lângă un parc şi Susan spuse:

— Ia-o la stânga.

Am luat-o pe drumul din stânga care se dovedi a fi o stradă ce ne duse în centrul oraşului – altă stradă Le Loi –, de unde am luat-o la dreapta. M-am întrebat cum de ştia Susan să se descurce.

Pe partea stângă a străzii erau mai multe hoteluri, dar niciunul nu putea fi confundat cu Rex. De fapt, nu văzusem niciodată locuri atât de sinistre, nici măcar în Germania de Est, şi mă întrebam dacă nu cumva est-germanii îşi bătuseră joc de vietnamezi. În orice caz, am văzut autocare şi occidentali pe stradă, ceea ce mă făcu să mă simt mai bine. I-am zis lui Susan:

— Poate că încerci să suni de la unul dintre hotelurile astea.

— Am şanse mai mari să obţin legătura de la oficiul poştal. Şi dacă nu reuşesc, acolo există fax şi telex. Adăugă: Aici nu poţi folosi porumbeii mesageri.

Ne-am învârtit o vreme pe-acolo şi-am zărit oficiul poştal. Susan coborî şi intră direct în clădire.

Câţiva trecători se uitară la mine, dar, graţie Unchiului Ho, nu atrăgeam prea mult atenţia. După vreo zece minute, un jeep galben, cu doi poliţişti înăuntru opri lângă mine. Cel de lângă şofer mă privea atent.

L-am ignorat, dar el îmi strigă ceva, aşa că n-am avut de ales şi-a trebuit să mă uit la el.

Îmi spunea ceva şi mi s-a părut că-mi făcea semn să cobor, pe urmă am înţeles că mă întreba despre motocicletă. Amintindu-mi că străinii n-aveau voie să conducă un vehicul atât de mare şi ştiind că BMW-ul avea plăci de înmatriculare de la Hue, am spus în franceză:

— *Le tour de Hanoi à Hue.*

Poliţistul nu părea să înţeleagă şi, sincer vorbind, deseori nu pricepeam nici eu franceza mea. Am repetat.

— *Le tour de Hanoi à Hue.*

Asta nu explica prea bine de ce stăteam în faţa oficiului poştal, dar poliţistul vorbea acum cu şoferul, care înţelesese ceva.

Poliţistul de lângă şofer îmi aruncă o privire urâtă, de copoi, zise ceva în vietnameză şi jeepul galben se îndepărtă.

Am răsuflat adânc şi, pentru prima oară în viaţă, i-am mulţumit lui Dumnezeu că trecusem drept francez.

Mă pregăteam să cobor şi s-o caut pe Susan, dar am văzut-o ieşind din oficiul poştal. Ea sări în şa, iar eu am pornit pe strada Le Loi, despre care mi-am dat seama că era Autostrada Unu, şi după cinci

minute am ieşit din oraşul Vinh. Pe un indicator de pe marginea drumului scria în vreo zece limbi: *Locul de naştere al lui Ho Şi Min; 15 kilometri.* I-am spus lui Susan:

— Vrei să vezi coliba unde s-a născut Unchiul Ho?

— Mergi mai departe.

Ne-am continuat drumul spre nord pe Autostrada Unu. Susan îmi zise:

— N-am reuşit să obţin legătura telefonică, aşa că am trimis un telex şi un fax. A trebuit să aştept răspunsul.

— Concluzia.

— Cartea n-a sosit, cel puţin aşa scria domnul Tin în telexul lui.

N-am răspuns.

Ea spuse:

— Dar cartea face vreo cincisprezece dolari dacă i-o vinzi unui excursionist cu rucsac ori unui turist care nu are ghid… iar noi nu suntem acolo… aşa că e posibil ca domnul Tin s-o fi primit, iar acum e de vânzare. Circulă o mulţime de dolari pe-aici.

Nici acum n-am răspuns.

Susan zise:

— Totuşi, era un mesaj de la colonelul Mang. Pentru mine.

N-am întrebat cum suna, dar Susan îmi spuse.

— Colonelul Mang îmi doreşte o călătorie în siguranţă şi speră că mi-au plăcut fotografiile.

N-am zis nimic.

— Mai spune că a observat costumele de baie din apartamentul meu şi că-i pare rău că le-am uitat.

Ne apropiam de bifurcaţia cu drumul care ducea la locul de naştere al lui Ho Şi Min, pe unde o luară două microbuze cu turişti occidentali. Am oprit, am scos aparatul fotografic al lui Susan din rucsac şi-am pozat indicatorul, pentru cazul în care

filmul ăsta avea să ajungă în mâinile poliţiei locale. I-am spus lui Susan:

— Am fost cercetat de doi poliţişti dintr-un jeep. I-am convins că sunt francez participant la un concurs de motocros. Accentul meu parizian i-a impresionat.

— Nord-vietnamezii au o părere bună despre francezi.

— De ce?

— Nu ştiu sigur. Dar la Hanoi o să vezi bărbaţi între două vârste purtând berete, şi e foarte şic să vorbeşti puţină franceză în grupul ăsta de vârstă, să afişezi maniere franţuzeşti şi să citeşti literatură franceză. La Hanoi, oamenii îi consideră pe francezi cultivaţi, iar pe americani necioplţi, materialişti, capitalişti care instigă la război.

— Asta înseamnă că suntem oameni răi.

— Sunt supărată din cauza pozelor ălora.

— Eu sunt supărat că n-a apărut cartea.

— Îmi pare rău. Mă întrebă: Ce facem dacă n-a apărut cartea?

M-am gândit la asta. Era posibil ca domnul Anh să fi petrecut deja ceva timp legat de o masă în timp ce colonelul Mang îi fixa electrozi pe testicule şi dădea drumul la curent. Dacă aşa stăteau lucrurile, domnul Anh ar fi strigat: „Dien Bien Phu! Ban Hin!” şi orice-ar mai fi vrut să audă colonelul Mang.

Susan întrebă din nou:

— Ce vrei să facem?

— Păi… am putea merge la Hanoi ca să încercăm să plecăm de-aici cu primul avion, oriunde. Sau putem merge la Dien Bien Phu. Un lucru e sigur, nu putem sta aici toată ziua.

Susan se gândi o clipă:

— La Dien Bien Phu.

I-am amintit:

— Spuneai că norocul meu în Vietnam s-a sfârşit.

— Aşa e; ai fost confundat cu un francez. Norocul meu funcţionează încă, dacă nu ţinem cont de pozele mele pentru *Playboy.* Să mergem.

Am pornit motorul BMW-ului şi-am accelerat pe autostradă. Susan se aplecă în faţă şi se uită la indicatorul de combustibil:

— Avem nevoie de benzină. Tocmai am trecut pe lângă o staţie. Întoarce.

— Trebuie să mai fie una în faţă. La unele staţii primeşti şi-un castron cu orez dacă faci plinul.

— Paul, întoarce.

Am întors scurt în loc, am intrat în staţia de benzină şi-am oprit la o pompă. Am oprit motorul şi-am coborât.

Vânzătorul stătea într-o construcţie mică de beton şi ne privea, dar nu se mişcă de-acolo. Era clar că benzinăria era de stat şi nu semăna cu niciuna din cele văzute la sud de Zona Demilitarizată. Aici funcţiona încă economia socialistă, iar veştile bune despre lăcomia capitalismului şi piaţa de consum nu ajunseseră pe teritoriul Unchiului Ho.

Am întors manivela pompei, iar Susan ţinu furtunul la gura rezervorului şi-mi spuse:

— Pompează mai repede.

— Pompez cât de repede poate un socialist european.

— Când o să-i plătim vânzătorului, suntem francezi.

— *Bon.*

Am pompat treizeci şi cinci de litri în rezervor şi m-am uitat la total:

— Douăzeci şi unu de mii de dongi. Nu-i rău. Vreo doi dolari.

— Se înmulţeşte cu zece, Paul. Face două sute zece mii de dongi. Tot e ieftin.

— Bine. Tu plăteşti.

Vânzătorul se apropiase de noi şi Susan îi spuse:

— *Bonjour, monsieur. Comment ça va?*

El nu răspunse în nicio limbă, dar se uită la motocicletă în timp ce Susan îi numără 210 000 de dongi cu chipul Unchiului Ho pe bancnote. Am arătat spre imaginea Unchiului Ho şi-am zis:

— *Numero uno hombre.*

Asta se putea să fi fost în altă limbă. Susan îmi trase un picior în gleznă.

Vânzătorul ne măsură din creştet până-n tălpi, pe urmă se uită din nou la motocicletă. Noi am urcat, iar Susan îi spuse tipului:

— *Le tour de Hue-Hanoi.*

Am plecat în viteză de-acolo, înainte ca tipul să miroasă ceva. Am continuat drumul spre nord pe Autostrada Unu, pe urmă am oprit şi ne-am pus eşarfele de montaniarzi şi căciulile îmblănite din piele. Susan îmi zise:

— De ce dracu' ai spus „numero uno hombre"?

— Ştii… adică Unchiul Ho e un tip tare.

— Asta era în spaniolă.

— Ce contează? Tu eşti franţuzoaică, eu sunt spaniol.

— Uneori glumele tale nu se potrivesc cu situaţia.

— E un obicei vechi. Infanteriştii procedează aşa când sunt încordaţi. Şi poliţiştii. Poate-i o chestie tipic masculină.

— Uneori, remarcile tale isteţe înrăutăţesc situaţia – ca atunci când i-ai spus colonelului Mang că tu şi cu Bill aţi fost colegi la Princeton.

Susan era prost dispusă, iar eu speram că era vorba despre sindromul premenstrual şi nu despre greţuri matinale.

Autostrada Unu era singura arteră importantă între nord şi sud şi, deşi traficul ar fi trebuit să fie lejer pentru că era sărbătoare, se părea că jumătate din populaţia acestei ţări aglomerate folosea cele două jalnice benzi ale şoselei prost asfaltate. N-am reuşit să depăşim şaizeci de kilometri pe oră, iar fiecare centimetru al drumului era o provocare.

Ne-au trebuit aproape două ore ca să parcurgem o sută de kilometri până la următorul oraş important – Thanh Hoa. Era aproape trei după-amiază şi se făcuse frig. Cerul era acoperit de nori cenuşii şi treceam din când în când prin locuri unde ploua slab. Îmi chiorăiau maţele de foame.

Am strigat la Susan:

— Ăsta trebuie să fie Thanh Hoa. Avem posibilitatea s-o luăm spre vest şi nord, către Drumul 6.

— Cum doreşti.

M-am uitat la kilometraj. Făcusem aproape 560 de kilometri de la Hue şi asta durase peste opt ore. Acum era 3,16 după-amiază şi ne rămăseseră mai puţin de patru ore de mers pe lumină.

Am cântărit bine şi-am hotărât că, de vreme ce nu plouă, trebuie s-o iau pe drumul desfundat şi să mă apropii cât mai mult de Drumul 6 înainte de apusul soarelui; s-ar fi putut să plouă a doua zi şi următorul drum secundar spre Drumul 6 ar fi devenit de netrecut – asta încercase să-mi explice domnul Anh în scurta lui informare. I-am zis lui Susan:

— O luăm pe drumul care iese din Thanh Hoa. Dacă nu ne place, ne putem întoarce ca să-l încercăm pe următorul.

Am intrat în Thanh Hoa tot cu eşarfele de montaniarzi la gât şi cu căciulile pe cap. Oraşul părea să nu fi fost distrus în timpul războiului şi avea un anume farmec. De fapt, am văzut un bătrân purtând beretă şi câteva hoteluri şi cafenele ce nu fuseseră construite de est-germani.

Câţiva oameni se uitară la noi şi câţiva poliţişti din faţa secţiei ne urmăriră cu privirea. Susan spuse:

— Nu văd prea mulţi montaniarzi în zona de coastă, aşa că sunt curioşi, nu bănuitori. Ca şi cum nişte indieni americani ar veni într-un oraş occidental.

— Asta ai născocit-o?

— Da.

Am trecut prin oraş şi-am văzut un mic drum asfaltat. Pe un indicator scria *Dong Son* şi ceva în vietnameză. Am încetinit şi i l-am arătat lui Susan:

— E un sit arheologic… cultura Dong Son, ce-o fi asta… cu o mie de ani înaintea erei noastre. Poate că drumul e mai recent.

Am scos harta din punga de piele, am analizat-o şi-am spus:

— Ăsta-i drumul. Mergem vreo cincizeci de kilometri până la un cătun numit Bai-nu-ştiu-cum, pe urmă ne îndreptăm spre nord pe Drumul 15 până la Drumul 6.

— Ia să văd.

I-am întins harta şi ea a studiat-o în tăcere. O împături, o puse în jachetă şi zise:

— În regulă. Să mergem.

Am pornit motorul BMW-ului şi-am plecat. Drumul trecea pe lângă săpături arheologice, pe urmă asfaltul dispăru. Drumul de ţară era săpat de roţile căruţelor şi-ale vehiculelor, iar eu mergeam cu motocicleta între făgaşe, ceea ce era puţin mai bine.

Ne târam cu doar patruzeci de kilometri la oră, uneori şi mai puţin.

Terenul era încă neted, dar se înălţa. Se vedeau nişte orezării, însă dispărură curând, înlocuite de parcele cultivate cu legume.

BMW-ul Paris-Dakar era într-adevăr o motocicletă bună de teren, dar drumul nu era prea bun. Ţineam cu greu ghidonul, iar fundul meu era mai mult în aer decât pe şa. Susan mă strângea în braţe, iar eu i-am zis:

— Să vezi ce dureri vom avea mâine dimineaţă.

— Eu le am deja.

Ne trebuiră aproape două ore pentru a străbate cei patruzeci de kilometri pe care-i mai aveam de parcurs. Am intrat în cătunul Bai-cutare şi drumul se sfârşi într-o bifurcaţie în formă de T. Am luat-o în dreapta, pe Drumul 15, în stare mai bună. De

fapt, drumul era pietruit, bombat şi avea canale de scurgere pe ambele părţi.

Conform hărţii, erau mai mult de o sută de kilometri până la Drumul 6 şi la viteza asta ne-ar fi trebuit cel puţin patru ore ca să ajungem acolo. Acum era ora 5.40 după-amiază şi soarele cobora în spatele munţilor din stânga mea.

Drumul urca printre dealurile din faţă şi vedeam în depărtare dealuri şi mai înalte, secondate de munţi. Nu vorbeam prea mult, fiindcă era greu să rosteşti un cuvânt printre atâtea hurducături.

Aproape se întunecase şi eu căutam un loc unde să ne oprim peste noapte. Acum eram cu siguranţă în zona colinară şi vietnamezii nu trăiau prea departe de oraşe, sate şi regiuni agricole. Pinii ajungeau până la marginea drumului, conferind locului un aer fantomatic. Am oprit motocicleta şi mi-am tras sufletul. I-am spus lui Susan:

— Poate că e vreo cabană de schi mai sus.

Ea scoase harta din jachetă şi se uită.

— Mai sus, la vreo douăzeci de kilometri, e un sat, care se numeşte Lang Chanh.

M-am gândit un moment, pe urmă am spus:

— Nu cred că vreau să intru într-un sat nord-vietnamez după căderea nopţii.

— Nici eu.

— Păi… cred că asta e. M-am uitat în jur. Să găsim un loc unde să ne ascundem, noi şi motocicleta.

— Paul, acum nu mai circulă nimic pe drumul ăsta. Ai putea dormi drept pe mijloc.

— Ai dreptate.

Am împins motocicleta câţiva metri şi am sprijinit-o de trunchiurile unor pini.

Susan deschise portbagajul şi scoase ultimele două banane, ultima sticlă de apă şi cele două pelerine.

Ne-am aşezat lângă motocicletă, lipiţi cu spatele de doi pini, şi-n timp ce-mi decojeam banana, i-am zis:

— Am o veste bună. În pădurile de pini nu sunt lipitori de uscat.

— Doar purici şi căpuşe.

Am mâncat bananele, am băut apa şi-am privit lumina zilei estompându-se. Cerul era acoperit cu o perdea groasă de nori şi se făcuse întuneric în jurul nostru. Auzeam sunetele pădurii – mici animale alergând de colo-colo.

Susan îşi aprinse o ţigară şi privi harta la lumina brichetei:

— Încă patru sute de kilometri până la Dien Bien Phu.

Am rămas tăcuţi, ascultând zgomotele nopţii. Am întrebat-o:

— Ai dormit sub cerul liber când erai copil?

— Nu, când puteam să evit asta. Dar tu?

— Păi, nu când locuiam la Boston. Dar în armată mi s-a întâmplat de multe ori. Am socotit o dată că petrecusem peste şase sute de nopţi la lumina stelelor. Uneori e plăcut.

Un tunet puternic se rostogoli peste dealuri şi începu să bată vântul. Fie că era rece aici, fie că stătusem eu prea mult în Vietnam. Am zis:

— Alteori nu e plăcut.

Susan îşi aprinse o altă ţigară şi mă întrebă:

— Vrei şi tu una? Taie pofta de mâncare.

— Abia am mâncat o banană.

Începu să plouă şi ne-am tras pelerinele peste cap. Ne-am apropiat mai mult, ca să păstrăm căldura trupurilor, şi-am înfăşurat mai strâns pelerinele în jurul nostru.

Am spus:

— *Crachin.* Praf de ploaie.

— Nu, asta-i chiar o afurisită de ploaie.

Ploaia se înteţea şi vântul bătea mai tare. Susan mă întrebă:

— Cât îţi plătesc pentru misiunea asta?

— Doar cheltuielile.

Ea râse.

Eram amândoi uzi leoarcă şi-am început să tremurăm. Îmi aminteam serile reci şi umede din iarna anului 1968, când stăteam îngropat în noroi doar cu o pelerină de cauciuc pe mine, iar cerul strălucea de efecte pirotehnice care aveau o teribilă frumuseţe în ploaia nocturnă.

Susan trebuie să se fi gândit la acelaşi lucru, pentru că mă întrebă:

— Aşa a fost şi-atunci?

— Oarecum… de fapt, era mai rău, pentru că ştiai că aşa va fi în flecare noapte până în martie, când încetau ploile de iarnă… şi mai aveai şi grija celor ieşiţi la vânătoare, care încercau să te ucidă. Am făcut o pauză şi am adăugat: Cam atât despre război, Susan. S-a terminat. Zău.

— În regulă. Cam atât despre război. Războiul s-a terminat.

Am înfăşurat pelerinele în jurul nostru şi ne-am culcat împreună în ploaie, sub ramurile pinilor.

A plouat toată noaptea şi noi am tremurat sub pelerine şi ne-am strâns cât am putut unul într-altul.

A doua zi urma să ajungem la Dien Bien Phu, dacă reuşeam, pe urmă în cătunul Ban Hin şi la Tran Van Vinh sau la mormântul lui.

39

Lumina cenuşie a zorilor se infiltra printre ramurile umede ale pinilor.

Am înlăturat pelerinele ude, am căscat şi ne-am întins. Eram uzi leoarcă şi înfriguraţi. Răceala îmi pătrunsese până la oase, iar Susan nu arăta bine.

Am scuturat pelerinele şi le-am împachetat. Am deschis portbagajul şi-am scos de-acolo ciorapi uscaţi, lenjerie intimă şi haine din rucsacuri, ne-am schimbat şi-am aruncat în pădure cămăşile şi jeanşii îmbibaţi de apă; nu mai aveam nevoie de

haine prea multe zile. Poate mai puţine decât credeam.

Susan avea mai multe eşarfe de montaniard şi-am folosit una ca să ştergem motocicleta, pe urmă le-am pus pe celelalte, schimbând tribul căruia-i aparţineam.

Am consultat rapid harta şi ne-am urcat pe BMW. Motorul porni uşor şi-am luat-o din loc spre nord, pe Drumul 15, către Drumul 6.

Drumul era format mai ales din argilă roşie şi şisturi bituminoase, care asigurau o tracţiune ceva mai bună dacă nu acceleram prea brusc.

După un kilometru am zărit o cascadă mică, revărsându-se dintr-o formaţiune stâncoasă într-un râu de la marginea drumului.

Am oprit, apoi am băut apă rece, speram, curată.

Am încălecat şi am pornit mai departe. Pe şosea nu mai circula nimeni în afară de noi, însă nu puteam depăşi şaizeci de kilometri pe oră fără să pierd controlul motocicletei. Mă dureau toate oasele şi muşchii, iar ultima masă adevărată o luasem în pavilionul cu şaisprezece laturi, şi asta se întâmplase duminică, în prima zi a Anului Nou. Acum era miercuri.

Ne-am apropiat de micul sat Lang Chanh; dincolo de sat începeau dealuri mai înalte, iar apoi munţi ale căror piscuri nu se vedeau din cauza norilor joşi şi a pâclei.

Am încetinit când am intrat în satul jalnic, cu colibe din bambus şi construcţii şubrede din buşteni de pin. Era puţin după ora şapte dimineaţa şi simţeam în aer miros de orez şi peşte gătit.

Se vedeau câţiva săteni şi mulţi pui de găină. Susan spuse:

— Vreau ceva de mâncare.

— Parcă ai mâncat o banană ieri.

Îşi puse mâinile în jurul gâtului meu şi mă strânse în joacă. Pe urmă mă luă în braţe şi îşi lăsă capul pe mine. Am observat că braţele ei nu mă

strângeau prea tare şi mi-am dat seama că trebuia să mâncăm ceva.

Am trecut prin Lang Chanh şi ne-am continuat drumul. Şoseaua era mai abruptă aici, dar BMW-ul era o maşinărie incredibilă şi mânca pământul când urcam spre dealurile mai înalte. Susan îmi spuse la ureche:

— De fapt, e plăcut. Aproape amuzant.

Chiar *era* amuzant, în mijlocul pustietăţii, mergând spre capătul ei.

N-aveam cum să-mi dau seama cât de sus ne aflam, dar pe hartă erau trecute cote de nivel între 1500 şi 2000 de metri, aşa că pe drumul ăsta trebuia să fim cam la jumătate între aceste altitudini. Era frig, dar nu bătea vântul, iar burniţa încetase, deşi stratul de nori era foarte des.

Din loc în loc vedeam pâlcuri uriaşe de bambuşi, înconjurate de pini şi mai înalţi, ceea ce mi-a reamintit lanurile de porumb din Virginia, înconjurate de păduri înalte de pini albi. De la ultima trecere pe-aici îmi aminteam că, atunci când lucruri care nu seamănă deloc cu cele de-acasă încep să semene cu ele, este timpul să te întorci pe meleagurile natale.

M-am uitat la kilometraj şi-am văzut că făcusem patruzeci de kilometri de la Lang Chanh, prin urmare chiar în faţă trebuia să fie satul Thuoc. Ultimii patruzeci de kilometri pe Drumul 15 îi făcusem într-o oră, dar eram încrezător că vom putea recupera ceva timp după ce vom ajunge pe Drumul 6, care figura pe hartă ca drum îmbunătăţit, deşi ăsta-i un termen relativ.

Drumul coti brusc la stânga şi după câteva minute am încetinit pentru a intra în Thuoc, foarte asemănător cu Lang Chanh, numai că aici erau mai puţini pui de găină.

În timp ce străbăteam satul, câţiva localnici ne urmăriră cu privirea. Eram destul de sigur că mai văzuseră motociclete din când în când şi eram la fel de sigur că nu-şi dădeau seama ce sau cine

eram noi. Totuşi, eu ştiam ce erau *ei* – etnici vietnamezi, aşadar, nu ajunsesem încă pe teritoriul triburilor şi de fapt nu văzusem nicio casă pe piloni.

Am mai mers încă douăzeci sau treizeci de kilometri, iar dealurile erau tot mai înalte. La un moment dat mi-am dat seama că ne îndreptăm într-o direcţie greşită.

Am tras pe dreapta şi m-am uitat pe hartă. Am studiat-o câtva timp, pe urmă am cercetat terenul cu privirea, încercând să descopăr pe ce drum o luasem. Ştiu să citesc hărţile de teren, dar cea pe care-o aveam nu era prea bună şi nu exista nici măcar un indicator rutier.

— Pe ce parte a copacului creşte muşchiul?

— Ne-am rătăcit?

— Nu, suntem, cum se spune în armată, temporar dezorientaţi.

— Ne-am rătăcit.

— Dacă vrei…

Am coborât amândoi de pe motocicletă, ne-am apropiat capetele şi ne-am uitat pe hartă. Am zis:

— Cred că trebuia să cotim undeva pe lângă Thuoc ca să rămânem pe Drumul 15, dar n-am văzut niciun indicator ori vreun drum.

— Când Drumul 15 coteşte spre vest la curba asta, înainte de Thuoc, continuă cu Drumul 214, pe care ne aflăm acum. Trebuie să întoarcem mult la dreapta ca să păstrăm direcţia nord pe Drumul 15.

— Frontiera laoţiană e chiar în faţă.

— Şi asta înseamnă grăniceri şi soldaţi.

— Da. Hai să plecăm de-aici.

Întorcând motocicleta, am observat în zare fum şi siluetele caselor pe piloni profilându-se pe cerul cenuşiu:

— Suntem pe teritoriul montaniarzilor.

— Cei din FULRO sunt pe-aici?

— Nu ştiu. Am aflat recent de chestia asta cu FULRO, în ciuda a ceea ce crede Mang.

Auzind ceva, m-am uitat în josul drumului, spre direcţia de unde venisem. Se apropia de noi un jeep militar verde închis, fără prelată, cu doi oameni în faţă.

— Sări în şa.

Motocicleta era orientată perpendicular pe drumul îngust şi aveam de ales între a merge către jeep, trecând pe lângă el, şi a porni spre vest, către frontiera laoţiană, unde se duceau şi cei doi; nu agream niciuna din variante.

Jeepul se afla acum la mai puţin de o sută de metri de mine şi şoferul ne zărise. Trase intenţionat maşina pe mijlocul drumului îngust, ca să nu mă pot strecura limitându-mi astfel posibilităţile la una singură.

Am întors roata din faţă spre dreapta, am pornit motorul şi-am accelerat spre frontiera laoţiană.

Susan strigă:

— Paul, am putea opri să încercăm să vorbim. N-am făcut nimic rău.

— Suntem îmbrăcaţi ca montaniarzii, dar nu suntem montaniarzi. Suntem americani, după cum arată paşapoartele noastre şi nu vreau să explic ce facem aici. M-am uitat în oglinda retrovizoare şi-am văzut că jeepul ţinea pasul cu mine. Mergeam cu şaptezeci de kilometri la oră, dar eu mă menţineam greu în şa, iar Susan mă strângea cu putere.

Pentru a înrăutăţi lucrurile, mă îndreptam spre postul de graniţă, unde aş fi fost oprit sau unde puteam forţa trecerea fugind de focul automatelor AK-47 ale vietnamezilor şi probabil ale grănicerilor laoţieni, care erau tot comunişti şi oarecum prieteni cu vietnamezii din când în când. Aşa că ne aflam între ciocan şi nicovală; tipii din jeep erau ciocanul, postul de frontieră – nicovala, iar noi, carnea pentru hamburger.

M-am uitat din nou în oglinda retrovizoare şi-am văzut că jeepul rămăsese în urmă; avea să mă urmărească doar până la graniţă, care trebuia să fie

foarte aproape, pe urmă am fi avut o discuţie. M-am uitat cum aş putea să urc motocicleta pe dealurile din stânga ori din dreapta, dar părea imposibil, iar soldaţii ştiau asta.

Susan spuse:

— Paul, dacă nu opreşti sau nu încetineşti, or să creadă că fugim de ei. Te rog, opreşte. Nu mă mai pot ţine. Am să cad. Încetineşte, trage pe dreapta şi vezi dacă nu cumva vor doar să ne depăşească. Te rog.

— Bine… o să încetinim aici, să vedem ce vor.

Ne-am scos eşarfele şi căciulile din piele. Aveam copleşitoarea senzaţie că ăsta era sfârşitul drumului.

Jeepul se afla acum chiar în spatele nostru, iar soldatul de lângă şofer era în picioare, cu un AK-47 în mână. Ne cercetă cu atenţie şi strigă:

— *Dung lai! Dung lai!*

Asta era replica mea în ’68. Soldatul îmi făcu semn cu arma să trag pe dreapta şi să opresc.

Pe când încetineam, am văzut o expresie ciudată pe faţa tipului, pe urmă am auzit o explozie puternică şi soldatul înarmat făcu un fel de salt înapoi. Automatul îi zbură din mână şi el căzu pe spătarul scaunului. Răsună altă împuşcătură şi capul şoferului explodă. Jeepul se opri, apoi porni încet înapoi, în josul pantei, până când roţile din spate intrară în şanţ.

Eu am oprit motocicleta.

Am rămas locului, cu ochii aţintiţi înainte. Simţeam mirosul prafului de puşcă. Fără să mă întorc, i-am spus lui Susan:

— Mi-ai jurat că ai lăsat pistolul la Hue.

Ea nu răspunse, dar coborî şi se duse spre jeep cu ţeava Coltului 45 fumegând încă.

Nu-i dădu atenţie şoferului căruia îi dispăruse jumătate din ţeastă, ci-l examină cu îndemânare pe celălalt soldat, răsturnat pe banca din spate a vehiculului:

— Sunt morţi amândoi.

Vârî pistolul sub jacheta matlasată.

— Mulţumesc că ai încetinit.

Nu i-am răspuns. Ea scoase o ţigară şi o aprinse. Mâna îi era neclintită ca o stâncă. Am înţeles că mă aflam în prezenţa cuiva familiarizat cu armele.

Trase câteva fumuri, pe urmă aruncă ţigara în apă şi o privi plutind la vale. Mă întrebă:

— Ce crezi c-ar trebui să facem cu mizeria asta?

— Las-o acolo. Or să creadă că au fost cei de la FULRO. Dar pentru asta trebuie să le luăm armele.

Ea dădu din cap, se duse la jeep şi luă două AK-47 şi un pistol Chicom din tocul de la brâul şoferului.

Eu am luat încărcătoarele de rezervă şi le-am aruncat în pădure, pe urmă le-am luat portofelele, ţigările şi ceasurile şi le-am îndesat în buzunare.

M-am uitat la cei doi morţi mânjiţi de sânge şi ţesuturi, dar nu mi-au trezit nicio amintire; trecutul era departe, asta se întâmplase aici şi acum, iar una cu alta n-avea nicio legătură. Mă rog, poate una vagă.

Susan scotoci câteva secunde prin jeepul deschis şi găsi o pungă de celofan cu fructe uscate. O deschise şi mi-o întinse.

Eu am refuzat, dând din cap.

Ea înşfacă o mână de fructe, le vârî în gură, mestecă şi înghiţi, pe urmă mai luă una şi băgă punga în buzunar.

Ne-am întors la motocicletă, ducând fiecare câte un AK-47 atârnat pe umăr.

Am întors vehiculul, ne-am urcat şi am coborât pe drumul gloduros, înapoi către Thuoc, unde ratasem varianta cea bună.

Înainte de-a ajunge în sat am oprit şi-am aruncat armele, pistolul şi obiectele personale ale morţilor într-un pâlc de bambuşi.

Am pornit şi-am ajuns la Thuoc. Acum am văzut cotitura şi am revenit pe Drumul 15.

Mergeam în tăcere. Am traversat un pod de lemn peste un râu de munte şi am trecut prin satul

Quan Hoa. După alţi douăzeci de kilometri am ajuns la intersecţia cu Drumul 6 şi-am luat-o la stânga, spre vest, către Dien Bien Phu.

Era o şosea acceptabilă, cu două benzi înguste, dar suficient de late pentru ca două camioane să poată trece în direcţii opuse dacă rulau mult pe dreapta. Suprafaţa drumului era un fel de prundiş unsuros care se transforma pe alocuri în asfalt subţire. Am accelerat până la optzeci de kilometri pe oră.

Traficul lejer era format mai ales din camioane cu buşteni, câteva maşini cu dublă tracţiune şi uneori câte o motocicletă. N-am văzut scutere ori căruţe trase de bivoli, nici biciclete sau pietoni; ăsta era, într-adevăr, drumul spre şi dinspre niciunde.

La stânga se înălţau dealurile şi munţii de lângă frontiera laoţiană, iar la dreapta erau alte dealuri şi, dincolo de ele, se vedeau piscurile aşa-numiţilor Alpi Tonkinezi.

Una peste alta, era un drum pitoresc, deşi uneori suprafaţa lui se deteriora brusc şi trebuia să încetinesc.

Şoseaua mergea în direcţia nord-vest şi urca. Pe măsură ce înaintam, puţinele urme de aşezări omeneşti dispăreau, în afară de fumul de la casele triburilor, înălţându-se deasupra pădurilor în aerul ceţos, nedeosebindu-se uneori de pâclă.

Am condus timp de două ore, şi nici eu, nici Susan n-am scos o vorbă. În cele din urmă ea a zis:

— Ai de gând să vorbeşti cu mine?

Nu i-am răspuns.

— Trebuie să mă uşurez.

În faţă am văzut un spaţiu deschis lângă drum, unde pinii fuseseră tăiaţi. Peste râu era un mic podeţ. Am trecut pe el şi-am ajuns printre buturugile de pini. Am oprit motorul.

Nu m-am mişcat timp de un minut, apoi am coborât. Susan mă urmă, dar nu trecu la fapte. Se

întinse, îşi aprinse o ţigară şi ridică un picior pe o buturugă. Se întoarse către mine şi zise:

— Spune ceva, Paul.

— N-am nimic de spus.

— Spune-mi că am făcut o treabă bună.

— Ai făcut o treabă bună.

— Mulţumesc. Adăugă: Nu-i puteam lăsa să ne oprească.

— Ai mai spus asta.

— Păi… dacă nu greşeai drumul, nu s-ar fi întâmplat nimic.

— Îmi pare rău. Se mai întâmplă şi lucruri neplăcute.

— Adevărul e că sunt îndrăgostită nebuneşte de tine.

— Asta-i vestea bună sau vestea proastă?

Ignoră întrebarea şi zise:

— Asta-i partea care nu le place… dacă o cred.

Am spus:

— Presupun că nici mie nu mi-ar plăcea dacă aş crede-o.

— Te rog, nu spune asta.

— Vrei să te duci în spatele unei tufe?

— Nu. Trebuie să vorbim.

— Nu, nu trebuie.

— Ba da. Îmi aruncă o privire şi zise: În regulă. Eu *lucrez* pentru CIA, dar sunt şi angajat civil la American-Asian, aşa că niciunul dintre noi nu e implicat oficial direct şi ei ne-ar putea lăsa să ne spânzurăm dacă ar vrea. Şi nu, ei nu voiau cu adevărat să scapi de mine, ci doar să capeţi încredere în mine, aşa că ţi-au spus să scapi de mine. Şi da, eu trebuie să stau cu ochii pe tine… Zâmbi şi continuă: Sunt îngerul tău păzitor. Apoi: Şi da, am fost cuplată cu Bill, şi da, el chiar e şeful staţiei CIA, iar ei şi-ar ieşi din minţi dacă ar afla că ţi-am spus asta, şi nu, nu ei mi-au spus să mă culc cu tine – asta a fost ideea mea. Îmi făcea treaba mai uşoară, însă da, m-am îndrăgostit de tine… şi da, ei chiar sunt bănuitori faţă de mine pentru că

ştiu ori suspectează că avem o legătură sexuală şi romantică, iar mie nu-mi pasă.

Se uită la mine, dar nu se opri:

— Şi nu, nu cunosc ce ştie ori a văzut Tran Van Vinh, însă da, ştiu totul despre misiune, cu excepţia numelui satului, iar duminică, la ora patru după-amiază, după ce te-ai întâlnit cu domnul Anh, m-am întâlnit şi eu cu el şi m-a informat despre tot ce nu ştiam, cu excepţia numelui satului pe care ţi-l putea spune numai ţie. Adăugă: Omul spunea că i-ai plăcut şi că are încredere că-ţi vei face treaba. Se uită la mine şi întrebă: Am uitat ceva?

— Familia Pham.

— Corect. Aia a fost o întâlnire aranjată în faţa catedralei. Motocicleta asta era deja cumpărată şi tu luaseşi examenul de motociclist pe drumul spre Cu Chi. Continuă: L-am cunoscut pe Pham Quan Uyen când am fost ultima oară la Hue. E om de încredere.

— Asta-i mai mult decât pot spune eu despre tine.

Ea păru supărată.

— Bine… să nu ai încredere în mine. Dar întreabă-mă orice vrei şi jur că o să-ţi spun adevărul.

— Ai jurat că-mi spui adevărul la Saigon, Nha Trang şi Hue. Ai mai jurat şi că nu aveai pistolul la Hue.

— *Aveam nevoie* de pistol. *Noi* aveam nevoie de pistol în caz că se întâmpla ceva ce s-a şi întâmplat.

— Şi mai ai nevoie de pistol ca să-i zbori creierii lui Tran Van Vinh? Corect.

Ea nu răspunse.

Am întrebat-o:

— De ce trebuie să fie ucis?

— Jur că nu ştiu. Totuşi, suntem pe cale să aflăm. Adăugă: Cred că el e în viaţă.

— Deci ai acceptat să omori un om fără să ştii de ce.

— Şi tu ai omorât oameni fără să ştii de ce.

— Ăia încercau să mă omoare *pe mine.*

— De fapt, câţi dintre ei încercau să te ucidă pe tine?

— Toţi. Nu încerca să-mi pui asta în cârcă, Susan. Oi fi fost eu soldat combatant, dar n-am fost niciodată asasin.

— Niciodată?

Voiam să-i spun să se ducă dracului, însă pe urmă ea ar fi amintit povestea din Valea A Shau şi că fusesem atât de stupid încât să-i relatez tot, şi chiar că nu-mi doream să ajung până acolo. Ea spuse:

— Uite, Paul… ştiu că eşti furios, şi ai tot dreptul să fii. Dar nu e ceva ce-am făcut cu sânge rece şi ipocrizie, aşa cum pare…

— M-ai prostit.

— Lasă-mă să termin. Mi-au spus că te-au ales pe tine fiindcă eşti bun, dar şi pentru că şeful tău se gândeşte mult la tine. El dorea să-ţi refaci cariera ori măcar s-o închei cu bine…

— Să fiu ucis, de pildă? Cât de bine-ar fi?

— Tot el credea că, dacă te-ai întoarce aici, ar fi bine pentru tine şi bine pentru… relaţia ta cu… prietena ta. Aşa că nu fi atât de cinic. Sunt oameni cărora le pasă de tine.

— Te rog. Dacă aş fi mâncat, aş fi vomitat tot acum.

Susan se apropie de mine şi spuse:

— Mi-ar plăcea să te gândeşti că există un aspect uman în ceea ce facem noi… vreau să spun, ca americani. Nu suntem oameni răi, deşi comitem uneori fapte rele. Şi cred că le comitem în speranţa că ele servesc o cauză dreaptă. În altă ţară ar fi trimis pur şi simplu doi asasini ca să-l ucidă pe tipul ăsta, şi gata. Dar noi nu lucrăm aşa. Noi vrem să fim siguri dacă trebuie făcut ceva cu omul ăsta, că el e tipul pe care-l căutăm şi că ceea ce ştie el, cât de cât, nu poate fi rezolvat pe altă cale. Se uită la mine şi zise: N-am de gând să mă duc la un tip

numit Tran Van Vinh şi să-i zbor creierii. S-ar putea să-l luăm cu noi la Hanoi.

— Ai terminat?

— Da.

— Putem pleca?

— Nu până nu-mi spui că într-adevăr crezi că te iubesc. Nu-mi pasă de nimic altceva. Dacă vrei, putem să ne întoarcem chiar aici şi să mergem la Hanoi. Spune-mi ce vrei să faci ori ce vrei să fac eu.

— Ei bine, ceea ce vreau cu adevărat e să merg mai departe, să-l găsesc pe tipul ăsta, să aflu despre ce dracu' e vorba. M-am uitat la ea şi-am spus: Şi ceea ce vreau să faci tu e să te întorci la Saigon, sau la Hanoi, sau la Washington sau de unde dracu' oi fi venit.

Ea mă privi îndelung. Pe urmă vârî mâna sub jachetă şi scoase Coltul 45.

M-am uitat la pistol – totdeauna trebuie să stai cu ochii pe armă –, care părea mai mare decât un Colt 45 în mâna ei mică.

Se întoarse cu spatele la mine şi-mi întinse arma. Am luat-o. Scoase două încărcătoare din buzunar şi mi le puse în mâna cealaltă. Îşi scoase rucsacul din portbagaj şi-l puse în spate.

M-am uitat la chipul ei şi-am văzut lacrimi curgându-i pe obraji. Nu zise nimic, dar îmi luă capul între mâini, mă sărută apăsat, se întoarse şi traversă repede drumul.

Rămase acolo, fără să mă privească, dar uitându-se la maşinile ce se îndreptau spre Hanoi. Se apropie un autovehicul cu dublă tracţiune, condus de un vietnamez care mai avea doi pasageri, şi Susan ridică mâna. Acesta încetini şi trase pe dreapta.

Ei bine… puteam s-o las să plece, dar aş fi regretat şi-aş fi sfârşit prin a urmări maşina aia până la jumătatea drumului spre Hanoi. Sau aş fi putut s-o strig şi să-i spun că m-am răzgândit. Ori aş fi putut s-o las pur şi simplu să plece.

Susan se aplecase şi vorbea cu cei doi vietnamezi din faţă. Uşa din spate se deschise şi ea urcă fără să mă privească. Şoferul intră din nou pe şosea.

Am traversat drumul şi m-am oprit în faţa maşinii. Şoferul întoarse capul spre Susan, apoi opri. Am deschis uşa şi i-am zis:

— Să mergem.

Ea le spuse ceva celor trei vietnamezi, care zâmbiră. Coborî, iar eu am trântit portiera. Maşina plecă.

Am traversat drumul şi ne-am suit pe motocicletă. M-am întors şi ne-am privit în ochi. Plângea din nou, dar în tăcere, ceea ce nu mă deranja prea tare. I-am zis:

— Dacă mă minţi că eşti îndrăgostită de mine, jur pe ce-am mai sfânt că-ţi zbor creierii. Ai înţeles?

Ea dădu din cap.

Am pornit motorul, am acţionat ambreiajul şi-am intrat pe drum.

Am luat-o printre munţi, spre Dien Bien Phu, unde o armată îşi întâlnise soarta şi unde destinul meu aştepta răbdător.

40

Am mers mai departe spre nord-vest pe Drumul 6. Era chiar înainte de amiază, iar indicatorul de combustibil arăta că rezervorul se golise mai mult de jumătate. Nu am fi reuşit să ajungem la Dien Bien Phu dacă nu mai luam benzină. Dacă aş fi fost doar eu pe motocicletă, aş fi putut ajunge la destinaţie. Pe de altă parte, dacă Susan n-ar fi fost cu mine pe motocicletă, acum m-aş fi putut afla într-o închisoare militară, răspunzând unor întrebări dificile.

Dar ca să mă întorc mai mult în trecutul apropiat, la restaurantul de pe acoperişul hotelului

Rex, viaţa mea o luase într-o direcţie greşită undeva între a doua mea bere norocoasă şi desert, şi la fel se întâmplase şi cu misiunea asta. Intuiam un fapt de altfel evident: toţi cei implicaţi în operaţiunea asta ştiau mult mai mult decât mine şi de mai multă vreme decât mine.

Bucăţi mari de pământ, provenite de la alunecările de teren provocate de tăierea excesivă a pădurilor acopereau asfaltul deteriorat, dar aveau avantajul că umpleau gropile. Aveam o viteză medie de numai şaizeci de kilometri pe oră, ceea ce era mai mult decât reuşeau să scoată cele mai multe vehicule cu dublă tracţiune. De fapt, am zărit două asemenea maşini în fundul prăpăstiilor.

Revin la domnişoara Weber, care nu mă mai ţinea în braţe, ci înşfăcase mânerul şeii. Lacrimile fuseseră adevărate, ca şi cele din *Apocalypse Now.* Era o femeie în conflict cu ea însăşi, aşa cum eram eu cu viaţa, cu Vietnamul şi cu relaţia noastră. Şi ce dacă? Mai mult decât oricui, nu-mi place să fiu manipulat sau minţit, iar când e în joc viaţa mea, îmi displace şi mai mult. Cu un înger păzitor ca Susan Weber nu trebuia să-mi fac griji că n-o să întâlnesc Îngerul Morţii. Asta mă conduse la ideea că dacă Susan fusese instruită să se ocupe de Tran Van Vinh, poate fusese instruită să se ocupe şi de Paul Brenner, la nevoie. Dar nu mă împăcăm cu ideea asta, aşa că mi-am scos-o din minte. Dar nu de tot.

Drumul cobora spre un platou, iar pe dealuri vedeam casele montaniarzilor. Un vânt puternic bătea dinspre nord-est, aşa că a trebuit să mă aplec în direcţia aia ca să compensez forţa curentului. Pe deasupra, începuse să plouă şi-am încetinit ca să văd ce se află în faţa mea.

Alt gând în legătură cu această foarte ciudată misiune era: De ce eu? La DIP existau cu siguranţă destui fanatici care de-abia aşteptau să-şi rişte viaţa şi să plece în Vietnam, şi care ştiau cum să execute ordinele.

Poate că totuşi Karl calculase corect că Paul Brenner era tipul de care aveau nevoie. Cea mai evidentă calitate a mea era statutul de angajat neoficial, care permitea tuturor să nege în chip plauzibil că ar fi avut vreo legătură cu mine dacă lucrurile luau o întorsătură neplăcută. Nici Susan, eram sigur, nu apărea pe vreun stat de plată oficial, şi ea avea tot ce era necesar pentru misiunea asta: cunoaşterea ţării, a limbii şi-a culturii; cunoştinţe despre Vietnam pe care serviciile americane de informaţii le uitaseră în ultimul sfert de secol. În plus, era femeie, ceea ce dădea mai puţin de bănuit vietnamezilor.

Presupun că totul părea în regulă pe hârtie, dar există întotdeauna problema agenţilor de sex opus care se simt atraşi unul de altul. Asta mi se întâmplase mie cu Cynthia. Totuşi, Karl îşi convinsese colegii că Paul Brenner era îndrăgostit de Cynthia Sunhill şi că Paul era un tip monogam care avea referinţe bune, dacă nu grozave, în sensul că-şi ţinea scula în pantaloni când era în misiune. În plus, Susan Weber era foarte prinsă în relaţia cu Bill Stanley, şeful staţiei CIA de la Saigon.

Ultimul gând era acela că domnului Karl îi păsa într-adevăr de mine şi voia misiunea asta pentru mine, pentru cariera mea şi pentru motive personale, având parţial legătură cu relaţia mea încordată cu Cynthia. Cât despre Cynthia, n-aveam idee ce ştia ori ce i se spusese, dar puteam să pariez pe jumătate din pensie că domnişoarei Sunhill nu-i pomeniseră de Susan Weber.

Am trecut printr-un mic oraş agricol la intrarea căruia se afla o pancartă cu numele lui: Yen Chau. Pe ambele părţi ale drumului se întindea o piaţă mare, iar oamenii păreau mai ales montaniarzi în veşminte tradiţionale. Sub copertinele tarabelor erau parcate multe vehicule, ale căror şoferi stăteau de vorbă şi priveau ploaia în timp ce fumau. Pe marginea drumului se afla parcat un

jeep militar verde închis, cu faţa spre mine, dar prelata era trasă şi cei doi bărbaţi dinăuntru fumau fără să se uite la nimeni.

Am mers mai departe.

Drumul făcea câteva viraje şi cotituri înfricoşătoare şi a trebuit să reduc viteza ca să nu alunecăm. Prăpăstiile erau atât de adânci încât aş fi continuat să cad şi după expirarea vizei mele.

Am trecut printr-un mic sat montaniard, unde un pod din oţel şi lemn traversa un defileu cu apele umflate de ploaie.

După o oră, ploaia s-a mai domolit şi-am văzut în faţă semne de civilizaţie. Susan îmi spuse:

— Son La, drept înainte. Capitală de provincie.

Am intrat în Son La care semăna cu un oraş din Vestul Sălbatic, cu locuinţe înşirate de-a lungul Străzii Mari. Pe ambele părţi ale Drumului 6 se vedeau câteva case de oaspeţi şi cafenele. Pe un indicator din lemn decolorat ce arăta spre un drum lateral scria în franceză *Pénitentiaire.* Francezii ştiau într-adevăr să aleagă nişte locuri oribile pentru închisorile lor. Vreau să spun că locul ăsta făcea ca Insula Diavolului să treacă drept Tahiti.

Mulţi dintre locuitorii oraşului Son La păreau montaniarzi în haine moderne, şi mulţi purtau berete. Pe marginea drumului se vedea un vechi indicator rutier francez, din beton, pe care scria *Dien Bien Phu, 150 KM.* Am observat că mai aveam benzină cam pentru o sută de kilometri, poate mai puţin. Susan mă întrebă:

— Vrei să oprim să facem plinul?

— Nu.

Am străbătut în viteză periferia oraşului Son La. Departamentul Lucrărilor Publice ducea lipsă de dongi, aşa că suprafaţa drumului devenise un amestec subţire de noroi şi bitum. Alunecam şi mă răsuceam mereu, iar drumul era numai în pantă.

Am ajuns din nou printre dealuri înalte, când şoseaua deveni mai abruptă şi mai îngustă. Ceaţa deasă făcea drumul ireal, iar dacă mă lăsam în voia

imaginaţiei, era ca şi cum aş fi zburat cu motocicleta printr-o masă de aer clocotitor. Susan îmi zise:

— Asta-i trecătoarea Pha Din. Trebuie să mă opresc.

Am tras motocicleta la marginea unui pârâu şi am proptit-o pe cric.

Ne-am dus să ne facem nevoile. Eram stropiţi cu noroi şi ne-am spălat cu apa rece care curgea la poalele stâncilor.

Susan îmi oferi punga de celofan cu fructe uscate, dar eu am refuzat-o. Ea mâncă, pe urmă îşi aprinse o ţigară:

— Dacă nu vrei să vorbeşti cu mine sau dacă mă urăşti, trebuia să mă laşi să plec.

Destul de adevărat, dar am tăcut. Ea continuă:

— Ţi-am dat pistolul. Ce mai pot face ca să ai încredere în mine?

— Mai ai şi alte arme?

— Nu.

Voiam s-o întreb dacă trebuia să mă lichideze în caz că deveneam o problemă, dar nu mă puteam hotărî şi eram sigur că n-aş fi primit un răspuns sincer. Mă întrebă:

— Vrei să vorbim?

— Am mai făcut asta.

— În regulă.

Aruncă ţigara în pârâu, pe urmă împinse punga de celofan spre mine. Spuse:

— Nu merg mai departe până nu mănânci ceva.

Nu-mi plac fructele, nici măcar cele uscate, dar eram puţin zăpăcit, poate din cauza altitudinii. Am luat punga şi-am mâncat câteva fructe. Am spus:

— Vreau să mă uit pe hartă.

— Cum facem cu benzina?

— De-aici încolo drumul coboară.

Veni lângă mine şi se uită pe hartă:

— Trebuie să fie o benzinărie la Tuan Giao, unde Drumul 6 coteşte spre nord, iar ăsta se îndreaptă spre sud, către Dien Bien Phu.

— M-am gândit la asta. Eşti gata de plecare?

— Mai vreau să fumez.

Îşi aprinse o altă ţigară şi-mi spuse:

— Dacă nu mă iubeşti sau n-ai încredere în mine, o să mă arunc de pe stânca asta.

— Nu e nicio stâncă şi n-am chef de farmecele tale vrăjitoreşti.

— Mă urăşti?

— Nu, dar sunt sătul de tine.

— O să treci peste asta?

— Să mergem. M-am suit pe motocicletă.

— Mă iubeşti?

— Probabil. Am pornit motorul.

— Ai încredere în mine?

— Deloc.

Îşi aruncă ţigara şi zise:

— Bine. Să mergem.

Se urcă, eu am împins motocicleta şi am acţionat ambreiajul.

Am străbătut trecătoarea, unde vizibilitatea prin ceaţă era mai mică de trei metri. La un moment dat am ajuns pe o pantă în linie dreaptă şi am oprit motorul ca să economisesc benzină. Chiar şi aşa, mergeam prea repede şi a trebuit să apăs mereu frâna din spate.

Am văzut venind spre noi o pereche de faruri galbene şi, după câteva secunde, apăru din ceaţă un jeep militar. Din feţele noastre nu se vedeau decât ochii rotunzi, dar şi aceia erau mascaţi de ochelari. Totuşi, şoferul ne privea cu atenţie şi am avut impresia că se aflase despre aparentul atac al membrilor FULRO asupra unui jeep militar, lângă frontiera laoţiană. Astfel de situaţii nu erau ieşite din comun, dar bănuiam că se întâmplau mai des decât recunoşteau autorităţile, iar militarii erau foarte atenţi şi prudenţi.

Jeepul încetinea şi tipul de lângă şofer avea pregătit automatul AK-47. Am crezut că va bloca drumul, aşa că am ţinut o mână pe frână, cu cealaltă fiind pregătit să scot pistolul de la brâu.

Autovehiculul aproape că se opri şi militarii ne priviră trecând pe lângă ei. Am numărat până la cinci, pe urmă am strâns ambreiajul şi am accelerat. Am stins şi luminile, ceea ce m-a ajutat să văd mult mai bine. Am ajuns până la optzeci de kilometri la oră, o viteză mult prea mare pentru drumul ăla şi pentru vizibilitatea proastă. Zburam practic orbeşte, bizuindu-mă pe norocul meu inexistent şi pe intuirea modului în care se desfăşura drumul. Spre lauda ei, Susan nu spuse nimic, acordându-mi toată încrederea. Sau poate că închisese ochii.

Mă tot uitam în oglinda retrovizoare, dar n-am văzut faruri galbene pentru ceaţă în urma noastră.

După o jumătate de oră am ieşit din pâclă şi am văzut o întindere de drum şerpuit printre dealurile împădurite.

Nu mai fusesem niciodată într-un asemenea loc uitat de Dumnezeu, nici măcar în timpul războiului, şi am înţeles că aici nu încăpeau erori de judecată; era suficient un pas greşit pentru a încheia călătoria.

Am trecut în viteza a treia şi ne-am continuat drumul prin pădure. M-am uitat la indicatorul de combustibil şi-am constatat că rezervorul era aproape gol. Contasem pe faptul că aş fi reuşit să cumpăr la suprapreţ nişte benzină de la o maşină sau camion aflat pe şosea, dacă aş fi rămas în pană, ştiind că toate vehiculele duceau canistre cu benzină şi, probabil, sticle. Dar se părea că eram singurul idiot de pe drumul ăsta, în afară de jeepul militar, şi nu cred că soldaţii mi-ar fi vândut combustibil.

Am auzit motorul „tuşind” şi-am trecut pe rezervorul suplimentar. Auzi şi Susan zgomotul şi întrebă:

— Ai trecut pe rezervă?

Am dat din cap.

Nu-mi dădu sfaturi, nici nu critică felul cum administram benzina.

Aproape de momentul în care şi rezervorul suplimentar s-ar fi golit, am văzut un teren despădurit şi câteva colibe.

După câteva minute ne aflam în orăşelul Tuan Biao, unde Drumul 6 cotea spre nord, către China, şi altă şosea se îndrepta către sud, spre Dien Bien Phu.

Am văzut o pancartă pe care scria *Et-xang* şi i-am zis lui Susan:

— Suntem francezi.

Ne-am scos eşarfele de montaniarzi şi căciulile pe care le-am îndesat sub jachete, iar eu am condus spre pancartă.

Am rămas fără benzină înainte de-a ajunge la aşa-zisul atelier de reparaţii şi-am împins amândoi motocicleta pe ultima sută de metri.

Et-xang consta dintr-o parcare înglodată şi o clădire dărăpănată din stuc, înăuntrul căreia se aflau sticle şi canistre cu benzină de toate mărimile, formele şi volumele.

Proprietarul era un bătrân vietnamez înfofolit de parcă ningea afară. Zâmbi când văzu doi occidentali împingând BMW-ul prin noroi. Ăsta putea fi tatăl Șmecheraşului. Susan îi spuse bătrânului:

— *Bonjour, monsieur.*

— *Bonjour, mademoiselle.*

Era foarte amabil în legătură cu vârsta ei.

N-aveam mare lucru de discutat; tipul îşi dădu seama imediat că rămăsesem fără benzină şi începu să toarne din diverse recipiente combustibil în rezervorul BMW-ului. În tot timpul ăsta, ridica un deget, sau două, sau trei, şi spunea:

— *Litres.*

Ajunse la patruzeci de litri după socoteala lui, mai mult decât capacitatea rezervorului, şi l-am oprit.

Preţul era echivalentul unui dolar şi jumătate pe litru, ceea ce era mult pentru Vietnam, dar eu nu

mai ştiam nici măcar unde mă aflam, aşa că l-am plătit în dolari.

Era ora 6.15 după-amiază şi soarele începea să coboare în spatele munţilor dinspre vest. În această parte a lumii, distanţele nu erau mari, dar durata călătoriilor era amăgitoare. Străbătusem aproape o mie de kilometri, ceea ce pe o şosea adevărată ar fi durat vreo opt ore, dar noi mersesem două zile câte douăsprezece ore, şi încă nu ajunsesem la destinaţie.

Ziua următoare, joi, era sfârşitul oficial al sărbătorii Tet, deşi în realitate avea să se prelungească şi pe durata weekend-ului. Dar mie îmi trecea prin minte că vom găsi satul Ban Hin şi casa lui Tran Van Vinh, pentru ca pe urmă să ni se spună: „O, îmi pare rău, a plecat. S-a întors la Saigon, unde locuieşte acum. Conduce hotelul Rex", ori aşa ceva.

Susan îmi spuse:

— Mă bucur că te văd iarăşi zâmbind. La ce te gândeşti?

— Nu vrei să ştii.

— Orice te bucură pe tine mă bucură şi pe mine.

— Dacă aş avea ceva în stomac, aş voma.

— Nu fi rău cu mine.

— Urcă.

Ne-am suit pe motocicletă şi-am pornit spre sud. Am văzut un indicator rutier din beton pe care scria *Dien Bien Phu, 81 KM.*

Acum eram turişti occidentali care mergeau să vadă echivalentul francez pentru Khe Sanh, Valea A Shau, variante vietnameze ale Yorktownului, Termopilelor, Armaghedonului şi ale altor zeci de Ultime şi Finale Câmpuri de Bătălie, în realitate doar preludiul primelor împuşcături ale războaielor următoare.

Cât despre prietena purtătoare de pistol şi fumătoare din spatele meu, trebuia să mă lămuresc dacă era un înger păzitor ori ceva mult mai periculos. Armele sunt precum gândacii; dacă vezi

unul, există mai mulţi. Sau, ca să fiu mai încrezător, poate că ultima repriză de confesiuni sincere ale domnişoarei Weber reprezenta tot adevărul şi numai adevărul.

Drumul era desfundat, aşa că ea mă cuprinse cu braţele. Eram încă destul de supărat, dar nimic nu-ţi alungă supărarea şi acreala mai bine decât foamea şi oboseala. Cucoana asta ştia să conducă un vehicul, ştia să tragă şi vorbea limba acestei ţări, iar eu aveam destui duşmani prin părţile astea care să mă îngrijoreze, aşa că am bătut-o uşor pe mână. Susan mă mângâie şi mă întrebă:

— Suntem prieteni?

— Nu, dar te iubesc.

Atunci mă sărută pe ceafă. Asta mi-a amintit de o felină foarte mare, cu gheare foarte lungi, lingând o antilopă înainte de a-i frânge gâtul.

41

Când mai aveam vreo patruzeci de kilometri până la Dien Bien Phu, starea şoselei se înrăutăţi în loc să se amelioreze. Ce se întâmpla cu regiunea asta? Nu exista nicio săgeată reflectorizantă, iar ceaţa de la nivelul solului era tot mai groasă şi difuza lumina farului, aşa că începusem să mă simt dezorientat. Susan spuse:

— Paul, hai să ne oprim şi să dormim aici.

— Unde?

— *Aici.* La marginea drumului.

— Nu văd marginea drumului.

Am mers mai departe cu vreo cincizeci de kilometri la oră; motocicleta se clătina la viteze mai mici. Cam după două ore, aproape de zece seara, o vale se deschise dintr-o dată de ambele părţi ale drumului. Panta deveni o coborâre la vale, iar după cincisprezece minute şoseaua ajunse într-o câmpie întinsă. De fapt, n-o vedeam prea bine, dar o simţeam, şi am zărit lumini licărind în jur. Se

făcuse o spărtură în nori şi lumina slabă a lunii şi a stelelor se reflecta în ceea ce credeam a fi un lac, dar pe urmă am înţeles că erau nişte orezării. În ’68, multe văi din Vietnam erau botezate Valea Fericirii pentru că militarii care patrulau pe dealuri erau fericiţi să vadă o astfel de privelişte. Asta era Valea Fericirii.

Şoseaua cotea brusc la dreapta şi se vedeau colibe de o parte şi de alta a drumului. Mi-a trebuit ceva timp până să-mi dau seama că mă aflam în oraşul Dien Bien Phu. În stânga mea am văzut un panou luminos, pe care scria *Restaurantul Nga Luan,* iar în dreapta, o clădire cu firma *Motelul Dien Bien Phu.* Totul mi se părea o nălucire şi mi-am zis că trecusem peste o stâncă şi eram acum în raiul vietnamez.

— Motelul Dien Bien Phu pare promiţător.

Am condus până la recepţia motelului, aflată la mijlocul unei clădiri lungi din stuc, şi am coborât de pe motocicletă. M-am întins şi-am descoperit că niciunul din muşchii mei nu reacţiona şi nu funcţiona. M-am deplasat cu greu până la recepţie şi m-am gândit să cad cu faţa în jos. Nici măcar nu puteam să-mi scot mănuşile.

Înainte de-a intra, Susan îmi spuse:

— Or să vrea să vadă paşapoartele şi vizele noastre, iar în nord nu admit să fie refuzaţi, nici nu primesc zece dolari în schimb.

— Aşadar suntem americani. Asta nu face din noi nişte tâlhari.

Ea zise:

— Până la urmă, numele noastre vor fi trimise Ministerului Securităţii Publice de la Hanoi şi se va întocmi un raport despre prezenţa noastră aici.

— Înţeleg. Dar cred că o să fim la Hanoi înaintea numelor noastre. Suntem în ultima etapă a acestei călătorii, dar dacă vrei, putem dormi sub cerul liber.

Susan se gândi o clipă, şi vedeam acum profesionistul experimentat cântărind riscurile,

apoi zise:

— Hai să luăm o cameră.

— Ia-o pentru patru nopţi, ca să creadă că vom zăbovi o vreme pe-aici.

— Or să ne reţină paşapoartele până la plecare, şi mâine, când vom porni mai departe, or să ştie că ne-am luat tălpăşiţa. Ăsta-i un stat poliţienesc.

— Aşa e. Plăteşte totuşi pentru patru nopţi, şi aşa se va raporta la Hanoi. Du-te tu. Nu trebuie să mă vadă pe mine.

— Ba da. Nu ţi-am precizat că ăsta-i un stat poliţienesc?

Am intrat în spaţiul mic al recepţiei, unde o femeie între două vârste şedea în spatele biroului şi citea un ziar.

Susan ceru o cameră în franceză şi femeia fu surprinsă că ne cazam aşa de târziu. Cele două femei schimbară câteva vorbe stâlcite în franceză, în engleză şi câteva în vietnameză. Trebuia să arătăm paşapoartele şi vizele, pe care recepţionera insistă să le păstreze.

Pentru zece dolari americani am primit cheia camerei 7. Numărul meu norocos.

Am ieşit de la recepţie şi eu am împins motocicleta până la camera 7, la capătul din stânga al motelului. Susan deschise uşa şi zise:

— Femeia spunea să vârâm motocicleta în cameră, altfel n-o mai vedem.

Am împins-o într-o cameră mică şi-am lăsat-o lângă piciorul patului.

Exista o mică baie, o noptieră, o veioză şi o stinghie pentru haine, atârnată cu lanţuri de tavan, care arăta ca un trapez pentru cuplurile dornice de aventuri sexuale.

Ne-am scos rucsacurile din portbagaj şi le-am pus pe pat, pe urmă Susan s-a dus la baie, a pornit boilerul electric şi s-a spălat pe mâini şi pe faţă cu apă rece. Apoi porni spre uşă, zicând:

— Recepţionera spunea că o să ne aducă ceva de mâncare. Mă întorc imediat.

Plecă.

M-am aşezat pe pat şi mi-am scos pantofii sport şi ciorapii uzi. M-am dezbrăcat de jacheta din piele, am scos mănuşile şi-am pus Coltul 45 sub pernă. M-am uitat în jurul meu. Undeva, în adâncul sufletului, ştiam că locul ăsta era sinistru, dar în momentul ăla mi se părea Ritz-Carlton Hotel din Washington.

Susan se întoarse cu o tavă cu nişte recipiente din bambus în care erau găluşte din carne fiartă. Puse tava pe pat. Mai erau câteva castronaşe cu orez rece, beţişoare şi o sticlă cu apă.

Am îngenuncheat la marginea patului şi-am mâncat găluştele şi orezul cu degetele. Ne-au trebuit vreo treizeci de secunde ca să înghiţim tot, iar apa am băut-o şi mai repede. Susan comentă:

— Am impresia că erai mai înfometat decât credeai. După care zise: Carnea era de porc spinos. Fără glumă.

— Nu-mi păsa nici dacă era de câine.

Ea zâmbi şi puse tava pe podea, pe urmă se ridică şi îşi scoase hainele ude şi murdare de noroi. În timp ce se dezbrăca, zise:

— Recepţionera a fost foarte surprinsă că am traversat munţii noaptea pe o motocicletă.

— Şi eu.

— Spunea că suntem cei mai întârziaţi oaspeţi pe care i-a găzduit vreodată şi că se pregătea să stingă luminile şi să plece. S-ar putea să fi trezit nişte bănuieli.

— Orice facem noi aici pare să trezească bănuieli.

— Cred că acum suntem în regulă. Femeia zicea că sunt nişte occidentali în oraş, dar cei mai mulţi vin mai târziu, în timpul sezonului.

— Locul ăsta are şi un sezon?

Ea îşi duse mâinile la spate să-şi descheie sutienul, apoi se uită la mine, vrând parcă să mă întrebe: „E-n regulă dacă rămân goală în faţa ta? Sau nu mai suntem amanţi?”

M-am ridicat şi mi-am descheiat cămaşa. Susan îşi desfăcu sutienul, pe urmă îşi dădu jos dresul. Mă întrebă:

— Vrei să-ţi omori timpul până se-ncălzeşte apa?

Mă rog, oricât de supărat eram eu, scula mea nu era deloc furioasă. De fapt, era fericită şi eram pe cale să mă cert cu ea. Însă marele meu creier era aproape mort de oboseală, iar cel al sculei se odihnise tot drumul, aşa că nu puteam rezista cererilor ei insistente. Mi-am scos cămaşa, pantalonii şi chiloţii, în vreme ce scula mi se întărea.

Am rămas aşa, în lumina veiozei, cu feţele murdare, în afara locurilor unde purtasem ochelarii şi eşarfele, cu trupurile acoperite de o sudoare stătută şi cine mai ştia ce după două zile fără duş.

Ea desfăcu aşternutul, care avea o nuanţă roşiatică, probabil de la apa bogată în oxid de fier.

Susan se strecură în pat, se întoarse pe spate şi-mi făcu semn să vin lângă ea.

M-am suit peste ea şi-am alunecat imediat înăuntru. Nu puteam nici măcar să merg ori să-mi controlez mişcarea membrelor, iar şira spinării mă durea de parcă aş fi făcut un salt cu paraşuta, cu treizeci de kilograme de echipament militar în spate, căzând într-un puţ de beton; dar voiam să fac sex. Uimitor.

Aşadar, penisul meu era acasă, dar eu nu puteam executa clasicele mişcări. Susan simţi asta şi începu să-şi mişte coapsele în sus şi-n jos.

Cred că am avut orgasme simultane, sau poate spasme musculare simultane, urmate de o scurtă perioadă de pierdere a cunoştinţei. Când m-am trezit, mă aflam tot deasupra ei. M-am dat jos din pat şi-am zgâlţâit-o ca să se trezească.

Am cărat-o efectiv în baie şi-am dat drumul la duş. Pe chiuvetă era o bucată subţire de săpun şi ne-am vârât amândoi în mica despărţitură din fibră de sticlă. Am lăsat apa călduţă să ne curgă pe

trupuri, pe urmă ne-am şters cu nişte prosoape mici.

Ne-am întors la pat împleticindu-ne şi ne-am prăbuşit unul lângă altul. Susan căscă şi mă întrebă:

— Am făcut sex?

— Aşa cred.

— Bine. Căscă din nou şi întrebă: Suntem prieteni?

— Sigur.

Tăcu o vreme şi-am crezut că adormise. Am stins veioza. În întuneric, mă întrebă:

— Unde-i arma?

— Sub pernă. Las-o acolo.

— Tot ce ţi-am povestit despre viaţa mea e adevărat.

— Noapte bună.

— Cu cealaltă treabă… ei bine, ce puteam face?

— Nu ştiu. Vise plăcute.

Ea tăcu, pe urmă spuse:

— Am un pachet cu fotografii la mine, Paul.

— Un pachet cu fotografii ale victimei?

— Da. Şi-ale posibilului ucigaş.

M-am ridicat în capul oaselor şi-am aprins lumina.

— Şi?

— Şi asta e. Sunt amândoi tineri, în uniformă, iar fotografiile n-au explicaţii.

— Unde sunt?

— În rucsacul meu.

Am coborât din pat şi-am deschis rucsacul. L-am golit pe pat şi n-am dat peste un alt pistol, ceea ce m-a făcut să mă simt mai bine.

Am găsit pachetul cu fotografii – un album cu coperte de vinilin şi înfăşurat în plastic, cu câte o poză pe fiecare pagină. Am dus albumul la veioză şi l-am ţinut sub lumină. Am început să răsfoiesc paginile, iar primele zece fotografii, alb-negru şi color, erau toate ale aceluiaşi bărbat în diverse uniforme – kaki, salopetă americană de lucru,

uniformă verde de gală şi chiar una albastră oficială. În unele poze, tipul era cu capul descoperit, iar în altele purta cască ori şapca potrivită cu uniforma. După trese mi-am dat seama că era locotenent şi purta semnul de armă al infanteriei – două puşti încrucişate, în altă fotografie era în uniformă de camuflaj şi avea pe umăr emblema Diviziei Întâi şi pe cea a Comandamentului de Asistenţă Militară din Vietnam. Avea vreo douăzeci şi cinci de ani, poate mai puţin.

Ştiam, chiar fără să fi văzut gradul, că nu bărbatul ăsta era ucigaşul; el era victima. Semăna cu mulţi tipi pe care-i cunoscusem în Vietnam, care aveau ceva în zâmbet şi în privire ce-ţi spunea că nu vor trăi mult. E adevărat, cei buni mor tineri, iar toţi ceilalţi au şanse juma'-juma'. M-am gândit că fotografiile astea proveneau de la familia tânărului.

Celelalte fotografii, vreo zece la număr, înfăţişau un tip cu trese de căpitan. Şi el, ca şi celălalt, purta semnul de armă al infanteriei, iar în câteva poze era îmbrăcat în uniformă de camuflaj, cu aceleaşi două embleme pe umăr, asemeni locotenentului.

Am studiat chipul bărbatului, dar ochii îmi erau înceţoşaţi şi eram pe jumătate adormit. Totuşi, faţa lui avea ceva familiar, deşi n-o puteam plasa în contextul adecvat şi nu se închega nimic – în afară de faptul că ştiam chipul ăla.

Într-o fotografie, căpitanul era în uniformă verde de gală şi, cu cravata la gât, privirea îmi părea şi mai cunoscută. Avea o înfăţişare severă, părul negru, tăiat scurt, milităreşte, ochi negri, pătrunzători şi un zâmbet prefăcut, care putea trece drept sincer.

Pe uniformă am reuşit să disting două şiruri de panglici de la decoraţii şi le-am recunoscut pe cele mai multe, inclusiv Crucea pentru Bravură vietnameză, ca a mea, dar şi Steaua de Argint, care

dovedea curaj deasupra şi dincolo de îndatoriri şi-aşa mai departe, plus Medalia pentru Serviciu Militar vietnameză, care indica, asemenea medaliilor pentru curaj, că fotografia fusese făcută după războiul din Vietnam. Tipul ăsta avea şi Inima Purpurie, dar, fiindcă era în uniformă, după război, nu o primise pentru invaliditate. Oricine-ar fi fost, se întorsese acasă acoperit de glorie şi onoare, şi ar fi putut să fie în viaţă dacă nu se întorsese în Vietnam şi-l părăsise norocul. Sigur că era în viaţă; de-aceea mă aflam eu aici.

Am privit îndelung fotografia căpitanului în uniformă verde şi m-am uitat în ochii lui, care păreau absenţi, ca ochii cuiva ale cărui gânduri sunt în altă parte. Oricine-ar fi fost omul ăsta, cineva din DIP şi/sau FBI credea că era un criminal.

Am răsfoit din nou albumul, concentrându-mă de data asta asupra numelor de pe ecusoane, vizibile în unele fotografii. Niciun ecuson nu era lizibil şi am avut senzaţia clară că pozele fuseseră retuşate pentru a estompa numele. Interesant.

Susan întrebă:

— Îţi pare cunoscut vreunul din ei?

— Nu. De ce mi-ar părea?

— Păi… mi se pare că am discutat că unul dintre ei ar putea fi acum celebru.

N-am răspuns la asta, dar am zis:

— Poate că martorul nostru ar reuşi să identifice pe unul din ei sau pe amândoi, deşi e puţin probabil.

Am pus pachetul cu fotografii pe noptieră. Voiam să dorm lângă pozele alea şi poate că aveam să-mi amintesc. Intuiam faptul că Susan putea spune numele celor doi bărbaţi.

Am stins lumina şi m-am prăbuşit în pat.

Susan spunea ceva şi am auzit o frază care începea cu „mâine” şi se termina cu „concluzie”, iar ăsta era un moment bun ca să adorm.

42

Am visat ferma mea din Virginia; de la fereastră vedeam căzând fulgi de zăpadă. M-am trezit în zori într-o altă realitate.

Susan se sculase şi îmi spuse:

— Dacă ne întoarcem împreună în State, cred că putem lăsa toate astea în urma noastră.

— Hai să ne întoarcem în State.

Ea îmi luă mâna şi spuse:

— Şi când lumea ne va întreba cum ne-am cunoscut, vom putea răspunde că ne-am cunoscut într-o vacanţă în Vietnam.

— Sau vom putea zice că am fost agenţi secreţi într-o misiune periculoasă şi că n-avem voie să vorbim despre asta.

M-am ridicat în capul oaselor.

— Trebuie să plecăm.

Ea îmi strânse mâna şi spuse:

— Dacă mi se întâmplă ceva şi tu scapi de aici, o să-mi vizitezi familia şi-o să le vorbeşti despre asta? Despre… ultimele câteva săptămâni…?

Nu i-am răspuns. Făcusem promisiunea asta unor tipi din zona Bostonului – trei erau – în ’68, iar unul dintre ei nu se mai întorsese.

— Paul.

— Îţi promit. Aşa să faci şi tu pentru mine.

Susan mă sărută, apoi se dădu jos din pat şi se duse la baie.

M-am îmbrăcat, am pus în ordine toate lucrurile noastre şi-am vârât pistolul sub centură, la spate.

Susan ieşi din baie. În timp ce se îmbrăca, mă întrebă:

— Care-i planul?

— Vom fi turişti canadieni care vizităm împrejurimile.

Am lăsat motocicleta în cameră şi-am ieşit din motel pe stradă, adică pe drumul pe care venisem.

Era frig, cerul era parţial acoperit şi la lumina zilei am văzut că majoritatea clădirilor erau în stil

colonial francez, înconjurate de vegetaţie luxuriantă. Zeci de oameni mergeau pe jos ori cu bicicleta pe drumul de ţară. Bărbaţii purtau căşti coloniale, ca şi soldaţii nord-vietnamezi în ’68, iar căştile alea îmi dădeau şi-acum fiori pe şira spinării. Vietnamezele aveau pălării conice de paie, iar montaniarzii, care păreau să constituie majoritatea populaţiei, purtau veşmintele tradiţionale a cel puţin două triburi distincte.

Judecând după distanţa până la munţii din jur, valea asta era mai mare decât Khe Sanh ori A Shau.

Am coborât pe drum şi-am trecut pe lângă un deal mic la stânga, pe culmea căruia se vedea un vechi tanc francez. Am mers mai departe şi-am depăşit un muzeu militar şi un mare cimitir militar, apoi am luat-o la dreapta, după un indicator pe care erau desenate două săbii încrucişate – simbolul internaţional al unui câmp de luptă.

Pe drum am văzut un buncăr şi lângă el o pancartă de lemn cu un text în franceză, vietnameză şi o engleză corectă. Textul suna aşa: *Aici este buncărul colonelului Charles Piruth, comandantul artileriei franceze. În a doua seară a bătăliei, colonelul Piruth, înţelegând că era înconjurat de copleşitoarea artilerie a Viet Minhului, şi-a cerut iertare în faţa tuturor artileriştilor săi, pe urmă a intrat în buncărul său şi s-a sinucis cu o grenadă de mână.*

Am privit buncărul, care era deschis, şi-am bănuit că fusese curăţat după incidentul respectiv:

Susan îmi spuse:

— Nu cred că m-am prins.

— Cred că trebuia să te afli aici.

M-am uitat la dealurile care împrejmuiau valea şi mi-am zis că poate eu m-am prins. Francezii vruseseră o bătălie de mare efect, ca şi americanii la Khe Sanh, şi veniseră aici, în mijlocul pustietăţii, ca să-i ademenească pe comunişti la

luptă. Primiseră mai mult decât fusese învoiala. Se mai întâmplă şi necazuri.

Susan făcu o fotografie şi ne-am continuat drumul. Am traversat un pod peste un mic râu care străbătea valea. Dincolo de el era un monument dedicat eroilor Viet Minhului, construit pe un fort francez numit Eliane.

Mici grupuri de turişti occidentali vizitau zona, toţi însoţiţi de ghizi.

Ne-am alăturat unui grup care o luă la stânga pe un drum de ţară. Câteva tancuri ruginite şi piese de artilerie zăceau pe câmpurile cultivate cu legume şi se vedeau câteva indicatoare în franceză şi vietnameză.

Am ajuns la un buncăr mare, în jurul căruia se oprise un grup. Pe pancarta alăturată scria: *Acesta e buncărul generalului Christian de Castries, comandantul forţelor franceze, şi locul unde francezii au capitulat.*

Un ghid vietnamez dădea explicaţii în franceză unui număr de zece bărbaţi între două vârste şi câteva femei. M-am întrebat dacă vreunul dintre ei era supravieţuitor al bătăliei de-aici. Am observat că un tip mai vârstnic avea lacrimi în ochi şi mi-am zis că ăsta era răspunsul la întrebarea mea.

Un tânăr vietnamez veni la noi şi zise ceva în franceză. Am spus:

— *Je ne parle pas français.*

El păru surprins, pe urmă ne măsură din cap până-n picioare şi întrebă:

— Americani?

— Canadieni.

Fusesem învăţat că asta era o acoperire bună în anumite părţi ale lumii unde americanii nu erau prea apreciaţi. Slavă Domnului că exista Canada.

Tipul vorbi în engleză şi întrebă:

— Voi veniţi să vedeţi câmp de luptă?

Amintindu-mi numeroasele mele acoperiri, am răspuns:

— Da. Sunt istoric militar, botanist şi naturalist. Colecţionez fluturi.

Susan zâmbea fără să dea ochii peste cap. Cred că-i lipsise vechiul Paul Brenner şi-acum era bucuroasă că-l regăsise.

Ghidul spuse:

— Vă rog daţi-mi un dolar, eu vă spun despre bătălie.

Susan îi dădu un dolar şi era ca şi cum ar fi vârât o monedă într-un tonomat. Tipul începu o turuială greu de înţeles, iar când se poticnea la un cuvânt englezesc o dădea pe franceză, şi când franceza devenea o problemă, folosea vietnameza.

Pe scurt, la începutul anului 1954, zece mii de soldaţi ai armatei franceze, inclusiv din Legiunea Străină, şi vreo trei mii de montaniarzi şi trupe coloniale vietnameze au instalat o serie de puncte de sprijin în valea asta, toate purtând numele femeilor care fuseseră amantele generalului de Castries. Existau şapte puncte de sprijin şi eu am fost imediat impresionat de generalul francez.

Ghidul vietnamez făcu ceea ce era probabil o glumă standard şi zise:

— Poate mai multe amante, dar el nu are destui soldaţi.

— Bună poantă.

Ghidul îşi continuă explicaţiile, iar episodul ăsta trist părea o reluare a luptelor de la Khe Sanh, numai că francezii nu avuseseră o forţă aeriană pentru a neutraliza copleşitoarea armată de cincizeci de mii de soldaţi ai Viet Minhului condusă de generalul Vo Nguyen Giap, acelaşi care plănuise asediul de la Khe Sanh şi Ofensiva Tet din ’68 şi pe care începusem să-l detest ori poate să-l admir.

Ghidul zise:

— Oamenii generalului Giap cară multe sute de tunuri printre dealuri şi înconjoară Dien Bien Phu. Trag multe mii de obuze în francezi. Colonel

francez se sinucide când mii de obuze cad. El foarte surprins.

M-am uitat la dealurile pe care le străbătusem cu o noapte în urmă. Şi eu aş fi fost surprins. De-abia trecusem cu motocicleta pe-acolo; să treci cu sute de piese de artilerie însemna o adevărată provocare.

Vietnamezii aveau ceva care-i făcea incredibil de răbdători, truditori şi perseverenţi. M-am gândit la Drumul lui Ho Şi Min, la tunelurile de la Cu Chi, la faptul că târâseră sute de piese uriaşe de artilerie pe un teren care de-abia putea fi străbătut pe jos. L-am întrebat pe ghidul nostru:

— Aici au săpat tuneluri şi tranşee?

— Da, da, mulţi, mulţi kilometri. *Les tranchées.* Vezi acolo? *Les tranchées.* Soldat Viet Minh sapă aproape, atacă Eliane, Ann-Marie, Françoise, Dominique, Gabrielle, Beatrice, Claudine.

I-am zis lui Susan:

— Aş boteza o fortăreaţă cu numele tău. Fortul Susan.

Ghidul pricepu şi zâmbi politicos.

— Da? Numeşti fort pentru doamna asta?

Susan dădu ochii peste cap şi nu răspunse.

Ghidul ne informă că francezii paraşutaseră alţi trei mii de soldaţi la Dien Bien Phu, încercând să salveze armata asediată. Totuşi, până la urmă, după două luni, toţi cei treisprezece mii de francezi şi soldaţi ai trupelor coloniale fuseseră ucişi, răniţi sau capturaţi, iar Viet Minhul, potrivit spuselor ghidului nostru, pierduse jumătate din cei cincizeci de mii de oameni, dar câştigase războiul. Tânărul spuse:

— Francezii sătui de război. Soldaţi francezi pleacă acasă.

Povestea asta îmi suna familiar, de parcă s-ar fi petrecut în 1968 şi nu în 1954 şi, de vreme ce nimeni de la Washington nu învăţase ceva din experienţa de la Dien Bien Phu, presupun că se

putea spune că războiul american în Vietnam începuse chiar aici.

Ghidul zise:

— Două mii de soldaţi francezi odihnesc aici…

Făcu un semn larg cu braţul, arătând câmpurile cultivate cu legume pe unde treceau bivoli şi femei care lucrau pământul cu sapa.

— Francezii fac monument aici. Vezi acolo? Mulţi francezi vin să vadă aici. Şi unii americani. N-am cunoscut oameni din Canada. Vă place?

Mi-am zis că văzusem în ultimele două săptămâni destule câmpuri de luptă cât să-mi ajungă pentru tot restul vieţii. În afară de asta, mă simţeam oarecum legat de cei care luptaseră şi muriseră aici. Am zis:

— Interesant.

Era joi, iar duminică trebuia să fiu la Bangkok. Mă simţeam precum cei aflaţi în criză de timp, cu patru zile rămase cărora le ţineam socoteala: paranoic. Mi-am amintit fraza pe care sergentul meu de pluton avusese amabilitatea să mi-o spună cu câteva zile înainte de-a părăsi câmpul de luptă: „Nu te ambala prea tare, Brenner. Vietnamezul mai are şaptezeci şi două de ore la dispoziţie ca să ţi-o tragă.”

Susan îi dădu ghidului aparatul fotografic, iar el ne făcu o poză lângă buncărul generalului de Castries. Albumul ei de fotografii trebuia intitulat *Cea mai urâtă vacanţă de iarnă din viaţa mea.*

Ghidul ne întrebă:

— Vreţi să vedeţi tot câmp de luptă? Vă duc eu. Un dolar.

— Poate mâine. Ascultă, cum vă distraţi în oraşul ăsta?

— Distraţi? Ce e distraţi?

Mă întrebam cum să-l duc pe Tran Van Vinh la Hanoi cu o motocicletă pentru două persoane, presupunând că el era în viaţă şi că trebuia să-l duc la Hanoi, ceea ce eu nu ştiam, dar Susan ştia. Mi-a trecut prin minte că poate va conduce ea singură

motocicleta şi eu nu mai trebuia să-mi fac griji. Cu toate astea am întrebat-o:

— Care-i cea mai bună cale de-a ajunge la Hanoi?

— Hanoi? Vrei să mergi la Hanoi?

— Da. Există tren? Autobuz? Avion?

— Avion. Autobuz foarte periculos. Nu tren. Francezii merg cu avion. Avion nu merge mâine, merge *samedi.* Dar poate un loc pentru voi. *Biet?*

— Dar o maşină cu şofer?

— Nu, acum Tet. Niciun şofer nu merge Hanoi. *Lundi* şofer merge Hanoi. Vrei şofer?

— Poate. Mulţumesc pentru lecţia de istorie. Vietnamezii foarte curajoşi.

El schiţă un zâmbet, pe urmă arătă spre sine şi spuse:

— *Ong* moare aici. Înţelegi? *Grand-père.*

— Înţeleg.

L-am lăsat pe ghid şi-am urcat pe drumul de ţară înapoi spre oraş. Am trecut pe lângă un tanc şi câteva buncăre franceze năpădite de buruieni. Am remarcat:

— Aici e ceva mai multă linişte şi demnitate decât în Lumea Cong sau Lumea Zonei Demilitarizate.

— Nordul e mai sobru şi mai puţin comercial. În plus, aici au de-a face cu francezii, care sunt ceva mai demni şi mai serioşi decât unii dintre compatrioţii noştri din Lumea Cong sau din *Apocalypse Now.*

— Eu sunt canadian.

— Am înţeles greu vietnameza ghidului. Aici vorbesc alt dialect.

Am avut bănuiala că domnişoara Weber mă pregătea pentru o eventuală traducere evazivă dacă urma să stăm de vorbă cu principalul meu martor. I-am zis:

— Dar limba scrisă e aceeaşi, nu?

— În mare parte.

— Bine. Să iei un creion.

— Care-i planul acum?

— Omul comun de legătură de la Hue, domnul Anh, a sugerat să mă duc la piaţă şi să vorbesc cu câţiva montaniarzi. Ţie nu ţi-a spus asta?

— Ba da.

— Ăsta-i planul.

— Te îngrijorează ce i s-ar putea întâmpla domnului Anh?

— Da.

— Crezi că va ceda la interogatoriu?

— Toţi cedează.

Susan nu răspunse.

Am luat-o pe o stradă de la marginea oraşului. Erau destui occidentali ca să nu sărim în ochi şi cei mai mulţi erau de vârstă medie ori mai vârstnici, şi nu se vedeau excursionişti cu rucsacuri, ceea ce era grozav. Am observat staţia de autobuz în stânga noastră – o clădire veche din stuc, cu două autobuze incredibil de avariate parcate în faţă.

Ea mă văzu privind autobuzele şi întrebă:

— De ce l-ai întrebat pe ghid despre mijloacele de transport spre Hanoi?

— Poate că o să vreau să-mi iau martorul la Hanoi. Nu-l pot duce cu motocicleta decât dacă vrei să rămâi în urmă.

Susan schimbă subiectul:

— Trebuie să-mi spui acum numele satului pe care-l căutăm.

Dacă aş fi crezut-o, ăsta era singurul lucru pe care nu-l ştia şi, dacă i l-aş fi spus, n-ar mai fi avut nevoie de mine. Dar sosise momentul adevărului:

— Se numeşte Ban Hin. E la vreo treizeci de kilometri de-aici, spre nord. Am adăugat: Dacă mi se întâmplă ceva, mergi tu mai departe.

Ea nu-mi răspunse.

Am ajuns la piaţă, care era o suprafaţă parţial pavată, acoperită cu şiruri lungi de copertine.

Aici am observat că nimeni nu ne bătea la cap să cumpărăm ceva. Am făcut remarca cu voce tare şi Susan zise:

— Negustorii din nord nu sunt agresivi sau obraznici. Ca om de afaceri, îi consider pe nord-vietnamezi lipsiţi de orice şansă.

— Poţi renunţa la acoperirea ta, domnişoară Weber.

— Trebuie să rămân în formă pentru următorul tip cu care voi face treaba asta.

M-am uitat în jurul meu şi-am remarcat mulţi porci spinoşi atârnaţi alături de nevăstuici, veveriţe şi alte animale sălbatice gustoase. Am întrebat-o pe Susan:

— Deci care-i povestea noastră? Avem rude la Ban Hin? Un prieten prin corespondenţă? Căutăm un loc unde să ne retragem la pensie?

— Voi avea eu grijă de asta.

O întreagă secţiune a pieţei era ocupată de montaniarzi şi de produsele lor, iar noi am trecut pe-acolo. Susan îmi spuse:

— Ne întâlnim pe Aleea 8 – produse din hârtie şi becuri.

M-am uitat în jur ca să văd dacă aleile erau într-adevăr numerotate, iar ea îmi zâmbi.

— Caută sectorul cu ceaiuri. Te găsesc acolo.

Am mers mai departe, pe urmă m-am întors şi-am văzut-o pe Susan stând cu picioarele încrucişate pe o pătură, vorbind cu câteva femei montaniarde şi cercetând nişte haine în timp ce fuma o ţigară; comerciantele fumau ce-aveau în pipe. Poate că erau mai puţin agresive pentru că erau năucite de droguri.

Am găsit porţiunea acoperită unde frunzele de ceai erau puse în coşuri de răchită aşezate pe jos. Vânzătorii erau mai ales montaniarzi din acelaşi trib şi fierbeau ceai, aşa că am luat o ceaşcă cu două sute de dongi, adică vreo doi cenţi, şi-am băut. Avea un gust groaznic, dar era fierbinte şi mie mi-era frig.

Era un loc straniu şi eram sigur că aproape toţi occidentalii veniseră în grupuri organizate. Numai un idiot ar fi venit singur aici…

Apărură patru soldaţi înarmaţi cu automate AK-47, care mă priviră cu atenţie, apoi comandară ceşti cu ceai.

Stăteau la mai puţin de trei metri de mine, bând ceai, fumând şi vorbind încet. Unul dintre ei mă privea. Aveam nevoie de beleaua asta?

Dacă n-ar fi fost Coltul 45 vârât sub centură, n-aş fi fost prea îngrijorat. Totuşi, când o porţi şi n-ai voie, afurisita de armă pare tot mai mare, aşa că, în mintea ta, capătă dimensiunile unei piese de artilerie.

Cei patru soldaţi terminară de băut ceaiul înaintea mea şi se depărtară.

Am rămas acolo, ascultându-mi bătăile inimii.

Veni Susan şi puse jos o sacoşă mare de plastic plină cu haine viu colorate. Comandă ceai, bău şi spuse:

— Ce bine-mi face.

— Cum te-ai descurcat?

— Destul de bine. Ban Hin e spre nord, la vreo treizeci de kilometri de-aici.

— Ştiu asta. Cum ajungem acolo?

— Montaniarzii ăştia aparţin cu toţii triburilor Tai şi H'mong, locuiesc pe dealurile din nord şi vin pe jos la Dien Bien Phu cu produsele lor. Uneori iau un ponei sau autobuzul care circulă o dată pe zi, iar cei bogaţi au scutere sau motociclete.

— Serios? Cum ajungem la Ban Hin?

— Imediat îţi spun. Am găsit o femeie care locuieşte lângă Ban Hin.

— Bun. Ţi-a desenat o hartă?

— Nu. Dar mi-a dat îndrumări. Problema e că ea şi cei din tribul ei folosesc mult cărările şi scurtăturile, aşa că nu ştia bine traseul pe şosea. În plus, înţelegeam doar jumătate din ceea ce-mi spunea. Montaniarzii au un accent mai pronunţat decât nord-vietnamezii.

— Întoarce-te şi cere-i îndrumări scrise.

— Oamenii ăştia sunt analfabeţi, Paul.

— Atunci pune-o să-ţi deseneze o hartă.

— Ei nu înţeleg o astfel de idee. Hărţile sunt abstracte.

— Poate pentru tine şi pentru ea. Nu şi pentru mine.

— Calmează-te. Cred că pot urma îndrumările ei.

M-am gândit la toate astea. Domnul Anh spusese foarte clar să nu întreb nimic pe vreun etnic vietnamez, pentru că ei ar alerga imediat la poliţie dacă ar crede că pun la cale ceva. Montaniarzii erau în regulă pentru că-şi ţineau gura. Dar domnul Anh omisese să menţioneze că vorbeau altfel, că mergeau pe cărări şi nu pe drumuri, că erau analfabeţi şi că nu văzuseră o hartă în viaţa lor. Probleme minore, dar Susan credea că ştia drumul spre Ban Hin.

Am întrebat-o:

— Cum ai motivat că vrei să mergi la Ban Hin?

— I-am spus că am auzit că acolo se fac nişte bijuterii minunate. Şi adăugă: O treabă ca între femei.

Am dat ochii peste cap, dar Susan nu a observat. Într-un târziu mi-a zis:

— Femeia a menţionat că Ban Hin e un sat vietnamez, nu montaniard, după cum ştiam probabil, şi că vietnamezii fac bijuterii urâte, plus că nu auzise să se facă aşa ceva acolo.

Îşi termină ceaiul, pe urmă se duse la alte tarabe şi cumpără nişte sticle cu apă, prăjituri din orez şi banane. Eu căutam clătite de porumb.

Am plecat din piaţă cu sacoşele de plastic şi am pornit spre motel, aflat la o sută de metri. Am intrat în camera 7, am pus lucrurile în portbagajul BMW-ului pe care l-am scos din cameră şi am coborât spre biroul recepţiei.

Am plătit repede şi ne-am recăpătat paşapoartele şi vizele. Speram că nu trimiseseră încă nişte copii la Ministerul Securităţii Publice, dar n-aveam de gând să întreb.

La birou era un tip care m-a întrebat:

— Unde plecaţi acum?

— La Paris.

Susan îi spuse:

— Mergem spre Hanoi.

— Aha. Apă mare, Drumul 6. Mergi doar la Son La. Aştepţi la Son La. Două zi, trei zi.

I-am spus:

— Mulţumesc pentru informaţiile rutiere şi meteo, amice. Ne vedem în sezonul viitor.

Am părăsit biroul şi i-am zis lui Susan:

— Să înţeleg că Drumul 6 e blocat de inundaţii şi alunecări de teren?

— Aşa se pare. Domnul Anh spunea că e ceva obişnuit, însă de regulă aduc buldozere şi deschid drumul într-o zi sau două.

— Ce dracu' se întâmplă cu zona asta?

— N-o lua în tragic.

— Bine, cum ajungem de-aici la Hanoi dacă Drumul 6 e închis?

— Mai e un drum de-a lungul Râului Roşu. Duce direct la Hanoi.

— Şi dacă vom fi trei oameni?

— Există un tren care merge pe lângă Râul Roşu şi se ia dintr-un loc numit Lao Cai, lângă frontiera chineză, la vreo două sute de kilometri spre nord de-aici.

— Bine, şi cum ajungem la Lao Cai cu Tran Van Vinh?

— Poate cu autobuzul. Hai să ne gândim la asta când ne vom vedea la Bau Hin. Pe de altă parte, trenurile încep să circule din nou mâine dimineaţă. Sunt cam 450 de kilometri de la Lao Cai la Hanoi, aşa că drumul ar trebui să dureze zece, douăsprezece ore.

— În caz că nu sunt cu tine, ştii drumul.

Am dat din cap, iar Susan a continuat:

— Dacă toate celelalte variante eşuează, vom găsi un camion forestier care merge la Hanoi. Singurele întrebări pe care ţi le pun şoferii sunt

dacă ai zece dolari şi dacă nu vrei să cumperi nişte opiu.

— Domnul Anh ţi-a spus toate astea?

— Da, dar le puteam afla şi din ghidul turistic dacă nu i l-ai fi dat lui. Când laşi cuiva un semn, nu folosi un obiect de care ai nevoie. Îi dai o pungă cu arahide sau altceva. Ai dormit la cursul ăsta?

— Sunt pensionat. Am întrebat-o: De ce n-ai luat cartea când te-ai întâlnit cu el?

— Nu ştiam că o avea. Adăugă: Alt amator.

— Şi tu ce eşti?

— Bancher de investiţii.

— Aşa e.

Ne-am suit pe motocicletă şi am intrat pe şosea. M-am îndreptat spre sud, în caz că se uita cineva la noi, şi-am ieşit din Dien Bien Phu în câteva minute. Am tras pe dreapta, lângă dealul unde se afla tancul ruginit. Un indicator mă informă că acel punct se numea Dominique. M-am întrebat ce se întâmplase cu toate amantele generalului şi dacă vreuna dintre ele venise vreodată să vadă locul ce-i purta numele.

Susan coborî de pe motocicletă şi deschise portbagajul. Ne-am pus căciulile îmblănite şi ochelarii, iar ea a scos două eşarfe bleumarin pe care le cumpărase şi zise:

— Tribul H'mong.

— Ştiu asta.

Ea râse.

— Ai numai tâmpenii în cap.

Ne-am înfăşurat eşarfele în jurul gâtului şi-al bărbiei, apoi mi-a zis:

— Din nefericire, triburile de-aici nu ştiu cum să-şi aplice vopsele, iar tu ai vopsea albastră pe faţă.

Îmi arătă mâinile ei, într-adevăr mânjite de vopsea albastră. Nimeni de la Washington nu va crede chestia asta.

Am studiat harta câteva minute şi am întrebat-o:

— Unde-i Ban Hin?

— Undeva pe-aici, în valea râului Na. Nu e trecut pe hartă, dar îl pot găsi.

Ne-am uitat unul la altul şi-am spus:

— Va fi în regulă.

Ea urcă pe motocicletă, eu am acţionat acceleraţia şi-am plecat.

Am găsit o cărare printre orezării şi după câteva minute eram pe drumul care trecea pe lângă buncărul generalului de Castries. M-am întrebat ce s-a întâmplat cu el şi dacă-şi mai revăzuse cele şapte amante. Dacă aş fi avut atâtea femei, poate că m-aş fi hotărât să rămân într-un lagăr de prizonieri.

Am mers printre câmpuri cultivate cu legume, am trecut pe lângă tancuri ruginite şi piese de artilerie şi am luat-o spre nord, către dealurile şi munţii de unde venisem cu o seară în urmă, dar pe un drum diferit, la vest de cel care ne dusese la Dien Bien Phu.

M-am uitat la ceas şi am văzut că mai era până la amiază. Drumul era neasfaltat, însă pământul era uscat, bătătorit şi moale între făgaşele roţilor, aşa că puteam merge cu treizeci de kilometri la oră fără mari probleme. După aproximativ o oră, dacă nu ne rătăceam, urma să întreb pe cineva din Ban Hin dacă cunoştea un tip pe nume Tran Van Vinh. Nici măcar nu bănuiam cum se va sfârşi ziua.

Pe hartă Drumul 12 trecea prin Valea Na care, în cea mai mare parte, n-avea nici cinci sute de metri lăţime. Râul era mic, dar curgea repede, iar drumul era de fapt un dig de-a lungul malului.

Dealuri tot mai înalte se ridicau peste valea îngustă, nu mai lată ca o strungă în unele locuri. Acolo unde se lărgea erau orezării inundate şi colibe ţărăneşti. Puţinii oameni pe care i-am văzut păreau să fie etnici vietnamezi, în tradiţionalele pijamale din mătase neagră şi cu pălării conice de pai, lucrând în orezării cam aşa cum făceau pe câmpiile din zona de coastă, însă foarte departe de strămoşii lor.

Dealurile ajunseseră acum la peste două mii de metri înălţime şi un vânt dinspre nord ne bătea constant din faţă. Trebuia să ne aplecăm ca să nu cădem de pe motocicletă.

Nimeni nu lucra pe câmp, iar traficul era inexistent. Mi-am amintit că era ultima zi a sărbătorii Tet şi oamenii stăteau acasă, inclusiv, speram, Tran Van Vinh. Vietnamezii întorşi în locurile natale n-aveau să pornească la drum până a doua sau a treia zi. Mi-a trecut, fireşte, prin minte că Tran Van Vinh ar fi putut avea şi alt loc natal în zona de coastă şi că ar fi putut fi acolo. Dar dacă era aşa, puteam da de el la întoarcerea la Ban Hin, deşi asta ar fi prelungit durata misiunii mele. Zău că voiam să fiu duminică la Bangkok sau oriunde altundeva decât în Vietnam. Dar ştiam că voi rămâne aici până când voi sta de vorbă cu domnul Vinh.

Pe dealuri vedeam casele lungi ale montaniarzilor, cocoţate riscant pe culmile defrişate, şi m-a frapat faptul că două civilizaţii foarte diferite coexistau în acelaşi spaţiu, dar pe verticală una faţă de alta.

Cam după o oră de la plecare m-am uitat la kilometraj şi am văzut că făcusem treizeci de kilometri.

— Cum sună îndrumările tale?

— Ban Hin e chiar pe drumul ăsta.

— Da? Ce mi-ai spus părea mai complicat.

— Uneori vrei să mă ignori, aşa că eu trebuie să par indispensabilă.

N-am răspuns unei asemenea provocări, dar i-am zis:

— Vezi coliba aia? Du-te şi-ntreabă unde-i Ban Hin.

— Vorbim doar cu montaniarzii. N-am venit până aici ca să ratăm totul în ultima clipă.

Am continuat drumul spre nord pe Drumul 12. După vreo zece minute am văzut venind spre noi trei tineri montaniarzi călare pe ponei.

Am oprit motocicleta şi am stins motorul.

În timp ce montaniarzii se apropiau, am văzut că poneii n-aveau şei, ca întotdeauna, iar pe spatele lor erau legaţi nişte saci.

Ne-am scos eşarfele, căciulile şi ochelarii, iar Susan a coborât şi a pornit spre călăreţi. Le făcu semn cu mâna şi oamenii traseră de hăţuri, uitându-se la ea.

Au vorbit, iar ei au dat din cap. S-au uitat la mine, care fusesem montaniard cu doar două minute în urmă, pe urmă au privit-o din nou pe Susan. Aproape în acelaşi timp, cei trei au arătat peste umăr în spatele lor. Până aici, toate bune.

Susan părea să le mulţumească şi era pe cale să se îndepărteze, când unul dintre tineri vârî mâna în sac, scoase ceva şi i-l dădu. Ea le făcu semn cu mâna şi se întoarse la mine.

Călăreţii o depăşiră şi îşi reluară conversaţia. Era limpede că le plăcea ce văzuseră. Ajunşi lângă mine, schiţară un salut şi îşi continuară drumul spre sud.

Susan îmi zise:

— Erau simpatici. Mi-au dat pielea asta.

Îmi arătă o piele de animal de vreo şaizeci de centimetri, cu blană neagră pe ea:

— Cred că-i polifag american. Din nefericire, nu e argăsită şi miroase.

— Gestul contează.

Am spus:

— Scapă de ea.

— O s-o ţin puţin.

— Unde-i Ban Hin?

— Încă o bucată de drum, la deal.

— Cât de departe?

— Păi… se pare că ei nu măsoară în unităţi de timp sau distanţă. Călătoresc după repere, deci e satul mare după două sate mici…

— Bine. Urcă. Am adăugat: Ai vopsea albastră pe faţă.

Am pornit mai departe fără să ne mai deghizăm. După cinci minute, am trecut pe lângă un grup mic de colibe. Satul Unu. După alte cinci minute am străbătut micul Sat Doi.

Câteva minute mai târziu ne-am apropiat de un sat mai mare, aflat pe partea dreaptă a drumului. La intrare se vedeau patru construcţii din stuc, retrase de la drum, şi mi-am dat seama că una era o pagodă modestă, alta o clinică, iar a treia o şcoală. A patra arborase un steag roşu cu o stea galbenă, iar în faţa ei era parcat un jeep militar verde închis. Ştiam eu că fusese prea uşor. Am oprit motocicleta. Susan spuse:

— Ăsta-i Ban Hin.

— Şi ăsta-i un jeep militar.

— Ştiu. Ce vrei să faci?

— N-am venit până aici ca să mă întorc.

— Nici eu.

Am trecut repede de postul militar, pe urmă am traversat curtea îngrijită din faţa pagodei şi am tras motocicleta în spate, unde nu se vedea de pe drum şi, sperам, din clădirea militară.

Am oprit motorul şi-am coborât. Susan zise:

— Bun, cum vrei să întrebi dacă Tran Van Vinh e în viaţă şi acasă?

— Suntem istorici militari canadieni şi vorbim puţin franceza. Ne vom interesa dacă există veterani care au participat la Ofensiva Tet, pe urmă vom trece la bătălia de la Quang Tri. Născoceşte ceva. Te pricepi să prosteşti oamenii.

Ne-am scos rucsacurile şi aparatele foto din portbagaj, iar Susan a ocolit pagoda şi s-a dus la intrare.

Am urmat-o, dar înăuntru nu se afla nimeni. În vase de ceramică erau puse ramuri înflorite, iar la capătul îndepărtat al construcţiei mici, fără ferestre, se vedea un mic altar pe care ardeau beţişoare parfumate.

Susan se duse într-acolo, luă un beţişor parfumat şi-l aprinse, pe urmă lăsă câţiva dongi într-un bol.

Ce naiba, nu contează banii.

Se întoarse şi-mi spuse:

— Astăzi e ultima zi a sărbătorii Tet, a patra zi a Anului Boului. Am sosit la Ban Hin. Hai să-l găsim pe Tran Van Vinh şi-apoi să plecăm acasă.

Am părăsit pagoda şi am intrat în sat.

43

Ban Hin nu semăna cu satele câmpiilor din zona de coastă tropicală şi subtropicală; în primul rând, nu se vedeau palmieri, ci numeroşi pini şi arbori uriaşi cu frunze mari, ca şi pâlcuri dese de rododendroni sălbatici care începeau să înflorească în după-amiaza rece de februarie.

Satul era împrejmuit de munţi cu pante abrupte la est, de orezării la nord şi la sud şi de drumul de ţară pe care sosisem.

Colibele ţăranilor erau construite mai ales din buşteni de pin nefasonaţi, cu acoperişuri din frunze de bambus. Fiecare casă era înconjurată de o grădină de legume, iar în unele grădini am văzut intrări în adăposturi subpământene, vestigii ale bombardamentelor americane.

Nu mi-aş fi imaginat că o vale atât de izolată fusese bombardată, dar mi-am amintit că Tran Van Vinh menţionase în scrisoarea către fratele lui că vărul lor, Liem, îi scrisese despre camioane încărcate cu soldaţi răniţi şi coloane de recruţi îndreptându-se către sud. Acum aveam o imagine mai clară – drumul prin această vale izolată începea la frontiera chineză, de unde provenea mare parte din materialul de război, apoi şerpuia spre graniţa laoţiană, unde începea reţeaua Drumului Ho Şi Min. Aveam senzaţia că toţi localnicii de peste treizeci de ani îşi aduceau aminte de Forţele Aeriene ale Statelor Unite.

Satul era plin de copii şi adulţi de toate vârstele şi se părea că cei mai mulţi locuitori din Ban Hin

se aflau acasă în această ultimă zi a sărbătorii Tet.

De fapt, toată lumea ne privea atent, aşa cum i-ar fi privit oamenii dintr-un sat american pe doi asiatici care ar fi hoinărit prin localitatea lor în pijamale de mătase neagră şi cu pălării conice de pai pe cap.

Am ajuns în centrul satului, care era un scuar cu pământul roşu pe jos, nu mai mare decât un teren de tenis, înconjurat de mai multe case şi un pavilion deschis ce adăpostea o piaţă. Vedeam nişte mese ca de picnic la care şedeau oameni vorbind, bând şi mâncând. Toţi încetară orice activitate şi se uitară la noi.

Am ştiut de la început că, dacă ajungeam până aici, cea mai mare problemă avea să fie în satul ăsta. Clădirea militară complica situaţia.

În centrul scuarului se afla o placă simplă de beton, de vreo trei metri lungime şi doi metri înălţime, aşezată pe altă placă întinsă pe pământ. Placa verticală era vopsită în alb şi părea să fie inscripţionată cu ceva ce părea să fie nişte litere roşii. La bază avea ramuri înflorite şi beţişoare parfumate arzând în boluri de ceramică. Ne-am dus spre monument şi ne-am oprit în faţa lui.

Literele roşii erau de fapt nume, înşirate de sus până jos. Deasupra acestei liste erau nişte litere mai mari, iar Susan citi: „În onoarea bărbaţilor şi femeilor care au luptat pentru Reunificarea Patriei în Războiul cu Americanii dintre 1954 până în 1975”.

— Sunt numele celor dispăruţi, şi sunt multe, printre care şi cel al lui Tran Quan Lee.

Îmi arătă.

Am văzut că pe lista dispăruţilor figurau mulţi oameni din familia Tran.

Am citit amândoi, dar nu l-am văzut pe Tran Van Vinh. Până aici, toate bune:

— Morţii trebuie să fie pe partea cealaltă.

Am ocolit monumentul, a cărui întreagă suprafaţă era acoperită de nume scrise cu litere

roşii ce păreau să fi fost recent re vopsite.

Se adunase o mulţime de aproximativ o sută de oameni care se apropiau încet de noi. Am observat că unii bărbaţi şi femei de vârstă mijlocie aveau braţe sau picioare amputate.

M-am uitat la numele morţilor, trecute în ordine cronologică, precum cele de pe Zidul din Washington. Dacă Tran Van Vinh fusese ucis în luptă, nu ştiam când, însă nu înainte de februarie 1968, aşa că am început să citesc de la această dată, iar Susan începu de la sfârşit, cu luna aprilie 1975.

Susan spuse:

— Nu-l văd încă…

— Nici eu.

Dar nu voiam să-i văd numele, şi poate că sărisem în mod inconştient peste el, deşi, de câte ori vedeam un „Tran”, mi se oprea inima în loc.

Mulţimea se afla acum chiar în spatele nostru. Mă simţeam puţin ciudat privind monumentul cu numele zecilor de morţi şi dispăruţi din satul ăsta, toţi fiind ucişi de compatrioţii mei şi poate chiar de mine. Pe de altă parte, aveam probleme cu propriul meu zid. În plus, eram canadian.

Am continuat să citim numele, iar Susan îmi spuse încet:

— Sunt multe nume de femei şi copii şi se menţionează că au fost ucişi pe frontul intern, adică presupun că în bombardamente.

Nu i-am răspuns.

M-am întâlnit cu Susan la mijlocul listei şi-am citit ultimele nume în gând. Am zis:

— Nu e în partea asta.

— Nici în partea asta. Dar mai e în viaţă?

— Pariez că toţi cei din spatele nostru pot răspunde la întrebare.

În timp ce priveam placa simplă de beton cu nume scrise de mână, nu m-am putut opri să nu mă gândesc la Zidul din granit lustruit de la

Washington. Până la urmă, nu exista nicio diferenţă între aceste două monumente.

I-am spus lui Susan:

— Suntem canadieni. Eşti pregătită?

— *Oui.*

Ne-am întors către mulţime. În sudul rural al Vietnamului am fi trezit o curiozitate trecătoare; aici eram priviţi cu mare interes şi, dacă ar fi descoperit că eram americani, sătenii ar fi putut deveni ostili. Nu citeam nimic pe feţele lor, dar nu păreau să fie un comitet de primire. Am spus:

— *Bonjour.*

Se auziră nişte murmure, dar nu zâmbi nimeni. Mi-a trecut prin minte că, aflându-se atât de aproape de Dien Bien Phu, oamenii ar fi putut manifesta o anume animozitate faţă de francezi. *Ong a murit aici… grand-père.* Am zis:

— *Nous sommes canadiens.*

Mi s-a părut că mulţimea s-a relaxat puţin sau poate că asta voiam să văd. Susan îi salută şi ea.

Apoi le zise că veneam de la Dien Bien Phu şi-i întrebă dacă puteam fotografia *le Monument.*

Nimeni nu păru să obiecteze, aşa că Susan făcu un pas înapoi şi fotografie numele morţilor.

În cele din urmă, cineva ieşi în faţă, un bărbat între două vârste, cu pantaloni negri de lână şi un pulover oranj. Îmi zise ceva în franceză, dar eu n-am înţeles nimic, şi nu cred că-l interesa să afle dacă creionul mătuşii mele era pe biroul unchiului.

Susan îi spuse ceva într-o franceză şovăielnică, iar omul răspunse.

Franceza tipului era ceva mai bună decât a lui Susan, aşa că ea mai folosi şi o vietnameză poticnită, ceea ce avu efectul de-a surprinde mulţimea, care se apropie şi mai mult de noi.

Nu putea să mai dureze mult până la apariţia câtorva soldaţi care să ne ceară paşapoartele şi să descopere că de fapt nu eram canadieni.

Începeam să mă simt mai puţin ca James Bond şi mai degrabă ca Indiana Jones în filmul *Satul*

Judecăţii de Apoi.

Susan îi ţinea tipului o prelegere despre *l'histoire de la guerre américaine,* pe care el părea s-o creadă pe jumătate.

Într-un târziu, Susan îi spuse bărbatului ceva într-o vietnameză mai fluentă şi am auzit numele Tran Van Vinh.

Când întrebi de cineva spunându-i pe nume, într-o mică localitate din Vietnam, din Kansas sau de oriunde, pui cumva capăt distracţiei.

Urmă o lungă tăcere, apoi omul se uită la amândoi, iar eu am rămas cu sufletul la gură până când, într-un târziu, el dădu din cap şi zise:

— *Oui. Il suvivre.*

Ştiam că nu venisem până aici ca să vizitez un mormânt şi iată-mă în Ban Hin, iar răspunsul la întrebarea dacă Tran Van Vinh mai trăia sau nu era: „Da, trăieşte".

Susan îmi aruncă o privire, dădu din cap şi zâmbi. Se întoarse către tip şi continuă să vorbească într-o vietnameză stricată, combinată cu puţină franceză, iar bărbatul îi răspunse într-o vietnameză tărăgănată, cu multe cuvinte franţuzeşti. De fapt, reuşeam să ne descurcăm în felul ăsta.

În cele din urmă, omul rosti cuvântul magic:

— *Allons.*

Şi-am plecat, urmându-l prin mulţimea care se depărtă ca să ne facă loc.

Am trecut prin piaţă şi bărbatul se opri la un panou informativ comunal, acoperit cu plastic transparent. Arătă spre două fotografii alb-negru, şterse, ale unor americani în costume de zbor şi cu mâinile sus, înconjuraţi de ţărani în pijamale, înarmaţi cu nişte puşti vechi cu percuţie manuală. Pe panou rămăsese ceva loc pentru o poză cu mine şi Susan într-o postură similară.

Omul zise:

— *Les pilotes américains.*

M-am uitat la Susan şi ne-am privit în ochi.

Am continuat drumul pe o cărare îngustă, umbrită de arbori, printre case mici, către muntele înalt de la capătul satului, la poalele căruia se vedeau nişte ridicături de teren pe care le-am recunoscut drept movile funerare. Dincolo de ele erau case mici din lemn.

L-am urmat pe individ până în dreptul unei case construite din buşteni de pin ciopliţi manual şi cu acoperiş din frunze de bambus.

Ajunşi în faţa uşii, tipul ne făcu semn să aşteptăm.

După câteva clipe ne invită să intrăm. Între timp ne spuse ceva în franceză despre familia Tran.

Ne-am pomenit în singura încăpere a casei, cu podeaua din argilă roşie. Sticla geamurilor lăsa să pătrundă o lumină cenuşie, iar în aerul umed se simţea miros de cărbune ars.

Când ochii mi se acomodară cu lumina slabă, am văzut hamace cu pături strânse de-a lungul pereţilor, iar pe podea se aflau mai multe coşuri şi lăzi din nuiele de bambus. O masă joasă cu scaune era aşezată în mijlocul încăperii, pe o carpetă neagră.

În colţul îndepărtat era un cuptor de argilă, iar cărbunii răspândeau licăriri roşietice. În dreapta cuptorului exista un altar rudimentar pe care ardeau beţişoare parfumate lângă nişte fotografii înrămate. În dreapta acestuia, pe perete, era fixat un afiş mare cu Ho Şi Min. Alături atârnau un steag vietnamez şi câteva fotografii înrămate.

M-am uitat din nou în jur, ca să mă conving că nu era nimeni acasă.

Am rămas acolo câteva clipe, apoi Susan spuse:

— Omul zice că asta-i casa lui Tran Van Vinh şi că trebuie să aşteptăm aici.

Nu-mi place să fiu înconjurat de pereţi, dar acum era prea târziu ca să-mi mai fac griji din pricina asta. Ajunsesem, de bine, de rău, la capătul călătoriei noastre. Am întrebat:

— Ţi-a spus cumva şi unde-i dulapul cu băuturi?

— Nu. Dar a spus că pot fuma.

Se duse în dreptul cuptorului, îşi scoase rucsacul, se aşeză pe o carpetă şi îşi aprinse o ţigară.

Eu mi-am dat jos rucsacul şi l-am pus lângă al ei. Am văzut că acoperişul avea doar vreo doi metri spre peretele opus, m-am dus acolo şi am scos pistolul de sub jacheta de piele. Pentru că învăţasem câte ceva de la Viet-Cong, am strecurat Coltul şi cele două încărcătoare între două straturi de frunze din acoperiş. Susan zise:

— Bună idee. Cred că dacă vin soldaţii putem lămuri aproape orice problemă, cu excepţia armei.

Nu am comentat această afirmaţie excesiv de optimistă, dar am întrebat-o:

— Ce i-ai spus tipului?

— El e domnul Khiem, învăţătorul satului. După cum ai sugerat, i-am spus că suntem istorici militari canadieni, că am fost la Dien Bien Phu şi că studiem şi războiul american din Vietnam. I-am mai zis că la Dien Bien Phu am fost sfătuiţi să vedem monumentul din scuarul de la Ban Hin. Asta am născocit-o.

— Te pricepi la aşa ceva.

— I-am spus că am auzit că mulţi veterani ai războiului cu americanii trăiesc în Valea Na şi că noi suntem interesaţi mai ales de veteranii Ofensivei Tet din ’68, mai exact ai bătăliei de la Quang Tri. Trase din ţigară şi continuă: Dar domnul Khiem nu-mi dădea niciun nume în afară de-al lui. A participat la luptele de la Hue. În cele din urmă, dezamăgită, i-am zis pur şi simplu că auzisem numele Tran Van Vinh la Dien Bien Phu. Ştiam că a fost un soldat curajos şi că a fost rănit la Quang Tri. Se uită la mine şi spuse: Nu voiam să mai zăbovim în scuarul ăla, aşa că am mizat totul pe-o carte.

— Domnul Khiem te-a crezut?

— Poate că da. Oscila între neîncredere şi mândria că se vorbea de bine despre Bau Hin la Dien Bien Phu. Susan adăugă: Domnul Khiem e tot un Tran şi e înrudit cumva cu Vinh.

— Mulţi Tran morţi şi dispăruţi erau menţionaţi pe placa aia comemorativă. Mă bucur că suntem canadieni.

— Sper că a crezut asta.

— N-a devenit ostil, deci presupun că a crezut. La viitoarea noastră misiune în Vietnam vom fi elveţieni.

— Să-mi trimiţi o carte poştală.

— Te-ai descurcat grozav. Sunt chiar mândru de tine, iar dacă domnul Khiem s-a dus să cheme soldaţii, nu e vina ta.

— Mulţumesc.

— Tran Van Vinh locuieşte aici sau a venit în vizită pentru sărbătoarea Tet?

— Domnul Khiem spunea că aici a locuit dintotdeauna.

— Unde-i acum?

— Probabil într-o vizită la rude.

— Asta l-ar putea dispune. Când e aşteptat să se întoarcă?

— Când soseşte autobuzul de la Dien Bien Phu.

M-am uitat la fotografia Unchiului Ho şi-am întrebat:

— Crezi că asta-i o înscenare?

— Tu ce crezi?

— Cred că voi, canadienii, aveţi obiceiul iritant de-a răspunde la o întrebare cu o alta.

Ea se strădui să zâmbească şi continuă să fumeze.

Eu m-am dus la altarul familiei şi m-am uitat la fotografiile înrămate. Am observat că toţi erau tineri, între douăzeci şi douăzeci şi cinci de ani:

— Pe-aici nimeni nu apucă să îmbătrânească.

— Pe-aici expun pozele celor morţi de pe vremea când erau în floarea vârstei, oricât de bătrâni au murit.

— Zău? Adică dacă aş muri azi şi-aş fi budist, ar putea expune una dintre pozele pe care tocmai mi le-ai făcut.

Ea zâmbi.

— Cred că ar suna-o pe mama ta ca să obţină o fotografie mai puţin recentă. Adăugă: Altarul familial ţine mai degrabă de un cult al strămoşilor decât de budism. Există o anume confuzie aici. Vietnamezii care nu sunt catolici se consideră budişti, dar practică şi un cult primitiv al strămoşilor. Practică, pe deasupra, şi confucianismul, şi taoismul. Numesc asta Tam Giao – Tripla Religie.

— Eu am numărat patru.

— Ţi-am spus, e o confuzie. Tu eşti catolic. Nu-ţi face griji în privinţa asta.

Am privit micile fotografii şi am observat că mulţi tineri erau în uniformă. Unul dintre ei, mi-am dat seama, era Tran Quan Lee, care, deşi oficial nu era considerat mort, se putea presupune asta după aproape treizeci de ani de când nu mai apăruse la sărbători.

Mai aveam încă posibilitatea de-a ne veni mintea la cap şi i-am spus lui Susan:

— Dacă ne grăbim, putem ajunge la BMW în vreo cinci minute.

Ea nici măcar nu ezită înainte de-a răspunde:

— Nu ştiu cine-o să intre pe uşa aia, dar ştim amândoi că n-o să plecăm nicăieri până nu apare cineva.

Am dat din cap, iar Susan mă întrebă:

— Cum vrei să se desfăşoare conversaţia noastră cu Tran Van Vinh?

— În primul rând, e conversaţia *mea,* nu a noastră, şi-o să fiu directă. Aşa aş proceda cu un martor din State. Prosteşti suspecţii, dar eşti direct cu martorii.

— Inclusiv faptul că suntem americani trimişi de autorităţile noastre?

— Mă rog, nu chiar *aşa* direct. Suntem americani, dar am fost trimişi de familia celui ucis ca să facem dreptate.

— Nu cunoşteam numele victimei.

— Tran Van Vinh îl cunoaşte. A luat portactul mortului. Lasă-mă pe mine să vorbesc, Susan, şi să gândesc. Tu vei traduce. *Biet?*

Ne-am privit în ochi şi ea a dat din cap.

Am rămas în aşteptare.

M-am uitat la Susan. Făcusem împreună un drum lung, însă, dincolo de asta, acest moment al adevărului, care fusese abstract până acum, devenise dintr-o dată real şi iminent. Tran Van Vinh era în viaţă şi ce-avea să ne spună el, orice, constituia o nouă serie de probleme.

Susan se ridică şi mă cuprinse în braţe.

— Te-am înşelat şi s-ar putea să mai fac nişte lucruri care n-or să-ţi placă, dar, orice s-ar întâmpla, te iubesc.

Înainte de a-i răspunde, am auzit un zgomot în spatele meu şi ne-am întors către uşă. În prag se vedea profilul întunecat al unui bărbat. Speram să fie Tran Van Vinh.

44

Susan se duse direct la bărbatul din pragul uşii, se înclină şi-i spuse ceva în vietnameză.

Acesta răspunse la salut, pe urmă se uită la mine. Ne-am privit în ochi şi n-am mai avut nicio îndoială că acela era Tran Van Vinh.

Părea să aibă vreo şaizeci de ani, dar era probabil mai tânăr. Era slab şi mai înalt decât un vietnamez obişnuit. Nu-i căzuse părul, care era negru precum cărbunele şi tuns scurt. Purta pantaloni largi şi o jachetă neagră, matlasată, iar în picioare avea ciorapi şi sandale. Susan îmi zise:

— Paul, el este domnul Vinh.

Ne-am strâns mâinile şi ne-am prezentat:

— Eu sunt Paul Brenner, american, şi am străbătut un drum lung ca să te văd.

Mă privea cu atenţie în timp ce Susan traducea.

I-am zis:

— Le-am spus compatrioţilor dumitale că suntem canadieni pentru că am avut impresia că sătenii ar putea avea resentimente faţă de americani.

Susan traduse din nou şi domnul Vinh continuă să mă privească. M-am uitat în ochii lui, iar el într-ai mei. Ultimul american pe care-l văzuse dorise probabil să-l omoare, şi invers, dar n-am sesizat ostilitate în expresia lui; de fapt, nu sesizam nimic.

Mi-am scos paşaportul din buzunar şi i l-am întins, deschis, la prima pagină.

El îl luă, se uită la el, pe urmă îl închise şi mi-l înapoie. Spuse ceva şi Susan tălmăci:

— Ce vrei?

Am răspuns:

— În primul rând, am neplăcuta însărcinare de-a te informa că fratele dumitale, Lee, a fost ucis în lupta din Valea A Shau în mai 1968. Cadavrul i-a fost găsit de un soldat american care i-a luat efectele personale şi astfel s-a stabilit că era Tran Quan Lee.

Domnul Vinh înţelese cuvântul „A Shau” şi, asociindu-l cu numele fratelui său, trebuie să fi priceput că nu era o veste bună.

Susan traduse şi omul ascultă fără emoţie. Continua să mă privească, pe urmă se duse la altarul familiei, luă o fotografie şi se uită îndelung la ea. O puse la loc, se întoarse şi-mi zise ceva. Susan îi răspunse direct, apoi îmi spuse mie:

— Vrea să ştie dacă tu i-ai omorât fratele. I-am spus că nu.

Apoi am rugat-o pe Susan:

— Spune-i că am fost soldat la Divizia Întâi Aeropurtată şi că am luptat în Valea A Shau în mai 1968, aşa că s-ar putea să-i fi omorât eu fratele, dar nu eu i-am găsit cadavrul.

Susan ezită şi mă întrebă:

— Eşti sigur că vrei…

— Spune-i asta.

Ea îi zise şi el se uită la mine, pe urmă dădu din cap. Am continuat:

— Spune-i că am fost şi lângă oraşul Quang Tri în timp ce el îşi revenea în liceul budist după rănile căpătate şi că era datoria mea să-i ucid pe soldaţii nord-vietnamezi care încercau să fugă din oraş.

Susan traduse, iar domnul Vinh păru surprins că ştiam câte ceva despre experienţele de război. Ne-am privit din nou în ochi şi nici acum n-am văzut ostilitate, iar eu ştiam că nu aveam să văd. De fapt, în timp ce ne uitam unul la altul, nu mă îndoiam că îşi zicea în gând: „Şi nenorocitul ăsta a fost acolo”.

I-am spus domnului Vinh:

— Mă bucur că nu te-am ucis şi că nici dumneata nu m-ai ucis pe mine.

Susan a tradus şi am văzut un zâmbet stins pe buzele lui, dar nu a spus nimic.

Ajungeam eu undeva cu el, dar nu ştiam unde:

— Sincer vorbind, domnule Vinh, sunt foarte surprins că ai supravieţuit încă şapte ani de război.

Susan traduse, iar omul rămase cu privirea pierdută, dând din cap pentru sine, ca şi cum şi el ar fi fost surprins. Mi s-a părut că-i văd un tremur uşor al buzei de sus, însă era posibil să mă fi înşelat. Omul era foarte stoic, un lucru benefic pentru noi, dar şi un vechi obicei de război. I-am zis lui Susan:

— Cum te descurci cu traducerea?

— Omul a stat multă vreme în sud în timpul războiului şi e conştient de accentul meu din sud. Pricep mai tot ce spune.

— Bine. Ne plac traducerile corecte şi exacte.

Susan nu răspunse.

Nu i-am mai zis nimic domnului Vinh şi l-am lăsat să se gândească dacă voia să-mi spună ceva. În cele din urmă a vorbit, Susan l-a ascultat, apoi mi-a zis:

— Spune că a făcut parte din Divizia de Infanterie 304 a Armatei Populare a Vietnamului.

Domnul Vinh continuă şi Susan traduse:

— A fost trimis în sud în august 1965 şi-a luptat în provincia Quang Tri. Spune că ar trebui să ştii unde se afla divizia lui în timpul Ofensivei Tet din iarna anului 1968.

Sigur că ştiam. Divizia 304 era principalul nostru inamic când am ajuns la Quang Tri în ianuarie 1968. Tipul ăsta se afla acolo de doi ani şi jumătate, fără speranţa de-a vedea sfârşitul luptelor şi fără permisii.

Domnul Vinh vorbea şi Susan zise:

— În iunie 1968, divizia s-a întors în nord… rămăseseră puţini oameni… divizia a fost completată cu alţi soldaţi şi s-a întors la Quang Tri în martie 1971, pe urmă a participat la Ofensiva de Primăvară din 1972… Ofensiva de Paşti… iar divizia lui a cucerit provincia şi oraşul Quang Tri… şi a suferit pierderi grele în urma bombardamentelor americane şi s-a retras iarăşi în nord pentru a-şi reface efectivele. Susan adăugă: Vrea să ştie dacă ai fost acolo în timpul Ofensivei de Primăvară.

— Şi eu m-am întors acasă în 1968, în noiembrie, pe urmă am revenit în Vietnam în ianuarie 1972 şi-am fost încartiruit la Bien Hoa în timpul Ofensivei de Primăvară.

Susan îi spuse asta, iar el dădu din cap, apoi se uită la mine. Mă îndoiam că mai vorbise vreodată cu un veteran american şi era evident curios, dar pentru că apărusem pe nepusă masă, încerca să-şi adune gândurile; el nu se gândise în ultimele două săptămâni la întâlnirea asta, aşa cum făcusem eu.

Domnul Vinh vorbi şi Susan traduse:

— Spune că s-a întors pe front în 1973, pe urmă a participat la Ofensiva de Primăvară finală din 1975, iar Divizia 304 a cucerit Hue şi-a coborât pe Autostrada Unu, spre sud, pe tancuri capturate. A

intrat în Saigon pe 29 aprilie şi-a fost prezent la capitularea palatului prezidenţial, a doua zi.

Şi eu mai ziceam că ştiu nişte istorii de război. Tipul ăsta văzuse totul, de la început până la sfârşit, zece ani de masacre. Dacă anul meu de stagiu militar mi se păruse cât zece, atunci cei zece ani ai lui trebuie să i se fi părut cât o sută. Şi iată-l aici, acasă, în satul natal, împăcat cu viaţa după ce-i fuseseră răpiţi zece ani de tinereţe.

I-am spus:

— Trebuie să fi primit multe medalii şi decoraţii.

Susan traduse şi el, fără să ezite, se duse la un cufăr din nuiele împletite, aşa cum speram să facă, şi-l descuie. Trebuia să-l obişnuiesc cu ideea de a deschide cutia cu amintiri de război.

Scoase ceva învelit în mătase neagră pe care o despături pe masa joasă. Îngenunche şi expuse douăsprezece medalii de diverse forme şi mărimi, emailate în culori diferite, toate având ataşate panglici multicolore; acolo se aflau dovezile clare a zece ani petrecuţi în infern.

Domnul Vinh numi fiecare medalie şi Susan traduse.

Nu voiam să-l măgulesc spunându-i cât de impresionat eram; mi s-a părut capabil să discearnă ipocrizia, aşa că am dat din cap şi-am zis:

— Mulţumesc că mi le-ai arătat.

Susan traduse şi mă privi în ochi. Dădu din cap, vrând parcă să spună: „Te descurci destul de bine pentru un idiot insensibil”.

Domnul Vinh puse medaliile la loc, închise cufărul şi se ridică.

Am tăcut cu toţii câteva clipe şi sunt sigur că domnul Vinh ştia că nu străbătusem nouăsprezece mii de kilometri ca să-i văd medaliile.

Sosise momentul, aşa că i-am spus:

— Mă aflu aici ca să vorbesc cu dumneata despre ce-ai văzut pe când zăceai rănit în Citadela

din oraşul Quang Tri.

Recunoscu numele Quang Tri, poate şi Citadela şi îşi mută privirea spre Susan, care-i traduse.

Se uită din nou la mine, dar nu răspunse.

Am continuat:

— Soldatul american care a găsit cadavrul fratelui dumitale în Valea A Shau a luat din tunica lui o scrisoare scrisă de dumneata în timp ce zăceai rănit în liceul budist. Îţi aminteşti de scrisoarea aia?

De îndată ce Susan îi traduse, el dădu din cap, înţelegând cum de ştiam ce ştiam.

Am spus, minţindu-l pentru prima dată:

— Mă aflu aici în numele familiei locotenentului care a fost ucis de căpitan.

Asta poate că nu era pe de-a-ntregul o minciună. Am continuat:

— Mi s-a cerut să cercetez chestiunea asta, să aduc alinare şi să fac dreptate familiei îndoliate.

M-am uitat la Susan, vrând să-i transmit: „Tradu asta corect”.

Am încercat să mă pun în situaţia lui. Omul îşi văzuse generaţia ştearsă de pe faţa pământului şi nu îl impresiona sau emoţiona dorinţa unei familii americane de-a încerca să-şi afle dreptatea în acel masacru în masă ori să lămurească moartea unui militar. De fapt, guvernul de la Hanoi fusese totdeauna puţin neîncrezător faţă de guvernul american, care cheltuia milioane de dolari pentru a găsi rămăşiţele pământeşti ale câtorva militari dispăruţi în timpul luptelor. Nu ştiu dacă asta însemna o deosebire culturală sau o chestiune practică; Vietnamul n-avea timpul, nici banii necesari pentru a căuta o treime de milion de soldaţi dispăruţi. Pe de altă parte, pe noi ajunsese să ne obsedeze căutarea celor două mii de militari americani dispăruţi.

Domnul Vinh rămase tăcut, şi eu la fel. Nu-i poţi zori pe oamenii ăştia, care nu devin nervoşi

precum americanii în timpul unor lungi perioade de tăcere.

Într-un târziu, domnul Vinh vorbi şi Susan traduse:

— Spune că nu vrea să participe la nicio cercetare decât dacă guvernul lui îi ordonă ăsta.

Am răsuflat adânc. Nu aveam de gând să-l insult pe acest bătrân soldat oferindu-i bani, dar i-am reamintit:

— Familia asta a aflat de soarta fratelui dumitale, Lee, pe care eu ţi-am comunicat-o de bunăvoie. Eşti atât de amabil să-mi spui care a fost soarta fiului lor? Am făcut o pauză şi-am adăugat: Asta-i o chestiune de familie şi n-are nicio legătură cu autorităţile.

Susan traduse şi în cameră se aşternu din nou tăcerea, tulburată doar de trosnetul cărbunilor din cuptor şi de cântecul unei păsări.

Domnul Vinh se întoarse şi se duse către uşă. Susan şi cu mine ne-am uitat unul la altul.

Omul plecă şi-l auzirăm vorbind cu cineva afară, pe urmă se întoarse şi-i spuse ceva lui Susan. Ea se înclină şi-am crezut că ni se cerea să plecăm ori să stăm pe-aproape până când vor veni soldaţii, dar Susan mă lămuri:

— Domnul Vinh i-a cerut nepotului său să găsească o femeie înrudită cu el care să facă ceai.

De ce mă îndoiesc de mine însumi? Mă pricep la treaba asta. Martorii mă îndrăgesc. Suspecţii se tem de mine. În plus, sunt foarte norocos.

Domnul Vinh ne invită la o masă joasă. El se aşează turceşte, cu spatele la cuptorul cald, îi indică lui Susan un loc pe podea în stânga lui, iar mie, vizavi de el.

Susan scoase ţigările şi ne oferi fiecăruia câte una. Apoi le aprinse şi puse bricheta de plastic pe masă. Scrumiera era o bucată de oţel răsucit care părea un fragment de bombă.

Am tras un fum din ţigară şi am lăsat-o în scrumieră. Domnului Vinh părea să-i placă marca

Marlboro Light.

— Pot să vă povestesc cum am ajuns să citesc scrisoarea pentru fratele dumneavoastră?

Susan îi traduse, iar el aprobă din cap.

I-am spus povestea lui Victor Ort şi a Veteranilor Americani din Vietnam, evidenţiind programul umanitar prin care organizaţia îşi propunea să ajute guvernul de la Hanoi să afle ce s-a întâmplat cu soldaţii vietnamezi dispăruţi. Totuşi, lucrurile se cam schimbaseră, iar eu şi domnul Ort devenisem membri ai VVA; întâmplător, cunoşteam o familie al cărei fiu, locotenent de cavalerie, fusese ucis în Quang Tri.

I-am explicat în continuare că aceşti oameni erau convinşi că locotenentul menţionat în scrisoarea domnului Vinh ar putea fi chiar fiul lor. Am mai bătut puţin câmpii despre tot felul de lucruri, treabă la care, ca irlandez din Boston, sunt specialist. Nu am suflat o vorbă despre Divizia de Investigaţii Penale a armatei, nici nu am pomenit numele locotenentului decedat, pentru că nu îl cunoşteam; însă domnul Vinh îl ştia.

Vinh asculta ce îi traducea Susan.

Intră o femeie între două vârste şi, fără un cuvânt, se îndreptă spre cămin, unde era în permanenţă un ceainic cu apă la încălzit. Puse trei boluri pe rogojină şi luă dintr-un vas ceramic frunze de ceai pe care le presără în fiecare bol. Apoi turnă apă fierbinte în fiecare bol, le aşeză pe o tavă din răchită împletită şi, în genunchi, se apropie de masă şi făcu o plecăciune.

Chiar îmi place ţara asta! Am privit-o pe Susan şi i-am făcut cu ochiul. Ea scoase limba la mine.

Odată încheiat ceremonialul ceaiului, femeia dispăru.

Am gustat din ceai. Zâmbind, am spus:

— Este oribil.

Susan îi traduse altceva domnului Vinh, care surâse.

Susan şi domnul Vinh fumau, beau ceai şi pălăvrăgeau. Ea se întoarse spre mine:

— Domnul Vinh întreabă dacă suntem amanţi. I-am spus că, la început, când m-ai angajat la Saigon ca traducător, eram doar prieteni, apoi am ajuns amanţi.

Pe faţa lui Vinh persista umbra unui zâmbet, ca şi cum şi-ar fi zis:

— Bravo, bătrâne!

Susan interveni:

— Domnul Vinh este uimit de numărul veteranilor americani care s-au întors în Sud, în vizită. În toate ziarele şi la televiziune se vorbeşte despre asta.

Am dat din cap şi m-am gândit că Ban Hin nu era complet rupt de lume, iar acest fapt ar fi putut fi relevant dacă bănuielile mele despre ucigaş se adevereau.

Susan şi domnul Vinh continuară conversaţia şi aprinseră alte ţigări. Ştiam că era ceva necesar înainte de-a trece la discuţii serioase, dar îmi cam pierdusem răbdarea şi mă îngrijora gândul la alţi posibili vizitatori.

I-am spus direct domnului Vinh:

— Pot să te întreb dacă femeia aia era soţia dumitale?

Susan traduse şi el dădu din cap.

Am întrebat:

— Cea pe care o menţionai în scrisoare era Mai?

Susan ezită, apoi traduse.

Domnul Vinh îşi puse jos ceaşca de ceai şi privi drept înainte. Spuse ceva fără să se adreseze cuiva anume.

Susan îmi zise:

— Mai a fost ucisă într-un bombardament la Hanoi în 1972. Se căsătoriseră când s-a întors el de pe front în 1971 şi n-au avut copii.

— Îmi pare rău.

El înţelese şi dădu din cap.

Susan schimbă câteva vorbe cu el, pe urmă îmi spuse:

— S-a recăsătorit şi are şapte copii şi mulţi nepoţi. Vrea să ştie dacă tu ai copii.

— Nu, din câte ştiu.

Domnul Vinh mai întrebă ceva şi Susan traduse:

— Ar vrea să ştie dacă ai scrisoarea pe care i-a trimis-o fratelui său.

— Aveam o fotocopie, dar am pierdut-o în timpul călătoriei. O să-i trimit originalul dacă ne spune cum să procedăm.

După ce vorbiră, Susan îmi zise:

— Are un văr la Dien Bien Phu şi i-o poţi trimite acolo.

Am dat din cap.

Aş fi vrut să am scrisoarea, desigur, ca să aflu dacă ce scrisese el era ce fusese tradus şi ce citisem eu. Dar speram să aflu asta curând.

Din fericire, ceştile n-au mai fost umplute cu ceai, iar domnul Vinh şi cu Susan ţineau ţânţarii la distanţă cu fumul de ţigară.

L-am întrebat pe domnul Vinh:

— Te supără vechile răni?

Susan îmi traduse răspunsul:

— Uneori. Am căpătat mai multe după Quang Tri, dar niciuna atât de gravă încât să mă reţină de la îndatoriri mai mult de o lună.

Arătă spre mine.

I-am răspuns:

— Eu nu am răni. Apoi l-am întrebat: Cum ai scăpat din oraşul Quang Tri?

— Puteam să merg şi ni s-a spus să încercăm să fugim noaptea. Am plecat înainte de zori, pe furtună, într-o noapte fără lună. Am trecut la mai puţin de zece metri de o poziţie americană şi-am fugit pe dealurile de la vest.

Speram să fi luat cu el lucrurile locotenentului mort. Omul spuse altceva şi Susan îmi zise:

— Domnul Vinh spune că e posibil să fi trecut chiar pe lângă tine.

— Aşa a fost.

Răspunsul meu aduse zâmbete pe buzele tuturor, dar nu hohote de râs.

În regulă, să trecem la subiect:

— Pot să-ţi arăt nişte fotografii ca să aflăm dacă locotenentul a cărui familie m-a trimis aici e acelaşi cu locotenentul pe care l-ai văzut în clădirea bombardată din oraşul Quang Tri?

Omul încuviinţă, iar Susan se ridică şi aduse fotografiile din rucsac. Puse micul album pe masă şi-l deschise la prima pagină.

Domnul Vinh privi cu atenţie fotografia, apoi se îndreptă către un cufăr din nuiele. Se întoarse cu ceva înfăşurat în pânză şi scoase un portact croit din prelată. Îl deschise şi ne arătă o poză în suport de plastic.

Susan privi cele două poze, o scoase pe cea din album şi mi le dădu mie pe amândouă.

M-am uitat la fotografia din portact, care reprezenta un cuplu tânăr. Femeia arăta bine, iar bărbatul era chiar cel din album.

Aveam acum victima şi ne trebuia numele ei, pe care, desigur, DIP îl cunoştea deja, dar eu nu. I-am zis domnului Vinh:

— Pot să văd portactul?

Domnul Vinh mi-l dădu.

L-am deschis şi m-am uitat prin el. Erau acolo câteva certificate militare de plată – ce foloseam noi în loc de dolari şi încă vreo câteva fotografii – mama şi tata, două adolescente care păreau să fie surorile lui şi un sugar, probabil copilul celui decedat.

Mai erau şi câteva mărunţişuri plastifiate: carta Convenţiei de la Geneva, carnetul cu Regulile Războiului Terestru şi alt carnet cu Regulile de Luptă. Multe reguli într-un război. Cele mai multe nu făceau doi bani, cu excepţia Regulii Unu: „Ucide-l înainte de-a te ucide el pe tine”.

Totuşi, ofiţerul ăsta avea asupra lui regulile ce se cereau respectate şi am desprins imaginea unui

tânăr care făcea treaba ca la carte. Impresia asta mi-a fost întărită oarecum de cartela lui pentru băuturi alcoolice, la care numai ofiţerii aveau acces. Cartela era perforată doar în două locuri, ceea ce indica două achiziţii de băuturi. Dacă aş fi avut-o eu în Vietnam, ar fi arătat ca un şvaiţer lovit de schije.

Ultima cartelă era actul militar de identitate.

M-am uitat la el şi am văzut că numele decedatului era William Hines şi că fusese locotenent de infanterie.

L-am întrebat pe domnul Vinh:

— Pot să restitui portactul ăsta familiei locotenentului Hines?

Domnul Vinh înţelese întrebarea fără traducere şi dădu din cap fără ezitare.

Dacă nimic altceva nu ieşea din întâlnirea asta, familiei Hines urma să-i fie restituit acest portact după aproape treizeci de ani, presupunând că Paul Brenner s-ar întoarce din Vietnam.

I-am zis domnului Vinh:

— În scrisoare îi spuneai fratelui dumitale că un căpitan american l-a ucis pe omul ăsta.

Susan traduse şi domnul Vinh dădu din cap.

Am continuat:

— Avem nişte fotografii ale unui om despre care credem că e acest căpitan. Poate reuşeşti să-l recunoşti.

Susan vorbi cu el, deschise albumul la ultimele zece poze şi i le arătă, una câte una. I-am urmărit expresia feţei în timp ce se uita la fotografii.

Când Susan ajunse la ultima, domnul Vinh o privi cu atenţie şi spuse ceva, pe urmă se uită din nou la celelalte fotografii şi vorbi din nou. Aveam senzaţia că era nesigur ori că nu dorea să facă o identificare, şi nu-l condamnam.

Susan îmi spuse:

— Zice că lumina era slabă. Faţa căpitanului era mânjită cu noroi şi purta cască, iar de unde zăcea

domnul Vinh, la etajul doi, nu-i vedea bine faţa şi, oricum, nu-şi poate aminti după atâţia ani.

Am dat din cap. Eram pe-aproape, dar de o fundătură. L-am întrebat pe domnul Vinh:

— Poţi să-mi spui ce-ai văzut în ziua aia?

— Am văzut ce-am spus în scrisoare.

N-am vrut să-i sugerez că exista posibilitatea ca scrisoarea lui şi a mea să nu fie identice. Aşa că, punându-mi în aplicare calităţile de detectiv, i-am zis:

— În scrisoare îi spuneai fratelui dumitale că nu pricepi rostul uciderii locotenentului de către acest căpitan. Dar spuneai că s-au certat. E posibil ca locotenentul să-l fi ameninţat pe căpitan? Sau a dat dovadă de insubordonare ori laşitate? Pare ciudat ca un ofiţer să-şi scoată pistolul şi să tragă în alt ofiţer în timpul unei dispute. Te-ai putea gândi la ce-ai văzut şi poate ţi-ar veni altă idee.

Susan traduse, iar domnul Vinh mă privi atent, deşi nu-mi dădeam seama de ce. În cele din urmă spuse ceva şi Susan îmi relată:

— Spune că tot nu pricepe rostul acelei crime.

N-aveam de gând să renunţ aşa uşor, mai ales după ce ne riscasem vieţile ca să ajungem aici şi omorâsem patru oameni pe drum. I-am zis domnului Vinh:

— Poate că nu-mi amintesc eu bine conţinutul scrisorii şi poate că traducerea n-a fost exactă. Vrei, te rog, să relatezi din nou întâmplarea aşa cum ţi-o aminteşti?

Domnul Vinh răsuflă adânc, de parcă n-ar fi vrut să povestească o întâmplare din război, şi nu răspunse.

— Domnule Vinh, nimănui nu-i place să retrăiască perioada aia, dar de când mă aflu aici, am vizitat locurile unde-am luptat, inclusiv Quang Tri şi Valea A Shau. Am retrăit acele vremuri, i-am relatat întâmplări din război acestei doamne şi cred că asta mi-a făcut bine. Îţi cer acum să retrăieşti

perioada aceea şi poate că o să iasă ceva bun din asta.

Susan traduse, domnul Vinh zise ceva şi ea îmi transmise:

— Nu vrea să vorbească despre asta.

Ceva nu era în regulă şi i-am spus lui Susan:

— Traduci exact?

Ea nu răspunse.

— Susan, ce dracu' se întâmplă aici?

Ea se uită la mine şi spuse:

— Zău că nu vrei să ştii, Paul.

Am simţit un fior pe şira spinării:

— Ba da, vreau al naibii de tare să ştiu.

— Paul, am făcut un drum lung şi l-am găsit în viaţă pe domnul Vinh. Acum trebuie să vedem dacă mai are suveniruri de război, pe urmă să mergem la Hanoi şi să facem un raport.

I-am aruncat o privire domnului Vinh şi am văzut că îşi dădea seama că oaspeţii lui se certau.

Am luat portactul şi l-am ţinut în sus, apoi l-am întrebat:

— *Souvenir?*

Era un cuvânt pe care-l înţelegeau mai toţi vietnamezii.

— *Souvenir de guerre? Dai-uy souvenir?* Suveniruri de la căpitan? *Trung-uy souvenir?* Suveniruri de la locotenent?

Am arătat spre cufărul din nuiele.

— *Beaucoup souvenir? Biet?*

El dădu din cap, se ridică şi se duse la cufăr. M-am uitat la Susan şi am întrebat-o:

— Ştii despre ce e vorba?

— Ştiu.

— Ai văzut traducerea exactă a scrisorii?

— Am văzut-o.

— Eşti o căţea mincinoasă.

— Sunt.

Domnul Vinh se întoarse cu câteva obiecte, pe care le puse pe masă.

M-am uitat la ele. Era un ceas militar american, al cărui secundar se oprise demult, un bidon militar de plastic pe care probabil că domnul Vinh îl folosea şi-acum, numai că avea tăieturi de şrapnel din vreo altă bătălie, o verighetă, două plăcuţe de identificare şi nişte hârtii într-o pungă din pânză de prelată.

Pe plăcuţe scria *Hines, William H.,* apoi numărul matricol, grupa sanguină şi religia – metodistă.

M-am uitat la verighetă care avea gravat în interior: *Bill & Fran, 15.01.67,* cu circa un an înainte de-a fi ucis.

Am deschis punga de pânză şi am găsit un teanc de scrisori de la Fran, de la părinţi şi de la alţii. Am pus scrisorile deoparte şi-am găsit o epistolă neterminată pe care o scrisese el, datată 3 februarie 1968. Textul suna aşa:

> *Dragă Fran,*
>
> *Nu ştiu când sau dacă o să pot termina scrisoarea asta. După cum ştii deja, Vietnamul şi armata nord-vietnameză au declanşat atacuri în toată ţara şi-au atacat până şi Citadela de-aici, din Quang Tri. Cartierul general al CAMV a fost lovit de mortiere şi noi avem mulţi răniţi care nu pot primi îngrijire medicală. Soldaţii sud-vietnamezi au şters-o în grabă, iar tipii de la CAMV luptă să-şi salveze vieţile. Dar să nu mai vorbim despre slujba asta uşoară de consilier militar. Ştiu că scrisoarea asta sună foarte pesimist şi nici măcar nu ştiu dacă o s-o primeşti, dar poate că da şi vreau să ştii*

Şi-aici se oprea.

Tot în punga de pânză se afla un carneţel pe care l-am deschis. Cuprindea însemnări tipice pentru un ofiţer – frecvenţe radio şi semnale de apel, coduri, numele contactelor din armata sud-vietnameză şi-aşa mai departe. În afară de asta, locotenentul

Hines ţinuse acolo şi un jurnal pe care l-am răsfoit. Erau mai ales observaţii despre vreme, întruniri cu ofiţerii, gânduri despre război şi alte note răzleţe.

O dată, 15 ianuarie, mi-a atras atenţia. Am citit: „Cpt. B. foarte îndrăgit de ofiţerii superiori, dar nu de mine sau de alţii. Pierde prea mult timp cu afaceri pe piaţa neagră şi nopţile în bordeluri".

Am închis jurnalul. Se părea că acestui cpt. B. îi plăcuse războiul, până la Tet.

M-am uitat la domnul Vinh şi-am arătat spre lucrurile de pe masă, pe urmă spre mine.

El dădu din cap. Am privit-o pe Susan şi-am zis:

— Familia Hines o să vrea lucrurile astea. Şi îşi vor dori să afle cum a murit locotenentul William Hines.

Susan îmi spuse:

— Tu ştii cum a murit. În luptă.

— Pardon. A fost ucis.

— Nu trebuie ca ei să ştie asta.

— Mă rog, nu pot vorbi în numele familiei Hines, dar am fost trimis aici ca să aflu cine l-a ucis pe locotenentul Hines.

— Nu, nu de-aceea ai fost trimis aici, ci pentru a vedea dacă martorul la crimă aceea mai e în viaţă. Este. Şi are suveniruri de război? Are. Şi noi putem lua acele suveniruri? Putem. Cei de la Washington au aflat deja numele ucigaşului – celălalt tip din fotografii, evident – şi niciunul din noi n-are nevoie să cunoască acel nume. Tu nu *vrei* să-l cunoşti.

— Greşit.

M-am uitat la o foaie de hârtie galbenă, împăturită de pe masă, ultimul suvenir din cufărul domnului Vinh. Am înţeles că era o listă de serviciu pe unitate. Fusese bătută la maşină cu o matriţă veche şi numele erau greu de citit, dar nu ilizibile. Hârtia avea antetul *Armata SUA, CAMV, Oraşul Quang Tri, Republica Vietnam.* Era datată 3 ianuarie 1968.

Am citit numele şi am văzut că în grupul de consilieri erau şaisprezece americani, toţi ofiţeri şi sergenţi-majori. Nu făceau o treabă prea periculoasă cât timp lucrurile nu mergeau rău, aşa cum fusese cazul în timpul Ofensivei Tet.

Comandantul grupului era un locotenent-colonel pe nume Walter Jenkins, iar adjunctul lui un maior numit Stuart Billings. Al treilea om la comandă era un căpitan, singurul căpitan trecut deasupra unui şir de locotenenţi, printre care se afla şi William H. Hines. Numele căpitanului era Edward F. Blake.

M-am uitat o vreme la nume, pe urmă am tras albumul de fotografii spre mine şi m-am uitat la una dintre poze, cea în care căpitanul purta cravată. Am privit-o pe Susan şi-am spus:

— Vicepreşedintele Statelor Unite Edward Blake.

Susan îşi aprinse o ţigară şi rămase tăcută.

Eu am tras adânc aer în piept. Dacă aş fi avut un scotch cu sifon, l-aş fi dat pe gât. *Edward F. Blake. Cpt. B.*

Vicepreşedintele Edward Blake, aflat la un pas şi un scrutin electoral de numirea ca preşedinte al Statelor Unite. Numai că avea o problemă: omorâse pe cineva.

I-am aruncat o privire lui Tran Van Vinh, care şedea liniştit, deşi poate că acum îl treceau fiori. M-am străduit să par detaşat şi calm ca să nu-l supăr pe domnul Vinh. Pe un ton normal, am întrebat-o pe Susan:

— Ce şanse există ca gazda noastră să-l recunoască pe vicepreşedintele Edward Blake?

— Asta-i întrebarea, nu?

— Da. Adică, recepţionarea posturilor de televiziune nu-i aşa de bună aici.

— Am discutat toate astea la Washington. Mi-au cerut părerea.

— Şi care este?

— Ei bine, părerea mea e că aproape toţi vietnamezii din ţară îl pot recunoaşte pe

preşedintele şi poate chiar pe vicepreşedintele Statelor Unite după fotografiile din ziare. Aici, ca în majoritatea ţărilor comuniste, presa prezintă aceleaşi informaţii, este ieftină şi accesibilă populaţiei, aproape în întregime analfabetă. Asta le-am spus la Washington.

Adăugă:

— În plus, ştirile sunt intens politizate şi concentrate asupra Washingtonului. Vietnamezii nu sunt slab informaţi, nici măcar la Ban Hin. Pe deasupra, există televizor la şcoală. Şi, după cum poate ştii, vicepreşedintele Blake, pe când era senator, s-a aflat în Comitetul pentru Relaţii Externe şi în Comitetul pentru Cei Dispăruţi în Luptă, şi-a făcut numeroase vizite în Vietnam. Poate îţi aminteşti că e prieten apropiat cu ambasadorul nostru la Hanoi, Patrick Quinn.

Susan îl privi pe domnul Vinh şi spuse:

— Ar putea fi o problemă, mai ales dacă Edward Blake devine preşedinte.

Se uită la mine şi întrebă:

— *Tu* ce crezi?

Mi l-am imaginat pe Tran Van Vinh stând în piaţa din centrul oraşului, fumând şi citind *Pravda* locală, şi uitându-se ţintă la o poză a lui Edward Blake, şi un clopoţel îi sună în cap şi îşi zice: „Nu… nu se poate. Mă rog, poate că da. Hei, Nguyen, tipul ăsta care-i preşedintele Statelor Imperialiste ale Americii e tipul despre care-ţi vorbeam – tipul care l-a lichidat pe locotenentul ăla la Quang Tri.”

Şi pe urmă? Ar raporta el această interesantă coincidenţă autorităţilor locale? Şi dacă da, ce-ar ieşi din asta? *Iată* întrebarea.

Susan întrebă din nou:

— Tu ce crezi, Paul?

— Înţeleg de ce nişte oameni din Washington au devenit nervoşi şi de ce Edward Blake şi-ar putea pierde liniştea, presupunând că e la curent cu întreaga afacere, inclusiv cu misiunea lui Paul

Brenner în Vietnam. În orice caz, şansele ca gazda noastră să facă identificarea şi să raporteze treaba asta sunt foarte reduse.

— Prudenţa e sfântă. Adăugă: După ce am obţinut suvenirurile astea de război mă simt puţin mai bine.

— Şi dacă-l ucizi pe tipul ăsta, o să te simţi şi mai bine.

Ea nu comentă remarca, dar spuse:

— A recunoscut oarecum fotografia. Adică, n-o s-o asocieze imediat cu un nume, dar într-o zi s-ar putea s-o facă. De pildă, când ar citi într-unul din ziarele naţionale despre o vizită a lui Edward Blake. De fapt, vicepreşedintele Blake se află chiar acum la Hanoi într-o vizită oficială.

— Ce coincidenţă. Am întrebat-o: Blake ştie că are o problemă? De-aceea se află aici?

— Realmente, nu ştiu… Cred că, dacă nu ştie, o să afle de la consilierii lui dacă şi când o să ajungem noi la Hanoi. Asta-i bănuiala mea.

— Deci nu ştim dacă aceia care ne-au trimis în misiunea asta încearcă să-l acopere pe Blake ori să-l şantajeze?

Ea nu-mi răspunse, dar continuă:

— Publicaţiile rurale sunt săptămânale, deci următorul număr va cuprinde ceva despre vizita lui Blake, ca şi nişte poze. Vietnamezii publică deseori fotografii din vremea războiului alături de una recentă şi menţionează totdeauna perioada în care personajul respectiv şi-a făcut stagiul în Vietnam, deci vor spune că Edward Blake a luptat în bătălia de la Quang Tri în 1968, dar a devenit de-atunci prieten al Vietnamului. Vietnamezii adoră chestia asta. Mă privi. Ce crezi? Prietenul nostru de-aici o să ajungă la vreo concluzie dacă o să vadă una lângă alta fotografia căpitanului Blake şi pe cea a vicepreşedintelui Blake?

— Trebuie să apăr viaţa acestui om?

Ea nu răspunse.

Am zis:

— Omul ăsta n-a trecut prin zece ani de infern ca să fie eliminat de tine în propria lui casă pentru că şi-ar putea aminti ceva, cândva.

Domnul Vinh continua să fumeze în timp ce oaspeţii lui vorbeau în engleză. Se gândea probabil că eram foarte necioplţi, dar era îndeajuns de politicos ca să nu ne-o spună. M-am interesat dacă recunoscuse numele Edward Blake de câte ori îl pronunţasem noi doi. Am întrebat-o pe Susan:

— Poate înţelege numele?

— Nu. Se scrie şi se pronunţă diferit. Nu atât de anglo-saxon cum îl pronunţăm noi. Fără accente, pentru el se citeşte diferit. Dar trebuie să luăm lista aia ca să nu asocieze numele cu cel apărut în ziare… plus că el îşi va aminti de vizita noastră aici şi de albumul cu fotografii.

Am privit-o atent pe Susan şi m-am gândit la toate astea. Era momentul să fac o estimare a lui Susan: O mai iubeam? Da, dar aveam să trec peste asta. Aveam încredere în ea? Niciodată nu avusesem. Eram supărat pe ea? Da, dar şi impresionat. Era foarte bună. În sfârşit: era ea pe cale să facă ceva nesăbuit şi violent? Se gândea la asta.

Susan trase gânditoare din ţigară, pe urmă îmi zise:

— Mi-aş fi dorit mult să nu fii atât de-al naibii de curios.

— Hei, pentru asta sunt plătit. De-aceea mi se spune detectiv.

Ea zâmbi, pe urmă, înţelegând că o ignoram pe gazda noastră, începu să vorbească cu domnul Vinh despre naiba ştie ce. Poate că-l întreba unde găsise duşumeaua de pământ din casă. Îi dădu altă ţigară, pe urmă găsi în buzunar chitanţa de la Motelul Dien Bien Phu şi scrise ceva pe spatele ei în timp ce discuta cu domnul Vinh. Poate că făceau schimb de reţete pentru supa *pha,* dar îmi spuse:

— Iau adresa vărului domnului Vinh de la Dien Bien Phu ca să putem trimite scrisoarea lui aici.

— La ce bun? Tu sau altcineva o să-l omoare pe domnul Vinh.

Acesta îmi zâmbi, iar eu i-am zis lui Susan:

— Hai să plecăm de-aici până nu apare poliţia.

— E în regulă. N-o să-ţi vină să crezi, dar domnul Vinh e şeful local al partidului. Arătă spre afişul cu Unchiul Ho. Militarii n-or să vină dacă nu-i cheamă domnul Vinh.

M-am uitat la gazda noastră. Ce noroc pe mine – mă aflu în casa celui mai important comunist din regiune. În afară de asta, omul părea cooperant şi, dacă Susan ar fi tradus întrebările mele despre ce se întâmplase în ziua în care îl văzuse pe căpitanul Blake împuşcându-l pe locotenentul Hines, domnul Vinh ar fi răspuns. L-am întrebat:

— *Parlez-vous français?*

El dădu din cap în semn că nu.

— Nici măcar puţin? *Un peu?*

El nu răspunse.

Susan îmi zise:

— Bine, poate că ar trebui să plecăm, Paul. Înainte ca domnul Vinh să devină bănuitor.

— N-am terminat.

— Lasă-l în pace.

— Spune-mi, Susan, de ce e aşa de important ca Edward Blake să fie acoperit?

— Ar trebui să citeşti mai des ziarele. Ţi-am spus, Edward Blake e bine văzut aici. Şi-a făcut mulţi prieteni în guvernul de la Hanoi – oameni noi, care vor să fie prietenii noştri. Edward Blake e pe cale să încheie un acord cu privire la golful Cam Ranh, ca şi un acord comercial şi unul privind livrările de petrol. În plus, o să înfrunte cu curaj China.

— Cui îi pasă? Mie mi se pare că a comis o crimă.

— Cui îi pasă despre *ce* crezi tu? Va fi viitorul preşedinte. Oamenii îl simpatizează, armata îl simpatizează, serviciile secrete îl simpatizează şi

oamenii de afaceri de asemenea. Pun pariu că şi tu îl simpatizai cu zece minute în urmă.

De fapt, aşa era. Erou de război şi-aşa mai departe. Până şi mama mea îl simpatiza. Era frumos.

— Bine, am zis, să-i acordăm lui Edward Blake beneficiul îndoielii şi să presupunem că l-a ucis pe locotenentul Hines pentru un motiv militar întemeiat. Acum întreabă-l pe domnul Vinh, fără să te eschivezi, ce-a văzut în ziua aia. Acum.

Susan răspunse:

— N-o să ştim niciodată motivul şi e nesemnificativ, iar domnul Vinh nu mai ştie ce-a văzut. Se ridică. Să mergem.

— *Tu* ştii. Spune-mi.

Ea se duse către peretele din spate, aproape de acoperiş, iar acum mult mai aproape de armă decât mine. Îmi spuse:

— Nu vreau să ştii. Ştii deja prea multe.

Domnul Vinh încerca să-şi dea seama ce se întâmpla şi se uita când la mine, când la Susan. M-am ridicat şi eu, dar nu mi-am luat ochii de la Susan. Ştia că intuisem încotro se îndreaptă şi îmi spuse:

— Paul… te iubesc. De-aceea nu vreau să ştii mai multe. De fapt, nici măcar n-am de gând să menţionez faptul că ai descoperit numele lui Edward Blake.

— *Eu* o să-l menţionez. Acum întreabă-l ce vreau să aflu ori spune-mi tu ce ştii.

— Nu. Ezită, pe urmă spuse: Dă-mi cheile.

Am scos cheile din buzunar şi i le-am aruncat. Ea le prinse, mă privi şi-i spuse ceva domnului Vinh. Nu ştiu ce i-o fi spus că el se uită din nou la mine şi începu să vorbească.

Am văzut-o pe Susan vârând mâna sub acoperiş, luând pistolul şi ţinându-l la spate. M-am întrebat dacă o împuşcătură se auzea până în sat. Ori două împuşcături.

I-am spus:

— Am ucis oameni şi-am făcut tot soiul de lucruri urâte pentru ţara mea. Ai auzit vreodată zicala: „Mai degrabă îmi trădez ţara decât prietenul?” A fost o vreme când nu credeam asta. Acum nu mai sunt aşa de sigur. Când vei ajunge la vârsta mea, Susan, şi te vei gândi la treaba asta, poate vei înţelege.

Ne-am uitat unul la altul şi-am văzut că era gata să plângă, ceea ce nu era un semn bun pentru sănătatea mea ori a domnului Vinh.

Gazda noastră stătea acum în picioare şi se uita de la unul la altul.

Susan îi spuse ceva şi el începu să adune lucrurile de pe masă.

Voiam să-l opresc, dar nu mi se părea o idee bună din mai multe motive, unul dintre ele fiind pistolul.

Domnul Vinh îi dădu albumul cu fotografii lui Susan, care îl puse în buzunarul jachetei matlasate, pe urmă îi dădu punga din pânză cu scrisorile şi lista de serviciu a CAMV, plăcuţele de identificare, portactul, verigheta şi ceasul, pe care ea le vârî tot în buzunare.

Domnul Vinh pricepuse deja că Susan şi cu mine nu ne înţelegeam asupra unei chestiuni, dar, fiind un tip politicos, nu voia să intervină într-o ciondăneală dintre doi occidentali de sexe opuse.

Între timp, domnişoara Weber medita la următoarea ei mişcare, care putea fi o plecare decentă ori una precipitată.

Trebuia să amortizeze zgomotul armei şi poate că se gândea la asta. Îmi venea greu să mi-o imaginez pe Susan Weber omorându-l pe Tran Van Vinh sau pe noul ei amant, dar pe urmă mi-am amintit cum îi lichidase pe cei doi soldaţi fără să clipească. Se duse la rucsac şi scoase bucata de piele pe care i-o dăduseră montaniarzii. Aşa aş fi amortizat eu o împuşcătură. Am privit-o, dar ea nu voia să se uite în ochii mei, un semn deloc bun.

Ezită îndelung, pe urmă se hotărî şi vârî arma la spate fără ca domnul Vinh să-şi dea seama ce se întâmplase.

Îi dărui bucata de piele domnului Vinh cu o plecăciune, la care şi el se înclină. Se uită la mine şi întrebă:

— Vii cu mine?…

— Dacă vin cu tine, o să iau eu pistolul şi dovezile. Ştii asta.

— Îmi pare rău.

Apoi plecă.

Aşadar, mă aflam în mijlocul pustietăţii, în casa şefului comunist local care nu vorbea nici măcar franceza, darmite engleza, iar noua mea prietenă spăla putina cu cheile de la motocicletă şi cu pistolul. Ei bine, ar fi putut fi şi mai rău.

Mi-am pus degetul la tâmplă şi i-am zis domnului Vinh:

— Fata *dien cai dau.* E nebună.

El zâmbi şi dădu din cap.

— Deci, mai pleacă vreun autobuz azi de-aici?

— A?

M-am uitat la ceas. Era aproape trei după-amiază. Până la Dien Bien Phu erau treizeci de kilometri. În marş forţat, aş fi putut face şase ori şapte kilometri pe oră, pe teren neted. Aş fi ajuns în oraş pe la 8 seara; sau aş fi putut face autostopul.

I-am spus domnului Vinh:

— Cam nu… nu contează. Mulţumesc. *Merci beaucoup.* Ceaiul a fost grozav.

Ne-am strâns mâinile. L-am privit în ochi. Veteranul ăsta bătrân supravieţuise zece ani în infern, iar acum nu era decât un biet ţăran, un comunist agrar de şcoală veche, deloc corupt şi cu desăvârşire neînsemnat. Dacă nu-l lichida Washingtonul, poate aveau s-o facă noii guvernanţi de la Hanoi. Domnul Vinh şi cu mine aveam câte ceva în comun.

Mi-am scos ceasul de la mână, o marcă elveţiană bună, şi i l-am întins. El îl luă ezitând şi se înclină.

Mi-am luat rucsacul şi-am părăsit casa lui Tran. Am coborât printre dealuri, printre movile funerare şi m-am întors în satul Ban Hin.

N-am stârnit atâta vâlvă ca ultima oară, sau dacă da, n-am observat.

În esenţă, în pofida bravadei şi a sarcasmului meu, eram încă îndrăgostit de domnişoara Căţea. Îmi simţeam stomacul întors pe dos şi mă durea inima. M-am întors cu gândul la Saigon, la acoperişul de la Rex, la trenul spre Nha Trang, la Grand Hotel, Insula Piramidei, Autostrada Unu spre Hue, ajunul sărbătorii Tet, A Shau şi Khe Sanh şi Quang Tri, iar dacă ar fi trebuit s-o iau de la capăt, aş fi făcut-o împreună cu ea.

Apoi era treaba cu Edward Blake. Tot n-o pricepeam bine şi nu eram pregătit s-o analizez. Ce ştiam sigur era că anumite cercuri ale puterii aflaseră de scrisoarea asta şi se implicaseră în toată povestea, sau poate că era invers: scrisoarea trezise interesul CIA sau al FBI-ului, iar DIP era doar faţada. Şi Paul Brenner era Don Quijote, alergând prin regiuni rurale şi făcând comisioane cavalereşti împreună cu domnişoara Sancho Panza, care deţinea adevărata putere şi inteligenţă. Sigur, intuisem câte ceva cu câtva timp în urmă, dar nu făcusem mare lucru în privinţa asta.

În orice caz, nişte tipi de la Washington se lăsaseră cuprinşi de paranoia, lucru la care se pricep bine. Iar Edward Blake, conform sondajelor, era un învingător, un erou de război frumos, cu o soţie minunată şi copii, buni prieteni sus-puşi, aşa încât orice sau oricine i-ar fi ameninţat iminentul mandat de preşedinte era ca şi mort.

În afară de asta, nu cred că tipul avea necazuri, mai ales dacă îl lichida cineva pe domnul Vinh şi mă lichida şi pe mine. Până la urmă, Susan n-ar fi

putut apăsa pe trăgaci, aşa că poate trebuia să-i trimit un bilet de mulţumire.

Am trecut prin scuarul satului şi-am aruncat o privire spre monumentul dedicat celor morţi. Războiul ăsta, acest război din Vietnam, acest război american continua pur şi simplu să facă victime.

Am ajuns pe Drumul 12 şi m-am uitat după vreo ocazie, dar era ultima zi a sărbătorii şi bănuiam că toată lumea avea s-o prelungească şi în weekend, deci nimeni nu pleca nicăieri timp de câteva zile.

M-am îndreptat spre sud, către Dien Bien Phu. Am trecut de postul militar şi am observat că jeepul dispăruse.

După vreo cinci sute de metri am auzit motorul unei motociclete mari în spatele meu, dar am continuat să merg.

Ea a oprit lângă mine şi ne-am uitat unul la altul.

Întrebă:

— De ce te duci la Dien Bien Phu? Ţi-am spus cum să ajungi la Hanoi. Nu mă asculţi. Trebuia să faci autostopul până la Lao Cai. Eu mă duc pe-acolo. Urcă.

— Mulţumesc, dar mai bine mă târăsc şi prefer să mă duc acolo unde vreau.

Mi-am continuat drumul. Am auzit-o strigându-mă:

— N-o să vin după tine, nici n-o să te rog. Asta e. Vii cu mine sau nu mă mai vezi niciodată.

Mai jucasem scena asta pe Drumul 6, dar de data asta mă ţineam tare. I-am făcut semn cu mâna, dându-i de înţeles că o auzisem, şi-am mers mai departe.

Am auzit motorul ambalându-se, pe urmă zgomotul slăbi în intensitate pe măsură ce ea se îndepărta.

După vreo zece minute, motocicleta era din nou în spatele meu. Opri lângă mine şi spuse:

— Ultima şansă, Paul.

— Promiţi?

— Mi-era teamă că o să găseşti o maşină şi te-aş pierde.

Am continuat să merg şi ea ţinea pasul cu mine, accelerând şi încetinind:

— Poţi să conduci tu.

Nu i-am răspuns.

Ea insistă:

— Trebuie să ajungi la Hanoi şi duminică să pleci de-aici cu avionul. Trebuie să te duc la Hanoi, altfel vei avea necazuri.

— Credeam că trebuia să mă ucizi.

— Asta-i ridicol. Haide. E timpul să pleci acasă.

— Îmi găsesc singur drumul spre casă, mulţumesc. Am mai făcut-o de două ori.

— Te rog.

— Susan, du-te dracului.

— Nu spune asta. Te rog să vii cu mine.

Stăteam amândoi acolo, pe drumul de ţară, şi ne uitam unul la altul. Am zis:

— Zău că nu vreau să vii cu mine.

— Ba da, vrei.

— S-a terminat.

— Aşa îmi mulţumeşti pentru că nu v-am ucis, pe tine şi pe domnul Vinh?

— Eşti toată numai suflet.

— Te deranjează dacă fumez?

— Nu-mi pasă nici dacă ai lua foc.

Aprinse o ţigară şi spuse:

— În regulă, uite ce s-a întâmplat. În scrisoarea lui, Tran Van Vinh spune că se afla în clădirea Trezoreriei din Citadela oraşului Quang Tri, rănit, la etajul doi, uitându-se în jos. A văzut intrând doi bărbaţi şi o femeie care au deschis un seif şi-au început să scoată nişte saci. Erau civili şi domnul Vinh, pe-atunci sergentul Vinh, a bănuit că cei trei fie jefuiau tezaurul, fie erau în misiune oficială şi duceau valorile într-un loc sigur. Domnul Vinh spunea în scrisoare că cei trei au deschis câţiva saci şi a putut vedea monede de aur, bancnote

americane şi nişte bijuterii. Trase din ţigară. Înţelegi ce înseamnă asta. Vrei să continuu?

— De-aceea mă aflu aici. *Tu* nu mă asculţi pe mine.

Susan zâmbi şi continuă:

— Povestea asta se potriveşte cu faptul că tezaurul de la Quang Tri a fost jefuit în timpul luptelor. Scrie în cărţile de istorie. Am verificat eu.

— Termină povestea.

— Sergentul Vinh spune în scrisoare că rămăsese fără muniţie cu câteva ore mai devreme, aşa că se mulţumea să privească. După câteva minute, locotenentul Hines a intrat în clădire şi-a vorbit cu cei trei civili, de parcă ar fi fost în misiune cu ei ca să salveze conţinutul seifului. Dar dintr-o dată, locotenentul îşi ridică arma şi-i împuşcă pe cei doi bărbaţi. Femeia se ruga s-o cruţe, dar a ucis-o trăgându-i un glonţ în cap. Intră căpitanul Blake, vede ce s-a întâmplat şi începe să se certe cu locotenentul Hines. Locotenentul încearcă să ridice arma, dar căpitanul îl împuşcă. Apoi, Blake a pus banii şi aurul la loc în seif, după care a plecat. Adăugă: În cele din urmă tezaurul a dispărut.

Aruncă ţigara şi spuse:

— Deci asta s-a întâmplat, asta a văzut Tran Van Vinh şi i-a scris fratelui său.

M-am uitat la ea o vreme, pe urmă am zis:

— Cred că ai inversat rolurile celor doi americani.

Susan schiţă un zâmbet…

— Poate că ai dreptate. Dar cred că sună mai bine aşa.

— Deci Edward Blake a ucis patru oameni cu sânge rece şi pe deasupra mai e şi hoţ. Şi ăsta-i tipul care vrea să fie preşedinte?

— Cu toţii facem greşeli, Paul. Mai ales în timpul războiului. Deşi nu l-aş vota pe Edward Blake, consider că ar fi bun pentru ţară.

— Nu pentru ţara mea. Ne mai vedem noi.

Venind lângă mine, Susan îmi zise:

— Îmi plac bărbaţii care apără dreptatea.

Cum eu nu i-am răspuns, a continuat:

— Acum ştii secretul. Poţi să-l păstrezi?

— Nu.

— Nu-l poţi dovedi.

— Voi încerca.

— Nu-i o idee bună.

M-am oprit şi m-am uitat în jur. Nu se vedea nici ţipenie de om:

— Ascultă, ăsta ar fi un loc potrivit ca să mă omori.

— Ar fi.

Scoase Coltul de la centură, îl răsuci cu îndemânare pe deget şi mi-l întinse, cu patul înainte.

— Sau poţi scăpa tu de mine.

Am luat pistolul şi l-am aruncat cât de departe am putut, într-o orezărie inundată. Susan mă informă:

— Am altă armă. De fapt, două.

— Susan, nu eşti sănătoasă.

— Ţi-am spus, sunt dintr-o familie de nebuni.

— *Tu* eşti nebună.

— Şi ce dacă? Asta mă face interesantă. Tu crezi că eşti pe deplin sănătos?

— Uite, nu vreau să mă cert cu tine aici…

— Mă iubeşti?

— Sigur.

— Vrei să te ajut ca să-l răsturnăm din scaun pe Edward Blake?

— E bun pentru ţară, i-am amintit.

— Nu pentru ţara mea. Haide. Rămân fără benzină şi tu eşti prea bătrân ca să mergi pe jos.

— Am fost infanterist.

— În care război? Civil sau hispano-american? Urcă. Poţi discuta cu mine la Hanoi. Am nevoie de o palmă peste fund.

Am zâmbit. Susan întoarse motocicleta şi îmi întinse mâna ca să mă urc.

Ăsta ar fi fost un final fericit dacă aş fi crezut măcar jumătate din ce-mi spusese.

45

Am pornit mai departe spre nord, pe Drumul 12, care rămăsese acelaşi drum de ţară cu o singură bandă, pe lângă râul Na, aflat în stânga noastră.

Cerul era acoperit de nori joşi, întunecaţi, ce păreau că vor zăbovi acolo până la primăvară. Nu văzusem nici o singură zi însorită după ce depăşisem trecătoarea Hai Van pe drumul spre Hue.

În măsura în care clima influenţează cultura, se putea într-adevăr vorbi despre două ţări distincte în Vietnam: una însorită, zgomotoasă şi zâmbitoare, în sud; alta mohorâtă, tăcută şi sobră aici, în nord. Ghici cine a câştigat războiul?

De-abia schimbam câte-o vorbă cu Susan, ceea ce pentru mine era perfect. Detest certurile între amanţi, mai ales atunci când unul din ei vrea să ucidă pe cineva, iar celălalt nu-i de acord.

Am încercat să pricep toată povestea asta şi cred că înţelesesem mare parte din ea, sau cel puţin aspectul politic, economic şi de strategie globală. Şi, ca de obicei, avea cam tot atâta sens cât modul în care ne implicasem noi. În ultimă instanţă, trebuia să aibă sens doar pentru cei de la Washington, care gândeau altfel decât oamenii obişnuiţi.

În privinţa motivaţiilor Washingtonului, acestea erau un amestec de legitimă îngrijorare faţă de China, o obsesie nesănătoasă faţă de Vietnam în general şi adânc înrădăcinata convingere că puterea era ca un falus mare pe care Dumnezeu ţi-l dăduse ca să-l foloseşti şi să te distrezi cu el.

În afară de aceste gânduri profunde, mai erau şi aspectele umane. Pentru început, Edward Blake

trebuia să facă închisoare pentru crimă. Putea fi şi altcineva preşedinte.

Pe urmă era vorba despre Karl. Colonelul Hellmann avea nevoie de o stea de general, altfel ar fi trebuit să se pensioneze, iar un colonel în vârstă care încearcă să obţină o stea de general semăna cu o liceană care încearcă să obţină o întâlnire în seara dinaintea serbării de absolvire; sexul oral nu era exclus. Nu-l condamnam, dar n-ar fi trebuit să mă tragă şi pe mine în afacerea asta.

Pe urmă erau personajele. Secundare, ca Bill Stanley, Doug Conway şi cine mai ştia care, citind dintr-un scenariu intitulat „Dumnezeu să binecuvânteze America", pe care producătorii şi regizorii urmau să-l prezinte însă drept „Domnul Blake merge la Washington", în care preşedintele Blake îi alungă pe ruşi din golful Cam Ranh, transformă Vietnamul într-o companie petroliferă americană, răscumpărând astfel greşelile trecutului, şi, în ultimul act, Flota a Şaptea pleacă din golful Cam Ranh şi sperie de moarte pe toată lumea.

Poate că oamenii ăştia ar trebui să se apuce de tenis.

Apoi era Cynthia, care fusese manipulată de Karl Hellmann ca să-i sugereze lui Paul Brenner că avea nevoie de o misiune; că asta era cea mai bună soluţie pentru a salva relaţia lor. Poate că motivele Cynthiei au fost îndreptăţite, dar, dacă m-ar fi cunoscut cu adevărat, ar fi fost sinceră până la capăt în loc să pretindă că nu era mână-n mână cu Karl. Să mă ferească Dumnezeu de femei care nu se gândesc decât la binele meu.

Pe urmă mai era şi Susan, pisicuţa mea pufoasă şi cu gheare lungi. Chestia de groază era faptul că se îndrăgostise sincer de mine. Se pare că eu atrag femeile inteligente cu probleme de sănătate mintală. Sau, privind altfel lucrurile, se putea ca eu însumi să fiu problema. De obicei dau vina pe

sculă când am belele cu femeile, dar cred că de data asta era vorba despre inimă.

Conform hărţii, în faţă se afla un oraş mare, Lai Chau, care, din nefericire, nu era Lao Cai şi nici măcar pe-aproape.

Ne deghizasem în montaniarzi, aşa că, pe drum, soldaţii nu ne-ar fi luat drept occidentali şi nu ne-ar fi tras pe dreapta ca să se distreze. Dar când ne-am apropiat de Lai Chau, ne-am scos eşarfele, căciulile şi ochelarii şi-am oprit la o benzinărie din mijlocul oraşului care părea mai puţin prosper decât Dien Bien Phu.

Susan se duse la toaletă, în vreme ce eu alimentam cu o pompă manuală. Durează mai mult dacă pompezi litri în loc de galoane? Sau mai puţin?

Susan se întoarse, fără vopsea albastră pe faţă sau pe mâini, şi zise:

— Pompez eu. Tu poţi să te duci la toaletă.

— Îmi place să pompez.

— Pot să-ţi ţin eu vârful?

Demenţă totală. Dar o tipă tare.

— Eşti supărat pe mine?

— Sigur că nu.

— Ai încredere în mine?

— Mi se pare că am mai discutat asta.

— Bine, atunci crezi că sunt de partea ta? Că şi eu cred, ca şi tine, că Edward Blake trebuie să dea o declaraţie publică cu privire la felul în care a murit William Hines?

— Absolut. Am terminat de pompat şi-am întrebat-o: Mai ai dongi?

Susan plăti vânzătorului care stătea lângă noi măsurându-ne cu privirea şi examinând BMW-ul. De ce nu pompează tipii ăştia benzina? Situaţia asta o să se schimbe când toate benzinăriile vor fi stăpânite şi întreţinute de americani. Asta o să le-arate ticăloşilor ăstora cine-a câştigat de fapt războiul.

Voiam să conduc eu, aşa că m-am urcat în faţă. Susan veni lângă mine şi-mi spuse:

— Uită-te la mine, Paul. N-aş fi putut să-l ucid pe omul ăla. Trebuie să mă crezi.

Am privit-o în ochi şi i-am zis:

— Cred.

Ea zâmbi:

— M-ai făcut totuşi să-mi ies din sărite.

— Nu e de glumă.

— Ştiu. Scuze. Fac glume proaste când sunt încordată.

— Urcă.

Se sui în spate şi mă cuprinse cu braţele.

Am pornit motorul şi-am plecat pe Drumul 12, care urca în pantă pe măsură ce Valea Na se înălţa.

Ca de obicei, lui Susan i se făcuse foame, aşa că am tras pe dreapta şi-am luat prânzul la iarbă verde, lângă o orezărie unde era un miros îngrozitor. Banane, prăjituri din orez şi un litru de apă. Cu o seară în urmă asimilasem proteine adevărate mâncând carne de porc spinos.

După masă, Susan aprinse o ţigară şi-mi zise:

— Dacă te întrebi de ce te-au ales pe tine, unul dintre motive e faptul că voiam un veteran de război. Există un fel de legătură între foştii combatanţi; chiar dacă au luptat în tabere diferite, şi-am văzut asta imediat la tine şi la domnul Vinh.

După câteva momente de reflecţie, i-am răspuns:

— Nu există nicio legătură între mine şi colonelul Mang.

— De fapt, există.

Ignorându-i remarca, am continuat să spun ceea ce gândeam:

— Aşadar, am fost ales de un computer? Frumos, vorbeşte franceza şi vietnameza, cunoaşte bine ţara, îi place mâncarea tradiţională, are permis de conducere pentru motociclete şi se pricepe la oameni.

Susan zâmbi.

— Nu uita „bun amant”.

— Da. Să-ţi spun ceva – au calculat greşit.

— Poate. Dar poate că nu.

Am lăsat-o baltă şi ne-am urcat pe motocicletă.

După vreo şaizeci de kilometri, drumul se bifurca şi se vedea un indicator: în stânga era graniţa laoţiană, la zece kilometri, şi în dreapta era Lao Cai, la şaizeci şi şapte de kilometri distanţă. Am luat-o la dreapta, hotărât să nu ajung în Laos şi mai ales să nu dau peste alţi grăniceri ori soldaţi.

Totuşi, în oglinda retrovizoare am văzut un jeep militar ridicând praful în urma noastră. I-am spus lui Susan:

— Soldaţi.

Nu se uită în urmă, dar se aplecă într-o parte şi văzu jeepul în oglindă.

— Poţi să-i întreci cu uşurinţă pe un drum desfundat.

Voia să spună că făgaşele lăsate de roţi erau foarte neregulate, în timp ce mijlocul drumului era mai neted. Am răsucit acceleraţia, am ajuns la şaizeci de kilometri pe oră şi am văzut că norul de praf din spatele meu a rămas tot mai departe.

Am menţinut viteza asta jumătate de oră şi am calculat că, dacă jeepul mergea cu jumătate din viteza noastră, se afla cu cincisprezece kilometri în urmă. Susan îmi zise:

— Ţi-am spus că o motocicletă e mai bună.

Mare parte din călătoria asta fusese gândită dinainte, iar ceea ce mi se păruse întâmplător sau interesant fusese bine calculat. Făcusem greşeala de a-mi subestima prietenii din Washington, despre care ştiam că nu puteau fi atât de stupizi pe cât păreau.

Ajunsesem într-o zonă cu totul pustie a drumului care, conform hărţii, se numea 4D, ceea ce, evident, însemna „dezolant”. Se făcuse frig şi întuneric. I-am luat mâna lui Susan şi m-am uitat la ceas. Era aproape şapte seara. Soarele apune

repede la latitudinea asta, cum am aflat în ’68, şi te poţi trezi în beznă pe neaşteptate.

Drumul 4D pornea să urce spre munţi ale căror piscuri le vedeam deja. Ca să înrăutăţească lucrurile, ceaţa începea să se lase la nivelul solului. N-aveam cum să ajungem la Lao Cai.

Uitându-mă în jur, căutam un loc unde să rămânem pe timpul nopţii. Temperatura coborâse până spre zero grade.

Tocmai când mă pregăteam să opresc lângă un pârâu de munte, am văzut un indicator pe care scria *Sa Pa* şi, în engleză, *Peisaje minunate. Hoteluri bune.* Poate că era gluma unui de excursionist. Am zis:

— Chiar aşa o fi?

Susan mă informă:

— E un oraş turistic mai sus, numit Sa Pa. O fostă staţiune franceză de vară. Cineva din biroul meu de la Hanoi a fost acolo. Să ne uităm pe hartă.

Sigur, exista acolo un punct numit Sa Pa, dar nicio indicaţie că ar fi fost altceva decât un târg oarecare. Altitudinea era de 1800 de metri, ceea ce explica de ce îmi ieşeau aburi din gură şi nu-mi mai simţeam nasul. Am spus:

— Mai sunt vreo treizeci de kilometri de la Sa Pa la Lao Cai. Ne vom opri la Sa Pa.

Am accelerat pe şoseaua în pantă tot mai abruptă. Deşi ceaţa se îngroşase, am mers pe mijlocul drumului fără să aprindem farurile.

În cincisprezece minute am văzut nişte lumini licărind şi în scurt timp eram la Sa Pa.

Era un loc mic şi plăcut, iar eu îmi puteam imagina în întuneric că mă aflam într-un sat francez de munte.

Ne-am învârtit o vreme pe-acolo. Oraşul era mort în timpul iernii. Existau multe hoteluri mici şi case de oaspeţi la Sa Pa şi fiecare dintre ele ar fi raportat prezenţa noastră la Poliţia pentru Imigrări.

Am văzut câţiva oameni pe străzi, majoritatea montaniarzi. Am zărit în faţa mea un vietnamez pe

scuter şi i-am zis lui Susan:

— Întreabă-l pe tipul ăla care-i cel mai bun hotel din oraş.

Am accelerat şi l-am ajuns din urmă. Susan vorbi cu el şi omul îi dădu îndrumări, apoi îmi zise:

— Întoarce.

Susan mă îndrumă pe un drum care urca deasupra oraşului. Chiar la capătul lui, ca într-un miraj, se afla un imens hotel modern, numit Victoria Sa Pa.

I-am lăsat motocicleta unui portar, ne-am luat rucsacurile şi am intrat în holul mare, luxos. Ea îmi zise:

— Tot ce-i mai bun pentru eroul meu. Foloseşte cecurile tale American Express. Cred că eu nu mai am nimic în cont.

— Mai întâi să bem ceva.

Exista un salon lângă hol, iar eu am luat-o pe Susan de braţ şi-am dus-o acolo, de unde aveam o imagine panoramică a munţilor acoperiţi de ceaţă. Am pus jos rucsacurile şi ne-am aşezat la o masă. O chelneriţă ne luă comanda pentru două beri. M-am uitat în jur şi-am văzut cam o duzină de occidentali în salonul mare, deci noi nu ieşeam în evidenţă – motiv pentru care dorisem cel mai bun hotel din oraş.

Susan îmi spuse:

— Am senzaţia că n-o să ne cazăm aici.

— Nu, n-o să ne cazăm aici. Am adăugat: Până acum, colonelul Mang poate a aflat că am tras la Motelul Dien Bien Phu, deci ştie că suntem în nord-vestul Vietnamului. Ar vrea să ştie exact unde, dar nu sunt sigur că o să reuşească doar cu informaţia asta. În orice caz, nu vreau ca el ori agenţii locali să ni se alăture la aperitiv. Aşa că mergem mai departe.

— Sunt de acord că nu trebuie să ne cazăm la un hotel ori la o casă de oaspeţi, dar poate că găsim în oraş un loc unde să dormim, cum ar fi o biserică

sau parcul pe care l-am văzut. Lao Cai e la vreo două ore de drum periculos prin ceaţa montană. Dacă ar veni un jeep militar în urma noastră, nu l-am auzi din cauza motocicletei şi s-ar putea să nu-l depăşim. Dacă ar veni spre noi pe un drum îngust de munte, ar trebui să ne întoarcem şi s-ar putea să nu-l depăşim. Se uită la mine şi zise: Iar tu mi-ai aruncat pistolul.

— Credeam că mai ai două.

Îmi zâmbi, iar eu i-am propus:

— Păi, am o soluţie de infanterist pentru fugă şi eschivare. Mergem pe jos.

Nu-mi răspunse.

Sosiră berile şi Susan toastă:

— Pentru cele mai rele trei zile pe care le-am petrecut vreodată în Vietnam şi pentru cel mai grozav bărbat cu care le-am petrecut.

Am ciocnit paharele şi i-am spus:

— Voiai puţină aventură.

— Voiam şi un duş fierbinte şi-un pat moale la noapte. Ca să nu mai vorbesc de o cină bună.

— N-ai căpăta nimic din toate astea la închisoare. Am ajuns prea departe ca să facem acum vreo greşeală.

— Ştiu. Tu te pricepi să pleci de-aici cu doar câteva ore înainte de decolarea avionului.

— Am mai făcut-o de două ori.

Susan o chemă pe chelneriţă şi, în franceză, o făcu să înţeleagă că voiam să mâncăm ceva.

Susan zâmbi şi-mi spuse:

— Poate că ne întoarcem aici la vară.

— Trimite-mi o carte poştală.

Ea sorbi gânditoare din bere, pe urmă zise:

— Aici au fax. Se uită în jur la oamenii din salon. Îl putem ruga pe unul dintre occidentalii ăştia să trimită un fax pentru noi. Doar ca să transmitem că ne-am descurcat până acum.

— Dacă nu ajungem până la Hanoi cu un raport despre misiune, nu le pasă până unde ne-am descurcat.

— Păi… măcar să le spunem că l-am întâlnit pe T.V.V. şi că ne-a dat nişte suveniruri.

— Susan, cu cât ştiu mai puţin cei de la Saigon, Washington şi ambasada americană de la Hanoi, cu atât mai bine. Nu le datorez nimic după tâmpeniile cu care ei – şi tu – m-au prostit timp de două săptămâni.

Chelneriţa ne aduse un bol cu arahide şi două farfurii cu frigărui, acoperite cu ceva ce mirosea a unt de arahide.

— Ce carne e asta?

— Nu mai fi obsedat de carne. Ai un drum lung de făcut. Susan se ridică. Am văzut nişte broşuri turistice în hol. Mă întorc imediat.

Am rămas la masă, cu berea mea şi misterioasa carne. Bărbaţilor geloşi nu le place să-şi scape din ochi femeile. Eu nu sunt un bărbat gelos, dar învăţasem că nu trebuia s-o scap pe Susan de sub observaţie.

Se întoarse după câteva minute cu nişte broşuri, se aşeză şi se uită pe una din ele:

— Aşa, asta-i o mică hartă a oraşului Sa Pa şi văd drumul spre Lao Cai. Vrei să auzi câte ceva despre drum?

— Sigur.

— Bine… în jurul nostru sunt munţii Hoang Lien, pe care francezii îi numeau Alpii Tonkinezi… zona e bogată în animale sălbatice, inclusiv capre de munte şi maimuţe.

— Detest maimuţele.

— Iarna e foarte rece. Dacă mergem în drumeţie, şi cred că asta facem, nu există cabane sau adăposturi, şi-avem nevoie de pelerine şi maşini de gătit…

— Susan, sunt doar treizeci şi cinci de kilometri. Pot să-i parcurg şi în chiloţi. Trebuie să trecem prin sate?

— Nu cred… nu scrie… dar în munţi e tribul Zao Roşu şi scrie că sunt foarte sălbatici şi nu le plac vizitatorii.

— Bun.

— În regulă… la doisprezece kilometri de Sa Pa e trecătoarea Dinh Deo, cea mai înaltă din Vietnam – la 2500 de metri. De partea asta a trecătorii, vremea e rece, umedă şi ceţoasă. Dincolo de trecătoare e deseori însorită.

— Chiar şi noaptea?

— Paul, taci din gură. Aşa… în trecătoare bat vânturi puternice, dar la numai câteva sute de metri mai jos vremea începe să se încălzească. Sa Pa e cel mai friguros loc din Vietnam, iar Lao Cai – cel mai călduros. Asta-i bine… trecătoarea Dinh Deo reprezintă hotarul dintre două mari zone climaterice.

— Pot să vorbesc?

— Nu. La vreo zece kilometri depărtare de Sa Pa e Cascada de Argint, unde putem scăpa de motocicletă.

— Scrie asta în broşură?

Susan ridică privirea şi-mi zise:

— Mi s-a spus la Saigon că tipul ăsta, Paul Brenner, are reputaţia unuia care face pe deşteptul şi cu care se lucrează greu. Nu ştiam decât jumătate din adevăr.

Am informat-o:

— La Washington mi s-a spus că eşti un om de afaceri care face un serviciu Unchiului Sam. Nu mi-au zis nici unu la sută din adevăr.

— Ai avut ghinion.

— Hai să ieşim de-aici înainte de-a avea musafiri.

Am plătit nota, am părăsit hotelul, i-am dat un bacşiş portarului şi-am luat motocicleta. Susan zise:

— E rece aici.

— Dincolo de trecătoare e vreme însorită.

Ne-am pus mănuşile, căciulile, eşarfele de montaniarzi şi-am plecat. Ne-am întors în oraş, iar Susan mă ghidă spre drumul care ducea în nord, către Lao Cai.

Cărarea întunecată, învăluită în ceaţă, urca spre munţi. Era pavată, dar vizibilitatea era atât de slabă, încât trebuia să menţin viteza între zece şi cincisprezece kilometri pe oră.

După vreo patruzeci şi cinci de minute am auzit venind din faţă zgomotul unei cascade şi după un minut am văzut apa căzând de pe un munte înalt, undeva în stânga noastră. Pe marginea drumului era un povârniş abrupt, am oprit şi m-am dat jos de pe motocicletă. Nu vedeam prin ceaţă, aşa că am luat o piatră mare şi-am aruncat-o. După câteva secunde am auzit-o lovindu-se de altă piatră, pe urmă de alta, până când ecoul se stinse.

I-am spus lui Susan:

— Ei bine, aşa cum scrie în broşură, aici scăpăm de motocicletă.

Am lăsat motorul să meargă şi-am împins BMW-ul Paris-Dakar peste marginea drumului. După vreo două secunde am auzit-o lovindu-se de ceva, pe urmă iar şi iar, până când n-am mai auzit-o deloc. Am zis:

— Bună motocicletă. Cred că o să-mi cumpăr şi eu una.

Am continuat drumul pe jos, urcând panta abruptă. Era un frig amarnic şi vântul de nord ne bătea în faţă.

Ne-a trebuit aproape o oră să străbatem cei doi sau trei kilometri până la trecătoarea Dinh Deo. Apropiindu-ne de culmea trecătorii, auzeam vântul urlând, aşa că mergeam aplecaţi târând picioarele în tăcere.

În vârful trecătorii, vântul era atât de puternic încât a trebuit să ne oprim şi să ne aşezăm pe partea ferită a unui bolovan. Am stat acolo şi ne-am tras sufletul.

Susan pierdu câteva minute încercând să-şi aprindă ţigara:

— Trebuie să mă las de fumat. Sunt terminată.

— Ar trebui să fie mai uşor la vale. Te simţi bine?

— Da… am nevoie de-o pauză.

— Vrei jacheta mea?

— Nu. Asta-i o ţară tropicală.

M-am uitat la ea în semiîntuneric şi ochii ni s-au întâlnit:

— Îmi placi.

Susan zâmbi.

— Şi tu îmi placi. Am putea avea o viaţă grozavă împreună.

— Am putea.

Aruncă ţigara şi-am dat să ne ridicăm, dar ea încremeni şi zise:

— La pământ!

Ne-am întins pe burtă.

Am auzit motorul unui vehicul care acoperea vuietul vântului şi-am văzut nişte lumini galbene refractate de ceaţă. Am rămas acolo, în timp ce luminile erau tot mai puternice pe măsură ce vehiculul se apropia. Am zărit un camion militar mare care trecea pe şosea.

Am mai stat acolo un minut, apoi Susan m-a întrebat:

— Crezi că ne caută pe noi?

— N-am idee, dar dacă-i aşa, caută doi oameni pe o motocicletă.

Am lăsat să mai treacă un minut. Pe urmă ne-am ridicat, am ocolit bolovanul şi-am pornit la drum cu vântul în faţă. Mi-am tras eşarfa pe ceafa şi-am ridicat urechile căciulii ca să pot auzi mai bine. Din când în când mă uitam peste umăr după faruri. Şansa de-a ne zări cineva dintr-un vehicul înainte de a-l auzi sau vedea noi era redusă. Dar trebuia să fim atenţi.

Am traversat culmea trecătorii şi vântul s-a înteţit, dar acum coboram şi mergeam repede.

După vreo cinci sute de metri, vântul se transformă într-o briză şi am simţit aerul încălzindu-se.

După cinci minute, am văzut nişte faruri galbene pentru ceaţă venind spre noi, şi-am auzit zgomotul

adus de vânt al unui motor.

În stânga noastră era un povârniş abrupt, iar în dreapta, un pârâu îngust între drum şi peretele muntelui. Am ezitat o clipă, apoi ne-am aruncat în apa rece ca gheaţa.

Vehiculul se apropia încet, motorul se auzea mai tare şi luminile galbene străluceau mai intens.

Am rămas în pârâu, nemişcaţi.

Într-un târziu, vehiculul a trecut, dar n-am reuşit să-l zăresc. Am mai stat câteva minute, pe urmă am ieşit şi ne-am continuat drumul. Eram uzi şi înfriguraţi, dar câtă vreme ne mişcăm n-aveam să îngheţăm.

Nu se vedea niciun semn de viaţă de-a lungul drumului, nici măcar o casă de montaniarzi. Dacă vietnamezii şi oamenii de pe dealuri credeau că la Dien Bien Phu era frig, cu siguranţă că nu trăiseră aici.

La două ore după ce am traversat trecătoarea, ceaţa s-a ridicat şi aerul a devenit şi mai cald. Eram aproape uscaţi şi eu mi-am scos mănuşile, eşarfele şi căciula, pe care le-am pus în rucsac. Susan rămase înfofolită.

După o jumătate de oră am văzut luminile unui oraş în ceea ce părea să fie o vale adâncă, despre care am bănuit că era valea Râului Roşu.

Ne-am oprit şi ne-am aşezat pe o piatră. Susan scoase una dintre broşuri, care era udă leoarcă, şi citi la lumina brichetei:

— Ăsta trebuie să fie Lao Cai, iar în partea de nord-vest a râului e China. Aici scrie că Lao Cai a fost distrus în timpul invaziei chineze în Vietnam din 1979, dar frontiera e deschisă din nou dacă vrem să vizităm Republica Populară Chineză.

— Data viitoare. Ce scrie despre transportul către Hanoi?

— Sunt două trenuri în fiecare zi. Primul e la ora 7.40 dimineaţa şi ajunge la Hanoi la 6.30 seara.

M-am uitat la încheietura mâinii, dar ceasul nu mai era acolo. Am întrebat-o:

— Cât e ora?

— Aproape unu noaptea. Unde-i ceasul tău?

— I l-am dat domnului Vinh.

— Frumos din partea ta.

— O să-i trimit o baterie nouă anul viitor.

Mă întrebă:

— Ce vrei să faci în următoarele şase ore?

— O consultaţie la cap.

— Pot să fac eu asta. Vrei să afli?

— Nu. Să coborâm într-o zonă mai caldă, mai aproape de Lao Cai, şi să găsim un loc unde să ne ascundem până în zori. M-am ridicat. Mergem?

Am luat-o împreună la vale.

Munţii deveniră dealuri şi vedeam acum colibe şi sate mici, însă neluminate. Drumul cobora abrupt şi puteam distinge Râul Roşu şi luminile risipite ale celor două oraşe de pe ambele maluri ale apei; pe malul dinspre noi era Lao Cai, iar oraşul de pe partea cealaltă, la circa un kilometru în susul râului, trebuie că era în China.

Îmi aminteam vag războiul de frontieră din 1979, între China şi Vietnam, dar îmi aduceam bine aminte că vietnamezii bătuseră zdravăn niscai chinezi. Poporul ăsta era tare şi, aşa cum îi spusesem domnului Loc în drum spre Valea A Shau, i-aş fi vrut de partea noastră în următorul conflict. Şi presupun că, într-un anume sens, ăsta era rostul misiunii mele, fie şi în parte.

Nu voiam să fiu acuzat că tulbur echilibrul global al puterii; era evident că geniile militare şi politice de la Washington lucrau din greu ca să realizeze o nouă alianţă americano-vietnameză împotriva Chinei Roşii. Într-un anume fel, vicepreşedintele Blake era important pentru alianţa asta şi trebuia să devină preşedinte. Eu nu trebuia decât să uit ce văzusem şi auzisem la Ban Hin şi, dacă aveam noroc, am fi obţinut din nou golful Cam Ranh şi marinarii din Flota a Şaptea s-ar fi regulat pe săturate în Vietnam, plus că am fi avut noi surse de petrol, şi o mare armată vietnameză la

frontiera aflată chiar în faţa mea, şi i-am fi putut bate cu toţii pe chinezi – sau măcar i-am putea ameninţa dacă n-ar înceta să acţioneze ca nişte tâmpiţi. Suna bine.

Mai mult, l-aş fi putut şantaja pe preşedintele Blake ca să mă facă secretar de stat la Apărare, putând astfel să-l dau afară pe colonelul Karl Hellmann sau să-l retrogradez până la gradul de soldat şi să-i dau ca sarcină permanentă curăţatul latrinelor.

Evident, multe lucruri bune s-ar putea întâmpla dacă mi-aş ţine gura închisă… sau poate dacă mi-ar închide-o alţii.

Nu ştiam, nici n-aveam să ştiu vreodată dacă Susan Weber era însărcinată să pună capăt carierei mele şi să-mi transforme pensia într-un ajutor de deces pentru părinţi. Existau şanse destul de mari ca ea să fie motivată pentru o astfel de acţiune – adică, dacă Washingtonul ameninţase să ucidă întreaga familie a domnului Anh dacă el trăda, atunci cu siguranţă existau mari şanse ca şi ofiţerul Paul Brenner să fie trecut pe lista neagră.

În timpul războiului, Programul Phoenix asasinase peste 25 000 de vietnamezi care fuseseră suspectaţi de colaborare cu Viet-Congul. Adăugaţi la numărul ăsta câţiva americani din Vietnam simpatizanţi ai Viet-Congului, câţiva localnici francezi care colaboraseră făţiş cu acesta şi alţi europeni care trăiseră în Vietnam şi înclinaseră prea mult spre stânga. Era o cifră uimitoare – 25 000 de bărbaţi şi femei –, cel mai vast program de asasinate şi lichidări pus vreodată în aplicare de către Statele Unite ale Americii. Şi puteam presupune că unii dintre acei americani, implicaţi în program şi contemporani cu mine, erau pregătiţi, dispuşi şi capabili să elimine cât ai bate din palme câţiva nemulţumiţi şi zurbagii ca mine.

Întâmplarea fericită era că găsisem fata visurilor mele. Chiar aici, în Vietnam. Un bărbat n-ar trebui să fie atât de norocos.

Mergând spre Lao Cai, i-am spus lui Susan:

— Pricepi că o să dezvăluim totul despre Edward Blake.

— Mai gândeşte-te. Adăugă: Paul, uneori adevărul şi dreptatea nu sunt ce vrea sau îşi doreşte cineva.

— Ei bine, când va veni momentul – dacă nu cumva a şi venit – mă voi muta într-un loc ca Saigonul sau Hanoiul, unde măcar nu pretinde nimeni că adevărul şi dreptatea sunt importante.

— Sub toate înfăţişările tale se află de fapt un mic cercetaş.

Cum nu i-am răspuns, Susan a adăugat:

— Orice-ai decide să faci, eu sunt cu tine.

Am continuat să tac.

Am găsit un pâlc de bambuşi şi-am pătruns acolo, pe urmă ne-am despăturit pelerinele şi ne-am întins pe pământ. Nu sunt un mare simpatizant al viperelor de bambus şi speram că era suficient de rece ca să rămână adormite până când avea să le încălzească soarele. Asta scrie în manualul de fugă şi eschivare.

Susan adormise, dar eu nu puteam. Gerul se degaja şi vedeam stelele printre spărturile norilor. După câteva ore, cerul începu să se lumineze şi auzeam păsări, care păreau să fie papagali ce ţipau. În depărtare distingeam şi ciorovăiala stupidă a maimuţelor.

Trebuia să ne mişcăm de-acolo înaintea viperelor de bambus, aşa că am scuturat-o pe Susan ca s-o trezesc. Ea căscă, se ridică în capul oaselor, apoi în picioare.

Ne-am întors pe drum şi-am pornit mai departe.

În dreapta noastră era un pârâu larg care curgea repede dinspre munţi către Râul Roşu. Lângă drum se vedeau pâlcuri de colibe, dar era prea devreme şi oamenii nu se treziseră, iar maşinile nu circulau încă.

Drumul era acum neted şi ajunsesem în fundul văii. După treizeci de minute am intrat în Lao Cai,

un oraş incredibil de urât.

Se vedea că toate clădirile erau relativ noi şi că tot oraşul trebuie să fi fost transformat în ruine în războiul din 1979. Pentru asta, nimeni nu putea învinui armata Statelor Unite, puşcaşii marini, marina sau forţele aeriene.

Am observat câţiva oameni pe străzi, dar nimeni nu ne dădu atenţie. În piaţă am văzut un grup de vreo cincisprezece tineri excursionişti, aşezaţi ori întinşi pe jos, ca şi cum îşi petrecuseră noaptea acolo.

I-am spus lui Susan:

— Cu rucsacurile în spinare, putem trece drept nişte liceeni.

— Poate eu.

Susan opri o vietnameză şi întrebă:

— *Ga xe lua?*

Femeia arătă într-o direcţie, mimă ceva şi vorbi. Susan îi mulţumi în franceză, eu în spaniolă şi plecarăm. Susan îmi zise:

— Trebuie să traversăm râul.

Am traversat Râul Roşu pe un pod nou şi-am văzut în susul apei pilonii rămaşi de la două poduri distruse. Tot de acolo am zărit clădiri pe care era scris ceva cu caractere chinezeşti. Le văzu şi Susan:

— China.

Uitându-ne în jur, am remarcat, în partea vietnameză, câteva clădiri ruinate care nu fuseseră reconstruite. Avusese loc un război ciudat şi nici măcar nu-mi aminteam ce-i determinase pe chinezi şi vietnamezi să sară unii la gâtul altora atât de curând după ce chinezii le acordaseră ajutor vietnamezilor în timpul războiului cu americanii. În esenţă, nu se plăceau reciproc, şi asta de o mie de ani. Probabil că nu le-ar fi trebuit mult ca să sară din nou unii la alţii.

Am mers pe un drum paralel cu şinele de cale ferată, care, după cum am observat, aveau un ecartament îngust. În faţă se vedea gara, o

construcţie nouă, din plăci de beton, cea veche fiind probabil prima pierdere din război.

Intrând în clădire, am văzut sute de oameni la două ghişee şi alte câteva sute instalaţi pe peronul unde trăgea trenul spre Hanoi. Câţiva stăteau pe peronul de unde trenul urma să plece spre China, aflată la numai 1500 de metri de calea ferată.

Ceasul gării arăta ora 6.40 şi se părea că trebuia să stăm o oră la coadă, fiind posibil să nu obţinem locuri. Următorul tren, conform programului afişat, pleca la 6.30 după-amiază şi ajungea la Hanoi la 5.30 a doua zi dimineaţă, sâmbătă.

Nu trebuia să fiu la Hanoi aşa curând, dar nici nu voiam să zăbovesc douăsprezece ore în Lao Cai. În afară de asta, uneori e plăcut să apari mai devreme şi să surprinzi pe toată lumea. I-am zis lui Susan:

— De ce nu-ţi foloseşti farmecul şi dolarii tăi americani ca să te duci în faţă?

— Mă pregăteam să fac asta.

Se duse în faţa uneia dintre cozi şi vorbi cu un tânăr. Banii îşi schimbară stăpânul şi după zece minute se întoarse cu două bilete spre Hanoi:

— Am luat câte un loc pentru fiecare cu zece dolari, i-am plătit puştiului o cuşetă cu şaptesprezece dolari şi i-am mai dat cinci. Ţii socoteala cheltuielilor?

— Le voi adăuga la indemnizaţia de luptă. De fapt, dacă tot eşti cu mine, le-aş putea considera cheltuieli neprevăzute în timpul misiunii.

— Eşti amuzant.

Nu-i o glumă.

Am ieşit pe peron, unde sute de oameni stăteau în picioare, aşezaţi ori întinşi pe betonul rece. Trenul cu ecartament îngust se afla pe o linie secundară şi arăta ca un tramvai.

Cerul se luminase, dar era acoperit şi temperatura nu depăşea douăsprezece grade. Pe peron erau şi nişte tineri cu rucsacuri în spinare şi turişti occidentali între două vârste, mulţi dintre ei

purtând articole vestimentare cumpărate recent de la montaniarzi din triburi diferite, amestecând probabil triburile, ca şi tipurile de îmbrăcăminte. Adevăraţilor montaniarzi li se părea ceva amuzant, pentru că tot arătau spre turişti şi chicoteau.

Susan aprinse o ţigară şi mă întrebă:

— Cât era indemnizaţia de luptă?

— Cincizeci şi cinci de dolari pe lună. Şase sute şaizeci de dolari pe an. Nu-i mare lucru. Între timp tipi ca Edward Blake, care n-au fost în junglă să-şi pună fundul la bătaie, se ocupau de piaţa neagră, afaceri cu valută şi chiar jafuri. Unii au ajuns bogaţi în urma războiului, mulţi au murit, au fost răniţi sau traumatizaţi, dar au primit, desigur, cincizeci şi cinci de dolari pe lună pentru deranj.

Susan se gândi o clipă, apoi spuse:

— Înţeleg de ce consideri afacerea asta o răfuială personală.

Nu i-am răspuns.

Ea continuă:

— Mă întreb dacă Blake a dus prada aia acasă.

— S-ar putea să nu ştim niciodată, dar nu era prea greu. Înainte de-a pleca acasă, te controlau aici ca să fie siguri că nu luai în State droguri sau arme. Altfel, nu-i interesa ce ai în sac. La sosire, vama era o formalitate, pentru că ştiau că fuseseşi căutat aici de droguri şi explozivi. În plus, ofiţerii, cum era căpitanul Blake, aveau regim privilegiat.

— În spatele fiecărei mari averi se află o crimă.

Pentru că Lao Cai era un oraş de frontieră, se vedeau prea mulţi tipi în uniformă, mai ales grăniceri, dar şi mulţi soldaţi înarmaţi până-n dinţi, de parcă s-ar fi aşteptat să izbucnească alt război. Locul ăsta îţi cam dădea fiori, însă erau destui amatori de aventură din Europa, Australia şi America, aşa că nu atrăgeam atenţia.

Grănicerii începură să patruleze pe peron, cerând actele de identitate şi solicitând contribuţii pentru fondurile destinate văduvelor şi orfanilor. Am observat că le făceau zile fripte etnicilor

chinezi şi că-i abordau pe occidentalii care erau singuri sau în grupuri mici, fără ghid.

Observă şi Susan asta şi-mi spuse:

— Vezi grupul de-acolo? Cred că sunt americani. Să ne pierdem printre ei.

Ştiam că erau americani pentru că doi dintre bărbaţi purtau şorturi la o temperatură de douăsprezece grade, iar femeile îşi cumpăraseră de la montaniarzi atâtea bijuterii, încât păreau nişte antene de radar.

Ne-am dus către grupul de vreo douăzeci de americani care aveau un ghid vietnamez.

Susan, care-i mai sociabilă decât mine, începu să discute cu câteva doamne. Vorbiră despre bijuterii şi ţesături.

Poliţiştii se ţinură la distanţă de noi.

Pe la ora şapte, trenul ieşi de pe linia secundară, trecu pe cea principală şi opri în dreptul peronului. Susan şi-a luat rămas-bun de la noile prietene şi ne-am urcat în vagonul nostru, unul din cele opt ale trenului.

Acesta era strâmt, cu numai câte două locuri în stânga, iar culoarul trecea pe lângă geamurile din dreapta.

Ne-am pus rucsacurile pe suportul pentru bagaje, iar Susan mi-a zis:

— Stai tu lângă culoar ca să te poţi întinde puţin. Aici e mare înghesuială.

Ne-am aşezat.

Niciunul dintre noi nu vorbi şi cred că înţelegeam amândoi că avusesem noroc cu carul şi nu trebuia să mai comentăm. Sigur, priceperea, inteligenţa, experienţa contaseră mult. Se dovedise că Susan Weber era un bun tovarăş de călătorie. Mă întrebam dacă m-aş fi descurcat singur, şi ştiam că aveam să-mi pun întrebarea asta toată viaţa.

La 7.40 trenul a ieşit din staţie şi am pornit spre Hanoi.

Calea ferată mergea pe malul nordic al Râului Roşu, iar Alpii Tonkinezi se întindeau de-a lungul văii pe ambele maluri. Cu puţină imaginaţie, mă puteam vedea în Europa, mergând spre un loc plăcut.

Vagonul era plin cu vietnamezi şi occidentali, iar în spaţiul de la capete stăteau oameni în picioare, dar nu erau intruşi pe culoarul îngust de lângă noi.

Am rămas tăcuţi o vreme, privind peisajul spectaculos. Trenul făcea mult zgomot pe şine, apoi am înţeles că vagonul nu era încălzit. Am bănuit că nu există nici vagon-restaurant.

Susan întoarse privirea de la geam şi se uită la mine:

— Până acum, toate bune.

— Până aici, toate bune.

— Spune-mi, am fost un tovarăş bun?

— Am ajuns acasă nevătămat?

Aprinse o ţigară şi privi pe geam câteva minute, apoi mă întrebă:

— Ce instrucţiuni ai pentru Hanoi?

— *Tu* ce instrucţiuni ai?

— Mi s-a spus să mă duc la ambasadă pentru o informare.

— În jurul ambasadei sunt poliţişti vietnamezi de pază?

— Păi, am fost acolo doar o dată… da, există un post vietnamez de poliţie. Mi s-a spus că sunt şi observatori sub acoperire ai ambasadei, supraveghindu-i pe toţi cei care intră şi ies, făcând chiar şi fotografii, şi uneori opresc oamenii pe stradă.

— Ce-ai făcut la ambasadă când ai fost acolo?

— Eram în vizită.

— Da.

Mă întrebă din nou:

— Ce instrucţiuni ai tu?

— Mi s-a spus să mă duc la Metropole şi să aştept alte ordine. S-ar putea să fiu sau nu

contactat. S-ar putea să fiu sau nu chemat la ambasadă. Trebuie să plec mâine în alt oraş…

— La Bangkok. Ţi-am văzut biletul. Ca şi colonelul Mang.

— Aşa e. Hotelul Metropole iese din discuţie, ca şi aeroportul din Hanoi, iar ambasada e supravegheată.

— Şi? Ce-o să faci?

— Mai e deschis hotelul Hilton din Hanoi?

— Asta nu-i o glumă.

— Glumesc atunci când sunt încordat. În fine, să înţeleg de la tine că vicepreşedintele Blake vizitează Hanoiul?

— A venit să-şi vadă vechiul prieten, ambasadorul Patrick Quinn, să participe la o conferinţă despre militarii dispăruţi şi, sunt sigură, la alte întâlniri mai puţin mediatizate cu guvernul de la Hanoi.

Am dat din cap.

— Ar trebui să aibă şi o întâlnire neprogramată. Cu noi.

— Asta ar putea fi o idee bună sau una foarte proastă.

— Dacă are cunoştinţă de problema asta, vrea să se afle la Hanoi, unde poate avea un control asupra situaţiei, acolo unde şi când se încheie misiunea noastră. Îl putem ajuta în privinţa asta.

Susan răspunse:

— Sincer vorbind, nu cred că el e conştient de faptul că are o problemă. Dar alţii sunt, şi cred că domnul Blake va fi informat despre asta la Hanoi. „Vestea proastă, domnule vicepreşedinte, e că ştim că aţi omorât trei vietnamezi şi un ofiţer american în Vietnam. Vestea bună, domnule, e că avem situaţia sub control.”

— Nu e sub control, am remarcat eu.

— Ar trebui să fie.

Trenul continuă drumul spre est, către Hanoi. Am dezbătut cu Susan câteva idei şi opţiuni şi-am încercat să concepem un plan de acţiune. Ne-am

prefăcut că aveam deplină încredere unul în celălalt.

Continuam să am senzaţia că nu fusese prevăzut ca eu să ajung până aici şi că Susan făcea adaptări pentru ca eu să rămân în viaţă. Dar poate că devenisem paranoic. Poate că trebuia să ajung la Bangkok, pe urmă să se evalueze cât aflasem şi, cum spusese domnul Conway, cum aş trata situaţia. Poate că Susan trebuia să fie martor pentru sau împotriva mea. Şi poate că prietenul meu Karl, căruia-i păsa de mine, urma să-mi fie judecător. Am întrebat-o pe Susan:

— Tu trebuie să te duci la Bangkok?

Ea nu răspunse.

— Alo. Susan.

— Da.

— Bine. I-am atras atenţia: Dacă există posibilitatea ca eu să… să zicem, să am parte de funeralii militare înainte de-a fi pregătit pentru ele, ţi-a trecut prin minte că şi tu ai putea ajunge într-o situaţie similară?

— Da.

— Bine.

M-am oprit aici.

Mergeam în lumina răsăritului spre Hanoi, spre încheierea misiunii şi spre finalul celui de-al treilea şi cu siguranţă ultimului meu stagiu militar în Vietnam.

Trenul de la Lao Cai încetini străbătând periferia nordică a Hanoiului şi la 6.34 seara am intrat în gara Long Bien.

Drumul dinspre păcătosul, eroticul Saigon mă dusese pe câmpurile de luptă ale Vietnamului de Sud şi în adâncul propriilor mele tenebre, apoi în inimă ţării, într-o călătorie de descoperire a unei promiţătoare conştiinţe de sine.

În cele din urmă mă împăcasem cu locul ăsta, aşa cum făcuseră mulţi care reveniseră aici, şi aşa cum făcuseră mulţi din generaţia mea, bărbaţi şi femei, care nu reveniseră în Vietnam, dar care supravieţuiseră războiului cu ani în urmă.

Şi totuşi, în momente neaşteptate, războiul mai avea puterea de-a ne bântui visele şi de-a se insinua în orele noastre de luciditate. Iar pentru Edward Blake, ăsta era unul din acele momente.

Cartea a şaptea
HANOI

46

Hanoi. Un nume evocator pentru oamenii generaţiei mele, aşa cum au fost Berlin şi Tokio pentru generaţia tatălui meu. În timpul războiului din Vietnam, aproape că nu exista săptămână fără un nou reportaj despre raiduri de bombardamente asupra Hanoiului. *Bombardamentele americane au lovit astăzi la trei kilometri de centrul Hanoiului, nimerind un pod de cale ferată, o centrală electrică şi mai multe presupuse baze de rachete sol-aer ale inamicului.* După vreo cinci sau şase ani de asemenea reportaje, ele n-au mai constituit noutăţi pentru nimeni, în afară de piloţi şi oamenii de la sol.

Pasagerii din jurul nostru îşi adunau bagajele şi începeau să coboare pe rând din tren.

Susan şi cu mine am rămas pe loc şi ne-am uitat atenţi pe peron. Acolo erau mulţi oameni din poliţia de frontieră, în uniformă, care-i priveau pe pasagerii ce plecau, plus nişte tipi în haine civile, uşor de remarcat. I-am zis lui Susan:

— Unii dintre tipii ăştia au în mâini ceva ce-ar putea fi nişte fotografii.

Ea îmi răspunse, continuând să se uite pe geam:

— Nu e ceva neobişnuit în terminalele mijloacelor de transport… nu trebuie să deducem de-aici că ne caută pe noi… dar îi *privesc* cu atenţie pe occidentali.

— Aşa e.

Am mai presupus că aveau fotografii de la Insula Piramidei, deci poate nu ne-ar fi recunoscut cu hainele pe noi. De fapt, câţiva dintre poliţişti păreau mai interesaţi de fotografii decât de pasageri. Am spus:

— Hai să ne alăturăm grupului american cu care ai stat de vorbă.

Ne-am ridicat, ne-am luat rucsacurile şi ne-am croit drum spre vagonul 6, de unde cobora grupul de americani împreună cu ghidul lor vietnamez.

În timp ce înaintam cu greu, Susan remarcă în faţa ei o vietnameză cu care vorbi şi de la care află că staţia Long Bien se afla într-un cartier izolat de pe malul estic al Râului Roşu, iar pasagerii din trenul nostru dacă voiau să ajungă în centrul Hanoiului, erau nevoiţi să urce într-unul cu ecartament normal până la gara principală. Existau autobuze şi taxiuri, dar şi maşini ale poliţiei.

Una dintre cele mai frapante trăsături ale lui Susan este părul drept, lung până la umeri, şi ea îmi ceru să i-l vâr sub gulerul jachetei matlasate.

În ceea ce mă priveşte, am multe trăsături frapante, dar nu le puteam înfăşură pe toate fără să atrag atenţia, aşa că mi-am pus o eşarfă de montaniard în jurul gâtului şi al bărbiei. Susan făcu la fel.

— Ne despărţim când coborâm.

Aflaţi pe peron, ne-am făcut loc în centrul grupului de vreo douăzeci de americani cu ghidul lor.

Susan sporovăia cu cei din jur, iar eu am început să discut cu doi tipi, continuând să-i observ din ochi pe poliţişti. Câţiva se uitară la grupul nostru, dar fără să dea vreun semn de recunoaştere.

Grupul se adunase şi ne îndreptam către ieşire. Era posibil să reuşim, dar eu eram oricum cu sufletul la gură.

Clădirea gării era un amestec de vechi şi nou şi se vedeau locurile unde avariile provocate de bombe fuseseră remediate cu beton recent turnat.

O ţară trecută printr-un război nu va mai arăta niciodată la fel ca înainte.

Vremea era mohorâtă, dar mult mai caldă decât în munţi. Regiunea asta avea nevoie de o zi însorită. Eu de asemenea.

Am observat un taxi parcat în stânga mea, lângă care stăteau doi poliţişti de frontieră şi un tip în haine civile, uitându-se la occidentalii care urcau în taxiuri.

Grupul nostru de americani se îndreptă către un autocar parcat, pe a cărui caroserie scria *Love Planet Tour*. Nu aveam pentru moment vreun sentiment deosebit de iubire, dar fugarii nu pot face nazuri.

Grupul nostru începu să urce în autobuz. Susan, aflată în faţa mea, schimbă câteva vorbe cu ghidul vietnamez, îi întinse nişte bani, ceea ce-l făcu să zâmbească, şi urcă. Eu i-am oferit cinci dolari.

Am urcat în autobuz. Şoferul, care nu mai văzuse grupul ăsta, nu-mi acordă nicio atenţie, dar dacă ar fi făcut-o, i-aş fi dat şi lui câţiva dolari.

În autobuz existau vreo patruzeci de locuri, dar multe rămăseseră goale. Susan se aşeză pe un fotoliu de lângă coridor, lângă o femeie între două vârste, care purta cercei rotunzi, luaţi de la montaniarzi. Eu m-am aşezat vizavi de Susan şi mi-am pus rucsacul pe locul liber de lângă geam. Auzeam cum se aruncau bagajele în compartimentul de sub picioarele mele.

A durat o veşnicie până s-au urcat toţi împiedicaţii de americani. În ce mă priveşte, nu-mi luam ochii de la poliţiştii de frontieră care continuau să se uite la poze şi să caute pe cineva.

În cele din urmă urcară toţi în autobuz, apoi apăru şi ghidul vietnamez care spuse:

— În regulă, toată lumea aici?

Grupul răspunse la unison:

— Da.

Detest grupurile de turişti, dar în cazul ăsta alternativa – o maşină a poliţiei – putea fi mai rea,

dar nu cu mult.

Am văzut un poliţist de frontieră îndreptându-se spre autobuz şi urcând.

Trebuia să-mi leg şireturile, ceea ce am şi făcut, ca şi Susan. În timpul ăsta femeia de lângă Susan continua să turuie, iar poliţistul trebuie să fi crezut că vorbea singură.

Îl auzeam pe ghid discutând cu poliţistul şi am socotit că era o chestiune de secunde până când omul legii avea să mă bată pe umăr. I-am aruncat o privire lui Susan, care se uita la mine, şi am rămas privindu-ne în ochi.

După o perioadă ce mi-a părut o veşnicie, am auzit zgomotul produs de închiderea hidraulică a uşii. Apoi şoferul porni motorul şi autobuzul plecă. Totuşi, noi doi am continuat să ne legăm şireturile până când autobuzul a părăsit zona gării şi a intrat pe şosea.

Ne-am ridicat şi i-am spus lui Susan:

— Bună, eu sunt Paul. Te afli pentru prima oară în Vietnam?

Ea închise ochii, îşi lăsă capul pe tetieră şi trase adânc şi îndelung aer în piept. Cucoana de alături nu-şi pierduse ritmul şi continua să pălăvrăgească.

Autocarul se îndreptă spre sud, iar lumina apusului de soare pătrundea prin geamurile din dreapta. Ne-am scos amândoi eşarfele albastre de montaniarzi şi le-am pus în rucsacuri. I-am spus lui Susan:

— De unde eşti?

— Te rog să taci.

Femeia de lângă ea se simţi ofensată, tăcu şi se întoarse către geam. Susan îi zise:

— Scuze. Vorbeam cu pacostea ăsta.

Cucoana se întoarse către mine şi mă privi urât.

I-am aruncat o privire ghidului care şedea lângă şofer, cu faţa spre pasageri. Am observat că se uita la mine; ochii ni s-au întâlnit o fracţiune de secundă, pe urmă el îşi mută privirea.

Nu ştiam ce-l motivase să-şi ţină gura, dar probabil că avea mare legătură cu frica; nu de Susan şi de mine, ci de poliţist. Să iei câţiva dolari de la pasageri clandestini era o infracţiune minoră; dacă ascundea nişte fugari, fie şi neintenţionat, putea fi amendat, concediat şi arestat. Asta era o ţară dominată de frică, iar eu fusesem în asemenea ţări şi o asemenea situaţie putea fi în favoarea sau împotriva autorităţilor. Acum fusese împotriva lor. Data viitoare s-ar fi putut să nu mai fiu aşa de norocos.

Autocarul continuă drumul pe o stradă largă, iar ghidul spuse:

— Aşadar, acum ajungem la Chuong Duong, podul care trece peste Song Hong – Râul Roşu. Râu minunat. Faceţi poze.

Conştiincioşi, toţi fotografiară Râul Roşu. Ghidul continuă:

— Mergem acum Hanoi. Districtul Hoan Kiem – Cartierul Vechi. Foarte frumos. Faceţi poze.

Am traversat podul spre Cartierul Vechi al Hanoiului, unde străzile şi trotuarele erau aglomerate, dar nu ca la Saigon. De fapt, în locul motocicliştilor claxonând înnebuniţi şi-al pietonilor sinucigaşi de la Saigon, aici se vedea o hotărâre calmă pe feţele tuturor, o deplasare mai lentă şi mai bine gândită a vehiculelor şi a pietonilor. Îmi aminteam de furnicile călătoare dintr-un terariu.

Clădirile, cu precădere, în stil colonial francez, de modă veche, erau părăginite, dar aveau încă farmec. Erau mulţi arbori înfrunziţi şi, dacă n-aş fi văzut indicatoarele în vietnameză, mi-aş fi putut imagina că mă aflam într-un oraş francez de provincie, unde aş fi preferat să fiu.

La orizont se vedeau luminile noilor zgârie-nori. Am remarcat:

— Nu-i aşa de sumbru pe cât credeam.

Susan îşi ceru scuze femeii care monologa lângă ea şi-mi spuse:

— Aparenţele sunt înşelătoare.

— Nu gândi negativ. Vizualizează succesul.

Ea n-avea chef de mine şi îşi concentră atenţia spre Gură-spartă.

M-am uitat din nou pe geam. Mi-am amintit că noi nu bombardasem niciodată centrul Hanoiului, ci doar ţintele militare de la periferia oraşului, şi aşa se explica faptul că avea încă un aer franţuzesc şi nu est-german. Totuşi, nu-mi aminteam ca Statele Unite să fi avut parte de presă favorabilă fiindcă au cruţat centrul oraşului. E greu să vorbeşti de bine bombardamentele, chiar dacă sunt atent plănuite.

Autocarul îşi croia drum pe străzile înguste, şerpuite. Ghidul făcea un comentariu rapid, dar nici el nu-i felicita pe americani fiindcă lăsaseră intact Cartierul Vechi. Lumea nu-i apreciază pe americani.

Ghidul spuse:

— Mâine vedem mormânt Ho Şi Min, casa Ho Şi Min, monument Lenin, Muzeu Militar, Muzeu Aviaţie şi lac în oraş, unde bombardier american se prăbuşeşte şi încă în lac.

I-am zis lui Susan:

— O să pierdem toate astea.

Nu-mi răspunse, aşa că am continuat să mă uit pe geam. Într-un târziu am mai făcut o încercare:

— Ştii unde ne aflăm?

— Am o idee vagă. Tu ştii încotro mergem?

De fapt, nu mă prea gândisem la altceva în afară de problemele imediate, pe măsură ce se iveau. Sincer vorbind, nu crezusem niciodată că vom ajunge până aici, dar iată că ajunsesem, şi-acum trebuia să mă gândesc unde urma să petrecem noaptea. I-am spus:

— Păi, nu putem merge la ambasadă ori la Metropole dacă suntem căutaţi. Ce zici de biroul tău din Hanoi?

— Biroul e închis, eu nu am cheie şi ar putea fi supravegheat.

— Nu poţi suna acasă la unul dintre funcţionari?

— Nu vreau să-i amestec în treaba asta.

— Vrei să spui că niciunul dintre ei nu lucrează pentru CIA?

Ea nu-mi răspunse.

— Ei bine, eu am un contact la ambasadă. Numele lui e John Eagan, reprezentantul FBI de aici. O să-l sun mâine de la un telefon public şi-o să aranjez o întâlnire undeva.

— Ştii că telefoanele ambasadei sunt ascultate. Nu ai aranjat dinainte o întâlnire?

— Nu. Dar o pot face. Am întrebat-o: Ştii ce-i un nemernic mare şi urât?

— Stau vizavi de unul.

Am zâmbit.

— E un bombardier B-52. Jargon militar. Cineva de la ambasadă ar trebui să ştie asta. Ataşatul militar, colonelul Marc Goodman, trebuie să ştie.

Cucoana de lângă Susan trăgea cu urechea la conversaţia noastră şi cerceii i se ridicaseră drept în sus. Am întrebat-o pe Susan:

— Ştii locul unde e nemernicul mare şi urât?

Cucoana făcu ochii mari. Susan zâmbi şi dădu din cap.

— Bine. Acolo ne întâlnim noi. Eagan e tipul. Asta în caz că ne despărţim. Bine?

Dădu din nou din cap.

Am continuat:

— Cine e contactul *tău* la ambasadă?

— Tot Eagan.

N-am mai comentat, ci i-am zis:

— Cât despre noaptea asta, ar trebui să găsim un american care să ne lase să împărţim camera cu el sau cu ea. Dar nu din grupul ăsta.

— Eu voi găsi fără probleme pe cineva cu care să împart camera de hotel. Dar unde dormi *tu?*

— La bordel.

— Nu în oraşul ăsta.

Susan părea să se gândească la ceva, apoi spuse:

— De fapt, există un loc unde-am putea merge la noapte…

După expresia feţei, am crezut că se gândea la un fost amant, iar asta n-ar fi fost şi alegerea mea. Dar îmi zise:

— În seara asta am invitaţie la o recepţie… la reşedinţa ambasadorului american.

— Zău? Sunt şi eu invitat?

— Asta depinde.

— De ce anume?

— De situaţia în care ajungem sau nu la Hanoi în seara asta.

Cred că depinde mai ales de condiţia mea: viu sau mort.

— Credeam că mi-ai spus tot.

— Prezenţa mea la recepţia asta era nesigură şi lipsită de importanţă.

— Înţeleg. Atunci lasă-mă să ghicesc cine va veni acolo. Păi, de vreme ce vicepreşedintele e în oraş, voi face presupunerea nesăbuită că Edward Blake e invitatul de onoare.

Susan încuviinţă.

— Şi tu ar trebui să-l informezi despre nişte subiecte care l-ar putea interesa.

— Nu pe el direct.

Cucoana de lângă Susan se aplecase atât de mult spre stânga încât credeam că va răsturna autobuzul.

— Sunt oare îmbrăcat pentru o recepţie diplomatică?

— Eşti atât de sexy, Paul, încât ai putea apărea în jeanşi murdari, pantofi sport şi o jachetă din piele plină de noroi.

— Bine. La ce oră e serata?

— Începe la opt.

M-am uitat la încheietura mâinii, dar ceasul era tot la domnul Vinh. Am întrebat-o:

— Cât e ora?

— Şapte şi un sfert.

— Pot cumpăra un ceas în oraşul ăsta?

— O să-ţi cumpăr unul.

Autobuzul trase pe dreapta, pe o stradă îngustă, şi se opri. Ghidul spuse:

— Noi aici la hotel. Bun hotel.

M-am uitat pe geam şi am văzut o clădire veche din stuc pe care *Ghidul Michelin* ar fi putut-o ignora.

Ghidul nostru zise:

— Noi cazăm în hotel, pe urmă întâlnim în hol şi mergem la cină bună la restaurant italian.

Vestea smulse un ropot de aplauze de la grupul care mâncase probabil, în ultima săptămână petrecută în nordul ţării, numai orez şi carne de nevăstuică. Şi eu am aplaudat.

Toată lumea porni să coboare din autobuz, iar eu m-am trezit în spatele prietenei vorbăreţe a lui Susan. Întoarse capul spre mine şi-mi aruncă o privire de parcă aş fi fost un pervertit sexual împuţit, neras şi plin de noroi. Mă întrebă:

— Eşti cu grupul nostru?

— Nu, doamnă. Eu sunt canadian.

Am coborât şi ne-am întâlnit cu ghidul nostru. Ne evită privirea, dar am scos o bancnotă de douăzeci de dolari şi i-am vârât-o în mână când am trecut pe lângă el.

Aşadar ne aflam la Hanoi, pe o stradă îngustă, plină de pietoni, tricicluri şi câteva vehicule. Se întunecase şi lămpile de pe stradă se aprinseseră, însă arborii blocau mare parte din lumină, aşa că strada se afla în umbră…

Ne-am depărtat de hotel şi am întrebat-o pe Susan:

— Ştii unde ne aflăm?

— Nu departe de reşedinţa ambasadorului. Îmi sugeră: Hai să găsim un loc unde să bem ceva, să mergem la toaletă şi să ne spălăm. Vreau să dau un telefon ofiţerului de serviciu de la ambasadă.

— Bună idee.

M-am uitat pe partea opusă a străzii, căutând o cafenea sau un bar, pe urmă ceva mă făcu să mă

întorc spre hotel, aflat acum la cincizeci de metri distanţă. În faţa autocarului era parcată o maşină verde-oliv, o berlină cum nu se găseau multe în ţara asta. Am avut impresia că era un fel de maşină oficială. Pe trotuar stătea un bărbat în uniformă cu spatele la noi, iar în lumina firmei hotelului am văzut că vorbea cu ghidul şi cu şoferul autocarului. Nu-mi plăcea treaba asta; mi-a plăcut şi mai puţin când şoferul camionului arătă spre mine şi Susan. Tipul în uniformă se întoarse şi se uită la noi. Era, de fapt, colonelul Mang.

47

Colonelul Mang porni spre noi şi strigă:

— Domnule Brenner! Domnişoară Weber!

I-am spus lui Susan:

— A zis ceva?

— Ah, la naiba… Paul… ar trebui s-o luăm la sănătoasa?

Înainte de-a lua vreo hotărâre, berlina înaintă şi opri lângă noi. Tipul în uniformă de lângă şofer scoase un pistol pe care-l îndreptă spre mine.

Colonelul Mang străbătu trotuarul pe jos, în uniforma verde de gală, dar fără pistol la brâu. Îi făcu semn agentului din maşină să îndepărteze arma, apoi se opri la câţiva paşi de noi şi spuse:

— Mă temeam că v-am pierdut în gara Long Bien.

— Într-adevăr, ne-ai pierdut.

— Da. Dar acum v-am găsit. Pot să vă conduc cu maşina?

Poate că se simţea prost după ce ne lăsase de izbelişte la Quang Tri şi-acum voia să se revanşeze. Totuşi, i-am zis:

— E-n regulă. Am nevoie de puţină mişcare.

— Unde mergeţi?

— La Metropole.

— Da? Metropole e în cealaltă direcţie. De ce aţi luat autocarul ăla?

— Am crezut că era un autobuz de oraş.

— Ştii că nu-i aşa. De fapt, te porţi de parcă ai fugi de ceva.

— Nu, mergeam la Metropole. Pe-acolo, da?

El se uită la Susan şi-o întrebă:

— Ai primit mesajul meu la hotelul Century?

Ea nu răspunse, iar colonelul Mang continuă:

— Domnul Tin mi-a spus că ţi l-a transmis prin telex la oficiul poştal din oraşul Vinh. Ce făceai acolo?

— Vizitam locul unde s-a născut Ho Şi Min.

— A, da. Sunteţi amândoi istorici canadieni, după cum am descoperit recent.

Niciunul dintre noi nu răspunse. Şi niciunul nu era încântat de afirmaţia asta.

Colonelul îşi aprinse o ţigară. Poate că avea să cadă mort în urma unui atac de cord.

Am observat peste umărul lui Mang nişte americani din autocar uitându-se la noi, în vreme ce doi indivizi în uniformă le făceau semn să intre în hol. Am mai văzut că şoferul autocarului şi ghidul dispăruseră; erau probabil în drum spre locul unde urma să mergem şi noi, iar ăsta nu era hotelul Metropole.

Am observat şi că pietonii traversau pe cealaltă parte a străzii ca să ocolească acţiunea poliţiei ce avea loc pe trotuarul ăsta. Colonelul Mang îmi spuse:

— Aţi plecat foarte devreme de la hotelul Century din Hue.

— Şi ce dacă?

Îmi ignoră replica impertinentă, dar trebuia să fie chit cu mine, aşa că-i zise lui Susan:

— Din nefericire, pe Râul Roşu nu sunt plaje pentru nudişti pe care să le foloseşti.

— Du-te dracului.

Pe neaşteptate, el zâmbi şi-i spuse:

— Ai devenit foarte populară printre oamenii din departamentul meu, care au studiat cu atenţie fotografiile de pe Insula Piramidei.

— Du-te dracului.

Colonelul rămase calm şi mi-am imaginat că nu voia să înceapă un concurs de ţipete în faţa oamenilor lui, care probabil că nu înţelegeau ce-i spunea Susan.

Mang ne măsură cu privirea şi zise:

— Arătaţi de parcă aţi fi petrecut ceva timp în regiunea rurală.

Niciunul din noi nu-i răspunse. Mă întrebă:

— Unde-i bagajul dumitale?

— Mi-a fost furat.

— Da? Şi unde-aţi găsit hainele astea care nu erau în bagajele voastre?

— Le-am cumpărat.

— De ce?

— De ce nu?

— Şi văd vopsea albastră pe feţele şi mâinile voastre de la eşarfele montaniarde. Mi se pare că încercaţi să vă deghizaţi.

— În ce?

— Nu-mi plac replicile dumitale, domnule Brenner.

— Mie nu-mi plac întrebările dumitale.

— Niciodată nu-ţi plac. Schimbă subiectul: Camera dumitale de la Metropole, domnule Brenner, e rezervată pentru mâine. De ce ai sosit cu o zi mai devreme?

Susan interveni:

— Domnule colonel, avem o invitaţie…

— Mai târziu, am întrerupt-o eu.

Recepţia de la reşedinţa ambasadorului era un atu care putea fi jucat o singură dată, şi poate că acum nu era momentul potrivit. Susan înţelese şi zise:

— Am o întâlnire la ambasadă mâine, devreme.

— Cu cine?

— Trebuie să vorbesc cu ataşatul comercial.

— Despre ce?

— Despre comerţ, evident.

Îi aruncă o privire urâtă lui Susan, pe urmă îi spuse:

— Am făcut nişte cercetări şi-am descoperit că şi dumneata ai o rezervare la Metropole, dar pentru astăzi.

Colonelul Mang avea mai multe informaţii decât mine despre itinerarul călătoriei domnişoarei Weber. Dar ca să fiu corect, ea îmi pomenise ceva despre nişte afaceri la Hanoi, deşi acum nu mai credeam că aveau vreo legătură cu ataşatul comercial.

Mang, căruia îi plăcea propriul sarcasm, îi zise lui Susan:

— Deoarece domnul Brenner nu are cameră în noaptea asta, ţi-aş putea sugera să împărţi camera dumitale cu el, dar asta ar putea părea indecent.

— Du-te dracului.

Era timpul să văd dacă tipul ăsta pescuia, vâna sau punea capcane. I-am zis:

— Domnule colonel, apreciez că te-ai abătut din drum ca să ne urezi bun venit la Hanoi şi, dacă nu mai ai să ne spui nimic, noi o să ne vedem de drum. Am adăugat: Dumneata sperii turiştii.

— Da? Dar se pare că nu şi pe dumneata.

— Nici pe departe.

— Noaptea abia începe. Ai fost vreodată la Hanoi, domnule Brenner?

— Nu, dar nişte prieteni de-ai mei au zburat pe deasupra oraşului în timpul războiului, deşi nu s-au oprit aici.

Asta era bună. El zâmbi şi spuse:

— De fapt, unii s-au oprit şi-au fost găzduiţi la hotelul Hilton din Hanoi.

Nici asta nu era rea. Ador disputele de genul ăsta. Era rândul meu, aşa că am zis:

— Voiam să văd Muzeul Aviaţiei, dar mi s-a spus că nu-i nimic de văzut.

— Ai vrea să vezi interiorul Ministerului Securităţii Publice?

— Mulţumesc, dar l-am văzut deja pe cel din Saigon.

— Din oraşul Ho Şi Min.

— Cum o fi.

Părea că ezita să treacă la ameninţări sau poate că se distra prea bine aici, în stradă. În orice caz, i-am spus:

— Domnişoara Weber şi cu mine l-am sunat pe ofiţerul de serviciu de la ambasadă ca să ne anunţăm prezenţa la Hanoi. Poate că noi doi vom vorbi mâine. Să zicem la un cocteil, la ora şase. În barul de la Metropole. De acord?

Mă privi cu atenţie în lumina slabă şi zise:

— Nu ai sunat la ambasada dumitale. Continuă: Înţeleg că dumneata crezi că sunt impresionat de considerente diplomatice. Dar să-ţi spun ceva, domnule Brenner. Dacă o să rămân singur timp de cincisprezece minute cu dumneata şi domnişoara Weber, o să dovedesc că amândoi vă aflaţi în Vietnam în interesul guvernului vostru şi că acţionaţi împotriva ţării mele.

— Poţi fi mai explicit?

— O să fiu foarte explicit când o să vă aflaţi într-o cameră de interogatoriu.

Se părea că acum ne aflam într-un impas. Eu voiam să mă duc la un hotel de cinci stele, iar colonelul Mang voia să mă ducă la închisoare. Dar voia să fie sigur că nu lua o decizie care să-i dăuneze carierei, aşa că stăteam de vorbă pe stradă, aşteptând ca eu ori Susan să facem sau să spunem ceva care să justifice arestarea. Trecusem şi eu prin asta, dar nu eram prea înduioşat de dilema lui.

Colonelul Mang avea o soluţie şi-mi spuse:

— Aş vrea ca amândoi să mă însoţiţi de bunăvoie la Ministerul Securităţii Publice pentru o discuţie.

Spusesem asta de mii de ori suspecţilor şi cei mai mulţi dintre ei nu ajunseseră acasă în ziua aia. Am răspuns:

— Asta-i o glumă, nu?

— Nu. Nu e o glumă.

— Sună ca o glumă.

El părea fie încurcat, fie iritat de faptul că-i refuzam invitaţia.

— Dacă veniţi de bunăvoie, vă promit că veţi putea pleca în mai puţin de o oră.

Susan îi aminti:

— Spuneai că ai nevoie de noi doar cincisprezece minute.

Ajunsesem la stadiul în care îl puteam citi pe colonelul Mang şi am priceput că era într-adevăr iritat. Am observat şi că Susan îl enerva mai mult decât mine. Nu cred că Mang şi cu mine eram legaţi de ceva, dar eram sigur că o ura pe Susan. Din acest motiv, printre multe altele, nu voiam ca ea să ajungă în ghearele lui. I-am spus:

— Domnule colonel, am o propunere. Du-ne la ambasadă şi las-o pe domnişoara Weber să intre acolo. Pe urmă te voi însoţi de bunăvoie la minister.

Fără să se gândească prea mult, răspunse:

— Nu.

Susan spuse şi ea:

— Nu, oriunde mergem, mergem împreună.

Nimeni nu coopera cu mine, aşa că i-am zis lui Mang:

— Bine, lasă-ne să dăm un telefon ofiţerului de serviciu de la ambasadă şi să-l informăm că am sosit la Hanoi şi că domnul colonel Nguyen Qui Mang ar vrea să ne pună câteva întrebări şi că-l însoţim la Ministerul Securităţii Publice. De bunăvoie, desigur. Poţi să asculţi convorbirea.

Colonelul dădu din cap.

Nu ştia cum să încheie o învoială. Sau nu credea că avea de încheiat vreuna. I-am zis:

— Ei bine, domnule colonel, nu mai am idei.

Am luat-o pe Susan de braţ şi i-am spus lui Mang:

— Bună seara.

El îşi pierdu controlul şi, uitându-şi engleza, strigă:

— *Dung lai!*

M-am uitat la el. Se ambalase din nou, şi-acum, după ce-l provocasem, trebuia să facă ceva. Vorbi cu tipul de lângă şofer, care coborî din maşină şi deschise portiera din spate. Speram că Mang va pleca, dar n-aveam noi atâta noroc. Se uită peste umăr ca să se asigure că toţi turiştii americani plecaseră, pe urmă ne zise:

— Urcaţi în maşină.

Nu ne-am mişcat, nici eu, nici Susan.

El zâmbi şi spuse:

— Sunteţi speriaţi?

— Nu. Dumneata eşti?

— De ce-aş fi? Urcaţi în maşină.

— Cineva trebuie să îndrepte o armă spre noi ca să urcăm în maşină.

Colonelul înţelese şi dădu din cap în semn de aprobare. Îi zise ceva tipului de lângă maşină, care, bucuros că se face util, îndreptă arma spre noi.

Am luat-o pe Susan de braţ şi am urcat pe bancheta din spate a berlinei. Mang se instală lângă şofer, iar tipul cu arma rămase pe trotuar.

Am rulat în tăcere pe străzile Cartierului Vechi şi după câteva minute am încetinit în faţa hotelului Metropole, o clădire maiestuoasă cum întâlneşti mai degrabă la Paris.

Am crezut că Mang se răzgândise şi i-am zis:

— Mulţumesc că ne-ai condus.

— Voiam să vedeţi unde *nu* veţi petrece noaptea.

Tâmpitule.

Berlina se îndreptă spre vest, prin Cartierul Vechi. Doar ca să mă conving că oamenii ăştia nu erau complet idioţi, am încercat mânerul portierei, dar era blocat.

Dintr-una neplăcută, situaţia devenise de-a dreptul dramatică şi nu dădea vreun semn de ameliorare. Mi-am analizat opţiunile, dar n-aveam niciuna în afară de-a deveni violent, ceea ce eram pregătit să fac. Mang nu avea vreo armă la vedere, dar şoferul avea, deci trebuia eliminat primul. M-am uitat în oglinda retrovizoare şi-am văzut o maşină care ne urma. Trebuia să hotărăsc, aşa cum învăţasem la cursul de fugă şi eschivare pentru prizonieri de război, dacă rezistenţa fizică era posibilă şi, dacă era, care-ar fi fost consecinţele unei încercări eşuate. Uneori creezi o problemă, mai mică sau mai mare, rupându-i gâtul cuiva. Alteori rezolvi problema. Totul depindea, bănuiam, de ce ne aştepta la capătul acestei călătorii.

Am meditat la asta, ţinând cont de maşina din spate şi de faptul că Susan şi cu mine nu făcusem repetiţii pentru o încercare coordonată de evadare.

Maşina coti, iar eu m-am aplecat spre ea şi-am şoptit:

— Ai o armă?

— A fost o glumă.

Mang zise:

— Nu vorbiţi.

Am cotit pe o stradă îngustă, slab luminată, şi am văzut pe o placă numele *Yet Kieu.* Am oprit în faţa unei clădiri masive de cinci etaje, din perioada colonială. Cealaltă maşină opri în spatele nostru.

Colonelul Mang luă o servietă de pe scaun şi coborî fără să spună o vorbă. Susan mă înghionti şi zise încet:

— Recepţia ambasadorului, Paul.

— E în seara asta?

— Paul.

— Joacă atuul ăsta doar la nevoie.

Susan se uită la mine.

— Cred că avem nevoie de el.

Doi tipi veniră din spate către berlină şi deschiseră portierele din dreptul nostru. Am

coborât şi am fost escortaţi, nu cu blândeţe, până la uşa din faţă a Ministerului Securităţii Publice, unde eram aşteptaţi de colonelul Mang.

Holul de la intrare era foarte părăginit, amintindu-mi de cel similar de la Saigon. Câţiva bărbaţi în uniformă şi în haine civile treceau pe-acolo şi se uitară la noi de parcă n-ar mai fi văzut atâţia occidentali în minister, deşi probabil că le-ar fi plăcut să vadă mai mulţi. Colonelul Mang ne conduse la un ascensor vechi, gen cuşcă, şi-i spuse ceva liftierului după ce intrarăm toţi.

Am urcat în tăcere şi-am ajuns la etajul patru, slab luminat şi cu aspect ponosit. Pe o parte a coridorului erau mai multe uşi apropiate, iar din spatele uneia am auzit un bărbat strigând de durere, apoi zgomotul unei palme şi alt strigăt. O uşă era întredeschisă şi-am auzit o femeie plângând.

Mang părea să nu fi observat nimic, nici cei doi mardeiaşi. Presupun că era ceva obişnuit pentru ei.

Colonelul deschise o uşă şi, când dădu să intre, am zărit un bărbat zăcând gol pe podea, plin de sânge şi gemând încet. La un birou şedea un tip în uniformă, care fuma şi citea un ziar.

Colonelul Mang schimbă câteva cuvinte cu individul de la birou şi închise uşa. Zise:

— Camera asta e ocupată.

Am schimbat o privire cu Susan şi-am înţeles că văzuse ce-am văzut şi eu. Cei mai mulţi oameni n-au un punct de reper pentru scene de genul ăsta şi mi-am amintit prima mea experienţă de război, morţii şi muribunzii zăcând peste tot, dar asta n-o consideri realitate şi de-aceea ajungi să faci faţă situaţiei.

Mang găsi o cameră goală şi-am intrat cu toţii.

Încăperea n-avea ferestre şi era foarte călduroasă. Un singur bec atârna de tavan. În mijlocul camerei se aflau un birou, un scaun şi două taburete de lemn. Colonelul îşi puse şapca şi

servieta pe birou, se-aşează şi îşi aprinse o ţigară. Ne făcu semn spre taburete şi zise:

— Staţi jos.

Noi am rămas în picioare.

Podeaua era dintr-un parchet de lemn vechi, pătat cu ceva cafeniu-roşiatic. Prin zidul din spatele meu auzeam strigăte, urmate de o bufnitură în perete.

Colonelul Mang părea destul de blazat, de parcă bătăile în secţia de poliţie erau ceva obişnuit, asemeni luării amprentelor sau fotografierii suspecţilor.

Comentă:

— Cei care nu cooperează în camerele de interogatoriu sunt duşi la subsol, unde obţinem întotdeauna deplina lor cooperare şi unde nu sunt invitaţi să ia loc. Făcu semn cu mâna şi spuse: Staţi jos.

Cei doi gealaţi din spatele nostru trântiră taburetele şi ne împinseră în jos.

Mang se uită îndelung la Susan şi la mine, pe urmă ne informă:

— Mi-aţi provocat mari necazuri. Adăugă: Mi-aţi irosit vacanţa.

I-am răspuns:

— Nici dumneata nu mi-ai făcut vacanţa mai amuzantă.

— Taci.

Susan, fără să ceară permisiunea, scoase ţigările şi îşi aprinse una. Mang nu observă, nici nu-i păsa, ca şi cum fumatul ar fi fost singurul drept inalienabil al unui prizonier într-o închisoare vietnameză.

Şedeam toţi trei acolo, în vreme ce doi dintre noi fumau, iar gealaţii din spatele meu respirau zgomotos. Instinctele îmi spuneau că ne aflăm în dificultate. Cele mai mari probleme le constituiau cei doi poliţişti morţi pe Autostrada Unu şi cei doi soldaţi morţi pe Drumul 214. Faptul că Susan şi cu mine ne-am aflat în zonă în timpul acelor

accidente putea fi o pură coincidenţă, însă nu-mi imaginam că Mang ar fi crezut aşa ceva. Pe urmă mai era şi domnul Cam, şoferul nostru, pe care ar fi trebuit să-l ucid. Adevărul era că amândoi am fi putut ajunge în faţa unui pluton de execuţie pentru crimă, iar guvernul american ar fi fost în imposibilitate de a ne ajuta.

Mang ne privi, apoi ne spuse:

— Să începem cu începutul. Trase din ţigară, pe urmă ne informă: Am descoperit în cele din urmă cum aţi călătorit de la Nha Trang la Hue. Domnul Thuc s-a dovedit foarte cooperant când i-am făcut o vizită la agenţia lui de turism.

Pentru prima oară am simţit o alarmă declanşată de teamă. Colonelul Mang spuse:

— Deci, domnule Brenner, ai angajat o maşină particulară, ceea ce ţi se spusese să nu faci…

L-am întrerupt şi-am zis:

— Domnişoara Weber e liberă să călătorească aşa cum doreşte. Eu eram doar pasager.

— Taci. Continuă: Iar maşina a fost condusă de Duong Xuan Cam, care mi-a vorbit în detaliu despre călătoria voastră. Colonelul Mang mă fixă cu privirea şi zise: Aşa că poate ai vrea să-mi vorbeşti dumneata despre călătoria asta, ca să nu existe vreo neînţelegere.

Din aiureala asta am tras concluzia că domnul Cam fie murise la interogatoriu înainte de-a recunoaşte că fusese complice la crimă, fie se ascundea ori fugise ca să-şi scape pielea. Am spus:

— Sunt sigur că nu-ţi pot spune mai mult decât ţi-a spus şoferul. Domnişoara Weber şi cu mine am dormit pe tot parcursul călătoriei.

— Nu asta spunea şoferul.

— Dar ce spunea?

Colonelul Mang răspunse:

— Dacă-mi mai pui o singură întrebare, domnule Brenner, sau dumneata, domnişoară Weber, discuţia asta se va muta imediat la subsol. Am fost destul de clar?

— Domnule colonel, trebuie să-ţi amintesc că domnişoara Weber şi cu mine nu suntem prizonieri de război la hotelul Hilton din Hanoi, unde compatrioţii dumitale au torturat sute de americani în timpul războiului. Luptele, domnule colonel, s-au încheiat, iar dumneata vei fi făcut răspunzător pentru faptele dumitale.

Mă fixă îndelung cu privirea, apoi zise:

— Dacă într-o măsură cât de mică aş putea determina ţara dumitale să devină iarăşi duşmanul ţării mele, asta m-ar face ca şi pe alţii, foarte fericit. Afişă un zâmbet antipatic şi adăugă: Cred că am găsit o cale de a o face. Vorbesc, desigur, despre procesul şi executarea unui aşa-zis turist american şi al unei aşa-zise femei de afaceri americane, fie pentru crimă, fie pentru activităţi împotriva statului, fie pentru amândouă.

Cred că se referea la noi, aşa că i-am reamintit:

— Vei fi făcut răspunzător de ambele guverne.

— Asta nu-i treaba dumitale, domnule Brenner. Dumneata ai alte probleme.

Rămase tăcut câteva clipe, gândindu-se probabil la problemele mele şi, speram, la potenţialele lui probleme. Îmi spuse:

— Când ne-am întâlnit ultima oară la Quang Tri, am discutat despre vizita dumitale la Hue, despre perioada nejustificată din timpul călătoriei de la Nha Trang la Hue, despre insolenţa dumitale faţă de poliţistul de la Hue şi alte chestiuni în legătură cu preferinţele domnişoarei Weber în materie de companie masculină. Am mai discutat şi despre vizita din Valea A Shau, la Khe Sanh şi despre contractul dumitale cu triburile din zona colinară. Cred că acum am destule dovezi pentru a te aresta.

— Eu cred că hărţuieşti un veteran de război american şi o remarcabilă femeie de afaceri americană pentru aţi atinge ţeluri politice şi personale.

— Da? Atunci va trebui să continuăm discuţia până când vom crede altceva. Mă întrebă: Cum aţi plecat de la Hue?

— Cu o motocicletă. Şi am ajuns, după cum ştii, la Dien Bien Phu tot aşa.

— Da, şi pe drum aţi devenit canadieni.

Nu i-am răspuns.

— Unde-ai găsit motocicleta?

— Am cumpărat-o.

— De la cine?

— De la un om de pe stradă.

— Cum îl chema?

— Nguyen.

— Îmi pierd răbdarea cu dumneata.

— Nu poţi pierde ce nu ai.

Îi plăcu asta şi zâmbi.

— Cred că ştiu de unde-ai obţinut motocicleta.

— Atunci nu trebuie să mă mai întrebi.

Mă privi atent şi spuse:

— De fapt, nu ştiu. Dar ştiu un lucru – înainte ca dumneata şi domnişoara Weber să plecaţi de-aici, o să fiţi bucuroşi să-mi spuneţi.

Până acum, domnul Uyen era în siguranţă, lăcomia îi adusese Şmecheraşului necazuri, iar domnul Cam era mort ori dispăruse. Rămânea domnul Anh, şi speram că avea o plăcută reuniune de familie la Los Angeles.

Mang mă întrebă:

— Unde v-aţi oprit în timpul călătoriei de două zile până la Dien Bien Phu?

— Am dormit în pădure.

— E posibil să fi dormit într-un sat de montaniarzi?

Revenisem la montaniarzi. Am zis:

— Cred că mi-aş fi amintit.

Mă privi cu atenţie şi spuse:

— Doi soldaţi au fost ucişi lângă frontiera laoţiană, pe Drumul 214. Unul avea un glonţ de calibrul 45 în piept, muniţie folosită pentru un pistol Colt automat, utilizat de armata Statelor

Unite. Se uită la mine de parcă ar fi crezut că puteam şti ceva despre asta. Trebuie că aţi fost în acea zonă şi cam la acea vreme.

L-am privit în ochi şi-am răspuns:

— Nu ştiu unde-i Drumul 214, dar am luat-o pe Autostrada Unu, apoi pe Drumul 6 până la Dien Bien Phu. Acum spune-mi că am fost pe Drumul 214 şi acuză-mă că am ucis doi soldaţi. Nici măcar nu pot răspunde la o acuzaţie atât de absurdă.

Mang continua să mă privească.

I-am amintit:

— Aşa cum stau lucrurile acum, te-am însoţit de bunăvoie ca să răspundem unor întrebări. Peste foarte puţin timp vom considera că am fost reţinuţi împotriva voinţei noastre şi dumneata, domnule colonel, al cărui nume e cunoscut la ambasada ţării mele, va trebui să dai socoteală pentru absenţa noastră.

Mie îmi suna bine, dar cred că nu şi colonelului Mang, care zâmbi şi spuse:

— Nu m-ai ascultat cu atenţie, domnule Brenner. Nu-mi pasă de ambasada sau guvernul ţării dumitale. De fapt, aş saluta o confruntare.

— Ei bine, domnule colonel, eşti pe cale să obţii una.

— Îmi pierd vremea cu dumneata. Se uită la Susan şi zise:

— Înţeleg că te-am ignorat.

— De fapt, *eu* te ignor pe dumneata.

— Cred că nu mă placi.

— Nu, nu te plac.

— De ce? Din cauza fotografiilor? Sau din superioritate rasială, ca mulţi dintre compatrioţii dumitale?

Am spus:

— Stai puţin. Genul ăsta de întrebări e…

— Nu vorbesc cu dumneata, domnule Brenner. Adăugă: Dar dacă aş vorbi, te-aş întreba de câte ori ai folosit expresiile rasiale „venetic”, „gălbejit” şi „ochi-mijiţi”. De câte ori?

— Probabil de prea multe ori. Dar nu în ultimii douăzeci şi cinci de ani. Renunţă la subiectul ăsta.

— Subiectul ăsta mă interesează. Se uită la Susan. De ce te afli în ţara mea?

— Îmi place aici.

— Nu cred asta.

— Nu-mi pasă dacă dumneata crezi sau nu, dar îndrăgesc oamenii acestei ţări, cultura şi tradiţiile ei.

— Ai uitat să menţionezi banii.

— Dar nu-mi place guvernul dumitale şi nu, guvernul şi poporul nu sunt acelaşi lucru. Adăugă: Chiar dacă ai fi fost american, tot te-aş fi considerat dezgustător şi detestabil.

Mi-am imaginat că aveam să ajungem în ascensorul spre subsol în vreo trei secunde, dar colonelul Mang rămase cu privirea pierdută. În cele din urmă, spuse:

— Tot străinii sunt problema. Adăugă: Sunt prea mulţi turişti aici şi prea mulţi oameni de afaceri. În curând vor fi cu doi mai puţin.

Eram din nou aproape sigur că se referea la noi. Susan îl sfătui:

— Caută mai aproape, în ţara dumitale, cauza problemelor pe care le ai. Începe chiar de-aici, din clădirea asta.

— Nu avem nevoie de dumneata sau de alţi străini care să ne spună cum să ne guvernăm ţara. Vremea aia a trecut, domnişoară Weber. Generaţia mea şi cea a tatălui meu au plătit cu sânge ca să elibereze ţara asta de occidentali. Şi dacă e nevoie de încă un război ca să scăpăm de capitalişti şi de toţi occidentalii, suntem pregătiţi să ne sacrificăm încă o dată.

— Ştii bine că asta nu-i adevărat. *Şi* vremea aia a trecut.

Colonelul Mang schimbă subiectul, aducând iarăşi în discuţie posibilitatea ca Susan şi cu mine să ajungem în faţa unui pluton de execuţie, situaţie

în care se simţea mai sigur pe sine. Îşi îndreptă atenţia spre mine şi spuse:

— Aţi plecat de la Hue cu motocicleta în dimineaţa zilei de marţi, aţi ajuns la Dien Bien Phu miercuri seara, foarte târziu, şi v-aţi cazat la hotelul Dien Bien Phu.

— Corect.

— Iar joi dimineaţă aţi vizitat câmpurile de luptă şi i-aţi spus ghidului că sunteţi istorici canadieni şi, mi se pare, botanişti.

— Am spus istorici din Connecticut.

— Ce-i asta?

— Connecticut. Parte a Statelor Unite.

Părea puţin încurcat, aşa că am adăugat:

— Statul Nucşoarei.

O lăsă baltă şi continuă:

— În aceeaşi zi, mai târziu, aţi ajuns cu motocicleta în satul Ban Hin, pozând din nou în… istorici.

N-am răspuns.

— Domnişoara Weber i-a spus foarte clar unui om din piaţa satului că sunteţi canadieni. De ce v-aţi dat drept canadieni?

— Unii oameni nu-i agreează pe americani. Tuturor le plac canadienii.

— Mie nu.

— Câţi canadieni cunoşti?

Mang înţelese că-l îndepărtam de la subiect şi că trăgeam de timp. La drept vorbind, dacă aveam vreo şansă de-a scăpa de-acolo, ea depindea de intenţia colonelului de-a ne reţine sau nu mai mult decât timpul în care puteam lipsi fără să alarmăm pe nimeni. Dar mă întrebam dacă exista cineva la Washington, Saigon sau la ambasada de-aici care să fie într-adevăr îngrijorat din cauza asta. Mâine, da, în noaptea asta poate că nu. Prezenţa noastră la recepţia ambasadorului părea să fie facultativă şi era posibil să nu ni se simtă lipsa. Şi este sigur că nu mi s-ar fi simţit lipsa dacă se prevăzuse ca eu să plutesc în râul Na, alături de domnul Vinh. Mă

gândeam să-mi joc micul atu, dar instinctele îmi spuneau că Mang nu era pregătit pentru asta. Mă întrebă:

— De ce v-aţi dus la Ban Hin?

— Ştii de ce.

— Ştiu. Dar, ca să fiu sincer, nu prea văd rostul vizitei voastre la Tran Van Vinh. Aşa că ai putea să-mi dai o explicaţie.

Erau cinci nume pe care nu voiam să le aud din gura lui Mang în seara asta, şi nici altă dată: Thuc, Cam, Anh, Uyen şi Tran Van Vinh. Colonelul îi numise deja pe trei dintre ei. Cât despre Tran Van Vinh, tovarăş fidel cauzei, colaborase foarte bine cu Mang, dar nu-l luminase pe de-a-ntregul. Eram mai îngrijorat de soarta domnului Anh şi a domnului Uyen, care făcuseră greşeala de a-şi risca vieţile pentru americani, asemeni altor douăzeci de milioane de sud-vietnamezi în timpul războiului. Ai crede că oamenii ăştia ar fi trebuit să înveţe ceva. În orice caz, aceste două nume nu apăruseră încă în discuţie, dar eu înţelesesem deja tehnicile de interogatoriu ale domnului Mang şi ştiam că divaga, lăsând la urmă ce era mai important.

Îl irita tăcerea mea şi insistă:

— Poate că îmi explici scopul vizitei dumitale la domnul Vinh.

— Sunt sigur că domnul Vinh ţi-a spus scopul vizitei mele.

— Mi-a vorbit despre vizita dumitale la telefon, dar n-am avut ocazia să discutăm personal. Colonelul Mang se uită la ceas şi zise: Trebuie să sosească în scurt timp cu avionul şi-atunci o să vorbim mai mult. Între timp, ar trebui să-mi spui de ce l-ai vizitat.

— În regulă.

Fără să mă îndepărtez prea mult de adevăr, i-am spus colonelului aceeaşi poveste pe care i-o spusesem lui Tran Van Vinh despre scrisoare, Veteranii Americani din Vietnam, familia

locotenentului Hines, aparenta ucidere a locotenentului de către un căpitan necunoscut – n-avea rost să-l menţionez pe vicepreşedintele Statelor Unite – şi că, fiindcă tot venisem în Vietnam într-o excursie nostalgică, promisesem familiei Hines că o să mă interesez de această chestiune.

Am terminat relatarea şi-am văzut că Mang rămăsese pe gânduri. Auzise deja toate astea de la Tran Van Vinh, iar povestea era un soi de minge cu efect şi nu se potrivea cu nimic din ce bănuia sau ştia. Sigur, această întorsătură a evenimentelor ridica multe întrebări colonelului Mang, şi am sesizat că era dezorientat. Pe urmă ar fi vrut să vadă suvenirurile de război din rucsacul lui Susan. Aveam senzaţia că ne aflam de mult timp acolo. Poate pentru totdeauna.

Mang se uită la Susan şi o întrebă:

— Eşti de acord cu povestea asta?

— Eu sunt doar târfa care l-a însoţit.

— Ce e o târfă?

Susan îi răspunse în vietnameză şi el dădu din cap, de parcă ăsta ar fi fost primul lucru pe care-l credea din ce spusesem noi până atunci. Totuşi zise:

— Dar ai legătura asta cu domnul Stanley, care mă face bănuitor.

— M-am culcat cu jumătate din occidentalii din Saigon, domnule colonel. N-ar trebui să acorzi o importanţă deosebită relaţiei mele cu Bill Stanley.

Uneori, cum se spune în meseria mea, goliciunea e cea mai bună deghizare. Colonelul Mang părea sincer încântat de faptul că i se confirma părerea despre Susan chiar de către târfă, deşi asta făcea ca relaţia cu Bill Stanley să fie mai puţin incriminantă.

Şi-apoi, desigur, Mang se întreba acum cât de ataşat eram de Susan Weber şi dacă m-ar fi putut încolţi cu ajutorul ei. La drept vorbind, în trecut le fusesem foarte fidel târfelor, dar colonelul nu ştia

asta, aşa că i-am aruncat lui Susan o privire iritată şi m-am retras.

Mang păru să observe şi-i spuse lui Susan:

— Nu eşti cu nimic mai bună decât prostituatele de pe străzile Saigonului.

— Eu nu iau bani.

— Ai fi mai cinstită dacă ai face-o.

Aşadar, punând-o pe Susan la locul ei, îşi îndreptă din nou atenţia asupra mea:

— Tran Van Vinh mi-a descris o ceartă dintre voi doi. Spunea că domnişoara Weber a plecat din casă singură, iar după câteva minute ai plecat şi dumneata. E corect?

— E corect.

— De ce?

— În timpul călătoriei n-am fost de acord în multe privinţe, iar la urmă n-am căzut de acord asupra celui mai scurt drum spre Hanoi.

— Şi-aţi hotărât amândoi să luaţi trenul de la Lao Cai.

— Aşa cred, dacă am ajuns împreună la gara Long Bien.

— Ştiam unde eraţi şi ştiam că veţi merge la Hanoi. Nu eraţi pe lista de pasageri ai unei curse aeriene, aşa că am pus să fie supravegheată gara Long Bien, staţia de autobuz, hotelul Metropole, desigur, şi ambasada americană, în eventualitatea că aţi fi ajuns la Hanoi cu o maşină sau cu motocicleta dumitale.

— Cum ai aflat că eram în autocar?

— A, poliţistul care s-a urcat în autocar a observat că ghidul părea nervos, dar n-a vrut să facă o scenă în faţa compatrioţilor dumitale, aşa că am aşteptat. Colonelul Mang ne informă: Vă puteţi întâlni cu ghidul mai târziu, în altă parte a clădirii. Zâmbi şi spuse: V-am anunţat că o să ne întâlnim din nou la Hanoi.

— Şi dacă ne-am fi dus în oraşul Ho Şi Min?

Părea bucuros să răspundă unor întrebări care-l ajutau să arate cât de priceput era în meseria lui,

aşa că zise:

— Dacă nu ne-am fi aflat aici, am fi fost în acelaşi minister, în oraşul Ho Şi Min. Foarte puţine lucruri scapă atenţiei noastre, domnule Brenner.

Trebuia s-o fi lăsat moartă, dar am spus:

— N-ai idee câte lucruri scapă atenţiei voastre.

El zâmbi din nou.

— Dumneata şi domnişoara Weber n-aţi scăpat atenţiei mele. Iată-vă aici.

— Ţi-ai demonstrat ideea. I-am spus: Poliţia pentru Imigrări din ţara asta e necruţătoare, domnule colonel. Am putea folosi şi noi o asemenea poliţie în America.

— Abaterile de la itinerar, mijloacele ilegale de transport şi neregulile în privinţa vizelor sunt chestiuni serioase, domnule Brenner.

— Aşa o fi, de vreme ce aţi organizat o razie la scară naţională pentru mine şi domnişoara Weber.

— Am terminat cu joaca?

— Aşa sper. Dumneata eşti de la Secţiunea A sau B?

— Secţiunea A. Echivalentul Agenţiei Centrale de Informaţii din Statele Unite.

— Ei bine, data viitoare când voi veni în Vietnam, voi face cerere de viză mai devreme.

— Nu va exista o dată viitoare.

— Am terminat?

— Nu. Şi nu mai întreba.

M-aş fi uitat la ceas, dar mi-am amintit unde era.

Aşadar, şedeam cu toţii acolo, în timp ce Susan, Mang şi cei doi gealaţi fumau, iar eu inhalam fumul din aer, şi nici măcar nu se putea deschide o fereastră. De parcă locul ăsta n-ar fi fost oricum nesănătos, pe podea erau pete vechi de sânge, iar anchetatorul din camera alăturată părea să se distreze izbindu-şi oaspetele de perete, ceea ce făcea becul să se clatine.

Colonelul Mang ne lăsă o vreme să ascultăm meciul din încăperea alăturată, pe urmă se întoarse

către Susan şi-o întrebă:

— De ce ai trimis un telex domnului Tin de la hotelul Century din Hue?

Susan răspunse:

— Domnul Brenner a împrumutat cartea lui despre Vietnam unui ghid şi i-a cerut să i-o restituie marţi dimineaţă. Nu i-a restituit-o, iar eu am trimis un telex ca să întreb dacă apăruse între timp. Sunt sigură că l-ai citit.

Colonelul nu dădu vreun semn că l-ar fi citit şi o întrebă pe Susan:

— Şi ce-ai fi făcut dacă ar fi fost adusă cartea la hotel? Te-ai fi întors la Hue?

— Sigur că nu. I-aş fi cerut domnului Tin să o trimită la Metropole.

Se uită la mine şi întrebă:

— Şi cine era ghidul ăsta căruia i-ai dat cartea?

Cred că terminasem provizia de Nguyen, aşa că am zis:

— Cred că-l chema Han. Un student.

— De ce i-ai fi dat ghidul dumitale turistic?

— M-a rugat să i-l împrumut. Am încălcat vreo lege?

Până şi colonelul Mang pricepu hazul întrebării şi zâmbi.

Totuşi, când zâmbea, de obicei nu era semn bun. Îmi spuse:

— Am o confesiune de făcut.

— Foarte bine, pentru că eu n-am.

El continuă:

— Te-am urmărit la Hue.

N-am răspuns şi-am tăcut cu toţii, ascultând ţipetele cuiva care era târât pe culoar. Era posibil să fie ghidul din autocar. Într-un târziu, colonelul Mang zise:

— Colegii mei te-au scăpat din ochi, dar au raportat că mişcările dumitale erau cele ale unui om care se credea urmărit.

— Ce te aşteptai să spună? Că stăteam pe o bancă în parc şi totuşi m-au scăpat din ochi?

Nu-i plăcu replica şi se întoarse către Susan.

— La fel şi dumneata, domnişoară Weber. Te-ai deplasat într-un mod dubios.

— Făceam cumpărături.

— A, da. Ca să vă deghizaţi.

— Ca să iau haine potrivite pentru drumul spre Dien Bien Phu. Adăugă: Pot să-ţi vorbesc amănunţit despre cumpărăturile mele dacă vrei să asculţi.

Colonelul şi cu mine nu eram entuziasmaţi de subiectul ăsta. În plus, Mang s-ar fi putut gândi că se înşela în prea multe privinţe. De fapt, nu era aşa, însă aveam convingerea că domnul Anh se afla în siguranţă. Dar în ce-l priveşte pe colonelul Mang, nu ştiai niciodată ce surprize mai avea pregătite. Se întoarse către mine şi mă întrebă:

— Unde-i motocicleta pe care ai cumpărat-o la Hue?

— Am vândut-o unui australian în Lao Cai.

— Cum îl chema pe omul ăsta?

— Era femeie. Sheila şi nu mai ştiu cum. Blondă, cu ochi albaştri, zâmbet plăcut.

Colonelul Mang bănuia că-l şicanam, dar intră în joc:

— Cât ai dat pe motocicletă la Hue şi cu cât ai vândut-o?

— Trei mii de dolari americani, dar am reuşit să obţin doar cinci sute de la australiana din Lao Cai. Am adăugat: Ştia că noi trebuia să prindem trenul şi ea avea bagaje grele.

— Înţeleg. Şi ai făcut nişte acte cu femeia asta ori cu persoana din Hue?

— Domnule colonel, de când mă aflu în ţara asta n-am văzut nici măcar un bon de vânzare.

Renunţă la subiect şi se uită la Susan.

— Am găsit cheile motocicletei dumitale în apartamentul pe care-l ocupi, dar n-am găsit motocicleta. Ne poţi ajuta?

— A fost furată.

— Eu cred că e ascunsă.

Susan îl întrebă:

— Secţiunea A n-are nimic mai bun de făcut decât să caute motociclete?

— De fapt, domnişoară Weber, are, şi ăsta-i motivul pentru care te afli aici.

— N-am idee de ce mă aflu aici.

— Ba ai.

— Nu cred că *dumneata* ştii, domnule colonel.

— Ceea ce nu ştiu aflu întotdeauna de la suspect. Ne reaminti amândurora: Ăsta-i doar un interogatoriu preliminar. Următorul va fi aşa cum vedeţi şi auziţi în camerele astea. Interogatoriul final e la subsol. În momentul acela, o să revenim la cei doi poliţişti şi la soldaţii ucişi, precum şi la alte subiecte, cum ar fi motocicletele, care au nevoie de explicaţii suplimentare.

L-am informat pe colonelul Mang:

— Tortura e ultima resursă a unui anchetator stupid şi leneş. Iar mărturiile sunt inutile.

Se uită la mine de parcă n-ar mai fi auzit aşa ceva, şi probabil că nu auzise. Mă întrebă:

— Ce ştii dumneata despre interogatorii?

— Am văzut o mulţime de filme cu poliţişti la televizor.

— De fapt, am încercat să aflu mai multe despre dumneata prin intermediul ambasadei noastre la Washington.

— Nu cunosc pe nimeni acolo.

— Nu-mi place sarcasmul dumitale.

— Nimănui nu-i place.

Se întoarse la subiectul trecutului meu şi zise:

— Am descoperit că te-ai pensionat din armata americană anul trecut, în septembrie, şi că ai avut gradul de sublocotenent.

— Eu ţi-am spus asta la Tan Son Nhat.

— Dar n-ai fost limpede în privinţa funcţiei.

— Niciun om din armată nu e limpede în privinţa funcţiei.

— Aparent nu, având în vedere performanţele dumitale de-aici, în trecut.

— Am făcut treabă bună aici domnule colonel, şi dumneata ştii asta. Întreabă-ţi oricare dintre colegii de liceu.

Colonelul îşi pierdu cu totul controlul şi începu să ţipe în vietnameză, bătu cu pumnul în birou şi se ridică de pe scaun. Am văzut efectiv spumă la colţurile gurii lui. Am avut senzaţia că nu trebuia să pomenesc de război.

Mang ocoli biroul şi veni spre mine. M-am ridicat, dar înainte de-a putea reacţiona, cei doi gealaţi mi-au blocat braţele. Colonelul mă plesni peste faţă, dar eu m-am smuls din încleştarea celor doi, care nu erau foarte puternici, şi unul dintre ei căzu. Celălalt se repezi din nou la mine, iar Susan se ridică şi izbi taburetul meu, care se lovi de picioarele lui. Gealatul căzu cu faţa în jos, iar Mang şi cu mine am luat poziţie de atac.

Înainte de a-l doborî, gealaţii alergară spre un perete, scoaseră pistoalele şi începură să strige.

Colonelul le spuse ceva, pe urmă dispăru pe neaşteptate din cameră. Presupun că trebuia să se ducă la closet sau cine ştie unde.

Susan îmi zise:

— Paul, afurisita de recepţie.

Unul dintre gealaţi vorbi răstit cu Susan în vietnameză, iar ea îmi spuse:

— Zice să stăm jos şi să tăcem. Dacă ne mişcăm sau vorbim, ne împuşcă.

Aşa că am rămas cu cei doi gealaţi în spatele nostru, cu pistoalele îndreptate spre noi. Dacă ar fi fost mai aproape, le-aş fi luat armele în cinci secunde, dar se ţineau la distanţă.

Zgomotele din încăperea asta nu atrăseseră în mod deosebit atenţia din cauza celor din camerele alăturate. Colonelul Mang nu închisese uşa când plecase şi am auzit o mulţime de plesneli răsunând pe culoar.

Am aşteptat vreo cinci minute până când Mang s-a întors.

A venit cu încă doi gealaţi înarmaţi, care s-au postat tot în spatele nostru. Când Mang a trecut pe lângă noi, am simţit miros de alcool.

Se aşeză la birou şi îşi aprinse o ţigară. Încerca să dea impresia că nu se întâmplase nimic şi ne spuse:

— Să revin la subiectul uciderii celor doi poliţişti şi-a celor doi soldaţi. Fie că mărturisiţi ori nu crimele astea, există martori care vă vor identifica drept autorii lor. Aşa că ar trebui să vă consideraţi acuzaţi de crimă.

Mă gândeam să-mi joc atuul, dar atuul ăla începea să arate ca dracu'.

Colonelul Mang ne lăsă să ne gândim la acuzaţia de crimă, pe urmă zise:

— Sunt dispus să renunţ la aceste acuzaţii în schimbul unor declaraţii scrise, în care să recunoaşteţi că sunteţi agenţi ai statului american şi să explicaţi în detaliu care-i misiunea voastră aici.

— Pe urmă mergem cu toţii la Metropole să bem ceva?

— Nu. Rămâneţi în închisoare până când veţi fi expulzaţi.

— Iar guvernul meu o să-şi ceară scuze şi-o să completeze un cec.

— Sper că n-or să se scuze. Şi vă puteţi păstra banii.

— Ce-ai dori să-ţi mărturisesc?

— Vreau să recunoaşteţi amândoi ce-aţi făcut – legătura cu insurgenţii înarmaţi, ajutarea FULRO, spionaj şi contacte cu duşmanii statului.

— Mă aflu aici de numai două săptămâni.

Nu pricepea toate nuanţele sarcasmului meu, aşa că dădu din cap. Se uită la mine şi încercă să fie rezonabil:

— Înţelegi cu siguranţă avantajul mărturisirii unor delicte politice faţă de acuzaţia de omor. Delictele politice pot fi negociate între guvernele noastre. Omorul e omor. Îmi reaminti: Am martori

atât pentru crime, cât şi pentru delictele politice. Aveţi de ales.

Sistemul juridic de-aici funcţiona puţin diferit de cel de-acasă. Cred că-i menţionasem asta lui Karl. Colonelul Mang spuse:

— Am nevoie de decizia dumitale, domnule Brenner.

Susan zise:

— Iar mă ignori.

Se uită la ea.

— Nu vreau nimic de la dumneata, doar să-ţi ţii gura.

Înainte ca Susan să-i spună din nou să se ducă dracului, i-am zis:

— Te voi lăsa pe dumneata să iei decizia, domnule colonel. Cooperarea mea benevolă a ajuns la sfârşit, cum poate ai observat.

Mang îmi goli rucsacul pe tăblia biroului. Nu remarcă faptul că n-aveam chiloţi acolo, dar spuse:

— Unde sunt toate hainele dumitale?

— În bagajul care a fost furat, evident.

Ignoră răspunsul, se uită la aparatul foto, la rolfilm, la brăţara de montaniard şi la ultima mea cămaşă curată. Deschise trusa de toaletă, strânse tubul cu pastă de dinţi şi pulverizează crema de ras pe birou. În timp ce se juca cu obiectele mele de toaletă, mă întrebă:

— Prin urmare, care a fost ocupaţia dumitale în armată?

— Ţi-am spus.

— Mi-ai spus că ai fost bucătar. Pe urmă ai recunoscut că ai fost soldat combatant.

— Am fost. Apoi am ajuns bucătar.

— De fapt, eu cred că eşti ofiţer de informaţii.

Era pe aproape.

Se plictisi de bunurile mele neînsemnate şi goli rucsacul lui Susan pe birou. Se strădui să-i ignore sutienul şi dresurile şi-i cotrobăi prin lucruri, găsind eşarfa de montaniard pe care i-o dăduse

Şeful John, câteva bijuterii din alamă lucrate de montaniarzi şi alte fleacuri.

Îi puse aparatul foto lângă al meu, împreună cu tot filmul consumat.

În cele din urmă îşi concentră atenţia asupra obiectelor pe care mi le dăduse Tran Van Vinh. Examină ceasul, plăcuţele de identificare, verigheta, jurnalul, portactul şi ce se afla în el şi, în sfârşit, punga de pânză cu scrisorile şi lista de serviciu a CAMV. Aceasta din urmă îi reţinu atenţia doar câteva secunde, pe urmă frunzării scrisorile. Într-un târziu se uită la Susan şi întrebă:

— Astea sunt toate obiectele pe care vi le-a dat Tran Van Vinh?

Susan dădu din cap.

— De ce sunt la dumneata şi nu la domnul Brenner?

— Ce contează?

— Ce ai asupra dumitale?

— Nimic.

— Vom vedea imediat.

— Dacă mă atingi, te ucid. Dacă nu azi, în altă zi.

— De ce i-ar păsa unei târfe dacă o atinge un bărbat?

— Du-te-n mă-ta.

I-am spus lui Susan:

— Las-o mai moale. Iar lui Mang i-am zis: Dacă o atingi, domnule colonel, şi nu te ucide ea, o s-o fac eu. Dacă nu azi, în altă zi. Am adăugat: Ştii că pot să fac asta.

Mang se opri din scotocit şi-mi spuse:

— A, deci îţi place cucoana asta. Şi-ai ucide pentru ea.

— Aş ucide doar ca să mă amuz.

— Şi eu te-aş ucide pe *dumneata* doar ca să mă amuz. De fapt, nu mai aveţi şansa de-a vă mărturisi delictele politice. Sunt sigur că nu vreau ca nişte persoane atât de periculoase ca dumneata

şi domnişoara Weber să fie eliberate vreodată. M-aţi putea ucide.

— Dacă nu eu, o s-o facă altcineva.

Îmi aruncă o privire şi-am văzut că înţelesese că nu eram singur. Asta bănuise şi era bucuros că i se confirma ipoteza, dar nu prea bucuros că era pe o listă neagră.

Preferă să ignore afirmaţia mea şi îşi îndreptă atenţia spre hainele noastre în care nu se afla nimic care să-l intereseze. O întrebă pe Susan:

— Unde sunt fotografiile pe care ţi le-am trimis?

Ea îi spuse în vietnameză ceva, ce el nu voia să audă de obicei. Răspunse răstit în vietnameză, dar eu le-am reamintit:

— Vorbiţi englezeşte.

Colonelul Mang îmi zise într-o corectă engleză de conversaţie:

— Taci dracului din gură.

Situaţia impunea diplomaţie, aşa că i-am spus în franceză, limbajul internaţional al diplomaţiei:

— *Mangez merde.*

I-a trebuit o secundă ca să priceapă că-i zisesem să mănânce rahat.

— Poţi să te distrezi acum, domnule Brenner, şi să profiţi de ocazie ca să te porţi curajos în faţa cucoanei dumitale. Mai târziu, niciunul din voi nu va mai fi atât de curajos.

N-am răspuns.

Mang deschise servieta şi scoase un teanc de fotografii. Studie câteva dintre ele, apoi aruncă vreo şase spre noi, iar câteva aterizară pe podea cu faţa în sus. Erau, desigur, fotografii de pe Insula Piramidei. Colonelul îi zise lui Susan:

— Poate că sunt eu nelămurit în privinţa modestiei occidentale. Mă pui într-o situaţie dificilă în legătură cu percheziţionarea dumitale.

— Nu mă atinge.

Mang se uită la mine.

— Domnule Brenner. Mă poţi ajuta?

— Ar trebui să aduci o femeie care să facă percheziţia în altă cameră.

— De ce nu ne putem preface că suntem cu toţii pe plajă?

— De ce nu încetezi să fii tâmpit?

M-am ridicat şi-am simţit ceva rece la ceafă. Colonelul Mang spuse:

— Stai jos.

Pistolul din ceafă putea fi al meu dacă voiam, însă nu aveam certitudinea că celelalte trei arme nu erau ridicate şi îndreptate asupra mea. M-am aşezat.

Era momentul să joc atuul. I-am zis lui Mang:

— Domnule colonel, ambasadorul american Patrick Quinn ne-a invitat, pe mine şi pe domnişoara Weber, la o recepţie la reşedinţa lui la ora 8 seara. Aceasta e dată în onoarea vicepreşedintelui Statelor Unite, Edward Blake, care, după cum ştii, e la Hanoi. Trebuie să mergem la recepţia aia, care a început deja.

Colonelul Mang se uită la mine, apoi la Susan. Spuse:

— Şi ce veţi îmbrăca la recepţia ambasadorului? Nu văd nişte haine potrivite în sacoşele astea.

Susan zise:

— Doamna Quinn are haine potrivite pentru mine. N-ar trebui să-ţi faci griji din pricina asta.

Colonelul Mang mă privi.

— Şi dumneata, domnule Brenner?

— Eu mă duc doar ca să cânt la chitară. Şi-am întârziat.

El ignoră răspunsul meu şi întrebă:

— De ce ar fi invitat vreunul din voi la o asemenea serată?

Susan răspunse:

— Sunt prietenă cu doamna Quinn.

— Serios? Se uită la mine. Şi dumneata, domnule Brenner?

— Pat Quinn şi cu mine am fost colegi de şcoală.

— Aha. Câţi oameni faimoşi au fost în clasa aia! Deci eu vă reţin pe amândoi de la o cină cu compatrioţii voştri.

Susan îl informă:

— Şi ministrul de Externe al ţării dumitale va fi acolo, domnul Thuang, ca şi ministrul de Interne, domnul Huong, care am impresia că e superiorul dumitale. S-ar putea să le menţionez sau nu întâlnirea noastră.

De obicei nu mă impresionează aluziile la oameni importanţi, însă în cazul ăsta am făcut o excepţie. Sigur, colonelul Mang putea avea acum un motiv serios să nu ne lase să plecăm vii de-acolo. L-am privit, dar avea o expresie de nepătruns şi nu-mi dădeam seama cum avea să reacţioneze. I-am zis:

— Din Lao Cai am trimis un telex la ambasadă, informându-i că vom sosi cu trenul, ne vom caza la Metropole şi vom fi la recepţie la opt.

— Oficiul poştal din Lao Cai nu-i deschis la ora la care pleacă trenul spre Hanoi.

Hopa. Am zis:

— I-am lăsat mesajul australienei, care a promis că-l va trimite. Femeia care mi-a cumpărat motocicleta.

Mă bucuram sincer că mă născusem irlandez.

Colonelul Mang îşi aprinse altă ţigară şi se gândi la asta. În cele din urmă mă întrebă:

— Tipul ăsta, Blake, o să fie viitorul vostru preşedinte?

— Probabil. Am adăugat: La noi se organizează alegeri.

Mang se gândi o clipă, apoi spuse:

— Nu-mi place omul ăsta.

Ei bine, până la urmă aveam ceva în comun. Mang zise:

— A fost militar în Vietnam în timpul războiului.

— Da, ştiu.

— Face prea multe vizite aici.

— E un prieten al Vietnamului.

— Aşa zice el. Adăugă: Circulă zvonuri că intenţionează să aducă din nou militari americani pe pământ vietnamez.

Nici Susan, nici eu n-am răspuns. Colonelul Mang trebuia să se gândească la multe în privinţa asta şi nu voiam să-i întrerup gândurile cu ameninţări sau promisiuni că aveam să pun o vorbă bună pentru el la recepţie.

Se uită la noi şi spuse:

— Tot nu sunt mulţumit de niciunul dintre răspunsurile voastre. E datoria mea să-mi protejez ţara.

Nu prea părea sigur pe sine, şi el ştia asta. Se uită la ceas, ceea ce era un semn bun. Totuşi, încă nu putea lua o hotărâre.

Se uită la mine şi spuse:

— O să-ţi pun nişte întrebări, domnule Brenner, şi dacă-mi răspunzi sincer, poate mă voi gândi să vă dau drumul, dumitale şi domnişoarei Weber.

N-am răspuns.

El mă întrebă:

— Te afli aici ca să anchetezi uciderea acestui locotenent Hines de către un căpitan american în oraşul Quang Tri, în februarie 1968?

— Am mai spus-o.

— Dar ai menţionat că făceai ancheta asta în numele familiei.

— Aşa e.

— Conduci ancheta şi în folosul guvernului ţării dumitale?

— Da.

Părea surprins de răspunsul sincer. Şi eu eram surprins, şi Susan. Întrezăream o soluţie pentru a ieşi din clădirea asta şi ea avea legătură cu Edward Blake, care, într-un anume sens, mă adusese aici. Colonelul Mang mă întrebă:

— Şi domnişoara Weber e colega dumitale de serviciu?

— S-a oferit să mă ajute ca translator şi în timpul călătoriei.

Se uită la Susan.

— Ce legătură ai cu guvernul ţării dumitale?

— M-am culcat cu Bill Stanley.

— Şi altceva?

— Sunt cetăţean şi plătitor de taxe.

Nu se înţelegea deloc cu Susan, aşa că îşi îndreptă din nou atenţia asupra mea:

— Şi dumneata ce legătură ai cu guvernul ţării dumitale?

Pe când lucram la un caz, mă culcasem o dată cu o fată care lucra ca agent FBI, dar nu credeam că asta voia să ştie acum. Am zis:

— Sunt fost anchetator de cazuri penale în armata Statelor Unite.

Aveam voie să-i dau şi numărul meu de serviciu, dar nu mi-l amintesc întotdeauna.

Mang rămase o vreme pe gânduri, întrebându-se probabil cu ce se ocupa un tip de la DIP. Mă întrebă:

— Care-i legătura dumitale actuală cu guvernul american?

— Sunt angajat civil.

— Lucrezi pentru Agenţia Centrală de Informaţii?

Probabil, dar am răspuns:

— Nu. Asta-i o chestiune penală. Anchetez o crimă, nu comit una.

Nu sesiză umorul şi continuă:

— Când ai vorbit cu Tran Van Vinh, ai aflat identitatea acestui ucigaş?

— Poate.

— De ce-i aşa de importantă treaba asta după atâţia ani?

— Justiţia e importantă.

— Pentru cine? Pentru familie? Pentru autorităţi?

— Pentru toată lumea.

Trase gânditor din ţigară. Omul nu era stupid, nici eu, aşa că mi-am ţinut gura. Trebuia să ajungă singur până la capăt, îmi spuse:

— Te-ai întors aşadar în Vietnam după aproape treizeci de ani ca să afli adevărul despre această crimă.

— Aşa e.

— Pentru dreptate.

— Pentru dreptate.

— Victima asta, locotenentul Hines, trebuie să provină dintr-o familie bogată şi puternică dacă guvernul ţării dumitale şi-a dat atâta osteneală.

— Nu contează dacă a fost bogat ori sărac. Crima e crimă. Dreptatea e dreptate.

Mang se uită la Susan şi-o întrebă:

— Unde sunt fotografiile pe care i le-ai arătat domnului Vinh?

— M-am descotorosit de ele.

— De ce?

— Nu-mi mai trebuia.

— Domnul Vinh spunea că aveai două seturi de fotografii. Unul cu locotenentul Hines, celălalt cu un căpitan despre care bănuiaţi că e criminalul.

Susan dădu din cap.

— Domnul Vinh a putut să-ţi ofere fotografia locotenentului Hines din portactul lui, iar aceste obiecte confirmă faptul că el e omul care a fost ucis.

— Aşa e.

— Dar domnul Vinh n-a reuşit să-l identifice pe cel pe care l-a văzut omorându-l pe locotenent la Quang Tri în fotografiile căpitanului. Corect?

— Corect.

O întrebă pe Susan:

— Care e numele acestui căpitan?

— Nu ştiu.

— Cum aşa? Aveai fotografiile lui.

L-am întrerupt, zicând:

— Erau fotografiile mele, domnule colonel. Domnişoara Weber doar traducea.

— A, da. Atunci te întreb pe dumneata: care e numele acelui căpitan?

— N-am idee.

— Nu ţi s-a spus pe cine să cauţi?

— Nu. Ce contează pentru dumneata? Crezi că l-ai cunoaşte?

— De fapt, domnul Vinh s-a gândit la vizita voastră după ce-aţi plecat şi…

Vedeam că Mang îşi consuma neuronii şi, ca şi mine cu câteva zile în urmă, aproape că pusese mâna pe ceva, dar acel ceva îi tot scăpa. I-am amintit:

— Ţi-am răspuns sincer. Acum cunoşti scopul vizitei mele aici. N-am încălcat nicio lege. Trebuie să plecăm.

Colonelul era cufundat în gânduri şi instinctul îi spunea că e că era pe cale să descopere în sfârşit ceva. Mă întrebă:

— Dacă anchetezi uciderea unui american de către alt american, de ce n-a cerut guvernul ţării dumitale ajutorul guvernului ţării mele? Îmi aminti: Plătiţi milioane de dolari pentru informaţii despre soldaţii voştri dispăruţi.

Asta era într-adevăr o întrebare bună, şi mi-am amintit că-l întrebasem pe Karl acelaşi lucru, deşi răspunsul se afla în cuprinsul întrebării. Îmi trebuiseră vreo două minute, în faţa zidului din Washington, ca să găsesc singur răspunsul. Colonelul Mang avea nevoie de mai mult timp, aşa că repetă întrebarea ca pentru sine.

I-am răspuns:

— După cum ai aflat de la domnul Vinh, acest căpitan a mai ucis şi trei civili vietnamezi şi a furat valori din tezaurul de la Quang Tri. Guvernul ţării mele a considerat că era mai bine să evite situaţia în care guvernul ţării dumitale ar fi insistat să-l aducă pe acest căpitan în faţa instanţei.

Colonelul nu rosti efectiv cuvântul „Prostii”, dar îmi aruncă o privire care asta însemna.

— Răspunsul nu e satisfăcător.

— Atunci răspunde-ţi singur la întrebare.

Mang dădu din cap şi făcu faţă situaţiei. Îşi aprinse altă ţigară, iar mie mi se păru că aud ticăitul care cronometra jocul.

În cele din urmă începu să studieze efectele personale ale locotenentului William Hines. Luă lista de serviciu a CAMV şi se uită la ea:

— Domnul Vinh a observat că un document cu numele unor americani va provocat amândurora o anume emoţie.

Citi lista, se uită la mine, pe urmă la Susan. Îi spuse ei ceva în vietnameză şi mi s-a părut că aud cuvântul *dai-uy,* căpitan, şi-am auzit cu siguranţă un „Blake" rostit cu accent vietnamez.

Susan dădu din cap.

Colonelul Mang avea aerul unui om care aflase adevărul. Era încântat de sine, dar şi puţin agitat şi poate un pic speriat. Asemeni lui Karl, poate că aştepta o stea de general, dar dacă folosea greşit informaţia asta şi o ducea cui nu trebuia din guvernul lui, putea sfârşi prin a ştampila vize la graniţa laoţiană pentru tot restul vieţii. Sau şi mai rău.

Se uită la mine şi puse o întrebare vicleană:

— Ai de gând să-l protejezi pe omul ăsta sau să-l demaşti?

— Am fost trimis aici ca să aflu şi să raportez adevărul. Nu contează ce se va întâmpla cu acest om.

— Ar fi trebuit să spui că ai fost trimis ca să-l demaşti. Ţi-am spus că nu-mi place omul ăsta.

— Ştiu ce-ar fi trebuit să spun. Mi-ai cerut adevărul şi ţi-am spus adevărul. Vrei să încep iarăşi să mint?

Îmi ignoră replica şi ne zise:

— Daţi-mi vizele voastre.

Asta era cea mai bună veste pe care-o auzisem de câtva timp încoace. Nu se mai obosi să ne ceară paşapoartele, fiindcă toţi trei ştiam că ambasadă americană putea emite două noi paşapoarte în zece

minute, dar fără viza autorităţilor vietnameze n-am fi ieşit din ţară. Dar *ieşeam* din clădirea asta.

Colonelul Mang îi spuse ceva unuia dintre gealaţi, care părăsi încăperea. Mie îmi zise:

— O să vă las să vă duceţi la recepţie.

Voiam să-l felicit pentru decizia înţeleaptă, în schimb am spus:

— Când ne putem aştepta să ne recăpătăm vizele?

— N-ai nevoie de viză ca să fii din nou arestat, domnule Brenner.

— Presupun că nu.

Uşa se deschise şi gealatul reveni cu o femeie în uniformă. Vorbi cu Susan în vietnameză, iar Susan se lăsă pipăită, ceea ce părea să satisfacă cerinţele unei percheziţii fără a-i da lui Susan motive să vorbească prea mult despre asta la recepţia ambasadorului.

A venit rândul meu şi m-a controlat un gealat.

Nu aveam la noi decât portactele noastre, iar Mang le cercetă pe amândouă, pe urmă le aruncă pe birou:

— Luaţi-vă portactele şi plecaţi.

Am început să ne punem lucrurile în rucsacuri. Mang zise:

— Ştii că nu luaţi nimic din toate astea.

— Avem nevoie de efectele personale ale locotenentului Hines.

— Şi eu. Plecaţi.

— Am nevoie de biletul meu de avion.

— N-ai ce face cu el.

— Avem nevoie de jachetele noastre.

— Plecaţi. Acum.

Susan zise:

— Vreau filmul şi aparatul meu foto.

El ne privi şi spuse:

— Aroganţa voastră e absolut uimitoare. Eu vă redau viaţa şi voi vă certaţi cu mine pentru ce am luat în schimbul vieţilor voastre.

Avea oarecum dreptate, aşa că am luat-o pe Susan de braţ. Mang spuse:

— Staţi puţin. Există ceva ce puteţi lua cu voi la petrecere. Fotografiile de pe podea.

Aproape că o auzeam pe Susan spunându-i să se ducă dracului, aşa că am zis repede:

— Domnişoara Weber a trimis deja un set ataşatului comercial de la ambasadă. Mulţumim.

El zâmbi.

— Iar eu o să trimit setul ăsta ambasadorului şi doamnei Quinn. Trebuie să afle că primesc o târfă în casa lor.

Susan zâmbi dulce şi zise:

— O să-i transmit salutările dumitale ministrului de Interne.

— Mulţumesc. Nu uita să-i spui că prietenul lui, Edward Blake, e un criminal şi un hoţ.

Nu trebuia să-i răspund, însă am spus:

— Ar trebui să-i spui chiar dumneata, domnule colonel. Ai dovezile şi-l ai pe Tran Van Vinh. Dar fii atent. Ţii un tigru de coadă.

Ne-am privit în ochi şi cred că în acel scurt moment ne-am văzut oglindiţi unul în celălalt; noi, eu şi cu el, America şi Vietnamul, dând mereu nas în nas, în toate momentele şi locurile nepotrivite şi pentru toate motivele eronate.

48

Gealaţii coborâră cu noi în holul de la parter şi ne conduseră până la uşă. Susan le spuse ceva ce nu le plăcu şi îşi luară rămas-bun de la noi împingându-ne afară.

Am stat o clipă pe strada întunecată, pe urmă Susan m-a luat de mână şi ne-am îndreptat spre un bulevard luminat, aflat la câteva cvartaluri distanţă. Susan zise:

— De ce nu i-ai vorbit mai devreme despre recepţia ambasadorului?

— Uitam mereu.

— Nu e amuzant.

— Nu cred că recepţia ambasadorului ne-a scăpat de-acolo. Edward Blake ne-a scăpat.

Ea nu răspunse.

Ne depărtasem destul de Ministerul Fricii când am ajuns pe un bulevard larg, numit Pho Tran Hung Paor care ar fi trebuit rebotezat.

Susan se opri să se orienteze, apoi am luat-o la dreapta. Am trecut pe lângă o clădire cu arhitectură modernă, mare şi urâtă, despre care Susan spuse că era Palatul Cultural şi unde erau parcate numeroase taxiuri şi tricicluri. Am zis:

— Ar trebui să luăm un taxi.

— Vreau să merg pe jos. Nu e departe.

Ne-am continuat drumul pe bulevardul aglomerat. Susan îşi scoase ţigările din jeanşi şi îşi aprinse una cu un chibrit.

— Bine că nu mi-a luat ţigările.

— Nu-i aşa de sadic.

Am mers de-a lungul arterei înţesate de lume. Fiindcă vremea era răcoroasă, mulţi bărbaţi purtau pulovere sau jachete sport groase şi cei mai mulţi aveau pe cap berete sau căşti coloniale. Nimeni nu afişa vreun zâmbet, nici eu. Locul ăsta îţi ştergea cumva zâmbetul de pe faţă, mai ales dacă veneai de pe strada Yet Kieu.

Susan zise:

— A luat toate dovezile noastre. Ce crezi că o să facă cu ele?

— Asta-i întrebarea.

— Am trecut prin chinurile iadului ca să punem mâna pe lucrurile alea şi-acum le-a luat el şi şi-a dat seama… Îmi spuse: Cei de la Washington or să facă o criză de nervi.

N-am răspuns.

Ea mă întrebă:

— Şi care-i planul acum?

— Vreau să beau ceva.

— O să-ţi dau eu la recepţie.

— Chiar o cunoşti pe soţia ambasadorului?

— Da. Am întâlnit-o de două ori aici, la Hanoi, şi-am făcut cumpărături cu ea şi cu prietenele ei la Saigon, pe urmă am cinat împreună. Tu cânţi la chitară?

— Am minţit. Îl cunoşti pe ambasador?

— L-am întâlnit o dată la Hanoi, la ambasadă, şi altă dată la reşedinţa lui.

— Şi-ar aminti de tine?

— Probabil. Mi-a făcut avansuri.

— Cum făcea?

— Se descurca bine până când şi-a vârât nasul Bill. Râse şi mă luă de braţ. Pot fi o pacoste. Dar tu mă poţi stăpâni.

Am ajuns la un alt bulevard larg, pe care Susan îl recunoscu, am luat-o la stânga şi-am mers mai departe. Ne-am apropiat de un lac mare, înconjurat de un parc în care se vedeau vânzători ambulanţi şi oameni care jucau şah. Pe lacul luminat erau numeroase bărci mici, iar pe o insulă se înălţa o pagodă cu stea roşie în vârf. Am întrebat:

— Ăsta-i lacul unde-a căzut bombardierul B-52?

— Nu. Sunt multe lacuri în Hanoi. Ăsta-i Lacul Săbiei Restituite.

— Există şi un Lac al Dovezilor Restituite?

— Nu cred.

Am mers pe lângă lac, iar Susan m-a întrebat din nou:

— Paul, care-i planul?

— Oricare ar fi, e planul meu.

Ea nu răspunse o vreme, pe urmă zise:

— Tot n-ai încredere în mine.

Nu am spus nimic.

— După atâtea prin câte am trecut împreună…

— Asta-i poanta.

Susan se opri, m-am oprit şi eu şi m-am întors către ea. Ne-am uitat unul la altul şi am văzut că era supărată. Îmi zise:

— Mi-aş fi riscat şi chiar mi-am riscat viaţa pentru tine.

— Ţi-ai riscat viaţa ta.

Nu comentă asta şi mă întrebă:

— Mă iubeşti cu adevărat?

— Te iubesc, dar nu trebuie să am încredere în tine.

— Nu poate fi iubire fără încredere.

— Astea-s prostii muiereşti. Sigur că poate fi. Să mergem.

Am luat-o de braţ şi am pornit mai departe. Ea se trase de lângă mine şi zise:

— Mă duc la hotel. Tu du-te la recepţie.

Asta suna precum ceva din ultimele mele trei sau patru relaţii amoroase. Trebuie să fi fost vorba despre mine. I-am spus:

— Am nevoie de tine acolo.

— Mai încearcă.

— Tu ai invitaţia şi ştii drumul. Cunoşti gazdele.

— Mai încearcă.

— Vreau să vii acolo.

— De ce?

— Nu ştiu. Dar *tu* ştii. Spune-mi ce trebuia sa se întâmple în seara asta.

Câteva clipe tăcu, apoi zise:

— Situaţia A: nu l-am găsit pe Tran Van Vinh sau n-am obţinut nicio dovadă. Tu te duci la Bangkok, iar eu mă întorc la Saigon. Situaţia B: am găsit ce căutam, dar tu nu ştii ce înseamnă. Te duci la Bangkok, eu la Saigon. Situaţia C; tu înţelegi ce-am descoperit şi pentru tine e în regulă. Discuţi chestiunea la Bangkok, eu mă duc la Saigon. Situaţia D e atunci când tu vrei să fii erou şi cercetaş şi mergem împreună la Bangkok. Asta-i situaţia de-acum.

M-am uitat la bărcile care se întreceau pe lac ori poate că mimau nişte bătălii navale; cu vietnamezii era greu să-ţi dai seama.

— Paul.

M-am uitat la ea.

— Sigur, totul s-a complicat pentru că m-am îndrăgostit de tine.

— Tuturor li se întâmplă. Asta-i Situaţia E.

— Foarte bine. Situaţia E.

I-am zis:

— Să ne întoarcem la D. Ce trebuia să faci când ţi-aş fi spus că aveam de gând să raportez tot ce-am aflat şefului meu, pe urmă FBI-ului, Departamentului de Justiţie şi presei, dacă trebuia s-o fac?

Nu-mi răspunse.

— Iar asta ar fi condus la o anchetă oficială, o posibilă punere sub acuzare a lui Edward Blake şi un proces pentru crimă, ceea ce i-ar fi dat peste cap planurile de-a ajunge preşedinte. Bun, dacă ţi-aş fi spus toate astea, ceea ce am şi făcut, atunci ce trebuia să faci?

— Aş fi încercat să te conving.

— Sunt de neconvins. Pe urmă?

— Mă pui într-o situaţie delicată.

— Bun venit unei situaţii delicate. Spune-mi.

— Ce vrei să-ţi spun? Că ar fi trebuit să te ucid? Ţi-am spus, trebuia doar să stau cu ochii pe tine până când te-aş fi dus la Bangkok. Făcu o pauză, pe urmă zise: După asta, n-am idee ce intenţionau să facă cu tine.

— Asta-i o atitudine glacială, detaşată.

— Ştiu. Dar la informarea pe care-am avut-o suna în regulă. N-ai fost niciodată la o informare unde deciziile dure sunt discutate foarte logic, pe un ton practic şi sună corect, pe urmă ieşi pe teren şi-i vezi pe oamenii cu care trebuie să fii dur?

Se uită la mine.

De fapt, aproape toată activitatea mea profesională, de la pregătirile de luptă până la întâlnirile cu procurorul general al Curţii Marţiale, fuseseră aşa. I-am zis:

— Înţeleg, dar tu vorbeşti despre ceva ilegal, ca să nu mai spun că e imoral şi lipsit de onestitate.

— Ştiu.

— Care-a fost motivaţia ta?

— Lucruri stupide. Emoţiile, aventura, senzaţia că oameni importanţi au încredere şi se bizuie pe mine. Mă privi. Văd că nu mă crezi.

— Nu, nu te cred.

— Bine. Nu eşti atât de stupid pe cât pari.

— Sper că nu. Unde-ai învăţat să foloseşti o armă?

— În multe locuri.

— Pentru cine lucrezi?

— Zău că nu-ţi pot spune, şi nu contează. Adăugă: Nu te mai obosi să întrebi. Uite, Paul, ţie ţi s-a ordonat să mă minţi din prima zi, iar mie mi s-a ordonat să te mint tot din prima zi. N-ai dreptul să fii supărat din cauza minciunilor *mele,* considerând totodată că ale tale sunt justificate.

Am dat din cap.

— În regulă. Dar de-aceea m-am lăsat de meserie.

— Ar trebui să te gândeşti să rămâi. Ai făcut o treabă excelentă cu Tran Van Vinh, cu colonelul Mang şi cu deducţiile tale.

— E bine să te retragi cât eşti viu şi nevătămat.

— Când eram în Valea Na, când ţi-am dat arma, ţi-am spus că o să te ajut să-l demaşti pe Edward Blake, deşi nu asta trebuia să fac eu. Vorbeam serios, şi o s-o fac, pentru că e ceva just şi pentru că… o să fac orice mi-ai cere să fac. Chiar dacă n-o să ne mai vedem vreodată, vreau să rămâi cu gânduri bune despre mine…

Am văzut lacrimi curgându-i pe obraji. Atunci i-am zis:

— Să mergem.

Am trecut pe lângă lac. Susan cunoştea drumul. Am cotit pe o stradă numită Pho Ngo Quyen şi am ajuns la hotelul Metropole, după colţ. Susan îmi zise:

— Eu mă pot caza, putem face un duş şi, dacă vrei, facem amor.

— De ce să stricăm o zi perfectă?

— Ai vrut să fii crud sau amuzant?

— Amuzant. Hai să mergem acasă la ambasador şi să isprăvim odată cu povestea asta.

— Suntem murdari şi mirosim urât.

— Aşa e şi meseria asta. Cât mai e până acolo?

— Încă un cvartal.

Am trecut de Metropole, am cotit pe o stradă mică, umbrită de arbori şi-am mers mai departe. În faţă am văzut o zonă intens luminată şi-am înţeles că trebuia să fie casa ambasadorului.

Susan se opri şi mă privi:

— Sunt supărată şi nu pot merge acolo aşa.

— Arăţi grozav.

— Nu sunt fardată, am plâns, nu sunt bine îmbrăcată şi tu mă faci să mă simt jalnic.

— Poţi împrumuta un ruj.

— Uită-te la mine.

— Nu.

— Paul, uită-te la mine.

— Trei lucruri: sunt de partea ta, poţi avea încredere în mine şi te iubesc.

— În regulă.

— Sărută-mă.

Am sărutat-o, ne-am strâns în braţe şi am prelungit sărutul. Cât ne depărtasem de hotel?

Ne-am desprins din îmbrăţişare şi ea s-a uitat la mine:

— Încă trei lucruri: nu avem dovezi, Tran Van Vinh e sub controlul colonelului Mang şi când vei pleca de la Hanoi va trebui să fii la fel de atent la Bangkok cum ai fost aici.

— De aceea vreau ca tu să taci din gură şi să te faci nevăzută. Nu trebuie să ai vreo legătură cu insigna mea de merit.

Susan nu răspunse.

Am străbătut distanţa scurtă pe lângă un zid înalt din stuc, spre nişte porţi din fier forjat aflate la intrarea pe un drum de acces.

Lângă perete era o gheretă a poliţiei vietnameze şi de noi se apropie un tip în haine civile care

spuse în engleză:

— Paşapoartele.

I le-am dat şi le-a examinat cu o lanternă. Se uită la noi de parcă ar fi ştiut cine eram, ca şi cum colonelul Mang îl anunţase deja.

Dacă Mang se răzgândise, urma să ne întoarcem la Ministerul Securităţii Publice. Vedeam porţile reşedinţei ambasadorului la nici şase metri distanţă şi vedeam doi puşcaşi marini americani stând de gardă.

Poliţistul în haine civile nu spunea nimic şi nu mi-am dat seama dacă trebuia să-i trag un picior în boaşe şi s-o iau la fugă spre porţi. Lângă gheretă erau doi poliţişti în uniformă, amândoi înarmaţi, care ne priveau.

Poliţistul în haine civile îmi zise:

— Unde mergi?

— La recepţia ambasadorului american.

El se uită la hainele noastre, dar nu spuse nimic. Eu am întins mâna şi-am zis:

— Paşapoartele.

Mi le trânti în braţe, se întoarse şi se îndepărtă. Am pornit spre porţi şi i-am spus lui Susan:

— S-ar putea să nu fie la fel de uşor să ieşim de-aici.

— La asta mă gândeam şi eu.

Porţile erau deschise şi cei doi gardieni în uniforme albastre erau o privelişte bine venită, deşi nu i-aş fi spus niciodată asta unui puşcaş marin.

Puşcaşii stăteau în poziţia „pe loc repaus”, cu mâinile la spate, şi ne măsurau cu privirea. Nu luară poziţia „drepţi” şi nu salutară, dar ochii noştri rotunzi ne permiseră accesul.

La câţiva metri distanţă de porţi, în dreapta, se afla alt puşcaş marin, într-o uniformă oliv-cafenie, înarmat cu o puşcă M-16. Un sergent se apropie de noi şi zise:

— Îmi pare rău, oameni buni, asta-i o proprietate privată.

Susan îl înştiinţă:

— Am venit la recepţia ambasadorului.

— Aha… Ne măsură cu privirea. Aha…

Susan spuse:

— Sunt Weber. Susan Weber. Iar dumnealui e invitatul meu. Domnul Paul Brenner.

— În regulă… aha… Lumină cu o lanternă hârtia din mâna lui şi zise: Da, doamnă. Sunteţi pe listă. Ne întrebă: Pot să vad nişte acte de identitate?

I-am dat paşaportul pe care l-a studiat, apoi mi l-a înapoiat zicând:

— Mulţumesc, domnule.

După ce verifică şi actele lui Susan, ne spuse:

— Ă… la evenimentul din seara asta se poartă ţinută de afaceri.

— Abia am venit din ţară, dar avem aici haine. Mulţumesc, domnule sergent.

— Da, doamnă. Pe mine mă întrebă: Aţi mai fost aici, domnule?

— Nu, aici nu.

Arătă spre casă şi spuse:

— Mergeţi pe aleea circulară până la uşa din faţă. Recepţia are loc în grădină. Vă urez o seară plăcută.

Văzându-l pe acest sergent tânăr, m-am gândit la Ted Buckley, cel de la Khe Sanh. Lumea străbătuse un drum lung din iarna anului 1968, dar dacă nu fuseseşi niciodată acolo, n-aveai de unde şti asta.

Eram pe cale să mă îndepărtez, când sergentul mă întrebă:

— Aţi făcut armata aici?

— Da. Cu mult timp în urmă.

Atunci luă poziţia de drepţi şi-l salută pe fostul soldat Paul Brenner.

Am luat-o pe Susan de braţ şi-am urcat pe aleea pietruită.

Casa era o vilă franceză cu trei etaje şi acoperiş mansardat din gresie. Stucul de culoare crem era modelat astfel încât să pară blocuri de piatră, iar

faţada era decorată în stil franţuzesc, cu balcoane din fier forjat şi obloane la ferestre. Un drapel american, puternic luminat, flutura pe un catarg în faţa intrării.

Un bărbat vietnamez îmbrăcat în costum negru stătea lângă intrare. Ne zâmbi şi spuse:

— Bună seara.

Susan îi răspunse în engleză:

— Bună seara.

Îmi plac oamenii care nu-şi etalează cunoştinţele de limbi străine de câte ori au ocazia. Cu toate astea, i-am zis bărbatului:

— *Bonsoir.*

Acum le putea spune prietenilor lui că la recepţia ambasadorului american venise un francez îmbrăcat ca un golan.

Îmi răspunse:

— *Bonsoir, monsieur.*

Ne deschise uşa şi intrarăm.

Am urcat câteva trepte de marmură, la capătul cărora se afla o vietnameză într-un *ao dai* din mătase albastră, care ne salută tot în engleză şi se înclină:

— Vă rog să mă urmaţi. Recepţia e în grădină.

Susan îi zise:

— Aş vrea să merg la toaletă.

Femeia îşi spuse probabil că era o idee bună.

Ne îndrumă cu o plecăciune spre o cameră de zi, de unde pornea o scară ce urca la etaj, dar Susan trecu pe lângă ea şi continuă să meargă.

În timp ce traversam camera frumos mobilată, Susan arătă spre nişte uşi duble închise, pe peretele din stânga, şi spuse:

— Biroul ambasadorului.

Deschise altă uşă, care dădea într-o baie mare, şi zise:

— Intră. Nu sunt ruşinoasă.

Am intrat amândoi în baie şi-am încuiat uşa. Susan se duse direct la toaletă.

Două chiuvete de marmură erau montate în perete, cu săpun şi prosoape, iar eu mi-am spălat praful şi vopseaua albastră de pe faţă şi mâini. M-am uitat în oglindă de unde mă privi un bărbat foarte obosit şi neras. Nu trecusem prin cele mai rele două săptămâni din viaţa mea – Valea A Shau continua să deţină primul loc –, dar era posibil să fi fost cele mai epuizante din punct de vedere afectiv. Şi povestea nu se încheiase încă. Nici n-avea să se încheie vreodată.

Susan veni lângă mine şi se uită în oglindă.

— Arăt bine fără machiaj… nu?

— O să afli asta dacă ambasadorul se dă iar la tine.

Nu era acolo periuţa de dinţi, aşa că, brav soldat cum sunt, am muşcat o bucată de săpun, am luat o gură de apă fierbinte şi-am făcut gargară. Săpunul făcu spumă în jurul buzelor mele.

Susan mă întrebă râzând:

— Ce faci?

Am scuipat în chiuvetă.

— Gargară.

Ea se spălă şi încercă gustul săpunului.

— Câh.

M-am dus la o fereastră care dădea spre grădina din faţă, pe unde venisem. Am văzut puşcaşii marini de la intrare, pe cei doi militari de la corpul de gardă şi steagul american fluturând în faţa ferestrei. Dincolo de zid era Hanoiul, teritoriul lui Mang.

— Trebuie să rămânem aici în noaptea asta. Ori la ambasadă.

Susan veni lângă mine cu un prosop ud, fierbinte şi mi-l puse la ceafă.

— Cum te simţi?

— Grozav.

Se uită pe fereastră şi-mi zise:

— Să ştii, Paul, că nu trebuie să ai o confruntare aici. De ce să devii *persona non grata* în ambasadă?

— De ce nu? Sunt *persona non grata* în tot restul ţării. În baia asta sunt *persona non grata*?

Ea zâmbi.

— Zona ta de siguranţă se micşorează. Să ştii, colonelul Mang ar putea face treaba în locul tău.

— Vreau ceva de băut.

Am plecat din baie şi ne-am întors la vietnameză, care ne conduse pe un culoar, apoi printr-o cameră mare ori salon, dincolo de care vedeam o sufragerie şi mai mare. Mobilierul era de o calitate excelentă, un amestec de stiluri, francez şi est-asiatic, deşi pe pereţi atârnau picturi modeme urâte.

Am ajuns la o galerie lungă din spatele casei, iar însoţitoarea noastră ne conduse către o uşă dublă. Din grădina de-afară se auzeau discuţii şi muzică.

În timp ce ne îndreptam spre uşă, Susan îmi spuse:

— Bill ar trebui să fie aici.

— Mi-am cam imaginat.

— Te deranjează?

— Nu. Am fost colegi la Princeton.

Ieşind pe uşă, am ajuns în dreptul unor trepte de marmură, flancate de balustrade din granit roz. Am zis:

— Ai putea cumpăra un bombardier B-52 cu banii luaţi pe locuinţa asta.

Susan mă luă de mână – un gest foarte amabil, şi am coborât până la jumătatea scării. În curtea înconjurată de ziduri şi grădini era înălţat un vast pavilion, luminat cu lanterne chinezeşti. În stânga am văzut o piscină mare, scăldată în lumină. Dacă îmi jucam cărţile corect, puteam deveni următorul ambasador în Vietnam.

Susan cercetă cu privirea mulţimea de vreo două sute de persoane, dar nimeni nu purta jeanşi ori cămăşi sport. Îmi spuse:

— Uite-l pe ambasador… şi pe Anne Quinn… nu-l văd pe vicepreşedinte… dar unde-o să vezi o

mulţime şi o să auzi pupături în fund, să ştii că el e acolo.

— Cred că-l văd.

— Am întârziat puţin, aşa că ar trebui să mergem întâi să ne prezentăm doamnei Quinn.

— Ai învăţat asta la şcoală? Nu putem merge mai întâi la bar?

— Nu. Protocol înainte de alcool.

Am coborât ultimele trepte şi câţiva invitaţi ne observară, apoi alţii. Părea că zgomotul conversaţiilor scăzuse în intensitate.

Susan se duse direct la soţia ambasadorului, care vorbea cu un grup de bărbaţi şi femei sub acoperişul pavilionului:

— Anne. Ce mai faci? Arăţi extraordinar.

Anne Quinn era o femeie frumoasă, de vreo cincizeci de ani, cu un chip expresiv. Se arătă surprinsă, dar îşi reveni repede şi zise:

— Susan! Ce grozav că te văd!

Hodoronc-tronc.

Mimară nişte sărutări, iar doamna Quinn strâmbă din nas de parcă tocmai mirosise Vietnamul.

Restul grupului păru să se retragă din jurul lor. Susan îi spuse gazdei noastre:

— N-o să ghiceşti niciodată ce săptămână am avut.

Nu, n-avea să ghicească.

— Ah, Anne, dă-mi voie să ţi-l prezint pe prietenul meu, Paul Brenner. Paul, ea e Anne Quinn.

Am încercat să nu stau în bătaia vântului când i-am luat mâna şi-am zis:

— Foarte încântat să vă cunosc. *Chuc Mung Nam Moi.*

Femeia zâmbi stins şi-mi întoarse felicitările de Anul Nou.

Mai aveam gust de săpun în gură şi-am încercat să fac un balonaş, dar n-a mers.

Susan îi spuse doamnei Quinn:

— Te rog să ne ierţi că am întârziat. Paul şi cu mine am petrecut o săptămână călătorind în nordul ţării, trenul de la Lao Cai a avut întârziere şi, colac peste pupăză, ne-au fost furate bagajele.

— O, ce cumplit.

Cred că asta explica ţinuta noastră fără s-o menţioneze direct. Am observat că Susan părea să se simtă la largul ei aici. Până şi tonul sexy exprima oarecum bună dispoziţie. Voiam să beau ceva.

Doamna Quinn îmi aruncă o privire şi începu să se gândească la ceva. Îi spuse lui Susan:

— Aţi… unde aţi călătorit…?

— La Dien Bien Phu şi la Sa Pa. Trebuie neapărat să te duci acolo.

— Păi… da…

— Paul şi cu mine am petrecut trei zile minunate la Nha Trang. Ai fost acolo?

— Nu…

— Trebuie să te duci. Şi nu rata Insula Piramidei. Pe urmă am fost la Hue şi-am stat la Century. Unde ai tras tu anul trecut.

— A, da… Se uită din nou la mine, pe urmă îi zise lui Susan: Bill Stanley e aici…

Doamna nu termina niciodată o frază. Probabil că nu termina niciodată un gând. Susan aruncă o privire în jur.

— A, da? Trebuie să-l salut.

— Da… de fapt, întreba…

Susan îi zise ei şi celorlalţi invitaţi care continuau să se retragă:

— Paul şi-a făcut stagiul militar în Vietnam în timpul războiului şi-am vizitat câteva dintre locurile unde-a luptat.

Doamna Quinn se uită la mine.

— Ce interesant… vi s-a părut… dificil…?

— De data asta nu.

Susan adăugă:

— Paul caută ceva de băut încă de la Lao Cai. Şi eu aş bea ceva. Călătoria cu trenul a fost teribilă.

Te rog să ne scuzi.

— Desigur.

Susan mă luă de braţ şi pornirăm spre unul dintre baruri:

— O femeie adorabilă.

— Să nu mai cauţi altă invitaţie în curierul tău.

Ne-am croit drum prin mulţime şi toată lumea se uita la noi. Adevărul despre o femeie frumoasă e că rămâne tot frumoasă, chiar şi prost îmbrăcată.

Ne-am dus la barul în aer liber unde doi vietnamezi cu jiletci albe aşteptau zâmbitori. Susan ceru un gin tonic, iar eu un scotch dublu cu gheaţă.

M-am uitat în jur. Cei vreo două sute de invitaţi erau mai ales albi, dar erau şi destui vietnamezi, câţiva în uniforme militare care îmi amintiră de colonelul Mang. Poate că ar fi trebuit să-l invit aici. S-ar fi bucurat. Şi aş fi putut să-l trag în nişte tufişuri şi să-l bat măr.

Majoritatea occidentalilor şi chiar asiaticii păreau oameni de afaceri, dar se aflau şi oameni care puteau fi de la alte ambasade, asiatice ori occidentale.

În fond, vicepreşedintele Edward Blake constituia o mare atracţie.

Mi-am notat în gând să-l găsesc pe omul meu de legătură de la FBI, John Eagan, deşi eram sigur că el avea să mă găsească primul.

O mică orchestră de patru instrumentişti vietnamezi cânta „Moonlight in Vermont” pe pajişte şi am observat câţiva tipi care se învârteau pe-acolo cu căşti minuscule în urechi şi umflături sub haine – evident, agenţi ai Serviciului Secret repartizaţi vicepreşedintelui. Până acum, vreun observator aflat undeva vorbise în căştile lor, spunând ceva de genul: „Doi vagabonzi la barul din partea sudică. Staţi cu ochii pe ei.”

Băuturile noastre erau gata. Întorcându-mă, am dat nas în nas cu un tip de la Serviciul Secret care-şi scosese casca, vrând să vorbească cu mine.

Arăta ca un puşti de cincisprezece ani şi zâmbea. Întinse mâna şi zise:

— Bună, eu sunt Scott Romney.

I-am ignorat mâna întinsă şi-am zis:

— Eu sunt cetăţean american.

— Domnule, putem schimba o vorbă înăuntru?

— Nu, nu cred, fiule.

Susan îmi întrerupse distracţia şi-i zise:

— Du-te şi vorbeşte cu doamna Quinn. Ne cunoaşte personal.

Se uită la Susan şi, tot zâmbăreţ, spuse:

— Da, doamnă. Aşa voi face.

Şi plecă.

Am sorbit o gură de scotch, am făcut o gargară şi-am înghiţit.

Susan mă puse să-i ţin paharul în timp ce-şi aprindea o ţigară:

— Aproape că nu mai am ţigări. Îşi luă paharul şi spuse: Ţi-am zis, arăţi dubios. Asta nu mi s-a mai întâmplat până acum.

Am zâmbit.

Continuând să fumeze, mă întrebă:

— Vrei să-l cunoşti acum pe ambasador?

— Vreau să-mi termin băutura.

— Vine încoace.

M-am uitat în dreapta, spre piscină, şi am văzut un bărbat, care trebuie să fi fost Patrick Quinn, venind singur spre noi, dar urmat de la distanţă de alţi câţiva bărbaţi. Era cam de vârsta şi greutatea mea, bine făcut, şi nu arăta rău. Purta un costum bleumarin, ca majoritatea tipilor de-aici, şi-i zâmbea lui Susan. Se duse direct la ea şi strigă:

— Susan! O îmbrăţişă strâns şi-o sărută. Arăţi superb! Ce mai faci?

— Grozav. Arăţi foarte în formă şi bronzat pentru luna februarie.

Hodoronc-tronc.

— Păi, secretul meu e o lampă cu ultraviolete şi o nouă sală de gimnastică la subsol. Şi tu eşti foarte bronzată. Unde-ai fost?

— La Nha Trang. Cu acest domn. Domnule ambasador, ţi-l prezint pe prietenul meu, Paul Brenner.

Nu se arătă deloc surprins când se întoarse şi-mi întinse mâna.

— Paul! Încântat de cunoştinţă!

Strângea mâna zdravăn şi-i plăcea s-o scuture, aşa că scotch-ul meu se vărsă din pahar.

— Bun venit la mica noastră adunare. Mă bucur că ai reuşit, Paul.

— Mulţumesc, domnule ambasador.

— Spune-mi Pat. Deci aţi fost la Nha Trang?

— Pentru câteva zile.

— Trebuie să merg şi eu acolo. Doamne, mi-ar plăcea să pot călători mai mult prin ţara asta.

— E o aventură, i-am zis.

— Sunt sigur.

Poţi să o mai spui o dată.

— Este.

Nu-mi dădeam seama dacă ştia cine sunt, sau de ce mă aflam în Vietnam, sau dacă apariţia mea acolo era o surpriză, un şoc ori n-avea importanţă. Ambasadorul e totdeauna lăsat în ceaţă în legătură cu treburile spionilor pentru a putea dezminţi orice mai târziu cu aerul unui om sincer. Dar mi se păruse ciudat că, având două sute de invitaţi, îşi lăsase îndatoririle ca să străbată peluza către Susan. Sigur, poate că voia s-o reguleze, şi asta putea explica entuziasmul lui.

Susan îi vorbea despre trenul din Lao Cai şi despre bagajele noastre, iar el îi sorbea fiecare cuvânt şi dădea din cap compătimitor. Era clar că-şi dorea s-o reguleze, dar asta era cea mai măruntă dintre problemele mele şi, de fapt, poate că nu era deloc problema mea.

Quinn îi spuse lui Susan:

— Sunt sigur că Anne poate să-ţi dea ceva să îmbraci.

— De fapt, îmi plac vechii mei jeanşi.

Ambasadorul râse şi se întoarse spre mine:

— Paul, să-ţi împrumut o jachetă sport?

— Nu dacă doamna rămâne în jeanşi. Nu sunt aşa de curajos.

Ha, ha. Susan îi zise:

— Paul a făcut armata în Vietnam. Am vizitat locurile unde a luptat.

— Aha. E prima oară când revii aici?

— Da.

— Eu am fost la marină. În larg. N-am participat la nicio luptă adevărată.

— N-aţi pierdut nimic.

— După cum ştii, şi vicepreşedintele Blake a luptat aici. Să-mi aminteşti să te prezint. Ei bine, mă bucur că aţi venit amândoi, în pofida ghinionului pe care l-aţi avut. Duceţi-vă să mâncaţi ceva. Metropole e furnizorul.

Se întoarse către Susan şi-i şopti:

— Bill Stanley întreba de tine. Ar trebui să-i dai de ştire că eşti aici.

— Aşa voi face.

Patrick Quinn se întoarse la grupul său de pe pajişte. Eu am terminat scotch-ul şi i-am spus lui Susan:

— Tipul ăsta e adevărat?

— E fermecător.

— Gustul tău în materie de bărbaţi mă îngrijorează.

Ea zâmbi şi se uită în jur.

— E un bufet acolo. Vrei ceva de mâncare?

— Nu. Devin stupid când mănânc.

I-am întins paharul gol barmanului şi el îl umplu. Susan mă întrebă:

— Te deranjează dacă mă duc să-l caut pe Bill?

— O să te găsească el, iubito.

— Sunt arestată?

— Nu, dar mă simt mult mai în siguranţă când eşti lângă mine.

Ne-am plimbat puţin. Susan cunoştea câţiva invitaţi, majoritatea oameni de afaceri americani, bărbaţi şi femei care locuiau la Hanoi. Se afla

acolo şi un tip de la biroul ei din Hanoi cu care schimbă câteva cuvinte.

Între timp, eu tot încercam să-l văd pe Edward Blake lins în fund.

Puterea.

Edward Blake urma să devină curând cel mai puternic om din cea mai puternică ţară cunoscută vreodată. Iar boaşele lui erau în mâna mea. Dar dacă ai de gând să-l strângi de boaşe pe rege, pregăteşte-te să înfrunţi toţi oamenii regelui.

I-am aruncat o privire lui Susan, care vorbea cu colegul ei. În jocul ăsta, ea era jokerul.

Un bărbat se apropie de mine şi întinse mâna.

— Salut, sunt John Eagan. Dumneata trebuie să fii Paul Brenner.

— Câţi alţi oameni sunt îmbrăcaţi ca mine?

— Putem să schimbăm câteva vorbe?

I-am spus lui Susan:

— Mă întorc imediat.

M-am dus cu John Eagan în capătul îndepărtat al peluzei, în spatele orchestrei care cânta „Carry Me Back to Old Virginia”. Mi se făcuse dor de casă.

Eagan toastă:

— Bun venit la Hanoi.

— Pun pariu că n-ai fi crezut că o să spui aşa ceva în seara asta.

O vreme am tăcut amândoi.

Avea vreo patruzeci de ani – prea tânăr ca să fi făcut războiul, dar poate că fusese în armată înainte de-a intra la FBI. Mă mai gândeam şi că, dacă Susan fusese sinceră când spusese că Eagan era contactul ei de la ambasadă, tipul putea fi de la CIA. Învăţasem să nu cred nimic din ce i se spusese despre misiunea asta.

El îmi zise, apropo de nimic:

— Locul ăsta e împuţit.

— Care-a fost prima dumitale sarcină?

— Să-i antrenez pe vietnamezii de la antidrog. Toţi sunt coruptibili şi cultivă opiu în curţile din

spatele caselor.

— În regulă, mi-ai spus că eşti agent FBI care antrenează poliţia vietnameză. Cred fiecare cuvânt. Ce pot face pentru dumneata?

Nu păru să aprecieze cinismul meu şi îşi schimbă atitudinea. Mă întrebă:

— Cum de-ai ajuns aici în seara asta?

— Unde-ar fi trebuit să ajung?

— La Metropole, mâine.

— Care-i diferenţa?

— Probabil niciuna. Mă întrebă: Aşadar, cum a mers?

— Cum a mers *ce?*

— Călătoria dumitale.

— Bine.

— Poţi fi mai explicit?

— Uite ce e, am replicat, n-am idee ce ştii dumneata sau ce ar trebui să ştii şi nici măcar cine dracu' eşti. Eu trebuie să te contactez doar dacă sunt la mare ananghie. Sunt la mare ananghie. Poliţia mi-a luat viza şi mâine vreau să mă scoţi dracului de-aici. Trebuie să raportez în altă ţară şi am nevoie de o viză ori de un paşaport diplomatic, de un bilet de avion şi o escortă de la ambasadă până la aeroport. În regulă?

— Cum de ţi-a luat poliţia viza?

— Nu mă ajuţi cu întrebările astea, John.

— Bine… uite o noutate pentru dumneata. O să raportezi în seara asta. Aici.

— Asta e anchetarea unei omucideri făcută de DIP. Vorbesc doar cu şeful meu. Astea au fost ultimele şi singurele mele instrucţiuni.

— Doug Conway şi şeful dumitale ţi-au spus că este o investigaţie făcută împreună cu FBI. Poţi să vorbeşti cu mine. Ce-am vrea noi, Paul, ar fi să ne întâlnim în biroul ambasadorului la miezul nopţii.

— Nu m-ai ascultat cu atenţie, John.

— Să fii acolo, da? Putem rezolva atunci plecarea dumitale.

— Cine vrea să mă vadă?

— Eu sunt unul. Plus colonelul Goodman, ataşatul militar, un domn de la Saigon pe care l-ai cunoscut la catedrală, şi poate încă una sau două persoane. Avem nevoie doar de câteva minute din timpul dumitale înainte de-a te trimite acasă.

— Presupun că vicepreşedintele rămâne aici peste noapte.

— Nu pot spune asta din motive de securitate, dar e o presupunere plauzibilă. De ce întrebi?

— Voiam să-l întâlnesc.

— O să încerc să aranjez asta.

— Am nevoie şi de o cameră aici.

— De ce?

— Pentru că, dacă ies pe poarta aia, aş putea fi arestat.

— De ce?

— Pentru că-mi place omleta la micul dejun.

Se uită la mine.

— Avem vreo problemă, Paul?

— Avem. Şi tovarăşa mea de drum, Susan Weber, are nevoie de o cameră. E în aceeaşi situaţie ca şi mine.

— Asta ar trebui să fie o poveste interesantă.

— Dumneata scoate-mă de-aici. Peştele şi invitaţii încep să pută după trei zile.

M-am întors şi am plecat spre pavilion.

Chiar nu ştiam cine era John Eagan, dar Bill Stanley lucra la Bank of America, Susan Weber lucra la American-Asian Investment Corporation, Marc Goodman, ataşatul militar, era de fapt ofiţer de informaţii, colonelul Mang era poliţist la Imigrări, iar Paul Brenner era un turist. Ar trebui să trec toate astea pe hârtie.

În orice caz, comunicasem mesajul meu, iar la miezul nopţii aveam să văd care era problema lor.

Am mai luat un scotch şi m-am uitat după prietena mea. O femeie înaltă şi suplă, cu aspect plăcut şi îmbrăcată în rochie de seară veni la mine şi mă întrebă:

— Cauţi pe cineva?

— Pe dumneata te caut de-o viaţă.

Îmi zâmbi şi-mi întinse mâna.

— Dă-mi voie să mă prezint. Sunt Jane Blake.

I-am recunoscut dintr-o dată chipul. Mi-am dres glasul şi-am zis:

— O, îmi pare teribil de rău…

Ea zâmbi din nou.

— E-n regulă. Sunt total ignorată atunci când Ed e într-o încăpere. Sau în grădină. Sau oriunde.

— Nu-mi dau seama de ce.

— Dă-mi voie să fiu foarte îndrăzneaţă. Toată lumea vrea să ştie cine eşti.

În sfârşit, un moment James Bond.

— Cu alte cuvinte, de ce sunt îmbrăcat în nişte jeanşi murdari şi sunt neras?

— Da, aşa e.

— Ei bine, doamnă Blake, aş putea fi contele de Monte Cristo întors de la închisoare. Dar numele meu e Paul Brenner şi abia am venit dintr-un sat îndepărtat, Ban Hin, unde trebuia să găsesc un om pe nume Tran Van Vinh.

Am privit-o, dar nu dădu absolut niciun semn că informaţia ar însemna ceva pentru ea. Mă întrebă:

— De ce trebuia să-l găseşti pe omul ăsta?

— Are legătură cu războiul şi mă tem că nu am libertatea de-a discuta chestiunea asta.

— O, asta sună uluitor.

— Aşa a şi fost.

— Şi cine-i femeia care te însoţeşte?

— Susan Weber. Ghidul şi interpretul meu. Vorbeşte fluent vietnameza. Locuieşte la Saigon.

— O, asta *este* ceva misterios. Zâmbi. Şi romantic.

— Suntem doar prieteni.

— Ei bine, atunci cred că o cauţi pe prietena dumitale. E acolo, lângă piscină. Mă informă: Nimeni n-a bănuit măcar cine eşti. Ed credea că eşti un actor celebru. Ei se îmbracă fără gust. Cei mai mulţi au crezut că ai pierdut un pariu sau că ai venit îmbrăcat aşa ca să atragi atenţia.

— De fapt, ai dreptate. Mult noroc soţului dumneavoastră la alegeri.

Îmi zâmbi şi plecă să transmită vestea. Sper că nu lua măsuri pentru draperiile de la Casa Albă.

Am pornit spre piscină, unde o zărisem pe femeia pe care *într-adevăr o* căutasem toată viaţa. Vorbea cu fostul ei amant, Bill Stanley, care putea fi supărat pe mine fiindcă-i furasem prietena, deşi ar fi trebuit să-mi mulţumească.

Văzându-mă venind, încetară conversaţia şi rămaseră cu paharele în mâini în vreme ce mă apropiam. Ador situaţiile astea de rahat.

— Vă întrerup cumva?

Susan răspunse:

— Nu. Paul, ţi-l aminteşti pe Bill Stanley.

Am întins mâna şi el mi-a strâns-o. L-am întrebat:

— Cum merge treaba la bancă?

Tipul nu răspunse şi nu-mi zâmbi.

Dichisitul Bill era îmbrăcat într-un costum de lână bleumarin, fără îndoială lucrat de comandă la Saigon, cu pantalonii înălţaţi în aşa fel să se potrivească perfect cu organele lui genitale subdezvoltate.

Susan îmi spuse:

— Tocmai îi povesteam lui Bill despre certurile noastre cu colonelul Mang.

Bărbatul îmi vorbi pentru prima oară:

— Am făcut cercetări despre omul ăsta şi aveţi noroc că mai sunteţi în viaţă.

— Dacă ai fi făcut cercetări despre mine, ai fi ştiut că Mang are noroc că mai e în viaţă.

Bill nu părea impresionat de parada mea de virilitate. L-am informat:

— Mang crede că te cunoaşte şi pe dumneata. Mi-a spus că eşti şeful staţiei CIA de la Saigon. Îţi poţi imagina aşa ceva?

Bill nu avu nimic de zis nici acum, dar măcar ştia cum aflasem eu că era de la CIA fără s-o acuze pe Susan.

Am stat acolo o vreme, într-o tăcere penibilă. Mă întrebam dacă Susan se simţea stânjenită aflându-se între doi bărbaţi cu care se culcase recent. Părea calmă. Aşa că poate discutase despre asemenea situaţii la întâlnirile cu prietenele ei. Ea zise:

— Paul, Bill mi-a spus că eşti invitat aici la o întâlnire în seara asta. Mi-a cerut să vin şi eu. Cred că ar fi o idee bună.

I-am spus lui Bill:

— După cum i-am zis şi lui John Eagan, nu am libertatea să discut ceva cu voi, cu CIA, cu Informaţiile Militare, cu FBI sau cu oricine se mai află pe-aici. Asta e totuşi anchetarea unei crime de către DIP, aşa că nu puteţi schimba regulile sau jucătorii.

— Poţi şi o să discuţi asta dacă ţi se ordonă de către şeful dumitale sau de o autoritate superioară.

Nu-mi plăcea tonul vocii lui, dar, ca să fiu amabil, am zis:

— Dacă şi când se vor schimba ordinele mele, o să le execut. Totuşi, sunt civil şi-mi rezerv dreptul de-a alege timpul şi locul unde să raportez. Cu siguranţă nu aici.

Bill Stanley se uită la mine şi-mi spuse:

— Ar fi o idee bună să vii la întâlnirea asta de vreme ce-o să discutăm şi despre ieşirea dumitale din ţară. Nu trebuie să spui mai mult decât vrei să spui.

— Asta se subînţelege.

Eram la o recepţie diplomatică şi încercam să fiu diplomat, dar ăsta nu-i punctul meu forte, aşa că l-am întrebat pe Bill:

— La ce te-ai gândit?

— Poftim?

— La ce te-ai gândit când ai trimis-o pe prietena dumitale cu mine într-o misiune periculoasă?

— Câteodată, domnule Brenner, problemele de securitate naţională sunt mai presus de consideraţiile de ordin personal.

— Câteodată. Şi dacă asta e una din acele dăţi, n-ar trebui să te plângi de ce s-a întâmplat.

Nu-i plăcu asta şi răspunse:

— Ca să fiu sincer cu dumneata, n-a fost ideea mea.

Nu m-am obosit să-l întreb a cui idee a fost, totuşi i-am zis:

— Ai fi putut spune nu.

Fierbea. Dar nu ripostă.

Am continuat:

— Deşi n-ar fi fost o mişcare utilă pentru cariera dumitale.

Bill îşi închipuia poate că insinuasem că ar fi un om ambiţios care îşi vindea prietena bărbaţilor ca să avanseze în carieră. Rămase într-o tăcere politicoasă, aşa cum fac oamenii când vorbesc cu cineva aflat pe patul de moarte.

Susan aprecie că era momentul să schimbe subiectul şi spuse:

— Paul, i-am zis lui Bill că am descoperit identitatea locotenentului asasinat, dar că nu putem stabili încă identitatea criminalului.

— Şi a crezut?

Bill răspunse:

— Nu, Bill n-a crezut.

M-am adresat lui Susan:

— Bill nu crede.

— Ei bine, ăsta-i adevărul. Continuă: I-am zis lui Bill că l-am găsit pe Tran Van Vinh, dar că am hotărât să nu riscăm să luăm cu noi toate lucrurile alea, aşa că am ascuns totul.

Ne-am privit în ochi o fracţiune de secundă, pe urmă m-am uitat la Bill să-i văd reacţia, însă el era la fel de nepătruns ca şi colonelul Mang.

Zău că nu ştiam dacă Susan chiar spusese asta, pentru că ea spune multe. Cunoscuse tot timpul identitatea suspectului de crimă, şi Bill ştia asta, deci ea încerca să mă protejeze, ceea ce era frumos, dar n-avea să meargă. I-am zis lui Bill:

— De fapt, ar fi o idee bună dacă şi vicepreşedintele ar veni la întrunirea de la miezul nopţii.

— Pe vicepreşedinte nu-l interesează anchetarea unei crime.

— Asta l-ar putea interesa. Spune oamenilor lui că e spre binele său să vină acolo.

Bill îmi aminti:

— Ai semnat mai multe declaraţii cu privire la securitatea naţională şi secretele oficiale. Indiferent de statutul dumitale actual, ele sunt încă valabile.

— Am jurat şi să apăr Constituţia.

— Sunt sigur că ţi s-a spus la Washington că, dacă accepţi misiunea asta, viaţa dumitale ar putea fi în pericol.

De obicei, ăsta era genul de afirmaţie făcută înaintea unei misiuni, nu la sfârşit, aşa că, în acest context, putea fi de fapt o ameninţare. I-am zis lui Bill:

— Pot să discut numai cu dumneata?

Susan i-o luă înainte cu răspunsul:

— Nu.

— O chestiune personală. Nu afaceri.

— Nu vreau să fiu discutată în felul ăsta.

Bill prinse tema din zbor şi-mi spuse:

— Suntem cu toţii destul de maturi ca să discutăm chestiunea asta împreună.

I-am informat pe toţi:

— Eu nu sunt aşa de matur.

M-am îndepărtat şi i-am făcut semn lui Bill să vină lângă mine.

— Ca-ntre bărbaţi.

Susan părea supărată, dar rămase pe loc şi îşi aprinse o ţigară.

Bill şi cu mine ne-am îndepărtat ca să nu fim auziţi:

— Trebuie să discutăm despre Susan şi… a, o singură chestiune de afaceri. Dacă aflu sau măcar bănuiesc – ceea ce e cazul – că eu am fost partea

irecuperabilă în operaţiunea asta şi că dumneata ai ştiut, ai aprobat sau ai plănuit totul, te omor. Acum să vorbim despre Susan.

Bill rămase cu privirea aţintită spre mine şi nu zise nimic.

Pot fi siropos timp de cinci minute înainte de-a reveni la adevărata mea fire şi, simţind nevoia să procedez aşa, i-am zis:

— Strict personal, îmi pare sincer rău de tot ce s-a întâmplat. Recunosc că ştiam de legătura voastră şi nu obişnuiesc să vânez nevestele sau prietenele altora.

În cele mai multe cazuri.

— Şi cum sunt sigur că ţi s-a spus, am o relaţie serioasă cu cineva de-acasă. Aşa că nu am scuze pentru ce s-a întâmplat şi trebuie să ştii că Susan a rezistat avansurilor mele. Misiunea s-a încheiat, iar eu mă duc acasă. Îmi cer din nou scuze pentru problemele pe care vi le-am creat şi sper că amândoi veţi putea trece peste asta.

I-am studiat faţa în timp ce rumega aiurelile astea cavalereşti, ca între bărbaţi. De fapt, câte ceva credeam şi eu, şi eram sincer derutat în legătură cu Susan. Cu toate astea, eram aproape sigur că pe Susan nu o mai interesa Bill, şi poate că nici pe Bill nu îl mai interesa persoana ei. Dar voiam să limpezesc atmosfera, cum se spune, şi să-i dau acestui bărbat şansa de a-şi spune rolul.

Dar Bill n-avea nimic de zis, aşa că am continuat să mă învinuiesc pentru vaga implicare pe care-o recunoşteam. I-am spus:

— De fapt, Susan a menţinut relaţia între limite platonice şi de afaceri până când am fost obligaţi de împrejurări să împărţim o cameră la Dien Bien Phu.

Lui Bill i-ar fi plăcut să creadă asta, iar eu simţeam că-mi făcusem datoria cavalerească faţă de doamnă şi eram gata să revin la subiectul uciderii lui de către mine şi invers.

Bill îmi zise:

— Sunt cazat la Metropole.

— Bună alegere.

— Când am ajuns acolo ieri, la recepţie mă aştepta un plic sigilat, cu expeditor necunoscut.

— Zău? N-ar trebui să deschizi corespondenţa care n-are adresa expeditorului.

— Da, ştiu asta. Dar am făcut-o. Înăuntru erau douăzeci de fotografii cu dumneata şi Susan pe o plajă, cu explicaţia „Nha Trang. Insula Piramidei". Adăugă: Tot ce purtaţi amândoi erau zâmbetele voastre.

Hopa.

— Îmi amintesc că am fost pe plajă şi că purtam costume de baie. Fotografiile alea trebuie să fi fost prelucrate pe calculator.

— Nu cred. Ce dracu' v-a apucat să ţopăiţi în public goi când ştiaţi că eraţi urmăriţi? Nu v-a învăţat nimic pe la şcolile pe care le-aţi frecventat?

Omul avea oarecum dreptate, aşa că am zis:

— Recunosc că a fost o lipsă de judecată.

— Şi pe urmă vii şi-mi spui că aţi avut o relaţie platonică până acum câteva zile.

— Păi, doar am înotat în pielea goală. A fost ideea mea.

— Sunt sigur. Ai auzit vreodată de teleobiective?

— Zău că n-am nevoie de o prelegere.

— Fotografiile ar putea fi folosite pentru un şantaj.

— De fapt, cred că poliţia a trimis pozele astea tuturor, inclusiv dumitale, ca s-o pună într-o situaţie jenantă pe Susan. Asta exclude şantajul.

— Doamne… Mă întrebă: Ai văzut fotografiile alea?

— De fapt, le-am văzut. Colonelul Mang a fost destul de amabil ca să ni le arate pe furiş în avanpremieră.

Bill dădu din cap, părând îngândurat. Îmi spuse:

— Poate că dumitale nu-ţi pasă, dar Susan provine dintr-o familie bună, cu un anume statut

social, şi…

— Bill, încetează cu tâmpeniile din şcolile de elită până nu-mi pierd răbdarea. Amândurora ne pasă de Susan. Am încheiat discuţia.

— Foarte bine… Se uită la mine. Susan mi-a spus că te iubeşte. Cu siguranţă ţi-a spus-o şi dumitale.

— Da, mi-a spus, dar era o situaţie nefirească. Ar trebui să se mai gândească la asta.

— Dumneata ce simţi pentru ea?

— Sunt derutat.

— Adică?

— Adică îi descopăr mereu noi aspecte ale personalităţii.

Cred că se numeşte sindrom maniaco-depresiv, dar Bill ştia deja asta. Ca să fim sinceri, nici eu nu sunt totdeauna întreg la minte, şi într-un astfel de moment mi-a plăcut Susan cu adevărat. Dar ca să fiu mai loial fată de Susan, i-am zis lui Bill:

— E o femeie remarcabilă şi m-aş putea îndrăgosti lesne de ea.

Bărbatul medită la cele auzite. Cele cinci minute din „Zilele vieţii noastre” se apropiau de sfârşit, aşa că i-am spus:

— Cred că-i mai degrabă decizia lui Susan şi nu a noastră.

Bill nu mă cunoştea deloc şi probabil că luase ca atare tot ce-i spusesem, în pofida raportului informativ pe care-l avea despre mine.

— Din ce mi-a spus Susan, am avut impresia că dumneata… că dumneata ai aceleaşi sentimente faţă de ea.

Înainte de a-i răspunde, Susan se apropie de noi şi spuse:

— Cred că-i de-ajuns.

Moment publicitar. Am zis:

— Trebuie să insist ca despre acest caz să nu se mai discute nimic din ce nu ştiu.

Bill răspunse:

— Asta-i absurd şi scandalos.

— Totuşi insist.

— Pentru informarea dumitale, nu ai ce comenta despre cine vorbeşte cu cine. Susan nu lucrează pentru dumneata, şi nici eu.

— Pentru cine lucrează Susan?

— Nu pentru *dumneata.*

Susan spuse:

— Vă rog, amândoi…

Am întrerupt-o:

— Bill, e momentul să iei o porţie de realitate. Soarta, norocul şi munca grea au pus boaşele lui Edward Blake în mâna mea. N-am cerut eu asta, nici n-am vrut-o. Am întins mâna cu palma în sus şi-am îndoit degetele. Înţeleg foarte bine că asta-i o informaţie periculoasă şi de-aceea trebuie să am grijă cine, ce, unde, când şi cum o răspândeşte. Toată lumea îmi va mulţumi mai târziu pentru osteneala şi prevederea mea. Inclusiv dumneata, Bill. Aşadar, avem de ales: fie să pierdem vremea împreună până la miezul nopţii, asta nefiind prima mea opţiune, fie să ne despărţim fără să trişăm, fie ca Susan şi cu mine să ne ţinem companie. Cineva să ia o decizie.

Susan îi zise lui Bill:

— Paul şi cu mine ne ducem să bem ceva. Ne vedem mai târziu.

L-am lăsat pe Bill Stanley scoţând fum, şi nici măcar n-avea o ţigară.

În vreme ce ne îndreptam spre bar, Susan întrebă:

— Prin urmare, cine m-a câştigat?

— Vom da cu banul mai târziu. Apoi am adăugat: În ceea ce priveşte întrunirea asta, *nu* vreau să mă susţii. Rămâi neutră sau prefă-te că votezi cu Edward Blake la viitoarele alegeri.

— Dacă asta vrei tu…

Am luat ceva de băut, iar Susan zise:

— Cred că perioada mea de angajat cu contract s-a încheiat.

— Asta eşti tu?

— Ţi-am spus, sunt angajat civil. N-am o implicare directă cu statul. Se gândi o clipă şi adăugă: Or să mă concedieze şi de la firmă.

— Uite, iubito, există poate zece oameni pe lumea asta care ştiu despre ce e vorba, iar noi suntem doi dintre ei. Ceilalţi opt cred că avem dovezi pe care ei le vor. Dacă le-am avea, am putea face un târg. Totodată, dacă le-am spune că nu există dovezi, s-ar putea să ne creadă. Dar tu i-ai spus lui Bill că am găsit dovezi şi că le-am ascuns. Acum suntem în cea mai proastă situaţie posibilă cu privire la sănătatea noastră. În esenţă, nu avem decât prea multe informaţii şi nimic de negociat.

— Păi… ăsta-i un fel de-a privi lucrurile.

— Spune-mi altfel ca să ştiu dacă merită să mă obosesc să-mi plătesc următoarea rată la maşină.

— Păi… spune-le adevărul. Colonelul Mang are dovezile şi martorul, şi a pus faptele cap la cap. Or să-şi iasă din minţi, dar aşa scăpăm de presiuni. Vor fi nevoiţi să negocieze cu Mang. Cel mai optimist scenariu: Mang dezvăluie adevărul, Blake e distrus, CIA îl ucide pe Mang şi noi trăim fericiţi până la adânci bătrâneţi.

— Nu cred că în viaţă se întâmplă aşa. Uite, există două motive pentru care se folosesc civili – unul e posibilitatea unei dezminţiri plauzibile dacă lucrurile sfârşesc prost, iar celălalt e faptul că rareori îi lichidează pe unul de-ai lor. Dar dacă cred că trebuie s-o facă, ne vor lichida cât ai clipi.

— Nu sunt atât de nemiloşi.

— CIA şi Serviciul de Informaţii Militare au asasinat aici peste 25 000 de oameni în timpul războiului.

— Nu, nu-i adevărat.

— Vrei să dansezi?

— Sigur.

Ne-am pus paharele pe o masă şi ne-am dus pe micul ring de dans din faţa orchestrei. Acum cânta altă melodie cu nume de stat american, „Georgia

on My Mind" a lui Ray Charles, şi mi l-am imaginat pe Edward Blake numărând voturi în minte.

Multă lume ne privea dansând, iar fotograful oficial ne făcu o poză pe care o şi vedeam în *Washington Post* sub titlul: *Paul Brenner şi Susan Weber cu câteva ore înainte de dispariţie.*

L-am observat pe Edward Blake privindu-ne, dar nu părea tulburat. Începeam să cred că n-avea idee de problema lui.

Orchestra trecu la „Moon Over Miami", care întruni o sumedenie de voturi. L-am văzut pe Bill vorbind cu John Eagan şi amândoi se tot uitau la Susan şi la mine, de parcă încercau să stabilească dimensiunile sicrielor de care aveam nevoie.

Susan spuse:

— Îmi doresc să fim din nou la Saigon, dansând pe acoperişul hotelului Rex, iar eu să-ţi spun tot ce ştiu.

— Ar fi un dans lung.

— Ştii la ce mă refer.

Nu i-am răspuns.

— I-ai spus lui Bill că mă iubeşti?

— Nu împărtăşesc sentimentele mele altor bărbaţi.

— Bine, atunci împărtăşeşte-mi-le mie.

Din nu ştiu ce pricină, mi-am amintit o veche expresie din armată: diversiunea inamică pe care o ignori e atacul principal.

Dar asta era iarăşi o atitudine cinică şi paranoică. I-am zis lui Susan:

— Te iubesc. Şi ştii ceva? Chiar dacă mă mai înşeli şi chiar dacă mă trădezi, tot o să te iubesc.

Ea mă strânse mai tare în timp ce dansam şi mi-am dat seama că plângea. Din fericire, erau lacrimi de bucurie şi nu de remuşcări premature.

49

Cu vreo zece minute înainte de miezul nopţii, invitaţii începură să plece, orchestra îşi strânse instrumentele, iar barmanii astupară sticlele.

Susan şi cu mine am intrat în reşedinţa ambasadorului şi am mers prin casa tăcută spre camera de zi.

În jurul salonului stăteau câţiva tipi de la Serviciul Secret. L-am văzut pe tânărul meu prieten, Scott Romney, lângă scară, şi el se încordă când mă zări. I-am zis:

— În bucătărie găseşti lapte şi fursecuri.

Am intrat în camera de zi, şi Bill Stanley şi John Eagan erau deja acolo. Mai era un bărbat în uniformă militară de gală, un colonel pe al cărui ecuson scria *Goodman.* Era tipul de la Serviciul de Informaţii Militare, Marc Goodman, pe care, în mod normal, nu l-ar fi interesat anchetarea unei crime. Cred că îl interesa golful Cam Ranh.

Era un bărbat înalt şi slab, cu câţiva ani mai mare ca mine. Mi-am amintit că-l văzusem pe pajişte. O recunoscu pe Susan de la întâlnirea lor din Saigon şi îşi strânseră mâinile, iar ea mă prezentă.

Uşa de la biroul ambasadorului era închisă şi John Eagan spuse:

— Ambasadorul e cu cineva, dar va termina curând.

Colonelul Goodman îmi zise:

— Am înţeles că dumneata şi domnişoara Weber aţi avut ceva necazuri.

— Nimic ce nu am putut controla, domnule.

Goodman avea semnul de armă al infanteriei şi destule panglici ca să facă o pătură din ele. Am mai văzut şi Insigna Infanteristului Combatant, pe care-o aveam şi eu, Steaua de Argint, Steaua de Bronz şi două Inimi Purpurii. Instinctul îmi spunea că tipul ăsta era în regulă, dar instinctele îmi spuseseră acelaşi lucru şi despre Edward Blake.

Nici Bill, nici John Eagan nu simţeau nevoia să sporovăiască, dar Goodman îmi spuse:

— Aşadar, ai fost la Divizia Întâi Aeropurtată în ’68.

— Da, domnule.

Îi spuneam „domnule” pentru că eram un fost militar într-o misiune militară şi el avea un grad mai mare decât al meu. După vreo două zile, dacă l-aş fi văzut din nou, i-aş fi spus Marc. Mă întrebă:

— Unde-ai luptat?

I-am spus, iar el a dat din cap. Am discutat câteva detalii despre carierele noastre militare şi a continuat să mă întrebe:

— Îţi lipseşte DIP?

— Nu în ultima vreme.

— Vrei să faci carieră în serviciile de ordine publică?

— M-am gândit la asta.

— Sunt sigur că după o astfel de misiune vei găsi fără probleme o slujbă în serviciile federale de ordine publică.

Asta suna ca o glumă, dar omul nu zâmbea. Aşa că era poate un îndemn de-a fi cooperant. N-am răspuns.

Îi spuse lui Susan:

— Ai fost răsplătită cum se cuvine pentru că te-ai oferit să fii translator şi ghid?

— Mi-a părut bine că am fost de folos.

— Sunt sigur că n-a fost uşor pentru dumneata să-ţi părăseşti lucrul.

Conversaţia asta avea ceva ireal, aşa cum sunt toate întrunirile oficiale, mai ales dacă subiectul e sensibil; arta insinuării, vorbe în doi peri, fraze evazive şi tainice cuvinte de cod. Puteai crede că ai fost invitat la o cafea când ei se gândeau de fapt că ar trebui să-l asasinezi pe preşedintele Columbiei. Trebuia să fii atent.

Bill mi-a făcut impresia unui om tăcut, iar ăsta era poate singurul lucru care-mi plăcea la el. Cu toate astea, îi zise lui Susan:

— I-am spus domnului colonel Goodman, dar şi ambasadorului, că s-ar putea să pleci din ţară fără

să vrei.

— Aş dori să rămân. Dar, după cum ştiţi, viza mea de rezident a fost luată de poliţie, iar statutul meu aici e nesigur.

Am lămurit eu lucrurile, spunând:

— Am fost arestaţi şi s-ar putea să fim din nou arestaţi.

John Eagan zise:

— Am vorbit cu ambasadorul ca să rămâneţi aici peste noapte.

— Bine. Fie aici, fie pe strada Yet Kieu.

Toţi cunoşteam adresa şi n-a fost nevoie de explicaţii suplimentare. L-am întrebat pe Bill:

— Unde-i şeful tău?

Mă refeream la şeful biroului CIA cu reşedinţa la Hanoi – spionul-şef din Vietnam.

— E plecat din oraş.

De ce ar fi plecat din oraş în momentul culminant al unei misiuni foarte importante era un mister. Poate că nu făcea parte din echipa lui Blake, era deosebit de onest şi nu se putea avea încredere în el. Dar eu mă gândeam la altceva şi m-am uitat la John Eagan. L-am întrebat:

— De cât timp eşti în FBI?

— Nu demult.

— Cam de două săptămâni?

Nu-mi răspunse direct, dar îmi zise:

— Paul, ştiu că ai nişte dispute cu lumea serviciilor de informaţii şi că unui poliţist totul i se pare probabil o stupidă poveste de capă şi spadă. Dar există multe motive serioase pentru care nimic nu e ce pare a fi. E valabil pentru toată lumea, inclusiv pentru dumneata.

— Pentru mine nu e valabil, John.

— Zău că e, Paul.

În sufragerie era un bar cu cafea pregătită, iar eu mi-am umplut o ceaşcă. Susan se duse să fumeze la baie.

Bill profită de ocazie şi-mi ceru să ieşim puţin în hol:

— Te putem scoate de-aici într-o zi sau două. Susan va mai sta câteva zile.

— Cine spune asta?

— Ea are nevoie de ceva timp ca să-şi rezolve problemele personale şi de afaceri în Saigon. De-aici, desigur. Pe urmă o să-i aranjăm o ieşire în siguranţă din ţară.

— Cu alte cuvinte, e ostatică.

— Nu te înţeleg.

— Plecăm împreună.

— Nu e posibil.

— Fă să fie posibil.

El îmi spuse ceva ce ştiam deja:

— Vă aflaţi pe o pojghiţă subţire de gheaţă. Nu călcaţi apăsat.

— Cât de îngrijorat eşti în clipa asta?

El se întoarse şi se înapoie în camera de zi.

Am terminat cafeaua în hol şi m-am întors tocmai când Susan ieşea din baie. Găsise un tub de ruj pe undeva şi se fardase.

Una din uşile duble de la biroul particular al ambasadorului se deschise şi Patrick Quinn ieşi, se uită în jur şi spuse:

— Bill, Marc, John, Paul, Susan!

Folosea prenumele oamenilor de parcă ar fi absolvit cu brio cursul lui Dale Carnegie.

— Ştiu că trebuie să vă ocupaţi de nişte probleme, aşa că vă rog să vă faceţi comozi în biroul meu.

Toţi murmurară mulţumiri. Eu i-am zis:

— Trebuia să vă amintesc să mă prezentaţi prietenului dumneavoastră, vicepreşedintele.

Se uită la ceas şi-mi spuse:

— Să văd dacă e disponibil. I se adresă colonelului Goodman: Marc, dacă ai nevoie de ceva, sună la corpul de gardă sau la bucătărie. Apoi către toţi: Vă mulţumesc că aţi venit în seara asta.

Plecă.

Oricine ar fi fost cu el în birou, fie se afla încă acolo, fie ieşise pe fereastră.

Ne-am îndreptat cu toţii spre uşa deschisă, Susan prima, urmată de Bill, Marc şi John.

Am intrat ultimul în biroul slab luminat şi primul lucru pe care l-am observat a fost un bărbat aşezat într-un fotoliu de piele, în colţ. Era de-o frapantă asemănare cu Karl Hellmann.

Omul se ridică şi se îndreptă spre mine. Îmi întinse mâna şi-mi zise:

— Salut, Paul.

Până şi vocea îi *suna* ca a lui Karl, până şi accentul. I-am strâns mâna şi-am zis:

— Salut, Karl.

Eram atât de mişcaţi că ne revedeam, încât de-abia puteam vorbi. Într-un târziu mi-am recăpătat glasul şi i-am spus încet:

— Eşti un ticălos mincinos, făţarnic şi necinstit.

— Mă bucur că eşti bine sănătos. Mi-am făcut griji pentru tine. Te rog să mă prezinţi domnişoarei Weber.

— Prezintă-te singur.

Se întoarse către Susan şi zise:

— Sunt K. Karl Hellmann. Am comunicat prin fax şi e-mail.

— Încântată să te cunosc. Paul vorbeşte foarte frumos despre dumneata.

— Ne stimăm reciproc foarte mult. Karl li se adresă celorlalţi: Vă mulţumesc pentru invitaţie.

Apoi le strânse mâna lui Bill, Marc şi John, iar din frânturi de conversaţie am reuşit să stabilesc că nu se întâlniseră niciodată, ori se prefăceau că nu se întâlniseră şi nu comunicaseră, şi că erau bucuroşi că se cunoscuseră acum. Karl zise:

— Avionul meu a sosit doar acum o oră şi n-am mai ajuns la hotel. Aşa că vă rog să fiţi îngăduitori cu mine dacă o să par puţin uituc.

Toată lumea înţelese aiureala asta. I-am spus lui Karl:

— Pot să vorbesc ceva cu tine?

— Sigur.

Am ieşit în camera de zi şi am închis uşa.

— Aproape că m-ai ucis.

— Cum aşa? Eu am fost la Falls Church. Arăţi cam obosit.

— Am petrecut două săptămâni blestemate în locul ăsta infect, iar ultimele câteva zile pe o motocicletă, fugind de poliţişti.

— Apropo, cum a fost la Nha Trang? Ţi-am spus că am avut o permisie de trei zile acolo?

— De ce eşti aici?

— Mi-au cerut să vin.

— De ce?

— Ca să poţi da raportul aici, nu la Bangkok.

— De ce?

— Sunt foarte neliniştiţi de povestea asta.

Am subliniat:

— O puteau asculta pe Susan aici. Ea lucrează probabil la CIA.

— Păi… se pare că voi aţi legat o prietenie, iar ei simţeau nevoia să facă treaba asta aici şi acum.

— Vrei să spui că vor să ştie de partea cui sunt?

— Dacă vrei.

— Să presupun că ştii despre ce e vorba?

Văzu cafetiera şi îşi turnă o ceaşcă. Mă întrebă:

— Crezi că pot fuma aici?

Fără să aştepte răspunsul, aprinse o ţigară.

— Karl, ştii despre ce e vorba?

El scoase un şuvoi de fum şi răspunse:

— De fapt, eu am fost prima persoană care a ştiut. Când scrisoarea lui Tran Van Vinh a aterizat pe biroul meu, m-am gândit cui să-i încredinţez cazul. Dar cu cât o citeam mai des, cu atât eram mai intrigat. Aşa că mi-am încredinţat cazul mie. Am reuşit să stabilesc identitatea victimei după cercetarea dosarelor armatei, a rapoartelor de luptă şi a istoriilor militare oficiale. După cum mi-ai sugerat tu la Washington, era o operaţiune destul de simplă de limitare a listei celor care şi-au făcut serviciul militar la Quang Tri în februarie 1968.

Locotenentul Hines, consilier la CAMV, a fost ucis în luptă pe data sau în jurul datei de 7 februarie 1968, la Citadelă. Iar numele lui e pe Zid. Pe urmă am dat peste numele căpitanului Edward Blake şi-am înţeles, desigur, că găsisem probabil ceva de o imensă importanţă. Căpitanul Blake era comandantul lui William Hines şi, foarte probabil, singurul căpitan american din Divizia Întâi care fusese în strânsă legătură cu el. Bineînţeles, nu puteam fi sigur de asta şi, de fapt, nici acum nu suntem siguri.

— Eu sunt sigur.

— Nu fi aşa sigur. Îmi aminti: Nu învinuieşti de crimă un om pe baza unor dovezi şubrede, circumstanţiale.

— Nu. Îl şantajezi şi-l laşi să devină preşedinte al Statelor Unite.

Se uită după o scrumieră schimbă subiectul şi zise:

— E foarte frumoasă.

— N-ai văzut-o mahmură la ora şapte dimineaţa.

— Tot frumoasă ar fi. Domnul Stanley e supărat pe tine?

— De fapt, ar putea să se simtă uşurat.

— Aha. Karl zâmbi şi scutură scrumul într-un ghiveci. Mi s-a părut genul de femeie greu de controlat de un bărbat. Chiar și de tine.

— Asta-i un compliment?

— Asta era intenţia. Prin urmare, de-abia am sosit şi nu ştiu aproape nimic, în afară de ce mi-a spus ambasadorul.

— Ce ţi-a spus?

— Doar ce ştia şi ce i-a spus Bill Stanley – că ai investigat o crimă din timpul războiului şi că investigaţia ta a fost rodnică. Adevărat?

— Depinde de definiţia cuvântului „rodnic”.

— L-ai găsit pe Tran Van Vinh?

— Da. La Ban Hin.

— Şi avea nişte suveniruri de război.

— Avea.

— Şi le ai la tine?

— Ce mai face Cynthia?

Schimbarea subiectului nu-l deranjă pe Karl.

— E bine şi-ţi transmite dragostea ei. A fost dezamăgită că ai renunţat la planurile pentru Hawaii. Dar înţeleg de ce-ai făcut asta.

— Nu face presupuneri bazate pe dovezi şubrede.

— Niciodată nu fac. Îşi bău cafeaua şi scutură scrumul în ceaşcă. Continuă: Domnul Stanley i-a spus ambasadorului că ai încălcat diverse reguli de trafic şi că poliţia te-a interogat.

— Corect.

— A fost o infracţiune serioasă?

— Am ucis doi poliţişti şi doi soldaţi.

Karl nu părea şocat ori supărat.

— Presupun că poliţia nu e sigură de asta.

— Zău că nu contează aici.

— Aşa e. Ambasadorul pare supărat că te-a avut oaspete, dar pare dornic de compania domnişoarei Weber.

— Nu-mi dau seama de ce.

— Trebuie să te scoatem din ţara asta înainte ca autorităţile să descopere că stai aici şi să ceară să fii predat poliţiei.

— Care autorităţi?

— De la Hanoi, evident. Ai manii paranoide?

— Nu, sunt foarte sigur că nişte persoane de la Washington vor să mă ucidă.

— Dacă te vrea cineva mort, probabil că se află aici. Începând cu domnul Stanley, dar nu pentru motivele pe care le crezi.

— Karl, complicatul tău simţ al umorului nu e apreciat în momentul ăsta. În plus, sunt supărat pe tine.

— O să-mi mulţumeşti pentru misiunea asta într-o bună zi. Văd că ai pierdut din greutate. N-ai mâncat bine?

— Uite, domnule colonel, vreau să plec de-aici până mâine seară cel mai târziu. Am început să tremur ca alcoolicii şi să mă bâţâi ca handicapaţii. *Biet?*

— O, îmi amintesc prea bine senzaţia asta. Crezi că ar trebui să mă duc la Cu Chi şi Xuan Loc?

— De ce nu? Tot eşti aici. De asemenea, vreau să vină şi Susan cu mine.

— Asta nu-i problema mea.

— Este acum.

— Să văd ce pot face. Mă întrebă: Acest colonel Mang e cauza problemelor tale?

— Păi, există multe cauze ale problemelor mele, dar el e cea mai evidentă şi cea mai onestă în privinţa asta.

Karl ignoră aluzia şi mă întrebă:

— Unde-i omul ăsta acum?

— La vreo zece minute de mers cu maşina. Susan şi cu mine am petrecut o oră cumplită cu el în seara asta, la Cartierul general al Gestapoului.

— Dar dacă te-a eliberat, Paul, n-ar trebui să fii prea îngrijorat.

— E o poveste foarte lungă şi n-ar trebui să-i lăsăm pe cei de dincolo singuri prea mult timp.

— De ce nu?

— Karl. Uită-te la mine. Uită-te bine. Cât de tâmpit par?

El se prinse în joc şi-mi studie faţa:

— Pari destul de inteligent. Poate prea inteligent.

— De ce m-ai trimis în misiunea asta?

— Pentru că eşti cel mai bun om pe care-l am.

— Asta-i adevărat. Dar nu cel mai bun om pentru treaba asta.

— Poate că nu. Dar au încercat să-mi ia cazul şi eu trebuia să-i impresionez cu cel mai bun agent al meu.

— Cine sunt *ei?*

— Nu contează.

— Tu cu ce te alegi?

Anticipase întrebarea şi răspunse:

— Doar cu satisfacţia de-a fi făcut bine o treabă dificilă.

— Voi fi invitat la petrecere când te vor avansa?

— Desigur.

M-am uitat îndelung la el şi am întrebat:

— Domnule colonel, înţelegi că viitorul preşedinte al Statelor Unite ar putea fi un hoţ şi un criminal?

— Un presupus hoţ şi criminal.

— În timp ce tu şi cu mine stăteam în bătaia gloanţelor, tipul ăsta şedea în biroul lui de la CAMV, în Citadela de la Quang Tri, punea la cale afaceri pe piaţa neagră şi se droga. Pe urmă, când gluma s-a îngroşat şi soldaţii şi puşcaşii americani au început să moară în jurul lui, el a găsit timp să comită crime şi jafuri. Ai citit originalul acelei scrisori. Nu te deranjează?

— Presupun că domnişoara Weber a tradus povestea spusă de Tran Van Vinh.

— Răspunde la întrebare.

El răspunse:

— Ce e trecut rămâne trecut. Nu putem schimba ce ni s-a întâmplat acolo… aici. Noi ne-am făcut datoria, alţii nu. N-ar trebui să ne lăsăm conduşi de furie, cum se pare că faci tu…

— Sunt al naibii de furios, ai dreptate.

M-am gândit la sfatul pe care i-l dădusem colonelului Mang – să renunţe la mânie, însă deseori nu-mi urmez propriile sfaturi. I-am zis lui Karl:

— M-ai întrebat la Zid dacă eram furios pe oamenii care n-au luptat şi ţi-am răspuns că nu eram. Ţi-am spus că eram furios pe cei care au fost sub arme în mod ruşinos. Îţi aminteşti asta?

— Da. Ăla a fost primul indiciu că s-ar putea să fac o greşeală trimiţându-te în misiunea asta.

— Trebuia să fi ştiut asta cu zece ani în urmă.

El dădu din cap.

— Poate că am ştiut. Eu însumi am nişte ezitări în privinţa asta.

— Nu trebuia să ai nicio ezitare, Karl.

Nu-mi răspunse direct, dar zise:

— Furia ta n-ar trebui să-ţi afecteze judecata. Nu ştiu, şi nici n-o să dovedim vreodată că Edward Blake e vinovat de ceva.

— Asta trebuie să decidă juriul.

— Nu, nu trebuie. Priveşte problema asta ca pe o oportunitate. O oportunitate pentru mine şi pentru tine de-a profita, fie şi mai târziu, de pe urma războiului.

— Nu-mi vine să cred că aud asta de la tine. Colonelul Lege şi Ordine Hellmann care şi-ar pune sub acuzare propria mamă dacă ar prinde-o furând din cantină.

— Mama mea n-o să devină viitorul preşedinte al Statelor Unite şi nu e înconjurată de oameni puternici şi nemiloşi.

L-am privit cu atenţie.

El spuse:

— Nu poţi judeca viaţa unui om după un moment din istorie. Dacă tu şi cu mine am fi judecaţi în felul ăsta, am avea pregătite o mulţime de răspunsuri. Cert e, Paul, că Edward Blake a dus după război ceea ce pare a fi o viaţă exemplară şi reprezintă ceea ce ţara are nevoie şi vrea în *acest* moment al istoriei. Ce importanţă ar avea pentru tine dacă el ar deveni preşedinte?

M-am întors spre uşa biroului, dar Karl mă prinse de braţ.

— Nu-mi face viaţa mai grea decât e deja. Am scăpat amândoi de multe gloanţe, Paul, şi suntem pe cale să dobândim nişte avansări bine meritate şi pensii îndestulătoare. Funeraliile noastre militare, cu tot onorul, vor veni curând. N-are rost să grăbim data aia.

M-am smucit din braţele lui şi-am intrat în birou.

Susan şedea într-un fotoliu comod, John Eagan şi Bill erau pe o canapea de piele, iar Marc Goodman mutase fotoliul de la birou în faţa grupului. M-am aşezat cu fundul pe biroul ambasadorului. Karl intră şi se aşează în marele fotoliu de piele pe care-l ocupase mai devreme.

Camera era luminată pe jumătate de două veioze cu abajururi verzi, iar dincolo de fereastră auzeam Zgomotul scaunelor rabatabile ce se strângeau de pe pajişte.

Colonelul Goodman îmi spuse:

— S-a hotărât ca eu să conduc discuţia.

N-am spus nimic. Goodman îmi zise:

— În vreme ce erai afară, Susan ne-a informat despre călătoriile voastre de la Saigon la Nha Trang, la Hue şi pe urmă la Dien Bien Phu, despre problemele pe care le-aţi avut cu poliţia şi cu militarii şi despre certurile cu acest colonel Mang. Am ajuns la Ban Hin. Se uită la mine şi la Susan, apoi spuse: Vă felicit pentru treaba remarcabilă pe care aţi făcut-o.

Eu n-am reacţionat.

Apoi mi se adresă mie:

— Paul, dacă ai terminat discuţia cu colonelul Hellmann, poate că ai vrea să ne spui ce s-a întâmplat la Ban Hin.

Colonelul Hellmann spuse:

— Paul e liber să vorbească. Dar ar trebui să vă spun acum că domnul Brenner îşi pune întrebări serioase în legătură cu scopul acestei misiuni şi-al acestei întruniri.

Toată lumea se uită la mine şi eu am privit-o în ochi pe Susan. Era ceea ce se cheamă un moment hotărâtor. Viaţa mea personală a fost totdeauna un dezastru, iar viaţa mea profesională a fost marcată de triumfuri strălucite pe care-am reuşit totdeauna să le eclipsez ulterior printr-o încăpăţânare stupidă ori o dispută cu autorităţile. Nu vedeam de ce acest caz ar fi fost diferit de altele, aşa că am zis:

— După cum probabil v-a spus Bill, mă aflu pe o pojghiţă subţire de gheaţă şi nu mă pot ţine decât de boaşele vicepreşedintelui.

Cei prezenţi îşi dreseră glasurile şi se foiră în fotolii.

Susan îşi acoperise faţa cu palma şi nu-mi dădeau seama dacă era supărată ori zâmbea. Am zis:

— Vreau să fie clar că Susan Weber şi-a făcut treaba în legătură cu misiunea, cu Tran Van Vinh şi cu mine. Am fost în totală necunoştinţă în ceea ce priveşte obiectul investigaţiei mele până la sfârşit, când am descoperit printre suvenirurile de război ale domnului Vinh o listă de serviciu a CAMV pe care erau trecuţi locotenentul William Hines şi căpitanul Edward Blake. În momentul acela, i-am spus lui Susan că înţeleg despre ce este vorba şi că înţeleg şi necesitatea de-a păstra această informaţie secretă şi cu acces limitat. Ea a făcut evaluarea, bazată pe observaţiile mele, că voi fi un om de echipă, deşi nu asta…

Susan mă întrerupse:

— Paul, memoria ta nu e bună. Ţi-ai pierdut minţile când ai descoperit că Edward Blake era suspect de crimă. Voiai să-l demaşti, iar eu ţi-am zis că ai fi nebun să faci aşa ceva. Ne-am certat şi tu ai învins. Sunt de acord cu tine. Trebuie să sprijinim legea. E simplu ca bună ziua.

În cameră urmă o lungă tăcere şi vedeam că nimeni nu era fericit, cu atât mai puţin Bill, care cu siguranţă garantase pentru Susan. Şi Karl avea gânduri tulburi despre cel mai bun agent al lui, şi atât el, cât şi colonelul Goodman îşi luau rămas-bun de la steaua de general. Doar John Eagan părea calm, şi acum eram sigur că nu el era agentul FBI trimis să-i antreneze pe vietnamezii de la brigada antidrog.

M-am uitat la Susan, care tocmai se pusese într-o situaţie foarte proastă. Îmi făcu cu ochiul. Am spus:

— Eu sunt poliţist, aşa că o să mă prefac că asta e o întrunire a conducerii DIP şi că vreţi cu toţii să prezint dovezile mele într-un caz de omucidere în care nu există consideraţii de ordin personal ori politic şi nici nerozii despre securitatea naţională ori altceva, ci numai legea.

John Eagan zise:

— Îţi poţi prezenta cazul cum doreşti, Paul. Asta nu schimbă realitatea.

— De fapt, va schimba realitatea *voastră.* Şi voi vă puteţi descurca cu ea. Nu-i problema mea.

Nimeni nu aduse realităţi noi, aşa că am continuat:

— Am fost contactat acum două săptămâni de către colonelul Hellmann, care mi-a cerut să conduc o anchetă cu privire la o posibilă crimă de război. În timpul acestei discuţii am ajuns la concluzia că era vorba despre ceva mai mult decât o crimă petrecută în urmă cu treizeci de ani. Oricum, am acceptat cazul, iar ăsta s-ar putea să fi fost prima mea greşeală.

Am continuat mica poveste, folosind limbajul anchetatorului de cauze penale. Am sărit peste călătoria noastră de la Saigon în nordul ţării, dar l-am menţionat pe Mang, incidentul de pe Autostrada Unu şi pe cel de pe Drumul 214. Am lăsat la o parte sexul, pentru că eu sunt un domn, oricum era nesemnificativ, iar Bill se afla în cameră. Totuşi, Marc Goodman şi John Eagan înţeleseseră probabil că Susan şi cu mine eram mai mult decât parteneri de misiune şi luam în calcul aspectul ăsta.

Am trecut mai departe şi am descris amănunţit ultimul nostru interogatoriu luat de colonelul Mang, lăsând impresia că acesta continua să creadă că toată povestea avea legătură cu FULRO.

M-am întors la Dien Bien Phu, la Ban Hin şi la casa lui Tran. Am dat suficiente detalii pentru ca ei să înţeleagă că, dacă m-aş afla în faţa unei comisii a Congresului sau a unor oameni de la

Departamentul Justiţiei, declaraţia mea ar fi sunat credibil.

Am conchis:

— Tran Van Vinh, după părerea mea, e un martor credibil pe care te poţi bizui. Traducerea scrisorii, care mi-a fost dată de colonelul Hellmann, deşi redactată pentru uzul meu şi nu un original, e un document important. Atât de important, încât l-am trimis prin fax, de la aeroportul Dulles, unui prieten, împreună cu un bilet în care-l rugam să mi-l păstreze.

Tâmpenia asta a făcut câteva capete să se întoarcă unul spre altul. Am continuat.

— Cât despre dovezile materiale, ele constau în efectele personale ale locotenentului William Hines. Un portact, o verighetă, o pungă de pânză cu scrisori pe care nu le-am citit nici eu, nici Susan, un jurnal în care locotenentul Hines îl descria pe căpitanul Blake în termen deloc măgulitori – îl numea speculant pe piaţa neagră şi-un bun client al prostituatelor locale.

I-am văzut pe John şi Bill foindu-se pe canapea. Şi colonelul Goodman părea stânjenit. Atunci am continuat:

— Nu fac pe judecătorul, deşi locotenentul Hines asta a făcut. Recunosc că am fost şi eu la prostituate când mă aflam aici şi-am fumat puţin canabis ca să mă liniştesc. Dar n-am speculat pe piaţa neagră.

John spuse:

— Asta nu e relevant.

L-am informat:

— Aproape totul e relevant în anchetarea unei omucideri dacă vrei să afli de ce un om l-a ucis pe altul.

Karl, bunul meu prieten, fu de acord.

— Totul e relevant, şi chiar cele mai neînsemnate lucruri, puse cap la cap, oferă o imagine şi stabilesc motivaţiile şi personalităţile victimei şi ale suspectului.

Am spus:

— Foarte bine, Karl. De fapt, din ce-am putut aduna din efectele decedatului am priceput că William Hines avea mentalitatea unui cercetaş, iar William Blake era un băiat rău. Nu, asta nu-l face un asasin. Dar avem nişte fapte care-l indică drept suspect. Avem lista de serviciu a CAMV, care arată că amândoi erau în acelaşi mic grup de consilieri unde exista un singur căpitan. Dosarele armatei vor confirma treaba asta – dacă n-au fost distruse în faimosul şi oportunul incendiu de la arhivă. Avem declaraţia martorului, care a văzut şi identificat un căpitan american din Divizia Întâi Aeropurtată care a împuşcat şi ucis un locotenent, identificat acum drept William Hines, care purta acelaşi semn de armă ca şi căpitanul şi-ale cărui efecte personale le-a luat martorul.

Am stors din dovada asta fragilă tot ce merita scos la iveală, dar dacă grupul ăsta ar fi fost un juriu şi eu procuror, aş fi fost îngrijorat. De-aceea, când cazul îţi scapă de sub control, începi să născoceşti tot soiul de prostii. Am zis:

— Cum poate că Susan v-a spus, Tran Van Vinh l-a identificat pe criminal în fotografiile lui Edward Blake.

I-am aruncat o privire lui Susan, care spuse:

— Identificare certă.

Bill, John şi Marc păreau supăraţi; iar Karl sceptic, aşa cum trebuia să fie.

Am încheiat prezentarea spunând:

— Pe urmă mai e şi jaful de la trezorerie. Cineva va trebui să investigheze trecutul financiar al lui Edward Blake, mai ales după întoarcerea lui din Vietnam. În seiful trezoreriei se aflau bijuterii şi poate că li s-ar da de urmă ori sunt încă în posesia domnului Blake, a fostelor lui prietene ori a actualei lui soţii.

În cameră se aşternu tăcerea, apoi vorbi Bill:

— Mie mi se pare că dovada asta e nu numai neesenţială, ci şi inconsistentă şi neconcludentă,

fără a mai menţiona că e veche de trei decenii. Este sigur că n-aş formula o acuzaţie bazându-mă pe ceea ce-am auzit.

John Eagan fu de acord şi spuse:

— O acuzaţie atât de gravă la adresa lui Edward Blake nu s-ar susţine în instanţă, dar le-ar pica grozav de bine inamicilor lui politici şi presei.

Marc Goodman părea cufundat în gânduri sumbre, apoi mă întrebă:

— Şi după părerea dumitale, martorul ăsta e demn de încredere?

— Cred că da. Dar înţeleg că pentru un juriu american s-ar putea să nu fie.

John mă întrebă într-o doară:

— Unde-i martorul ăsta?

— Probabil că doarme. E un ţăran.

Bill, care remarcase mai devreme cât sunt de isteţ, mă întrebă pe un ton iritat:

— *Unde* doarme? În satul lui?

— Presupun că da. Nu era practic să-l aducem aici. M-am uitat la Bill şi la John şi am spus: Nici pentru Susan n-a fost practic să-l lichideze.

Nimeni, nici măcar Karl n-a simulat şocul sau surpriza, ceea ce era o încântare. Dar nici n-a făcut nimeni vreun comentariu.

Colonelul Goodman se uită la Susan şi întrebă:

— Iar dumneata şi cu Paul aţi ascuns aceste dovezi materiale?

— Da.

— Unde?

— Dacă ţi-aş spune, n-ar mai fi ascunse.

— Nu mai e nevoie să fie ascunse.

Susan nu răspunse.

Colonelul Goodman întrebă:

— Se află prin apropiere?

— Nu. Am bănuit că vom avea o problemă cu poliţia la coborârea din trenul de la Lao Cai.

— Deci aţi ascuns obiectele alea în Lao Cai sau lângă Ban Hin?

— Pe-acolo.

Bill era stânjenit de lipsa de cooperare a fostei lui prietene, iar dacă Eagan era şeful lui, ceea ce probabil că era, atunci următoarea misiune a lui Bill avea să fie supravegherea navelor ruseşti din largul coastelor Islandei. Bill se răţoi la ea:

— Susan, spune-ne unde ai ascuns dovezile.

— Nu-mi place tonul tău.

— Susan, poţi să ne descrii locul unde aţi ascuns efectele personale ale locotenentului Hines?

— Mai târziu.

— Susan…

John Eagan interveni şi-mi adresă mie o întrebare:

— Tăinuieşti dovezi într-un caz penal?

— Nu. Doar le-am ascuns.

— De ce?

— Suntem într-o ţară ostilă, John. Le-am pus într-un loc sigur.

— Pe care ni-l vei dezvălui acum.

— De ce? Nu vă interesează prea mult. Nu vă faceţi griji.

Îmi ignoră replica şi repetă:

— Ne vei spune acum unde le-ai ascuns.

— De ce? Cine eşti dumneata?

Eagan se uită la Karl, care spuse:

— Asta-i un ordin direct de la mine, Paul.

— Foarte bine. O să-ţi spun mai târziu. În particular.

Karl se simţea fericit că era singurul care mă putea controla şi chiar mai fericit că devenea unicul deţinător al unor informaţii importante.

— Bine. Vorbim mai târziu.

Toată lumea trebuia să se mulţumească cu atât, iar colonelul Goodman continuă şi-i spuse lui Karl:

— Dumneata, domnule colonel, eşti anchetator profesionist şi experimentat. Ce părere ai despre dovezile astea? Recomanzi continuarea investigaţiei? Punerea sub acuzare? Sau respingerea cazului?

— Trebuie luată în considerare trecerea timpului şi calitatea martorului. Pare să fie serios şi credibil, dar eu nu l-aş dori ca martor decât dacă aş avea şi alte dovezi care să-i susţină mărturia… iar singura dovadă materială relevantă e o listă militară de serviciu, ceea ce nu e de-ajuns. Dacă ăsta ar fi cazul meu în momentul de faţă, aş renunţa la el.

Eu am spus:

— Karl, nu-i adevărat şi ştii asta. Exact în momentul de faţă ai face singurul lucru pe care îl *poţi* face. Ai interoga suspectul.

John Eagan interveni:

— Asta nu se va întâmpla nici aici, nici în altă parte. Se uită la toţi şi ne reaminti: Pierdem din vedere cel mai important aspect. Această… această chestiune ar putea ruina viaţa şi cariera politică a unui om onorabil, veteran decorat, soţ, tată şi funcţionar public devotat. Poporul american nu mai are nevoie de scandaluri sau vânători de vrăjitoare. Şi *există* consideraţiuni pe plan internaţional. Resping toată afacerea asta ca nefiind demnă de luat în discuţie.

Colonelul Goodman se gândi o clipă, apoi spuse:

— Aş vrea să ştiu cum ar proceda fiecare dintre noi, cei care avem această informaţie. John?

— Renunţăm şi întâlnirea asta n-a avut niciodată loc.

— Bill?

— Renunţăm. Şi uităm.

— Colonelul Hellmann? Ăsta-i de fapt cazul dumitale, nu?

— N-a fost nicio clipă ceva oficial şi nici n-o să fie. Consideră dosarul distrus.

Mi s-a părut că am auzit un oftat de uşurare. Colonelul Goodman se uită la mine.

— Paul?

— Vreau să vorbesc cu suspectul.

Colonelul Goodman dădu să spună ceva, pe urmă se răzgândi şi se întoarse către Susan.

— Domnişoară Weber?

— N-am absolut nicio experienţă în chestiuni juridice şi n-aş şti să deosebesc o dovadă solidă de una circumstanţială ori un martor demn de încredere de unul pe care nu te poţi bizui. Dar ştiu că patru crime şi un jaf au fost comise de un căpitan, şi singurul care-ar fi putut s-o facă se află la etaj, în camera de oaspeţi. Bunul-simţ ne cere să vorbim cu el. Poate că reuşeşte să ne spună unde-a fost în ziua aceea. Adică, e posibil să fi fost în permisie, la spital sau cu alţi zece tipi. Trebuie să săpaţi puţin mai adânc şi poate că o să vă bucuraţi de ce-o să aflaţi ori poate veţi afla că trebuie să săpaţi şi mai adânc.

Din nou tăcere prelungită, pe urmă am intervenit:

— Eu însumi nu sunt convins că Edward Blake e un ucigaş. S-ar putea chiar să vreau să mă conving de contrariu. Susan are dreptate. Nu pierdem nimic dacă vorbim cu el.

Eagan îmi spuse:

— Prin urmare, vrei ca eu să mă duc la etaj şi să-l scot din pat pe vicepreşedintele Statelor Unite ca să vină aici şi să răspundă unor întrebări în legătură cu posibila sa implicare într-o crimă?

— De ce nu?

— Pentru că, dacă aş fi în locul lui, ţi-aş spune să te duci dracului.

— Mi s-a spus asta de multe ori, John. Atunci obţin o citaţie.

— Eşti nebun?

— Karl îţi poate răspunde.

Eagan nu se obosi să-l întrebe pe Karl, dar îmi zise:

— Uite ce, dacă vrei ca totul să fie legal, n-ai nicio putere şi nicio autoritate să interoghezi pe cineva aici, şi cu siguranţă nu pe vicepreşedinte.

— Interogatorii de bunăvoie se fac mereu, John. Întâi întrebi persoana dacă vrea să răspundă de

bunăvoie la câteva întrebări. Dacă nu vrea, devii puţin bănuitor, pe urmă îi trimiţi o mică citaţie.

— Rahat.

Ofiţerii înjură rareori, aşa că Goodman spuse:

— Limbajul, vă rog.

Eagan zise:

— Iisuse Hristoase… nu-mi vine să cred.

Evident, John Eagan era călăul acolo şi probabil că avea cel mai mult de pierdut, în afară de Edward Blake. Eagan, dacă el era şeful biroului CIA, plănuise cea mai mare parte a acestei misiuni împreună cu Bill şi, dacă treaba ieşea bine, ar fi fost amândoi invitaţi la ceremonia de învestitură a lui Edward Blake, iar în particular i s-ar fi spus Eddie.

Washingtonul are un sistem diferit de recompense şi pedepse, care funcţionează cam aşa: dacă ştiu că ai făcut ceva rău şi nu te pedepsesc, atunci vreau o recompensă. Totuşi, nu aşa procedam eu, şi nici justiţia.

I-am spus lui Karl:

— Tu şi cu mine suntem ofiţeri de justiţie legaţi de un jurământ. Presupusa crimă a fost comisă în timp ce suspectul era militar. Avem dreptul să-i cerem lui Edward Blake să răspundă de bunăvoie la câteva întrebări?

Karl ar fi vrut să nege, dar experienţa îi impunea să aprobe dând din cap. Rezultatul părea un spasm al gâtului. În cele din urmă, spuse:

— E posibil să fie o chestiune de jurisdicţie.

I-am zis lui Eagan:

— Eşti de la FBI?

— Nu.

— Cine-i tipul de la FBI în ambasadă?

— Cui dracu-i pasă? Mă calci pe nervi, Paul.

Bill mă întrebă:

— Faci pe grozavul în faţa lui Susan?

Înainte să-i spun eu „Du-te-n mă-ta”, Susan zise:

— Nu, a fost o pacoste de când a descoperit adevărul. Chiar vorbeşte serios.

Am coborât de pe birou şi-am zis:

— Mă duc sus să-l găsesc pe Edward Blake.

Eagan se ridică.

— Dacă faci un pas pe scara aia, eşti un om mort, amice.

— John, nu mă face să te lovesc.

Toţi se ridicaseră în picioare, iar colonelul Goodman, conducătorul discuţiei noastre, spuse:

— Încetaţi amândoi. Se uită la mine şi întrebă: Paul, dacă pot aranja ca vicepreşedintele să vină încoace, îmi dai cuvântul că vei fi de acord cu încheierea acestei anchete?

Înţeleg de ce Serviciul de Informaţii Militare are o proastă reputaţie. Dar eu *nu* sunt tâmpit şi-am răspuns:

— Desigur.

— Şi am cuvântul tău că înţelegi că tot ce s-a spus în noaptea asta aici e considerat pentru totdeauna informaţie secretă?

— Absolut.

— Iar cele două săptămâni petrecute în Vietnam au fost turism şi nimic altceva.

— Corect.

Am observat că Bill şi John se priveau. Nu protestau, ceea ce însemna că voi câştiga. De fapt, însemna că eram mort.

Colonelul Goodman se duse la uşă şi spuse:

— O să trimit un agent de la Serviciul Secret să vorbească cu vicepreşedintele.

Ieşi. Karl îmi zise:

— Paul, poate că vrei să te răzgândeşti.

— Vreau doar să-l cunosc pe vicepreşedinte. Şi să-i cer un autograf pentru nepotul meu.

Susan se ridică şi veni lângă mine. Îmi zise în şoaptă:

— Dacă ai mai avea o zi de stat în Vietnam înainte de-a pleca acasă, te-ai oferi pentru o misiune periculoasă?

— Nu. Dar aş executa ordinele. Ultimul meu ordin a fost să găsesc un criminal.

— Cred că lui Karl i-ar plăcea să nu-l mai cauţi.

— Dă-l în mă-sa pe Karl. Dar tu?

— Eu sunt de partea ta. Fă ce ai de făcut.

Goodman se întoarse şi spuse:

— Vicepreşedintele va sosi în curând. Apoi mi se adresă: Ai zece minute. *Vei fi* decent şi respectuos.

— Da, domnule.

— *Nu* vei formula nicio acuzaţie. Vei prezenta faptele şi, dacă vicepreşedintele vrea să facă o declaraţie, o va face. Dacă nu, e dreptul lui să tacă.

— Da, domnule. Tot timpul mă ocup de aşa ceva.

— Bine.

Uşa se deschise şi toţi se ridicară în picioare, dar era doar micul meu prieten Scott Romney. Privi în jur, îmi aruncă o privire ce se voia dură şi plecă.

După câteva secunde, vicepreşedintele Edward Blake intră în biroul ambasadorului. Era cam de înălţimea şi talia mea, însă nu la fel de arătos ca mine. Purta pantalonii de la costum, o cămaşă albă fără cravată şi un stupid chimono de mătase.

Edward Blake nu părea iritat, nerăbdător sau zăpăcit şi cu siguranţă nu era îngrijorat pentru sine, ci doar oficial preocupat, de parcă s-ar fi întrevăzut o criză majoră. Spuse:

— Bună seara. Sunt probleme?

Colonelul Goodman îşi drese glasul şi zise:

— Nu, domnule… nimic de genul ăsta. Pot să vi-i prezint pe cei de faţă?

Goodman se gândise la o introducere şi o prezentă pe Susan prima, drept rezidentă la Saigon şi prietenă a familiei Quinn. Pe urmă trecu la Bill Stanley şi Karl Hellmann, explicând:

— Bill a venit de la Saigon, e prieten cu Susan şi coleg al lui John, pe care-l cunoaşteţi. Colonelul Hellmann e militar şi a venit de la Washington.

Lăsă la urmă ce era mai bun şi spuse:

— El e Paul Brenner, tot un prieten al domnişoarei Weber şi coleg al colonelului Hellmann.

Am strâns mâna viitorului preşedinte, iar el îmi zise:

— A, ştiu cine eşti. Soţia mea a vorbit cu dumneata.

— Da, domnule.

— M-ai costat un pariu de zece dolari.

Mai mult decât atât, Ed.

— Da, domnule. Doamna mi-a spus.

Vicele explică asta pe un ton hazliu şi toţi râseră politicos. Edward Blake i se adresă lui Susan:

— Iar dumneata eşti tovarăşa lui de călătorie.

— Da, domnule.

— Prietenii lui Pat şi-ai lui Anne sunt şi prietenii mei.

Tipul era şmecher, dar şi carismatic, un bărbat viril, visul oricărei femei şi poate coşmarul unei naţiuni.

Edward Blake se uită în jur şi zise:

— Ei bine, mi-a făcut plăcere să vă cunosc.

Nu aşa repede, Ed.

Colonelul Goodman îi spuse vicelui:

— Domnule, nu e doar ceva monden… vă putem ruga să ne acordaţi câteva minute? S-a ivit o chestiune serioasă care ar trebui supusă atenţiei dumneavoastră.

Am studiat chipul lui Edward Blake. Întrebarea care-mi stăruia în minte încă de la Washington era: Ştia de povestea asta? Într-un sens, nu conta decât dacă avea legătură cu participarea lui – dacă exista – la tăinuirea unei crime. Bănuiala mea era că încă nu i se spusese că trecutul reînviase. Faci mai întâi investigaţia, pe urmă îi spui şefului tău că ai veşti bune şi veşti proaste. Vestea proastă e că ştiu ce-ai făcut, vestea bună e că te putem ajuta.

Goodman îi arătă vicelui fotoliul liber al lui Karl, iar el se aşeză, îşi încrucişă picioarele şi ne

făcu semn să luăm loc. Toţi şi-au reluat locurile, iar eu mi-am parcat fundul pe marginea biroului.

Colonelul Goodman i se adresă lui Edward Blake:

— Domnule, chestiunea are legătură cu motivul pentru care domnul Brenner se află în Vietnam şi colonelul Hellmann e aici…

Blake se uită la noi doi, dar nu spuse nimic. Goodman continuă:

— Vă asigur, domnule, că tot ce s-a discutat în camera asta şi tot ce se va discuta e cunoscut doar de o mână de oameni, majoritatea fiind aici… iar ceea ce se va discuta acum e confidenţial şi secret…

— În regulă, m-ai asigurat şi mi-ai trezit curiozitatea. Putem trece la subiect?

— Da, domnule. Poate că domnul Brenner vrea să vorbească. A fost ideea lui să vă rugăm să veniţi aici.

Blake îmi spuse:

— Dă-i drumul, Paul.

— E de datoria mea să vă informez că domnul colonel Hellmann şi cu mine lucrăm la Divizia de Investigaţii Penale a armatei.

Vestea nu păru să-i provoace vreo reacţie şi poate că nu-l impresionă.

Există două întrebări de început pe care le pui întotdeauna în anchetarea unei crime, şi eu am pus-o pe prima:

— Cunoaşteţi un om pe nume William Hines?

Întrebarea îl prinse complet nepregătit şi expresia lui trecu printr-o vizibilă schimbare şi pot să jur că sângele îi pierise din obraji. Toţi văzură asta şi toţi ajunseră la aceeaşi concluzie.

— Domnule?

— Ă… nu… cum îl cheamă?

— William Hines. Locotenent William Hines.

— Ă… da… am făcut armata împreună. În Vietnam.

— Da, domnule.

Am pus a doua întrebare:

— Când l-aţi văzut ultima oară în viaţă?

— A… în viaţă? A, da, a fost ucis în luptă. Aşa e.

— Când l-aţi văzut ultima oară în viaţă, domnule?

— A… stai să văd… Ofensiva Tet a început la sfârşitul lui ianuarie… cred că l-am văzut câteva zile mai târziu… era dat dispărut… cartierul nostru general fusese cucerit… deci… nu sunt foarte sigur, dar cam pe 4 sau 5 februarie… 1968. Făcu ceea ce fac toţi suspecţii şi mă întrebă: De ce întrebi?

De obicei le spun: „Eu pun întrebările, dumneata dai răspunsurile”. Dar nici măcar eu nu sunt atât de viteaz. Am zis:

— Domnule, a intrat în atenţia Diviziei de Investigaţii Penale a armatei faptul că locotenentul William Hines a fost ucis în clădirea trezoreriei din Citadela de la Quang Tri pe data sau în jurul datei de 7 februarie 1968. Avem motive serioase să credem că atacatorul său a fost un căpitan american. Avem unele dovezi şi un martor ocular şi acum încercăm să aflăm identitatea acelui agresor.

Blake începea să-şi revină şi părea şocat.

— Doamne… eşti sigur?

— Da, domnule. Suntem siguri că locotenentul a fost ucis de un căpitan.

— Doamne Sfinte… Fără a se uita la nimeni din încăpere, spuse: A fost o perioadă cumplită… eu eram pe-atunci cu grupul CAMV, eram înconjuraţi în Citadelă şi luptam să scăpăm cu viaţă… Cred că erau doar vreo douăzeci de ofiţeri americani şi subofiţeri…

— Opt ofiţeri şi nouă subofiţeri, conform listei de serviciu.

Se uită la mine.

— Aşa e? Oricum, cred că doar şapte dintre noi au supravieţuit… I se păru o idee bună să schimbe

subiectul şi-mi zise: Pat Quinn mi-a spus că ai luptat în Vietnam.

— Da, domnule. Divizia Întâi, ca dumneavoastră, în 1968. Cam la vremea aia eram puşcaş în Compania Delta, Batalionul Unu, Regimentul Opt, Divizia Întâi Aeropurtată, lângă oraşul Quang Tri.

— Serios? Se strădui să zâmbească şi spuse: Ce făceaţi voi în *afara* oraşului? Noi aveam nevoie de voi în oraş.

I-am zâmbit şi eu.

— Părea prea periculos acolo.

El râse şi spuse:

— Păi, dacă vă pot ajuta cu ceva, Paul… şi Karl… în problema asta, o să vă contactez.

Se ridică şi toată lumea făcu la fel. Eu l-am întrebat:

— Domnule, aţi vrea să vorbiţi cu mine între patru ochi?

— Despre ce?

— Despre incidentul în discuţie.

— Nu ştiu nimic despre asta. Dar o să mă gândesc.

Se îndreptă către uşă.

În momentul ăsta îl informez uneori pe cel anchetat că e suspect, dar pe urmă trebuie să-i citesc drepturile şi de obicei nu găsesc în portactul meu cartonaşul pe care sunt scrise. I-am spus lui Edward Blake:

— După cum am menţionat, domnule, există un martor la această crimă pe care l-am interogat. Nu m-am obosit să-i precizez că era vorba despre un soldat inamic şi l-am lăsat să creadă că era un militar american. Am spus: Zăcea rănit la etajul doi al clădirii trezoreriei şi l-a văzut printr-o gaură din podea pe acest căpitan omorându-l nu doar pe locotenentul Hines, ci şi trei vietnamezi. Pe urmă asasinul s-a apucat să jefuiască un seif din trezorerie.

Am văzut din nou pierindu-i sângele din obraji. Nici într-un milion de ani nu s-ar fi gândit că va auzi vreodată relatarea unui martor ocular la întâmplarea aceea; credea că ucisese toţi martorii. L-am văzut clătinându-se şi punând mâna tremurândă pe clanţa uşii, zgâlţâind-o. Îmi zise:

— Au existat multe situaţii în care au apărut nişte martori la ani de zile după comiterea unor fapte, martori care sufereau de tulburări psihice ori erau simpli mincinoşi. Sunt sigur că eşti la curent cu asemenea situaţii.

— Da, domnule. De-aceea avem nevoie de ajutorul dumneavoastră.

— Îmi pare rău, nu vă pot ajuta. Dar vă urez noroc în ancheta voastră.

Dădu să plece, dar îşi aminti de bunele maniere şi-i spuse lui Susan:

— Domnişoară Weber, mi-a făcut plăcere. Domnilor, noapte bună.

Dădu iarăşi să plece, pe urmă făcu ceva ciudat. Veni la mine şi-mi strânse mâna. Se întoarse şi părăsi încăperea.

Karl şi Susan îşi scoaseră ţigările în acelaşi timp şi le aprinseră. Eu m-am dus la un bufet şi mi-am preparat un scotch cu gheaţă.

În cameră se aşternu o tăcere aproape stânjenitoare. M-am uitat la chipul fiecăruia şi-am înţeles că toţi credeau că Edward Blake ucisese trei bărbaţi şi o femeie în timp ce comitea un jaf şi că unul dintre bărbaţi era un tovarăş de arme, ceea ce nu le pica bine coloneilor Goodman şi Hellmann, şi nici mie.

Dar toţi ştiuseră asta de la bun început şi nu erau şocaţi, în schimb erau îngrijoraţi, pentru carierele lor, pentru vieţile lor şi poate chiar pentru ţara lor. Sigur este că îşi făceau griji pentru mine. De fapt, şi eu îmi făceam griji pentru mine.

Colonelul Goodman vorbi primul:

— Poţi găsi în inima dumitale iertare pentru căpitanul Edward Blake?

N-am răspuns. El continuă:

— Eram un tânăr locotenent de infanterie în timpul războiului, nu mă aşteptam să înţeleagă toată lumea vremurile şi locurile alea, Paul, dar dumneata şi cu mine, ca şi colonelul Hellmann, înţelegem. Niciunul dintre noi n-ar vrea să fie chemat ca să dea socoteală pentru nebunia aia.

N-am răspuns nici acum. Karl îmi zise:

— În cazul ăsta, Paul, problema nu e vinovăţia sau nevinovăţia, nici măcar dreptatea sau moralitatea. Problema aici e trecutul. Ţi-am spus, umbrele se întind de-aici până acasă. Noi, ca militari, am fost înjuraţi şi scuipaţi laolaltă şi nu datorăm nimănui explicaţii pentru acţiunile noastre sau noi dezvăluiri despre război. Dacă avem vreo vină, e o vină comună, dacă avem onoare, o avem doar printre noi. Suntem legaţi pentru totdeauna prin sânge şi coşmaruri comune. Să-ţi spun ceva, prietene, asta are puţin sau deloc legătură cu Edward Blake. Într-o măsură mai mare sau mai mică, suntem cu toţii Edward Blake.

Am răsuflat adânc şi n-am răspuns. Bill zise:

— Paul, Edward Blake va fi primul veteran din Vietnam care va deveni preşedinte al Statelor Unite. Nu vrei asta?

— Bill, taci dracului din gură.

În cameră tăcerea era din ce în ce mai apăsătoare. Am spus:

— Chiar dacă aş crede asta… şi poate că o cred… cealaltă problemă sunteţi voi şi ambiţiile voastre, minciunile, înşelăciunile şi tâmpeniile voastre. Poate că Edward Blake a avut un moment nefericit; voi aţi avut cariere nefericite.

Mi-am pus paharul jos şi m-am îndreptat spre uşă. I-am zis lui Karl:

— Ţi-am spus să găseşti pe altcineva.

Lui Susan i-am spus:

— Vino cu mine.

50

A doua zi, la prânz, o maşină a ambasadei ne duse, pe mine şi pe Susan, la aeroportul Noi Bai, la nord de Hanoi. În timpul călătoriei n-am vorbit mai mult de douăzeci de minute.

Doi tipi din serviciul de securitate al ambasadei ne-au însoţit până la terminal, am trecut de paza aeroportului şi de punctul de control şi ne-am dus direct în salonul diplomatic.

Bagajele mele erau la domnul Uyen şi la colonelul Mang, aşa că eu călătoream destul de lejer: hainele de pe mine, portactul, paşaportul, un bilet de avion şi un *laissez-passer* diplomatic.

Susan avea o rochie frumoasă, verde-jad, pe care i-o împrumutase Anne Quinn, iar eu purtam jeanşii mei murdari, dar chiloţi curaţi şi o oribilă cămaşă roz pe care mi-o dăduse doamna Quinn, menţionând că era în regulă dacă nu mă va mai vedea niciodată, nici pe mine, nici cămaşa şi şortul. Un suvenir din Vietnam.

Salonul diplomatic arăta destul de jalnic, în ciuda numelui, dar în sâmbăta aia nu călătoreau prea mulţi diplomaţi ori familiile lor, aşa că era destul loc pentru noi doi. Tipii de la ambasadă rămaseră cu noi, ceea ce nu era o idee rea.

În noaptea trecută, Susan şi cu mine dormisem pe canapeaua rabatabilă din camera de zi. Camerele de oaspeţi de la etaj fuseseră ocupate de familia Blake şi de cei din Serviciul Secret care, nu ştiu de ce, nu doriseră să dormim şi noi sus. Oricât de obosiţi şi vlăguiţi fusesem, Susan şi cu mine am făcut dragoste, ştiind că ar putea fi ultima oară.

Dimineaţă, am mâncat omleta în camera pentru micul dejun. Doar Anne Quinn rămăsese în casă şi ne explicase că familia Blake şi ambasadorul plecaseră mai devreme la ambasadă şi ea se pregătea să-i urmeze. Ne exprimaserăm amândoi regretul că nu-i văzusem, iar Anne zisese că o să le transmită salutările noastre. I-am mulţumit pentru

ospitalitate şi pentru petrecerea grozavă şi a plecat fără să mai lanseze vreo invitaţie. Cred că ştia că se punea ceva la cale.

Şedeam acum cu Susan în salonul diplomatic, uitându-ne printr-o fereastră mare la piste şi la cerul cenuşiu, acoperit de nori joşi. Păreau să fie mai multe decolări decât aterizări, ca într-o staţiune la închiderea sezonului, deşi în cazul ăsta cred că era vorba de diaspora vietnameză, venită aici pentru sărbătoarea Tet şi întorcându-se acum în ţările în care se exilase.

Eu eram înscris la un zbor Air France până la Paris, unde avea să mă aştepte cineva şi să-mi dea un bilet până la Dulles International. Nu era cel mai scurt drum spre casă, dar era prima cursă disponibilă ce pleca de la Hanoi, iar eu abuzasem de ospitalitatea celor de aici.

De la Dulles, unde începuse călătoria asta, până la mine acasă, în Falls Church, era un drum scurt cu taxiul, sau poate că aveam să fiu întâmpinat de oamenii care voiau să aibă grijă de mine. În orice caz, călătoria spre casă începuse şi, ca şi în celelalte două dăţi când fusesem aici, nu ştiam ce simţeam în momentul ăsta.

Insistasem ca Susan să vină cu mine, dar ea dorise să rămână la Hanoi; era în Vietnam de multă vreme şi avea de rezolvat nenumărate probleme legate de viaţa şi de slujba ei şi, presupun, de misiunea asta. Cât despre mine, ca şi în celelalte două dăţi, nu era nevoie să mi se spună de două ori să plec cât mai iute din Vietnam.

În salonul diplomatic era o uşă albă ce dădea, după cum spusese Susan, direct spre pistă, unde aştepta un vehicul să mă ducă până la avionul care pleca peste douăzeci de minute.

Susan şi cu mine nu ne-am aşezat, nici n-am băut alcool sau cafea; stăteam în picioare lângă uşa albă ce ducea spre Falls Church, Virginia.

— Mai avem vreo zece minute. Te va anunţa cineva când trebuie să pleci.

Am dat din cap.

— N-o să plâng.

Am dat iarăşi din cap. Ne-am privit şi niciunul nu ştia ce să spună, dar timpul era scurt. În cele din urmă, Susan zâmbi şi-mi zise:

— Ei bine, am petrecut două săptămâni grozave, nu?

Am zâmbit şi eu.

Ea sugeră:

— Ar trebui să mai facem asta într-o bună zi.

— A doua oară nu mai are acelaşi farmec.

— Poate că nu. Dar n-avem nicio fotografie. Zâmbi. Nici măcar de pe Insula Piramidei.

Nu i-am răspuns.

În salon începu să se audă muzică interpretată la pian şi am ascultat în tăcere „Let It Be". I-am spus:

— Mulţumesc pentru duminica de la Saigon.

— Hei, îmi datorezi un tur al Washingtonului.

— Oricând.

Dădu din cap şi se uită la mine.

— Ar trebui să plec de-aici cam într-o săptămână…

— Unde-o să te duci?

— La Lenox, presupun. Apoi la New York, să văd dacă mai am slujba de la AAIC. Pe urmă… cred că mi-ar plăcea o altă ocupaţie aiurea. Mă gândesc că am fost născută să fiu o expatriată.

— Găseşte un loc frumos de data asta.

— Mai am cartea cu cele mai urâte locuri din lume.

Am zâmbit şi-am întrebat-o:

— O să-ţi lipsească ţara asta?

— Teribil. Dar e timpul să plec.

— Este.

Susan dădu din cap.

— Ştii, Paul… în salonul de la Apocalypse Now… când m-a umflat plânsul… îţi aminteşti?

— Da.

— M-am simţit cumplit… mi s-a făcut brusc dor de casă şi cred că tu mi-ai declanşat cumva

sentimentul ăsta… şi mă mai gândeam la… la ce trebuia să fac… mă simţeam prost minţindu-te din clipa în care te-am cunoscut…

— Ştiu. Am remarcat.

— Da? E bine.

— Hai să uităm partea asta a călătoriei. Oricât de interesantă ar fi fost.

Susan râse, pe urmă ochii i se înceţoşară şi zise din nou:

— N-o să plâng. Ţie nu-ţi place.

Nu ştiam ce să spun, aşa că am schimbat subiectul.

— Poate că prietenii tăi de la Langley pot folosi cunoştinţele tale de vietnameză. Şi nu-i departe de Falls Church.

— Cred că am pierdut şi slujba aia.

— Ai făcut treabă bună. Eşti potrivită pentru aşa ceva.

Susan ignoră aprecierea şi întrebă:

— Dar tu? Ce-o să faci?

— Păi… cum ziceam… trebuie să mă ocup de nişte probleme personale… să văd cum stau…

— Trebuie să faci asta.

N-am răspuns.

— Pe urmă?

— Cred că depinde de raportul misiunii mele.

Ea încuviinţă.

— Ce-ai de gând să faci în legătură cu asta?

— Nu ştiu sigur. Poate că nu trebuie să fac nimic. Poate că n-o să fiu în stare să fac ceva.

— Numai să fii atent, Paul. Foarte atent.

— Ştiu.

— Spui că ştii, dar din câte-am văzut, domnule Brenner, ai mai mult boaşe decât creier.

Am zâmbit.

— Uneori e de-ajuns.

— Aici, dar nu la Washington. Se uită la mine. Sunt tot de partea ta. Şi disponibilă.

— O să te anunţ.

Mă informă:

— O să vorbesc cu Karl. Trebuie să treacă în tabăra celor drepţi.

— Karl m-a dezamăgit. Dar bănuiesc că, atunci când visul tău de-o viaţă e la un pas, faci aproape orice.

Se uită în ochii mei.

— Dar pe urmă va trebui să reuşeşti să te împaci cu tine însuţi. Uneori trebuie doar să aştepţi, să vezi dacă speranţele şi visele tale devin realitate… ca ziua de pe muntele Nui Co Tien.

— Povestea aia nu s-a sfârşit prea bine.

— Ba da. Ea şi-a aşteptat iubitul, iar el s-a întors de îndată ce-a putut… acum sunt împreună pentru totdeauna.

— Da… uite… Susan…

Un tânăr vietnamez intră pe uşa albă cu un carton în mână pe care scria *Brenner Paul.* Susan zise:

— Ei bine, domnule Paul, ai un mesaj.

— Da… Am încercat să zâmbesc. Ei bine, domnişoară Susan…

— *Nu* o să plâng. Răsuflă adânc. Ai grijă de tine. Zbor plăcut şi…

În ochi îi apărură lacrimi. Am îmbrăţişat-o şi ne-am sărutat.

— Susan… vreau să fie ceva curat.

— Ştiu. A fost ceva prea intens. Avem nevoie de câteva luni ca să vedem…

Tânărul vietnamez ţinea cartonul ridicat şi se uita neliniştit la mine. Unul din tipii de la ambasadă îmi făcea semn să-mi iau rămas-bun.

Susan îi zise ceva vietnamezului, pe urmă mie:

— Nu rata zborul spre libertate, soldat.

Ne-am îmbrăţişat din nou şi ne-am sărutat. Ea îmi spuse:

— Sună-mă… oricând.

— O să te sun. Poate peste câteva săptămâni.

— Oricând. Trebuie să pleci.

— Bine…

Am pornit spre uşa deschisă şi Susan nu m-a însoţit. M-am întors şi-am întrebat:

— La Lenox?

— Da. Aştept să mă suni.

— Aşteaptă să-ţi bat la uşă.

Zâmbi. M-am întors şi-am plecat.

Am coborât nişte scări, ne-am suit într-un cart electric şi-am luat-o spre poarta de îmbarcare şi spre avion.

Un jeep galben al poliţiei era parcat lângă aeronavă şi în timp ce ne apropiam a coborât un bărbat în uniformă. Era, din nefericire, colonelul Mang.

Ridică mâna şi şoferul opri.

N-am coborât şi-am stat să-l aştept pe Nguyen Qui Mang, colonel la Secţiunea A a Ministerului Securităţii Publice. Purta pistolul la centură, ceea ce nu mă deranja; ar fi fost al meu dacă voiam. Dar avea în mână şi servieta, ceea ce mă face totdeauna mai nervos decât o armă.

În spatele colonelului ce e apropia se afla avionul meu Air France 747, cu scara încă montată, şi vedeam că ultimii pasageri urcau la bord. Un agent aeroportuar stătea în apropiere şi se uita la ceas.

Colonelul Mang se opri lângă cart şi mă întrebă:

— Unde te duci, domnule Brenner?

— Acasă, domnule colonel. Ar trebui să faci şi dumneata la fel.

— Da? Şi cum a fost recepţia diplomatică? Te-ai întâlnit cu vicepreşedintele dumitale?

— Da.

— Şi-a fost încântat să te cunoască?

— A fost, ne-am spus poveşti de război.

Vedeam că personalul de la sol se pregătea să tragă scara de lângă avion.

— Mi-ar plăcea să stăm de vorbă, dar o să pierd avionul. Aşa că te rog să mă scuzi.

— Le-am dat instrucţiuni să te aştepte.

— Nu pare să fie aşa.

— Unde-i domnişoara Weber?

— Mai stă o vreme. Îi place aici.

— Da? Şi dumneata? Îţi place aici?

— Am sentimente confuze.

— Aha. Şi despărţirea de domnişoara Weber a fost unul de tristeţe?

— N-a fost la fel de fericit pe cât va fi despărţirea noastră. Şi, apropo, doamna ar vrea filmul înapoi.

— Poate. Întâi trebuie să văd ce fotografii aţi făcut.

— Apropo, dacă mai trimiţi fotografiile alea de pe Insula Piramidei unei singure persoane, o să-ţi pară rău că ai făcut-o.

— Mă ameninţi?

— Îţi spun.

— Domnului Stanley nu i-au plăcut pozele?

N-aveam să-i dau satisfacţia unui răspuns, aşa că am spus:

— Bine, mulţumesc că ai venit. Trebuie să plec.

— Imediat. Deci crezi că omul ăsta, Blake, o să fie noul vostru preşedinte?

— Dumneata ce crezi?

— Aseară am avut o conversaţie interesantă cu Tran Van Vinh. Trebuie să mă gândesc la asta.

— Aşa să faci.

Vedeam personalul de la sol uitându-se către mine. Mang îmi zise:

— Ai un paşaport diplomatic şi nici măcar n-ai menţionat asta.

— Nu-mi trebuie decât un bilet ca să ajung în avionul ăla.

— Poate că îţi place compania mea.

— Nu, nu îmi place. Dar te consider interesant.

Ne-am uitat unul la altul şi, pentru prima oară de când avusesem ghinionul să-l cunosc, n-am văzut răutate în ochii lui. Spuse:

— Am ceva pentru dumneata.

Vârî mâna în servietă, apoi îmi întinse globul cu zăpadă. L-am luat şi m-am uitat la fulgii care

cădeau pe zid. Îmi zise:

— Celelalte efecte personale ale dumitale îţi vor fi restituite prin intermediul ambasadei. Eu nu iau ce nu-mi aparţine.

Nu i-am răspuns.

— Dumneata şi cu mine, domnule Brenner, n-o să fim niciodată prieteni, dar o să-ţi spun că-ţi respect curajul. Deci, din acest unic motiv, îţi urez călătorie în siguranţă spre casă.

I-am dat globul înapoi şi-am zis:

— Ceva care să-ţi amintească de mine.

— Asta-i foarte atent din partea dumitale. Şi o să te revăd?

— Ar trebui să speri că nu.

— Şi dumneata la fel.

— Lăsaţi-o mai moale în ţara asta, domnule colonel. Oamenii au suferit destul.

Nu a răspuns, dar i-a zise ceva şoferului, care a accelerat spre avion. Când am ajuns la scară, m-am uitat peste umăr, dar colonelul Mang dispăruse.

Am privit în depărtare, la uşa albă a salonului diplomatic, şi-am zărit-o pe Susan în rochia verde. Îmi făcu semn cu mâna, iar eu i-am răspuns la fel.

Vietnam, al treilea stagiu, se încheiase şi plecam iar acasă pe picioarele mele.

Am urcat scara avionului şi, ajuns sus, un steward îmi luă biletul, se uită la el şi spuse cu un plăcut accent franţuzesc:

— A, domnul Brenner, vă aşteptam.

— Sunt aici.

M-am întors şi, aşa cum făcusem cu mulţi ani în urmă, am cuprins cu privirea orezăriile şi satele care, acum ca şi atunci, apăreau înceţoşate în ochii mei.

M-am uitat din nou la uşa unde-o văzusem ultima oară pe Susan şi ea era tot acolo.

Ne-am făcut iar semne cu mâna. I-am aruncat o ultimă privire, m-am întors şi-am intrat în avion.

Călătoria spre casă nu e niciodată o rută directă; e, de fapt, totdeauna ocolită şi undeva, pe drum,

descoperim că acea călătorie e mai plină de înţeles decât destinaţia şi că oamenii pe care-i întâlnim de-a lungul drumului vor fi mereu tovarăşii de drum ai amintirilor noastre.

:) – „zâmbesc”, în limbaj cibernetic (n.t.).

:(– „sunt trist”, în limbaj cibernetic (n.t.).

L.B. – Iniţialele prenumelor preşedintelui american Lyndon Baines Johnson, (n.t.)

Table of Contents

Cartea întâi: WASHINGTON, D.C. 4
1 4
2 14
3 42
4 72
5 83
Cartea a doua: SAIGON 89
6 89
7 102
8 121
9 130
10 157
11 183
12 188
13 206
14 230
15 253
Cartea a treia: NHA TRANG 283
16 283
17 311
18 326
19 340
20 347
Cartea a patra: AUTOSTRADA UNU 356
21 356
22 377
23 388

24 397
Cartea a cincea: HUE 413
25 413
26 442
27 449
28 454
29 472
30 487
31 514
32 536
33 560
34 566
35 586
36 611
37 621
Cartea a şasea: ÎN INIMA ȚĂRII 640
38 640
39 656
40 668
41 677
42 685
43 702
44 711